SUMMA TOTIUS THEOLOGIAE S. THOMAE AQUINATIS, DOCTORIS...

Tommaso : d'Aquino santo

SUMMA
TOTIUS THEOLOGIÆ
S. THOMÆ AQUINATIS,
DOCTORIS ANGELICI,
Ordinis Prædicatorum
TERTIÆ PARTIS
Volumen Primum.

EDITIO NOVA CORRECTIOR.

LUGDUNI,

Sumptibus IOANNIS BAPTISTÆ BARBIER, in vico Mercatorio, sub signo Angeli Custodis.

M. DC. LXXXVIII.

CUM APPROB. ET PERMISSU

INDEX
QUÆSTIONUM, ET ARTICULORUM Voluminis primi Tertiæ partis.

De convenientia incarnationis Christi. quæstio prima.

De modo unionis verbi incarnati, quoad ipsam unionem. quæstio 2.

De modo unionis ex parte personæ assumentis. quæstio 3.

De modo unionis, ex parte naturæ humanæ assumptæ. quæstio 4.

Vtrum

Vtrum

De

De modo & ordine conceptionis Christi. Quæstio 33.

De perfectione prolis conceptæ. Quæstio 34.

De natiuitate Saluatoris. Quæstio 35.

De manifestatione Christi nati. Quæstio 36.

De legalibus circa puerum Iesum obseruatis. Quæstio 37.

debue

De

INDEX.

Vtrum

INDEX.

FINIS.

SVMMÆ TOTIVS THEOLOGIÆ Doctoris Angelici.

S. THOMÆ AQVINATIS Ordinis Prædicatorum,

TERTIÆ PARTIS. Volumen Primum.

PROOEMIVM.

QVIA Saluator noster Dominus Iesus Christus, teste Angelo, populum suum saluum faciens à peccatis eorum, viam veritatis nobis in seipso demonstrauit, per quam ad beatitudinem immortalis vitæ resurgendo peruenire possimus: necesse est, vt ad consummationem totius Theologici negotij, post considerationem vltimi finis humanæ vitæ, & virtutum, ac vitiorum, de ipso omnium Saluatore, ac beneficiis eius humano generi præstitis, nostra consideratio subsequatur.

Circa quam primo considerandum occurrit de ipso Saluatore. Secundo, de sacramentis eius, quibus salutem consequimur. Tertio, de fine immortalis vitæ, ad quam per ipsum resurgendo peruenimus.

Circa primum duplex consideratio occurrit. Prima est de ipso Incarnationis mysterio, secundum quod Deus pro nostra salute factus est homo. Secunda de his, quæ per ipsum Saluatorem nostrum, id est Deum incarnatum sunt acta & passa.

QVAESTIO I.

De conuenientia Incarnationis, in sex articulos diuisa.

CIRCA primum tria consideranda occurrunt. Primo quidem de conuenientia incarnationis Christi. Secundo, de modo vnionis Verbi incarnati. Tertio, de his, quæ consequuntur ad hanc vnionem.

CIRCA primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum conueniens fuerit Deum incarnari?

¶ Secundo, vtrum fuerit necessarium ad reparationem generis humani?

¶ Tertio, vtrum si non fuisset peccatum, Deus incarnatus fuisset?

¶ Quarto, vtrum principalius sit incarnatus ad tollendum originale peccatum, quam actuale?

¶ Quinto, vtrum conueniens fuerit Deum incarnari à principio mundi?

¶ Sexto, vtrum eius incarnatio differri debuerit vsque in finem mundi?

I Art. I. *Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari?*

3. d. 1. q. 1. a. 2. & 1. con. c. 40. 49. 53. 54. & 55. & ep. 2. c. 5. & 6. & op. 3. c. 207. & 208.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens, Deum incarnari. Cum enim Deus ab æterno sit ipsa essentia bonitatis, sic optimum est ipsum esse sicut ab æterno fuit. Sed Deus ab æterno fuit absque omni carne. Ergo conuenientissimum est, ipsum non esse carni vnitum. Non ergo fuit conueniens, Deum incarnari.

¶ 2. Præterea, Quæ sunt in infinitum distantia, inconuenienter iunguntur: sicut inconueniens iunctura esset, si quis pingeret imaginem, in qua humano capiti ceruix iungeretur equina. Sed Deus & caro in infinitum distant, cum Deus sit simplicissimus: caro autem maxime composita, & præcipue humana. Ergo inconueniens fuit, quod Deus carni vniretur humanæ.

¶ 3. Præterea, Sic distat corpus à summo Spiritu, sicut malitia à summa bonitate. Sed omnino inconueniens esset, quod Deus, qui est summa bonitas, malitiam assumeret. Ergo non fuit conueniens, quod summus Spiritus increatus corpus assumeret.

¶ 4. Præterea, Inconueniens est, vt qui excedit magna, contineatur in minimo: & cui imminet cura magnorum, ad parua se transferat. Sed Deum, qui totius mundi curam gerit, tota rerum vniuersitas capere non sufficit. Ergo videtur inconueniens, quod intra corpusculum vagientis infantiæ lateat, cui parum putatur vniuersitas: & tamdiu à sedibus suis absit ille Regnator, atque ad vnum corpusculum totius mundi cura transferatur, vt Volusianus scribit ad Augustinum †.

† ep. 2. post med. illius t. 2. inter opera Aug.

** orth. fid. c 1. in med. illius.*

SED contra, Illud videtur esse conuenientissimum, vt per visibilia monstrentur inuisibilia Dei: ad hoc enim totus mundus est factus, vt patet per illud Apostoli ad Roman. I. Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur. Sed sicut Damascenus dicit in principio 3. lib. * per Incarnationis my-

sterium

sterium monstratur simul bonitas, & sapientia, & iustitia, & potentia Dei, vel virtus. Bonitas quidem, quoniam non despexit proprij plasmatis infirmitatem. Iustitia vero, quoniam homine victo, non alio quam homine fecit vinci tyrannum, neque vi eripuit ex morte hominem. Sapientia vero, quoniam inuenit difficillimi pretij decentissimam solutionem. Potentia vero siue virtus infinita, quia nihil est maius, quam Deum fieri hominem. Ergo conueniens fuit Deum incarnari.

RESPONDEO dicendum, quod vnicuique rei conueniens est illud quod competit sibi secundum rationem propriæ naturæ: sicut homini conueniens est ratiocinari, quia hoc conuenit sibi, in quantum est rationalis, secundum naturam suam. Ipsa autem natura Dei est essentia bonitatis, vt patet per Dionysium 1. cap. de diuinis nominibus †. Vnde quicquid pertinet ad rationem boni, conueniens est Deo. Pertinet autem ad rationem boni, vt se aliis communicet: vt patet per Dionysium, 4. cap. de diuinis nominibus *. Vnde ad rationem summi boni pertinet, quod summo modo se creaturæ communicet. Quod quidem maxime fit per hoc, quod naturam creatam sic sibi coniungit, vt vna persona fiat ex tribus, scilicet verbo, anima & carne: sicut dicit Aug. 13. de Trin. †. Vnde manifestum est, quod conueniens fuit Deum incarnari.

3. d. 1. q. 1. a. 3. ad 3. & q. 2. a. 2. 1. & d. 4. q. 1. a. 1. q. 1. co. & ad 2.
† à med. illius.
* c. 4. cir. princ.
† c. 17. non procul à prin. l. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod incarnationis mysterium non est impletum per hoc, quod Deus sit aliquo modo à suo statu immutatus, in quo ab æterno fuit: sed per hoc, quod nouo modo se creaturæ vniuit, vel potius eam sibi. Est autem conueniens vt creatura, quæ secundum rationem sui mutabilis est, non semper eodem modo se habeat. Et ideo sicut creatura incepit esse, cum prius non esset: ita conuenienter, cum prius non esset vnita Deo in persona, postmodum ei fuit vnita.

inf q. 2. a. 1. & 3. d. 1. q. 1. a. 1. 2.

Ad secundum dicendum, quod vniri Deo in vnitate personæ, non fuit conueniens carni humanæ secundum conditionem suæ naturæ, quia hoc erat supra dignitatem ipsius: conueniens tamen fuit Deo secundum infinitam excellentiam bonitatis eius, vt sibi eam vniret pro salute humana.

Ad tertium dicendum, quod quælibet alia conditio, secundum quam creatura quæcumque differt à creatore, à Dei sapientia est instituta, & ad Dei bonitatem ordinata. Deus enim propter suam bonitatem cum sit increatus, immobilis & incorporeus, produxit creaturas mobiles & corporeas. Et similiter malum

Dominus Deus noster? Quod ad reuerentiam pertinet. Ergo videtur non conuenire humanæ saluti, quod Deus nobis similis fieret per carnis assumptionem.

SED contra, Illud, per quod humanum genus liberatur à perditione, est necessarium ad humanam salutem. Sed mysterium diuinæ incarnationis est huiusmodi: secundum illud Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret: vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Ergo necessarium fuit ad humanam salutem, Deum incarnari.

RESPONDEO dicendum, quod ad finem aliquem dicitur aliquid esse necessarium † dupliciter. Vno modo, sine quo aliquid esse non potest: sicut cibus est necessarius ad conseruationem humanæ vitæ. Alio modo, per quod melius & conuenientius peruenitur ad finem: sicut equus necessarius est ad iter. Primo modo, Deum incarnari non fuit necessarium ad reparationem humanæ naturæ. Deus enim per suam omnipotentem virtutem poterat humanam naturam multis aliis modis reparare. Secundo autem modo necessarium fuit Deum incarnari ad humanæ naturæ reparationem. Vnde * August. dicit 13. de Trinit. c. 10. Verum etiam ostendamus non alium modum possibilem Deo defuisse; (cuius potestati omnia æqualiter subiacent) sed sanandæ miseriæ nostræ conuenientiorem alium modum non fuisse.

† Arist. 5. met. text. 6. tom. 3.

** non longe à pr. to. 3.*

Et hoc quidem considerari potest quantum ad promotionem hominis in bonum. Primo quidem, quantum ad fidem, quæ magis certificatur ex hoc, quod ipsi Deo loquenti credit. Vnde August. dicit 11. de Ciu. Dei *. Vt homo fidentius ambularet ad veritatem, ipsa veritas Dei filius, homine assumpto constituit, atque fundauit fidem. Secundo, quantum ad spem: quæ per hoc maxime erigitur. Vnde Aug. dicit 13. de Trinit. † Nihil tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, quã vt demonstraretur nobis, quantum diligeret nos Deus. Quid vero huius rei isto indicio manifestius, quam quod Dei filius naturæ nostræ dignatus est inire consortium? Tertio, quantum ad charitatem: quæ maxime per hoc excitatur. Vnde August. dicit in lib. de Catechizandis rudibus *, Quæ maior est causa aduentus Domini, nisi vt ostenderet Deus dilectionem suam in nobis? Et postea subdit †, Si amare pigebat, saltem redamare non pigeat. Quarto, quantum ad rectam operationem: in qua nobis exemplum se præbuit. Vnde August. dicit in quodam sermone de

** c. 2. à me. tom. 5.*

† c. 10. non procul à princ. t. 3.

** c. 4. in princ. t. 4.*

† eod. lib. & cap 4. nõ procul à pr. to. 4.

Natiuitate Domini, Homo sequendus non erat, qui videri poterat: Deus sequendus erat, qui videri non poterat. Vt ergo exhiberetur homini, & qui videretur ab homine, & quem homo sequeretur, Deus factus est homo.

Quinto, quantum ad plenam participationem diuinitatis: quæ vera est hominis beatitudo, & finis humanæ vitæ, & hoc collatum est nobis per Christi humanitatem. Dicit enim August. in quodam sermone de Natiu. Domini *, Factus est Deus homo, vt homo fieret Deus. Similiter & hoc vtile fuit ad remotionem mali.

in serm. 9 circ. prin. illius: & est serm. 13. in ord. tom. 10.

Primo enim per hoc homo instruitur, ne sibi diabolum præferat, & eum veneretur, qui est auctor peccati. Vnde August. * dicit 13. de Trinit. quandoquidem sic potuit Deo coniungi humana natura, vt fieret vna persona, superbi illi maligni spiritus non ideo se audeant homini præponere, quia non habent carnem. Secundo per hoc instruimur, quanta sit dignitas humanæ naturæ, ne eam inquinemus peccando. Vnde August. dicit in lib. † de vera religione, Demonstrauit nobis Deus, quam excelsum locum inter creaturas habeat humana natura, in hoc quod hominibus in vero homine apparuit. Et Leo Papa dicit in sermone de Natiuitate *, Agnosce ô Christiane dignitatem tuam: & diuinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire. Tertio, quia ad præsumptionem hominis tollendam, gratia Dei in nobis nullis meritis præcedentibus in homine Christo commendatur, vt dicitur in 13. de Trinitate †. Quarto, quia superbia hominis, quæ maxime impedimento est, ne inhæreatur Deo: per tantam Dei humilitatem redargui potest, atque sanari, vt dicit Augustinus ibid. *

** l. 3. c. 17. circ. prin. tom. 3.*

† c. 16. nõ procul à princ. tom. 1.

** in serm. 1. post med. illius, incipit hic serm. Saluator noster.*

† c. 17. ante med. tom. 3.

Quinto, ad liberandum hominem à seruitute peccati. Quod quidem, vt August. dicit 13. † de Trinit. fieri debuit sic, vt diabolus iustitia hominis Iesu Christi superaretur; quod factum est Christo satisfaciente pro nobis. Homo autem purus satisfacere non poterat pro toto humano genere: Deus autem satisfacere non debebat: vnde oportebat Deum & hominem esse Iesum Christum. Vnde & Leo Papa dicit in sermone de Natiuitate *, Suscipitur à virtute infirmitas, à maiestate humilitas: vt quod nostris remediis congruebat, vnus atque idem Dei & hominum mediator, & mori ex vno, & resurgere posset ex altero. Nisi enim esset verus Deus, non adferret remedium; nisi esset verus homo, non præberet exemplum.

** eo. l. & c. habetur post med. illius.*

† c. 13. tom. 3.

in serm. 1. post med. illius.

Sunt

Sunt autem & aliæ plurimæ vtilitates, quæ consequutæ sunt, suprà apprehensionem sensus humani.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit secundum primum modum necessarij, sine quo ad finem perueniri non potest.

Ad secundum dicendum, quod aliqua satisfactio potest dici dupliciter sufficiens. Vno modo perfecte: quia est condigna per quamdam adæquationem ad recompensationem culpæ commissæ. Et sic hominis puri satisfactio sufficiens esse non potuit pro peccato. Tum quia tota humana natura erat per peccatum corrupta; nec bonum alicuius personæ, vel etiam plurium poterat per æquiparantiam totius naturæ detrimentum recompensare. Tum etiam, quia peccatum contra Deum commissum, quamdam infinitatem habet ex infinitate diuinæ maiestatis: tanto enim offensa est grauior, quanto maior est ille, in quem delinquitur. Vnde oportuit ad condignam satisfactionem, vt actus satisfacientis haberet efficaciam infinitam, vtpote Dei & hominis existens. Alio modo potest dici satisfactio hominis esse sufficiens imperfecte, scilicet secundum acceptationem eius, qui est ea contentus, quamuis non sit condigna. Et hoc modo satisfactio puri hominis est sufficiens. Et quia omne imperfectum præsupponit aliquid perfectum, à quo sustentetur: inde est quod omnis puri hominis satisfactio efficaciam habet à satisfactione Christi.

Ad tertium dicendum, quod Deus assumendo carnem, suam maiestatem non minuit: & per consequens non minuitur ratio reuerentiæ ad ipsum, quæ augetur per augmentum cognitionis ipsius. Ex hoc autem, quod nobis appropinquare voluit per carnis assumptionem, magis nos ad se cognoscendum attraxit.

Art. 3. *Vtrum si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset?* 3

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod si homo non peccasset, nihilominus Deus incarnatus fuisset. Manente enim causa, manet effectus. Sed, sicut August. dicit 13. de Trinit. * alia multa sunt cogitanda in Christi incarnatione præter absolutionem à peccato, de quibus dictum est †. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

3. d. 1. q. 1. d. 3. & 4. d. 43. a. 2. q. 1. 2. & ver. q. 29. a. 4. ad 3. & 1. Ti. 1. cor. 1. fin.

¶ 2. Præterea, Ad omnipotentiam diuinæ virtutis pertinet, vt opera sua perficiat, & se manifestet per aliquem infinitum effectum. Sed nulla pura creatura potest dici infinitus effectus, cum sit finita per suam essentiam. In solo autem opere in-

** lib. 13. c. 17. in princ. t. 3. † a. prec.*

carnationis videtur præcipue manifestari infinitus effectus diuinæ potentiæ (per quam in infinitum distantia coniunguntur, in quantum factum est, quod homo esset Deus) in quo etiam opere maxime videtur perfici vniuersum, per hoc quod vltima creatura, scilicet homo, primo principio coniungitur, scilicet Deo. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

¶ 3. Præterea, Humana natura per peccatum non est facta capacior gratiæ. Sed post peccatum capax est gratiæ vnionis, quæ est maxima gratia. Ergo si homo non peccasset, humana natura huius gratiæ capax fuisset, nec Deus subtraxisset humanæ naturæ bonum, cuius capax erat. Ergo si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

¶ 4. Præterea, Prædestinatio Dei est æterna. Sed dicitur Rom. 1. de Christo, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute. Ergo etiam ante peccatum necessarium erat filium Dei incarnari, ad hoc quod Dei prædestinatio impleretur.

¶ 5. Præterea, Incarnationis mysterium est primo homini reuelatum: vt patet per hoc, quod dixit, Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. quod Apostolus dicit esse magnum sacramentum in Christo & in Ecclesia, vt patet Ephes. 5. Sed homo non potuit esse præscius sui casus, eadem ratione qua nec Angelus, vt Aug. probat super Genes. ad litteram †. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

† Lib. 11. c. 18. to. 3.

SED contra est, quod August. dicit in lib. de verbis Domini *, exponens illud quod habetur Luc. 19. Venit filius hominis quærere, & saluum facere quod perierat. Ergo si homo non peccasset, filius hominis non venisset. Et 1. ad Timoth. 1. super illud verbum, Christus venit in hunc mundum, vt peccatores saluos faceret, dicit gloss. * Nulla causa veniendi fuit Christo domino, nisi peccatores saluos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla est medicinæ causa.

** In serm. 36. & de verbis Apost. serm. 8. tom. 10.*

** August. serm. 9. de verbis Apost. in princ. tom. 10.*

RESPONDEO dicendum, quod aliqui circa hoc diuersimode opinantur. Quidam enim dicunt, quod etiam si homo non peccasset, Dei filius incarnatus fuisset.

Alij vero contrarium asserunt. Quorum assertioni magis assentiendum videtur. Ea enim quæ ex sola Dei voluntate proueniunt supra omne debitum creaturæ, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus in sacra Scriptura traduntur, per quam diuina voluntas nobis innotescit. Vnde cum in sacra Scriptura

vbique

vbique incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignetur, conuenientius dicitur incarnationis opus ordinatum esse à Deo in remedium contra peccatum, ita quod peccato non existente incarnatio non fuisset: quamuis potentia Dei ad hoc non limitetur: potuisset enim etiam peccato non existente Deus incarnari.

Ad primum ergo dicendum, quod omnes aliæ causæ, quæ sunt assignatæ *, pertinent ad remedium peccati. Si enim homo non peccasset, perfusus fuisset lumine diuinæ sapientiæ, & iustitiæ rectitudine perfectus à Deo ad omnia necessaria cognoscenda & agenda. Sed quia homo deserto Deo, collapsus erat ad corporalia, conueniens fuit vt Deus carne assumpta etiam per corporalia ei salutis remedium exhiberet. Vnde dicit August. super illud Ioan. 1. cap. * Verbum caro factum est. Caro te obcæcauerat, caro te sanat: quoniam sic venit Christus, vt de carne, carnis vitia extingueret.

arg. 1. & art. præc.

Tract. 2. in Io. circa fi. to. 9.

Ad secundum dicendum, quod in ipso modo productionis rerum ex nihilo, diuina virtus infinita ostenditur. Ad perfectionem etiam vniuersi sufficit, quod naturali modo creatura ordinetur in Deum sicut in finem: hoc autem excedit limites perfectionis naturæ, vt creatura vniatur Deo in persona.

Ad tertium dicendum, quod duplex capacitas attendi potest in humana natura. Vna quidem secundum ordinem potentiæ naturalis, quæ à Deo semper impletur, qui dat vnicuique rei secundum suam capacitatem naturalem. Alio vero secundum ordinem diuinæ potentiæ, cui omnis creatura obedit ad nutum; & ad hoc pertinet ista capacitas. Non autem Deus omnem talem capacitatem naturæ implet: alioquin Deus non posset facere in creatura nisi quod facit: quod falsum est, vt in primo habitum est *. Nihil autem prohibet ad aliquid maius humanam naturam productam esse post peccatum: Deus enim permittit mala fieri, vt inde aliquid melius eliciat. Vnde dicitur Rom. 4. Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Vnde & in benedictione cerei Paschalis dicitur, O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem.

Pri. p. q. 105. a. 6.

Ad quartum dicendum, quod prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum. Et ideo sicut Deus prædestinat salutem alicuius hominis per orationes aliorum implendam, ita etiam prædestinauit opus incarnationis in remedium humani peccati.

Ad quintum dicendum, quod nihil prohibet ali-

cui reuelari effectum, cui non reuelatur causa. Potuit igitur primo homini reuelari incarnationis mysterium, sine hoc quod esset præscius sui casus. Non enim quicumque cognoscit effectum, cognoscit & causam.

4 Art. 4. *Vtrum principalius Christi incarnatio facta fuerit ad tollendum peccatum originale, quam actuale?*

3. d. 1. q. 1. a. 2. 6. Et opusc. 10. ar. 28. & opusc. 11. ar. 23. Et opusc. 35. ar. 21.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Deus principalius incarnatus fuerit in remedium actualium peccatorum, quam in remedium originalis peccati. Quanto enim peccatum est grauius, tanto magis humanæ saluti aduersatur, propter quam Deus est incarnatus. Sed peccatum actuale est grauius, quam originale peccatum: minima enim pœna debetur originali peccato, vt August. dicit contra Iulianum †. Ergo principalius incarnatio Christi ordinatur ad deletionem actualium peccatorum, quam ad deletionem originalis peccati.

† li. 5. c. 8 circa fin. tom. 7.

¶ 2. Præterea, Peccato originali non debetur pœna sensus, sed solum pœna damni, vt in secundo habitum est *. Sed Christus venit pro satisfactione peccatorum, pœnam sensus pati in cruce, non autem pœnam damni: quia nullum defectum habuit diuinæ visionis, aut fruitionis. Ergo principalius venit ad deletionem peccati actualis, quam originalis.

li. 2. sent. d. 33. q. 2. art. 2.

¶ 3. Præterea, Sicut Chrysost. dicit in 1. de compunctione cordis †. Hic est affectus serui fidelis, vt beneficia Domini sui, quæ communiter omnibus data sunt, quasi sibi soli præstita reputet. Quasi enim de se solo loquens Paulus ita scribit ad Gal. 2. Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Sed propria peccata nostra sunt actualia: originale enim est commune peccatum. Ergo hunc affectum debemus habere, vt existimemus eum principaliter propter actualia peccata venisse.

li. 2. inter f. & mediũ, to. 5.

SED contra est, quod Ioan. 1. dicitur, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Quod exponens Beda dixit *, Peccatum mundi dicitur originale peccatum, quod est commune totius mundi.

habetur in gl. ordinar. in hoc loco.

RESPONDEO dicendum, quod certum est, Christum venisse in hunc mundum non solum ad delendum illud peccatum, quod traductum est originaliter in posteros: sed etiam ad deletionem omnium peccatorum, quæ postmodum superaddita sunt. Non quod omnia deleantur (quod est propter defectum hominum, qui Christo non inhærent, secundum illud Ioan. 3. Venit lux in mundum: & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem:) sed quia ipse exhibuit

quod

quod sufficiens fuit ad omnium peccatorum deletionem. Vnde dicitur Rom. 5. Non sicut delictum, ita & donum: nam iudicium ex vno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Tanto autem principalius ad alicuius peccati deletionem Christus venit, quanto illud peccatum maius est. Dicitur autem aliquid maius dupliciter. Vno modo intensiue: sicut est maior albedo, quæ est intensior. Et per hunc modum maius est peccatum actuale, quam originale: quia plus habet de ratione voluntarij, vt in secundo habitum est *. Alio modo dicitur aliquid maius extensiue: sicut dicitur maior albedo, quæ est in maiori superficie. Et hoc modo peccatum originale (per quod totum genus humanum inficitur) est maius quolibet peccato actuali, quod est proprium singularis personæ. Et quantum ad hoc Christus principalius venit ad tollendum originale peccatum: in quantum bonum gentis diuinius, & eminentius est, quam bonum vnius, vt dicitur primo Ethic. *

p. 2. q. 81. ar. 1.

c. 2. circa fin. to. 5.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de intensiua magnitudine peccati.

Ad secundum dicendum, quod peccato originali in futura retributione non debetur pœna sensus: pœnalitates tamen, quas sensibiliter in hac vita patimur, sicut famem, sitim, mortem, & alia huiusmodi, ex peccato originali procedunt. Et ideo Christus, vt plene pro peccato originali satisfaceret, sensibilem dolorem pati voluit, vt mortem, & alia huiusmodi in seipso consumeret.

Ad tertium dicendum, quod sicut Chrysost. ibidem dicit *, Verba illa dicebat Apostolus, non quasi diminuere volens amplissima, & per orbem terrarum diffusa Christi munera: sed vt pro omnibus se solum indicaret obnoxium. Quid enim interest si & aliis præstitit, cum quæ tibi sunt præstita, ita integra sunt, & ita perfecta, quasi nulli alij ex his aliquid fuerit præstitum? Ex hoc ergo, quod aliquis debet reputare sibi beneficia Christi præstita esse, non debet existimare, quod non sint aliis præstita. Et ideo non excluditur, quin principalius venerit abolere peccatum totius naturæ, quam peccatum vnius personæ. Sed illud peccatum naturæ ita perfecte curatum est in vnoquoque, ac si in vno solo esset curatum. Et ideo propter vnionem charitatis, totum quod omnibus est impensum, vnusquisque debet sibi ascribere.

Loco in arg. cit.

5 Art. 5. *Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari ab initio mundi?*

1.2.q.98. ar.6.cor. & 3.d.1. q.1.ar.4. & 4.cor. c.55.9.& Isa 2.co. 1.& Gal. 4.e.l.fi.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod conueniens fuisset Deum incarnari à principio humani generis. Incarnationis enim opus ex immensitate diuinæ charitatis processit, secundum illud Ephes. 2. Deus qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo. Sed charitas non tardat subuenire amico necessitatem patienti: secundum illud Prou.3. Ne dicas amico tuo, Vade & reuertere: cras dabo tibi, cum statim possis dare. Ergo Deus incarnationis opus differre non debuit, sed statim à principio per suam incarnationem humano generi subuenire.

¶ 2. Præterea, 1. Tim.1. dicitur, Christus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere. Sed plures saluati fuissent, si à principio humani generis Deus incarnatus fuisset: plurimi enim ignorantes Deum, in suo peccato perierunt in diuersis sæculis. Ergo conuenientius fuisset, quod à principio humani generis Deus incarnatus fuisset.

¶ 3. Præterea, Opus gratiæ non est minus ordinatum, quam opus naturæ. Sed natura initium sumit à perfectis, vt dicit Boët. in lib. de consolat. * Ergo opus gratiæ à principio debuit esse perfectum. Sed in opere incarnationis consideratur perfectio gratiæ secundum illud, Verbum caro factum est: & postea subditur, Plenum gratiæ & veritatis. Ergo Christus à principio humani generis debuit incarnari.

*li 3. pros. 10. paru à princ.

SED contra est, quod dicitur Gal.4. At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. Vbi dicit glos. † quod plenitudo temporis est, quod præfinitum fuit à Deo patre, quando mitteret filium suum. Sed Deus sua sapientia omnia diffiniuit. Ergo conuenientissimo tempore Deus est incarnatus. Et sic conueniens non fuit, quod à principio humani generi Deus incarnaretur.

†Est gloss. Amb. in hunc locum, to.5.

RESPONDEO dicendum, quod cum opus incarnationis principaliter ordinetur ad reparationem humanæ naturæ per peccati abolitionem: manifestum est, quod non fuit conueniens à principio humani generis ante peccatum Deum incarnatum fuisse: non enim datur medicina nisi iam infirmis. Vnde ipse Dominus Matth.9. dicit. Non est opus valentibus medico, sed male habentibus: non enim veni vocare iustos, sed peccatores.

Infr. q.4. a.1.c. Et q.43.ar. 3.2.& q. 44.ar.3. co.& ver. b.19. ar. 4. ad 5.

Sed

Sed nec etiam statim post peccatum conueniens fuit Deus incarnari. Primo quidem, propter conditionem humani peccati, quod ex superbia prouenerat. Vnde eo modo erat homo liberandus, vt humiliatus recognosceret se liberatore indigere. Vnde super illud Galat. 3. Ordinata per angelos in manu mediatoris, dicit gloss.* Magno Dei consilio factum est, vt post hominis casum non illico Dei filius mitteretur. Reliquit enim Deus prius hominem in libertate arbitrij in lege naturali, vt sic vires naturæ suæ cognosceret: vbi cum deficeret, legem accepit, qua data, inualuit moribus non legis, sed naturæ vitio: vt ita cognita sua infirmitate, clamaret ad medicum, & gratiæ quæreret auxilium. Secundo, propter ordinem promotionis in bonum, secundum quem ab imperfecto ad perfectum proceditur. Vnde Apost. dicit 1. Cor. 15. Non prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale. Primus homo de terra terrenus: secundus homo de cœlo cœlestis. Tetio propter dignitatem verbi incarnati: quia super illud Galat. 4. At vbi venit plenitudo temporis, dicit gloss.* Quanto maior iudex veniebat, tanto præconum series longior præcedere debebat. Quarto, ne feruor fidei temporis prolixitate tepesceret: quia circa finem mundi frigescet charitas multorum. Vnde Luc. 18. dicitur, Cum filius hominis veniet, putas inueniet fidem in terra?

glos. ord. ibid.

Aug. tr. 31. in Io. ante med. to. 9.

Ad primum ergo dicendum, quod charitas non differt amico subuenire, salua tamen negotiorum opportunitate, & personarum conditione. Si enim medicus statim à principio ægritudinis medicinam daret infirmo, minus proficeret, vel magis læderet, quam iuuaret. Et ideo etiam dominus non statim à principio incarnationis remedium humano generi exhibuit, ne illud contemneret ex superbia, si prius suam infirmitatem non cognosceret.

Ad secundum dicendum, quod August. ad hoc respondet in lib. de sex quæstionibus paganorum*, dicens q. 2. quod tunc voluit Christus hominibus apparere, & apud eos prædicari suam doctrinam, quando & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri: his enim temporibus, & his in locis, quibus Euangelium eius non est prædicatum, tales homines in eius prædicatione futuros esse præsciebat, quales non quidem omnes, sed tamen multi in eius corporali præsentia fuerunt, qui nec in eum suscitatis ab eo mortuis credere voluerunt. Sed hanc responsionem reprobans idem August. in lib. de perseuerantia dicit

In epist. 49. q. 2. a med. to. 2.

cit *, Numquid possumus dicere Tyrios, & Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse; aut credituros non fuisse si fierent: cum ipse Deus attestetur eis, quod acturi essent magnæ humilitatis pœnitentiam, si in eis facta essent diuinarum illa signa virtutum? proinde, vt ipse soluens subdit, sicut Apostolus ait: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei, qui his, quos præuidit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, quibus voluit subuenit: aliis autem non subuenit, de quibus in sua prædestinatione occulte quidem, sed aliud iuste iudicauit: ita misericordiam eius in his, qui liberantur, & veritatem in his, qui puniuntur, sine dubitatione credamus.

c. 9. non procul à fin. to. 7.

Ad tertium dicendum, quod perfectum quidem est prius imperfecto, in diuersis quidem tempore & natura: (oportet enim quod perfectum sit quod alia ad perfectionem adducit) sed in vno, & eodem imperfectum est prius tempore, etsi sit posterius natura. Sic ergo imperfectionem naturæ humanæ, duratione præcedit æterna Dei perfectio: sed sequitur ipsam consummata perfectio eius in vnione ad Deum.

6 Art. 6. *Vtrum incarnatio differri debuerit vsque ad finem mundi?*

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod incarnationis opus differri debuerit vsque in finem mundi. Dicitur enim in Psal. Senectus mea in misericordia vberi, id est, in nouissimo, vt gloss. dicit *. Sed tempus incarnationis est maxime tempus misericordiæ, secundum illud Psal. Quoniam venit tempus miserendi eius. Ergo incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.

Ideis sup. ar. 5. cit.

** gl. ord. sup. illud, All. insurgentibus in me.*

¶ 2. Præterea, Sicut dictum est †, perfectum in eodem, tempore est posterius imperfecto. Ergo illud quod est maxime perfectum, debet esse omnino vltimum in tempore. Sed summa perfectio humanæ naturæ est in vnione ad verbum: quia in Christo complacuit, omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare, vt Apost. dicit Colos. 1. Ergo incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.

† ar. præ. ad arg. 3.

¶ 3. Præterea, Non est conueniens fieri per duo quod per vnum fieri potest: Sed vnus Christi aduentus sufficere poterat ad salutem humanæ naturæ: qui erit in fine mundi. Ergo non oportuit, quod antea veniret per incarnationem. Et ita incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.

SED contra est, quod dicitur Abachuc 3. In medio annorum notum facies. Non ergo debuit incarnatio

nationis mysterium, per quod mundo innotuit, vsque in finem mundi differri.

RESPONDEO dicendum, quod sicut non fuit conueniens Deum incarnari à principio mundi, ita non fuit conueniens, quod incarnatio differretur vsque in finem mundi. Quod quidem apparet, primo ex vnione diuinæ, & humanæ naturæ. Sicut enim dictum est *, perfectum vno modo, tempore præcedit imperfectum: alio modo è conuerso, imperfectum tempore præcedit perfectum. In eo enim quod de imperfecto fit perfectum, imperfectum tempore præcedit perfectum: in eo vero quod est causa perfectionis efficiens, perfectum tempore præcedit imperfectum. In opere autem incarnationis vtrumque concurrit, quia natura humana in ipsa incarnatione est perducta ad summam perfectionem. Et ideo non decuit quod à principio humani generis incarnatio facta fuisset. Sed ipsum verbum incarnatum est perfectionis humanæ naturæ causa efficiens, secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Et ideo non debuit incarnationis opus vsque in finem mundi differri: sed perfectio gloriæ, ad quam perducenda est vltimo natura humana per verbum incarnatum, erit in fine mundi. Secundo ex effectu humanæ salutis. Vt enim dicitur in lib. de qq. vet. & noui test. * in potestate dantis est, quando vel quantum velit misereri. Venit ergo quando & subueniri debere sciuit, & gratum futurum beneficium. Cum enim languore quodam humani generis, abolescere cepisset cognitio Dei inter homines, & mores immutarentur, eligere dignatus est Abraham, in quo forma esset renouatæ notitiæ Dei, & morum: & cum adhuc reuerentia segnior esset, postea per Moysen legem literis dedit. Et quia eam gentes spreuerunt, non se subiicientes ei, neque hi qui acceperunt, eam seruauerunt; motus misericordia Dominus, misit filium suum, qui data omnibus remissione peccatorum, Deo patri illos iustificatos offerret. Si autem hoc remedium differretur vsque in finem mudi, totaliter Dei notitia & reuerentia, & morum honestas abolita fuisset in terris. Tertio apparet hoc fuisse conueniens ad manifestationem diuinæ virtutis: quæ pluribus modis homines saluauit, non solum per fidem futuri, sed etiam per fidem præsentis & præteriti.

Ar. pra ad 3.

Aug. li. 2 q. 83. circa princ. tom. 4.

Ad primum ergo dicendum, quod gloss. illa exponit de misericordia perducente ad gloriam. Si tamen referatur ad misericordiam exhibitam humano generi per incarnationem Christi, sciendum est, quod sicut

i.r.c 26. non multum ante med. to 1. sicut Aug. dicit in lib. retract. * Tempus incarnationis potest comparari iuuentuti humani generis, propter vigorem, feruoremque fidei, quæ per dilectionem operatur: senectuti autem, quæ est sexta ætas, propter numerum temporum, quia Christus venit in sexta ætate. Et quamuis in corpore non posit simul esse iuuentus & senectus, potest tamen simul esse in anima: illa propter alacritatem, ista propter grauitatem. Et ideo in lib. 83. qq. alicubi dicit Aug. * quod non oportuit diuinitus venire Magistrum, cuius imitatione humanum genus in mores optimos formaretur, nisi tempore iuuentutis. Alibi autem dicit †, Christum in sexta ætate humani generis, tanquam in senectute venisse.

* q. 44. in med. to. 4

† lib. 1 de gen. cont. Manic. c. 23. to. 1.

Ad secundum dicendum, quod opus incarnationis non solum est considerandum vt terminus motus de imperfecto ad perfectum, sed etiam vt principium perfectionis in humana natura, vt dictum est *.

In cor. ar.

Ad tertium dicendum, quod sicut Chrysost. dicit super illud Ioan. †, Non misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum: duo sunt Christi aduentus. Primus quidem vt remittat peccata: secundum, vt iudicet mundum. Si enim hoc non fecisset, vniuersi simul perditi essent: omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei. Vnde patet, quod non debuit aduentum misericordiæ differre vsque in finem mundi.

† Ho. 27. in Io. inter med. & fi. to. 3

QVAESTIO II.

De modo vnionis verbi incarnati, in duodecim articulos diuisa.

DEinde considerandum est de modo vnionis verbi incarnati. Et primo, quantum ad ipsam vnionem. Secundo, quantum ad personam assumentem. Tertio, quantum ad naturam assumptam.

CIRCA primum quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum vnio verbi incarnati sit facta in natura?

¶ Secundo, vtrum sit facta in persona?

¶ Tertio, vtrum sit facta in supposito, vel hypostasi?

¶ Quarto, vtrum persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita?

¶ Quinto, vtrum sit facta aliqua vnio animæ & corporis in Christo?

¶ Sexto, vtrum natura humana fuerit vnita verbo accidentaliter?

¶ Septimo, vtrum ipsa vnio sit aliquid creatum?

¶ Octauo, vtrum sit idem quod assumptio?

¶ Nono, vtrum vnio duarum naturarum sit maxima vnionum?

¶ De

¶ Decimo, vtrum vnio duarum naturarum in Christo fuerit facta per gratiam?

¶ Vndecimo, vtrum eam aliqua merita præcesserint? 7

¶ Duodecimo, vtrum gratia vnionis fuerit homini Christo naturalis?

Art. 1. *Vtrum vnio verbi incarnati sit facta in natura?*

AD primum sic proceditur. Videtur, quod vnio verbi incarnati sit facta in natura. Dicit enim Cyrillus, & inducitur in gestis concilij Chalcedon.* Non oportet intelligere duas naturas, sed vnam naturam Dei verbi incarnatam. Quod quidem non esset, nisi vnio fieret in natura. Ergo vnio verbi incarnati facta est in natura.

¶ 2. Præterea, Athanas. dicit †, Sicut anima rationalis, & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus. Sed anima rationalis, & caro conueniunt in constitutione vnius naturæ humanæ. Sic ergo Deus & homo conueniunt in constitutione alicuius vnius naturæ. Ergo vnio facta est in natura.

¶ 3. Præterea, Duarum naturarum vna non denominatur ex altera, nisi aliquo modo in inuicem transmutentur. Sed diuina natura & humana in Christo ab inuicem denominantur. Dicit enim Cyrillus diuinam naturam esse incarnatam: & Gregorius Nazianzenus dicit humanam naturam esse deificatam, vt patet per Damasc. † Ergo ex duabus naturis videtur esse facta vna natura.

SED contra est, quod dicitur in determinatione concilij Chalcedon. * Confitemur in nouissimis diebus filium Dei vnigenitum in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indiuise, inseparabiliter agnoscendum, numquam sublata differentia naturarum propter vnionem. Ergo vnio non est facta in natura.

RESPONDEO dicendum, quod ad huius quæstionis euidentiam oportet considerare, quid sit natura. Sciendum est ergo, quod nomen naturæ à nascendo est dictum, vel sumptum. Vnde primo est impositum hoc nomen ad significandum generationem viuentium: quæ natiuitas vel pullulatio dicitur, vt dicatur natura quasi nascitura. Deinde translatum est nomen naturæ, ad significandum principium huius generationis. Et quia principium generationis in rebus viuentibus est intrinsecum, vlterius deriuatum est nomen naturæ ad significandum quodlibet principium intrinsecum motus: secundum quod Philosophus dicit in 2. Physic. † quod natura est principium motus in eo in quo est per se, & non secundum

Inf. art. 2. & 6. c. & 12. ad 1. & q. 50. a. 2. & 3. d. 1. q. 2. a. 2. & d. 5. q. 1. a. 2. & 3. & 4. con. c. 35. 37. & 41. & ver. q. 20 art. 1. co. & vn. a. 1. & op. 2. c. 211. 212. & 215.

** Act. 1. post epis. Cyrill. ad Ioa. epis. Antioch.*

† in symb. fidei suæ.

** in epis. 1. ad Celidonium.*

† lib. 3. orth. fid. c. 6. & 7. à med.

** in symbolo fidei reperies id tom. 1. cõc. 4. generalium Coloniæ impressorum anno 1530.*

† l. 2. phys. text. 3. tom. 2.

dum accidens. Hoc autem principium vel forma eſt, vel materia : vnde quandoque natura dicitur forma, quandoque vero materia. Et quia finis generationis naturalis eſt in eo quod generatur, ſcilicet eſſentia ſpeciei, quam ſignificat diffinitio : inde eſt, quod huiuſmodi eſſentia ſpeciei vocatur etiam natura. Et hoc modo Boetius naturam diffinit in lib. de duabus naturis, dicens *. Natura eſt vnamquamque rem informans ſpecifica differentia, quæ ſcilicet complet diffinitionem ſpeciei. Sic ergo nunc loquimur de natura, ſecundum quod natura ſignificat eſſentiam, vel quod quid eſt, ſiue quidditatem ſpeciei. Hoc autem modo accipiendo naturam, impoſsibile eſt vnionem verbi incarnati eſſe factam in natura.

in 2. pag. à princ. lib.

¶ Tripliciter enim aliquid vnum ex duobus vel pluribus conſtituitur. Vno modo ex duobus integris, perfectis remanentibus. Quod quidem fieri non poteſt niſi in his, quorum forma eſt compoſitio, vel ordo, vel figura ; ſicut ex multis lapidibus abſque aliquo ordine adunatis, per ſolam compoſitionem fit aceruus : ex lapidibus autem, & lignis ſecundum aliquem ordinem diſpoſitis, & etiam ad aliquam figuram redactis, fit domus. Et ſecundum hoc poſuerunt aliqui vnionem eſſe per modum confuſionis, quæ ſcilicet eſt ſine ordine : vel per modum commenſurationis, quæ ſcilicet eſt cum ordine. Sed hoc non poteſt eſſe. Primo quidem, quia compoſitio, vel ordo, vel figura non eſt forma ſubſtantialis, ſed accidentalis. Et ſic ſequeretur, quod vnio incarnationis non eſſet per ſe, ſed per accidens : quod infra improbabitur *. Secundo, quia ex huiuſmodi non fit vnum ſimpliciter, ſed ſecundum quid : remanent enim plura actu. Tertio, quia forma talium non eſt natura, ſed magis ars : ſicut forma domus. Et ſic non conſtitueretur vna natura in Chriſto, vt ipſi volunt.

art. 6. huius quæſt.

Alio modo fit aliquid vnum ex perfectis, ſed transmutatis : ſicut ex elementis fit miſtum. Et ſic aliqui dixerunt vnionem incarnationis eſſe factam per modum commiſtionis. Sed hoc non poteſt eſſe. Primo quidem, quia natura diuina eſt omnino immutabilis, vt in prima parte dictum eſt † : vnde nec ipſa poteſt conuerti in aliud, cum ſit incorruptibilis : nec aliud in ipſam, cum ipſa ſit ingenerabilis. Secundo, quia id quod eſt commiſtum, nulli miſcibilium eſt idem ſpecie : differt enim caro à quolibet elementorum, ſpecie. Et ſic Chriſtus non eſſet eiuſdem naturæ cum patre, nec cum matre. Tertio, quia ex his quæ plurimum diſtant, non poteſt fieri commiſtio,

1. p. q. 9 art. 1.

soluitur enim species vnius eorum, puta si quis guttam aquæ, amphoræ vini apponat. Et secundum hoc, cum naturá diuina in infinitum excedat humanam naturam, non potest esse mistio: sed remanebit sola natura diuina.

Tertio modo fit aliquid ex aliquibus non permistis vel permutatis, sed imperfectis: sicut ex anima & corpore fit homo: & similiter ex diuersis membris vnum corpus constituitur. Sed hoc dici non potest de incarnationis mysterio. Primo quidem, quia vtraque natura est secundum rationem suam perfecta, diuina scilicet & humana. Secundo, quia diuina natura & humana non possunt constituere aliquid per modum partium quantitatiuarum, sicut membra constituunt corpus: quia natura diuina est incorporea. Neque per modum formæ & materiæ: quia diuina natura non potest esse forma alicuius, præsertim corporei. Sequeretur enim quod species resultans esset communicabilis pluribus: & ita essent plures Christi. Tertio, quia Christus non esset humanæ naturæ, neque diuinæ naturæ. Differentia enim addita variat speciem, sicut vnitas numerum: sicut dicitur in 8. Metaphysicorum †. † lib. 8. text. 10.

Ad primum ergo dicendum, quod auctoritas illa Cyrilli exponitur in quinta Synodo * sic, Si quis vnam naturam Verbi Dei incarnatam dicens, non sic accipiat, sicut Patres docuerunt, quia ex diuina natura & humana, vnione secundum subsistentiam facta, vnus Christus factus est: sed ex talibus vocibus naturam vnam, siue substantiam diuinitatis & carnis Christi introducere conetur: talis anathema sit. Non ergo sensus est, quod in incarnatione ex duabus naturis sit vna natura constituta: sed quod natura verbi Dei, carnem vniuit sibi in persona. * in Conc. Constant. can 8. fuit istud cōc. 5 gener.

Ad secundum dicendum, quod ex anima & corpore constituitur in vnoquoque nostrum duplex vnitas, naturæ & personæ. Naturæ quidem, secundum quod anima vnitur corpori, formaliter perficiens ipsum, vt ex duobus fiat vna natura, sicut ex actu & potentia, vel materia & forma. Et quantum ad hoc non attenditur similitudo: quia natura diuina non potest esse corporis forma, vt in primo probatum est †. Vnitas vero personæ constituitur ex eis, in quantum est vnus aliquis subsistens in carne & anima. Et quantum ad hoc attenditur similitudo: vnus enim Christus subsistit in diuina natura & humana. † p p. q. 3. art. 8.

Ad tertium dicendum, quod sicut * Damascenus dicit, * l. 3. orth. fid. c. 6.

dicit, Natura diuina dicitur incarnata: quia est vnita carni personaliter, non quod sit in naturam carnis conuersa. Similiter & caro dicitur deificata (vt ipse dicit) non per conuersionem, sed per vnionem ad Verbum, saluis suis proprietatibus naturalibus, vt intelligatur caro deificata: quia facta est Dei verbi caro, non quia facta sit Deus.

8 Art. 2. *Vtrum vnio Verbi incarnati sit facta in persona?*

loc. supra art. 1. in ductu. p. p. q. 3. art. 8.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod vnio Verbi incarnati non sit facta in persona. Persona enim Dei non est aliud à natura ipsius vt habitum est in primo †. Si ergo vnio non est facta in natura, sequitur quod non sit facta in persona.

† p. p. q. 29. art. 3.

¶ 2. Præterea, Natura humana non est minoris dignitatis in Christo, quam in nobis. Personalitas autem ad dignitatem pertinet, vt in primo habitum est †. Cum ergo natura humana in nobis propriam personalitatem habeat, multo magis habuit propriam personalitatem in Christo.

** aliquãtulum à princ. lib. videlicet in 3. pag. † l. 3. c. 11. & l. 1. c. 11. ad sensum saltẽ.*

¶ 3. Præterea, Sicut Boet. dicit in lib. de dua. nat. * Persona est rationalis naturæ indiuidua substantia. Sed verbum Dei assumpsit naturam humanam indiuiduam, natura enim vniuersalis non subsistit secundum se, sed in nuda contemplatione consideratur: vt Damasc. dicit †. Ergo humana natura habet suam personalitatem in Christo. Non ergo videtur quod sit facta vnio in persona.

** habetur in cõcil. 1. Ephes. in epis. synodi, ad Nestoriũ: & etiam in loc. cit. art. præc. in argum. Sed cont. * a. præc.*

SED contra est, quod in Chalcedon. * Synodo legitur, Non in duas personas partitum, aut diuisum, sed vnum & eumdem filium vnigenitum Deum Verbum, Dominum nostrum Iesum Christum confitemur. Ergo facta est vnio Verbi in persona.

RESPONDEO dicendum, quod persona aliud significat, quam natura. Natura enim, vt dictum est *, significat essentiam speciei, quam significat diffinitio. Et si quidem his, quæ ad rationem speciei pertinent, nihil aliud adiunctum inueniri posset, nulla necessitas esset distinguendi naturam à supposito naturæ, quod est indiuiduum subsistens in natura illa: quia vnumquodque indiuiduum subsistens in natura aliqua, esset omnino idem cum sua natura. Contingit autem in quibusdam rebus subsistentibus inueniri aliquid, quod non pertinet ad rationem speciei, scilicet accidentia & principia indiuiduantia (sicut maxime apparet in his, quæ sunt ex materia & forma composita.) Et ideo in talibus etiam secundum rem differt natura & suppositum: non quasi omnino ali-

qua

qua separata: sed quia in supposito includitur ipsa natura speciei, & superadduntur quædam alia, quæ sunt præter rationem speciei: vnde suppositum significatur vt totum, habens naturam sicut partem formalem, & perfectiuam sui. Et propter hoc in compositis ex materia & forma, natura non prædicatur de supposito: non enim dicimus, quod hic homo sit sua humanitas. Si qua vero res est, in qua omnino nihil aliud est præter rationem speciei, vel naturæ suæ (sicut est in Deo) ibi non est aliud secundum rem, suppositum & natura, sed solum secundum rationem intelligendi: quia natura dicitur secundum quod est essentia quædam: eadem vero dicitur suppositum, secundum quod est subsistens. Et quod est dictum * de supposito, intelligendum est de persona in creatura rationali, vel intellectuali: quia nihil aliud est persona, quam rationalis naturæ indiuidua substantia, secundum Boëtium †. Omne igitur quod inest alicui personæ siue pertineat ad naturam eius, siue non, vnitur ei in persona. Si ergo humana natura verbo Dei non vnitur in persona, nullo modo ei vnitur: & sic totaliter tollitur incarnationis fides: quod est subruere totam fidem Christianam. Quia ergo Verbum habet naturam humanam sibi vnitam; non autem ad suam naturam diuinam pertinentem: consequens est, quod vnio sit facta in Verbi persona, non autem in natura.

In isto met. art.

in lib. de dua. naturis, aliquantulum à princ.

Ad primum ergo dicendum, quod licet in Deo non sit aliud secundum rem natura & persona: differt tamen secundum modum significandi (sicut dictum est *,) quia persona significat per modum subsistentis. Et quia natura humana sic vnitur Verbo, vt Verbum in ea subsistat, non autem vt aliquid addatur ei ad rationem suæ naturæ, vel vt eius natura in aliud transmutetur: ideo vnio humanæ naturæ ad verbum Dei, facta est in persona, non in natura.

in eo. ar.

Ad secundum dicendum, quod personalitas in tantum pertinet ad dignitatem alicuius rei, & perfectionem, in quantum ad dignitatem alicuis rei & perfectionem eius pertinet, quod per se existat: quod in nomine personæ intelligitur. Dignius autem est alicui, quod existat in aliquo se digniori, quam quod existat per se. Et ideo ex hoc ipso humana natura dignior est in Christo, quam in nobis: quod in nobis quasi per se existens propriam personalitatem habet, in Christo autem existit in persona Verbi. Sicut etiam esse completiuum speciei, pertinet ad dignitatem formæ: tamen sensitiuum nobilius est in homine

propter

propter coniunctionem ad nobiliorem formam completiuam, quam sit in bruto animali, in quo est forma completiua.

Ad tertium dicendum, quod Verbum Dei non assumpsit humanam naturam in vniuersali, sed in atomo, id est, in indiuiduo: (sicut Damascenus dicit †) alioquin oporteret, quod cuilibet homini conueniret esse Dei verbum, sicut conuenit Christo. Sciendum est tamen, quod non quodlibet indiuiduum in genere substantiæ etiam in rationali natura habet rationem personæ: sed solum illud, quod per se existit, non autem illud quod existit in alio perfectiori. Vnde manus Socratis quamuis sit quoddam indiuiduum, non tamen est persona, quia non per se existit: sed in quodam perfectiori, scilicet in suo toto. Et hoc etiam potest significari in hoc, quod persona dicitur substantia indiuidua: non enim manus est substantia completa, sed pars substantiæ. Licet ergo hæc humana natura sit quoddam indiuiduum in genere substantiæ: quia tamen non per se separatum existit, sed in quodam perfectiori, scilicet in persona Dei verbi, consequens est, quod non habeat personalitatem propriam. Et ideo facta est vnio in persona.

† l. 3. orth. fid. c. 11.

9

3. d. 6. q. 1. a. 1. & d. 7. q. 1. a. 1. co. & d. 10. q. 1. a. 2. q. 3. & 4. con. a. 34. 38. & 39. & vnio. a. 1. 2. & 3. ad 4. & 5. ad 9. & quo. 4. a. 8. & quo. 9. q. 2. a. 1. & 3. c. et op. 1. c. 21. & 22. & op. 3. c. 217. 218. 219. & 220.

Art. 3. *Vtrum vnio verbi incarnati facta sit in supposito, vel hypostasi?*

AD tertium sic proceditur Videtur, quod vnio verbi incarnati non sit facta in supposito siue in hypostasi. Dicit enim Augustinus in Enchir. † Diuina substantia & humana, vtraque est vnus Dei filius; sed aliud propter verbum, & aliud propter hominem. Leo Papa etiam dicit in epistola ad Flauianum *, Vnum horum coruscat miraculis, aliud succumbit iniuriis. Sed aliud & aliud differt supposito. Ergo vnio verbi incarnati, non est facta in supposito.

¶ 2. Præterea, Hypostasis nihil aliud est, quam substantia particularis, vt Boëtius dicit in libro de duabus naturis †. Manifestum est autem quod in Christo est quædam alia substantia particularis præter hypostasim verbi, scilicet corpus & anima, & compositum ex eis. Ergo in ipso est alia hypostasis præter hypostasim verbi.

† c. 36. a med. r. 3.
* est epi. 10. c. 4.
† aliquã. à pr. li. in 3. pag.

¶ 3. Præterea. Hypostasis verbi non continetur in aliquo genere, neque sub specie: vt patet ex his, quæ in prima parte dicta sunt * Sed Christus, secundum quod est factus homo, continetur sub specie humana. Dicit enim Dionys. † 1. cap. de diuinis nominibus, Intra naturæ nostræ terminos venit, qui omnem totius naturæ ordinem supereminenter excedit,

* p. p. q. 3. art. 5.
† c. 1. non multum ante me.

Non

Non autem continetur sub specie humana, nisi sicut hypostasis quædam humanæ speciei. Ergo in Christo est alia hypostasis præter hypostasim verbi Dei. Et sic idem quod prius.

SED contra est, quod Damascenus dicit in * 3. libro, In Domino Iesu Christo duas naturas cognoscimus, vnam autem hypostasim. *l. 3. ortf. c. 3. 4. 5*

RESPONDEO dicendum, quod quidam ignorantes habitudinem hypostasis ad personam, licet concederent in Christo vnam solam personam, posuerunt tamen aliam hypostasim † Dei, & aliam hominis: ac si vnio sit facta in persona, non in hypostasi. *inf. a. 6. c. & q. 16. a. 1. cor.*

Quod quidem apparet erroneum tripliciter. Primo ex hoc, quod persona super hypostasim non addit nisi determinatam naturam, scilicet rationalem, secundum quod Boëtius dicit in lib. de duabus naturis *. quod persona est rationalis naturæ indiuidua substantia: & ideo idem est attribuere propriam hypostasim humanæ naturæ in Christo, & propriam personam. Quod intelligentes sancti Patres, vtrumque in Concilio 5. apud Constantinopolim † celebrato damnauerunt, dicentes, Si quis introducere conetur in mysterio Christi duas subsistentias, seu duas personas, anathema sit: nec enim adiectionem personæ, vel substantiæ suscepit sancta Trinitas, incarnato vno de sancta Trinitate Deo verbo. Subsistentia autem idem est, quod res subsistens, quod est proprium hypostasis, vt patet per Boëtium in lib. † de duabus naturis. Secundo, quia si detur, quod persona aliquid addat super hypostasim, in quo possit vnio fieri, nihil aliud est, quam proprietas ad dignitatem pertinens: secundum quod à quibusdam dicitur, quod persona est hypostasis proprietate distincta, ad dignitatem pertinente. Si ergo sit vnio in persona & non in hypostasi: consequens erit, quod non facta sit vnio, nisi secundum dignitatem quamdam. Et hoc est approbante synodo Ephesina damnatum à Cyrillo † sub his verbis: Si quis in vno Christo diuidit subsistentias, post adunationem sola copulans eas coniunctione, quæ secundum dignitatem quamdam, vel auctoritatem est, vel secundum potentiam, & non magis concursu secundum adunationem naturalem: anathema sit. Tertio, quia tantum hypostasis est, cui attribuuntur operationes, & proprietates naturæ, & ea etiam, quæ ad naturæ rationem pertinent in concreto. Dicit enim, quod hic homo ratiocinatur, & est risibilis, & est animal rationale. Et hac ratione hic homo dicitur esse supposi-

** in 3. pa. à princ.*

in cōc. 2. Constan. quod est 5. gener. can. 5. t. 1 concil.

in 3. pag. à pr. lib.

in Ephesina 1. syn. can. 3. tom. 1. concil.

tum:

tum: quia scilicet supponitur his, quæ ad hominem pertinent, eorum prædicationem recipiens. Si ergo sit alia hypostasis in Christo præter hypostasim verbi, sequitur quod de aliquo alio, quam de verbo verificentur ea quæ sunt hominis, puta esse natum de Virgine, passum, crucifixum, & sepultum. Et hoc etiam damnatum est approbante Concilio Ephesino sub his verbis †: Si quis personis duabus, vel subsistentiis eas, quæ sunt in Euangelicis & Apostolicis scripturis partitur voces, aut de Christo à sanctis dictas, aut ab ipso de se: & quasdam quidem velut homini præter illud ex Deo verbum specialiter intellecto applicat: quasdam vero velut Deo decibiles, soli ex Deo patre verbo: anathema sit. Sic ergo patet esse hæresim olim ab Ecclesia damnatam, dicere, quod in Christo sunt duæ hypostases, vel duo supposita: siue quod vnio non sit facta in hypostasi, vel supposito. Vnde in eadem synodo legitur †, Si quis non confitetur carni secundum substantiam vnitum ex Deo patre verbum, vnumque esse Christum cum sua carne, eumdem scilicet Deum & hominem: anathema sit.

in Ephes. syn. 1. cano. 4. t 1. conc.

in can. 2. Ephes. 1. syn. quæ fuit vna ex 4. principalib.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut accidentalis differentia facit alterum, ita differentia essentialis facit aliud. Manifestum est autem, quod alteritas, quæ prouenit ex differentia accidentali, potest ad eamdem hypostasim, vel suppositum pertinere in rebus creatis: eo quod idem numero potest diuersis accidentibus subesse. Non autem contingit in rebus creatis, quod idem numero subsistere possit diuersis essentiis, vel naturis: sed vnus & idem Christus subsistit in duabus naturis. Vnde sicut quod dicitur alterum & alterum in creaturis, non significat diuersitatem suppositi, sed solum diuersitatem formarum accidentalium: ita quod dicitur Christus aliud & aliud, non importat diuersitatem suppositi, vel hypostasis, sed diuersitatem naturarum. Vnde Gregorius Nazianzenus dicit in epistola ad Didymum †, Aliud & aliud sunt ea, ex quibus Saluator est, non autem alius & alius: Dico vero aliud & aliud è contrario, quam in trinitate habet: ibi enim Alius & alius dicimus, vt non subsistentias confundamus, non autem Aliud & aliud.

in epi. 1. ad Celidonium inter pr. & med. incipit, Honorãdissimo.

Ad secundum dicendum, quod hypostasis significat substantiam particularem, non quocumque modo, sed prout est in suo complemento. Secundum vero quod venit in vnionem alicuius magis conpleti, non dicitur hypostasis: sicut manus vel pes. Et similiter

humana

humana natura in Christo, quamuis sit substantia particularis: quia tamen venit in vnionem cuiusdam completi, scilicet totius Christi, provt est Deus & homo, non potest dici hypostasis, vel suppositum. Sed illud completum, ad quod concurrit, dicitur esse hypostasis, vel suppositum.

Ad tertium dicendum, quod in rebus creatis res aliqua singularis non ponitur in genere, vel in specie, ratione eius, quod pertinet ad eius indiuiduationem: sed ratione naturæ, quæ secundum formam determinatur: cum indiuiduatio magis sit secundum materiam in rebus compositis. Sic ergo dicendum est, quod Christus est in specie humana, ratione naturæ assumptæ, non ratione ipsius hypostasis.

Art. 4. *Vtrum persona, vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita?* 10

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod perso- *3. d. 6. q.*
na Christi non sit composita. Persona enim *2. art. 3.*
Christi non est aliud, quam persona, vel hypostasis ** art. 2.*
verbi: vt ex dictis patet *. Sed in verbo non est aliud *† p. p. q. 3.*
persona & natura, vt patet ex dictis in prima parte †. *art. 3.*
Cum ergo natura verbi sit simplex, (vt in primo * ** p. p. q. 3.*
ostensum est) impossibile est, quod persona Christi sit *a. 7. &*
composita. *per tot. q.*

¶ 2. Præterea, Omnis compositio videtur esse ex partibus. Sed diuina natura non potest habere rationem partis: quia omnis pars habet rationem imperfecti. Ergo impossibile est, quod persona Chsisti sit composita ex duabus naturis.

¶ 3. Præterea, Quod componitur ex aliquibus, videtur esse homogeneum eis: sicut ex corporibus non componitur nisi corpus. Si ergo ex duabus naturis aliquid sit in Christo compositum, consequens erit, quod illud non erit persona, sed natura: & sic in Christo erit facta vnio in natura: quod est contra prædicta *. ** art. 2.*

SED contra est, quod Dam. dicit in tertio lib. † In *† lib. 3.*
domino Iesu Christo duas naturas cognoscimus, vnam *orth. fi. c. 3.*
autem hypostasim ex vtraque compositam. *4. & 5.*

RESPONDEO dicendum, quod persona siue hypostasis Christi dupliciter potest considerari. Vno modo secundum illud, quod est in se: & sic est omnino simplex, sicut & natura Verbi. Alio modo secundum rationem personæ, vel hypostasis, ad quam pertinet subsistere in aliqua natura: & secundum hoc persona Christi subsistit in duabus naturis. Vnde licet sit ibi vnum subsistens, est tamen ibi alia & alia

ratio subsistendi: & sic dicitur persona composita, in quantum vnum duobus subsistit.

Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod illa compositio personæ ex naturis, non dicitur esse ratione partium, sed potius ratione numeri: sicut omne illud, in quo duo conueniunt, potest dici ex eis compositum.

Ad tertium dicendum, quod non in omni compositione hoc verificatur, quod illud quod componitur, sit homogeneum componentibus: sed solum in partibus continui. Nam continuum non componitur nisi ex continuis: animal vero componitur ex anima & corpore, quorum neutrum est animal.

11 Art. 5. *Vtrum sit facta aliqua vnio animæ, & corporis in Christo?*

inf. q. 16. a. 1. c. & 4 cont. c. 37. & 41. eo. 2. & op. 3. cap. 225.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit vnio animæ & corporis. Ex vnione enim animæ & corporis in nobis causatur persona vel hypostasis hominis. Si ergo anima & corpus fuerunt in Christo vnita, sequitur quod fuerit ex vnione eorum aliqua hypostasis constituta: non autem hypostasis verbi Dei, quæ est æterna. Ergo in Christo erit aliqua persona vel hypostasis præter hypostasim verbi: quod est contra prædicta *.

a. 2. & 3. praced.

¶ 2. Præterea, Ex vnione animæ & corporis constituitur natura humanæ speciei. Damasc. autem dicit in 3. lib. † quod in Domino Iesu Christo non est communem speciem accipere. Ergo in eo non est facta animæ & corporis vnio.

l. 3. ort fi. c, 3. circa med.

¶ 3. Præterea, Anima non coniungitur corpori, nisi vt viuificet ipsum. Sed corpus Christi poterat viuificari ab ipso verbo Dei, quod est fons & principium vitæ. Ergo in Christo non fuit vnio animæ, & corporis.

SED contra est, quod corpus non dicitur animatum nisi ex vnione animæ. Sed corpus Christi dicitur animatum: secundum illud, quod Ecclesia * cantat, Animatum corpus sumens, de Virgine nasci dignatus est. Ergo in Christo fuit vnio animæ, & corporis.

** in festo circumci. Domini in laudibus.*

RESPONDEO dicendum, quod Christus dicitur homo vniuoce cum aliis hominibus, vtpote eiusdem speciei existens: secundum illud Apostoli Philip. 2. In similitudinem hominum factus. Pertinet autem ad rationem speciei humanæ, quod anima corpori vniatur: non enim forma constituit speciem, nisi per hoc, quod sit actus materiæ. Et hoc est, ad quod generatio terminatur, per quam natura speciem intendit. Vnde necesse est dicere, quod in Christo fuerit anima corpori

3. d. 2. q. 1. a. 3. q. 3. & d. 7. q. 1. art. 1. c. princ.

corpori vnita, & contrarium est hæreticum: vtpote derogans veritati humanitatis Christi.

Ad primum ergo dicendum, quod ex hac ratione moti videntur illi, qui negauerunt vnionem animæ, & corporis in Christo: ne per hoc scilicet cogerentur personam nouam vel hypostasim in Christo inducere: quia videbant, quod in puris hominibus ex vnione animæ ad corpus constituitur persona. Sed hoc ideo in puris hominibus accidit: quia anima & corpus sic in eis coniunguntur, vt per se existant. Sed in Christo vniuntur ad inuicem vt adiuncta alteri principaliori, quod subsistit in natura ex eis composita: & propter hoc ex vnione animæ & corporis in Christo non constituitur noua hypostasis, seu persona, sed aduenit ipsum coniunctum personæ seu hypostasi præexistenti. Nec propter hoc sequitur, quod sit minoris efficaciæ vnio animæ & corporis in Christo quam in nobis: quia ipsa coniunctio ad nobilius non adimit virtutem, aut dignitatem, sed auget. Sicut anima sensitiua in animalibus constituit speciem, quia consideratur, vt vltima forma: non autem in hominibus, quamuis in nobis sit virtuosior & nobilior, & hoc propter adiunctionem vlterioris & nobilioris perfectionis, scilicet animæ rationalis, vt etiam supra dictum est *. ** a. 2. huius q. ad 2.*

Ad secundum dicendum, quod verbum Damasceni †, potest intelligi dupliciter. *† Citatũ in arg.* Vno modo, vt referatur ad humanam naturam: quæ quidem non habet rationem communis speciei, secundum quod est in vno solo indiuiduo: sed secundum quod est abstracta ab omni indiuiduo, prout in nuda contemplatione consideratur: vel secundum quod est in omnibus indiuiduis. Filius autem Dei non assumpsit humanam naturam, prout est in sola consideratione intellectus, quia sic non assumpsisset ipsam rem humanæ naturæ: nisi forte diceretur, quod humana natura est quædam idea separata, sicut Platonici * posuerunt hominem sine materia. ** vt patet in Aristot. met. te. 6. & 25 per multos tex.* Sed tunc filius Dei non assumpsisset carnem: contra illud quod dicitur Luc. vlt. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Similiter etiam non potest dici quod filius Dei assumpserit humanam naturam, prout est in omnibus indiuiduis eiusdem speciei: quia sic omnes homines assumpsisset. Relinquitur ergo, vt Damascenus * postea dicit in eodem libro, quod assumpserit naturam humanam in atomo, id est, in indiuiduo: non quidem in alio indiuiduo, quod sit suppositum vel hypostasis illius naturæ, quam in persona ** l. 3 c. 11*

filij Dei. Alio modo potest intelligi dictum Damasceni, * vt non referatur ad naturam humanam, quasi ex vnione animæ & corporis non resultet vna communis natura, quæ est humana: sed est referendum ad vnionem duarum naturarum, diuinæ scilicet & humanæ, ex quibus non componitur aliquid tertium, quod sit quædam natura communis: quia sic illud esset natum prædicari de pluribus *: & hoc ibi intendit. Vnde subdit, Neque enim generatus est, neque vnquam generabitur alius Christus, ex deitate & humanitate, in deitate & humanitate Deus perfectus, idem & homo perfectus.

l.3.c.11. *l.3. c.3. in med.*

Ad tertium dicendum, quod duplex est principium vitæ corporalis. Vnum quidem effectiuum: & hoc modo verbum Dei est principium omnis vitæ. Alio modo est aliquid principium vitæ formaliter. Cum enim viuere, viuentibus sit esse (vt dicit Philos.2. de anima *) sicut vnumquodque formaliter est per formam suam: ita corpus viuit per animam. Et hoc modo non ponitur corpus viuere per verbum, quod non potest esse corporis forma.

l.2. tex. 37. co.2.

12 Art.6. *Vtrum natura humana fuerit vnita verbo Dei accidentaliter?*

1.3.17.4. 1.c. et 3. d 6. q.3. a.2.c.4. con.c.37. 41.&49 et vnio. a.1.co.& 13. Et op. 3.c.215. et Phil. 2.col.5.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod humana natura fuerit vnita verbo Dei accidentaliter. Dicit enim Apost. Philip.2. de filio Dei, quod habitu inuentus est vt homo. Sed habitus accidentaliter aduenit ei, cuius est: siue accipiatur habitus, prout est vnum de decem prædicamentis, siue prout est species qualitatis. Ergo humana natura accidentaliter vnita est filio Dei.

¶ 2. Præterea, Omne quod aduenit alicui post esse completum, aduenit ei accidentaliter: hoc enim dicimus accidens, quod potest & adesse & abesse alicui præter subiecti corruptionem. Sed natura humana aduenit ex tempore filio Dei, habenti esse perfectum ab æterno. Ergo aduenit ei accidentaliter.

¶ 3. Præterea, Quicquid non pertinet ad naturam seu essentiam alicuius rei, est accidens eius: quia omne quod est, aut est substantia, aut accidens. Sed humana natura non pertinet ad essentiam vel naturam diuinam filij Dei: quia non est facta vnio in natura, vt supra dictum est *. Ergo oportet quod natura humana accidentaliter filio Dei aduenerit.

art 1. huius q.

¶ 4. Præterea, Instrumentum accidentaliter aduenit. Sed humana natura in Christo fuit diuinitatis instrumentum. Dicit enim Dam. * in 3. lib. quod caro Christi instrumentum diuinitatis existit. Ergo videtur

l.3. ort. fid. c.15 post med.

tur quod humana natura fuerit filio Dei vnita accidentaliter.

SED contra est, quod illud, quod accidentaliter prædicatur, non prædicat quid, sed quantum vel quale, vel aliquo alio modo se habens. Si ergo humana natura accidentaliter adueniret: cum dicitur, Christus est homo, non prædicaretur quid: sed quale, aut quantum, aut aliquo alio modo se habens. Quod est contra decretalem Alexan. Papæ dicentis, Cum Christus sit perfectus Deus & perfectus homo, qua temeritate audent quidam dicere, qnod Christus secundum quod est homo, non est quid?

RESPONDEO dicendum, quod ad huius quæstionis euidentiam sciendum est, quod circa mysterium vnionis duarum naturarum in Christo, duplex hæresis insurrexit. Vna quidem confundentium naturas: sicut Eutychetis & Dioscori, qui posuerunt quod ex duabus naturis est constituta vna natura: ita quod confitentur Christum esse ex duabus naturis, quasi ante vnionem distinctis: non autem in duabus naturis, quasi post vnionem naturarum distinctione cessante. Alia vero fuit hæresis Nestorij, & Theodori Mopsuesteni, separantium personas. Posuerunt enim aliam esse personam filij Dei, & filij hominis, quas dicebant sibi inuicem esse vnitas. Primo quidem secundum in habitationem, in quantum scilicet verbum Dei habitauit in illo homine sicut in templo. Secundo per vnitatem affectus, in quantum scilicet voluntas illius hominis est semper conformis voluntati verbi Dei. Tertio secundum operationem, prout scilicet dicebant hominem illum esse verbi Dei instrumentum. Quarto secundum dignitatem honoris, prout omnis honor, qui exhibetur filio Dei, coexhibetur filio hominis propter coniunctionem ad filium Dei. Quinto secundum æquiuocationem, id est communicationem nominum; prout scilicet dicimus illum hominem esse Deum & filium Dei. Manifestum est autem istos omnes modos accidentalem vnionem importare, Quidam autem posteriores magistri putantes se has hæreses declinare, in eas per ignorantiam inciderunt. Quidam enim eorum concesserunt vnam Christi personam, sed posuerunt duas hypostases siue duo supposita: dicentes hominem quendam compositum ex corpore & anima à principio suæ conceptionis, esse assumptum à Dei verbo. Et hæc est prima opinio, quam Magister ponit in sexta distinctione tertij libri sententiarum *. Alij vero volentes seruare vnitatem personæ, posuerunt Christi animam

d. 6. par. 2. lib. 3. sent.

animam non esse corpori vnitam: sed hæc duo separata ab inuicem, esse vnita verbo accidentaliter, vt sic non cresceret numerus personarum. Et hæc est tertia opinio, quam magister ibidem* ponit. Vtraque autem harum opinio incidit in hæresim Nestorij. Prima quidem, quia idem est ponere duas hypostases, vel duo supposita in Christo, quod ponere duas personas: vt supra dictum est*. Et si fiat vis in nomine personæ, considerandum est, quod etiam Nestorius vtebatur vnitate personæ propter vnitatem dignitatis & honoris. Vnde etiam quinta synodus definit anathema eum*, qui dicit vnam personam secundum dignitatem, & honorem & adorationem sicut Theodorus & Nestorius insanientes conscripserunt. Alia vero opinio incidit in errorem Nestorij, quantum ad hoc, quod posuit vnionem accidentalem. Non enim differt dicere, quod verbum Dei vnitum est homini Christo secundum inhabitationem, sicut in templo suo (sicut dicebat Nestorius;) & dicere, quod vnitum fuit verbum Dei homini secundum indutionem, sicut vestimento: sicut dicit tertia opinio, quæ etiam peius dicit aliquid, quam Nestorius, scilicet quod anima & corpus non sunt vnita. Fides autem catholica medium inter prædictas positiones tenens, non dicit vnionem factam Dei & hominis secundum essentiam vel naturam, neque etiam secundum accidens: sed medio modo secundum subsistentiam, seu hypostasim. Vnde in quinta synodo* dicitur, Cum multis modis vnitas intelligatur, qui iniquitatem Apollinarij & Eutychetis sequuntur intercemptionem eorum quæ conuenerunt colentes) id est interimentes) vtramque naturam, vnionem secundum confusionem dicunt: Theodori autem & Nestorij sequaces, diuisione gaudentes, affectualem vnitatem introducunt. Sancta vero Dei Ecclesia, vtriusque perfidiæ impietatem reiiciens, vnionem verbi Dei ad carnem secundum compositionem confitetur: quod est secundum subsistentiam. Sic ergo patet, quod secunda trium opinionum, quas Magister* ponit, quę asserit vnam hypostasim Dei & hominis, non est dicenda opinio, sed sententia catholicæ fidei: similiter etiam prima opinio, quæ ponit duas hypostases, & tertia, quæ ponit vnionem accidentalem, non sunt dicendæ opiniones, sed hæreses in conciliis ab Ecclesia damnatæ.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Damasc.* dicit in 3. lib. non necesse est omnifariam & indefectiue assimilari exempla. Quod enim est in omnibus simile,

Marginalia: in lit di. 5. &c. — ar. 3. huius q. — habetur in synodo 2. Cōstan. can. 4. — habetur in conci. 2 Const. canono. 2. — li. 3. sent. d. 6. — l. 3. ort. fi. c. 55. in fi.

simile, idem vtique erit, & non exemplum, & maxime in diuinis: impossibile enim est simile exemplum inuenire in omnibus; & in theologia, id est in deitate personarum; & in dispensatione, id est in mysterio incarnationis. Humana ergo natura in Christo assimilatur habitui, id est vestimento, non quidem quantum ad accidentalem vnionem; sed quantum ad hoc, quod verbum videtur per humanam naturam, sicut homo per vestimentum. Et etiam quantum ad hoc, quod vestimentum mutatur; quia scilicet formatur secundum figuram eius, qui induit ipsum, qui à sua forma non mutatur propter vestimentum. Et similiter humana natura assumpta à verbo Dei est meliorata: ipsum autem verbum Dei non est mutatum: vt Aug. exponit in lib. * 83. quæst. *l. 83. q. q. 73. non longe à fi. tom. 4.*

Ad secundum dicendum, quod illud quod aduenit post esse completum, accidentaliter aduenit, nisi trahatur in communionem illius esse completi. Sicut in resurrectione corpus adueniet animæ præexistenti: non tamen accidentaliter, quia ad idem esse assumetur, vt scilicet corpus habeat esse vitale per animam. Non est autem sic de albedine: quia aliud est esse albi, & aliud est esse hominis, cui aduenit albedo. Verbum autem Dei ab æterno esse completum habuit secundum hypostasim siue personam: ex tempore autem aduenit ei natura humana non quasi assumpta ad vnum esse, provt est naturæ, sicut corpus assumitur ad esse animæ: sed ad vnum esse, provt est hypostasis vel personæ. Et ideo humana natura non vnitur accidentaliter filio Dei.

Ad tertium dicendum, quod accidens diuiditur contra substantiæ: substantia autem (vt patet 5. metaph.*) pliciter dicitur. Vno modo pro essentia siue natura: alio modo pro supposito siue hypostasi. Vnde sufficit ad hoc, quod non sit vnio accidentalis, quod sit facta vnio secundum hypostasim, licet non sit facta vnio secundum naturam. *l. 5. met. tt. 15. t. 13.*

Ad quartum dicendum, quod non omne quod assumitur vt instrumentum, pertinet ad hypostasim assumentis, sicut patet de securi & gladio. Nihil tamen prohibet, illud quod assumitur ad vnitatem hypostasis, se habere vt instrumentum: sicut corpus hominis vel membra eius. Nestorius ergo posuit, quod natura humana est assumpta à verbo solum per modum instrumenti; non autem ad vnitatem hypostasis. Et ideo non concedebat, quod homo ille vere esset filius Dei, sed instrumentum eius. Vnde Cyrillus dicit in epistola ad Monachos Aegypti. Hunc Emmanuelem,

id est Christum, non tanquam instrumenti officio assumptum dicit Scriptura: sed tanquam Deum vere humanatum; id est, hominem factum. Damascenus * autem posuit, naturam humanam in Christo esse, sicut instrumentum ad vnitatem hypostasis pertinens.

l.3.orth. fid c.15. à medio.

13 *Art. 7. Vtrum vnio naturæ diuinæ, & humanæ, sit aliquid creatum?*

infr. a.8. c. & 3. d. 1.q.2.c. 2.q 2. aa 2. & d.5. q.1.a.1. q.1. & d. 7.q.2.ar. 2.c. & 4. con.c.39. & 40.

AD septimum sic proceditur. Videtur quod vnio naturæ diuinæ & humanæ, non sit aliquid creatum. Nil enim creatum in Deo potest esse: quia quicquid est in Deo, Deus est. Sed vnio est in Deo: quia ipse Deus est humanæ naturæ vnitus. Ergo videtur, quod vnio non sit aliquid creatum.

¶ 2. Præterea, Finis est potissimum in vnoquoque. Sed finis vnionis est diuina hypostasis, siue persona, ad quam terminata est vnio. Ergo videtur, quod huiusmodi vnio maxime debeat iudicari secundum conditionem diuinæ hypostasis, quæ non est aliquid creatum. Ergo nec ipsa vnio est aliquid creatum.

¶ 3. Præterea, Propter quod vnumquodque tale, & illud magis, vt dicit Philos. * Sed homo dicitur esse creator propter vnionem. Ergo multo magis ipsa vnio non est aliquid creatum, sed creator.

Post.c.1. 5. non lõge à fine tom. 1.

SED contra, Omne quod incipit esse ex tempore. est creatum. Sed vnio illa ab æterno non fuit, sed incepit esse ex tempore. Ergo vnio est aliquid creatum,

RESPONDEO dicendum, quod vnio, de qua loquimur, est relatio quædam, quæ consideratur inter diuinam naturam & humanam, secundum quod conueniunt in vna persona filij Dei. Sicut autem in prima parte dictum est *, Omnis relatio, quæ consideratur inter Deum & creaturam, realiter quidem est in creatura: (per cuius mutationem talis relatio innascitur) non autem est realiter in Deo: sed secundum rationem tantum: quia non innascitur secundum mutationem Dei. Sic ergo dicendum est, quod hæc vnio, de qua loquimur, non est in Deo realiter; sed secundum rationem tantum: in humana autem natura, quæ creatura quædam est, realiter est: & ideo oportet dicere quod sit quiddam creatum.

p.p.q.13. artic.7.

Ad primum ergo dicendum, quod hæc vnio non est in Deo realiter, sed secundum rationem tantum. Dicitur enim Deus vnitus creaturæ, ex hoc quod creatura est realiter vnita Deo absque eius mutatione.

Ad secundum dicendum, quod ratio relationis, sicut & motus, dependet ex fine vel termino: sed esse eius

eius dependet à subiecto. Et quia vnio talis non habet esse reale nisi in natura creata (vt dictum est *) consequens est, quod habeat esse creatum. *in corp. art.*

Ad tertium dicendum, quod homo dicitur creator, & est Deus propter vnionem, in quantum terminatur ad hypostasiam diuinam. Non tamen sequitur quod ipsa vnio sit creator vel Deus : quia quod aliquid dicatur creatum, hoc magis respicit esse ipsius, quam rationem.

Art. 8. *Vtrum vnio verbi incarnati sit idem quod assumptio?* 14

AD octauum sic proceditur. Videtur, quod idem sit vnio quod assumptio. Relationes enim sicut & motus specificantur secundum terminum. Sed idem est terminus assumptionis & vnionis, scilicet diuina hypostasis. Ergo videtur quod non differant vnio & assumptio. *3. di. 5. q. 1. q. 3.*

¶ 2. Præterea, In mysterio incarnationis idem videtur esse vniens & assumens, vnitum & assumptum. Sed vnio & assumptio videntur sequi actionem & passionem vnientis & vniti, vel assumentis & assumpti. Ergo videtur idem esse vnio quod assumptio.

¶ 3. Præterea, Damasc. dicit 3 lib. Aliud est vnio, aliud incarnatio: nam vnio solam demonstrat copulationem *; ad quid autem facta est copulatio, non adhuc: humanatio autem & incarnatio determinant, ad quem sit facta copulatio. Sed similiter assumptio non determinat, ad quem facta sit copulatio. Ergo videtur vnio idem esse quod assumptio. *l. 3. ort. fid. c. 11.* * *πρὸς τί δὲ γέγονεν ἡ συνάφεια οὐκ ἔτι.*

SED contra est, quod diuina natura dicitur esse vnita, non autem assumpta.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est *, vnio importat relationem quamdam diuinæ naturæ & humanæ, secundum quod conueniunt in vna persona. Omnis autem relatio, quæ incipit esse ex tempore, ex aliqua mutatione causatur. Mutatio autem consistit in actione & passione. * *ar præc.*

Sic ergo dicendum est, quod prima & principalis differentia inter assumptionem & vnionem est, quod vnio importat ipsam relationem : assumptio autem actionem, secundum quam dicitur aliquis assumens : vel passionem, secundum quam dicitur aliquid assumptum.

Ex hac autem differentia accipitur secundo alia differentia. Nam assumptio dicitur sicut in fieri, vnio autem sicut in facto esse: & ideo vniens dicitur esse vnitum, assumens autem non dicitur esse assumptum. Natura enim humana significatur vt in termino as-

sumptionis ad hypostasim diuinam per hoc, quod dicitur homo. Vnde vere dicimus, quod filius Dei, qui est vniens sibi humanam naturam, est homo. Sed humana natura in se considerata, idest in abstracto, significatur vt assumpta. Non autem dicimus quod filius Dei sit humana natura.

Ex eadem etiam sequitur tertia differentia, quod relatio præcipue æquiparantiæ non magis se habet ad vnum extremum, quam ad aliud: actio autem & passio diuersimode se habent ad agens, & patiens, & ad diuersos terminos. Et ideo assumptio determinat terminum à quo, & ad quem: dicitur enim assumptio quasi ab alio ad se sumptio. Vnio autem nihil horum determinat: vnde indifferenter dicitur, quod humana natura est vnita diuinæ, & è conuerso. Non autem dicitur diuina natura assumpta ab humana, sed è conuerso: quia humana natura adiuncta est ad personalitatem diuinam, vt scilicet persona diuina in humana natura subsistat.

Ad primum ergo dicendum, quod vnio & assumptio non eodem modo se habent ad terminum, sed diuersimode, sicut dictum est *.

in corp. art.

Ad secundum dicendum, quod vniens & assumens non omnino sunt idem: nam omnis persona assumens est vniens, non autem è conuerso. Nam persona patris vniuit naturam humanam filio, non autem sibi. Et ideo dicitur vniens, non assumens, quasi ad se sumens. Persona autem filij, quæ sibi humanam naturam vniuit, est vniens & assumens. Et similiter non est idem vnitum & assumptum: nam diuina natura dicitur vnita, & non assumpta.

Ad tertium dicendum, quod assumptio determinat, cui facta est copulatio ex parte assumentis, in quantum assumptio dicitur quasi ad se sumptio: sed incarnatio & humanatio ex parte assumpti, quod est caro vel natura humana. Et ideo assumptio differt ratione & ab vnione, & ab incarnatione, seu humanatione.

15 Art. 9. *Vtrum vnio duarum naturarum in Christo sit maxima vnionum?*

3. d. 5. q. 1. a. 1. q. 2. & 4. cor. cap. 4.

AD nonum sic proceditur. Videtur, quod vnio duarum naturarum in Christo non sit maxima vnionum. Vnitum enim deficit in ratione vnitatis ab eo quod est vnum: eo quod vnitum dicitur per participationem, vnum autem per essentiam. Sed in rebus creatis aliquid dicitur simpliciter esse vnum: sicut præcipue patet de vnitate ipsa, quæ est principium numeri. Ergo huiusmodi vnio, de qua loquimur, non

importat maximam vnitatem.

¶ 2. Præterea, Quanto ea quæ vniuntur, magis distant; tanto minor est vnio. Sed ea quæ secundum hanc vnionem vniuntur, maxime distant, scilicet natura diuina & humana: distant enim in infinitum. Ergo huiusmodi est minima vnio.

¶ 3. Præterea, Per vnionem fit aliquid vnum. Sed ex vnione animæ & corporis in nobis fit aliquid vnũ in persona & natura: ex vnione autem diuinæ & humanæ naturæ fit aliquid vnum solum in persona. Ergo maior est vnio animæ ad corpus, quam diuinæ naturæ ad humanam. Et sic vnio de qua loquimur, non importat maximam vnitatem.

SED contra est, quod August. dicit 1. de Trinit.* quod homo potius est in filio Dei, quam filius in patre. Filius autem est in patre per vnitatem essentiæ: homo vero est in filio per vnionẽ incarnationis. Ergo maior est vnio incarnationis, quam vnitas diuinæ essentiæ, quæ tamen est maxima vnionum. Et sic per consequens vnio incarnationis importat maximam vnitatem. *c. 10. ante med. t. 3.*

RESPONDEO dicendum, quod vnio importat coniunctionem aliquorum in aliquo vno. Potest ergo vnio incarnationis dupliciter accipi. Vno modo ex parte eorum, quæ coniunguntur. Alio modo ex parte eius in quo coniunguntur. Et ex hac parte, huiusmodi vnio habet præeminentiam inter alias vniones: nam vnitas personæ diuinæ, in qua vniuntur duæ naturæ, est maxima. Non autem habet præeminentiam ex parte eorum, quæ coniunguntur.

Ad primum ergo dicendum, quod vnitas diuinæ personæ est maior, quam vnitas numeralis, quę scilicet est principium numeri. Nam vnitas diuinæ personæ, est vnitas increata, per se subsistens, non recepta in aliquo per participationem. Est etiam in se completa, habens in se quicquid pertinet ad rationem vnitatis: & ideo non competit sibi ratio partis, sicut vnitati numerali, quæ est pars numeri, & quæ participatur in rebus numeratis. Et ideo quantum ad hoc, vnio incarnationis præeminet vnitati numerali, ratione scilicet vnitatis diuinæ personæ; non autem ratione naturæ humanæ, quæ non est ipsa vnitas diuinæ personæ, sed est ei vnita.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit ex parte coniunctorum: non autem ex parte personæ, in qua est facta vnio.

Ad tertium dicendum, quod vnitas diuinæ personæ est maior vnitas, quam sit vnitas & personæ, & naturæ

in nobis. Et ideo vnio incarnationis est maior, quam vnio animæ & corporis in nobis.

Quia vero illud quod in contrarium obiicitur, falsum supponit, scilicet quod maior sit vnio incarnationis quam vnitas personarum diuinarum in essentia: dicendum est ad auctoritatem August. * quod humana natura non est magis in filio Dei, quam filius Dei in patre, sed multo minus. Sed ipse homo quantum ad aliquid, est in filio magis, quam filius in patre: inquantum scilicet idem supponitur in hoc quod dico, homo, prout sumitur pro Christo; & in hoc quod dico, filius Dei: non autem est idem suppositum patris & filij.

positam in argu. sed contr.

16 Art. 10. *Vtrum vnio duarum naturarum in Christo sit facta per gratiam?*

Inf. q. 6. art. 6. & ver. q. 29. a. 2. & 3. & dist. 13. qu. 3. art. 1.

AD decimum sic proceditur. Videtur, quod vnio incarnationis non sit facta per gratiam. Gratia enim est accidens quoddam: vt in secunda parte habitum est *. Sed humanæ naturæ vnio ad diuinam, non est facta per accidens: vt supra ostensum est †. Ergo videtur quod vnio incarnationis non sit facta per gratiam.

* 1. 2. q. 110 ar. 2. & 3.

† a. 6. huius quæst.

¶ 2. Præterea, Gratiæ subiectum est anima. Sed sicut dicitur Coloss. 2. In Christo inhabitauit omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Ergo videtur quod illa vnio non sit facta per gratiam.

¶ 3. Præterea, Quilibet sanctus Deo vnitur per gratiam. Si igitur vnio incarnationis fuit per gratiam, videtur quod non aliter dicatur Christus esse Deus, quam alij sancti homines.

SED contra est, quod August. dicit in lib. 2. de prædest. * sanctorum, Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicumque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Sed homo ille factus est Christus per vnionem ad diuinam naturam. Ergo vnio illa fuit per gratiam.

c. 15 ante me. to. 7.

RESPONDEO dicendum, quod sicut in secunda parte dictum est *, gratia dupliciter dicitur. Vno modo ipsa voluntas Dei gratis aliquid dantis. Alio modo ipsum gratuitum donum Dei. Indiget autem humana natura gratuita Dei voluntate ad hoc, quod eleuetur in Deum, cum hoc sit supra facultatem suæ naturæ. Eleuatur autem humana natura in Deum dupliciter. Vno modo per operationem, qua scilicet sancti cognoscunt & amant Deum. Alio modo per esse personale. Qui quidem modus est singularis Christo, in quo humana natura assumpta est ad hoc, quod sit in persona filij Dei. Manifestum est au-

3. d. 13. q. 3. art. 1.

* 1. 2. q. 110. ar. 1.

tem

tem quod ad perfectionem operationis requiritur quod potentia sit perfecta per habitum: sed quod natura habeat esse in supposito suo, non fit mediante aliquo habitu.

Sic ergo dicendum est, quod si gratia accipiatur ipsa Dei voluntas gratis aliquid faciens, vel gratum seu acceptum aliquem habens, vnio incarnationis facta est per gratiam: sicut & vnio sanctorum ad Deum per cognitionem & amorem. Si vero gratia dicatur ipsum gratuitum Dei donum, sic ipsum, quod est, humanam naturam esse vnitam personæ diuinæ, potest dici quædam gratia, in quantum nullis præcedentibus meritis hoc est factum: non autem ita quod sit aliqua gratia habitualis, qua mediante talis vnio fiat. *3. d. 4. q. 3. 1. 2. & qu. 2. & col. 2. l. 2. co. 3.*

Ad primum ergo dicendum, quod gratia, quæ est accidens, est quædam similitudo diuinitatis participata in homine. Per incarnationem autem humana natura non dicitur participasse similitudinem aliquam diuinæ naturæ: sed dicitur esse coniuncta ipsi diuinæ naturæ in persona filij. Maius autem est ipsa res, quam similitudo eius participata.

Ad secundum dicendum, quod gratia habitualis est solum in anima: sed gratia, id est gratuitum Dei donum, quod est vniri diuinæ personæ, pertinet ad totam naturam humanam, quæ componitur ex anima & corpore. Et per hunc modum dicitur plenitudo diuinitatis in Christo corporaliter habitasse; quia est vnita diuina natura non solum animæ, sed etiam corpori. Quamuis etiam posſit dici, quod dicitur habitasse in Christo corporaliter, id est non vmbraliter: sicvt habitauit in sacramentis veteris legis, de quibus ibidem subditur, quod sunt vmbra futurorum; corpus autem est Christus: prout scilicet corpus contra vmbram diuiditur. Dicunt etiam quidam, quod diuinitas dicitur in Christo habitasse corporaliter, id est tribus modis, sicut corpus habet tres dimensiones. Vno modo, per essentiam, præsentiam, & potentiam: sicut in cæteris creaturis. Alio modo per gratiam gratum facientem: sicut in sanctis. Tertio modo, per vnionem personalem, quod est proprium sibi.

Vnde patet responsio ad tertium: quia scilicet vnio incarnationis non est facta solum per gratiam habitualem, sicut alij sancti vniuntur Deo, sed secundum subsistentiam siue personam. 17 *1. 2. q. 98. a 4. c. & 3. d. 4. q. Ro. 1. l. 3. col. 2. fi. & Heb. 1. l. 4. col. 3.*

Art. 11. *Vtrum vnionem verbi incarnati aliqua merita præcesserint?*

AD vndecimum sic proceditur. Videtur, quod vnio incarnationis fuerit aliqua merita subsecuta. Quia

Quia super illud Psalmi 32. Fiat misericordia tua super nos, quemadmodum, &c. dicit gloss. * Hic insinuatur desiderium Prophetæ de incarnatione, & meritum impletionis. Ergo incarnatio cadit sub merito.

* innuitur in gl. interlin.

¶ 2. Præterea, Quicumque meretur aliquid, meretur illud, sine quo illud haberi non potest. Sed antiqui Patres merebantur vitam æternam, ad quam peruenire non poterant, nisi per incarnationem. Dicit enim Gregor * in lib. 13. moral. Hi qui ante Christi aduentum in hunc modum venerunt, quantamlibet iustitiæ virtutem haberent, ex corporibus educti, in sinum cœlestis patriæ statim recipi nullo modo poterant: quia nondum ille venerat, qui iustorum animas in perpetua sede collocaret. Ergo videtur quod meruerint incarnationem.

* li. 13. c. 20. cir. fi.

¶ 3. Præterea, De * beata Virgine cantatus, quod Dominum omnium meruit portare. Quod quidem factum est per incarnationem. Ergo incarnatio cadit sub merito.

* in offic. illius ad mat.

SED contra est, quod August. dicit in libro * de prædestinatione sanctorum, Quisquis in capite nostro præcedentia merita singularis illius generationis inuenerit, ipse in nobis membris eius præcedentia merita multiplicatæ regenerationis inquirat. Sed nulla merita præcesserunt regenerationem nostram: secundum illud ad Titum 3. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos: sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis. Ergo nec illam Christi generationem aliqua merita præcesserunt.

* c. 15. non procul à fin. to. 7.

RESPONDEO dicendum, quod quantum ad ipsum Christum, manifestum est * ex præmissis, quod nulla eius merita potuerunt præcedere vnionem. Non enim ponimus, quod ante fuerit purus homo, & postea per meritum bonæ vitæ, obtinuerit esse filius Dei, sicut posuit Photinus: sed ponimus quod à principio suæ conceptionis ille homo vere fuerit filius Dei, vtpote non habens aliam hypostasim, quam filij Dei: secundum illud Luc. 1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Et ideo omnis operatio illius hominis subsecuta est vnionem. Ergo nulla eius operatio potuit esse meritum vnionis.

* art. præc.

Sed neque etiam opera alterius cuiuscumque hominis potuerunt esse meritoria huius vnionis ex condigno. Primo quidem, quia opera meritoria hominis proprie ordinantur ad beatitudinem, quæ est virtutis præmium, & consistit in plena Dei fruitione. Vnio au-

tem incarnationis cum sit in esse personali, transcendit vnionem beatæ mentis ad Deum, quæ est per actum fruentis. Et ideo non potest cadere sub merito.

Secundo, quia gratia non potest cadere sub merito: quia est merendi principium. Vnde multo minus incarnatio cadit sub merito, quæ est principium gratiæ: secundum illud Ioan. 1. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

Tertio, quia incarnatio Christi est reformatiua totius humanæ naturæ; & ideo non cadit sub merito alicuius hominis singularis: quia bonum alicuius puri hominis non potest esse causa boni totius naturæ.

Ex congruo tamen meruerunt sancti Patres incarnationem, desiderando & petendo: congruum enim erat vt Deus exaudiret eos, qui ei obediebant.

Et per hoc patet responsio ad primum

Ad secundum dicendum, quod hoc est falsum; quod sub merito cadit omne illud, sine quo præmium esse non potest. Quædam enim sunt, quæ non solum requiruntur ad præmium, sed etiam præexiguntur ad meritum: sicut diuina bonitas, & eius gratia, & ipsa hominis natura. Et similiter incarnationis mysterium est principium merendi: quia de plenitudine Christi omnes accepimus, vt dicitur Ioan. primo.

Ad tertium dicendum, quod beata Virgo dicitur meruisse portare Dominum omnium: non quia meruerit ipsum incarnari: sed quia meruit ex gratia sibi data illum puritatis & sanctitatis gradum, vt congrue posset esse mater Dei.

Art. 12. *Vtrum gratia vnionis fuerit homini Christo naturalis?* 18

AD duodecimum sic proceditur. Videtur, quod gratia vnionis non fuerit homini Christo naturalis. Vnio enim incarnationis non est facta in natura, sed in persona, vt dictum est *. Sed vnumquodque denominatur à termino. Ergo gratia illa magis debet dici personalis, quam naturalis.

Inf. q. 7. ar. 13. ad 2. & q. 34 a. 1. 2. & 3. d. 4. q. 3. a. 2. q. 1.

** a. 1. huius qu.*

¶. 2. Præterea, Gratia diuiditur contra naturam: sicut gratuita, quæ sunt à Deo, distinguuntur contra naturalia, quæ sunt à principio intrinseco. Sed eorum quæ ex opposito diuiduntur, vnum non denominatur ab alio. Ergo gratia Christi non est ei naturalis.

¶ 3. Præterea, Naturale dicitur quod est secundum naturam. Sed gratia vnionis non est naturalis Christo secundum naturam diuinam (quia sic conueniret,

niret etiam aliis personis.) Nec etiam naturalis est ei secundum naturam humanam: quia sic conueniret omnibus hominibus, qui sunt eiusdem naturæ cum ipso. Igitur videtur, quod nullo modo gratia vnionis sit Christo naturalis.

c. 40 post med. to. 3. SED contra est, quod August. dicit in Enchirid.* Humanæ naturæ susceptione fit quodammodo ipsa gratia illi homini naturalis, quia nullum possit admittere peccatum.

* tex. 5. tom. 3. RESPONDEO dicendum, quod secundum Philos. in 5. Metaph.* Natura vno modo dicitur ipsa natiuitas, alio modo essentia rei. Vnde naturale potest aliquid dici dupliciter. Vno modo, quod est tantum ex principiis essentialibus rei: sicut igni naturale est sursum ferri. Alio modo dicitur esse homini naturale, quod ab ipsa natiuitate habet: secundum illud Ephe. 2. Eramus natura filij iræ. Et Sapient. 12. Nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum. Gratia igitur Christi siue vnionis, siue habitualis non potest dici naturalis, quasi causata ex principiis humanæ naturæ in Christo: quamuis possit dici naturalis, quasi proueniens in naturam humanam Christi, causante diuina natura ipsius.

Dicitur autem naturalis vtraque gratia in Christo, in quantum eam à natiuitate habuit: quia ab initio conceptionis fuit natura humana diuinæ personæ vnita, & anima eius fuit munere gratiæ repleta.

Ad primum ergo dicendum quod licet vnio non sit facta in natura, est tamen causata ex virtute diuinæ naturæ, quæ est vere natura Christi: & etiam conuenit Christo à principio suæ natiuitatis.

Ad secundum dicendum, quod non secundum idem dicitur gratia, & naturalis. Sed gratia quidem dicitur, in quantum non est ex merito; naturalis autem dicitur, in quantum est ex virtute diuinæ naturæ in humanitate Christi ab eius natiuitate.

Ad tertium dicendum, quod gratia vnionis non est naturalis Christo secundum humanam naturam, quasi ex principiis humanæ naturæ causata: & ideo non oportet quod conueniat omnibus hominibus. Est tamen naturalis secundum humanam naturam propter proprietatem natiuitatis ipsius: prout sic conceptus est ex Spiritu sancto, vt esset idem naturalis filius Dei & hominis. Secundum vero diuinam naturam est ei naturalis, in quantum diuina natura est principium actiuum huius gratiæ. Et hoc conueuit toti trinitati, scilicet huius gratiæ esse actiuum principium.

QVÆ

QVAESTIO III.

De modo vnionis ex parte personæ assumentis, in octo articulos diuisa.

DEinde considerandum est de vnione ex parte personæ assumentis.

ET CIRCA hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum assumere conueniat personæ diuinæ?

¶ Secundo, vtrum conueniat naturæ diuinæ?

¶ Tertio vtrum natura posit assumere abstracta personalitate?

¶ Quarto, vtrũ vna persona posit assumere sine alia?

¶ Quinto, vtrum quælibet persona posit assumere?

¶ Sexto, vtrum plures personæ posint assumere vnam numero naturam?

¶ Septimo, vtrum vna persona posit assumere duas numero naturas?

¶ Octauo, vtrum magis fuerit conueniens de persona filij Dei, quod assumpserit humanam naturam, quam de alia persona diuina?

Art. I. *Vtrum personæ diuinæ conueniat assumere naturam creatam?* 19

AD primum sic proceditur. Videtur, quod personæ diuinæ non conueniat assumere naturam creatam. Persona enim diuina significat aliquid maxime perfectum. Perfectum autem est, cui non potest fieri additio. Cum igitur assumere sit quasi ad se sumere, ita quod assumptum addatur assumenti: videtur quod personæ diuinæ non conueniat assumere naturam creatam. *3. d. 5. q. 2. art. 1.*

¶ 2. Præterea, Illud ad quod aliquid assumitur, communicatur quodammodo ei, quod in ipsum assumitur: sicut dignitas communicatur ei, qui in dignitatem assumitur. Sed de ratione personæ est, quod sit incommunicabilis, vt in prima parte dictum est *. Ergo personæ diuinæ non conuenit assumere, quod est ad se sumere. *p p. q. 29. art. 1.*

¶ 3. Præterea, Persona constituitur per naturam. Sed inconueniens est, quod constitutum assumat constituens: quia effectus non agit in suam causam. Ergo personæ non conuenit assumere naturam.

SED contra est, quod Augustus dicit de fide ad Petrum *, Formam, idest, naturam serui, in suam accepit Deus, ille scilicet vnigenitus, personam. Sed Deus vnigenitus est persona. Ergo personæ competit accipere naturam, quod est assumere. *in lib. de fide ad Pet. c. 2. a med. t. 3.*

RESPONDEO dicendum, quod in verbo assumptionis

ptionis duo importantur, videlicet principium actus & terminus. Dicitur enim assumere, quasi ad se aliquid sumere. Huius autem sumptionis, persona est & principium & terminus. Principium quidem, quia personæ proprie competit agere: huiusmodi autem sumptio carnis per actionem diuinam facta est. Similiter etiam persona est huius sumptionis terminus: quia sicut supra dictum est *, Vnio facta est in persona non in natura. Et sic patet quod propriissime competit personæ, assumere naturam.

art. præc. a.1. & 2.

Ad primum ergo dicendum, quod cum persona diuina sit infinita, non potest ei fieri additio. Vnde Cyrillus dicit in epist. synod. Ephes. * Concil. Non secundum appositionem coniunctionis intelligimus modum. Sicut etiam in vnione hominis ad Deum, quæ est per gratiam adoptionis, non additur aliquid Deo: sed illud quod diuinum est, apponitur homini. Vnde non Deus, sed homo perficitur.

in epis.1. ad Nest. cir. med. illius.

Ad secundum dicendum, quod persona dicitur incommunicabilis, in quantum non potest de pluribus suppositis prædicari: nihil tamen prohibet plura de persona prædicari. Vnde non est contra rationem personæ sic communicari, vt subsistat in pluribus naturis: quia etiam in personam creatam possunt plures naturæ concurrere accidentaliter: sicut in persona vnius hominis inuenitur quantitas & qualitas. Hoc autem est proprium diuinæ personæ, propter eius infinitatem, vt fiat in ea concursus naturarum: non quidem accidentaliter, sed secundum subsistentiam.

Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est *; natura humana non constituit personam diuinam simpliciter, sed constituit eam secundum quod denominatur à tali natura. Non enim ex natura humana habet filius Dei quod sit simpliciter, cum fuerit ab æterno: sed solum quod sit homo. Sed secundum naturam diuinam constituitur persona diuina simpliciter. Vnde persona diuina non dicitur assumere diuinam naturam, sed humanam.

q.2.ar.1.

20.] Art. 2. *Vtrum diuinæ naturæ conueniat assumere?*

*3. d.5.q. 2. art.2. * ar. præc.*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod naturæ diuinæ non conueniat assumere. Quia sicut dictum est *, assumere dicitur quasi ad se aliquid sumere. Sed natura diuina non sumpsit ad se humanam naturam, quia non est facta vnio in natura, sed in persona: sicut supra dictum est *. Ergo naturæ diuinæ non competit assumere naturam humanam.

q.2.ar.1. & 2.

¶ 2. Præterea, Natura diuina communis est tribus

bus personis. Si ergo naturæ conuenit assumere, sequitur quod conueniat tribus personis. Et ita pater assumpsit naturam humanam, sicut & filius: quod est erroneum.

¶ 3. Præterea, Assumere est agere. Agere autem conuenit personæ, non naturæ, quæ magis significatur vt principium, quod agens agit. Ergo assumere non conuenit naturæ.

SED contra est, quod Augustinus dicit in libro de fid. ad Petrum *, Illa natura quæ semper genita manet ex patre, id est, quæ est per generationem æternam accepta à patre, naturam nostram à matre sine peccato suscepit. *c. 2. inter princ. & med. cap. tom. 3.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est *, in verbo assumptionis duo significantur, scilicet principium actionis, & terminus eius. Esse autem assumptionis principium, conuenit naturæ diuinæ secundum seipsam: quia eius virtute assumptio facta est. Sed esse terminum assumptionis non conuenit diuinæ naturæ secundum seipsam: sed ratione personæ, in qua consideratur. Et ideo primo quidem & propriissime persona dicitur assumere: secundario autem potest dici, quod etiam natura assumpsit naturam ad sui personam. Et secundum etiam hunc modum dicitur natura incarnata: non quasi sit in carnem conuersa: sed quia naturam carnis assumpsit. Vnde Damasc. dicit *, Dicimus naturam Dei incarnatam esse, secundum beatos Athanasium † & Cyrilum *. *art. præc.*

** li. 3. orth. fid. cap. 6. ad fin.* *† Athan. in symb. suo fid.* ** Cyril. in Côc. Cal. Act. 1. post epist. Cyril. ad Io. Episc. Antioc.*

Ad primum ergo dicendum, quod ly se, est reciprocum, & refert idem suppositum. Natura autem diuina non differt supposito à persona verbi: & ideo in quantum natura diuina sumit naturam humanam ad personam verbi, dicitur eam ad se sumere. Sed quamuis pater sumat naturam humanam ad personam verbi: non tamen propter hoc sumit eam ad se quia non est idem suppositum patris, & verbi. Et ideo non potest dici proprie, quod pater assumat naturam humanam.

Ad secundum dicendum, quod illud quod conuenit naturæ diuinæ secundum se, conuenit tribus personis: sicut bonitas, sapientia, & huiusmodi. Sed assumere conuenit ei ratione personæ verbi, sicut dictum est *. Et ideo soli illi personæ conuenit. *in corp. art.*

Ad tertium dicendum, quod sicut in Deo idem est quod est, & quo est: ita etiam in eo idem est quod agit, & quo agit: quia vnumquodque agit id quantum est ens. Vnde natura diuina est illud quo Deus agit, & est ipse Deus agens.

Art.

21 Art. 3. [*Vtrum abstracta personalitate per intellectum, natura possit assumere?*

3. d. 5. q. 2. art. 3. AD tertium sic proceditur. Videtur, quod abstracta personalitate per intellectum, natura non possit
art. prae. assumere. Dictum est * enim, quod naturæ conuenit assumere ratione personæ. Sed quod conuenit alicui ratione alicuius, remoto eo, non potest ei conuenire: sicut, corpus quod est visibile ratione coloris, sine colore videri non potest. Ergo abstracta personalitate per intellectum, natura assumere non potest.

¶ 2. Præterea, assumptio importat terminum vnio-
ar. 1. huius quaest. nis, vt dictum est *. Sed vnio non potest fieri in natura, sed solum in persona. Ergo abstracta personalitate, natura diuina non potest assumere.

1. p. q. 40. art. 3. ¶ 3. Præterea, In prima parte dictum est *, quod in diuinis abstracta personalitate, nihil manet. Sed assumens est aliquid. Ergo abstracta personalitate, non potest diuina natura assumere.

SED contra est, quod in diuinis personalitas dicitur proprietas personalis: quæ triplex est, scilicet paternitas, filiatio & processio: vt in prima parte dictum
1. p. q. 30. est *. Sed remotis his per intellectum, adhuc remanet Dei omnipotentia, per quam est facta incarnatio: sicut Angelus dicit Lucæ primo, Non erit impossibile apud Deum omne verbum! Ergo videtur, quod remota personalitate, natura diuina possit assumere.

RESPONDEO dicendum, quod intellectus dupliciter se habet ad diuina. Vno modo vt cognoscat Deum sicuti est: & sic impossibile est, quod circumscribatur per intellectum aliquid à Deo, & quod aliud remaneat: quia totum, quod est in Deo, est vnum, salua distinctione personarum. Quarum tamen vna tollitur sublata alia; quia distinguuntur solis relationibus, quas oportet esse simul, Alio modo se habet intellectus ad diuina, mon quidem quasi cognoscens Deum vt est: sed per modum suum, scilicet multipliciter & diuisim, id quod in Deo est vnum. Et per hunc modum potest intellectus noster intelligere bonitatem & sapientiam diuinam, & alia huiusmodi, quæ dicuntur essentialia tributa, non intellecta paternitate vel filiatione, quæ dicuntur personalitates. Et secundum hoc abstracta personalitate per intellectum, possumus adhuc intelligere naturam assumentem.

Ad primum ergo dicendum, quod quia in diuinis idem est quo est, & quod est, quicquid eorum, quæ attribuuntur Deo in abstracto, secundum se consideretur aliis circumscriptis, erit aliquid subsistens, & per consequens persona; cum sit in natura intellectuali.

Sicut

Sicut igitur nunc positis proprietatibus personalibus in Deo dicimus tres personas: ita exclusis per intellectum proprietatibus personalibus, remanebit in consideratione nostra, natura diuina, vt subsistens, & vt persona. Et per hunc modum potest intelligi, quod assumat naturam humanam ratione suæ substantiæ vel personalitatis.

Ad secundum dicendum, quod etiam circumscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum, remanebit in intellectu vna personalitas Dei, vt Iudæi intelligunt, ad quam poterit terminari assumptio, sicut nunc dicimus eam terminari ad personam verbi.

Ad tertium dicendum, quod abstracta personalita* te per intellectum, dicitur nihil remanere per modum resolutionis: quasi aliud sit quod subiicitur relationi, & aliud ipsa relatio; quia quicquid consideratur in Deo consideratur vt suppositum subsistens. Potest tamen aliquid eorum, quæ dicuntur de Deo, intelligi sine alio, non per modum resolutionis, sed per modum jam dictum*.

Art. 4. *Vtrum vna persona possit sine alia, naturam creatam assumere?* *in 10. art. 22*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod vna persona non possit assumere naturam creatam, alia non assumente. Indiuisa enim sunt opera Trinitatis, vt dicit August. * in Enchir. Sicut autem trium personarum est vna essentia, ita & vna operatio. Sed assumere est operatio quædam. Ergo non potest conuenire vni personæ diuinæ, quin conueniat alij. *3. d. 1. q. 2 a. 1. Enchir. c. 38. a me-dio, to. 3.*

¶ 2. Præterea, Sicut dicimus personam Filij incarnatam, ita & naturam: tota enim diuina natura in vna suarum hypostasum incarnata est: vt dicit Damas. in 3. lib. * Sed natura communis est tribus personis. Ergo & assumptio. *l. 3. ort. fi. c. 6.*

¶ 3. Præterea, Sicut humana natura in Christo assumpta est à Deo, ita etiam & homines per gratiam assumuntur ab ipso, secundum illud Rom. 14. Deus illum assumpsit. Sed hæc assumptio communiter pertinet ad omnes personas. Ergo & prima.

SED contra est, quod Dion. 2. cap. de diu. om. * Incarnationis mysterium dicit pertinere ad discretam tam Theologiam: secundum quam scilicet aliqnid distinctim dicitur de diuis personis. *ca. 2. p. 1. a med. & ante med.*

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est †) assumptio duo importat, scilicet actum assumentis, & terminum assumptionis. Actus autem assumentis procedit ex diuina virtute, quæ communis est *art. 1. huius q.*

est

tribus personis: sed terminus assumptionis est persona, sicut dictum est *. Et ideo id quod est actionis in assumptione, commune est tribus personis: sed id quod pertinet ad rationem termini, conuenit ita vni personæ, quod non alij. Tres enim personæ fecerunt, vt humana natura vniretur vni personæ Filij.

Ibidem.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit ex parte operationis. Et sequeretur conclusio, si solam illam operationem importaret absque termino, qui est persona.

Ad secundum dicendum, quod natura dicitur incarnata, sicut & assumens, ratione personæ ad quam terminata est vnio (sicut dictum est *:) non autem prout est communis tribus personis. Dicitur autem tota natura diuina incarnata: non quia sit incarnata in omnibus personis: sed quia nihil deest de perfectione diuinæ naturæ, personæ incarnatæ.

art. 1. huius quæst.

Ad tertium dicendum, quod assumptio quæ fit per gratiam adoptionis, terminatur ad quandam participationem diuinæ naturæ secundum quandam assimilationem ad bonitatem illius seccundum illud 2. Pet. 1. Vt diuinæ consortes naturæ, &c. Et ideo huiusmodi assumptio communis est tribus personis, & ex parte principij, & ex parte termini. Sed assumptio, quæ est per gratiam vnionis, est communis ex parte principij, non autem ex parte termini, vt dictum est *.

* *art. 2. huius qu.*

23 Art. 5. *Vtrum qualibet persona diuina potuerit humanam naturam assumere?*

3. d. 1. q. 2. ar. 3.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod nulla alia persona diuina potuerit humanam naturam assumere, præter personam Filij. Per huiusmodi enim assumptionem factum est, quod Deus sit filius hominis. Sed inconueniens esset, quod esse Filium hominis conueniret Patri vel Spiritui sancto: hoc enim vergeret in confusionem diuinarum personarum. Ergo Pater vel Spiritus sanctus carnē assumere non potuit.

¶ 2. Præterea, Per Incarnationem diuinam, homines assecuti sunt adoptionem filiorum, secundum illud Rom. 8. Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed Spiritum adoptionis filiorum. Sed filiatio adoptiua est participata similitudo filiationis naturalis, quæ non conuenit nec Patri nec Spiritui sancto. Vnde dicitur Rom. 8. Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui. Ergo videtur, quod nulla alia persona potuerit incarnari, præter personam Filij.

¶ 3. Præterea, Filius dicitur missus & genitus natiuitate temporali, secundum quod incarnatus est.

Sed

Sed Patri non conuenit mitti, qui etiam est innascibilis: vt in prima parte habitum est *. Ergo saltem persona Patris non potuit incarnari. 1. p. q. 43. a. 4. & q. 32. ar. 3.

SED contra est, quod quicquid potest Filius, potest Pater & Spiritus sanctus: alioquin non esset eadem potentia trium personarum. Sed Filius potuit incarnari. Ergo similiter Pater & Spiritus sanctus.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est *, assumptio duo importat, scilicet ipsum actum assumentis, & terminum assumptionis: principium autem actus est virtus diuina: terminus autem est persona. Virtus autem diuina communiter & indifferenter se habet ad omnes personas: eadem etiam est communis ratio personalitatis in tribus personis, licet proprietates personales sint differentes. Quandocumque autem virtus aliqua indifferenter se habet ad plura, potest ad quodlibet eorum suam actionem terminare: sicut patet in potentiis rationalibus, quæ se habent ad opposita, quorum vtrumque agere possunt. Sic ergo diuina virtus potuit naturam humanam vnire personæ Patris vel Spiritus sancti, sicut vniuit eam personæ Filij. Et ideo dicendum, quod Pater vel Spiritus sanctus potuit carnem assumere, sicut & Filius. ar. 1. huius q.

Ad primum ergo dicendum, quod filiatio temporalis, qua Christus dicitur filius hominis, non constituit personam ipsius, sicut filiatio æterna: sed est quiddam consequens natiuitatem temporalem. Vnde si per hunc modum nomen Filiationis ad Patrem vel Spiritum sanctum transferretur, nulla sequeretur confusio diuinarum persoaarum.

Ad secundum dicendum, quod filiatio adoptiua est quædam participata similitudo filiationis naturalis. Sed fit in nobis appropriate à Patre, qui est principium naturalis filiationis: & per donum Spiritus sancti, qui est amor Patris & Filij: secundum illud ad Galatas quarto, Misit Deus Spiritum Filij sui in corda nostra clamantem, Abba pater. Et ideo sicut filio incarnato adoptiuam filiationem accepimus ad similitudinem filiationis naturalis eius: ita Patre incarnato adoptiuam filiationem reciperemus ab eo, tanquam à principio naturalis filiationis, & à Spiritu sancto tanquam à nexu communi Patris & Filij.

Ad tertium dicendum, quod Patri conuenit esse innascibilem secundum natiuitatem æternam: quod non excluderet natiuitas temporalis. Mitti autem dicitur filius Dei secundum Incarnationem, eo quod est ab alio, sine quo Incarnatio non sufficeret ad rationem missionis.

Art.

42 Art. 6. *Vtrum plures personæ diuinæ possint assumere vnam numero naturam?*

3. d. 1. q. 2. ar. 4. AD sextum sic proceditur. Videtur, quod duæ personæ diuinæ non possint assumere vnam & eandem numero naturam. Hoc enim supposito, aut essent vnus homo vel plures. Sed non plures: sicut enim vna natura diuina in personis pluribus non patitur esse plures Deos, ita vna natura humana in pluribus personis non patitur esse plures homines. Similiter etiam non possent esse vnus homo: quia vnus homo est iste homo, qui demonstrat vnam personam: & sic tolleretur distinctio trium personarum diuinarum: quod est inconueniens. Non ergo duæ aut tres personæ possunt accipere vnam naturam humanam.

¶ 2. Præterea, Assumptio terminatur ad vnitatem personæ: vt dictum est *. Sed non est vna persona Patris & Filij & Spiritus sancti. Ergo non possunt tres personæ assumere vnam naturam humanam. *ar. 2. huius q.*

¶ 3. Præterea, Damasc. † dicit in 3. lib. & August. in 1. de Trinit. * quod ex incarnatione Filij Dei consequitur, quod quicquid dicitur de Filio Dei, dicitur de filio hominis, & è conuerso. Si ergo tres personæ assumerent vnam naturam humanam, sequeretur quod quicquid dicitur de qualibet trium personatum, diceretur de illo homine: & è conuerso, quæ dicerentur de illo homine, possent dici de qualibet trium personarum. Sic ergo id quod est proprium Patris, scilicet generare filium ab æterno, diceretur de illo homine: & per consequens diceretur de filio Dei, quod est inconueniens. Non ergo est possibile, quod tres personæ diuinæ assumant vnam naturam humanam. *Dam. l. 3. c. 3. & 4. * lib. 1. ex c. 11. 12. & 13. col- lig. 10. 3.*

SED contra, Persona incarnata subsistit in duabus naturis, diuina scilicet, & humana. Sed tres personæ possunt subsistere in vna natura diuina. Ergo etiam possunt subsistere in vna natura humana, ita scilicet, quod sit vna natura humana à tribus personis assumpta.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *, ex vnione animæ & corporis in Christo, non fit neque noua persona, neque noua hypostasis: sed fit vna natura assumpta in personam vel hypostasim diuinam. Quod quidem non fit per potentiam naturæ humanæ: sed per potentiam diuinæ personæ. Est autem talis diuinarum personarum conditio, quod vna earum non excludit aliam à communione eiusdem naturæ, sed solum à communione eiusdem personæ. Quia igitur in mysterio Incarnationis tota *q. 2. ar. 3. ad 1.*

ratio

ratio facti, est potentia facientis (vt August. dicit in Epistola * ad Volusianum) magis circa hoc est iudicandum secundum conditionem diuinæ personæ assumentis, quam secundum conditionem naturæ humanæ assumptæ. Sic ergo non est impossibile diuinis personis, vt duæ vel tres assumant vnam naturam humanam. Esset tamen impossibile, vt assumerent vnam hypostasim, vel vnam personam humanam: sicut & Anselm.* dicit in lib. cur Deus homo, quod plures personæ non possunt assumere vnum eundemque hominem: scilicet in vnitatem personæ.

est epist. 3. non multum ante me. tom. 2.

lib. 2. cur Deus homo, c. 9. cir. prin.

Ad primum ergo dicendum, quod hac positione facta, scilicet quod tres personæ assumerent vnam humanam naturam, verum esset dicere, quod tres personæ essent vnus homo, propter vnam naturam humanam. Sicut enim nunc verum est dicere, quod tres personæ sunt vnus Deus propter vnam diuinam naturam: sic verum esset dicere, quod essent vnus homo propter vnam naturam humanam. Nec ly vnus, importaret vnitatem personæ, sed vnitatem in natura humana. Non enim posset argui ex hoc, quod tres personæ sunt vnus homo, quod essent vnus simpliciter: nihil enim prohibet dicere, quod homines, qui sunt plures simpliciter, sint vnus quantum ad aliquid: puta vnus populus. Et sicut Aug. * dicit 6. de Trin. diuersum est natura Spiritus Dei, & spiritus hominis, sed inhærendo fit vnus Spiritus, secundum illud 1. Cor. 6. Qui adhæret Deo, vnus Spiritus est.

l. 6. c. 3. ante me. tom. 3.

Ad secundum dicendum, quod illa positione facta, humana natura esset assumpta in vnitate, non vnius personæ, sed in vnitatem singularum personarum: ita scilicet quod sicut diuina natura habet naturalem vnitatem cum singulis personis: ita natura humana haberet vnitatem cum singulis per assumptionem.

Ad tertium dicendum, quod circa mysterium incarnationis fit communicatio proprietatum pertinentium ad naturam: quia quæcumque conueniunt naturæ, possunt prædicari de persona subsistente in natura illa, cuiuscumque naturæ nomine significetur. Prædicta igitur positione facta, de persona Patris poterunt prædicari & ea quæ sunt humanæ naturæ, & ea quæ sunt diuinæ: & similiter de persona Filij & Spiritus sancti. Non autem id quod conueniret personæ Patris ratione propriæ personæ, posset attribui personæ Filij aut Spiritus sancti, propter distinctionem personarum, quæ remanet. Posset ergo dici, quod sicut Pater est ingenitus, ita homo esset ingenitus, secundum quod ly homo supponeret pro persona Pa-

tris. Si quis autem vlterius procederet, Homo est ingenitus, Filius est homo: ergo Filius est ingenitus: esset fallacia figuræ dictionis vel accidentis. Sicut & nunc dicimus Deum esse ingenitum, quia Pater est ingenitus: nec tamen possumus concludere, quod Filius sit ingenitus, quamuis sit Deus.

25 Art. 7. *Vtrum vna persona diuina possit assumere duas naturas humanas?*

3. d. 1. q. 2. a. 5.

AD septimum sic proceditur. Videtur, quod vna persona diuina non possit assumere duas naturas humanas. Natura enim assumpta in mysterio Incarnationis non habet aliud suppositum præter suppositum personæ diuinæ: vt ex supradictis patet *. Si ergo ponatur esse vna persona diuina assumens duas humanas naturas, esset vnum suppositum duarum naturarum eiusdem speciei: quod videtur implicare contradictionem. Non enim natura vnius speciei multiplicatur nisi secundum distinctionem suppositorum.

a. præ. & art. 2. huius q. & q. 2. a. 2. & 3.

¶ 2. Præterea, Hac suppositione facta, non posset dici, quod persona diuina incarnata, esset vnus homo: quia non haberet vnam naturam humanam. Similiter etiam non posset dici, quod esset plures: quia plures homines sunt supposito distincti, & ibi esset tantum vnum suppositum. Ergo prædicta positio est omnino impossibilis.

¶ 3. Præterea, In incarnationis mysterio natura diuina est vnita toti naturæ assumptæ, id est cuilibet parti eius: est enim Christus perfectus Deus & perfectus homo, totus Deus & totus homo: vt Damasc. dicit in * 3. lib. Sed duæ humanæ naturæ non possent totaliter sibi inuicem vniri: quia oportet, quod anima vnius esset vnita corpori alterius, & quod etiam duo corpora essent simul: quod confusionem induceret naturarum. Non ergo est possibile, quod vna persona diuina duas humanas naturas assumat.

orth. fid. l. 7.

SED contra est, quod quicquid potest Pater, potest Filius. Sed Pater post incarnationem Filij potest assumere naturam humanam aliam numero ab ea, quam Filius assumpsit: in nullo enim per incarnationem Filij est diminuta potentia Patris, vel Filij. Ergo videtur quod Filius post incarnationem possit aliam humanam naturam assumere præter eam, quam assumpsit.

RESPONDEO dicendum, quod illud quod potest in vnum, & non in amplius, habet potentiam limitatam ad vnum. Potentia autem diuinæ personæ est infinita, nec potest limitari ad aliquod creatum. Vnde non est dicendum, quod persona diuina ita

assumpserit vnam naturam humanam, quod non potuerit assumere aliam. Videtur enim ex hoc sequi, quod personalitas diuinæ naturæ esset ita comprehensa per vnam naturam humanam, quod ad eius personalitatem alia assumi non possit. Quod est impossibile: non enim increatum à creato comprehendi potest. Patet ergo, quod siue consideremus personam diuinam secundum virtutem, quæ est principium vnionis, siue secundum suam personalitatem, quæ est terminus vnionis: oportet dicere, quod persona diuina præter naturam humanam, quam assumpsit, possit aliam numero naturam humanam assumere.

Ad primum ergo dicendum, quod natura creata perficitur in sua ratione per formam, quæ multiplicatur secundum diuisionem materiæ. Et ideo si compositio materiæ & formæ constituat nouum suppositum, consequens est, quod natura multiplicetur secundum multiplicationem suppositorum. Sed in mysterio incarnationis vnio formæ & materiæ, id est, animæ & corporis, non constituit nouum suppositum, vt supra dictum est *. Et ideo posset esse multitudo secundum numerum ex parte naturæ propter diuisionem materiæ, absque distinctione suppositorum. *art. præc.*

Ad secundum dicendum, quod posset videri dicendum, quod prædicta positione facta sequeretur, quod essent duo homines propter duas naturas, absque hoc, quod essent ibi duo supposita: sicut è conuerso tres personæ dicerentur vnus homo, propter vnam naturam humanam assumptam, vt supra dictum est *. Sed hoc non videtur esse verum: quia nominibus est vtendum, secundum quod sunt ad significandum imposita: quod quidem est ex consideratione eorum, quæ apud nos sunt. Et ideo oportet circa modum significandi & consignificandi considerare ea quæ apud nos sunt: in quibus numquam nomen ab aliqua forma impositum pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatem suppositorum. Homo enim, qui est duobus vestimentis indutus, non dicitur duo vestiti, sed vnus vestitus duobus vestimentis: & qui habet duas qualitas, dicitur singulariter aliqualis secundum duas qualitates. Natura autem assumpta quantum ad aliquid, se habet per modum indumenti, licet non sit similitudo, quantum ad omnia: vt supra dictum est *. Et ideo si persona diuina assumeret duas naturas humanas, propter vnitatem suppositi diceretur vnus homo, habens duas naturas *art. præc. ad 1.* *q. 2. a. 6. ad 1.*

humanas. Contingit autem quod plures homines dicuntur vnus populus, propter hoc, quod conueniunt in aliquo vno: non autem propter vnitatem suppositi. Et similiter si duæ personæ diuinæ assumerent vnam numero humanam naturam, dicerentur vnus homo (vt supra dictum est *) non vnitate, sed in quantum conueniunt in aliquo vno.

q. 2. a 6. ad 1.

Ad tertium dicendum, quod diuina & humana natura non eodem ordine se habent ad vnam personam diuinam, sed per prius comparatur ad ipsam diuina natura, vtpote, quæ est vnum cum ea ab æterno. Sed natura humana comparatur ad personam diuinam per posterius, vtpote assumpta ex tempore à diuina persona: non quidem ad hoc, quod natura sit ipsa persona, sed quod persona Dei in humana natura subsistat: filius enim Dei est sua Deitas, sed non est sua humanitas. Et ideo ad hoc, quod natura humana assumatur à diuina persona, requiritur quod diuina natura vnione personali vniatur toti naturę assumptę, id est, secundum omnes partes eius. Sed duarum naturarum assumptarum esset vniformis habitudo ad personam diuinam, nec vna assumeret aliam. Vnde non oporteret, quod vna earum totaliter alteri vniretur, id est omnes partes vnius omnibus partibus alterius.

26 Art. 8. *Vtrum fuerit magis conueniens, quod persona Filij assumeret humanam naturam, quam alia persona diuina?*

3. f. q. 39. a. 8. ad 3. & 3. d. 1. q. 2. a. 2. & 4. con. c. 39. fi. & 42.

AD octauum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit magis conueniens filium Dei incarnari, quam Patrem, vel Spiritum sanctum. Per mysterium enim incarnationis, homines ad veram Dei cognitionem sunt perducti: secundum illud Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Sed ex hoc, quod persona filij Dei est incarnata, multi impediti fuerunt à vera Dei cognitione, ea quæ dicuntur de Filio secundum humanam naturam referentes ad ipsam Filij personam: sicut Arius, qui posuit inæqualitatem personarum propter hoc, quod dicitur Ioan. 13. Pater maior me est. Qui quidem error non prouenisset, si persona patris incarnata fuisset: nullus enim æstimasset Patrem Filio minorem. Magis ergo videtur fuisse conueniens, quod persona Patris incarnaretur, quam persona Filij.

2. Præterea, Incarnationis effectus videtur esse recreatio quædam humanæ naturæ: secundum illud Galat. vlt. In Christo Iesu, neque circumcisio aliquid valet, nec præputium, sed noua creatura. Sed potentia

tia creandi appropriatur Patri. Ergo magis decuisset Patrem incarnari, quam Filium.

¶ 3. Præterea, Incarnatio ordinatur ad remissionem peccatorum: secundum illud Matth. 1. Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Remissio autem peccatorum attribuitur Spiritui sancto: secundum illud Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Ergo magis congruebat personam Spiritus sancti incarnari, quam personam Filij.

SED contra est, quod Damasc. dicit in 3. * lib. In mysterio incarnationis manifestata est sapientia & virtus Dei: sapientia quidem, quia inuenit difficillimi pretij solutionem quam decentissimam: virtus autem, quia victum fecit rursus victorem. Sed virtus & sapientia appropriantur Filio, secundum illud primæ Cor. 1. Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Ergo conueniens fuit personam filij incarnari. *cap. 1.*

RESPONDEO dicendum, quod conuenientissimum fuit personam filij incarnari. Primo quidem ex parte vnionis. Conuenienter enim ea, quæ sunt similia, vniuntur. Ipsius autem personæ filij, qui est verbum Dei, attenditur vno quidem modo communis conuenientia ad totam creaturam: quia verbum artificis, id est, conceptus eius, est similitudo exemplaris eorum, quæ ab artifice fiunt. Vnde verbum Dei, quod est æternus conceptus eius, est similitudo exemplaris totius creaturæ. Et ideo sicut per participationem huius similitudinis creaturæ sunt in propriis speciebus institutæ, sed mobiliter: ita per vnionem Verbi ad creaturam, non participatam, sed personalem, conueniens fuit reparari creaturam in ordine ad æternam & immobilem perfectionem. Nam & artifex per formam artis conceptam, qua artificiatum condidit, ipsum si collapsum fuerit, restaurat. Alio modo habet conuenientiam specialiter cum humana natura, ex eo quod Verbum est conceptus æternæ sapientiæ, à qua omnis sapientia hominum deriuatur. Et ideo per hoc homo in sapientia perficitur, quæ est propria eius perfectio, prout est rationalis, quod participat verbum Dei: sicut discipulus instruitur per hoc, quod recipit verbum magistri. Vnde Eccles. 1. dicitur, Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis. Et ideo ad consummatam hominis perfectionem conueniens fuit, vt ipsum verbum Dei humanæ naturæ personaliter vniretur.

Secundo potest accipi ratio huius congruentiæ ex fine vnionis, qui est impletio prædestinationis, eo-

rum scilicet, qui præordinati sunt ad hæreditatem cœlestem, quæ non debetur nisi filiis eius: secundum illud Rom. 8. Si filij, & hæredes. Et ideo congruum fuit, vt per eum qui est filius naturalis, homines participarent similitudinem huius filiationis secundum adoptionem: sicut Apost. ibidem dicit, Quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui.

Tertio potest accipi ratio huius congruentiæ ex peccato primi parentis, cui per incarnationem remedium adhibetur. Peccauerat enim primus homo, appetendo scientiam: vt patet ex verbis serpentis promittentis homini scientiam boni & mali. Vnde conueniens fuit, vt per Verbum veræ sapientiæ homo reduceretur in Deum, qui per inordinatum appetitum scientiæ recesserat à Deo.

Ad primum ergo dicendum, quod nihil est, quo humana malitia non possit abuti, quando etiam ipsa Dei bonitate abutitur, secundum illud Rom. 2. An diuitias bonitatis eius contemnis? Vnde etiam si persona patris fuisset incarnata, potuisset ex hoc homo alicuius erroris occasionem sumere: quasi Filius sufficere non potuisset ad humanam naturam reparandam.

Ad secundum dicendum, quod prima rerum creatio facta est à potentia Dei patris per Verbum. Vnde & recreatio per Verbum fieri debuit à potentia Dei patris, vt recreatio creationi responderet, secundum illud 2.Cor.5. Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.

Ad tertium dicendum, quod Spiritui sancto proprium est, quod sit donum Patris & Filij. Remissio autem peccatorum fit per Spiritum sanctum tamquam per donum Dei. Et ideo conuenientius fuit ad iustificationem hominum, quod incarnaretur Filius, cuius Spiritus sanctus est donum.

QVAESTIO IV.

De modo vnionis ex parte naturæ humanæ assumptæ, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de vnione ex parte assumpti. Circa quod primo considerandum occurrit de his, quæ sunt à verbo Dei assumpta. Secundo, de coassumptis, quæ sunt perfectiones, & defectus. Assumpsit autem Dei filius humanam naturam, & partes eius.

¶ Vnde circa primum triplex consideratio occurrit. Prima est quantum ad ipsam naturam humanam. Secun

Secunda est quantum ad partes ipsius. Tertia, quantum ad ordinem assumptionis.

CIRCA primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum humana natura fuerit magis assumptibilis à filio Dei, quam aliqua alia natura?

¶ Secundo, vtrum assumpserit personam?

¶ Tertio, vtrum assumpserit hominem?

¶ Quarto, vtrum fuisset conueniens, quod assumpsisset naturam humanam à singularibus separatam?

¶ Quinto, vtrum fuisset conueniens, quod assumpsisset humanam naturam in omnibus eius singularibus?

¶ Sexto, vtrum fuerit conueniens, quod assumeret humanam naturam in aliquo homine ex stirpe Adæ progenito?

Art. I. *Vtrum natura humana fuerit magis assumptibilis à filio Dei, quam aliqua alia natura?* 27

AD primum sic proceditur. Videtur, quod humana natura non fuerit magis assumptibilis à filio Dei, quam quælibet alia natura. Dicit enim August. * in epist. ad Volusianum, In rebus mirabiliter factis, tota ratio facti, est potentia facientis. Sed potentia Dei * facientis incarnationem, quæ est opus maxime mirabile, non limitatur ad vnam naturam, cum potentia Dei sit infinita. Ergo natura humana non est magis assumptibilis à Deo, quam aliqua alia creatura.

3. d. 2. q. 1. a. 1. & 4. con. c. 55. 3. & 4. in epist. 3. non multum ante med. t. 2.

¶ 2. Præterea, Similitudo est ratio faciens ad congruitatem incarnationis diuinæ personæ: vt supra dictum est *. Sed sicut in creatura rationali inuenitur similitudo imaginis, ita in creatura irrationali inuenitur similitudo vestigij. Ergo creatura irrationalis assumptibilis fuit, sicut humana natura.

q. pr. a. 8.

¶ 3. Præterea, In natura angelica inuenitur expressior Dei similitudo, quam in natura humana: sicut Gregor. * dicit in homil. de centum ouibus, introducens illud Ezech. 28. Tu signaculum similitudinis. Inuenitur etiam in angelo peccatum, sicut in homine: secundum illud Iob 4. In angelis suis reperit prauitatem. Ergo natura angelica fuit ita assumptibilis, sicut natura hominis.

est ho. 34. in Euang. ante medium.

¶ 4. Præterea, Cum Deo competat summa perfectio, tanto magis est Deo aliquid simile, quanto est magis perfectum. Sed totum vniuersum est magis perfectum, quam partes eius, inter quas est humana natura. Ergo totum vniuersum est magis assumptibile, quam humana natura.

SED contra est, quod dicitur Prouerb. 8. ex ore sapientiæ genitæ, Deliciæ meæ sunt esse cum filiis hominum. Et ita videtur esse quædam congruentia vnionis filij Dei ad humanam naturam.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid assumptibile dicitur quasi aptum assumi à diuina persona. Quæ quidem aptitudo non potest intelligi secundum potentiam pasiuam naturalem, quæ non se extendit ad id quod transcendit ordinem naturalem, quem transcendit vnio personalis creaturæ ad Deum. Vnde relinquitur, quod assumptibile aliquid dicatur secundum congruentiam ad vnionem prædictam. Quæ quidem congruentia attenditur secundum duo in humana natura, scillicet secundum eius dignitatem, & necessitatem. Secundum dignitatem quidem: quia humana natura, in quantum est rationalis & intellectualis, nata est attingere aliqualiter ipsum Verbum per suam operationem, cognoscendo scilicet & amando ipsum. Secundum necessitatem autem: quia indigebat reparatione, cum subiaceret originali peccato. Hæc autem duo soli humanæ naturæ conueniunt: nam creaturæ irrationali deest congruitas dignitatis: naturæ autem angelicæ deest congruitas prædictæ necessitatis. Vnde relinquitur, quod sola natura humana sit assumptibilis.

Ad primum ergo dicendum, quod creaturæ denominantur aliquales ex eo quod competit eis secundum proprias causas: non autem ex eo quod conuenit eis secundum causas primas, & vniuersales. Sicut dicimus aliquem morbum esse incurabilem, non quia non potest curari à Deo: sed quia per propria principia subiecti curari non potest. Sic ergo dicitur aliqua creatura non esse assumptibilis, non ad subtrahendum aliquid potentiæ diuinæ, sed ad ostendendum conditionem creaturæ, quæ ad hoc aptitudinem non habet.

Ad secundum dicendum, quod similitudo imaginis attenditur in natura humana, secundum quod est capax Dei, scilicet ipsum attingendo propria operatione cognitionis & amoris. Similitudo autem vestigij attenditur solum secundum repræsentationem aliquam, ex impressione diuina in creatura existentem: non autem ex eo quod creatura irrationalis, in qua est sola talis similitudo, posit Deum attingere per solam suam operationem. Quod autem deficit à minori, non habet congruitatem ad id quod est maius: sicut corpus quod non est aptum perfici anima sensitiua, multo minus est aptum perfici anima intellectiua.

ctiua. Multo autem maior & perfectior est vnio ad Deum secundum esse personale, quam quæ est secundum operationem. Et ideo creatura irrationalis, quæ deficit ab vnione ad Deum per operationem, non habet congruitatem vt vniatur ei secundum esse personale.

Ad tertium dicendum, quod quidam dicunt angelum non esse assumptibilem: quia à principio suæ creationis est in sua personalite perfectus, cum non subiaceat generationi & corruptioni. Vnde non posset in vnitatem diuinæ personæ assumi, nisi eius personalitas destrueretur: quod neque conuenit incorruptibilitati naturæ eius, neque bonitati assumentis: ad quam non pertinet, quod aliquid perfectionis in creatura assumpta corrumpat. Sed hoc non videtur excludere totaliter congruitatem assumptionis angelicæ naturæ. Potest enim Deus producendo nouam angelicam naturam, copulare eam sibi in vnitate personæ: & sic nihil præexistens ibi corrumperetur. Sed, sicut dictum est *, deest congruitas ex parte necessitatis: quia etsi natura angelica in aliquibus peccato subiacet; est tamen eius peccatum irremediabile, vt in prima parte habitum est *.

In corp. art.

* *1. p. q. 64 a. 2.*

Ad quartum dicendum, quod perfectio vniuersi, non est perfectio vnius personæ, vel suppositi: sed eius quod est vnum positione vel ordine, cuius plurimæ partes non sunt assumptibiles, vt dictum est *. Vnde relinquitur, quod sola natura humana sit assumptibilis.

* *In corp. art.*

Art. 2. *Vtrum filius Dei assumpserit personam?* 28

Locus ar. seq. not.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Filius Dei assumpserit personam. Dicit enim Damasc. in 3. lib. * quod filius Dei assumpsit humanam naturam in atomo, id est in indiuiduo. Sed indiuiduum rationalis naturæ est persona, vt patet per Boët. in lib. de duab. natur. † Ergo filius Dei, personam assumpsit.

* *lib. 3. orthod. fid. c. 11.*

† *In 3. pagina à prin. lib.*

¶ 2. Præterea, Damasc. dicit *, quod filius Dei assumpsit ea, quæ in natura nostra plantauit. Plantauit autem ibi personalitatem. Ergo filius Dei assumpsit personam.

* *lib. 3. c. 6. circa medium.*

¶ 3. Præterea, Nihil consumitur nisi quod est. Sed Innocentius III. dicit in quadam Decr. quod persona Dei consumpsit personam hominis. Ergo videtur quod persona hominis fuerit prius assumpta.

SED contra est, quod August. dicit in lib. de fide ad Pet. * quod Deus naturam hominis assumpsit, non personam.

c. 2. to. 3.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid dici-

tur assumi ex eo quod ad aliquid sumitur. Vnde illud, quod assumitur, oportet præintelligi assumptioni, sicut illud, quod mouetur localiter, præintelligitur ipsi motui. Persona autem non præintelligitur in humana natura assumptioni, sed magis se habet vt terminus assumptionis, vt supra dictum est *. Si enim præintelligeretur, vel oporteret quod corrumperetur; & sic frustra esset assumpta: vel quod remaneret post vnionem; & sic essent duæ personæ, vna assumens, & alia assumpta: quod est erroneum, vt supra ostensum est *. Vnde relinquitur, quod nullo modo filius Dei assumpsit humanam personam.

* q. præc. a. 1. & 2.

q. 1. ar 6.

Ad primum ergo dicendum, quod naturam humanam assumpsit Filius in atomo, id est in indiuiduo: quod non est aliud à supposito increato, quod est persona filij Dei. Vnde non sequitur, quod persona sit assumpta.

Ad secundum dicendum, quod naturæ assumptæ non deest propria personalitas propter defectum alicuius, quod ad perfectionem humanæ naturæ pertineat: sed propter additionem alicuius, quod est supra humanam naturam, quod est vnio ad diuinam personam.

29

3. d 6. q. 1. ar. 2. & d. 7. lib. 2 & opusc. 1 c. 21. & opusc. 3. c. 215. & Ro. 1. lec. 3. cor. fin. & Phil. 2. lec. 4. fi.

Ad tertium dicendum, quod consumptio ibi non importat destructionem alicuius, quod prius fuerat, sed impeditionem eius, quod aliter esse posset. Si enim humana natura non esset assumpta à diuina persona, natura humana propriam personalitatem haberet. Et pro tanto dicitur persona consumpsisse personam, licet improprie: quia persona diuina sua vnione impediuit, ne humana natura propriam personalitatem haberet.

Art. 3. *Vtrum persona diuina assumpserit hominem?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod persona diuina assumpserit hominem. Dicitur enim in Psal. 64. Beatus, quem elegisti & assumpsisti, quod gloss. * exponit de Christo. Et Aug. dicit in lib. † de agone Chris. quod filius Dei hominem assumpsit, & in illo humana perpessus est.

* gl. ord. & interlin.

† c. 11. ante mediũ tom. 3.

¶ 2. Præterea, Hoc nomen, homo, significat naturam humanam. Sed filius Dei assumpsit humanam naturam. Ergo assumpsit hominem.

¶ 3. Præterea, Filius Dei est homo. Sed non est homo, quem non assumpsit: quia sic esset pari ratione Petrus, vel quilibet alius homo. Ergo est homo quem assumpsit.

SED contra est, auctoritas Felicis Papæ & martyris, quæ introducitur in Ephesina synodo *, Credimus

* ex Eph. synod. refertur in Chalced. act. 1. dũ Nicæa. synod. fides legitur.

dimus in Dominum nostrum Iesum Christum de virgine Maria natum: quia ipse est Dei sempiternus filius & verbum, & non homo à Deo assumptus, vt alter sit præter illum: neque enim hominem assumpsit Dei filius, vt alter sit præter ipsum.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *, illud quod assumitur, non est terminus assumptionis, sed assumptioni præintelligitur. Dictum est autem †, quod indiuiduum, in quo assumitur humana natura, non est aliud quam diuina persona, quæ est terminus assumptionis. Hoc autem nomen homo, significat humanam naturam, provt nata est in supposito esse: quia, vt dicit Damasc. * sicut hoc nomen Deus, significat eum, qui habet diuinam naturam: ita hoc nomen homo, significat eum, qui habet naturam humanam. Et ideo non est proprie dictum, quod filius Dei assumpsit hominem, supponendo (sicut rei veritas se habet) quod in Christo sit tantum vnum suppositum, & vna hypostasis. Sed secundum illos, qui ponunt in Christo duas hypostases, vel duo supposita, conuenienter & proprie dici posset, quod filius Dei hominem assumpsisset. Vnde & prima opinio, quæ ponitur in sexta distinctione 3, lib. Sentent. * concedit hominem esse assumptum. Sed illa opinio erronea est, vt supra dictum est †,

art. præc.

q. 3. ar. 1. & 2.

lib. 3. c. 4. in princ. et clarius c. 11. circa fin.

d. 6. par. 2

q. 2. ar. 6.

Ad primum ergo dicendum, quod huiusmodi locutiones non sunt extendendæ tamquam propriæ: sed pie sunt exponendæ vbicumque à sacris doctoribus ponuntur: vt dicamus hominem assumptum: quia eius natura est assumpta, & quia assumptio terminata est ad hoc, vt filius Dei sit homo.

Ad secundum dicendum, quod hoc nomen, homo, significat naturam humanam in concreto, provt scilicet est in aliquo supposito. Et ideo sicut non possumus dicere, quod suppositum sit assumptum: ita non possumus dicere, quod homo sit assumptus.

Ad tertium dicendum, quod filius Dei non est homo, quem assumpsit, sed cuius naturam assumpsit.

Art. 4. *Vtrum filius Dei debuerit assumere humanam naturam abstractam ab omnibus indiuiduis?*

3. Sup. q. 2. a. 2. ad 3. & 5. ad 2 & q. 4. a. 2. ad 1. & 3 c. et 3. d. 5. q. 3. a. 3. ad 1. et d. 6. q. 1. a. 1. q. 3. ad 1.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod filius Dei debuerit assumere humanam naturam abstractam ab omnibus indiuiduis. Assumptio enim humanæ naturæ facta est ad communem omnium hominum salutem: vnde dicitur primæ ad Timot. 4. de Christo, quod est saluator omnium hominum, maxime fidelium. Sed natura provt est in indiuiduis, re-

cedit à sua communitate. Ergo filius Dei debuit humanam naturam assumere, provt est ab omnibus indiuiduis abstracta.

¶ 2. Præterea, In omnibus id, quod est nobilissimum, est Deo attribuendum. Sed in vnoquoque genere illud, quod est per se, potissimum est. Ergo filius Dei debuit assumere hominem per se. Qui quidem secundum Platonicos * est ipsa humana natura ab indiuiduis separata. Hanc igitur debuit filius Dei assumere.

Vt patet ex Arist. 1. meta. tex. 6. & 25.

¶ 3. Præterea, Humana natura non est assumpta à filio Dei, provt significatur in concreto per hoc nomen homo, vt dictum est *. Sic autem significatur, provt est in singularibus, vt ex dictis patet †, Ergo filius Dei assumpsit naturam humanam, provt est ab indiuiduis separata.

** ar. præ.*
† ar. præ.

SED contra est, quod dicit Damasc. * in 3. lib. Deus verbum incarnatum non eam, quæ nuda contemplatione consideratur, naturam assumpsit: non enim incarnatio hoc, sed deceptio & fictio incarnationis esset. Sed humana natura, provt est ab indiuiduis separata vel abstracta, in nuda contemplatione cogitatur: quia secundum seipsam non subsistit, vt ibidem Damasc. dicit *. Ergo filius Dei non assumpsit humanam naturam, secundum quod est à singularibus separata.

lib. 3. ort. fid. c. 11. cir. prin.
loco nunc citato.

RESPONDEO dicendum, quod natura hominis, vel cuiuscumque alterius rei sensibilis, præter esse, quod in singularibus habet, dupliciter potest intelligi. Vno modo quasi per seipsam esse habeat præter materiam, sicut Platonici posuerunt. Alio modo sicut in intellectu existens, vel humano, vel diuino. Per se quidem subsistere non potest, vt Philos. probat in 7. Metaph. * quia ad naturam speciei rerum sensibilium pertinet materia sensibilis, quæ ponitur in eius definitione: sicut carnes & ossa in definitione hominis. Vnde non potest esse, quod natura humana sit præter materiam sensibilem. Si tamen esset hoc modo subsistens natura humana, non fuisset conueniens, vt à verbo Dei assumeretur. Primo quidem, quia assumptio ista terminatur ad personam: hoc autem est contra rationem formæ communis, vt sit in persona: quia in persona indiuiduatur. Secundo, quia naturæ communi non possunt attribui nisi operationes communes & vniuersales: secundum quas homo non meretur, nec demeretur: cum tamen illa assumptio ad hoc facta sit, vt filius Dei natura assumpta nobis mereretur. Tertio, quia natura sic existens non est sensibilis, sed intel

te. 26. & 27. to. 3.

intelligibilis. Filius autem Dei assumpsit humanam naturam, vt hominibus in ea visibilis appareret, secundum illud Baruch. 3. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Similiter etiam non potuit assumi humana natura à filio Dei, secundum quod est in intellectu diuino: quia sic nihil aliud est, quam natura diuina, & per hunc modum ab æterno esset in filio Dei humana natura. Similiter non conuenit dicere, quod filius Dei assumpsit humanam naturam, prout est in intellectu humano: quia hoc nihil aliud esset, quam quod intelligeretur assumere naturam humanam. Et sic si non assumeret eam in rerum natura, esset intellectus falsus. Nec esset aliud ista naturæ humanæ assumptio, quam fictio quædam incarnationis, vt Damasc. dicit *. *li. 3. c. 11. cir. prin.*

Ad primum ergo dicendum, quod filius Dei incarnatus, est communis omnium saluator, non communitate generis vel speciei, quæ attribuitur naturæ ab indiuiduis separatæ: sed communitate causæ, prout filius Dei incarnatus, est vniuersalis causa salutis humanæ.

Ad secundum dicendum, quod per se homo non inuenitur in rerum natura: ita quod sit præter singularia, vt Platonici posuerunt *: quamuis quidam dicant, quod Plato non intellexit hominem separatum esse, nisi in intellectu diuino. Et sic non oportuit quod assumeretur à verbo, cum ab æterno sibi affuerit. *apud Arist. lib. 1. met. tex. 6. & 25.*

Ad tertium dicendum, quod quamuis natura humana non sit assumpta in concreto, vt suppositum præintelligatur assumptioni: sic tamen assumpta est in indiuiduo, quia assumpta est, vt sit in indiuiduo.

Art. 5. *Vtrum Filius Dei naturam humanam assumere debuerit in omnibus indiuiduis?* 31

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod filius Dei humanam naturam assumere debuerit in omnibus indiuiduis. Illud enim, quod primo & per se assumptum est, est natura humana. Sed quod conuenit per se alicui naturæ, conuenit omnibus in eadem natura existentibus. Ergo conueniens fuit, vt natura humana assumeretur à Dei verbo in omnibus suis suppositis. *Sup. q. 2. a. 5. ad 1. & 3. d 2. q. 1. ar. 2. q 1.*

¶ 2. Præterea, Incarnatio diuina processit ex diuina charitate, vt dicitur Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Sed charitas facit vt aliquis se communicet amicis, quantum est possibile. Possibile autem fuit filio Dei, vt plures naturas hominum assumeret, (vt supra dictum est *) *q. 3. ar. 7.*

&

& eadem ratione omnes. Ergo conueniens fuit, quod filius Dei assumeret naturam humanam in omnibus suis suppositis.

¶ 3. Præterea, Sapiens operator perficit opus suum breuiori via, qua potest. Sed breuior via fuisset, si omnes homines assumpti fuissent ad naturalem filiationem, quam quod per vnum filium naturalem multi in adoptionem filiorum adducantur, vt dicitur Galat.4. Ergo humana natura debuit à filio Dei assumi in omnibus suppositis.

li.3.c.11. cir.prin. SED contra est, quod Damasc. dicit * in 3. lib. quod filius Dei non assumpsit humanam naturam, quæ in specie consideratur: neque enim omnes hypostases eius assumpsit.

RESPONDEO dicendum, quod non fuit conueniens, quod humana natura in omnibus suis suppositis à verbo assumeretur. Primo, quia tolleretur multitudo suppositorum humanæ naturæ, quæ est ei connaturalis. Cum enim in natura assumpta non sit considerare aliud suppositum præter personam assumentem, (vt supra dictum est * *ar.3.huius q.*) si non esset humana natura nisi assumpta, sequeretur quod non esset nisi vnum suppositum humanæ naturæ, quod est persona assumens.

Secundo, quia hoc derogaret dignitati filij Dei incarnati, provt est primogenitus in multis fratribus secundum humanam naturam, sicut est primogenitus omnis creaturæ secundum diuinam: essent enim tunc omnes homines æqualis dignitatis.

Tertio, quia conueniens est, quod sicut vnum suppositum diuinum est incarnatum: ita vnam solam naturam humanam assumeret, vt ex vtraque parte vnitas inueniatur.

Ad primum ergo dicendum, quod assumi conuenit secundum se humanæ naturæ, quia scilicet non conuenit ei ratione personæ, sicut naturæ diuinæ conuenit assumere ratione personæ. Non autem conuenit ei secundum se, sicut pertinens ad principia essentialia eius, vel sicut naturalis eius proprietas: per quem modum conueniret omnibus eius suppositis.

Ad secundum dicendum, quod dilectio Dei ad homines manifestatur non solum in ipsa assumptione humanæ naturæ, sed præcipue per ea, quæ passus est in humana natura pro aliis hominibus: secundum illud Roman.5. Commendat autem Deus suam charitatem in nobis: quia cum inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. Quod locum non haberet, si

in

in omnibus hominibus naturam humanam assumpsisset.

Ad tertium dicendum, quod ad breuitatem viæ, quam sapiens operator obseruat, pertinet, quod non faciat per multa quod sufficienter potest fieri per vnum. Et ideo conuenientissimum fuit, quod per vnum hominem omnes alij saluarentur.

Art. 6. *Vtrum conueniens fuerit quod filius Dei humanam naturam assumeret ex stirpe Adæ?* 32

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens, vt filius Dei naturam humanam assumeret ex stirpe Adæ. Dicit enim Apost. ad Heb. 7. Talis decebat vt esset nobis Pontifex, segregatus à peccatoribus. Sed magis esset à peccatoribus segregatus, si non assumsisset naturam humanam ex stirpe Adæ peccatoris. Ergo videtur, quod non debuerit de stirpe Adæ naturam humanam assumere. *inf. q. 31. a. 3. & 3. d. 2. q. 1. a. 2. q. 2. & opu. 3. c. 224.*

¶ 2. Præterea, In quolibet genere principium nobilius est eo, quod est à principio. Si igitur assumere voluit humanam naturam, magis debuit eam assumere in ipso Adam.

¶ 3. Præterea, Gentiles fuerunt magis peccatores, quam Iudæi, vt dicit gloss. * ad Galat. 2. super illud, Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus peccatores. Si ergo ex peccatoribus naturam humatam assumere voluit, debuit eam magis assumere ex Gentibus, quam ex stirpe Abrahæ, qui fuit iustus. *gl. interl.*

SED contra est, quod Luc. 3. Generatio Domini reducitur vsque ad Adam.

RESPONDEO dicendum, quod sicut Aug. dicit in 13. de Trin. * Poterat Deus hominem aliunde suscipere, non de genere istius Adæ, qui suo peccato obligauit genus humanum. Sed melius iudicauit, vt de ipso, quod victum fuerat, genere, assumeret hominem Deus, per quem generis humani vinceret inimicum. ** c. 18. in pri. to. 3.*

Et hoc propter tria. Primo quidem, quia hoc videtur ad iustitiam pertinere, vt ille satisfaciat, qui peccauit. Et ideo de natura per peccatum corrupta debuit assumi id, per quod satisfactio erat implenda pro tota natura. Secundo, quia hoc etiam pertinet ad maiorem hominis dignitatem, dum ex illo genere victor diaboli nascitur, quod per diabolum fuerat victum. Tertio, quia per hoc etiam Dei potentia magis ostenditur, dum de natura corrupta & infirma assumpsit id, quod in tantam virtutem, & dignitatem est promotum.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod Christus debuit esse à peccatoribus segregatus quantum ad culpam, quam venerat destruere; non quantum ad naturam quam venerat saluare, secundum quam debuit per omnia fratribus assimilari, vt idem Apostol. dicit ad Hebr. 2. Et in hoc etiam mirabilior est eius innocentia, quod de massa peccato subiecta, natura assumpta tantam habuit puritatem.

In solut. praeced. Ad secundum dicendum, quod (sicut dictum est) oportuit eum, qui peccata venerat tollere, esse à peccatoribus segregatum, quantum ad culpam, cui Adam subiacuit, & quem Christus à suo delicto eduxit, vt dicitur Sap. 10. Oportebat autem eum, qui mundare omnes venerat, non esse mundandum: sicut & in quolibet genere motus, primum mouens est immobile secundum illum motum, sicut primum alterans est inalterabile. Et ideo non fuit conueniens, vt assumeret humanam naturam in ipso Adam.

Ad tertium dicendum, quod quia Christus maxime debebat esse à peccatoribus segregatus, quantum ad culpam, quasi summam innocentiæ obtinens: conueniens fuit, vt à primo peccatore vsque ad Christum perueniretur, mediantibus quibusdam iustis, in quibus præfulgerent quædam insignia futuræ sanctitatis. Et propter hoc etiam in populo, ex quo Christus erat nasciturus, instituit Deus quædam sanctitatis signa, quæ inceperunt in Abraham, qui primus promissionem accepit de Christo, & circumcisionem in signum fœderis conseruandi, vt dicitur Genes. 17.

QVAESTIO V.

33

Inf. ar. 2. c. & q. 14. a. 1. c. & 3. d. 2. q. 1. a 3. q. 1. c. & q. 2. c. & 4. con. c. 29. 30. & 34 princ. & 35. co. fin. & po. q. 6. ar 7. cor. co. 1. & opus. 3 c. 211. & 227.

De modo vnionis ex parte partium humanæ naturæ, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de assumptione partium humanæ naturæ.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum filius Dei debuerit assumere verum corpus?

¶ Secundo, vtrum assumere debuerit corpus terrenum, scilicet carnem & sanguinem?

¶ Tertio, vtrum assumpserit animam?

¶ Quarto, vtrum assumere debuerit intellectum?

Art. 1. *Vtrum Dei filius debuerit assumere verum corpus?*

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Filius Dei non assumpserit verum corpus. Dicitur enim Phil. 2. quod in simllitudinem hominum factus est. Sed quod est secundum veritatem, non dicitur esse secundum

cundum similitudinem. Ergo filius Dei non assumpsit verum corpus.

¶ 2. Præterea, Assumptio corporis in nullo derogauit dignitati diuinitatis. Dicit enim Leo Papa in serm. de Natiu.* quod nec inferiorem naturam consumpsit glorificatio, nec superiorem minuit assumptio. Sed hoc ad dignitatem Dei pertinet, quod sit omnino à corpore separatus. Ergo videtur quod per assumptionem non fuerit Deus corpori vnitus.

In serm. 1 post med. illius: incipit hic ser. Saluator noster.

¶ 3. Præterea, Signa debent respondere signatis. Sed apparitiones veteris Testamenti, quæ fuerunt signa apparitionis Christi, non fuerunt secundum corporis veritatem, sed secundum imaginariam visionem: sicut patet Isai. 6. Vidi Dominum sedentem, &c. Ergo videtur quod etiam apparitio filij Dei in mundo, non fuerit secundum corporis veritatem, sed solum secundum imaginationem.

SED contra est, quod dicit August. in lib. 83. qq.* Si phantasma fuit corpus Christi, fefellit Christus. Et si fefellit, veritas non est. Est autem veritas Christus. Ergo non fuit phantasma corpus eius. Et sic patet, quod verum corpus assumpsit.

† q. 14. in princ. t. 4.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dicitur in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus*, Natus est Dei filius, non putatiue, quasi imaginatum corpus habens, sed corpus verum.

c. 2. à medio habetur inter opera August. tom. 3.

Et huius ratio potest triplex assignari. Quarum prima est ex ratione humanæ naturæ, ad quam pertinet verum corpus habere. Supposito igitur ex præmissis*, quod conueniens fuerit filium Dei assumere humanam naturam, consequens est, quod verum corpus assumpserit. Secunda ratio sumi potest ex his, quæ in mysterio incarnationis sunt acta. Si enim non fuit verum corpus eius, sed phantasticum, ergo nec veram mortem sustinuit, nec aliquid eorum quæ euangelistæ de eo narrant, secundum veritatem gessit, sed solum secundum apparentiam quamdam. Et sic etiam sequeretur, quod non fuerit vera salus hominis subsecuta: oportet enim effectum causæ proportionari. Tertia ratio potest sumi ex ipsa dignitate personæ assumentis: quæ cum sit veritas, non decuit, vt in eius opere aliqua fictio esset. Vnde & Dominus hunc errorem per seipsum excludere dignatus est Luc. vlt. Cum discipuli conturbati, & conterriti, putabant se spiritum videre, & non verum corpus: & ideo se eis palpandum præbuit, dicens, Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.

** q. 1 a. 1.*

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod similitudo illa exprimit veritatem humanæ naturæ in Christo, per modum, quo omnes qui vere in natura humana existunt, similes specie esse dicuntur: non autem intelligitur similitudo phantastica. Ad cuius euidentiam Apostolus subiungit, quod factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: quod fieri non potuisset, si esset sola similitudo phantastica.

Ad secundum dicendum, quod per hoc quod filius Dei verum corpus assumpsit, in nullo est eius dignitas
c.2.declinand. ad fin.tom.3. diminuta. Vnde August. dicit in lib. de fide ad Pet. * Exinaniuit seipsum, formam serui accipiens, vt fieret seruus: sed formæ Dei plenitudinem non amisit. Non enim filius Dei sic assumpsit verum corpus, vt forma corporis fieret, quod repugnat diuinæ simplicitati & puritati. Hoc enim esset assumere corpus in vnitatem
q.2.a.1. naturæ, quod est imposibile, vt ex supra dictis patet *. Sed salua distinctione naturæ assumpsit corpus in vnitatem personæ.

Ad tertium dicendum, quod figura debet respondere rei, quantum ad similitudinem, non quantum ad rei veritatem. Si enim secundum omnia esset similitudo, iam non esset signum, sed ipsa res, vt Damasc.
l.3.c.26. circa fin. dicit in 3. lib. * Conueniens ergo fuit, vt apparitiones veteris Testamenti essent secundum apparentiam, quasi figuræ: apparitio autem filij Dei in mundo esset secundum corporis veritatem, quasi res figurata per illas figuras. Vnde dicit Apostolus secundo Coloss. 2. Quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem Christi.

34 Art. 2. *Vtrum Dei filius debuerit assumere corpus terrenum scilicet carnem & sanguinem?*

inf.q.35. a.3.c.& q.37.a.1.4.& q.54.a.3.c.& 3.d.2.q.1.art.3.q.1.c.& q.2.c.& 4.con.c.30.&34.cor.3 & opu.3.c.214.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus non habuerit corpus carnale siue terrestre, sed cæleste. Dicit enim Apostolus 1. ad Cor. 15. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis. Sed primus homo, scilicet Adam, fuit de terra, quantum ad corpus, vt patet Genes. 1. Ergo etiam secundus homo, scilicet Christus, fuit de cælo, quantum ad corpus.

¶ 2. Præterea, Primæ ad Cor. 15. dicitur, Caro & sanguis regnum Dei non posidebunt. Sed regnum Dei principaliter est in Christo. Non ergo in ipso est caro & sanguis, sed magis corpus cæleste.

¶ 3. Præterea, Omne quod est optimum, est Deo attribuendum. Sed inter omnia corpora nobilissimum est corpus cæleste. Ergo tale corpus debuit Christus assumere.

SED

SED contra eſt, quod Dominus dicit Luc. vlt. Spiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Caro autem & oſſa non ſunt ex materia cæleſtis corporis, ſed ex inferioribus elementis. Ergo corpus Chriſti non fuit corpus cæleſte, ſed carneum & terrenum.

RESPONDEO dicendum, quod eiſdem rationibus apparet, quare corpus Chriſti non debuit eſſe cæleſte, quibus oſtenſum eſt *, quod non debuit eſſe phantaſticum. *art. præc.*

Primo enim, quia ſicut veritas humanæ naturæ non ſaluaretur in Chriſto, ſi corpus eius eſſet phantaſticum: (vt poſuit Manichæus) ita etiam non ſaluaretur ſi poneretur cæleſte, ſicut poſuit Valentinus. Cum enim forma hominis ſit quædam res naturalis, requirit determinatam materiam, ſcilicet carnes & oſſa, quæ in hominis diffinitione poni oportet, vt patet per Philoſoph. 7. metaph.* *l. 7. text. 39. tom. 3.*

Secundo, quia hoc etiam derogaret veritati eorum, quæ Chriſtus in corpore geſsit. Cum enim corpus cæleſte ſit impaſsibile & incorruptibile, (vt probatur in primo de cælo *) ſi filius Dei corpus cæleſte aſſumpſiſſet, non vere eſuriſſet, nec ſitiſſet, nec etiam paſsionem, & mortem ſuſtinuiſſet. *lib. 1. text. 20. tom. 2.*

Tertio etiam derogat veritati diuinæ. Cum enim filius Dei ſe hominibus oſtenderit, quaſi corpus carneum & terrenum habens, fuiſſet falſa demonſtratio, ſi corpus cæleſte habuiſſet. Et ideo in lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus dicitur *, Natus eſt Dei filius carnem ex Virginis corpore trahens, & non de cælo ſecum afferens. *cap. 2. à med. t. 3. int. opera Auguſt.*

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus dicitur de cœlo deſcendiſſe dupliciter. Vno modo ratione diuinæ naturæ: non ita quod natura diuina in cœlo eſſe defierit, ſed quia in infimis nouo modo eſſe cœpit, ſcilicet ſecundum naturam aſſumptam, ſecundum illud Ioan. 3. Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis, qui eſt in cœlo. Alio modo ratione corporis: non quia ipſum corpus Chriſti ſecundum ſuam ſubſtantiam de cœlo deſcenderit, ſed quia virtute cæleſti, id eſt Spiritu ſancto, eſt eius corpus formatum. Vnde Aug. dicit ad Oroſium *, exponens auctoritatem inductam, Cæleſtem dico Chriſtum: quia non ex humano conceptus eſt ſemine. Et hoc etiam modo Hilarius exponit in lib. de Trinit. † **In dial. 65. q. q. 4. à med. illius 10. 4.* *† l. 10. de trin. ante med. ad ſenſum.*

Ad ſecundum dicendum, quod caro & ſanguis non accipiuntur ibi pro ſubſtantia carnis & ſanguinis, ſed pro corruptione carnis & ſanguinis. Quæ

quidem

quidem in Christo non fuit quantum ad culpam: fuit tamen ad tempus quantum ad pœnam, vt opus nostræ redemptionis expleret.

Ad tertium dicendum, quod hoc ipsum ad maximam Dei gloriam pertinet, quod corpus infirmum & terrenum ad tantam sublimitatem prouexit. Vnde in Ephesina synodo legitur verbum sancti Theophili dicentis, Qualiter artificum optimi non in pretiosis tantum materiebus artem ostendentes, in admiratione sunt; sed vilissimum lutum & terram dissolutam plerumque assumentes, suæ disciplinæ demonstrantes virtutem, multo magis laudantur: ita omnium optimus artifex Dei verbum, non aliquam pretiosam materiam corporis cælestis apprehendens, ad nos aduenit; sed in luto magnitudinem suæ artis ostendit.

35 *Art. 3. Vtrum filius Dei assumpserit animam?*

3.d.2.q.1. art.3.q.2. & 4. côt. c.32.34. prin. 35. côl.2.fin. 37.fin & 41.col.1. & ver.q. 20.a.1.c. & vni.a. 1.cor.2. & opusc. 3.c.211. *lib.1.de cœl.textu 32.& l.2. text.59. tom.2. *l.3.c.3. & 11.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod filius Dei animam non assumpserit. Ioannes enim incarnationis mysterium tradens, dixit, Verbum caro factum est, nulla facta de anima mentione. Non autem dicitur caro factum, eo quod sit in carnem conuersum, sed quia carnem assumpsit. Non ergo videtur assumpsisse animam.

¶ 2. Præterea, Anima necessaria est corpori ad hoc, quod per eam viuificetur. Sed ad hoc non fuit necessaria corpori Christi, vt videtur: quia ipsum Verbum Dei est, de quo dicitur in Psalm. 35. Domine apud te est fons vitæ. Superfluum ergo fuisset animam adesse, Verbo præsente. Deus autem & natura nihil frustra faciunt: vt etiam Philosophus dicit in 1. de cœl. * Ergo videtur quod filius Dei animam non assumpserit.

¶ 3. Præterea, Ex vnione animæ ad corpus, constituitur natura communis, quæ est species humana. In Domino autem Iesu Christo non est communem speciem accipere, vt Damasc. dicit in 3. lib. * Non igitur assumpsit animam.

† c.21. in princ. t.3.

SED contra est, quod August. dicit in lib. de agone Christiano †, Non eos audiamus, qui solum humanum corpus dicunt esse susceptum à Verbo Dei: & sic audiunt quod dictum est, Verbum caro factum est, vt negent illum hominem, vel animam, vel aliquid hominis habuisse, nisi carnem solam.

lib. de hæres. c.49. & 55. c.6.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dicit Aug. in lib. de hæresibus *, opinio fuit primo quidem Arij, & postea Apollinaris, quod filius Dei solam carnem assumpsit absque anima, ponentes quod Verbum fuerit carni loco animę. Ex quo sequebatur, quod

in

in Christo non fuerint duæ naturæ, sed vna tantum; ex anima enim & carne, vna natura humana constituitur.

Sed hæc positio stare non potest propter tria. Primo quidem, quia repugnat auctoritati scripturæ, in qua Dominus de sua anima facit mentionem Matth. cap. 26. Tristis est anima mea vsque ad mortem, & Ioan. 10. Potestatem habeo ponendi animam meam. Sed ad hoc respondebat Apollinaris, quod in his verbis anima metaphorice sumitur: per quem modum in veteri testamento Dei anima commemoratur, Isa. 1. Calendas vestras, & solemnitates vestras odiuit anima mea. Sed sicut dicit * August. in lib. 83. qq. Euangelistæ in euangelica narratione narrant, quod miratus est Iesus, & iratus & contristatus, & quod esuriit. Quæ quidem ita demonstrant eum veram animam habuisse, sicut ex hoc, quod comedit, & dormiuit, & fatigatus est, demonstratur eum habuisse verum corpus humanum. Alioquin si & hæc ad metaphoram referantur, cum similia legantur in veteri testamento de Deo, peribit fides euangelicæ narrationis. Aliud enim est, quod Prophetice nuntiatur in figuris, aliud quod secundum rerum proprietatem ab euangelistis historice scribitur. Secundo, derogat prædictus error vtilitati incarnationis, quæ est liberatio hominis. Vt enim argumentatur August. in lib.* contra Felicianum, Cur accepta carne animam dispensatio mediatoris amiserit? nisi forte aut innoxiam sciens, medicinæ indigentem esse non crediderit? aut à se alienam putans redemptionis beneficio non donauerit? aut ex toto insanabilem iudicans, curare nequiuerit, aut vt vilem, & quæ nullis vsibus apta videretur, abiecerit? Horum duo blasphemiam important in Deum. Quomodo enim diceretur Omnipotens, si curare non potuit desperatam? aut quomodo omnium Deus, si non ipse fecit animam nostram? Duobus autem aliis, in vno animæ causa nescitur, in altero meritum non tenetur. Aut intelligere causam putandus est animæ, qui eam ad accipiendam legem, habitu insitæ rationis instructam, à peccata voluntariæ transgressionis nititur separare? Aut quomodo eius generositatem nouit, qui ignobilitatis vitio dicit esse despectam? Si originem attendas, pretiosior est animæ substantia: si transgresionis culpam, propter negligentiam, peior est carne. Ego autem Christum, & perfectam sapientiam dico & scio, & piissimum esse non dubito, quorum primo meliorem & prudentiæ capacem non despexit: secundo, eam, quæ magis fuerat vulnerata, suscepit. Tertio vero hæc positio est contra

q. 80. a. med. t. 4.

c. 13. post med. t. 6.

contra ipsam incarnationis veritatem : caro enim & cæteræ partes hominis, per animam, speciem sortiuntur. Vnde recedente anima non est os , aut caro , nisi æquiuoce , vt patet per Philosophum in 2. de anima,
te.9. l.7. & 7.* Metaphysicorum.

me.te.35. Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, Ver-
cir.med. bum caro factum est, caro ponitur pro toto homine: ac
t.2.& 3. si diceretur, Verbum homo factum est: sicut & Isa. 40. Videbit omnis caro pariter , quod os Domini loquutum est. Ideo autem totus homo per carnem significa-
in hu ius tur: quia vt dicitur in auctoritate inducta †, per carnem
sol.prin. filius Dei visibilis apparuit. Vnde subditur, Et vidimus
* q.80. gloriam eius. Vel ideo: quia vt August. dicit in lib. 83.*
paul.post qq. in tota illa vnitate susceptionis principale Ver-
prin. t.4. bum est ; extrema autem atque vltima, caro. Volens itaque Euangelista commendare pro nobis dilectionem humilitatis Dei , Verbum & carnem nominauit, omittens animam , quæ est Verbo inferior, carne præstantior. Rationabile etiam fuit , vt nominaret carnem: quæ propter hoc , quod magis distat à Verbo , minus assumptibilis videbatur.

Ad secundum dicendum, quod verbum est fons vitæ, sicut prima causa vitæ effectiuæ. Sed anima est principium vitæ corporis tamquam forma ipsius : forma autem est effectus agentis. Vnde ex præsentia Verbi magis concludi posset, quod corpus esset animatum: sicut ex præsentia ignis potest concludi , quod corpus , cui ignis adhæret, sit calidum.

Ad tertium dicendum , quod non est inconueniens , immo necessarium , dicere , quod in Christo fuerit natura , quæ constituitur per animam corpori
loc. in aduenientem. Damascenus * autem negat in Domino
arg.cit. Iesu Christo esse communem speciem , quasi aliquid tertium resultans ex vnione diuinitatis , & humanitatis.

36
3.d.2.q. Art. 4. *Vtrum filius Dei assumere debuerit*
1.2.3.q. *intellectum?*

2.c.& 4. AD quartum sic proceditur. Videtur, quod filius Dei
con.c.33. nō assumpserit mentem humanam, siue intellectum.
& ver.q. Vbi enim est præsentia rei, non requiritur eius imago.
20.a.1. Sed homo secundum mentem est ad imaginem Dei, vt
c.& vni. Aug.* dicit in lib. de Trin. Cum ergo in Christo fuerit
a.1. c.& præsentia ipsius diuini Verbi , non oportuit ibi esse
opu 3. c. mentem humanam.

21:. ¶ 2. Præterea , Maior lux offuscat minorem. Sed
*l.14.c.3. verbum Dei , quod est lux illuminans omnem homi-
& 6.c.3. nem venientem in hunc mundum, (vt dicitur Ioan. 1.) comparatur ad mentem , sicut lux maior ad minorem:

rem:

rem: quia & ipsa mens lux quædam est, quasi lucerna illuminata à prima luce. Prouerb. 20. Lucerna Domini, spiraculum hominis. Ergo in Christo, qui est Verbum Dei, non fuit necessarium esse mentem humanam.

¶ 3. Præterea Assumptio humanæ naturæ à Dei verbo, dicitur incarnatio eius. Sed intellectus siue mens humana, neque est caro, neque est actus carnis; quia nullius corporis actus est: vt probatur in 3. * de anima. Ergo videtur, quod filius Dei humanam mentem non assumpserit. *l. 3. ex te. 6. & 12.*

SED contra est, quod * Augustinus dicit in lib. de fide ad Pet. Firmissime tene, & nullatenus dubites, Christum filium Dei habere veram nostri generis carnem & animam rationalem, qui de carne sua dicit, Palpate & videte: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere, Luc. vlt. Animam quoque se habere ostendit, dicens, Ego pono animam meam, & iterum sumo eam, Ioan. 10. Intellectum quoque ostendit se habere dicens, Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, Matth. 11. & de ipso per Prophetam Deus dicit, Ecce intelliget puer meus, Isa. 52. *c. 14. in prin. t. 3.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut Augustinus dicit in lib. * de hæresibus, Apollinaristæ de anima Christi à Catholica Ecclesia dissenserunt, dicentes, sicut Ariani, Deum Christum carnem solam sine anima suscepisse. In qua quæstione testimoniis Euangelicis victi, mentem defuisse animæ Christi, sed pro hac ipsum verbum in ea fuisse dixerunt. Sed hæc positio eisdem rationibus conuincitur, sicut & prædicta. Primo enim, hoc aduersatur narrationi Euangelicæ, quæ commemorat eum fuisse miratum, vt patet Matth. 8. Admiratio autem absque ratione esse non potest: quia importat collationem effectus ad causam: dum scilicet aliquis videt effectum, cuius causam ignorat, & quærit, vt dicitur in principio Metaphysicæ *. Secundo, repugnat vtilitati incarnationis, quæ est iustificatio hominis à peccato. Anima enim humana non est capax peccati nec gratiæ iustificantis, nisi per mentem. Vnde præcipue oportuit mentem humanam assumi. Vnde dicit Damascenus in * 3. libro, quod Dei verbum assumpsit corpus, & animam intellectualem, & rationalem: Et postea subdit *, Totus toti vnitus est, vt toti mihi salutem largiretur: quod enim inassumptum est, incurabile est. Tertio, hoc repugnat veritati incarnationis. Cum enim corpus proportionetur animæ, sicut *c. 55. in prin. t. 6.* *l. 1. c. 2. in med. t. 3.* *orth. fi. c. 6. cir. me.* * *eod. lib. & c. nūc dictis.*

sicut materia propriæ formæ, non est vere caro humana, quæ non est perfecta anima humana, scilicet rationali. Et ideo si Christus animam sine mente habuisset, non habuisset veram carnem humanam, sed bestialem, quia per solam mentem anima nostra differt ab anima bestiali, Vnde dicit Aug. in lib. 83. qq.* quod secundum hunc errorem sequeretur quod filius Dei beluam
q.80. non quamdam cum figura humani corporis suscepisset.
procul à Quod iterum repugnat veritati diuinæ, quæ nullam
prin. t.4. patitur fictionis falsitatem.

Ad primum ergo dicendum, quod vbi est ipsa res per sui præsentiam, non requiritur eius imago ad hoc, quod suppleat locum rei: sicut vbi est imperator, milites non venerantur eius imaginem. Sed tamen requiritur cum præsentia rei imago ipsius, vt perficiatur ex ipsa rei præsentia: sicut imago in cera perficitur per impressionem sigilli, & imago hominis resultat in speculo per eius præsentiam. Vnde ad perficiendam mentem humanam, necessarium fuit, quod eam sibi
inf q.9. verbum Dei vniuerit.
a.1. ad 2. Ad secundum dicendum, quod lux maior euacuat
& 3. d.13 lucem minorem alterius corporis illuminantis: non ta-
q.1. ar.1. men euacuat, sed perficit lucem corporis illuminati: ad
ad 3 & præsentiam enim solis, stellarum lux obscuratur, sed
d.14. a.1. aëris lumen perficitur. Intellectus autem seu mens
q.1. ad 2. hominis est quasi lux illuminata à luce diuini Verbi: & ideo per præsentiam Verbi non euacuatur mens hominis, sed magis perficitur.

Ad tertium dicendum, quod licet potentia intellectiua non sit alicuius corporis actus: ipsa tamen essentia animæ humanæ, quæ est forma corporis, requiritur, quod sit nobilior ad hoc, quod habeat potentiam intelligendi: & ideo necesse est, vt corpus melius dispositum ei respondeat.

QVAESTIO VI.

De modo assumptionis quantum ad ordinem, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de ordine assumptionis prædictæ.

CIRCA primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum filius Dei assumpserit carnem mediante anima?

¶ Secundo, vtrum assumpserit animam mediante spiritu, siue mente?

¶ Tertio, vtrum anima Christi fuerit prius assumpta à verbo, quam caro?

¶ Quar

¶ Quarto, vtrum caro Christi fuerit prius à verbo assumpta, quam animæ vnita?

¶ Quinto, vtrum tota humana natura sit assumpta mediantibus partibus?

¶ Sexto, vtrum sit assumpta mediante gratia? 137

Art. I. *Vtrum filius Dei assumpserit carnem mediante anima?*

AD primum sic proceditur. Videtur, quod filius Dei non assumpserit carnem mediante anima. Perfectior enim est modus quo filius Dei vnitur humanæ naturæ & partibus eius, quam quo est in omnibus creaturis. Sed in creaturis est immediate per essentiam, potentiam, & præsentiam. Ergo multo magis filius Dei immediate vnitur carni, & non mediante anima. *3. d. 2. q. 2. a. 1. & d. 5. q. 5. a. 2. c. & 4. con. c. 44. & spiritu a. 3. ad 5.*

¶ 2. Præterea, Anima & caro vnita sunt Dei verbo in vnitate hypostasis, seu personæ. Sed corpus immediate pertinet ad personam, siue hypostasim hominis, sicut & anima: quinimo magis videtur se de propinquo habere ad hypostasim hominis corpus, quod est materia, quam anima, quæ est forma: quia principium indiuiduationis, quæ importatur in nomine hypostasis, videtur esse materia. Ergo filius Dei non assumpsit carnem mediante anima.

¶ 3. Præterea, Remoto medio separantur ea quæ per medium coniunguntur: sicut remota superficie, cessaret color à corpore, qui inest corpori per superficiem. Sed separata per mortem anima, adhuc remanet vnio Verbi ad carnem: quod infra patebit*. Ergo Verbum non coniungitur carni mediante anima. *q. 50. a. 2. inf. a. 3. & q. 33. a. 2. & 3. d. 2. q. 2. art. 3.*

SED contra est, quod Augustinus dicit in † epist. ad Volusianum, Ipsa magnitudo diuinæ virtutis, animam sibi rationalem, & per eamdem corpus humanum, totumque omnino hominem in melius mutandum coaptauit. *† in ep. 3. ant. med. illius c. 2*

RESPONDEO dicendum, quod medium dicitur respectu principij & finis. Vnde sicut principium & finis important ordinem quemdam, ita & medium. Est autem duplex ordo. Vnus quidem temporis: alius autem naturæ. Secundum autem ordinem temporis non dicitur in mysterio incarnationis aliquid medium: quia totam humanam naturam simul sibi Verbum Dei vniuit: vt infra patebit*. Ordo autem naturæ inter aliqua potest attendi dupliciter. Vno modo secundum gradum dignitatis: sicut dicimus angelos esse medios inter homines & Deum. Alio modo secundum rationem causalitatis: sicut dicitur media causa existere inter primam causam & vlti- *q. 33. a. 3.*

vltimum effectum. Et hic secundus ordo aliquo modo consequitur primum: sicut enim dicit Dionysius 13. cap. de diuinis nominibus *, Deus per substantias magis sibi propinquas agit in ea quæ sunt magis remota. Sic ergo, si attendamus gradum dignitatis, anima media inuenitur inter Deum & carnem: & secundum hoc potest dici, quod filius Dei vniuit sibi carnem mediante anima. Sed & secundum ordinem causalitatis ipsa anima est aliqualiter causa carnis vniendæ filio Dei: non enim esset assumptibilis, nisi per ordinem quem habet ad animam rationalem, secundum quam habet, quod sit caro humana. Dictum est enim supra *, quod natura humana præ cæteris est assumptibilis.

c. 13. & c. 4 non remote à princ.

q. 4 a. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod duplex ordo considerari potest inter creaturam & Deum. Vnus quidem secundum quod creaturæ causantur à Deo, & dependent ab ipso, sicut à principio sui esse: & sic propter infinitatem suæ virtutis Deus immediate attingit quamlibet rem, causando & conseruando. Et ad hoc pertinet, quod Deus immediate est in omnibus per essentiam, præsentiam & potentiam. Alius autem ordo est secundum quem res reducuntur in Deum, sicut in finem. Et quantum ad hoc inuenitur medium inter creaturam & Deum: quia inferiores creaturæ reducuntur in Deum per superiores: vt dicit Dionys. in lib. cœlestis hierarchiæ. Et ad hunc ordinem pertinet assumptio humanæ naturæ à verbo Dei, quod est terminus assumptionis: & ideo per animam vnitur carni.

Ad secundum dicendum, quod si hypostasis Verbi Dei constitueretur simpliciter per humanam naturam, sequeretur quod corpus esset ei vicinius, cum sit materia, quæ est indiuiduationis principium sicut & anima, quæ est forma specifica, propinquius se habet ad naturam humanam. Sed quia hypostasis Verbi est prior & altior, quam humana natura, tanto id quod est in humana natura, propinquius ad eam se habet, quanto est altius: & ideo propinquior est verbo Dei anima, quam corpus.

Ad tertium dicendum, quod nihil prohibet, aliquid esse causam alicuius, quantum ad aptitudinem & congruitatem, quo tamen remoto, illud non tollitur: quia etsi fieri alicuius dependet ex aliquo, postquam tamen est in facto esse, ab eo non dependet. Sicut si inter aliquos amicitia causatur aliquo mediante, eo recedente adhuc amicitia remanet: & si aliqua in matrimonium ducitur propter pulchritudinem, quæ facit con

congruitatem in muliere ad copulam coniugalem: tamen pulchritudine cessante, adhuc durat copula coniugalis. Et similiter separata anima, remanet vnio Verbi ad carnem.

Art. 2. *Vtrum Dei filius assumpserit animam mediante spiritu, siue mente?* 28

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod filius Dei non assumpserit animam mediante spiritu. Idem enim non cadit medium inter seipsum & aliquid aliud. Sed spiritus, siue mens non est aliud in essentia ab ipsa anima: vt in prima parte habitum est *, Ergo filius Dei non assumpsit animam mediante spiritu, siue mente. *locis sup. ar. 1. not.* *p. p. q. 77. a. 1. ad 1.*

¶ 2. Præterea, Illud, quo mediante facta est assumptio, videtur esse magis assumptibile. Sed spiritus, siue mens non est magis assumptibilis, quam anima: quod patet ex hoc, quod spiritus angelici non sunt assumptibiles: vt supra dictum est *, Ergo videtur, quod filius Dei non assumpserit animam mediante spiritu. *q. 4. ar. 1.*

¶ 3. Præterea, Posterius assumitur à primo mediante priori. Sed anima nominat ipsam essentiam, quæ est prior naturaliter, quam ipsa potentia eius, quæ est mens. Ergo videtur quod filius Dei non assumpserit animam mediante spiritu siue mente.

SED contra est, quod Aug. dicit in lib. de Agone Christiano *, Inuisibilis & incommutabilis veritas, per spiritum animam, & per animam corpus accepit. *ex c. 18. 19. 20. & 21. colligitur c. 3. art. præc.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est *, filius Dei dicitur assumpsisse carnem anima mediante, tum propter ordinem dignitatis, tum etiam propter congruitatem assumptionis. Vtrumque autem horum inuenitur, si comparemus intellectum, qui spiritus dicitur, ad cæteras animæ partes. Non enim anima est assumptibilis secundum congruitatem, nisi per hoc, quod est capax Dei ad imaginem eius existens, quod est secundum mentem, quæ spiritus dicitur: secundum illud Ephes. 4. Renouamini spiritu mentis vestræ. Similiter etiam intellectus inter cæteras partes animæ, est superior, & dignior, & Deo similior. Et ideo, vt Damascen. dicit in 3. lib. * vnitum est carni per medium intellectus verbum Dei: intellectus enim est quid animæ purissimum, sed & Deus est intellectus. *l. 3. ort. fi. c. 6. ante med.*

Ad primum ergo dicendum, quod etsi intellectus non sit aliud ab anima secundum essentiam: distinguitur tamen ab aliis partibus animæ secundum ra-

tionem potentiæ. Et secundum hoc competit sibi ratio medij.

Ad secundum dicendum, quod spiritui angelico non deest congruitas ad assumptionem, propter defectum dignitatis: sed propter irreparabilitatem casus. Quod non potest dici de spiritu humano: vt patet ex his, quæ in prima parte * dicta sunt.

p. p. q. 64. art. 2

Ad tertium dicendum, quod anima (inter quam & Dei verbum ponitur medium intellectus) non accipitur pro essentia animæ, quæ est omnibus potentiis communis: sed pro potentiis inferioribus, quæ sunt omni animæ communes.

39 Art. 3. *Vtrum anima a Dei filio prius fuerit assumpta, quam caro?*

inf. ar. 4. & q. 33. a. 1. ad. 2. & 3. & q. 35. a. 4 et 3. d 2 q. 2. & 3. & d. 3. q. 5. a. 2. et 4. con. c. 33. 43. & 45

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod anima Christi fuerit prius assumpta à Verbo quam caro. Filius enim Dei assumpsit carnem mediante anima, vt dictum est *. Sed prius peruenitur ad medium, quam ad extremum. Ergo filius Dei assumpsit prius animam quam corpus.

** a. 1. huius quæst.*
† p. p. q. 46. ar. 3.
** l. 3. c. 2.*

¶ 2. Præterea, Anima Christi est dignior angelis: secundum illud Psal. 96. Adorate eum omnes Angeli eius. Sed Angeli creati sunt à principio: vt in primo habitum est †. Ergo & anima Christi, quæ non fuit ante creata, quam assumpta. Dicit enim Damas. in 3. lib. * quod nunquam neque anima, neque corpus Christi propriam habuerunt hypostasim præter verbi hypostasim. Ergo videtur quod anima fuerit ante assumpta, quam caro, quæ est concepta in vtero Virginis.

Hom. 13. in Io. aliquantulum à pr. tom. 3

¶ 3. Præterea, Ioan. 1. dicitur, Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis: & postea subditur, quod de plenitudine eius nos omnes accepimus. idest, omnes fideles quocumque tempore: vt Chrysost. exponit *. Hoc autem non esset, nisi anima Christi habuisset plenitudinem gratiæ & veritatis ante omnes sanctos, qui fuerunt ab origine mundi: quia causa non est posterior causato. Cum igitur plenitudo gratiæ & veritatis fuerit in anima Crhisti ex vnione ad Verbum, secundum illud quod ibidem dicitur, Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis: consequens videtur, quod à principio mundi anima Christi fuerit à Verbo Dei assumpta.

l. 4. c. 6. in princ.

SED contra est, quod Damas. dicit in 4. lib. * Non vt quidam mentiuntur, ante eam, quæ est ex Virgine, Incarnationem, intellectus est vnitus Deo verbo, & ex tunc vocatus est Christus.

l. 4. c 7. & 8. t. 4.

RESPONDEO dicendum, quod Origenes posuit in suo Peri Archon *, omnes animas à principio fuisse

fuisse creatas, inter quas etiam posuit animam Christi creatam. Sed hoc quidem est inconueniens, si ponatur quod fuerit tunc creata, sed non statim verbo vnita: quia sequeretur quod anima illa aliquando habuisset propriam subsistentiam sine Verbo: & sic cum fuisset à Verbo assumpta, vel non esset facta vnio secundum subsistentiam, vel corrupta fuisset subsistentia animæ præexistens. Similiter etiam est inconueniens, si ponatur quod anima illa fuerit à principio Verbo vnita, & postmodum in vtero Virginis incarnata: quia sic eius anima videtur esse non eiusdem naturæ cum nostris, quæ simul creantur, dum corporibus infunduntur. Vnde Leo Papa dicit in Epistola ad * Iulianum, quod non alterius naturæ erat caro eius, quam nostra: nec alia illi quam cæteris hominibus anima est à principio inspirata.

est ep.11. ad Iulia. Epis. Co[n]sem non multum ante fin.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut supra dictum est *, anima Christi dicitur esse medium in vnione carnis ad Verbum secundum ordinem naturæ: non autem oportet ex hoc, quod fuerit medium ex ordine temporis.

** a. 1 huius quæs.*

Ad secundum dicendum, quod sicut Leo Papa in eadem Epistola dicit *, anima Christi excellit nostras animas non diuersitate generis, sed sublimitate virtutis: est enim eiusdem generis cum nostris animabus, sed excellit etiam angelos secundum plenitudinem gratiæ & veritatis. Modus autem creationis respondet animæ secundum proprietatem sui generis: ex quo habet, cum sit corporis forma, vt creetur simul, dum corpori infunditur, & vnitur. Quod non competit angelis, qui sunt substantiæ omnino à corporibus absolutæ.

** ad Iulia. Epis. non multum ante fi. illius, & est epi. 11.*

Inf. q. 68. a. 1. ad 1. & 3. d. 14 ar. 1 q. 2. ad 1. & 2. & ver. q. 29. art. 4. ad 9.

Ad tertium dicendum, quod de plenitudine Christi omnes homines accipiunt secundum fidem, quam habent in ipsum: dicitur enim Rom. 3. quod iustitia Dei est per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in ipsum. Sicut autem nos in ipsum credimus vt in iam natum: ita antiqui crediderunt in ipsum vt in nasciturum. Habentes enim eundem spiritum fidei credimus: vt dicitur secundæ ad Corin. 4. Habet autem fides quæ est in Christum, virtutem iustificandi ex proposito gratiæ Dei: secundum illud Rom. 4. Ei qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, fides reputatur ad iustitiam secundum propositum gratiæ Dei. Vnde quia hoc propositum est æternum, nihil prohibet per fidem Iesu Christi aliquos iustificari, etiam antequam eius anima esset plena gratia & veritate.

40 Art. 4. *Vtrum caro Christi fuerit prius à Verbo assumpta, quam animæ vnita?*

locu sup. a. 3. cita. AD quartum sic proceditur. Videtur, quod caro Christi fuerit prius à Verbo assumpta, quam animæ vnita. Dicit enim Aug. in lib. de Fide * ad Petr. *c. 18. in prin. t. 3.* Firmissime tene, & nullatenus dubites, non carnem Christi sine diuinitate conceptam in vtero virginis, priusquam suciperetur à Verbo. Sed caro Christi videtur prius fuisse concepta, quam animæ rationali vnita: quia materia vel dispositio prior est in via generationis, quam forma completiua. Ergo prius fuit caro Christi assumpta, quam animæ vnita.

¶ 2. Præterea, Sicut anima est pars naturæ humanæ, ita & corpus. Sed anima humana non habuit aliud principium sui esse in Christo, quam in aliis hominibus: vt patet ex auctoritate Leonis Papæ supra inducta *. *in a. pra in fi. cor.* Ergo videtur, quod nec corpus Christi aliter habuerit principium essendi, quam in nobis. Sed in nobis ante concipitur caro, quam adueniat anima rationalis. Ergo etiam ita fuit in Christo. Et sic caro prius fuit à Verbo assumpta, quam animæ vnita.

¶ 3. Præterea, Sicut dicitur in lib. de Causis *, causa prima plus influit in causatum, & prius vnitur ei, quam causa secunda. *in prop. 1 habetur hic liber inter op. Ari. t. 3.* Sed anima Christi comparatur ad Verbum, sicut causa secunda ad primam. Prius ergo Verbum est vnitum carni, quam anima.

SED contra est, quod Dam. dicit in 3. lib. * *l. 3. ort. fi. c. 2.* Simul Dei verbi caro, simul caro animata, rationalis & intellectualis. Non ergo vnio verbi ad carnem, præcessit vnionem ad animam.

RESPONDEO dicendum, quod caro humana est assumptibilis à Verbo, secundum ordinem, quem habet ad animam rationalem, sicut ad propriam formam. Hunc autem ordinem non habet antequam anima rationalis ei adueniat: quia simul dum aliqua materia fit propria alicuius formæ, recipit illam formam: vnde in eodem instanti terminatur alteratio, in quo introducitur forma substantialis. Et inde est, quod caro non debuit ante assumi, quam esset caro humana: quod factum est anima rationali adueniente. Sicut igitur anima non est prius assumpta, quam caro, quia contra naturam animæ est, vt prius sit, quam corpori vniatur: ita caro non debuit prius assumi, quam anima: quia non prius est caro humana, quam habeat animam rationalem.

Ad primum ergo dicendum, quod caro humana sortitur esse per animam. Et ideo ante aduentum animæ, non est caro humana: sed potest esse dispositio ad carnem.

carnem.

nem humanam. In conceptione tamen Christi, Spiritus sanctus, qui est agens infinitæ virtutis, simul & materiam disposuit & ad perfectum perduxit.

Ad secundum dicendum, quod forma actu dat speciem: materia autem quantum est de se, est in potentia ad speciem. Et ideo contra rationem formæ esset, quod præexisteret naturæ speciei, quæ perficitur per vnionem eius ad materiam: non autem est contra naturam materiæ, quod præexistat naturæ speciei. Et ideo dissimilitudo, quæ est inter originem nostram, & originem Christi secundum hoc, quod caro nostra prius concipitur, quam animetur, non autem caro Christi: est secundum illud quod præcedit naturæ complementum, sicut & quod nos concipimur ex semine viri, non autem Christus. Sed differentia, quæ esset quantum ad originem animæ, redundaret in diuersitatem naturæ.

Ad tertium dicendum, quod verbum Dei per prius intelligitur vnitum carni, quam anima, per modum communem, quo est in cæteris creaturis, per essentiam potentiam & præsentiam. Prius tamen dico, non tempore, sed natura: prius enim intelligitur caro vt quoddam ens, quod à verbo habet, quam vt animata, quod habet ab anima. Sed vnione personali prius secundum intellectum oportet, quod caro vniatur animæ, quam Verbo: quia ex vnione ad animam, habet quod sit vnibilis Verbo in persona: præsertim, quia persona non inuenitur nisi in rationali natura.

Art. 5. *Vtrum tota humana natura sit assumpta mediantibus partibus?* 41

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod filius Dei assumpserit totam naturam humanam mediantibus partibus eius. Dicit enim Aug. in lib. de Agone Christiano,* quod inuisibilis & incommutabilis veritas per spiritum animam, & per animam corpus & sic totum hominem assumpsit. Sed spiritus, anima & corpus sunt partes totius hominis. Ergo totum assumpsit mediantibus partibus.

3. d. 2. q. 2. art. 1 q. 3. & a. 3. q 1. c. & d. 3. q. 5. a. 2. c. & d. 5. q. 2. artic. 3.

¶ 2. Præterea, Ideo filius Dei carnem assumpsit mediante anima, quia anima est Deo similior, quam corpus. Sed partes humanæ naturæ, cum sint simpliciores, quam corpus, videntur esse similiores Deo, qui est simplicissimus, quam totum. Ergo assumpsit totum mediantibus partibus,

** colligitur ex c. 18. 19. 20. 21. tom. 3.*

¶ 3. Præterea, Totum resultat ex vnione partium. Sed vnio intelligitur vt terminus assumptionis, partes autem præintelliguntur assumptioni. Ergo assumpsit totum per partes.

l.3.c.16. SED contra est, quod Damasc. dicit in 3. lib.* In
circa fin. Domino nostro Iesu Christo non partes partium intuemur, sed quæ proxime componuntur, id est, deitatem & humanitatem. Humanitas autem est quoddam totum, quod componitur ex anima & corpore, sicut ex partibus. Ergo filius Dei assumpsit partes mediante toto.

RESPONDEO dicendum, quod cum dicitur aliquid medium in assumptione incarnationis, non
art.1.hu- designatur ordo temporis: quia simul facta est assum-
ius q. & ptio totius & omnium partium *. Ostensum est enim,
artic.2. quod simul anima & corpus sunt adinuicem vnita ad constituendam naturam humanam in Verbo. Designatur autem ibi ordo naturæ: vnde per id quod est prius in natura, assumitur id quod est posterius. Est autem aliquid prius in natura dupliciter. Vno modo, ex parte agentis; alio modo ex parte materiæ: hæ enim duæ causæ præexistunt rei. Ex parte quidem agentis est simpliciter primum illud, quod primo cadit in eius intentione: sed secundum quid prius est illud, à quo incipit eius operatio. Et hoc ideo, quia intentio est prior operatione. Ex parte vero materiæ est primum illud, quod prius existit in transmutatione materiæ. In Incarnatione autem oportet maxime attendere ordinem qui est ex parte agentis: quia vt Aug. dicit in Epist. ad
non mul- Volusianum.† in talibus rebus tota ratio facti est po-
tũ remo- tentia facientis. Manifestum autem est, quod secun-
te mediũ dum intentionem facientis prius est completum, quam
est epi. 3. incompletum, & per consequens totum, quam partes,
tom.2. Et ideo dicendum est, quod verbum Dei assumpsit partes humanæ naturæ mediante toto; sicut enim assumpsit corpus propter ordinem, quam habet ad animam rationalem, ita assumpsit corpus & animam propter ordinem, quem habent ad humanam naturam.

Ad primum ergo dicendum, quod ex verbis illis nihil aliud datur intelligi, nisi quod Verbum, assumendo partes humanæ naturæ, assumpsit totam humanam naturam: & sic assumptio partium est prior in via operationis, intellectu, non tempore. Assumptio autem naturæ est prior, in via intentionis: quod est esse prius
in co. ar. simpliciter, vt dictum est *.

Ad secundum dicendum, quod Deus ita est simplex, quod etiam est perfectissimus & ideo totum est magis simile Deo, quam partes, in quantum est perfectius.

Ad tertium dicendum, quod vnio personalis est, ad quam terminatur assumptio: non autem vnio naturæ, quæ resultat ex coniunctione partium.

Art. 6.

Art. 6. *Vtrum humana natura sit assumpta mediante gratia?* 42

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod filius Dei assumpserit humanam naturam mediante gratia. Per gratiam enim vnimur Deo. Sed humana natura in Christo maxime fuit, Deo vnita. Ergo illa vnio facta fuit per gratiam.

3.d. 2. q. 2.a. 2. & d.13.q.3. a.1 c. & ver.q.29. art.2. & opu. 3.c. 222.

¶ 2. Præterea, Sicut corpus viuit per animam, quæ est eius perfectio, ita anima per gratiam. Sed humana natura redditur congrua ad assumptionem per animam, vt dictum est. Ergo & anima congrua redditur ad assumptionem per gratiam. Ergo filius Dei assumpsit animam mediante gratia.

¶ 3. Præterea, Augustin. in 15. de Trinit. dicit, quod Verbum incarnatum est sicut verbum nostrum in voce. Sed verbum nostrum vnitur voci mediante Spiritu. Ergo verbum Dei vnitur carni mediante Spiritu sancto, & ita mediante gratia, quæ Spiritui sancto attribuitur: secundum illud primæ ad Corinth. 12. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus. *l.13.c.11 tom.3.*

SED contra est, quod gratia est quoddam accidens animæ, vt in secunda parte habitum est *. Vnio autem Verbi ad humanam naturam est facta secundum subsistentiam, & non secundum accidens, vt ex supra dictis patet †. Ergo natura humana non est assumpta mediante gratia. *1.2. qu. 110.a.2.* *q.2.ar.6.*

RESPONDEO dicendum, quod in Christo ponitur gratia vnionis & gratia habitualis. Gratia ergo non potest intelligi, vt medium in assumptione humanæ naturæ, siue loquamur de gratia vnionis, siue de gratia habituali. Gratia enim vnionis est ipsum esse personale quod gratis diuinitus datur humanæ naturæ in persona verbi: quod quidem est terminus assumptionis. Gratia autem habitualis pertinens ad spiritualem sanctitatem illius hominis, est effectus quidam consequens vnionem: secundum illud Ioannis primo, vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ, & veritatis. Per quod datur intelligi, quod ex hoc ipso, quod ille homo est vnigenitus à patre, quod habet per vnionem, habet plenitudinem gratiæ & veritatis. Si vero intelligatur gratia voluntas Dei, aliquid gratis faciens vel donans: sic vnio facta est per gratiam, non sicut per medium, sed sicut per causam efficientem.

Ad primum ergo dicendum, quod vnio nostra ad Deum est per operationem, in quantum scilicet eum cognoscimus, & amamus: & ideo talis vnio

est per gratiam habitualem, in quantum operatio perfecta procedit ab habitu. Sed vnio naturæ humanæ ad verbum Dei, est secundum esse personale: quod non dependet ab aliquo habitu, sed immediate ab ipsa natura.

Ad secundum dicendum, quod anima est perfectio substantialis corporis: gratia vero est perfectio animæ accidentalis. Et ideo gratia non potest ordinare animam ad vnionem personalem (quæ non est accidentalis) sicut anima, & corpus.

Ad tertium dicendum, quod verbum nostrum vnitur voci mediante spiritu: non quidem sicut medio formali, sed sicut per medium mouens. Nam ex verbo concepto interius procedit Spiritus, ex quo formatur vox. Et similiter ex verbo æterno procedit
q. 32. a. 1. Spiritus sanctus, qui formauit corpus Christi: vt infra patebit *. Non autem ex hoc sequitur, quod gratia Spiritus sancti sit formale medium in vnione prædicta.

QVAESTIO VII.

De gratia Christi, prout quidam singularis est homo, in tredecim articulos diuisa.

DEinde considerandum est de coassumptis à filio Dei in humana natura. Et primo de his, quæ pertinent ad perfectionem. Secundo de his, quæ pertinent ad defectum.

Circa primum consideranda sunt tria. Primo, de gratia Christi. Secundo, de scientia eius. Tertio, de potentia ipsius.

De gratia autem Christi considerandum est dupliciter. Primo quidem de gratia eius, secundum quod est quidam singularis homo. Secundo, de gratia eius, secundum quod est caput Ecclesiæ. Nam de gratia
in qu. 2. vnionis iam dictum est *.

CIRCA primum quæruntur tredecim.

¶ Primo, vtrum in anima Christi fuerit aliqua gratia habitualis?

¶ Secundo, vtrum in Christo fuerint virtutes?

¶ Tertio, vtrum in eo fuerit fides?

¶ Quarto, vtrum fuerit in eo spes?

¶ Quinto, vtrum in Christo fuerint dona?

¶ Sexto, vtrum in Christo fuerit timoris donum?

¶ Septimo, vtrum in Christo fuerint gratiæ gratis datæ?

¶ Octauo, vtrum in Christo fuerit prophetia?

¶ Nono, vtrum in eo fuerit plenitudo gratiæ?

¶ Decimo, vtrum talis plenitudo sit propria Christi?

¶ Vn-

Art. 1. *Vtrum in anima Christi fuerit aliqua gratia habitualis?* 43

AD primum sic proceditur. Videtur, quod in anima assumpta à verbo non fuerit gratia habitualis. Gratia enim est quædam participatio diuinitatis in creatura rationali: secundum illud 2. Petr. 1. Per quem maxima & pretiosa promissa nobis donauit, vt diuinæ simus consortes naturæ. Christus autem est Deus, non participatiue, sed secundum veritatem. Ergo in eo non fuit gratia habitualis. *3 dis. 13. q. 1. ar. 1. & verit. q 27. a. 1. & opu. 3. c. 221. & Io. 5. l. 6. col. 2.*

¶ 2. Præterea, Gratia ad hoc est necessaria homini, vt per eam bene operetur (secundum illud 1. Cor. 14. Abundantius omnibus laboraui, non ego autem, sed gratia Dei mecum) & etiam ad hoc quod homo consequatur vitam æternam: secundum illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Sed Christo ex hoc solo quod erat naturalis filius Dei, debebatur hæreditas vitæ æternæ; ex hoc etiam quod erat verbum, per quod facta sunt omnia, aderat ei facultas omnia bene operandi. Non ergo secundum humanam naturam indigebat alia gratia nisi vnione ad verbum.

¶ 3. Præterea, Illud quod operatur per modum instrumenti, non indiget habitu ad proprias operationes: quia habitus fundatur in principali agente. Humana autem natura in Christo fuit sicut instrumentum diuinitatis: vt dicit Damasc. * in 3. libro. Ergo non debuit in Christo esse aliqua gratia habitualis. *orr. fid. cap. 15. à medio.*

SED contra est, quod dicitur Isaiæ vndecimo, Requiescet super eum spiritus Domini. Qui quidem in homine esse dicitur per gratiam habitualem, vt in prima parte dictum est †. Ergo in Christo fuit gratia habitualis. *p. p. q 43. art. 6.*

RESPONDEO dicendum, quod necesse est ponere in Christo gratiam habitualem, propter tria. Primo quidem propter vnionem animæ illius ad verbum Dei. Quanto enim aliquod receptiuum est propinquius causæ influenti, tanto magis participat de influentia ipsius. Influxus autem gratiæ est à Deo: secundum illud Psalm. 83. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Et ideo maxime fuit conueniens, vt anima illa reciperet influxum diuinæ gratiæ. Secundo propter nobilitatem illius animæ, cuius operationes oportebat propinquissime attingere ad Deum per cognitionem & amorem: ad quod necesse est

¶ 3. Præterea, Sicut in secunda parte dictum est†. Virtutes omnes simul habentur. Sed Christo non fuit conueniens habere omnes virtutes, sicut patet de liberalitate & magnificentia: quæ habent actum suum circa diuitias; quas Christus contempsit, secundum illud Matth. 8. Filius hominis non habet vbi caput suum reclinet. Temperantia etiam & continentia sunt circa concupiscentias prauas, quæ in Christo non fuerunt. Ergo Christus non habuit virtutes. 1.2.q.65. a.1.; & 2.

SED contra est, quod super illud Psalm. 1. Sed in lege Domini voluntas eius, dicit gloss.* Hic ostenditur Christus plenus omni bono. Sed bona qualitas mentis est virtus. Ergo Christus fuit plenus omni virtute. *glos. ord ibi ex Cassiod.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut in secunda parte dictum est*, sicut gratia respicit essentiam animæ, ita virtus respicit potentiam eius. Vnde oportet quod sicut potentiæ animę deriuantur ab eius essentia, ita virtutes sint quædam deriuationes gratiæ. Quanto autem aliquod principium est perfectius, tanto magis imprimit suos effectus. Vnde cum gratia Christi fuerit perfectissima, consequens est quod ex ipsa processerint virtutes ad perficiendum singulas potentias animæ, quantum ad omnes actus. Et ita Christus habuit omnes virtutes. 1.2.q.100 a.2.& 3.

Ad primum ergo dicendum, quod gratia sufficit homini, quantum ad omnia, quibus ordinatur ad beatitudinem. Horum tamen quædam perficit gratia immediate per seipsam, sicut gratum facere Deo, & alia huiusmodi: quædam autem mediantibus virtutibus, quæ ex gratia procedunt.

Ad secundum dicendum, quod habitus ille heroicus vel diuinus, non differt à virtute communiter dicta, nisi secundum perfectiorem modum: in quantum scilicet aliquis est dispositus ad bonum quodam altiori modo, quam communiter omnibus competat. Vnde per hoc non ostenditur, quod Christus non habuerit virtutes: sed quod habuerit eas perfectissime vltra communem modum. Sicut etiam Plotinus posuit quemdam sublimem modum virtutum, quas esse dixit animi purgati.

Ad tertium dicendum, quod liberalitas & magnificentia commendantur circa diuitias, in quantum aliquis non tantum appretiatur diuitias, quod velit eas retinere, prætermittendo id quod fieri oportet. Ille autem minime diuitias appretiatur, qui penitus eas contemnit, & abiicit propter perfectionis amorem. Et ideo in hoc ipso, quod Christus omnes diuitias contempsit,

tempsit, ostendit in se summum gradum liberalitatis & magnificentiæ: licet etiam liberalitas actum exercuerit, secundum quod sibi conueniens erat, faciendo pauperibus erogari quæ sibi dabantur. Vnde cum Dominus Iudæ dixit Ioan. 13. Quod facis, fac citius: discipuli intellexerunt Dominum mandasse, quod egenis aliquid daret. Concupiscentias autem prauas Christus omnino non habuit, sicut infra patebit †. Nec propter hoc tamen excluditur quin habuerit temperantiam: quæ tanto perfectior est in homine, quanto magis prauis concupiscentiis caret. Vnde secundum Philosophum 7.* Ethicorum, temperatus in hoc differt à continente, quod temperatus non habet prauas concupiscentias, quas continens patitur. Vnde sic accipiendo continentiam, sicut Philosophus accipit, ex hoc ipso, quod Christus habuit omnem virtutem: non habuit continentiam, quæ non est virtus, sed aliquid minus virtute.

† q. 15. a. 1. & 2.

* c. 9. non remote à fin. to. 5.

Art. 3. *Vtrum in Christo fuerit fides?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod in Christo fuerit fides. Fides enim est nobilior virtus, quam virtutes morales, puta temperantia, & liberalitas. Huiusmodi autem virtutes fuerunt in Christo, vt dictum est *. Multo ergo magis fuit in eo fides.

¶ 2. Præterea, Christus non docuit virtutes, quas ipse non habuit, secundum illud Act. 1. Cœpit facere, & docere. Sed de Christo dicitur Hebr. 12. quod est auctor, & consummator fidei. Ergo in eo maxime fuit fides.

¶ 3. Præterea, Quicquid est imperfectionis excluditur à beatis. Sed in beatis est fides: nam super illud Rom. 1. Iustitia Dei reuelatur in eo ex fide in fidem, dicit glos * de fide verborum, & spei, in fidem rerum & speciei. Ergo videtur quod etiam in Christo fuerit fides, cum nihil imperfectionis importet.

SED contra est, quod dicitur Hebr. 11. Quod fides est argumentum non apparentium. Sed Christo nihil fuit non apparens: secundum illud, quod dixit ei Petrus Ioan. vlt. Tu omnia nosti. Ergo in Christo non fuit fides.

[illegible] 45 [illegible] infr. a. 4. c. & a. 8. ad 2. & a. 9. ad 1. & 1. 2. q. 65. art. 5. ad 3. & 3. d. 13. q. 1. ad 1. & d. 36. art. 2. ad 3. & ver. q. 29. art. 4. ad 15. & veri. q. 4. ar. 1. ad 11.

* ar. præc.

* glo. ord. ibi.

RESPONDEO dicendum, quod sicut in secunda parte dictum est *. Obiectum fidei est res diuina non visa. Habitus autem virtutis sicut & quilibet alius recipit speciem ab obiecto. Et ideo excluso quod res diuina non sit visa, excluditur ratio fidei. Christus autem à primo instanti suæ conceptionis plene vidit Deum per essentiam, vt infra dicetur *. Vnde in eo fides esse non potuit.

* 2. 2. q. 1. art. 4.

* q. 34. a. 4.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod fides est nobilior virtus virtutibus moralibus: quia est circa nobiliorem materiam. Sed tamen importat quemdam defectum in comparatione ad illam materiam, qui defectus in Christo non fuit. Et ideo non potuit in eo esse fides, licet fuerint in eo virtutes morales, quæ in sui ratione huiusmodi defectum non important per comparationem ad suas materias.

Ad secundum dicendum, quod meritum fidei consistit in hoc, quod homo ex obedientia Dei assentit illis, quæ non videt: secundum illud Roman. primo, Ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius. Obedientiam autem ad Deum plenissime habuit Christus: secundum illud Philippen. 2. Factus est obediens vsque ad mortem. Et sic nihil ad meritum pertinens docuit, quod ipse excellentius non impleret.

Ad tertium dicendum, quod sicut glossa ibidem dicit *. Fides proprie est, qua creduntur quæ non videntur. Sed fides, quæ est rerum visarum, improprie dicitur, & secundum quamdam similitudinem, quantum ad certitudinem, aut firmitatem adhæsionis.

Aug. in lib. 2. qu. euang. q. 39 in pr. tom. 4.

46

Art. 4. *Vtrum in Christo fuerit spes?*

infr. a. 6. ad 1. & a. 1. ad. 2. & a. 9. ad 1. & 1. 2. qu. 65. art. 5. ad 3. & 22. q. 18. a. 2. ad 1. & 3. dis. 26. q. 2. art. 5. qu. 1. & d. 36. a. 2. ad 3.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod in Christo fuerit spes. Dicitur enim in Psalm. 30. ex persona Christi, In te Domine speraui. Sed virtus spei est, qua homo sperat in Deum. Ergo virtus spei fuit in Christo.

¶ 2. Præterea, Spes est expectatio futuræ beatitudinis, vt in secunda parte habitum est *. Sed Christus aliquid expectabat ad beatitudinem pertinens: videlicet gloriam corporis. Ergo videtur quod in eo fuerit spes.

** 2. 2. q. 17. art. 5. ad 3.*

¶ 3. Præterea, Vnusquisque potest sperare illud, quod ad eius perfectionem pertinet, si sit futurum. Sed aliquid erat futurum, quod ad perfectionem Christi pertinet: secundum illud Ephes. 4. Ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi. Ergo videtur, quod Christo competebat habere spem.

SED contra est, quod dicitur Rom. 8. Quod videt quis, quid sperat? Et sic patet, quod sicut fides est de non visis, ita & spes. Sed fides non fuit in Christo, sicut dictum est *. Ergo nec spes.

ar. praec.

RESPONDEO dicendum, quod sicut de ratione fidei est, quod aliquis assentiat his quæ non videt: ita de ratione spei est, quod aliquis expectet id quod nondũ habet. Et sicut fides, in quantum est vir-

tus

virtus theologica, non est de quocumque non viso, sed solum de Deo: ita etiam spes, in quantum est virtus theologica, habet pro obiecto ipsum Deum: cuius fruitionem homo principaliter expectat per spei virtutem. Sed ex consequenti ille qui habet virtutem spei, potest etiam in aliis diuinum auxilium expectare: sicut & ille qui habet virtutem fidei, non solum credit Deo de rebus diuinis, sed etiam de quibuscumque aliis diuinitus sibi reuelatis. Christus autem à principio suæ conceptionis plene habuit fruitionem
q.34.a.4. diuinam, vt infra dicetur *) & ideo virtutem spei non habuit. Habuit tamen spem respectu aliquorum, quæ nondum erat adeptus: licet non habuerit fidem respectu quorumcumque: quia licet plene cognosceret omnia, per quod totaliter fides excludebatur ab eo: non tamen adhuc plene habebat omnia, quæ ad eius perfectionem pertinebant, puta immortalitatem & gloriam corporis, quam poterat sperare.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc non dicitur de Christo secundum spem, quæ est virtus theologica: sed eo quod quædam alia sperauit nondum habita, sicut dictum est *.
in corp. art.

Ad secundum dicendum, quod gloria corporis non pertinet ad beatitudinem, sicut in quo principaliter beatitudo consistat: sed per quamdam redundantiam
p. 2. q. 4. à gloria animæ: vt in secunda parte dictum est.† Vn-
a 6. & q. de spes secundum quod est virtus theologica, non re-
67. ar. 4. spicit beatitudinem corporis: sed beatitudinem animæ, quæ in diuina fruitione consistit.

Ad tertium dicendum, quod ædificatio Ecclesiæ per conuersionem fidelium, non pertinet ad perfectionem Christi, qua in se perfectus est: sed secundum quod alios ad participationem suæ perfectionis inducit. Et quia spes dicitur proprie respectu alicuius, quod expectatur ab ipso sperante habendum, non
in corp. art. proprie potest dici, quod virtus spei Christo, ratione inducta * conueniat.

Art. 5. *Vtrum in Christo fuerint dona?*

47
Isai. 11. AD quintum sic proceditur. Videtur, quod in Chri-
L.2. col.2. sto non fuerint dona. Sicut enim communiter dicitur, dona dantur in adiutorium virtutum. Sed id quod est in se perfectum, non indiget exteriori auxilio. Cum igitur in Christo fuerint virtutes perfectæ, videtur quod in eo non fuerint dona.

¶ 2. Præterea, Non videtur esse eiusdem dare dona & recipere, quia dare est habentis, accipere autem non habentis. Sed Christo conuenit dare dona, secundum illud Psalm. 67. Dedit dona hominibus. Ergo

Ergo Christo non conuenit accipere dona Spiritus sancti.

¶ 3. Præterea, Quatuor dona videntur pertinere ad contemplationem viæ, scilicet sapientia, scientia, intellectus, & consilium, quod pertinet ad prudentiam: vnde & Philosophus in 6. Ethic.* numerat ista inter virtutes intellectuales. Sed Christus habuit contemplationem patriæ. Ergo non habuit huiusmodi dona. *cap.3. & seq. to.5.*

SED contra est, quod dicitur Isai.4. Apprehendent septem mulieres virum vnum. Gloss.* id est, septem dona Spiritus sancti Christum. *glos. ord. ibid.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut in secunda parte dictum est †, dona propria sunt perfectiones quædam potentiarum animæ, secundum quod sunt natæ moueri à Spiritu sancto. Manifestum est autem, quod anima Christi perfectissime à Spiritu sancto mouebatur: secundum illud Luc. 4. Iesus autem plenus Spiritu sancto regressus est à Iordane, & agebatur à spiritu in desertum. Vnde manifestum est, quod in Christo fuerunt excellentissime dona. *p.2.q.68. art.1.*

Ad primum ergo dicendum, quod illud quod est perfectum secundum ordinem suæ naturæ, indiget adiuuari ab eo quod est altioris naturæ; sicut homo quantumcumque perfectus indiget adiuuari à Deo. Et hoc modo virtutes, quæ perficiunt potentias animæ, secundum quod ducuntur ratione, quantumcumque sint perfectæ, indigent adiuuari per dona, quæ perficiunt potentias animæ, secundum quod sunt motæ à Spiritu sancto.

Ad secundum dicendum, quod Christus non secundum idem est recipiens, & dans dona Spiritus sancti: sed dat secundum quod Deus; & accipit, secundum quod homo. Vnde Gregorius dicit in secundo Moralium*, quod Spiritus sanctus humanitatem Christi numquam deseruit, ex cuius diuinitate procedit. *cap.41. medio. l. lius.*

Ad tertium dicendum, quod in Christo non solum fuit cognitio patriæ, sed etiam cognitio viæ: vt infra dicetur †. Et tamen etiam in patria sunt per aliquem modum dona Spiritus sancti, vt in secunda parte dictum est *. *† q.34.a. 4.* ** p.2.qu. 68.art.6.*

Art.6. Vtrum in Christo fuerit donum timoris? *48 inf.q.15. a.7.& 3. d.15.q.2. a.2.q.3.*

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit donum timoris. Spes enim videtur potior, quam timor: nam spei obiectum est bonum, timoris vero malum; vt in secunda parte habitum est *. Sed in Christo non fuit virtus spei, vt supra habitum est †. ** p.2.q. 19 & 17. art.1.*

† a.4. huius quaest. est †. Ergo etiam non fuit in eo donum timoris.

¶ 2. Præterea, Dono timoris timet aliquis vel separationem à Deo, quod pertinet ad timorem castum, vel puniri ab ipso, quod pertinet ad timorem seruilem; vt Augustin. dicit * super Can. Ioan. Sed Christus non timuit separari à Deo per peccatum, neque etiam puniri ab eo propter culpam: quia impossibile erat ei peccare, vt infra dicetur †. Timor autem non est de impossibili. Ergo in Christo non fuit donum timoris.

* tract. 9. cir. med. tom. 9.

† q. 15. a. 1. & 2.

¶ 3. Præterea, Primæ Ioan. 4. dicitur, quod perfecta charitas foras mittit timorem. Sed in Christo fuit perfectissima charitas, secundum illud Ephes. 3. Supereminentem scientiæ charitatem Christi. Ergo in Christo non fuit donum timoris.

SED contra, est quod dicitur Isai. 11. Replebit eum spiritus timoris Domini.

RESPONDEO dicendum, quod sicut in secunda parte dictum est *, timor respicit duo obiecta; quorum vnum est malum terribile, aliud est illud, cuius potestate malum potest inferri: sicut aliquis timet regem, in quantum habet occidendi potestatem. Non autem timeretur ille, qui potest nocere, nisi haberet quamdam eminentiam potestatis, cui de facili resisti non possit: ea enim quæ in promptu habemus repellere, non timemus. Et sic patet, quod aliquis non timetur nisi propter suam eminentiam. Sic igitur dicendum est, quod in Christo fuit timor Dei: non quidem secundum quod respicit malum separationis à Deo per culpam, neque etiam secundum quod respicit malum punitionis pro culpa: sed secundum quod respicit ipsam diuinam eminentiam: prout scilicet anima Christi quodam affectu reuerentiæ mouebatur in Deum, à Spiritu sancto acta. Vnde Hebr. quinto dicitur, quod in omnibus exauditus est pro sua reuerentia. Hunc enim affectum reuerentiæ ad Deum, Christus secundum quod homo, præ cæteris habuit pleniorem. Et ideo ei attribuit Scriptura plenitudinem timoris Domini.

* p. 2. q. 19. art. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod habitus virtutum & donorum, proprie & per se respiciunt bonum: malum autem ex consequenti. Pertinet enim ad rationem virtutis, vt opus bonum reddat, vt in 2. Ethic. * dicitur. Et ideo de ratione doni timoris non est illud malum, quod respicit timor, sed eminentia illius boni, scilicet diuini, cuius potestate aliquod malum infligi potest. Sed spes, secundum quod virtus est, respicit non solum auctorem boni, sed etiam ipsum

* cap. 6. in princ. t. 5.

ſum bonum, in quantum eſt non habitum. Et ideo Chriſto, qui iam habebat perfectum beatitudinis bonum, non attribuitur virtus ſpei, ſed donum timoris.

Ad ſecundum dicendum, quod ratio illa procedit de timore, ſecundum quod reſpicit obiectum quod eſt malum.

Ad tertium dicendum, quod perfecta charitas foras mittit timorem ſeruilem, qui reſpicit principaliter pœnam. Sic autem timor non fuit in Chriſto,

Art. 7. *Vtrum in Chriſto fuerint gratiæ gratis data?* 49

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur quod in Chriſto non fuerint gratiæ gratis datæ. Ei enim qui habet aliquid ſecundum plenitudinem, non competit illud habere ſecundum participationem. Sed Chriſtus habuit gratiam ſecundum plenitudinem, ſecundum illud Ioan. 1. Plenum gratiæ & veritatis. Gratiæ autem gratis datæ videntur eſſe quædam participationes diuinæ, diuiſim, & particulariter diuerſis attributæ: ſecundum illud 1. ad Cor. 12. Diuiſiones gratiarum ſunt. Ergo videtur quod in Chriſto non fuerint gratiæ gratis datæ.

3. con. c. 154 fi. & ver. q. 17. a. 1. & 5. cor. & opuſ. 3. c. 2 : 1. & Rom. 1. l. 3. col. 2: & Ephe. 1 l. 2. 10. 11.

¶ 2. Præterea, Quod debetur alicui, non videtur eſſe gratis ei datum. Sed debitum erat homini Chriſto, quod ſermone ſapientiæ & ſcientiæ abundaret, & potens eſſet in virtutibus faciendis, & in aliis huiuſmodi, quæ pertinent ad gratias gratis datas: cum ipſe ſit Dei virtus & Dei ſapientia, vt dicitur 1. ad Cor. 1. Ergo Chriſto non fuit conueniens habere gratias gratis datas.

¶ 3. Præterea, Gratiæ gratis datæ ordinantur ad vtilitatem fidelium. ſecundum illud 1. ad Cor. 12. Vnicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem. Non autem videtur ad vtilitatem aliorum pertinere habitus, aut quæcumque diſpoſitio, ſi homo non vtatur: ſecundum illud Eccl. 20. Sapientia abſcondita & theſaurus inuiſus, quæ vtilitas in vtriſque? Chriſtus autem non legitur vſus omnibus gratiis gratis datis, præſertim quantum ad genera linguarum, Non ergo in Chriſto fuerunt omnes gratiæ gratis datæ.

SED contra eſt, quod Auguſt. dicit in epiſt. ad Dardanum, * quod ſicut in capite ſunt omnes ſenſus, ita in Chriſto fuerunt omnes gratiæ.

ep. 57 de elinando ad finem, tom. 2.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut in ſecunda parte habitum eſt *, gratiæ gratis datæ ordinantur ad fidei & ſpiritualis doctrinæ manifeſtationem; oportet enim eum qui docet habere ea, per quæ ſua doctrina manifeſtetur: alias ſua doctrina eſſet inutilis. Spiri-

** p. 2. q. 111.*

Spiritualis autem doctrinæ & fidei primus & principalis doctor est Christus : secundum illud Hebr. 2. Cum initium accepisset enarrari per Dominum, per eos, qui audierunt, in nos confirmata est contestante Deo signis & portentis, &c. Vnde manifestum est, quod in Christo excellentissime fuerunt omnes gratiæ gratis datæ, sicut in primo & principali fidei doctore.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut gratia gratum faciens, ordinatur ad actus meritorios tam interiores, quam exteriores: ita gratia gratis data ordinatur ad quosdam actus exteriores, fidei manifestatiuos: sicut est operatio miraculorum, & alia huiusmodi. In vtraque autem gratia Christus plenitudinem habuit; in quantum enim diuinitati vnita erat eius anima, plenam efficaciam habebat ad omnes prædictos actus perficiendos. Sed alij sancti, qui mouentur à Deo sicut instrumenta non vnita, sed separata particulariter efficaciam recipiunt ad hos vel ad illos actus perficiendos. Et ideo in aliis sanctis huiusmodi gratiæ diuiduntur: non autem in Christo.

Ad secundum dicendum, quod Christus dicitur Dei virtus, & Dei sapientia, in quantum est æternus Dei filius. Sic autem non competit sibi habere gratiam, sed esse potius datorem gratiæ : competit autem sibi habere gratiam secundum humanam naturam.

Ad tertium dicendum, quod donum linguarum datum est Apostolis, quia mittebantur ad docendas omnes gentes. Christus autem in vna sola gente Iudæorum voluit personaliter prædicare, secundum quod ipse dicit Matt. 15. Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel. Et Apostolus dicit Romanorum 5. Dico Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis. Et ideo non oportuit, quod loqueretur pluribus linguis : nec tamen defuit ei omnium linguarum notitia: cum etiam occulta cordium ei non essent abscondita, (vt infra dicetur) quorum voces quæcumque sunt signa. Nec tamen inutiliter hanc notitiam habuit: sicut non inutiliter habet habitum, qui eo non vtitur, quando non est opportunum.

q. 10. a. 2. 50 inf. q. 31. art. 2 & 22. quæst. 174. art. 3 & Ps. 44 co. 2. & Mat. 1. col. 2. & 10. 4. l. 6. co. fin. & 1. Cor. 13 l. 2. col. 1

Art. 8. ...m in Christo fuerit prophetia ?

AD octauum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuit prophetia. Prophetia enim importat quandam obscuram & imperfectam notitiam : secundum illud Num. 12, Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, per somnium, aut in visione loquar ad eum. Sed Christus habuit plenam & apertam notitiam, multo magis quam Moyses, de quo ibi subditur,

tur, quod palam, & non per ænigmata videt Deum. Non ergo in Christo debet poni prophetia.

¶ 2. Præterea, Sicut fides est eorum, quæ non videntur, & spes eorum quæ non habentur: ita prophetia est eorum, quæ non sunt præsentia, sed distant: nam prophetia dicitur quasi procul fans. Sed in Christo non ponitur fides, nec spes, vt supra dictum est†. art. 3. & 4. huius quæst.
Ergo prophetia etiam non debet poni in Christo.

¶ 3. Præterea, Propheta est inferioris ordinis, quam Angelus: vnde & de Moyse, qui fuit supremus Prophetarum (vt in secunda parte dictum est *) dicitur Act. 7. quod locutus est cum Angelo in solitudine. 2.2. quæst. 174. a. 4.
Sed Christus non est minoratus ab Angelis secundum notitiam animæ, sed solum secundum corporis passionem, vt habetur Hebr. 2. Ergo videtur quod Christus non fuit propheta.

SED contra est, quod de eo prædicitur Deut. 18. Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris. Et ipse de se dicit Matt. 13. & Ioan. 4. Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua.

RESPONDEO dicendum, quod Propheta dicitur quasi procul fans, vel procul videns: in quantum scilicet cognoscit & loquitur ea, quæ sunt procul ab hominum sensibus: sicut etiam Augustinus dicit 16. contra Faustum *. Est autem considerandum, quod c. 18. to. 6.
non potest dici aliquis propheta ex hoc, quod cognoscit & annuntiat ea, quæ sunt aliis procul, cum quibus ipse non est. Et hoc manifestum est secundum locum, & secundum tempus. Si enim aliquis in Gallia existens cognosceret & annuntiaret aliis in Gallia existentibus ea, quæ tunc in Syria agerentur, propheticum esset, sicut Elisæus ad Giezi dixit, 4. Reg. 25. quomodo vir descenderat de curru, & occurrerat ei. Si vero aliquis in Syria existens, ea quæ sunt ibi annuntiaret, non esset propheticum. Et idem apparet secundum tempus. Propheticum enim fuit quod Isaias prænuntiauit, quod Cyrus Rex Persarum templum Dei esset reædificaturus, vt patet Isai. 44. Non autem fuit propheticum, quod Esdras hoc scripsit, cuius tempore factum est. Si igitur Deus, aut Angeli, vel etiam beati cognoscunt & annuntiant ea, quæ sunt procul à nostra notitia, hoc non pertinet ad Prophetiam; quia in nullo nostrum statum attingunt. Christus autem ante passionem nostrum statum attingebat: in quantum non solum erat comprehensor, sed etiam viator. Et ideo propheticum erat, quod ea quæ erant procul ab aliorum viatorum notitia, & cognoscebat & annũtiabat. Et hac ratione dicitur in eo fuisse prophetia.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod per illa verba non ostenditur esse de ratione prophetiæ ænigmatica cognitio, quæ scilicet est per somnium & in visione: sed ostenditur comparatio aliorum Prophetarum, qui per somnium & in visione perceperunt diuina, ad Moysen, qui palam & non per ænigmata Deum vidit. Qui propheta est dictus, secundum illud Deuter. vlt. Non surrexit vltra Propheta in Israel, sicut Moyses. Potest tamen dici quod etsi Christus habuit plenam & apertam notitiam, quantum ad partem intellectiuam, habuit tamen in parte imaginatiua quasdam similitudines, in quibus etiam poterat speculari diuina: in quantum non solum erat comprehensor, sed etiam viator.

Ad secundum dicendum, quod fides est eorum, quæ non videntur ab ipso credente; & similiter spes est eorum, quæ non habentur ab ipso sperante: sed prophetia est eorum quæ sunt procul à communi hominum sensu, cum quibus propheta conuersatur, & communicat in statu viæ. Et ideo fides & spes repugnant perfectioni beatitudinis Christi: non autem prophetia.

Ad tertium dicendum, quod Angelus cum sit comprehensor, est supra Prophetam, qui est purus viator: non autem supra Christum, qui fuit simul viator & comprehensor.

51 Art. 9. *Vtrum in Christo fuerit plenitudo gratiæ?*

Inf. a. 10. & 12. cc. & 3. d. 13 q. 1. ar. 2. q. 1. et d. 13. qu. 1. a. 2. 5. Et opu. 3. ca. 221. et op 60. cap. 3. col. 9.

AD nonum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit in Christo gratiæ plenitudo. A gratia enim deriuantur virtutes, vt in secunda parte dictum est *. Sed in Christo non fuerunt omnes virtutes: non enim fuit in eo fides neque spes: vt ostensum est †. Ergo in Christo non fuit gratiæ plenitudo.

¶ 2. Præterea, Sicut patet ex his, quæ in secunda parte dicta sunt *. Gratia diuiditur in operantem & cooperantem. Operans autem gratia dicitur, per quam iustificatur impius. Quod quidem non habuit locum in Christo, qui nunquam subiacuit alicui peccato. Ergo in Christo non fuit plenitudo gratiæ.

¶ 3. Præterea, Iac. 1. dicitur, Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est descendens à Patre luminum. Sed quod descendit, habetur particulariter & non plene. Ergo nulla creatura, nec etiam anima Christi potest habere plenitudinem donorum gratiæ.

** p. 2. q. 110. a. 4. ad 1.*
† a. 3. et 4
** p. 2. q. 111. ar. 2*

SED contra est, quod dicitur Io. 1. Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis.

RESPONDEO dicendum, quod plene dicitur haberi

haberi, quod perfecte & totaliter habetur. Totalitas autem & perfectio potest attendi dupliciter. Vno modo quantum ad quantitatem eius intensiuam; puta si dicam aliquem plene habere albedinem, si habeat eam quantumcumque nata est haberi. Alio modo secundum virtutem: puta si aliquis dicatur plene habere vitam, quia habet eam secundum omnes effectus vel opera vitæ: & sic habet plene vitam homo, non autem brutum animal, vel planta. Vtroque autem modo Christus habuit gratiæ plenitudinem. Primo quidem, quia habuit eam in summo secundum perfectissimum modum, quo haberi potest. Et hoc quidem apparet, primo ex propinquitate animæ Christi ad causam gratiæ. Dictum est * enim, quod quanto aliquod receptiuum propinquius est causæ influenti, tanto abundantius recipit. Et ideo anima Christi, quæ propinquius coniungitur Deo inter omnes creaturas rationales, maximam recipit influentiam gratię eius. Secundo ex comparatione eius ad effectum. Sic enim recipiebat anima Christi gratiam, vt ex ea quodammodo transfunderetur in alios. & ideo oportuit quod haberet maximam gratiam: sicut ignis, qui est causa caloris in omnibus calidis, est maxime calidus. Similiter etiam quantum ad virtutem gratiæ plene habuit gratiam: quia habuit eam ad omnes operationes vel effectus gratiæ. Et hoc ideo, quia conferebatur ei gratia, tanquam cuidam vniuersali principio in genere habentium gratiam. Virtus autem primi principij alicuius generis vniuersaliter se extendit ad omnes effectus illius generis: sicut sol, qui est vniuersalis causa generationis (vt Dionys. dicit 4. cap. de diu. nomin. *) eius virtus se extendit ad omnia, quæ sub generatione cadunt. Et sic secunda plenitudo gratiæ attenditur in Christo, in quantum se extendit eius gratia ad omnes gratiæ effectus, qui sunt virtutes & dona, & alia huiusmodi.

ar. 1. huius q.

c. 4. p. 1. inter pr. & med.

Ad primum ergo dicendum, quod fides & spes nominant effectus gratiæ in quodam defectu, qui est ex parte recipientis gratiam: in quantum scilicet fides est de non visis, & spes de non habitis. Vnde non oportet, quod in Christo, qui est auctor gratiæ, fuerint defectus, quos important fides & spes: sed quicquid est perfectionis in fide & spe, in Christo est multo perfectius. Sicut in igne non sunt omnes modi caloris defectiui ex defectu subiecti, sed quicquid pertinet ad perfectionem caloris.

Ad secundum dicendum, quod ad gratiam operantem per se, pertinet facere iustum: sed quod iustum faciat

faciat ex impio, hoc accidit ei ex parte subiecti, Anima Christi igitur iustificata est per gratiam operantem. in quantum per eam facta est iusta & sancta à principio suæ conceptionis, non quod ante fuerit peccatrix, aut etiam non iusta.

Ad tertium dicendum, quod plenitudo gratiæ attribuitur animæ Christi secundum capacitatem creaturæ: non autem per comparationem ad plenitudinem infinitam bonitatis diuinæ.

Art. 10. *Vtrum plenitudo gratia sit propria Christi?*

52 3. d. 13. q. 1. a. 2. q. 2.

AD decimum sic proceditur. Videtur, quod plenitudo gratiæ non sit propria Christi. Quod enim est proprium alicuius, sibi soli conuenit. Sed esse plenum gratia, quibusdam aliis attribuitur: dicitur enim Lucæ 1. beatæ Virgini, Aue gratia plena: dicitur etiam Act. 7. Stephanus plenus gratia & fortitudine. Ergo plenitudo gratiæ non est propria Christo.

¶ 2. Præterea, Illud quod potest communicari aliis per Christum, non videtur esse proprium Christo. Sed plenitudo gratiæ potest communicari per Christum aliis dicit enim Apost. Ephes. Vt impleamini in omnem plenitudinem Dei. Ergo plenitudo gratiæ non est propria Christo.

¶ 3. Præterea, Status viæ proportionari videtur statui patriæ. Sed in statu patriæ erit quædam plenitudo: quia in illa cœlesti patria, vbi plenitudo est omnis boni, licet quædam data sint excellenter, nihil tamen possidetur singulariter: vt patet per Greg. * in homil. de centum ouibus. Ergo in statu viæ habetur gratiæ plenitudo à singulis hominibus: & ita plenitudo gratiæ non est propria Christi.

hom. 34. in euan. inter fin. & med.

SED contra est, quod plenitudo gratiæ attribuitur Christo, in quantum est vnigenitus à patre, secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum à patre, plenum gratiæ & veritatis. Sed esse vnigenitum à patre, est proprium Christo. Ergo & sibi propium est, esse plenum gratiæ & veritatis.

RESPONDEO dicendum, quod plenitudo gratiæ potest attendi dupliciter. Vno modo ex parte ipsius gratiæ, alio modo ex parte habentis gratiam. Ex parte quidem ipsius gratiæ, dicitur esse plenitudo gratiæ ex eo, quod aliquis pertingit ad summum gratiæ, & quantum ad essentiam, & quantum ad virtutem: quia scilicet habet gratiam, & in maxima excellentia, qua potest haberi, & in maxima extensione ad omnes gratiæ effectus: & talis gratiæ plenitudo, est propria Christo. Ex parte vero subiecti gratiam habentis, esse dicitur gratiæ plenitudo, quod quis habet

bet plene gratiam, secundum suam conditionem: siue secundum intensionem, provt in eo est intensa gratia vsque ad terminum præfixum ei à Deo: secundum illud Ephes. 4. Vnicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Siue etiam secundum virtutem: in quantum scilicet habet facultatem gratiæ ad omnia, quæ pertinent ad suum officium, siue statum, sicut Apostolus dicebat Ephes. 3. Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc illuminare omnes, &c. Et talis gratiæ plenitudo non est propria Christo, sed communicatur aliis per Christum.

Ad primum ergo dicendum, quod beata Virgo dicta est plena gratia, non ex parte ipsius gratiæ: quia non habuit gratiam in summa excellentia, qua potest haberi, nec ad omnes effectus gratiæ; sed dicitur fuisse plena gratia per comparationem ad ipsam: quia scilicet habebat gratiam sufficientem ad statum illum, ad quem erat electa à Deo, vt esset scilicet mater vnigeniti eius. Et similiter Stephanus dicitur plenus gratia: quia habebat gratiam sufficientem ad hoc, quod esset idoneus minister & testis Dei, ad quod erat electus. Et idem dicendum est de aliis. Harum tamen plenitudinum vna est plenior altera, secundum quod aliquis est diuinitus præordinatus ad altiorem, vel inferiorem statum.

Ad secundum dicendum, quod Apostolus ibi loquitur de illa plenitudine gratiæ, quæ accipitur ex parte subiecti, in comparatione ad id, ad quod homo est diuinitus præordinatus. Quod quidem est vel aliquid commune, ad quod præordinantur omnes Sancti: vel aliquid speciale, quod pertinet ad excellentiam aliquorum. Et secundum hoc quædam plenitudo gratiæ est omnibus sanctis communis, vt scilicet habeant gratiam sufficientem ad merendum vitam æternam, quæ in plena Dei fruitione consistit. Et hanc plenitudinem optat Apostolus fidelibus, quibus scribit.

Ad tertium dicendum, quod illa dona, quæ sunt communia in patria, scilicet visio, comprehensio, & fruitio, & alia huiusmodi, habent quædam dona sibi correspondentia in statu viæ, quæ etiam sunt communia omnibus Sanctis. Sunt tamen quædam prærogatiuæ Sanctorum in patria, & in via, quæ non habentur ab omnibus.

55 3. d. 13. q. 1. ad 2. q. 2. & d. 14. art. 1. q. 1. & ver. q. 29 art. 3. & op. 3. cap. 221. & opusc. 60. c. 3. col. 9. & 10. 3. lec. 6. col. 2. & 3.

Art. 11. *Vtrum Christi gratia sit infinita?*

AD vndecimum sic proceditur. Videtur, quod gratia Christi sit infinita. Omne enim immensum, est infinitum. Sed gratia Christi est immensa: dicitur

enim Ioan. 3. Non enim ad mensuram dat Deus Spiritum Filio, scilicet Christo. Ergo gratia Christi est infinita.

¶ 2. Præterea, Effectus infinitus demonstrat virtutem infinitam, quæ non potest fundari, nisi in essentia infinita. Sed effectus gratiæ Christi est infinitus: extendit enim se ad salutem totius humani generis: Ipse enim est propiatio pro peccatis nostris, & totius mundi: vt dicitur primæ Ioan. 2. Ergo gratia Christi est infinita.

¶ 3. Præterea, Omne finitum, per additionem finiti potest peruenire ad quantitatem cuiuscumque finiti. Si igitur gratia Christi esset finita, posset alterius hominis gratia tantum crescere, quod perueniret ad æqualitatem gratiæ Christi: contra quod dicitur Iob 28. Non adæquabitur ei aurum vel vitrum: secundum
l .18. Moral. c. 31. quod Gregorius * ibi exponit. Ergo gratia Christi est infinita.

SED contra est, quod gratia est quiddam creatum in anima. Sed omne creatum est finitum, secundum illud Sapien. 11. Omnia in numero & pondere & mensura disposuisti. Ergo gratia Christi non est infinita.

RESPONDEO dicendum, quod sicut ex su-
q. 2. a. 10. pra dictis patet *, in Christo potest duplex gratia considerari. Vna quidem est gratia vnionis: quæ sicut
q. 6. a. 6. supra dictum est †, est ipsum vniri personaliter filio Dei: quod est gratis concessum humanæ naturæ: & hanc gratiam constat esse infinitam, secundum quod ipsa persona Verbi est infinita. Alia vero est gratia habitualis, quæ quidem potest dupliciter considerari. Vno modo secundum quod est quoddam ens. Et sic necesse est quod sit ens finitum: est enim in anima Christi sicut in subiecto: anima autem Christi est creatura quædam habens capacitatem finitam. Vnde esse gratiæ cum non excedat suum subiectum, non potest esse infinitum. Alio modo potest considerari secundum propriam rationem gratiæ. Et sic gratia Christi potest dici infinita, eo quod non limitatur: quia scilicet habet quicquid potest pertinere ad rationem gratiæ: & non datur ei secundum aliquam certam mensuram id quod ad rationem gratiæ pertinet: eo quod secundum propositum Dei, cuius est gratiam mensurare, gratia confertur animæ Christi, sicut cuidam vniuersali principio gratificationis in humana natura: secundum illud Ephes. 1. Gratificauit nos in dilecto filio. Sicut si dicamus lucem solis esse infinitam, non quidem secundum suum esse, sed secundum rationem lucis,

cis, quia habet quicquid ad rationem lucis pertinere potest.

Ad primum ergo dicendum, quod id quod dicitur, Pater non ad mensuram dat Spiritum Filio, vno modo exponitur de dono quod Deus pater ab æterno dedit Filio, scilicet diuinam naturam, quæ est donum infinitum. Vnde quædam gloss.* dicit ibidem, Vt tantus sit Filius, quantus & Pater. Alio modo potest referri ad donum quod datum est humanæ naturæ, vt vniatur diuinæ personæ: quod etiam est donum infinitum. Vnde gloss.† dicit ibidem, Sicut Pater plenum & perfectum genuit Verbum, sic & plenum & perfectum est vnitum humanæ naturæ. Tertio modo potest referri ad gratiam habitualem, in quantum gratia Christi se extendit ad omnia quæ sunt gratiæ. Vnde Aug. * hoc exponens dicit, Mensura diuina, diuisio quædam donorum est: alij enim datur per Spiritum sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ: sed Christus, qui dat, non ad mensuram accepit.

gl. interlinearis super illud Omnia dedit in manu eius.
†glos. or. ibi.
** tract. 14. in Io. ante me. tom. 9.*

Ad secundum dicendum, quod gratia Christi habet infinitum effectum: tum propter infinitatem prædictam gratiæ, tum propter vnitatem diuinæ personæ, cui anima Christi vnita est.

Ad tertium dicendum, quod minus per augmentum potest peruenire ad quantitatem maioris, in his quæ habent quantitatem vnius rationis: sed gratia altersus hominis comparatur ad gratiam Christi, sicut quædam virtus particularis ad vniuersalem. Vnde sicut virtus ignis, quantumcumque crescat, non potest adæquare virtutem solis: ita gratia alterius hominis, quantumcumque crescat, non potest adæquare gratiam Christi.

Art. 12. *Vtrum gratia Christi potuerit augeri?* 54

AD duodecimum sic proceditur. Videtur, quod gratia Christi potuerit augeri. Omni enim finito potest fieri additio. Sed gratia Christi fuit finita, vt dictum est *. Ergo potuit augeri.

¶ 2. Præterea, Augmentum gratiæ fit per virtutem diuinam: secundum illud 2. ad Corinth. 9. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis. Sed virtus diuina, cum sit infinita, nullo termino coarctatur. Ergo videtur, quod gratia Christi potuerit esse maior.

¶ 3. Præterea, Luc. 2. dicitur, quod puer Iesus proficiebat sapientia & ætate & gratia apud Deum & homines. Ergo gratia Christi potuit augeri.

1. d. 15. q. 5. a. 1. q. 4. & d. 17 q. 2. a. 4. ad 3. et 3 d. 13. q. 1. ar. 2. q. 3. & d. 18. a. 5. c. & Isa. 11. l. 2. princ.
** a. prac.*

SED, contra est, quod dicitur Ioan. 1. Vidimus

eum quasi vnigenitum à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Sed nihil potest esse aut intelligi maius, quam quod aliquis sit vnigenitus à Patre. Ergo etiam non potest esse vel intelligi maior gratia, quam illa, qua Christus fuit plenus.

RESPONDEO dicendum, quod aliquam formam non posse augeri, contingit dupliciter. Vno modo ex parte ipsius subiecti: alio modo ex parte ipsius formæ. Ex parte quidem subiecti, quando subiectum attingit ad vltimum gradum in participatione illius formæ secundum suum modum: sicut si dicatur, quod aër non potest crescere in caliditate, quando pertingit ad vltimum gradum caloris, qui potest saluari in natura aëris; licet possit esse maior calor in rerum natura, qui est calor ignis. Ex parte autem formæ excluditur possibilitas augmenti, quando aliquod subiectum attingit ad vltimam perfectionem, quam potest talis forma habere in natura: sicut si dicamus, quod calor ignis non potest augeri, quia non potest esse perfectior gradus caloris, quam ille, ad quem pertingit ignis. Sicut autem aliarum formarum est ex diuina sapientia determinata propria mensura, ita & gratiæ: secundum illud Sapien. 11. Omnia in numero, & pondere, & mensura disposuisti. Mensura autem vnicuique formæ præfigitur per comparationem ad suum finem: sicut non est maior grauitas, quam grauitas terræ, quia non potest esse inferior locus loco terræ. Finis autem gratiæ est vnio creaturæ rationalis ad Deum: non potest autem esse nec intelligi maior vnio creaturæ rationalis ad Deum, quam quæ est in persona; & ideo gratia Christi pertingit ad summam mensuram gratiæ. Sic igitur manifestum est, quod gratia Christi non potest augeri ex parte ipsius gratiæ. Sed nec etiam ex parte subiecti: quia Christus, secundum quod homo à primo instanti suæ conceptionis fuit verus, & plenus comprehensor. Vnde in eo non potuit esse gratiæ augmentum, sicut nec in aliis Beatis, quorum gratia augeri non potest, eo quod sunt in termino. Hominum vero qui sunt purè viatores, gratia potest augeri: & ex parte formæ, quia non attingunt summum gratiæ gradum: & ex parte subiecti, quia nondum peruenerunt ad terminum.

Ad primum ergo dicendum, quod si loquamur de quantitatibus mathematicis, cuilibet finitæ quantitati potest fieri additio: quia ex parte quantitatis finitæ, non est aliquid quod repugnet additioni. Si vero loquamur de quantitate naturali, sic potest esse repugnantia ex parte formæ, cui debetur determinata quan

quantitas, sicut & alia accidentia determinata. Vnde Philosophus dicit in 2. de anima *, quod omnium natura constantium est terminus, & ratio magnitudinis, & augmenti. Et inde est, quod quantitati totius cæli non potest fieri additio. Multo igitur magis in ipsis formis consideratur aliquis terminus, vltra quem non progrediuntur. Et propter hoc non oportet, quod gratiæ Christi possit fieri additio, quamuis sit finita secundum sui essentiam. *text. 41. tom. 2.*

Ad secundum dicendum, quod virtus diuina licet possit facere aliquid maius & melius, quam sit habitualis gratia Christi: non tamen posset facere, quod ordinaretur ad aliquid maius, quam sit vnio personalis ad Filium vnigenitum à Patre. Cui vnioni sufficienter correspondet talis mensura gratiæ, secundum diffinitionem diuinæ sapientiæ.

Ad tertium dicendum, quod in sapientia, & gratia aliquis potest proficere dupliciter. Vno modo secundum ipsos habitus sapientiæ, & gratiæ augmentatos: & sic Christus in eis non proficiebat. Alio modo secundum effectus, in quantum scilicet aliquis sapientiora, & virtuosiora opera facit. Et sic Christus proficiebat sapientia, & gratia, sicut & ætate: quia secundum processum ætatis perfectiora opera faciebat, vt se verum hominem demonstraret, & in his, quæ sunt ad Deum, & in his quæ sunt ad homines.

Art. 13. *Qualiter gratia Christi habitualis se habeat ad vnionem.*

AD [illegible] proceditur. Videtur, quod gratia habitualis in Christo non subsequatur vnionem. Idem enim non sequitur ad seipsum. Sed hæc gratia habitualis videtur eadem esse cum gratia vnionis: dicit enim August. in lib. de prædest. * sanctorum, Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicumque christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Quorum duorum primum pertinet ad gratiam habitualem: secundum ad gratiam vnionis. Ergo videtur, quod gratia habitualis non subsequatur vnionem. *3. d. 13. q. 5. a. 2. q. 3. & op. 3. c. 221. & opu. 6. c. 3. co. 2. * c. 15. ante med. tom. 7.*

¶ 2. Præterea, Dispositio præcedit perfectionem tempore, vel saltem intellectu. Sed gratia habitualis videtur esse, sicut quædam dispositio humanæ naturæ ad vnionem personalem. Ergo videtur, quod gratia habitualis non subsequatur vnionem, sed magis præcedat.

¶ 3. Præterea, Commune est prius proprio. Sed gratia habitualis est communis Christo, & aliis ho-

minibus : gratia autem vnionis eſt propria Chriſto. Ergo prior eſt ſecundum intellectum, gratia habitualis quam ipſa vnio. Non ergo ſequitur eam.

SED contra eſt, quod dicitur Iſai. 42. Ecce ſeruus meus, ſuſcipiam eum : & poſtea ſequitur, Dedi ſpiritum meum ſuper eum. Quod quidem pertinet ad donum gratiæ habitualis. Vnde relinquitur, quod ſuſceptio naturæ humanæ in vnitatem perſonæ, præcedat gratiam habitualem in Chriſto.

RESPONDEO dicendum, quod vnio humanæ
q.2 a.10. naturæ ad diuinam perſonam (quam ſupra * diximus
& q.6. eſſe ipſam gratiam vnionis) præcedit gratiam habi-
art.6. tualem in Chriſto : non ordine temporis, ſed naturæ, & intellectus.

Et hoc triplici ratione. Primo quidem ſecundum ordinem principiorum vtriuſque. Principium enim vnionis eſt perſona Filij, aſſumens humanam naturam: quæ ſecundum hoc dicitur miſſa eſſe in mundum, quod humanam naturam aſſumpſit. Principium autem gratiæ habitualis, quæ cum charitate datur, eſt Spiritus ſanctus, qui ſecundum hoc dicitur mitti, quod per charitatem mentem inhabitat. Miſsio autem Filij ſecundum ordinem naturæ, prior eſt miſsione Spiritus ſancti, ſicut ordine naturæ Spiritus ſanctus procedit à Filio, & à ſapientia dilectio. Vnde & vnio perſonalis, ſecundum quam intelligitur miſsio Filij, eſt prior ordine naturæ, habituali gratia, ſecundum quam intelligitur miſsio Spiritus ſancti. Secundo accipitur ratio huius ordinis ex habitudine gratiæ ad ſuam cauſam. Gratia autem cauſatur in homine ex præſentia diuinitatis, ſicut lumen in aere ex præſentia ſolis. Vnde dicitur Ezech. 43. Gloria Dei Iſrael ingrediebatur per viam Orientalem, & terra ſplendebat à maieſtate eius. Præſentia autem Dei in Chriſto intelligitur ſecundum vnionem humanæ naturæ ad diuinam perſonam. Vnde gratia habitualis Chriſti intelligitur, vt conſequens hanc vnionem, ſicut ſplendor ſolem.

Tertio, ratio huius ordinis ſumi poteſt ex fine gratiæ : ordinatur enim ad bene agendum. Actiones autem ſunt ſuppoſitorum, & indiuiduorum. Vnde actio, & per conſequens gratia ad ipſam ordinans, præſupponit hypoſtaſim operantem. Hypoſtaſis autem non præſupponitur in humana natura ante vnio-
q.4.a.2. nem : vt ex ſupra dictis * patet. Et ideo gratia vnionis ſecundum intellectum præcedit gratiam habitualem.

loco cit. Ad primum ergo dicendum, quod Auguſtinus †
in arg. ibi gratiam nominat, gratuitam Dei voluntatem, gra-
tis

tis beneficia largientem. Et propter hoc eadem gratia dicit hominem quemcumque fieri christianum, qua gratia factus est homo Christus: quia vtrumque gratuita Dei voluntate absque meritis factum est.

Ad secundum dicendum, quod sicut dispositio in via generationis præcedit perfectionem, ad quam disponit in his quæ successiue perficiuntur: ita naturaliter perfectionem sequitur, quam aliquis iam consecutus est: sicut calor, qui fuit dispositio ad formam ignis, est effectus profluens à forma ignis iam præexistentis. Humana autem natura in Christo vnita est personæ Verbi à principio, absque successione. Vnde gratia habitualis non intelligitur vt præcedens vnionem, sed vt consequens eam, sicut quædam proprietas naturalis. Vnde & August. dicit in Ench.* quod gratia est quodammodo Christo homini naturalis. c.40.t.3.

Ad tertium dicendum, quod commune est prius proprio, si vtrumque sit vnius generis. Sed in his, quæ sunt diuersorum generum, nihil prohibet proprium esse prius communi. Gratia autem vnionis non est in genere gratiæ habitualis: sed est supra omne genus, sicut & ipsa diuina persona. Vnde hoc proprium nihil prohibet esse prius communi: quia non se habet per additionem ad commune, sed potius est principium, & origo eius, quod est commune.

QVAESTIO VIII.

De gratia Christi, secundum quod est caput Ecclesiæ, in octo articulos diuisa.

DEinde considerandum est de gratia Christi, secundum quod est caput Ecclesiæ.

ET CIRCA hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum Christus sit caput Ecclesiæ?

¶ Secundo, vtrum sit caput hominum quantum ad corpora: vel solum quantum ad animas?

¶ Tertio, vtrum sit caput omnium hominum?

¶ Quarto, vtrum sit caput angelorum?

¶ Quinto, vtrum gratia Christi, secundum quam est caput Ecclesiæ, sit eadem cum gratia habituali eius, secundum quod est quidam homo singularis?

¶ Sexto, vtrum esse caput Ecclesiæ sit proprium Christo?

¶ Septimo, vtrum diabolus sit caput omnium malorum?

¶ Octauo, vtrum Antichristus etiam possit dici caput omnium malorum?

56 Art. 1. *Vtrum Christus sit caput Ecclesiæ?*

Inf. q. 48. art. 1. c. & q. 49. a. 2. c. & 3. d. 13. q. 2. a. 1. & ver. q. 29. a. 3. c. fi. & a. 4. & a. 5. c. & op. 3. c. 223. & opusc. 60. c. 3. col. 6. & 1. Cor. 11. l. 1. co. 2. & Eph. 1. fin.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christo secundum quod est homo, non competat esse caput Ecclesiæ. Caput enim influit sensum, & motum in membra. Sensus autem, & motus spiritualis, qui est per gratiam, non influitur nobis à Christo homine: quia sicut August. * dicit in lib. de Trinit. nec etiam Christus, secundum quod est homo, dat Spiritum sanctum, sed solum in quantum est Deus. Ergo ei, secundum quod est homo, non competit esset caput Ecclesiæ.

¶ 2. Præterea, Capitis non videtur esse aliud caput. Sed Christi, secundum quod est homo, est caput Deus: secundum illud 1. ad Corinth. 11. Caput Christi Deus. Ergo ipse Christus non est caput.

¶ 3. Præterea, Caput in homine est quoddam particulare membrum, influentiam recipiens à corde. Sed Christus est vniuersale principium totius Ecclesiæ. Ergo non est Ecclesiæ caput.

** c. 12. ante med. tom. 3.*

SED contra est, quod dicitur Ephes. 1. Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam.

RESPONDEO dicendum, quod sicut tota Ecclesia dicitur vnum corpus mysticum per similitudinem ad naturale corpus hominis, quod secundum diuersa membra habet diuersos actus (vt Apost. docet Roman. 12. & primæ ad Corinth. 12.) ita Christus dicitur caput Ecclesiæ secundum similitudinem humani capitis. In quo tria possumus considerare, scilicet ordinem, perfectionem, & virtutem. Ordinem quidem, quia caput est prima pars hominis, incipiendo à superiori. Et inde est, quod omne principium consueuit vocari caput: secundum illud Ezechiel. 16. Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ. Perfectionem autem, quia in capite vigent omnes sensus & interiores, & exteriores, cum in cæteris membris sit solus tactus. Et inde est, quod dicitur Isai. 9. Senex & honorabilis ipse est caput. Virtutem vero, quia virtus, & motus cæterorum membrorum, & gubernatio eorum in suis actibus, est à capite, propter vim sensitiuam, & motiuam ibi dominantem: vnde & rector dicitur caput populi, secundum illud 1. Reg. 15. Nonne cum paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Hæc autem tria competunt Christo spiritualiter. Primo enim secundum propinquitatem ad Deum, gratia eius altior est & prior, etsi non tempore: quia omnes alij receperunt gratiam per respectum ad gratiam ipsius: secundum illud Roman. 8. Quos præsciuit,

hos

hos & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Secundo vero perfectionem habet quantum ad plenitudinem omnium gratiarum: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum plenum gratiæ, & veritatis: vt etiam supra ostensum est *. Tertio, virtutem habet influendi gratiam in omnia membra Ecclesiæ: secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Et sic patet, quod Christus conuenienter dicitur Ecclesiæ caput. *q. prae. ar. 9.*

Ad primum ergo dicendum, quod dare gratiam, aut Spiritum sanctum, conuenit Christo secundum quod Deus, auctoritatiue: sed instrumentaliter conuenit etiam ei, secundum quod homo, in quantum scilicet eius humanitas instrumentum fuit diuinitatis eius. Et ita actiones ipsius ex virtute diuinitatis fuerunt nobis salutiferæ: vtpote gratiam in nobis causantes, & per meritum, & per efficientiam quamdam. Aug. * autem negat Christum, secundum quod homo est, dare Spiritum sanctum per auctoritatem. Instrumentaliter autem, siue ministerialiter etiam alij Sancti dicuntur dare Spiritum sanctum: secundum illud Gal. 3. Qui tribuit nobis spiritum, &c. *Loco cit. in arg.*

Ad secundum dicendum, quod in metaphoricis locutionibus non oportet attendi similitudinem quantum ad omnia: sic enim non esset similitudo, sed rei veritas. Capitis igitur naturalis non est caput aliud, quia corpus humanum non est pars alterius corporis. Sed corpus similitudinarie dictum, id est aliqua multitudo ordinata est pars alterius multitudinis sicut multitudo domestica est pars multitudinis ciuilis: & ideo paterfamilias, qui est caput multitudinis domesticæ, habet supra se caput, rectorem ciuitatis. Et per hunc modum nihil prohibet, caput Christi esse Deum, cum tamen ipse Christus sit caput Ecclesiæ.

Ad tertium dicendum, quod caput habet manifestam eminentiam respectu cæterorum exteriorum membrorum: sed cor habet quamdam influentiam occultam. Et ideo cordi comparatur Spiritus sanctus, qui inuisibiliter Ecclesiam viuificat & vnit: capiti autem comparatur ipse Christus, secundum visibilem naturam, secundum quam homo hominibus præfertur.

ST 3. d. 13. q. 2. a. 2. & q. 3. & veri. q. 29. ar. 4. ad 1. & op. 60. c. 3. col. 7.

Art. 2. *Vtrum Christus sit caput hominum, quantum ad corpora, vel solum quantum ad animas?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus non sit caput hominum, quo ad corpora. Christus

ſtus enim dicitur caput Eccleſiæ, in quantum influit ſpiritualem ſenſum, & motum gratiæ in Eccleſiam. Sed huius ſpiritualis ſenſus & motus capax non eſt corpus. Ergo Chriſtus non eſt caput hominum ſecundum corpora.

¶ 2. Præterea, Secundum corpora communicamus cum brutis. Si ergo Chriſtus eſſet caput hominum quantum ad corpora, ſequeretur quod etiam eſſet caput brutorum animalium: quod eſt inconueniens.

¶ 3. Præterea, Chriſtus corpus ſuum ab aliis hominibus traxit: vt patet Matth. 1, & Luc. 3. Sed caput eſt primum inter cætera membra, vt dictum eſt *. Ergo Chriſtus non eſt caput Eccleſiæ, quantum ad corpora.

art. præc. ad 3.

SED contra eſt, quod dicitur Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ.

RESPONDEO dicendum, quod corpus humanum habet naturalem ordinem ad animam rationalem, quæ eſt propria forma eius, & motor. Et in quantum quidem eſt forma eius, recipit ab anima vitam, & cæteras proprietates conuenientes humano corpori ſecundum ſuam ſpeciem: in quantum vero anima eſt motor corporis, corpus inſtrumentaliter ſeruit animæ. Sic ergo dicendum eſt, quod habet vim influendi humanitas Chriſti, in quantum eſt coniuncta Dei verbo, cui corpus vnitur per animam, vt ſupra dictum eſt *. Vnde tota Chriſti humanitas, ſecundum ſcilicet animam, & corpus, influit in homines, & quantum ad animam, & quantum ad corpus: ſed principaliter quantum ad animam, ſecundario quantum ad corpus. Vno modo in quantum membra corporis exhibentur arma iuſtitiæ in anima exiſtenti per Chriſtum, vt Apoſtolus dicit Rom. 6. Alio modo in quantum vita gloriæ ab anima deriuatur ad corpus, ſecundum illud Ro. 8. Qui ſuſcitauit Chriſtum Ieſum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem ſpiritum eius in vobis.

q. 6. a. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod ſenſus ſpiritualis gratiæ non peruenit quidem ad corpus primo & principaliter; ſed ſecundario & inſtrumentaliter, vt dictum eſt *.

In corp. art.

Ad ſecundum dicendum, quod corpus animalis bruti nullam habitudinem habet ad animam rationalem, ſicut habet corpus humanum. Et ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quod licet Chriſtus trax-

rit materiam corporis ab aliis hominibus: vitam tamen immortalem corporis omnes homines trahunt ab ipso, secundum illud primæ ad Corinth. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur.

Art. 3. *Vtrum Christus sit caput omnium hominum?* 58

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus non sit caput omnium hominum. Caput enim non habet relationem nisi ad membra sui corporis. Infideles autem nullo modo sunt membra Ecclesiæ, quæ est corpus Christi, vt dicitur Ephes. 1. Ergo Christus non est caput omnium hominum. *Inf. q. 11. a. 3. c. & q. 19. a. 4. c. & 1. & 3. d. 13. q. 2. ar. 1. q. 2 & 3.*

¶ 2. Præterea, Apostolus dicit ad Ephes. 5. quod Christus tradidit semetipsum pro Ecclesia, vt ipse exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi. Sed multi sunt etiam fideles, in quibus inuenitur macula, aut ruga peccati. Ergo nec etiam omnium fidelium Christus est caput.

¶ 3. Præterea, Sacramenta veteris legis comparantur ad Christum sicut vmbra ad corpus, vt dicitur Coloss. 2. Sed patres veteris testamenti sacramentis illis suo tempore seruiebant, secundum illud Hebr. 8. Qui exemplari & vmbræ deseruiunt cœlestium. Non ergo pertinebant ad corpus Christi: & ita Christus non est caput omnium hominum.

SED contra est, quod dicitur 1. Tim. 4. Est Saluator omnium hominum, & maxime fidelium. Et 1. Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi. Saluare autem homines & propitiationem esse pro peccatis eorum, competit Christo, secundum quod est caput. Ergo Christus est caput omnium hominum.

RESPONDEO dicendum, quod hæc est differentia inter corpus hominis naturale, & corpus Ecclesiæ mysticum: quod membra corporis naturalis sunt omnia simul, membra autem corporis mystici non sunt omnia simul: neque quantum ad esse naturæ, quia corpus Ecclesiæ constituitur ex hominibus, qui fuerunt à principio mundi, vsque ad finem ipsius. Neque etiam quantum ad esse gratiæ: quia eorum etiam qui sunt in vno tempore, quidam gratia carent, postmodum habituri, aliis eam iam habentibus. Sic igitur membra corporis mystici accipiuntur, non solum secundum quod sunt in actu, sed etiam secundum quod sunt in potentia. Quædam tamen sunt in potentia, quæ numquam reducuntur ad actum. Quædam vero sunt, quæ quan-

doque reducuntur ad actum. Et hoc secundum triplicem gradum, quorum primus est per fidem, secundus per charitatem viæ, tertius per fruitionem patriæ. Sic ergo dicendum est, quod accipiendo generaliter secundum totum tempus mundi, Christus est caput omnium hominum : sed secundum diuersos gradus. Primo enim & principaliter est caput eorum qui actu vniuntur sibi per gloriam : secundo eorum, qui actu vniuntur sibi per charitatem : tertio eorum, qui actu vniuntur sibi per fidem : quarto vero eorum, qui sibi vniuntur solum in potentia nondum reducta ad actum, quæ tamen est ad actum reducenda secundum diuinam prædestinationem : quinto vero eorum, qui in potentia sunt sibi vniti, quæ numquam reducetur ad actum : sicut homines in hoc mundo viuentes, qui non sunt prædestinati, qui tamen ex hoc seculo recedentes, totaliter desinunt esse membra Christi : quia iam nec sunt in potentia, vt Christo vniantur.

Ad primum ergo dicendum, quod illi qui sunt infideles, etsi actu non sint de Ecclesia, sunt tamen de Ecclesia in potentia. Quæ quidem potentia in duobus fundatur. Primo quidem, & principaliter in virtute Christi, quæ est sufficiens ad salutem totius humani generis : secundario in arbitrij libertate.

Ad secundum dicendum, quod esse Ecclesiam gloriosam non habentem maculam neque rugam, est vltimus finis, ad quem perducimur per passionem Christi. Vnde hoc erit in statu patriæ, non autem in statu viæ : in quo si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, vt dicitur primæ Ioannis primo. Sunt tamen quædam, scilicet mortalia, quibus carent illi, qui sunt membra Christi per actualem vnionem charitatis. Qui vero his subduntur peccatis, non sunt membra Christi actualiter, sed potentialiter : nisi forte imperfecte, per fidem informem, quæ vnit Christo secundum quid, & non simpliciter, vt scilicet per Christum homo consequatur vitam gratiæ. Fides enim sine operibus mortua est, vt dicitur Iacob. 2. Percipiunt tamen tales à Christo quemdam actum vitæ, qui est credere : sicut si membrum mortificatum moueatur aliqualiter ab homine.

Ad tertium dicendum, quod sancti Patres non insistebant sacramentis legalibus tamquam quibusdam rebus, sed sicut imaginibus & vmbris futurorum. Idem autem est motus in imaginem, in quantum est imago ; & in rem : vt patet per Philos. in lib.

de

de memor. & remin. * Et ideo antiqui Patres seruando legalia sacramenta, ferebantur in Christum per fidem & dilectionem eamdem, qua & nos in ipsum ferimur. Et ita Patres antiqui pertinebant ad idem corpus Ecclesiæ, ad quod nos pertinemus. cap. 1. in me. 10. t.

Art. 4. *Vtrum Christus sit caput Angelorum?* 59

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus, secundum quod homo, non sit caput Angelorum. Caput enim & membra sunt vnius naturæ. Sed Christus, secundum quod est homo, non est conformis in natura cum Angelis, sed solum cum hominibus: quia vt dicitur Hebr. 2. Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Ergo Christus, secundum quod homo, non est caput Angelorum. *3. d. 13. q. 2. ar. 2. q. 1. & d. 14. a. 3. q. 2. & 6. c. Et ver. q. 29. a. 4. c. & 5. Et opu. 3. c. 223.*

¶ 2. Præterea, Illorum Christus est caput, qui pertinent ad Ecclesiam, quæ est corpus eius: vt dicitur Ephes. 1. Sed Angeli non pertinent ad Ecclesiam: nam Ecclesia est congregatio fidelium: fides autem non est in Angelis. Non enim ambulant per fidem, sed per speciem: alioquin peregrinarentur à Domino, secundum quod Apostolus argumentatur 2. ad Corinth. 5. Ergo Christus, secundum quod homo, non est caput Angelorum. *Et 1. cor. 11. col. & Ephes. 1. in fin.*

¶ 3. Præterea, Aug. dicit super Ioan. * quod sicut Verbum, quod erat in principio apud Patrem, viuificat animas: ita Verbum caro factum viuificat corpora, quibus Angeli carent. Sed Verbum caro factum est Christus, secundum quod homo. Ergo Christus, secundum quod homo, non influit vitam Angelis. Et ita secundum quod homo, non est caput Angelorum. *tract. 23. ante medium, & 19. tract. à medio, tom. 9.*

SED contra est, quod Apost. dicit Colos. 2. Qui est caput omnis principatus & potestatis. Et eadem ratio est de Angelis aliorum ordinum. Est ergo Christus caput angelorum.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est †, vbi est vnum corpus, necesse est ponere vnum caput. Vnum autem corpus similitudinarie dicitur vna multitudo ordinata in vnum, secundum distinctos actus siue officia. Manifestum est autem, quod ad vnum finem, qui est gloria diuinæ fruitionis, ordinantur & homines & Angeli. Vnde corpus Ecclesiæ mysticum, non solum consistit ex hominibus, sed etiam ex Angelis. Totius autem huius multitudinis Christus est caput: quia propinquius se habet ad Deum, & perfectius participat dona ipsius, non solum quam homines, sed etiam quam Angeli: & *† Art. 1. ad 2.*

de

de eius influentia non solum homines recipiunt, sed etiam Angeli. Dicitur enim Ephes. 1. quod constituit eum, scilicet Christum, Deus pater ad dexteram suam in cœlestibus supra omnem, potestatem, & principatum, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc seculo, sed etiam in futuro: & omnia subiecit sub pedibus eius. Et ideo Christus non solum est caput hominum, sed etiam Angelorum: vnde & Matth. 4. legitur, qaod accesserunt Angeli, & ministrabant ei.

Ad primum ergo dicendum, quod influentia Christi super homines, principaliter quidem est quantum ad animas, secundum quas homines conueniunt cum Angelis in natura generis, licet non in natura speciei. Et ratione huius conformitatis Christus potest dici caput Angelorum, licet deficiat conformitas quantum ad corpora.

Ad secundum dicendum, quod Ecclesia secundum statum viæ est congregatio fidelium: sed secundum statum patriæ est congregatio comprehendentium. Christus autem non solum fuit viator, sed comprehensor. Et ideo non solum fidelium, sed etiam comprehendentium est caput: vtpote plenissime habens gratiam & gloriam.

Loco cit. in arg. Ad tertium dicendum, quod August. * ibi loquitur secundum quamdam assimilationem causæ ad effectum: prout scilicet res corporalis agit in corpus, & res spiritualis in res spirituales. Tamen humanitas Christi ex virtute spiritualis naturæ, scilicet diuinæ, potest aliquid causare non solum in spiritibus hominum, sed etiam in spiritibus Angelorum, propter maximam coniunctionem eius ad Deum, scilicet secundum vnionem personalem.

60

3. d. 13. q. 3. a. 2. q. 1. & 2. & 4. d. 5. q. 1. a. 3. q. 2. ad 3. et ver. q. 29. a. 2. c. fin. & 6. & opus. 3. c. 222. & 223. & 10. 3. l. 6. f. 2.

Art. 5. *Vtrum gratia Christi, secundum quam est caput Ecclesiæ, sit eadem cum gratia habituali eius, secundum quod est quidam homo singularis?*

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod non sit eadem gratia, qua Christus est caput Ecclesiæ, cum gratia singulari illius hominis. Dicit enim Apostolus Rom. 5. Si vnius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei, & donum, in gratia vnius hominis Iesu Christi plures abundauit. Sed aliud est peccatum actuale ipsius Adæ, & aliud peccatum originale, quod traduxit in posteros. Ergo alia est gratia personalis, quæ est propria ipsius Christi: & alia est gratia eius, in quantum est caput Ecclesiæ, quæ ab ipso ad alios deriuatur.

¶ 2. Præterea, Habitus distinguuntur secundum actus,

actus. Sed ad alium actum ordinatur in Christo gratia eius personalis, scilicet ad sanctificationem illius animæ; & ad alium actum ordinatur gratia capitis, scilicet ad sanctificandum alios. Ergo alia est gratia personalis ipsius Christi, & alia est gratia eius, in quantum est caput Ecclesiæ.

¶ 3. Præterea, Sicut supra dictum est †, in Christo distinguitur triplex gratia, scilicet gratia vnionis, gratia capitis, & gratia singularis illius hominis. Sed gratia singularis Christi est alia à gratia vnionis. Ergo etiam est alia à gratia capitis. † q.6. a.6.

SED contra est, quod dicitur Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Secundum hoc autem est caput nostrum, quod ab eo accipimus. Ergo secundum hoc quod habet plenitudinem gratiæ est caput nostrum. Plenitudinem autem gratiæ habuit, secundum quod perfecte fuit in illo gratia personalis, vt supra dictum est *. Ergo secundum gratiam personalem est caput nostrum: & ita non est alia gratia capitis, & alia gratia personalis. * q.7. a.9.

RESPONDEO dicendum, quod quia vnumquodque agit, in quantum est ens actu, oportet quod idem sit actus, quo aliquid est actu, & quo agit: sicut idem est calor, quo ignis est calidus, & quo calefacit. Non tamen omnis actus, quo aliquid est actu, sufficit ad hoc, quod sit principium agendi in alia. Cum enim agens sit præstantius patiente (vt Aug. dicit 12. super Genes. ad literam *: & Philosophus in 3. de anima †) oportet quod agens in alia, habeat actum secundum eminentiam quamdam. Dictum est autem supra *, quod in anima Christi recepta est gratia secundum maximam eminentiam: & ideo ex illa eminentia gratiæ, quam accepit, competit sibi quod gratia illa ad alios deriuetur: quod pertinet ad rationem capitis. Et ideo eadem est secundum essentiam gratia personalis, qua anima Christi est iustificata; & gratia eius, secundum quam est caput Ecclesiæ, iustificans alios: differt tamen secundum rationem. * Aug. lib. 12. c.16. cir. med. tom.3. † Ari. li. de ani. 3. tex. 19. * ar. 1. huius q. & q.7. ar.9.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum originale in Adam, quod est peccatum naturæ, deriuatum est à peccato actuali ipsius, quod est peccatum personale: quia in eo persona corrupit naturam: qua corruptione mediante, peccatum primi hominis deriuatur ad posteros, secundum quod natura corrupta corrumpit personam. Sed gratia non deriuatur à Christo in nos, mediante natura humana, sed per solam personalem actionem ipsius Christi. Vnde non oportet in Christo distinguere duplicem gra-

gratiam: quarum vna respondeat naturæ, alia personæ, sicut in Adam distinguitur peccatũ naturæ & personæ.

Ad secundum dicendum, quod diuersi actus, quorum vnus est ratio & causa alterius, non diuersificant habitum: actus autem personalis gratiæ, qui est sanctum facere formaliter habentem, est ratio iustificationis aliorum, quæ pertinet ad gratiam capitis. Et inde est, quod per hujusmodi differentiam non diuersificatur essentia habitus.

Ad tertium dicendum, quod gratia personalis, & gratia capitis ordinantur ad aliquem actum: gratia autem vnionis non ordinatur ad actum, sed ad esse personale. Et ideo gratia personalis, & gratia capitis conueniunt in essentia habitus, non autem gratia vnionis. Quamuis personalis gratia possit quodammodo dici gratia vnionis, prout facit congruitatem quamdam ad vnionem. Et secundum hoc vna per essentiam est gratia vnionis, & gratia capitis, & gratia singularis personæ, sed differens sola ratione.

61 Art. 6. *Vtrum esse caput Ecclesiæ sit proprium Christo?*

Infr. a. 7. c. et ver. q. 29. a. 4. cor. et 1. Cor. 11. co. 3.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod esse caput Ecclesiæ non sit proprium Christo. Dicitur enim 1. Reg. 15. Cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es. Sed vna est Ecclesia in nouo & veteri testamento. Ergo videtur, quod eadem ratione aliquis alius homo præter Christum poterit esse caput Ecclesiæ.

¶ 2. Præterea, Ex hoc Christus dicitur esse caput Ecclesiæ, quod gratiam influit Ecclesiæ membris. Sed etiam ad alios pertinet gratiam aliis præbere, secundum illum Ephes. 4. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus est, ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Ergo videtur, quod etiam alij quam Christo competat esse Ecclesiæ caput.

¶ 3. Præterea, Christus ex eo quod præest Ecclesiæ, non solum dicitur caput, sed etiam Pastor & fundamentum Ecclesiæ. Sed non sibi solum Christus retinuit nomen Pastoris, secundum illud 1. Petr. 5. Cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. Nec etiam nomen fundamenti: secundum illud Apoc. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim. Ergo videtur, quod nec etiam nomen capitis sibi soli retinuerit.

SED contra est, quod dicitur Coloss. 2. Caput Ecclesiæ est, ex quo corpus per nexus & coniunctiones subministratum & constructum, crescit in augmentum

Dei.

Dei. Sed hoc soli Christo conuenit. Ergo solus Christus est caput Ecclesiæ.

RESPONDEO dicendum, quod caput in alia membra influit dupliciter. Vno modo, quodam intrinseco influxu: prout scilicet virtus motiua & sensitiua, à capite deriuatur ad cætera membra. Alio modo secundum quamdam exteriorem gubernationem: prout scilicet secundum visum, & alios sensus, qui in capite radicantur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior autem influxus gratiæ, non est ab aliquo, nisi à solo Christo: cuius humanitas ex hoc, quod est diuinitati coniuncta, habet virtutem iustificandi. Sed influxus in membra Ecclesiæ, quantum ad exteriorem gubernationem, potest aliis conuenire. Et secundum hoc aliqui alij possunt dici capita Ecclesiæ, secundum illud Amos 6. Optimates capita populorum. Differenter tamen à Christo. Primo quidem quantum ad hoc, quod Christus est caput omnium eorum, qui ad Ecclesiam pertinent, secundum omnem locum, & tempus, & statum: alij autem homines dicuntur capita secundum quædam specialia loca, sicut Episcopi suarum Ecclesiarum: vel etiam secundum determinatum tempus, sicut Papa est caput totius Ecclesiæ, scilicet tempore sui pontificatus: & secundum determinatum statum, prout scilicet sunt in statu viatoris. Alio modo, quia Christus est caput Ecclesiæ propria virtute, & auctoritate: alij vero dicuntur capita, in quantum vicem gerunt Christi, secundum illud 2. ad Corinth. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi: & secundum illud 2. ad Corinth. 5. Pro Christo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum illud intelligitur, secundum quod ratio capitis consideratur ex exteriori gubernatione: prout dicitur Rex caput regni sui.

Ad secundum dicendum, quod homo non dat gratiam interius influendo, sed exterius persuadendo ad ea, quæ sunt gratiæ.

Ad tertium dicendum, quod sicut August. dicit super Ioan. * Si præpositi Ecclesiæ pastores sunt, quomodo vnus pastor est, nisi quia sunt illi omnes vnius membra pastoris? Et similiter alij possunt dici fundamenta & capita, in quantum sunt vnius capitis, & fundamenti membra. Et tamen sicut August. ibidem dicit †, Pastorem esse dedit membris suis, ostium vero nemo nostrum se dicit: hoc sibi ipse proprium tenuit,

tract. 46. in med. illius t. 9. *† tra. 47. in Ioan. int. princ. & med. tom. 9.*

tenuit. Et hoc ideo, quia in ostio importatur principalis auctoritas, in quantum ostium est, per quod omnes ingrediuntur in domum: & ipse solus Christus est, per quem accessum habemus in gratiam istam, in qua stamus. Per alia vero nomina prædicta potest importari auctoritas, non solum principalis, sed etiam secundaria.

62 Art. 7. *Vtrum diabolus sit caput omnium malorum?*

Inf. a. 8. c. AD septimum sic proceditur. Videtur, quod diabolus non sit caput malorum. Ad rationem enim capitis pertinet, quod influat sensum & motum in membra, vt dicit quędam gloss. super illud ad Ephes. 1. Ipsum dedit caput, &c. Sed diabolus non habet virtutem influendi malitiam peccati, quod ex voluntate peccantis procedit. Ergo diabolus non potest dici caput malorum.

¶ 2. Præterea, Per quodlibet peccatum fit homo malus. Sed non omnia peccata sunt à diabolo. Quod quidem manifestum est de peccatis dæmonum, qui non ex persuasione alterius peccauerunt. Similiter etiam nec omne peccatum hominis ex diabolo procedit. Dicitur enim in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus *, Non omnes cogitationes nostræ malæ, semper diaboli instinctu excitantur: sed aliquoties ex motu arbitrij nostri emergunt. Ergo diabolus non est caput omnium malorum.

c. 82. habetur inter opera August. tom. 3.

¶ 3. Præterea, Vnum caput vni corpori præficitur. Sed tota multitudo malorum non videtur habere aliquid, in quo vniatur: quia malum malo contingit esse contrarium: contingit etiam ex diuersis defectibus, vt Dionys. dicit 4. cap. de diuinis nominib. * Non ergo diabolus potest dici caput omnium malorum.

c. 4. p. 4. inter mediū & fi.

SED contra est, quod super illud Iob 18. Memoria illius pereat de terra, dicit gloss. † De vnoquoque iniquo dicitur, vt ad caput, id est diabolum reuertatur.

Est Greg. l. 14. moral. c. 11. circ. pr.

art. prac. RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *, caput non solum interius influit membris, sed etiam exterius gubernat, eorum actus dirigendo ad aliquem finem. Sic ergo potest dici aliquis caput alicuius multitudinis: vel secundum vtrumque, scilicet secundum interiorem influxum, & exteriorem gubernationem: & sic est Christus caput Ecclesiæ, vt

art. prac. dictum est *. Vel secundum solam exteriorem gubernationem: & sic quilibet princeps, vel prælatus, est caput multitudinis sibi subiectæ. Et per hunc modum dicitur diabolus caput omnium malorum: nam vt dicitur

dicitur Iob 41. Ipse est Rex super vniuersos filios superbiæ. Pertinet autem ad gubernatorem, vt eos quos gubernat, ad suum finem adducat: finis autem diaboli est auersio rationalis creaturæ à Deo: vnde & à principio hominem ab obedientia diuini præcepti remouere tentauit. Ipsa autem auersio à Deo, habet rationem finis, in quantum appetitur sub specie libertatis: secundum illud Hierem. 2. A seculo confregisti iugum, rupisti vincula, & dixisti, non seruiam. In quantum igitur ad hunc finem aliqui adducuntur peccando, sub diaboli regimine & gubernatione cadunt: & ex hoc dicitur eorum caput.

Ad primum ergo dicendum, quod licet diabolus interius non influat rationali menti, tamen suggerendo inducit ad malum.

Ad secundum dicendum, quod gubernator non semper suggerit singulis subiectis, vt suæ voluntati obediant, sed proponit omnibus signum suæ voluntatis: ad cuius sequelam aliqui excitantur inducti, alij propria sponte. Sicut patet in duce exercitus, cuius vexillum sequuntur milites, etiam nullo persuadente. Sic igitur primum peccatum diaboli (qui ab initio peccauit, vt dicitur 1. Ioan. 3.) propositum est omnibus ad sequendum: quod quidam imitantur per suggestionem ipsius, quidam propria sponte absque vlla suggestione. Et secundum hoc omnium malorum caput est diabolus, in quantum ipsum imitantur: secundum illud Sapient. 2. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum: imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

Ad tertium dicendum, quod omnia peccata conueniunt in auersione à Deo, licet ab inuicem differant, secundum conuersionem ad diuersa commutabilia bona.

Art. 8. *Vtrum Antichristus possit etiam dici caput omnium malorum?* 63

1.2 q.84. a.1. & 4. & 3 d.13. q.2. art.1. c. & ver. q.29. a.4. c. & mal. q.8. art.1. 10. & op. 3. c.223. & 1. Cor. 11. lect. 3. & 4.

AD octauum sic proceditur. Videtur, quod Antichristus non sit caput malorum. Vnius enim corporis non sunt diuersa capita. Sed diabolus est caput multitudinis malorum. Non ergo Antichristus est eorum caput.

¶ 2. Præterea, Antichristus est membrum diaboli. Sed caput distinguitur à membris. Ergo Antichristus non est caput malorum.

¶ 3. Præterea, Caput habet influentiam in membra. Sed Antichristus nullam habet influentiam in malos, qui eum præcesserunt. Ergo Antichristus non est caput malorum.

SED

SED contra est, quod Iob 21. super illud, Interrogate quemlibet de viatoribus, dicit gloss. * Dum de omnium malorum corpore loqueretur, subito ad omnium iniquorum caput Antichristum verba conuertit.

Est gloss. Greg. lib. 15. Mor. c. 28. in princ.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est †, in capite naturali tria inueniuntur, scilicet ordo, perfectio, & virtus influendi. Quantum igitur ad ordinem temporis, non dicitur Antichristus esse malorum caput, quasi eius peccatum præcesserit, sicut præcessit peccatum diaboli. Similiter etiam non dicitur esse caput malorum propter virtutem influendi. Etsi enim aliquos sui temporis ad malum sit conuersurus, exterius inducendo: non tamen illi, qui ante eum fuerunt, ab ipso sunt in malitiam inducti, nec etiam eius malitiam sunt imitati. Vnde secundum hoc non posset dici caput omnium malorum, sed aliquorum. Relinquitur ergo, quod dicatur caput omnium malorum propter malitiæ perfectionem. Vnde super illud 2. ad Thessal. 2. Ostendens se tamquam sit Deus, dicit gloss. * Sicut in Christo omnis plenitudo diuinitatis inhabitauit, ita in Antichristo omnis malitiæ plenitudo: non quidem ita quod humanitas eius sit assumpta à diabolo in vnitatem personæ, sicut humanitas Christi à filio Dei: sed quia diabolus suam malitiam eminentius ei influet suggerendo, quam omnibus aliis. Et secundum hoc omnes alij mali qui præcesserunt, sunt quasi quædam figura Antichristi; secundum illud 2. ad Thessal. 2. Mysterium iam operatur iniquitatis.

† art. 1. huius quæst.

gl. ord. ib.

Ad primum ergo dicendum, quod diabolus & Antichristus non sunt duo capita, sed vnum: quia Antichristus dicitur esse caput, in quantum plenissime inuenitur in eo impressa malitia diaboli. Vnde super illud 2. ad Thessal. 2. Ostendens se tamquam sit Deus, dicit gloss.* In ipso erit caput omnium malorum, scilicet diabolus, qui est Rex super omnes filios superbiæ. Non autem dicitur in eo esse per vnionem personalem, nec per intrinsecam inhabitationem: quia sola Trinitas menti illabitur, vt dicitur in lib. de eccles. dogm. † sed per malitiæ effectum.

gl. ord. ib.

† c. 83. inter opera August. tom. 3.

Ad secundum dicendum, quod sicut caput Christi est Deus, & tamen ipse est caput Ecclesiæ (vt supra dictum est *) ita Antichristus est membrum diaboli, & tamen est caput malorum.

** a. 1. huius quæst.*

Ad tertium dicendum, quod Antichristus non dicitur caput omnium malorum propter similitudinem influentiæ, sed propter similitudinem perfectionis. In

eo enim.

eo enim diabolus quasi malitiam suam ducet ad caput, per modum, quod dicitur aliquis ad caput suum propositum ducere, cum illud perfecerit.

QVAESTIO IX.

De scientia Christi in communi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de scientia Christi. CIRCA quam duo consideranda sunt. Primo, quam scientiam Christus habuerit: secundo de vnaquaque scientiarum ipsius.

CIRCA primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus habuerit aliquam scientiam præter diuinam?

¶ Secundo, vtrum habuerit scientiam, quam habent Beati, vel comprehensores?

¶ Tertio, vtrum habuerit scientiam inditam vel infusam?

¶ Quarto, vtrum habuerit aliquam scientiam acquisitam?

Art. I. *Vtrum Christus habuerit aliquam scientiam præter diuinam?* 64

AD primum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit aliqua scientia præter diuinam. Ad hoc enim necessaria est scientia, vt per eam aliqua cognoscantur. Sed Christus per scientiam diuinam cognoscebat omnia. Superfluum igitur fuisset quod in eo esset alia scientia. *2.d.14.a.1.q.1. Et ver.q.20. art.1. & opusc.3. c.213.*

¶ 2. Præterea, Lux minor per maiorem offuscatur. Sed omnis scientia creata comparatur ad scientiam Dei increatam, sicut lux minor ad maiorem. Ergo in Christo non refulsit alia scientia, quam diuina.

¶ 3. Præterea, Vnio humanæ naturæ ad diuinam, facta est in persona, vt ex supra dictis patet *. Ponitur autem in Christo secundum quosdam quædam scientia vnionis: per quam scilicet Christus ea quæ ad mysterium incarnationis pertinent, plenius sciuit, quam aliquis alius. Cum ergo vnio personalis contineat duas naturas, videtur quod in Christo non sint duæ scientiæ, sed vna tantum scientia pertinens ad vtramque naturam. *q.2.ar.2.*

SED contra est, quod Ambrosius dicit in lib. de incar. * Deus in carne perfectionem naturæ assumpsit humanæ: suscepit sensum hominis, sed non sensum carnis inflatum. Sed ad sensum hominis pertinet scientia creata. Ergo in Christo fuit scientia creata. ** cap.7 à med. t.2.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut ex supra dictis patet †, filius Dei humanam naturam integram assumpsit, *† quæst.5.*

assumpsit, id est, non solum corpus, sed etiam animam: non solum sensitiuam, sed etiam rationalem. Et ideo oportuit quod haberet scientiam creatam, propter tria. Primo quidem propter animæ perfectionem. Anima enim secundum se considerata est in potentia ad intelligibilia cognoscenda. Est enim sicut tabula, in qua nihil est scriptum: & tamen possibile est in ea scribi, propter intellectum possibilem, in quo est omnia fieri, vt dicitur in 3. de Ani. *. Quod autem est in potentia, est imperfectum, nisi reducatur ad actum. Non autem fuit conueniens, quod filius Dei humanam naturam imperfectam assumeret, sed perfectam: vtpote qua mediante, totum humanum genus ad perfectum erat reducendum. Et ideo oportuit, quod anima Christi esset perfecta per aliquam scientiam, quæ esset propria perfectio eius. Et ideo oportuit in Christo esse aliquam scientiam præter scientiam diuinam: alioquin anima Christi esset imperfectior animabus aliorum hominum. Secundo, quia cum quælibet res sit propter suam operationem, vt dicitur in 2. de cælo *: frustra haberet Christus animam intellectiuam, si non intelligeret secundum illam: quod pertinet ad scientiam creatam. Tertio, quia aliqua scientia creata pertinet ad animæ humanæ naturam, scilicet illa, per quam naturaliter cognoscimus prima principia: scientiam enim hic large accipimus pro qualibet cognitione intellectus humani. Nihil autem naturalium Christo defuit: quia totam humanam naturam suscepit, vt supra dictum est *. Et ideo in sexta Synodo damnata est positio negantium in Christo esse duas scientias, vel duas sapientias.

* tex. 18. tom. 2.

* tex 17. tom. 2.

q. 5. et 6.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus cognouit omnia per scientiam diuinam, operatione increata quæ est ipsa Dei essentia. Dei enim intelligere est sua substantia, vt probat Philosophus 12. metaph.* Vnde hic actus non potuit esse animæ humanæ Christi, cum sit alterius naturæ. Si igitur non fuisset in anima Christi aliqua alia scientia præter diuinam, nihil cognouisset: & ita fuisset frustra assumpta, cum omnis res sit propter suam operationem.

* tex 39. tom. 3.

Ad secundum dicendum, quod si duo lumina accipiantur eiusdem ordinis, minus offuscatur per maius: sicut lumen solis offuscat lumen candelæ, quorum vtrumque accipitur in ordine illuminantis. Si vero accipiantur duo lumina, ita quod maius sit in ordine illuminantis, & minus in ordine illuminati: minus lumen non offuscatur per maius, sed magis augetur: sicut lumen aëris per lumen solis. Et hoc modo lumen

men scientiæ non offuscatur, sed magis clarescit in anima Christi per lumen scientiæ diuinæ, quæ est lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, vt dicitur Ioan. 1.

Ad tertium dicendum, quod ex parte vnitorum ponitur scientia in Christo, & quantum ad naturam diuinam, & quantum ad humanam: ita quod propter vnionem, secundum quam est eadem hypostasis Dei & hominis, id quod est Dei, attribuitur homini; & id quod est hominis, attribuitur Deo, vt supra dictum est *. Sed ex parte ipsius vnionis non potest poni in Christo aliqua scientia. Nam vnio illa est ad esse personale: scientia autem non conuenit personæ, nisi ratione alicuius naturæ. *q. 3. a. 1. in arg. & respon.*

Art. 2. *Vtrum Christus habuerit scientiam, quam habent Beati, vel comprehensores?* 65

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit scientia Beatorum, vel comprehensorum. Scientia enim Beatorum est per participationem diuini luminis: secundum illud Psalm. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Sed Christus non habuit lumen diuinum tamquam participatum, sed ipsam diuinitatem in se habuit substantialiter manentem: secundum illud Coloss. 2. In Christo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Ergo in Christo non fuit scientia Beatorum. *Inf. a. 3. co. & op. 3. c. 223.*

¶ 2. Præterea, Scientia Beatorum eos beatos facit, secundum illud Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum: & quem misisti Iesum Christum. Sed homo ille fuit beatus ex hoc ipso, quod fuit Deo vnitus in persona: secundum illud Psalm. 64. Beatus quem elegisti, & assumpsisti. Non ergo oportet ponere in ipso scientiam Beatorum.

¶ 3. Præterea, Scientia duplex homini competit: vna secundum suam naturam, alia supra naturam. Scientia autem Beatorum, quæ in diuina visione consistit, non est secundum naturam hominis, sed supra eius naturam. In Christo autem fuit alia supernaturalis scientia multo altior, scilicet scientia diuina. Non ergo oportuit in Christo esse scientiam Beatorum.

SED contra, Scientia Beatorum in Dei cognitione consistit. Sed ipse plene cognouit Deum, etiam secundum quod homo: secundum illud Ioan. 8 Scio eum, & sermonem eius seruo. Ergo in Christo fuit scientia Beatorum.

RESPONDEO dicendum, quod illud quod est in potentia, reducitur in actum per id, quod est actu: oportet

oportet enim esse calidum id, per quod alia calefiunt. Homo autem est in potentia ad scientiam Beatorum, (quæ in Dei visione consistit) & ad eam ordinatur sicut ad finem: est enim creatura rationalis capax illius beatæ cognitionis, in quantum est ad imaginem Dei. Ad hunc autem finem beatitudinis homines reducuntur per Christi humanitatem, secundum illud Heb. 2. Decebat eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummari. Et ideo oportuit quod cognitio beata in Dei visione consistens, excellentissime Christo homini conueniret: quia semper causam oportet esse potiorem causato.

Ad primum ergo dicendum, quod diuinitas vnita est humanitati Christi secundum personam, non secundum essentiam, vel naturam. Sed cum vnitate personæ remanet distinctio naturarum. Et ideo anima Christi, quæ est pars humanæ naturæ, per aliquod lumen participatum à natura diuina, perfecta est ad scientiam beatam, qua Deus per essentiam videtur.

Ad secundum dicendum, quod ex ipsa vnione homo ille est beatus beatitudine increata, sicut ex vnione est Deus. Sed præter beatitudinem increatam oportuit in natura humana Christi esse quamdam beatitudinem creatam, per quam anima eius in vltimo fine humanæ naturæ constitueretur.

Ad tertium dicendum, quod visio, seu scientia beata est quodammodo supra naturam animæ rationalis, in quantum scilicet propria virtute ad eam peruenire non potest. Alio vero modo est secundum naturam ipsius, in quantum scilicet secundum naturam suam est capax eius, prout scilicet est ad imaginem Dei facta: vt supra dictum est *. Sed scientia increata, est omnibus modis supra naturam animæ humanæ.

** in corp. art.*

66

inf.q.12. a.1.cor. & 3. di. 14.ar.1. q.5. & veri.q. 20.ar.2. c.fi.& a. 3. & op. 9.c.223. & op. 2. q.81.

**art. præced.*

Art. 3. *Vtrum Christus habuerit scientiam inditam, vel infusam?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod in Christo non sit alia scientia indita, vel infusa præter scientiam beatam. Omnis enim alia scientia comparatur ad scientiam beatam, sicut imperfectum ad perfectum. Sed præsente cognitione perfecta excluditur cognitio imperfecta: sicut manifesta visio faciei excludit ænigmaticam visionem fidei, vt patet primæ ad Cor. 13. Cum igitur in Christo fuerit scientia beata (vt dictum est *) videtur, quod non potuerit in eo esse alia scientia indita.

¶ 2. Præ

¶ 2. Præterea, Imperfectior modus cognitionis diſponit ad perfectiorem: ſicut opinio quæ eſt per ſyllogiſmum dialecticum, diſponit ad ſcientiam, quæ eſt per ſyllogiſmum demonſtratiuum. Habita autem perfectione, non eſt vlterius neceſſaria diſpoſitio: ſicut habito termino, non eſt neceſſarius motus. Cum ergo cognitio quæcumque alia creata comparatur ad cognitionem beatam, ſicut imperfectum ad perfectum, & ſicut diſpoſitio ad terminum: videtur quod cum Chriſtus habuerit cognitionem beatam, non fuerit ei neceſſarium habere aliam cognitionem.

¶ 3. Præterea, Sicut materia corporalis eſt in potentia ad formam ſenſibilem, ita intellectus poſsibilis eſt in potentia ad formam intelligibilem. Sed materia corporalis non poteſt ſimul recipere duas formas ſenſibiles, vnam perfectiorem, & aliam minus perfectam. Ergo neque anima poteſt ſimul recipere duplicem ſcientiam, vnam perfectiorem, & aliam minus perfectam: & ſic idem quod prius.

SED contra eſt, quod dicitur Coloſſ. 2. quod in Chriſto ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut dictum eſt *, decebat vt natura humana aſſumpta à verbo Dei, imperfecta non eſſet. Omne autem quod eſt in potentia, eſt imperfectum, niſi reducatur ad actum. Intellectus autem poſsibilis humanus eſt in potentia ad omnia intelligibilia. Reducitur autem in actum per ſpecies intelligibiles, quæ ſunt quædam formæ completiuæ ipſius: vt patet ex his, quæ dicuntur in tertio de anima *. Et ideo oportet in Chriſto ponere ſcientiam inditam, in quantum per verbum Dei, animæ Chriſti ſibi perſonaliter vnitæ, impreſſæ ſunt ſpecies intelligibiles ad omnia, ad quæ intellectus poſsibilis eſt in potentia. Sicut etiam per verbum Dei impreſſæ ſunt ſpecies intelligibiles menti angelicæ in principio creationis rerum: vt patet per Auguſtinum * 2. ſuper Geneſ. ad literam. Et ideo ſicut in Angelis ſecundum eumdem Auguſt. † ponitur duplex cognitio: (vna ſcilicet matutina, per quam cognoſcunt res in verbo: & alia veſpertina, per quam cognoſcunt res in propria natura per ſpecies ſibi inditas) ita præter ſcientiam diuinam, & increatam, eſt in Chriſto ſecundum eius animam ſcientia beata, qua cognoſcit verbum, & res in verbo: & ſcientia infuſa, ſiue indita, per quam cognoſcit res in propria natura per ſpecies intelligibiles humanæ menti proportionatas.

art. 1. huius q.

tex. 12. et 38. t. 2.

c. 8. t. 3.

† lib. 11. de ciuit. Dei. c. 7. à me. t. 5. Et lib. 4. ſu. Ge. c. 24. t. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod visio imperfecta fidei, in sui ratione includit oppositum manifestæ visionis: eo quod de ratione fidei est, vt sit de non visis, vt in secunda parte dictum est *. Sed cognitio, quæ est per species inditas non includit aliquid oppositum cognitioni beatæ. Et ideo non est eadem ratio vtrobique.

2 2 q. 1. art. 4.

Ad secundum dicendum, quod dispositio se habet ad perfectionem dupliciter. Vno modo sicut via ducens ad perfectionem: alio modo sicut effectus à perfectione procedens. Per calorem enim disponitur materia ad suscipiendam formam ignis, qua tamen adueniente, calor non cessat, sed remanet quasi quidam effectus talis formæ. Et similiter opinio ex syllogismo dialectico causata, est via ad scientiam, quę per demonstrationem acquiritur: qua tamen acquisita, potest remanere cognitio, quæ est per syllogismum dialecticum, quasi consequens scientiam demonstratiuam, quæ est per causam. Quia ille, qui cognoscit causam, ex hoc etiam magis potest cognoscere signa probabilia, ex quibus procedit dialecticus syllogismus. Et similiter in Christo, simul cum scientia beatitudinis manet scientia indita, non quasi via ad beatitudinem, sed quasi per beatitudinem confirmata.

Ad tertium dicendum, quod cognitio beata non fit per speciem, quæ sit similitudo diuinæ essentiæ, vel eorum, quæ in diuina essentia cognoscuntur: vt patet ex his, quæ in prima parte dicta sunt *. Sed talis cognitio est ipsius diuinæ essentiæ immediate per hoc, quod ipsa essentia diuina vnitur menti beatæ sicut intelligibile intelligenti: quæ quidem essentia diuina est forma excedens proportionem cuiuslibet creaturæ. Vnde nihil prohibet, quin cum hac forma superexcedente, simul insint rationali menti species intelligibiles proportionatæ suæ naturæ.

p. p. q. 12. art. 2.

67 Art. 4. *Vtrum Christus habuerit aliquam scientiam acquisitam?*

inf. q. 12. a. 2 & q. 15. a. 8. & op 3 c. 225. & 3. di. 14. a. 3. q. 5. a. 3. et di. 8. a. 3. 5. & ver. q. 20. art. 3. 1.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit aliqua scientia experimentalis acquisita. Quicquid enim Christo conueniens fuit, excellentissime habuit. Sed Christus non habuit excellentissime scientiam acquisitam: non enim institit studio litterarum, quo perfectissime scientia acquiritur: dicitur enim Ioan. 7. Mirabantur Iudæi dicentes, Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit? Ergo videtur quod in Christo non fuerit aliqua scientia acquisita.

¶ 2. Præterea, Ei quod est plenum, non potest aliquid

aliquid superaddi. Sed potentia animæ Christi fuit impleta per species intelligibiles diuinitus inditas, vt dictum est *. Ergo non potuerunt superuenire eius animæ aliquæ species acquisitæ. *art præc.*

¶ 3. Præterea, In eo qui iam habet habitum scientiæ, per ea quæ à sensu accipit, non acquiritur nouus habitus: (quia sic duæ formæ eiusdem speciei simul essent in eodem) sed habitus qui prius inerat, confirmatur, & augetur. Ergo cum Christus habuerit habitum scientiæ inditæ, non videtur quod per ea quæ sensu percepit, aliquam aliam scientiam acquisierit.

SED contra est, quod Hebr. 5. dicitur, Cum esset filius Dei, didicit ex his quæ passus est, obedientiam. Glos:* id est, expertus est. Fuit ergo in Christo aliqua experimentalis scientia, quæ est scientia acquisita. *gl intell. ibid.*

RESPONDEO dicendum, quod vt ex supra dictis * patet, nihil eorum, quæ Deus in nostra natura plantauit, defuit humanæ naturæ assumptæ à Dei verbo. Manifestum est autem, quod in humana natura Deus plantauit non solum intellectum possibilem, sed etiam intellectum agentem. Vnde necesse est dicere, quod in anima Christi fuit non solum intellectus possibilis, sed etiam intellectus agens. Si autem in aliis Deus, & natura nihil frustra faciunt, (vt Philosophus dicit in 1. de cœlo *) multo minus in anima Christi aliquid fuit frustra, Frustra autem est quod non habet propriam operationem: cum omnis res sit propter suam operationem, vt dicitur in 2. de cælo *. Propria autem operatio intellectus agentis, est facere species intelligibiles actu, abstrahendo eas à phantasmatibus. Vnde dicitur in 3. de anim. † quod intellectus agens est, quo est omnia facere. Sic igitur necesse est dicere, quod in Christo fuerint aliquæ species intelligibiles, per actionem intellectus agentis in intellectu possibili eius receptæ: quod est esse in ipso scientiam acquisitam, quam quidam experimentalem nominant. *art. 1. huius quæst. & quæst. 5.* *te. 32. & li. 2. tex. 29. to. 2.* ** tex. 17. tom. 2.* *† tex 18. tom. 2.*

Et ideo, quamuis aliter alibi scripserim *, dicendum est, in Christo fuisse scientiam acquisitam: quæ proprie est scientia secundum modum humanum, non solum ex parte subiecti recipientis, sed etiam ex parte causæ agentis. Nam talis scientia ponitur in Christo secundum lumen intellectus agentis, quod est animæ humanæ connaturale. Scientia autem infusa attribuitur animæ humanæ secundum lumen desuper infusum: qui modus cognoscendi est propor- *3. sen. d. 14. q. 1. artic. 3.*

tionatus naturæ angelicæ. Scientia vero beata, per quam ipsa Dei essentia videtur, est propria & connaturalis soli Deo: vt in prima parte dictum est *.

p.p.q.12. art.4.

Ad primum ergo dicendum, quod cum duplex sit modus acquirendi scientiam, scilicet inueniendo, & addiscendo, modus qui est per inuentionem, est præcipuus: modus autem, qui est per disciplinam, est secundarius. Vnde dicitur in 1. Ethicor. * Ille quidem est optimus, qui omnia per se ipsum intelligit: bonus autem rursus est ille, qui bene dicenti obedit. Et ideo Christo magis competebat habere scientiam acquisitam per inuentionem, quam per disciplinam: præsertim cum ipse daretur à Deo omnibus in doctorem: secundum illud Ioel. 2. Lætamini in domino Deo vestro, quia dedit vobis doctorem iustitiæ.

c.4. in fi. tom.5.

Ad secundum dicendum, quod humana mens duplicem habet respectum. Vnum quidem ad superiora: & secundum hunc respectum, anima Christi fuit plena per scientiam inditam. Alius autem respectus eius est ad inferiora, id est, ad phantasmata, quæ sunt nata mouere mentem humanam per virtutem intellectus agentis. Oportuit autem, quod etiam secundum hunc respectum anima Christi, scientia impleretur: non quin prima plenitudo menti humanæ sufficeret secundum seipsam: sed oportebat eam perfici etiam secundum comparationem ad phantasmata.

Ad tertium dicendum, quod alia ratio est de habitu acquisito, & de habitu infuso. Nam habitus scientiæ acquiritur per comparationem humanæ mentis ad phantasmata: vnde secundum eamdem rationem non potest alius habitus iterato acquiri. Sed habitus scientiæ infusæ est alterius rationis, vtpote à superiori descendens in animam, non secundum proportionem phantasmatum. Et ideo non est eadem ratio de vtroque habitu.

QVAESTIO X.

De scientia beata animæ Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de qualibet prædictarum scientiarum. Sed quia de scientia diuina dictum est * in prima parte: restat nunc dicendum de aliis tribus. Primo de scientia beata. Secundo de scientia indita. Tertio de scientia acquisita.

q.14.

Sed quia etiam de scientia beata, quæ in Dei visione consistit, plura dicta sunt in prima parte *: hic illa sola videntur dicenda, quæ proprie pertinent ad animam Christi.

q.12.

CIRCA

CIRCA hoc ergo quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum anima Christi comprehenderit Verbum, siue diuinam essentiam?

¶ Secundo, vtrum in Verbo cognouerit omnia?

¶ Tertio, vtrum anima Christi in verbo cognouerit infinita?

¶ Quarto, vtrum videat Verbum, siue diuinam essentiam clarius qualibet alia creatura?

Art. I. *Vtrum anima Christi comprehenderit Verbum, siue diuinam essentiam?* 68

AD primum sic proceditur. Videtur, quod anima Christi comprehenderit, & comprehendat Verbum, siue diuinam essentiam. Dicit enim Isid. * quod Trinitas sibi soli nota est, & homini assumpto. Igitur homo assumptus communicat cum sancta Trinitate in illa notitia sui, quæ est sanctæ Trinitati propria. Huiusmodi autem est notitia comprehensionis. Ergo anima Christi comprehendit diuinam essentiam.

3. di. 14. a. 2. q. 1. & 2. & veri. q. 20. art. 4. & 5. c. & quo. 3. q. 2. art. 1 c. & opu. 3. ca. 223. & 1 Timo. 6 le. 3 ecl. 3.

¶ 2. Præterea, Magis est vniri Deo secundum esse personale, quam secundum visionem. Sed sicut Dam. dicit † in 3. lib. tota diuinitas in vna personarum est vnita humanæ naturæ in Christo. Multo ergo magis tota natura diuina videtur ab anima Christi: & ita videtur, quod anima Christi comprehenderit diuinam essentiam,

** li. 3 de summ. bo. cap. 3.*

¶ 3. Præterea, Illud quod conuenit filio Dei per naturam, conuenit filio hominis per gratiam: vt August. * dicit in primo de Trinit. Sed comprehendere diuinam essentiam, competit filio Dei per naturam. Ergo filio hominis competit pet gratiam. Et ita videtur, quod anima Christi per gratiam Verbum comprehenderit.

† l. 3. orth. fid. c. 6.

** l. 1. c. 13. tom. 3.*

SED contra est, quod August. dicit in lib. 83. q. * Quod se comprehendit, finitum est sibi. Sed essentia diuina non est finita in comparatione ad animam Christi, cum in infinitum eam excedat. Ergo anima Christi non comprehendit Verbum.

l. 83. q. q. 14. in pr. tom. 4.

RESPONDEO dicendum, quod sicut ex supra * dictis patet, sic facta est vnio naturarum in persona Christi, quod tamen proprietas vtriusque naturæ inconfusa permanserit: ita scilicet quod increatum manserit increatum, & creatum manserit infra limites creaturæ: sicut Damas. * dicit in 3. lib. Est autem impossibile, quod aliqua creatura comprehendat diuinam essentiam (sicut in prima parte ostensum est †) eo quod infinitum non comprehenditur à finito. Et ideo dicendum: quod anima Christi nullo modo comprehendit diuinam essentiam.

q. 2. art. 1 & q. 6. a. 6.

l. 3. c. 3. et 4.

p p. q. 12. art. 7.

Ad primum ergo dicendum, quod homo assumptus conformatur diuinæ Trinitati in sui cognitione, non ratione comprehensionis, sed ratione cuiusdam excellentissimæ cognitionis præ cæteris creaturis.

Ad secundum dicendum, quod nec etiam in vnione, quæ est secundum esse personale, natura humana comprehendit Dei verbum siue naturam diuinam. Quæ quamuis tota vnita fuerit humanæ naturæ in vna persona Filij, non tamen fuit tota virtus diuinitatis ab humana natura quasi circumscripta. Vnde August. * dicit in Epistola ad Volusianum, Scire te volo, non hoc Christianam habere doctrinam, quod ita Deus infusus sit carni, vt curam gubernandæ vniuersitatis vel deseruerit, vel amiserit, vel ad illud corpusculum quasi contractam, collectamque transtulerit. Et similiter anima Christi totam Dei essentiam videt, non tamen eam comprehendit: quia non totaliter eam videt, idest, non ita perfecte sicut visibilis est: vt in prima parte * expositum est.

Est ep. 3. non multũ remotè a prin. tom. 2.

p. p. q. 12. artic. 7.

Ad tertium dicendum, quod verbum illud Aug. est intelligendum de gratia vnionis, secundum quam omnia quæ dicuntur de filio Dei secundum diuinam naturam, etiam dicuntur de Filio hominis, propter identitatem suppositi. Et secundum hoc vere potest dici, quod filius hominis est comprehensor diuinæ essentiæ: non quidem secundum animam, sed secundum diuinam naturam. Per quem etiam modum potest dici quod Filius hominis est creator.

69 Art. 2. *Vtrum anima Christi in verbo cognouerit omnia?*

3. d. 14. a. 2. q. 2. & 4. ad 3. & 4. & ver. q. 8. a. 4. & q. 20. a. 4. & 5. & quol. 3. q. 2. a. 1. & op. 3. c. 123. & opu. 9. quæst. 81.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod anima Christi in Verbo non cognoscat omnia. Dicitur enim Marci 13. De die autem illa nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater, Non ergo omnia scit in verbo.

¶ 2. Præterea, Quanto aliquis perfectius cognoscit aliquod principium, tanto plura in illo principio cognoscit. Sed Deus perfectius videt essentiam suam, quam anima Christi. Ergo plura cognoscit in Verbo, quam anima Christi. Non ergo anima Christi in Verbo cognoscit omnia.

¶ 3. Præterea, Quantitas scientiæ attenditur secundum quantitatem scibilium. Si ergo anima Christi sciret in Verbo omnia quæ scit Verbum, sequeretur quod scientia animæ Christi æquaretur scientiæ diuinæ, creatum videlicet increato: quod est impossibile.

SED contra est, quod super illud Apoc. 5 Dignus est agnus, qui occisus est, accipere diuinitatem & sapientiam:

pientiam: Gloss. * dicit, ideſt, omnium cognitionem. *gl. or. ib.*

RESPONDEO dicendum, quod cum quæritur an Chriſtus cognoſcat omnia in Verbo, ly omnia, poteſt dupliciter accipi. Vno modo proprie, vt diſtribuat pro omnibus, quæ quocumque modo ſunt, vel erunt, vel fuerunt, vel facta vel dicta vel cogitata à quocumque, ſecundum quodcumque tempus. Et ſic dicendum eſt, quod anima Chriſti in verbo cognoſcit omnia. Vnuſquiſque enim intellectus creatus in Verbo cognoſcit, non quidem omnia ſimpliciter, ſed tanto plura, quanto perfectius videt Verbum. Nulli tamen intellectui beato deeſt, quin cognoſcat in Verbo omnia quæ ad ipſum ſpectant. Ad Chriſtum autem & ad eius dignitatem ſpectant quodammodo omnia, in quantum ei ſubiecta ſunt omnia. Ipſe etiam eſt omnium iudex conſtitutus à Deo, quia filius hominis eſt: vt dicitur Ioan. 5. Et ideo anima Chriſti in Verbo cognoſcit omnia exiſtentia, ſecundum quodcumque tempus, & etiam hominum cogitatus, quorum eſt iudex: ita vt quod de eo dicitur Ioan. 2. Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine: poteſt intelligi non ſolum quantum ad ſcientiam diuinam, ſed etiam quantum ad ſcientiam animæ eius, quam habet in Verbo. Alio modo ly omnia, poteſt accipi magis large, vt extendatur non ſolum ad omnia, quæ ſunt actu ſecundum quodcumque tempus, ſed etiam ad omnia quæcumque ſunt in potentia nunquam reducenda vel reducta ad actum. Horum autem quædam ſunt in ſola potentia diuina: & huiuſmodi non omnia cognoſcit in verbo anima Chriſti. Hoc enim eſſet comprehendere omnia, quæ Deus poteſt facere: quod eſſet comprehendere diuinam virtutem, & per conſequens diuinam eſſentiam: Virtus enim quælibet cognoſcitur per cognitionem omnium, in quæ poteſt. Quædam vero ſunt non ſolum in potentia diuina, ſed etiam in potentia creaturæ: & huiuſmodi omnia ſcit anima Chriſti in Verbo. Comprehendit enim in Verbo omnis creaturæ eſſentiam, & per conſequens potentiam & virtutem, & omnia quæ ſunt in potentia creaturæ.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum intellexerunt Arius & Eunomius, non quantum ad ſcientiam animæ, quam in Chriſto non ponebant, (vt ſupra dictum eſt *) ſed quantum ad diuinam cognitionem filij, quem ponebant eſſe minorem Patre, quantum ad ſcientiam. Sed illud ſtare non poteſt: quia per verbum Dei facta ſunt omnia, vt dicitur Ioan. 1. Et inter alia facta ſunt etiam per ipſum om- *q. 9. ar. 1.*

nia tempora. Nihil autem per ipsum factum est†, quod ab eo ignoretur. Dicitur enim nescire diem & horam iudicij, quia non facit scire. Interrogatus enim super hoc ab Apostolis Act. 1. hoc eis noluit reuelare, Sicut à contrario legitur Genes. 22. Nunc cognoui, quod timeas Deum, idest nunc cognoscere te feci. Dicitur autem Pater scire: quia huiusmodi cognitionem tradidit Filio. Vnde in hoc ipso, quod dicitur, Nisi Pater, datur intelligi quod Filius cognoscit, & non solum quantum ad diuinam naturam, sed etiam quantum ad humanam: quia vt Chrysostomus * argumentatur, si Christo homini datum est, vt sciat, qualiter oporteat iudicare quod est maius, multo magis datum est ei scire quod minus est, scilicet tempus iudicij. Origenes tamen † hoc exponit de Christo secundum corpus eius, quod est Ecclesia, quæ hoc tempus ignorat. Quidam autem dicunt hoc esse intelligendum de filio Dei adoptiuo, non de filio naturali.

Hom. 71. in Matt. tom. 2. & hom. 14. in Mar. idem in unit. t. 2.

† Ho. 30. in Matt. in ult fo. illius ho. tom. 2.

Ad secundum dicendum, quod Deus in tantum perfectius cognoscit suam essentiam, quam anima Christi, quod eam comprehendit. Et ideo cognoscit omnia non solum quæ sunt in actu, secundum quodcumque tempus, quæ dicitur cognoscere scientia visionis: sed etiam omnia quæcumque ipse facere potest, quæ dicitur cognoscere per simplicem intelligentiam, vt in primo habitum est *. Scit ergo anima Christi omnia, quæ Deus in seipso cognoscit per scientiam visionis: non tamen omnia, quæ Deus in seipso cognoscit per scientiam simplicis intelligentiæ. Et ita plura scit Deus in seipso, quam anima Christi.

p. p. q. 14. art. 9.

Ad tertium dicendum, quod quantitas scientiæ non solum attenditur secundum numerum scibilium, sed etiam secundum claritatem cognitionis. Quamuis igitur scientia animæ Christi, quam habet in Verbo, parificetur scientiæ visionis, quam Deus habet in seipso, quantum ad numerum scibilium: scientia tamen Dei excedit in infinitum, quantum ad claritatem cognitionis, scientiam animæ Christi: quia lumen increatum diuini intellectus, in infinitum excedit lumen creatum, quodcumque receptum in anima Christi. Licet absolute loquendo, scientia diuina excedat scientiam animæ Christi, non solum quantum ad modum cognoscendi, sed etiam quantum ad numerum scibilium, vt dictum est *.

in 10. ar.

Art. 3.

Art. 3. *Utrum anima Christi in verbo cognouerit infinita?* 70

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod anima Christi non posſit cognoſcere infinita in Verbo. Quod enim infinitum cognoſcatur, repugnat definitioni infiniti, prout dicitur in 3. Phyſ. † quod infinitum eſt, cuius quantitatem accipientibus, ſemper eſt aliquid extra accipere. Impoſsibile autem eſt definitionem à definito ſeparari: quia hoc eſſet contradictoria eſſe ſimul. Ergo impoſsibile eſt, quod anima Christi ſciat infinita.

1. q. 14. ar. 12. et 3. d. 14. 4. 2. q. 2. ad 2. et qu. 4. ad 2. et ver. q. 20. ar. 4. c. et ad 1. 2. et 5. et quo. 3. q. 2. ar. 1. et opu. 9. q. 81.

¶ 2. Præterea, Infinitorum ſcientia eſt infinita. Sed ſcientia animæ Christi non poteſt eſſe infinita: eſt enim capacitas eius finita, cum ſit creata. Non ergo anima Christi poteſt cognoſcere infinita.

¶ 3. Præterea, Infinito non poteſt eſſe aliquid maius. Sed plura continentur in ſcientia diuina abſolute loquendo, quam in ſcientia animæ Christi, vt dictum eſt *. Ergo anima Christi non cognoſcit infinita.

*† l. 3. phyſ. te. 63. * 2. q prac. a. 1. et ſeq.*

SED contra, Anima Christi cognoſcit totam ſuam potentiam, & omnia in quæ poteſt. Poteſt autem in emundationem infinitorum peccatorum: ſecundum illud primæ Ioannis 2. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non autem pro noſtris tantum, ſed etiam pro totius mundi. Ergo anima Christi cognoſcit infinita.

RESPONDEO dicendum, quod ſcientia non eſt niſi entis, eo quod ens & verum conuertuntur. Dupliciter autem dicitur aliquid ens. Vno modo ſimpliciter, quod ſcilicet eſt ens actu: alio modo ſecundum quid, quod ſcilicet eſt ens in potentia. Et quia, vt dicitur in 9. Met. * vnumquodque cognoſcitur, ſecundum quod eſt actu; non autem, ſecundum quod eſt in potentia: ſcientia primo & principaliter reſpicit ens actu, ſecundario autem reſpicit ens in potentia: quod quidem non ſecundum ſeipſum cognoſcibile eſt, ſed ſecundum quod cognoſcitur illud, in cuius potentia exiſtit. Quantum igitur ad primum modum ſcientiæ, anima Christi non ſcit infinita: quia non ſunt infinita in actu, etiam ſi accipiantur omnia quæcumque ſunt in actu, ſecundum quodcumque tempus: eo quod ſtatus generationis & corruptionis non durat in infinitum. Vnde eſt certus numerus non ſolum eorum, quæ ſunt abſque generatione, & corruptione: ſed etiam generabilium & corruptibilium. Quantum vero ad alium modum ſciendi, anima Christi in Verbo ſcit infinita: ſcit enim, vt dictum eſt *, omnia quæ ſunt in poten-

** li. 9. met. te. 2. c. 3.*

** art præc.*

in potentia Dei, quam in potentia creaturæ: & similiter anima Christi scit infinita scientia simplicis intelligentiæ: plura tamen scit Deus secundum hunc scientiæ vel intelligentiæ modum.

71 Art. 4. *Vtrum anima Christi videat verbum, siue diuinam essentiam, clarius qualibet alia creatura?*

Sup. q. 9. a. 1. & inf. q. 11. a. 5. ad 2. AD quartum sic proceditur. Videtur, quod anima Christi non perfectius videat verbum quam quælibet alia creatura. Perfectio enim cognitionis est secundum medium cognoscendi: sicut perfectior est cognitio, quæ habetur per medium syllogismi demonstratiui, quam quæ habetur per medium syllogismi dialectici. Sed omnes beati vident verbum immediate per ipsam diuinam essentiam, vt in prima parte dictum est *. Ergo anima Christi non perfectius videt verbum, quam quælibet alia creatura. p. p. q. 12. art. 2.

¶ 2. Præterea, Perfectio visionis non excedit potentiam visiuam. Sed potentia rationalis animæ, qualis est anima Christi, est infra potentiam intellectiuam Angeli: vt patet per Dionys. * 4. c. cæl. Hier. Ergo anima Christi non perfectius videt verbum, quam Angeli. c. 4. a me duo. illius.

¶ 3. Præterea, Deus in infinitum perfectius videt verbum suum, quam anima Christi. Sunt ergo infiniti gradus medij possibiles, inter modum, quo Deus videt verbum suum; & inter modum, quo anima Christi videt Verbum ipsum. Ergo non est asserendum, quod anima Christi perfectius videat verbum vel essentiam diuinam, quam quælibet alia creatura.

SED contra est, quod Apostolus dicit ad Ephes. 1. quod Deus constituit Christum ad dexteram suam in cœlestibus supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro. Sed in illa cælesti gloria tanto aliquis est superior, quanto perfectius cognoscit Deum. Ergo anima Christi perfectius videt Deum, quam quæuis alia creatura.

RESPONDEO dicendum, quod visio diuinæ essentiæ conuenit omnibus beatis, secundum participationem luminis deriuati in eos à fonte verbi Dei: secundum illud Eccl. 1. Fons sapientiæ, verbum Dei in excelsis. Huic autem verbo Dei propinquius coniungitur anima Christi, quæ est vnita verbo in persona, quam quæuis alia creatura. Et ideo plenius recipit influentiam luminis, in quo Deus videtur ab ipso verbo, quam quæcumque alia creatura. Et ideo præ

cæteris

cæteris creaturis perfectius videt ipsam primam veritatem, quæ est Dei essentia. Vnde dicitur Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, quasi vnigeniti à patre, plenum non solum gratiæ, sed etiam veritatis.

Ad primum ergo dicendum, quod perfectio cognitionis, quantum est ex parte cogniti, attenditur secundum medium: sed quantum est ex parte cognoscentis, attenditur secundum potentiam vel habitum. Et inde est, quod etiam inter homines per vnum medium vnus perfectius cognoscit aliquam conclusionem, quam alius. Et per hunc modum, anima Christi, quæ abundantiori repletur lumine, perfectius cognoscit diuinam essentiam, quam alij beati: licet omnes ipsam Dei essentiam videant per seipsam.

Ad secundum dicendum, quod visio diuinæ essentiæ excedit naturalem potentiam cuiuslibet creaturæ, vt in prima parte dictum est *. Et ideo gradus in ipso attenduntur magis secundum ordinem gratiæ, in quo Christus est excellentissimus, quam secundum ordinem naturæ, secundum quem natura angelica præfertur humanæ. *p.p.q. 12. art. 4.*

Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est * de gratia, quod non potest esse maior gratia, quam gratia Christi per respectum ad vnionem verbi, idem etiam dicendum est, & de perfectione diuinæ visionis, licet absolute considerando, possit esse aliquis gradus sublimior secundum infinitatem diuinæ potentiæ. *q. 7. a. 12.*

QVAESTIO XI.

De scientia indita, vel infusa anima Christi, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de scientia indita vel infusa animæ Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum secundum hanc scientiam Christus sciat omnia? *72*

¶ Secundo, vtrum hac scientia vti potuerit non conuertendo se ad phantasmata? *Inf. q. 12.*

¶ Tertio, vtrum hæc scientia fuerit collatiua?

¶ Quarto, de comparatione huius scientiæ ad scientiam angelicam.

¶ Quinto, vtrum fuerit scientia habitualis?

¶ Sexto, vtrum fuerit distincta per diuersos habitus?

Art. 1. *Vtrum secundum scientiam inditam, vel infusam Christus omnia sciat?* *a. 1. c. ad 3. et 3. d. 14. ar. 3. q. 1. et q. 5. ad 2. et ver. q. 20. art. 6. et opusc. 3. c. 223.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quod secundum hanc scientiam Christus non cognouerit omnia.

non potuit exire in actum, nisi conuertendo se ad colores. Ergo etiam neque anima intellectiua eius potuit aliquid intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata.

¶. 2. Præterea, Anima Christi est eiusdem naturæ cum animabus nostris: alioquin ipse non esset eiusdem speciei nobiscum: contra id quod Apostolus dicit Philip. 2. quod est in similitudinem hominum factus. Sed anima nostra non potest intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata. Ergo etiam neque anima Christi.

¶ 3. Præterea, Sensus dati sunt homini, vt deseruiant intellectui. Si igitur anima Christi intelligere potuit absque conuersione ad phantasmata, quæ per sensus accipiuntur, sequeretur quod sensus frustra fuissent in anima Christi; quod est inconueniens. Videtur igitur quod anima Christi non potuerit intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata.

SED contra est, quod anima Christi cognouit quædam quæ per phantasmata cognosci non possunt, scilicet substantias separatas. Potuit igitur intelligere non conuertendo se ad phantasmata.

RESPONDEO dicendum, quod Christus in statu ante passionem, fuit simul viator, & comprehen-
q.15.a.10. sor: vt infra magis patebit *. Et præcipue quidem conditiones viatoris habuit ex parte corporis, in quantum fuit passibile: conditiones vero comprehensoris maxime habuit ex parte animæ intellectiuæ. Est autem hæc conditio animæ comprehensoris, vt nullo modo subdatur suo corpori, aut ab eo dependeat: sed totaliter ei dominetur. Vnde & post resurrectionem, ex anima, gloria redundabit ad corpus. Ex hoc autem anima hominis viatoris indiget ad phantasmata conuerti, quod est corpori obligata, & quodammodo ei subiecta, & ab eo dependens. Et ideo animæ beatæ, & ante resurrectionem & post, intelligere possunt absque conuersione ad phantasmata. Et hoc etiam oportet dicere de anima Christi, quæ plene habuit facultatem comprehensoris.

Ad primum ergo dicendum, quod similitudo illa, quam Philosophus ponit, non attenditur quantum ad omnia. Manifestum est enim, quod finis potentiæ visiuæ est cognoscere colores: finis autem potentiæ intellectiuæ non est cognoscere phantasmata, sed cognoscere species intelligibiles, quas apprehendit à phantasmatibus, & in phantasmatibus secundum statum præsentis vitæ. Est igitur similitudo, quantum ad hoc, ad quod aspicit vtraque potentia; non autem

quan-

quantum ad hoc, in quod vtriusque potentiæ conditio terminatur. Nihil autem prohibet, secundum diuersos status ex diuersis rem aliquam ad suum finem tendere: finis tamen proprius alicuius rei semper est vnus. Et ideo licet visus nihil cognoscat absque colore, intellectus tamen secundum aliquem statum potest cognoscere absque phantasmate, sed non absque specie intelligibili.

Ad secundum dicendum, quod licet anima Christi fuerit eiusdem naturæ cum animabus nostris, habuit tamen aliquem statum, quem animæ nostræ non habent nunc in re, sed solum in spe, scilicet statum comprehensoris.

Ad tertium dicendum, quod licet anima Christi potuerit intelligere non conuertendo se ad phantasmata: poterat tamen intelligere, se ad phantasmata conuertendo. Et ideo sensus non fuerunt frustra in ipsa, præsertim cum sensus non dentur homini solum ad scientiam intellectiuam, sed etiam, ad necessitatem vitæ animalis.

Art. 3. *Utrum hæc scientia fuerit collatiua?* 74

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod anima Christi hanc scientiam non habuerit per modum collationis. Dicit enim Damascenus in 3, lib.* In Christo non dicimus consilium neque electionem. Non autem remouentur hæc à Christo, nisi in quantum important collationem & discursum. Ergo videtur quod in Christo non fuerit scientia collatiua vel discursiua.

3. dis. 14. a. 3. q. 3. et ver. q. 20. art. 3. ad 1.

** c. 14. nō procul à fin. et li. 2. c. 22.*

¶ 2. Præterea, Homo indiget collatione & discursu rationis, ad inquirenda ea quæ ignorat. Sed anima Christi cognouit omnia, vt supra dictum est*. Non ergo in ea fuit scientia discursiua vel collatiua.

** qu. præ, artic. 2.*

¶ 3. Præterea, Scientia animæ Christi se habuit per modum comprehensorum, qui angelis conformantur: vt dicitur Matth. 22. Sed in angelis non est scientia discursiua, seu collatiua: vt patet per Dionysium * septimo capite de diuinis nominibus. Ergo nec etiam in anima Christi fuit scientia discursiua seu collatiua.

c. 7. inter princ. et med.

SED contra est, quod Christus habuit animam rationalem, vt supra habitum est*. Propria autem operatio animæ rationalis est conferre & discurrere de vno in aliud. Ergo in Christo fuit scientia discursiua vel collatiua.

q. 5. art. 3.

RESPONDEO dicendum, quod aliqua scientia potest esse discursiua vel collatiua dupliciter. Vno modo, quantum ad scientiæ acquisitionem: sicut accidit

cidit

cidit in nobis, qui procedimus ad cognoſcendum vnum per aliud, ſicut effectus per cauſas, vel è conuerſo. Et hoc modo ſcientia animæ Chriſti non fuit diſcurſiua vel collatiua: quia hæc ſcientia, de qua nunc loquimur, fuit ſibi diuinitus indita; non per inueſtigationem rationis acquiſita. Alio modo poteſt dici aliqua ſcientia diſcurſiua vel collatiua, quantum ad vſum: ſicut interdum ſcientes, ex cauſis concludunt effectus: non vt de nouo addiſcant, ſed volentes vti ſcientia, quam iam habent. Et hoc modo ſcientia animæ Chriſti poterat eſſe collatiua, & diſcurſiua: poterat enim ex vno aliud concludere, ſicut ſibi placebat. Sicut Matth. 17. Cum Dominus quæſiſſet à Petro, à quibus Reges terræ tributum acciperent, à filiis ſuis, an ab alienis? Petro reſpondente, quod ab alienis? concluſit. Ergo liberi ſunt filij.

Ad primum ergo dicendum, quod à Chriſto excluditur conſilium, quod eſt cum dubitatione: & per conſequens electio, quæ in ſui ratione tale conſilium includit. Non autem à Chriſto excluditur vſus conſiliandi.

Ad ſecundum dicendum, quod ratio illa procedit de diſcurſu & collatione, prout ordinantur ad ſcientiam acquirendam.

Ad tertium dicendum, quod Beati conformantur angelis, quantum ad dona gratiarum: manet tamen differentia, quæ eſt ſecundum naturam. Et ideo vti collatione & diſcurſu, eſt connaturale animabus beatorum, non autem angelis.

75 ſup. q. 10. art. 4. & inf. ar. 6. ad 1. & q. 34. a. 4. c. & q. 59 a. 5. c. & 3. diſ. 14. ar. 1. q. 2. ad 1. & a. 2. q. 2. c. & a. 3. q. 2. c. & ver. q. 20. a. 3. c. & a. 4. c. & 6. c. & op. 3. c. 123.

Art. 4. *Vtrum hæc ſcientia in Chriſto fuerit maior ſcientia angelorum?*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod huiuſmodi ſcientia in Chriſto fuerit minor, quam in angelis. Perfectio enim proportionatur perfectibili. Sed anima humana ſecundum ordinem naturæ eſt infra naturam angelicam. Cum igitur ſcientia, de qua nunc loquimur, ſit indita animæ Chriſti ad perfectionem ipſius; videtur quod huiuſmodi ſcientia fuerit infra ſcientiam, qua perficitur natura angelica.

¶ 2. Præterea, Scientia animæ Chriſti fuit aliquo modo collatiua & diſcurſiua: quod non poteſt dici de ſcientia angelica. Ergo ſcientia animæ Chriſti fuit inferior ſcientia angelorum.

¶ 3. Præterea, Quanto aliqua ſcientia eſt magis immaterialis, tanto eſt potior. Sed ſcientia angelorum eſt immaterialior, quam ſcientia animæ Chriſti, quia anima Chriſti eſt actus corporis, & habet conuerſionem ad phantaſmata; quod de angelis dici non poteſt.

potest. Ergo scientia angelorum est potior, quam scientia animæ Christi.

SED contra est, quod Apost. dicit Hebr. 2. Eum autem, qui modico quam angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum. Ex quo apparet, quod propter solam passionem mortis dicatur Christus ab angelis minoratus. Non ergo propter scientiam.

RESPONDEO dicendum, quod scientia indita animæ Christi, potest dupliciter considerari. Vno modo secundum illud, quod habuit à causa influente: alio modo secundum id, quod habuit ex subiecto recipiente. Quantum igitur ad primum, scientia indita animæ Christi, fuit multo excellentior, quam angelorum scientia, & quantum ad multitudinem cognitorum: & quantum ad scientiæ certitudinem: quia lumen spiritualis gratiæ, quod est inditum animæ Christi, est multo excellentius, quam lumen quod pertinet ad naturam angelicam. Quantum autem ad secundum, scientia indita animæ Christi est infra scientiam angelicam, scilicet quantum ad modum cognoscendi, qui est naturalis animæ humanæ: qui scilicet est per conuersionem ad phantasmata, & per collationem & discursum. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Art. 5. *Vtrum hæc scientia fuerit habitualis?* 76

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit habitualis scientia. Dictum est * enim, quod animam Christi decuit maxima perfectio scientiæ. Sed maior est perfectio scientiæ existentis in actu, quam existentis in potentia vel habitu. Ergo conueniens fuisse videtur, quod omnia sciret in actu. Non ergo habuit habitualem scientiam. 3. dis 14. a. 1. q. 2. & 3. & veri. qu. 20 a. 2. * q 9. a. 1

¶ 2. Præterea, Cum habitus ordinetur ad actum, frustra videtur esse habitualis scientia, quæ numquam in actum reducitur. Cum autem Christus sciuerit omnia, (sicut iam dictum est *) non potuisset actu omnia illa considerare, vnum post aliud cogitando: quia infinita non est enumerando pertransire. Frustra igitur fuisset in eo quorumdam scientia habitualis: quod est inconueniens. Habuit ergo actualem scientiam omnium quæ sciuit, & non habitualem. q. 10. a. 1.

¶ 3. Præterea, Scientia habitualis est quædam perfectio scientis. Perfectio autem est nobilior perfectibili. Si igitur in anima Christi fuisset aliquis habitus scientiæ creatus, sequeretur quod aliquid creatum

tum esset nobilius, quam anima Christi. Non igitur in anima Christi fuit scientia habitualis.

SED contra, scientia Christi, de qua nunc loquimur, vniuoca fuit scientiæ nostræ: sicut & anima eius fuit vnius speciei cum anima nostra. Sed scientia nostra est in genere habitus. Ergo & scientia Christi fuit habitualis.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *, modus huius scientiæ inditæ animæ Christi fuit conueniens ipsi subiecto recipienti: nam receptum est in recipiente per modum recipientis. Est autem hic modus connaturalis animæ humanæ, vt quandoque sit intelligens actu, quandoque in potentia: medium autem inter puram potentiam & actum completum, est habitus: eiusdem autem generis sunt medium & extrema. Et sic patet quod modus connaturalis animæ humanæ est, vt recipiat scientiam per modum habitus. Et ideo dicendum est, quod scientia indita animæ Christi fuit habitualis, & poterat ea vti quando volebat.

Art. præ.

Ad primum ergo dicendum, quod in anima Christi fuit duplex cognitio, & vtraque suo modo perfectissima, Vna quidem excedens modum naturæ humanæ: quia scilicet vidit Dei essentiam, & alia in ipsa: & hæc fuit perfectissima simpliciter: & talis cognitio non fuit habitualis, sed actualis respectu omnium, quæ hoc modo cognouit. Alia autem cognitio fuit in Christo secundum modum proportionatum humanæ naturæ: prout scilicet cognouit res per species sibi diuinitus inditas, de qua cognitione nunc loquimur. Et hæc cognitio non fuit simpliciter perfectissima: sed perfectissima in genere humanæ cognitionis: vnde non oportuit, quod esset semper in actu.

Ad secundum dicendum, quod habitus reducitur in actum ad imperium voluntatis: nam habitus est, quo quis agit, cum voluerit. Voluntas autem indeterminate se habet ad infinita. Nec tamen hoc est frustra, licet in omnia actualiter tendat, dummodo tendat actualiter in id, quod conuenit loco, & tempori. Et ideo etiam habitus non est frustra: licet non omnia reducantur in actum, quæ habitui subiacent: dummodo reducatur in actum id, quod congruit ad debitum finem voluntatis, secundum exigentiam negotiorum & temporis.

Ad tertium dicendum, quod bonum, sicut & ens, dupliciter dicitur. Vno modo simpliciter: & sic bonum & ens dicitur substantia, quæ in suo esse & in sua bonitate subsistit. Alio modo dicitur ens, & bo-

num

num secundum quid: & hoc modo dicitur ens & bonum accidens: non quia ipsum habeat esse & bonitatem, sed quia eius subiectum est ens & bonum. Sic igitur scientia habitualis non est simpliciter melior, aut dignior, quam anima Christi, sed secundum quid: cum tota bonitas habitualis scientiæ cedat in bonitatem subiecti.

Art. 6. *Vtrum hæc scientia fuerit distincta per diuersos habitus?* 77

3. dist. 14.
AD sextum sic proceditur. Videtur, quod in anima Christi non fuerit nisi vnus habitus scientiæ. Quanto enim scientia est perfectior, tanto est magis vnita: vnde & angeli superiores per formas magis vniuersales cognoscunt, vt in prima parte dictum est *. Sed scientia Christi fuit perfectissima: ergo fuit maxime vna. Non ergo fuit distincta per plures habitus. ar. 3. q. 4. p. p. q. 55. art. 3.

¶ 2. Præterea, Fides nostra deriuatur à scientia Christi: vnde dicitur Hebr. 12. Aspicientes in auctorem fidei & consummatorem Iesum. Sed vnus est habitus fidei de omnibus credibilibus: vt in secunda parte dictum est *. Ergo multo magis in Christo non fuit nisi vnus habitus scientiæ. 2. 2. q. 4. art. 6.

¶ 3. Præterea, Scientiæ distinguuntur secundum diuersas rationes scibilium. Sed anima Christi omnia sciuit secundum vnam rationem, scilicet secundum lumen diuinitus infusum. Ergo in Christo fuit tantum vnus habitus scientiæ.

SED contra est, quod Zachariæ 3. dicitur quod super lapidem vnum, id est Christum, sunt septem oculi. Per oculum autem scientia intelligitur. Ergo videtur, quod in Christo fuerint plures habitus scientiæ.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est *. Scientia indita animæ Christi habuit modum connaturalem animæ humanæ. Est autem connaturale animæ humanæ, vt recipiat species in minori vniuersalitate, quam angeli: ita scilicet, quod diuersas naturas specificas, per diuersas species intelligibiles cognoscat. Ex hoc autem contingit quod in nobis sint diuersi habitus scientiarum, quia sunt diuersa scibilium genera: in quantum scilicet, ea quæ reducuntur in vnum genus, eodem habitu scientiæ cognoscuntur: sicut dicitur in primo Poster. * quod vna scientia est, quæ est vnius generis subiecti. Et ideo scientia indita animæ Christi, fuit distincta secundum diuersos habitus. art. 4. huius qu. text. 43. tom. 1.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod homo assumptus conformatur diuinæ Trinitati in sui cognitione, non ratione comprehensionis, sed ratione cuiusdam excellentissimæ cognitionis præ cæteris creaturis.

Ad secundum dicendum, quod nec etiam in vnione, quæ est secundum esse personale, natura humana comprehendit Dei verbum siue naturam diuinam. Quæ quamuis tota vnita fuerit humanæ naturæ in vna persona Filij, non tamen fuit tota virtus diuinitatis ab humana natura quasi circumscripta. Vnde August. * dicit in Epistola ad Volusianum, Scire te volo, non hoc Christianam habere doctrinam, quod ita Deus infusus sit carni, vt curam gubernandæ vniuersitatis vel deseruerit, vel amiserit, vel ad illud corpusculum quasi contractam, collectamque transtulerit. Et similiter anima Christi totam Dei essentiam videt, non tamen eam comprehendit: quia non totaliter eam videt, idest, non ita perfecte sicut visibilis est: vt in prima parte * expositum est.

Est ep. 3. non multũ remote a prin. tom. 2.

p. p. q. 12. artic. 7.

Ad tertium dicendum, quod verbum illud Aug. est intelligendum de gratia vnionis, secundum quam omnia quæ dicuntur de filio Dei secundum diuinam naturam, etiam dicuntur de Filio hominis, propter identitatem suppositi. Et secundum hoc vere potest dici, quod filius hominis est comprehensor diuinæ essentiæ non quidem secundum animam, sed secundum diuinam naturam. Per quem etiam modum potest dici quod Filius hominis est creator.

69 Art. 2. *Vtrum anima Christi in verbo cognouerit omnia?*

3. d. 14. a. 2. q. 2. & 4. ad 3. & 4. & ver. q. 8. a. 4. 6. & q. 20 a. 4 & 5. & quol. 3. q. 2. a. 1 6. & op. 3. c. 123. & opu. 9. quest. 81.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod anima Christi in Verbo non cognoscat omnia. Dicitur enim Marci 13. De die autem illa nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater, Non ergo omnia scit in verbo.

¶ 2. Præterea, Quanto aliquis perfectius cognoscit aliquod principium, tanto plura in illo principio cognoscit. Sed Deus perfectius videt essentiam suam, quam anima Christi. Ergo plura cognoscit in Verbo, quam anima Christi. Non ergo anima Christi in Verbo cognoscit omnia.

¶ 3. Præterea, Quantitas scientiæ attenditur secundum quantitatem scibilium. Si ergo anima Christi sciret in Verbo omnia quæ scit Verbum, sequeretur quod scientia animæ Christi æquaretur scientiæ diuinæ, creatum videlicet increato: quod est impossibile.

SED contra est, quod super illud Apoc. 5 Dignus est agnus, qui occisus est, accipere diuinitatem & sapientiam:

pientiam: Gloss. * dicit, idest, omnium cognitionem. *gl. or. ib.*

RESPONDEO dicendum, quod cum quæritur an Christus cognoscat omnia in Verbo, ly omnia, potest dupliciter accipi. Vno modo proprie, vt distribuat pro omnibus, quæ quocumque modo sunt, vel erunt, vel fuerunt, vel facta vel dicta vel cogitata à quocumque, secundum quodcumque tempus. Et sic dicendum est, quod anima Christi in verbo cognoscit omnia. Vnusquisque enim intellectus creatus in Verbo cognoscit, non quidem omnia simpliciter, sed tanto plura, quanto perfectius videt Verbum. Nulli tamen intellectui beato deest, quin cognoscat in Verbo omnia quæ ad ipsum spectant. Ad Christum autem & ad eius dignitatem spectant quodammodo omnia, in quantum ei subiecta sunt omnia. Ipse etiam est omnium iudex constitutus à Deo, quia filius hominis est: vt dicitur Ioan. 5. Et ideo anima Christi in Verbo cognoscit omnia existentia, secundum quodcumque tempus, & etiam hominum cogitatus, quorum est iudex: ita vt quod de eo dicitur Ioan. 2. Ipse enim sciebat quid esset in homine: potest intelligi non solum quantum ad scientiam diuinam, sed etiam quantum ad scientiam animæ eius, quam habet in Verbo. Alio modo ly omnia, potest accipi magis large, vt extendatur non solum ad omnia, quæ sunt actu secundum quodcumque tempus, sed etiam ad omnia quæcumque sunt in potentia nunquam reducenda vel reducta ad actum. Horum autem quædam sunt in sola potentia diuina: & huiusmodi non omnia cognoscit in verbo anima Christi. Hoc enim esset comprehendere omnia, quæ Deus potest facere: quod esset comprehendere diuinam virtutem, & per consequens diuinam essentiam: Virtus enim qualibet cognoscitur per cognitionem omnium, in quæ potest. Quædam vero sunt non solum in potentia diuina, sed etiam in potentia creaturæ: & huiusmodi omnia scit anima Christi in Verbo. Comprehendit enim in Verbo omnis creaturæ essentiam, & per consequens potentiam & virtutem, & omnia quæ sunt in potentia creaturæ.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum intellexerunt Arius & Eunomius, non quantum ad scientiam animæ, quam in Christo non ponebant, (vt supra dictum est *) sed quantum ad diuinam cognitionem filij, quem ponebant esse minorem Patre, quantum ad scientiam. Sed illud stare non potest: quia per verbum Dei facta sunt omnia, vt dicitur Ioan. 1. Et inter alia facta sunt etiam per ipsum omnia *q. 9. ar. 1.*

 nia

70

Art. 3. *Vtrum anima Christi in verbo cognouerit infinita?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod anima Christi non posſit cognoſcere infinita in Verbo. Quod enim infinitum cognoſcatur, repugnat definitioni infiniti, prout dicitur in 3. Phyſ. † quod infinitum eſt, cuius quantitatem accipientibus, ſemper eſt aliquid extra accipere. Impoſsibile autem eſt definitionem à definito ſeparari: quia hoc eſſet contradictoria eſſe ſimul. Ergo impoſsibile eſt, quod anima Christi ſciat infinita.

1. q. 14. ar. 12. et 3. d. 14. a. 2. q. 2. ad 2. et qu. 4. ad 2. et ver. q. 20. ar. 4. &. et ad 1. 2. et 5. et quo. 3. q. 2. ar. 1. et opu. 9. q. 81.

¶ 2. Præterea, Infinitorum ſcientia eſt infinita. Sed ſcientia animæ Chriſti non poteſt eſſe infinita: eſt enim capacitas eius finita, cum ſit creata. Non ergo anima Chriſti poteſt cognoſcere infinita.

¶ 3. Præterea, Infinito non poteſt eſſe aliquid maius. Sed plura continentur in ſcientia diuina abſolute loquendo, quam in ſcientia animæ Chriſti, vt dictum eſt *. Ergo anima Chriſti non cognoſcit infinita.

† l. 3. phyſ. te. 63. t 2. q prae. a. 1. et ſeq.

SED contra, Anima Chriſti cognoſcit totam ſuam potentiam, & omnia in quæ poteſt. Poteſt autem in emundationem infinitorum peccatorum: ſecundum illud primæ Ioannis 2. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non autem pro noſtris tantum, ſed etiam pro totius mundi. Ergo anima Chriſti cognoſcit infinita.

RESPONDEO dicendum, quod ſcientia non eſt niſi entis, eo quod ens & verum conuertuntur. Dupliciter autem dicitur aliquid ens. Vno modo ſimpliciter, quod ſcilicet eſt ens actu: alio modo ſecundum quid, quod ſcilicet eſt ens in potentia. Et quia, vt dicitur in 9. Met. * vnumquodque cognoſcitur, ſecundum quod eſt actu; non autem, ſecundum quod eſt in potentia: ſcientia primo & principaliter reſpicit ens actu, ſecundario autem reſpicit ens in potentia: quod quidem non ſecundum ſeipſum cognoſcibile eſt, ſed ſecundum quod cognoſcitur illud, in cuius potentia exiſtit. Quantum igitur ad primum modum ſcientiæ, anima Chriſti non ſcit infinita: quia non ſunt infinita in actu, etiam ſi accipiantur omnia quæcumque ſunt in actu, ſecundum quodcumque tempus: eo quod ſtatus generationis & corruptionis non durat in infinitum. Vnde eſt certus numerus non ſolum eorum, quæ ſunt abſque generatione, & corruptione: ſed etiam generabilium & corruptibilium. Quantum vero ad alium modum ſciendi, anima Chriſti in Verbo ſcit infinita: ſcit enim, vt dictum eſt *, omnia quæ ſunt in potentia

li. 9. met. te. 2. t. 3.

art præ.

tia creaturæ. Vnde cum in potentia creaturæ sint infinita, per hunc modum scit infinita, quasi quadam scientia simplicis intelligentiæ, non autem scientia visionis.

P. p. q. 7. art. 1. Ad primum ergo dicendum, quod infinitum (sicut in prima parte dictum est *) dupliciter dicitur. Vno modo secundum rationem formæ. Et sic dicitur infinitum negatiue, scilicet id quod est forma vel actus non limitatus per materiam vel subiectum in quo recipiatur. Et huiusmodi infinitum, quantum est de se, est maxime cognoscibile, propter perfectionem actus, licet non sit comprehensibile à potentia finita creaturæ: sic enim dicitur Deus infinitus. Et tale infinitum anima Christi cognoscit, licet non comprehendat. Alio modo dicitur infinitum secundum rationem materiæ: quod quidem dicitur priuatiue, ex hoc scilicet, quod non habet formam quam natum est habere, per hunc modum dicitur infinitum in quantitate. Tale autem infinitum ex sui ratione est ignotum: quia scilicet est quasi materia cum priuatione formæ (vt dicitur 3. Physicorum *,) omnis autem cognitio est per formam vel actum. Sic ergo si huiusmodi infinitum cognosci debeat secundum modum ipsius cogniti, impossibile est quod cognoscatur: est enim modus ipsius vt accipiatur pars eius post partem, vt dicitur in 3. Physicor. * Et hoc modo verum est, quod eius quantitatem accipientibus, scilicet parte accepta post partem, semper est aliquid extra accipere. Sed sicut materialia possunt accipi ab intellectu immaterialiter & multa vnite: ità infinita possunt accipi ab intellectu non per modum infiniti, sed quasi finite: vt sic ea quæ sunt in seipsis infinita, sint in intellectu cognoscentis finita. Et hoc modo anima Christi scit infinita: in quantum scilict scit ea non discurrendo per singula, sed in aliquo vno, puta in aliqua creatura, in cuius potentia existunt infinita, & principaliter in ipso Verbo.

(Margin: l. 3. te. 65. tom. 2. — l. 3. Phy. te. 62. et 65. to. 2.)

Ad secundum dicendum, quod nihil prohibet aliquid esse infinitum vno modo, quod est alio modo finitum: sicut si imaginemur in quantitatibus superficiem, quæ sit secundum longitudinem infinita, secundum latitudinem autem finita. Sic igitur si essent infiniti homines numero, haberent quidem infinitatem secundum aliquid, scilicet secundum multitudinem; secundum tamen essentiæ rationem haberent finitatem, eo quod omnium essentia esset limitata sub ratione vnius speciei. Sed id quod est simpliciter infinitum secundum essentiæ rationem, est Deus: vt in pri-

ma

ma parte dictum est *. Proprium autem obiectum intellectus est quod quid est (vt dicitur 3. † de anima,) ad quod pertinet ratio speciei. Sic igitur anima Christi propter hoc, quod habet capacitatem finitam, id quod est simpliciter infinitum secundum essentiam, scilicet Deum, attingit quidem: sed non comprehendit, vt dictum est *. Id autem infinitum, quod in creaturis est in potentia, potest comprehendi ab anima Christi: quia comparatur ad ipsum secundum essentiæ rationem: ex qua parte infinitatem non habet. Nam etiam intellectus noster intelligit vniuersale, puta naturam generis vel speciei: quod quodammodo habet infinitatem, in quantum potest de infinitis prædicari.

p. p. q. 7. art. 2.
† li. 3. de ani. te. 6 tom. 2.
art. 1. huius quest.

Ad tertium dicendum, quod id quod est infinitum omnibus modis, non potest esse nisi vnum. Vnde & Philosophus dicit in primo de cælo *, quod quia corpus est ad omnem partem dimensionatum, impossibile est esse plura corpora infinita. Si tamen aliquid esset infinitum vno modo tantum, nihil prohiberet esse plura talia infinita: sicut si intelligeremus plures lineas infinitas secundum longitudinem, protractas in aliqua superficie finita secundum latitudinem.

l. 1. tex. 20 tom. 2.

Quia igitur infinitum non est substantia quædam, sed accidit rebus, quæ dicuntur infinitæ (vt dicitur in 3. Phys. *) sicut infinitum multiplicatur secundum diuersa subiecta, ita necesse est, quod proprietas infiniti multiplicetur: ita quod conueniat vnicuique illorum, secundum illud subiectum. Est autem quædam proprietas infiniti, quod infinito non sit aliquid maius. Sic igitur si accipiamus vnam lineam infinitam, in illa non est aliquid maius infinito. Et similiter si accipiamus quamcumque aliarum linearum infinitarum, manifestum est quod vniuscuiusque earum partes sunt infinitæ. Oportet ergo quod omnibus illis partibus infinitis non sit aliquid maius in illa linea: tamen in alia linea & in tertia erunt plures partes etiam infinitæ præter istas. Et hoc etiam videmus in numeris accidere: nam species numerorum parium sunt infinitæ, similiter species numerorum imparium: & tamen numeri pares & impares sunt plures quam pares. Sic igitur dicendum est, quod infinito simpliciter, & quo ad omnia, nihil est maius: infinito autem secundum aliquid determinatum, non est aliquid maius in illo ordine: potest tamen accipi aliquid aliud maius extra illum ordinem. Per hunc igitur modum infinita sunt in potentia creaturæ, & tamen plura sunt

l. 3. te. 37 & 38. t. 2.

in potentia Dei, quam in potentia creaturæ: & similiter anima Christi scit infinita scientia simplicis intelligentiæ: plura tamen scit Deus secundum hunc scientiæ vel intelligentiæ modum.

71. Art. 4. *Vtrum anima Christi videat verbum, siue diuinam essentiam, clarius qualibet alia creatura?*

Sup. q. 9. a. 1. 2. & inf. q. 11. a. 5. ad 2. AD quartum sic proceditur. Videtur, quod anima Christi non perfectius videat verbum quam quælibet alia creatura. Perfectio enim cognitionis est secundum medium cognoscendi: sicut perfectior est cognitio, quæ habetur per medium syllogismi demonstratiui, quam quæ habetur per medium syllogismi dialectici. Sed omnes beati vident verbum immediate per ipsam diuinam essentiam, vt in prima parte dictum est *. Ergo anima Christi non perfectius videt verbum, quam quælibet alia creatura.

p. p. q. 12. art. 2.

¶ 2. Præterea, Perfectio visionis non excedit potentiam visiuam. Sed potentia rationalis animæ, qualis est anima Christi, est infra potentiam intellectiuam Angeli: vt patet per Dionys. * 4. c. cæl. Hier. Ergo anima Christi non perfectius videt verbum, quam Angeli.

c. 4. à med. io. ill. iu.

¶ 3. Præterea, Deus in infinitum perfectius videt verbum suum, quam anima Christi. Sunt ergo infiniti gradus medij possibiles, inter modum, quo Deus videt verbum suum; & inter modum, quo anima Christi videt Verbum ipsum. Ergo non est asserendum. quod anima Christi perfectius videat verbum vel essentiam diuinam, quam quælibet alia creatura.

SED contra est, quod Apostolus dicit ad Ephes. 1. quod Deus constituit Christum ad dexteram suam in cœlestibus supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro. Sed in illa cælesti gloria tanto aliquis est superior, quanto perfectius cognoscit Deum. Ergo anima Christi perfectius videt Deum, quam quæuis alia creatura.

RESPONDEO dicendum, quod visio diuinæ essentiæ conuenit omnibus beatis, secundum participationem luminis deriuati in eos à fonte verbi Dei: secundum illud Eccl. 1. Fons sapientiæ, verbum Dei in excelsis. Huic autem verbo Dei propinquius coniungitur anima Christi, quæ est vnita verbo in persona, quam quæuis alia creatura. Et ideo plenius recipit influentiam luminis, in quo Deus videtur ab ipso verbo, quam quæcumque alia creatura. Et ideo præ

cæteris

cæteris creaturis perfectius videt ipsam primam veritatem, quæ est Dei essentia. Vnde dicitur Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, quasi vnigeniti à patre, plenum non solum gratiæ, sed etiam veritatis.

Ad primum ergo dicendum, quod perfectio cognitionis, quantum est ex parte cogniti, attenditur secundum medium: sed quantum est ex parte cognoscentis, attenditur secundum potentiam vel habitum. Et inde est, quod etiam inter homines per vnum medium vnus perfectius cognoscit aliquam conclusionem, quam alius. Et per hunc modum, anima Christi, quæ abundantiori repletur lumine, perfectius cognoscit diuinam essentiam, quam alij beati: licet omnes ipsam Dei essentiam videant per seipsam.

Ad secundum dicendum, quod visio diuinæ essentiæ excedit naturalem potentiam cuiuslibet creaturæ, vt in prima parte dictum est *. Et ideo gradus in ipso attenduntur magis secundum ordinem gratiæ, in quo Christus est excellentissimus, quam secundum ordinem naturæ, secundum quem natura angelica præfertur humanæ. *p.p.q. 12. art. 4.*

Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est * de gratia, quod non potest esse maior gratia, quam gratia Christi per respectum ad vnionem verbi, idem etiam dicendum est, & de perfectione diuinæ visionis, licet absolute considerando, possit esse aliquis gradus sublimior secundum infinitatem diuinæ potentiæ. *q. 7. a. 12.*

QVAESTIO XI.

De scientia indita, vel infusa animæ Christi, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de scientia indita vel infusa animæ Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum secundum hanc scientiam Christus sciat omnia?

¶ Secundo, vtrum hac scientia vti potuerit non conuertendo se ad phantasmata?

¶ Tertio, vtrum hęc scientia fuerit collatiua?

¶ Quarto, de comparatione huius scientiæ ad scientiam angelicam.

¶ Quinto, vtrum fuerit scientia habitualis?

¶ Sexto, vtrum fuerit distincta per diuersos habitus?

Art. 1. *Vtrum secundum scientiam inditam, vel infusam Christus omnia sciat?*

72. Inf. q. 12. a. 1. c. ad 3. et 3. d. 14. ar. 3. q. 1. et q. 5. ad 2. et ver. q. 20. art. 6. et opus. 3. c. 223.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod secundum hanc scientiam Christus non cognouerit omnia.

omnia.

omnia. Hæc enim scientia indita est Christo ad perfectionem possibilis intellectus eius. Sed intellectus possibilis animæ humanæ non videtur esse in potentia ad omnia simpliciter: sed ad illa sola, in quæ potest reduci in actum per intellectum agentem, qui est proprium actiuum ipsius, quæ quidem sunt cognoscibilia secundum rationem naturalem. Ergo secundum hanc scientiam non cognouit Christus ea quæ naturalem rationem excedunt.

¶ 2. Præterea, Phantasmata se habent ad intellectum humanum sicut colores ad visum: vt dicitur tertio de anima *. Sed non pertinet ad perfectionem visiuæ potentiæ cognoscere ea quæ sunt omnino absque colore. Ergo neque ad perfectionem intellectus humani pertinet cognoscere ea, quorum non possunt esse phantasmata, sicut sunt substantiæ separatæ. Sic ergo, cum huiusmodi scientia fuerit in Christo ad perfectionem animæ intellectiuæ ipsius, videtur quod per huiusmodi scientiam non cognouerit substantias separatas.

tex. 3. 18. & 39. 10. 2

¶ 3. Præterea, Ad perfectionem intellectus non pertinet cognoscere singularia. Videtur ergo quod per huiusmodi scientiam anima Christi singularia non cognouerit.

SED contra est, quod dicitur Isai 11. quod repleuit eum Spiritus sapientiæ & intellectus, scientiæ & consilij. Sub quibus comprehenduntur omnia cognoscibilia: nam ad sapientiam pertinet cognitio omnium diuinorum: ad intellectum autem pertinet cognitio omnium immaterialium: ad scientiam autem pertinet cognitio omnium conclusionum: ad consilium autem cognitio omnium agibilium. Ergo videtur quod Christus secundum scientiam inditam sibi per Spiritum sanctum, habuerit omnium cognitionem.

RESPONDEO dicendum, quod sicut prius dictum est *, conueniens fuit vt anima Christi omnino esset perfecta per hoc, quod omnis eius potentialitas sit reducta ad actum. Est autem considerandum, quod in anima humana, sicut in qualibet creatura, consideratur duplex potentia passiua. Vna quidem per comparationem ad agens naturale. Alia vero per cōparationem ad agens primum, quod potest quamlibet creaturam reducere in actum aliquem altiorem actu, in quem reducitur per agens naturale: & hæc consueuit vocari potentia obedientiæ in creatura. Vtraque autem potentia animæ Christi fuit reducta in actum, secundum hanc scientiam diuinitus inditam. Et ideo

q. 9. ar. 1.

secun-

ſecundum eam anima Chriſti primo quidem cognouit quæcumque ab homine cognoſci poſſunt per virtutem luminis intellectus agentis: ſicut ſunt quæcumque pertinent ad ſcientias humanas. Secundo vero per hanc ſcientiam cognouit Chriſtus omnia illa, quæ per reuelationem diuinam hominibus innoteſcunt, ſiue pertineant ad donum ſapientiæ, ſiue ad donum prophetiæ, ſiue ad quodcumque donum Spiritus ſancti. Omnia enim iſta abundantius & plenius cæteris cognouit anima Chriſti. Ipſam tamen Dei eſſentiam per hanc ſcientiam non cognouit, ſed ſolum per primam, de qua ſupra dictum eſt*. *qu. præc. art. 1.*

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de potentia naturali animæ intellectiuæ, quæ ſcilicet eſt per comparationem ad agens naturale, quod eſt intellectus agens.

Ad ſecundum dicendum, quod humana anima in ſtatu huius vitæ, quia quodammodo eſt ad corpus obligata, vt ſine phantaſmate intelligere non poſsit, non poteſt intelligere ſubſtantias ſeparatas. Sed poſt ſtatũ huius vitæ, anima ſeparata poterit aliqualiter ſubſtantias ſeparatas per ſeipſam cognoſcere: vt in prima parte dictum eſt*. Et hoc præcipue manifeſtum eſt circa animas beatorum. Chriſtus autem ante paſsionem non ſolum fuit viator, ſed etiam comprehenſor: vnde anima eius poterat cognoſcere ſubſtantias ſeparatas per modum quo cognoſcit anima ſeparata. *p. p. q. 89. art. 1.*

Ad tertium dicendum, quod cognitio ſingularium non pertinet ad perfectionem animæ intellectiuæ ſecundum cognitionem ſpeculatiuam. Pertinet tamen ad perfectionem eius ſecundum cognitionem practicam quæ non perficitur abſque cognitione ſingularium, in quibus eſt operatio: vt dicitur in 6. Ethic.* Vnde ad prudentiam requiritur memoria præteritorum, cognitio præſentium, & prouidentia futurorum: vt Tullius dicit in ſua Rhetorica †. Quia igitur Chriſtus habuit plenitudinem prudentię ſecundum donum conſilij, conſequens eſt, quod cognouerit omnia ſingularia, præſentia, præterita, & futura.

** c. 7. circa fin. 10. 5.*
† lib. 1. de inuen. in fol. 4 ante fin. lib.

Art. 2. *Vtrum Chriſtus hac ſcientia vti potuerit, non conuertendo ſe ad phantaſmata?*

73
Inf. a. 4. fin. et qu. 34. ar. 2. 3. et 3 d. 1. q 1. art. 22. ad 2. et d. 14. ar 3. q. 2. et 3. cor. et ver. q. 20. ar. 1. ad 1.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod anima Chriſti non potuerit intelligere ſecundum hanc ſcientiam, niſi conuertendo ſe ad phantaſmata. Quia, vt dicitur in tertio de anima. Phantaſmata comparantur ad animam intellectiuam humanam, ſicut colores ad viſum. Sed potentia viſiua Chriſti

non

non potuit exire in actum, nisi conuertendo se ad colores. Ergo etiam neque anima intellectiua eius potuit aliquid intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata.

¶. 2. Præterea, Anima Christi est eiusdem naturæ cum animabus nostris: alioquin ipse non esset eiusdem speciei nobiscum: contra id quod Apostolus dicit Philip. 2. quod est in similitudinem hominum factus. Sed anima nostra non potest intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata. Ergo etiam neque anima Christi.

¶ 3. Præterea, Sensus dati sunt homini, vt deseruiant intellectui. Si igitur anima Christi intelligere potuit absque conuersione ad phantasmata, quæ per sensus accipiuntur, sequeretur quod sensus frustra fuissent in anima Christi; quod est inconueniens. Videtur igitur quod anima Christi non potuerit intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata.

SED contra est, quod anima Christi cognouit quædam quæ per phantasmata cognosci non possunt, scilicet substantias separatas. Potuit igitur intelligere non conuertendo se ad phantasmata.

RESPONDEO dicendum, quod Christus in statu ante passionem, fuit simul viator, & comprehen-
q.15.a.10. sor: vt infra magis patebit *. Et præcipue quidem conditiones viatoris habuit ex parte corporis, in quantum fuit passibile: conditiones vero comprehensoris maxime habuit ex parte animæ intellectiuæ. Est autem hæc conditio animæ comprehensoris, vt nullo modo subdatur suo corpori, aut ab eo dependeat: sed totaliter ei dominetur. Vnde & post resurrectionem, ex anima, gloria redundabit ad corpus. Ex hoc autem anima hominis viatoris indiget ad phantasmata conuerti, quod est corpori obligata, & quodammodo ei subiecta, & ab eo dependens. Et ideo animæ beatæ, & ante resurrectionem & post, intelligere possunt absque conuersione ad phantasmata. Et hoc etiam oportet dicere de anima Christi, quæ plene habuit facultatem comprehensoris.

Ad primum ergo dicendum, quod similitudo illa, quam Philosophus ponit, non attenditur quantum ad omnia. Manifestum est enim, quod finis potentiæ visiuæ est cognoscere colores: finis autem potentiæ intellectiuæ non est cognoscere phantasmata, sed cognoscere species intelligibiles, quas apprehendit à phantasmatibus, & in phantasmatibus secundum statum præsentis vitæ. Est igitur similitudo, quantum ad hoc, ad quod aspicit vtraque potentia; non autem

quan-

quantum ad hoc, in quod vtriusque potentiæ conditio terminatur. Nihil autem prohibet, secundum diuersos status ex diuersis rem aliquam ad suum finem tendere: finis tamen proprius alicuius rei semper est vnus. Et ideo licet visus nihil cognoscat absque colore, intellectus tamen secundum aliquem statum potest cognoscere absque phantasmate, sed non absque specie intelligibili.

Ad secundum dicendum, quod licet anima Christi fuerit eiusdem naturæ cum animabus nostris, habuit tamen aliquem statum, quem animæ nostræ non habent nunc in re, sed solum in spe, scilicet statum comprehensoris.

Ad tertium dicendum, quod licet anima Christi potuerit intelligere non conuertendo se ad phantasmata: poterat tamen intelligere, se ad phantasmata conuertendo. Et ideo sensus non fuerunt frustra in ipsa, præsertim cum sensus non dentur homini solum ad scientiam intellectiuam, sed etiam, ad necessitatem vitæ animalis.

Art. 3. *Vtrum hæc scientia fuerit collatiua?* 74

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod anima Christi hanc scientiam non habuerit per modum collationis. Dicit enim Damascenus in 3. lib. * In Christo non dicimus consilium neque electionem. Non autem remouentur hæc à Christo, nisi in quantum important collationem & discursum. Ergo videtur quod in Christo non fuerit scientia collatiua vel discursiua. *3. dis. 14. a. 3. q. 3. et ver. q. 20. art. 3. ad 1.* * *c. 14. nõ procul à fin. et li. 2. c. 22.*

¶ 2. Præterea, Homo indiget collatione & discursu rationis, ad inquirenda ea quæ ignorat. Sed anima Christi cognouit omnia, vt supra dictum est *. Non ergo in ea fuit scientia discursiua vel collatiua. * *qu. præ. artic. 2.*

¶ 3. Præterea, Scientia animæ Christi se habuit per modum comprehensorum, qui angelis conformantur: vt dicitur Matth. 22. Sed in angelis non est scientia discursiua, seu collatiua: vt patet per Dionysium * septimo capite de diuinis nominibus. Ergo nec etiam in anima Christi fuit scientia discursiua seu collatiua. *c. 7. inter princ. et med.*

SED contra est, quod Christus habuit animam rationalem, vt supra habitum est *. Propria autem operatio animæ rationalis est conferre & discurrere de vno in aliud. Ergo in Christo fuit scientia discursiua vel collatiua. *q. 5. art. 3*

RESPONDEO dicendum, quod aliqua scientia potest esse discursiua vel collatiua dupliciter. Vno modo, quantum ad scientiæ acquisitionem: sicut accidit-

cidit in nobis, qui procedimus ad cognoſcendum vnum per aliud, ſi:ut effectus per cauſas, vel è conuerſo. Et hoc modo ſcientia animæ Chriſti non fuit diſcurſiua vel collatiua: quia hæc ſcientia, de qua nunc loquimur, fuit ſibi diuinitus indita; non per inueſtigationem rationis acquiſita. Alio modo poteſt dici aliqua ſcientia diſcurſiua vel collatiua, quantum ad vſum: ſicut interdum ſcientes, ex cauſis concludunt effectus: non vt de nouo addiſcant, ſed volentes vti ſcientia, quam iam habent. Et hoc modo ſcientia animæ Chriſti poterat eſſe collatiua, & diſcurſiua: poterat enim ex vno aliud concludere, ſicut ſibi placebat. Sicut Matth. 17. Cum Domiuus quæſiſſet à Petro, à quibus Reges terræ tributum acciperent, à filiis ſuis, an ab alienis? Petro reſpondente, quod ab alienis? concluſit. Ergo liberi ſunt filij.

Ad primum ergo dicendum, quod à Chriſto excluditur conſilium, quod eſt cum dubitatione: & per conſequens electio, quæ in ſui ratione tale conſilium includit. Non autem à Chriſto excluditur vſus conſiliandi.

Ad ſecundum dicendum, quod ratio illa procedit de diſcurſu & collatione, provt ordinantur ad ſcientiam acquirendam.

Ad tertium dicendum, quod Beati conformantur angelis, quantum ad dona gratiarum: manet tamen differentia, quæ eſt ſecundum naturam. Et ideo vti collatione & diſcurſu, eſt connaturale animabus beatorum, non autem angelis.

75 ſup.q.10. art.4. & inf.ar.6. ad 1. & q.34.a.4. c. & q.59 a.5. c. & 3.diſ.14. ar.1.q 2. ad 1. & a.2. q 2. c. & a.3. q.2. c. & ver.q.20. a.3. c. & a 4. c. & 6.c. & op. 3.c.123.

Art. 4. *Vtrum hæc ſcientia in Chriſto fuerit maior ſcientia angelorum?*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod huiuſmodi ſcientia in Chriſto fuerit minor, quam in angelis. Perfectio enim proportionatur perfectibili. Sed anima humana ſecundum ordinem naturæ eſt infra naturam angelicam. Cum igitur ſcientia, de qua nunc loquimur, ſit indita animæ Chriſti ad perfectionem ipſius; videtur quod huiuſmodi ſcientia fuerit infra ſcientiam, qua perficitur natura angelica.

¶ 2. Præterea, Scientia animæ Chriſti fuit aliquo modo collatiua & diſcurſiua: quod non poteſt dici de ſcientia angelica. Ergo ſcientia animæ Chriſti fuit inferior ſcientia angelorum.

¶ 3. Præterea, Quanto aliqua ſcientia eſt magis immaterialis, tanto eſt potior. Sed ſcientia angelorum eſt immaterialior, quam ſcientia animæ Chriſti, quia anima Chriſti eſt actus corporis, & habet conuerſionem ad phantaſmata: quod de angelis dico non poteſt,

potest. Ergo scientia angelorum est potior, quam scientia animæ Christi.

SED contra est, quod Apost. dicit Hebr. 2. Eum autem, qui modico quam angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum. Ex quo apparet, quod propter solam passionem mortis dicatur Christus ab angelis minoratus. Non ergo propter scientiam.

RESPONDEO dicendum, quod scientia indita animæ Christi, potest dupliciter considerari. Vno modo secundum illud, quod habuit à causa influente: alio modo secundum id, quod habuit ex subiecto recipiente. Quantum igitur ad primum, scientia indita animæ Christi, fuit multo excellentior, quam angelorum scientia, & quantum ad multitudinem cognitorum: & quantum ad scientiæ certitudinem: quia lumen spiritualis gratiæ, quod est inditum animæ Christi, est multo excellentius, quam lumen quod pertinet ad naturam angelicam. Quantum autem ad secundum, scientia indita animæ Christi est infra scientiam angelicam, scilicet quantum ad modum cognoscendi, qui est naturalis animæ humanæ: qui scilicet est per conuersionem ad phantasmata, & per collationem & discursum. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Art. 5. *Vtrum hæc scientia fuerit habitualis?* 76

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit habitualis scientia. Dictum est * enim, quod animam Christi decuit maxima perfectio scientiæ. Sed maior est perfectio scientiæ existentis in actu, quam existentis in potentia vel habitu. Ergo conueniens fuisse videtur, quod omnia sciret in actu. Non ergo habuit habitualem scientiam. *3. dist. 14. a. 1. q. 2. & 3. & veri. qu. 20 a. 2. * q 9. a. 1*

¶ 2. Præterea, Cum habitus ordinetur ad actum, frustra videtur esse habitualis scientia, quæ numquam in actum reducitur. Cum autem Christus sciuerit omnia, (sicut iam dictum est *) non potuisset actu omnia illa considerare, vnum post aliud cogitando: quia infinita non est enumerando pertransire. Frustra igitur fuisset in eo quorumdam scientia habitualis: quod est inconueniens. Habuit ergo actualem scientiam omnium quæ sciuit, & non habitualem. *q. 10. a. 1.*

¶ 3. Præterea, Scientia habitualis est quædam perfectio scientis. Perfectio autem est nobilior perfectibili. Si igitur in anima Christi fuisset aliquis habitus scientiæ creatus, sequeretur quod aliquid creatum

tum

tum esset nobilius, quam anima Christi. Non igitur in anima Christi fuit scientia habitualis.

SED contra, scientia Christi, de qua nunc loquimur, vniuoca fuit scientiæ nostræ: sicut & anima eius fuit vnius speciei cum anima nostra. Sed scientia nostra est in genere habitus. Ergo & scientia Christi fuit habitualis.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra di-ctum est *, modus huius scientiæ inditæ animæ Christi fuit conueniens ipsi subiecto recipienti: nam receptum est in recipiente per modum recipientis. Est autem hic modus connaturalis animæ humanæ, vt quandoque sit intelligens actu, quandoque in potentia: medium autem inter puram potentiam & actum completum, est habitus: eiusdem autem generis sunt medium & extrema. Et sic patet quod modus connaturalis animæ humanæ est, vt recipiat scientiam per modum habitus. Et ideo dicendum est, quod scientia indita animæ Christi fuit habitualis, & poterat ea vti quando volebat.

Art. præ.

Ad primum ergo dicendum, quod in anima Christi fuit duplex cognitio, & vtraque suo modo perfectissima, Vna quidem excedens modum naturæ humanæ: quia scilicet vidit Dei essentiam, & alia in ipsa: & hæc fuit perfectissima simpliciter: & talis cognitio non fuit habitualis, sed actualis respectu omnium, quæ hoc modo cognouit. Alia autem cognitio fuit in Christo secundum modum proportionatum humanæ naturæ: provt scilicet cognouit res per species sibi diuinitus inditas, de qua cognitione nunc loquimur. Et hæc cognitio non fuit simpliciter perfectissima: sed perfectissima in genere humanæ cognitionis: vnde non oportuit, quod esset semper in actu.

Ad secundum dicendum, quod habitus reducitur in actum ad imperium voluntatis: nam habitus est, quo quis agit, cum voluerit. Voluntas autem indeterminate se habet ad infinita. Nec tamen hoc est frustra, licet in omnia actualiter tendat, dummodo tendat actualiter in id, quod conuenit loco, & tempori. Et ideo etiam habitus non est frustra: licet non omnia reducantur in actum, quæ habitui subiacent: dummodo reducatur in actum id, quod congruit ad debitum finem voluntatis, secundum exigentiam negotiorum & temporis.

Ad tertium dicendum, quod bonum, sicut & ens, dupliciter dicitur. Vno modo simpliciter: & sic bonum & ens dicitur substantia, quæ in suo esse & in sua bonitate subsistit. Alio modo dicitur ens, & bo-

num secundum quid : & hoc modo dicitur ens & bonum accidens : non quia ipsum habeat esse & bonitatem, sed quia eius subiectum est ens & bonum. Sic igitur scientia habitualis non est simpliciter melior, aut dignior, quam anima Christi, sed secundum quid : cum tota bonitas habitualis scientiæ cedat in bonitatem subiecti.

Art. 6. *Vtrum hæc scientia fuerit distincta per diuersos habitus?* 77

3. dist. 14. ar. 3. q. 4.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod in anima Christi non fuerit nisi vnus habitus scientiæ. Quanto enim scientia est perfectior, tanto est magis vnita : vnde & angeli superiores per formas magis vniuersales cognoscunt, vt in prima parte dictum est *. Sed scientia Christi fuit perfectissima : ergo fuit maxime vna. Non ergo fuit distincta per plures habitus. p. p. q. 55. art 3.

¶ 2. Præterea, Fides nostra deriuatur à scientia Christi : vnde dicitur Hebr. 12. Aspicientes in auctorem fidei & consummatorem Iesum. Sed vnus est habitus fidei de omnibus credibilibus : vt in secunda parte dictum est *. Ergo multo magis in Christo non fuit nisi vnus habitus scientiæ. 2. 2. q. 4. art. 6.

¶ 3. Præterea, Scientiæ distinguuntur secundum diuersas rationes scibilium. Sed anima Christi omnia sciuit secundum vnam rationem, scilicet secundum lumen diuinitus infusum. Ergo in Christo fuit tantum vnus habitus scientiæ.

SED contra est, quod Zachariæ 3. dicitur quod super lapidem vnum, id est Christum, sunt septem oculi. Per oculum autem scientia intelligitur. Ergo videtur, quod in Christo fuerint plures habitus scientiæ.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est *. Scientia indita animæ Christi habuit modum connaturalem animæ humanæ. Est autem connaturale animæ humanæ, vt recipiat species in minori vniuersalitate, quam angeli : ita scilicet, quod diuersas naturas specificas, per diuersas species intelligibiles cognoscat. Ex hoc autem contingit quod in nobis sint diuersi habitus scientiarum, quia sunt diuersa scibilium genera : in quantum scilicet, ea quæ reducuntur in vnum genus, eodem habitu scientiæ cognoscuntur : sicut dicitur in primo Poster. * quod vna scientia est, quæ est vnius generis subiecti. Et ideo scientia indita animæ Christi, fuit distincta secundum diuersos habitus. art. 4. huius qu. text. 43. tom. 1.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut ſupra dictum eſt *, ſcientia animæ Chriſti eſt perfectiſsima, & excedens Angelorum ſcientiam, quantum ad id, quod conſideratur in ea ex parte Dei influentis: eſt tamen infra ſcientiam angelicam, quantum ad modum recipientis. Et ad huiuſmodi modum pertinet, quod ſcientia illa per multos habitus diſtinguatur, quaſi per ſpecies magis particulares exiſtens.

art. 4. huius quæſt.

Ad ſecundum dicendum, quod fides noſtra innititur primæ veritati: & ideo Chriſtus eſt auctor fidei noſtræ ſecundum diuinam ſcientiam, quæ eſt ſimpliciter vna.

Ad tertium dicendum, quod lumen diuinitus infuſum eſt communis ratio intelligendi ea, quæ diuinitus reuelantur: ſicut & lumen intellectus agentis, eorum, quæ naturaliter cognoſcuntur. Et ideo oportuit eſſe in anima Chriſti proprias ſpecies ſingularum rerum, ad cognoſcendum cognitione propria vnumquodque. Et ſecundum hoc oportuit eſſe diuerſos habitus ſcientiæ in anima Chriſti: vt dictum eſt *.

in corp. art.

QVAESTIO XII.

De ſcientia animæ Chriſti acquiſita in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de ſcientia animæ Chriſti acquiſita vel experimentali.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum ſecundum hanc ſcientiam Chriſtus cognouerit omnia?

¶ Secundo, vtrum in hac ſcientia profecerit?

78 ¶ Tertio, vtrum aliquid ab homine didicerit?

¶ Quarto, vtrum acceperit aliquid ab Angelis?

Art. 1. *Vtrum ſecundum hanc ſcientiam Chriſtus cognouerit omnia?*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod ſecundum hanc ſcientiam Chriſtus non omnia cognouerit. Huiuſmodi enim ſcientia per experientiam acquiritur. Sed Chriſtus non omnia expertus eſt. Non igitur omnia ſecundum hanc ſcientiam ſciuit.

¶ 2. Præterea, Homo ſcientiam per ſenſum acquirit. Sed non omnia ſenſibilia ſenſibus corporalibus Chriſti fuerunt ſubiecta. Non igitur ſecundum hanc ſcientiam omnia cognouit Chriſtus.

¶ 3. Præterea, Quantitas ſcientiæ attenditur ſecundum ſcibilia. Si igitur ſecundum hanc ſcientiam Chriſtus omnia ſciuiſſet, eſſet in eo ſcientia acquiſita æqualis ſcientiæ infuſæ, & ſcientiæ beatæ: quod eſt incon

in conueniens. Non ergo secundum hanc scientiam Christus omnia sciuit.

SED contra est, quod nihil imperfectum fuit in Christo quantum ad animam. Fuisset autem imperfecta hæc eius scientia, si secundum eam non sciuisset omnia: quia imperfectum est, cui potest fieri additio. Ergo secundum hanc scientiam Christus omnia sciuit.

RESPONDEO dicendum, quod scientia acquisita ponitur in anima Christi (vt supra dictum * est) propter conuenientiam intellectus agentis, ne eius actio sit otiosa, quæ facit intelligibilia in actu: sicut & scientia indita, vel infusa ponitur in anima Christi ad perfectionem intellectus possibilis. Sicut autem intellectus possibilis est, quo est omnia fieri: ita intellectus agens est, quo est omnia facere, vt dicitur in 3. de anima *. Et ideo sicut per scientiam inditam sciuit anima Christi omnia illa, ad quæ intellectus possibilis est quocumque modo in potentia: ita per scientiam acquisitam sciuit omnia illa, quæ possunt sciri per actionem intellectus agentis.

q. 9. a. 4.
tex. 18. com. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod scientia rerum acquiri potest non solum per experientiam ipsarum, sed etiam per experientiam quarumdam aliarum rerum: cum ex virtute luminis intellectus agentis possit homo procedere ad intelligendum effectus per causas, & causas per effectus, & similia per similia, & contraria per contraria. Sic igitur licet Christus non fuerit omnia expertus: ex his tamen, quæ expertus est, in omnium deuenit notitiam.

Ad secundum dicendum, quod licet sensibus corporalibus Christi non fuerint subiecta omnia sensibilia: fuerunt tamen sensibus eius subiecta aliqua sensibilia, ex quibus propter excellentissimam vim rationis eius potuit in aliorum notitiam deuenire, per modum prædictum *. Sicut videndo corpora cœlestia, potuit comprehendere eorum virtutes & effectus, quos habent in istis inferioribus, qui eius sensibus non subiacebant. Et eadem ratione ex quibuscumque aliis in aliorum notitiam deuenire potuit.

in corpore art.

Ad tertium dicendum, quod secundum istam scientiam anima Christi non simpliciter cognouit omnia: sed illa omnia, quæ per lumen intellectus agentis homini sunt cognoscibilia. Vnde per hanc scientiam non cognouit essentiam substantiarum separatarum, nec etiam singularia præterita, præsentia, & futura, quæ tamen cognouit per scientiam inditam: vt supra dictum est *.

**in cor. a. et q. præc. et q. 9. a. 3. et 4.*

Art.

dicunt,quod ſcientia Chriſti profecit ſecundum experientiam,conuertendo ſcilicet ſpecies intelligibiles inditas ad ea,quæ de nouo per ſenſum accepit. Sed quia inconueniens videtur, quod aliqua naturalis actio intelligibilis Chriſto deeſſet: cum extrahere ſpecies intelligibiles à phantaſmatibus, ſit quædam naturalis actio hominis ſecundum intellectum agentem,conueniens videtur hanc etiam actionem in Chriſto ponere. Et ex hoc ſequitur, quod in anima Chriſti aliquis habitus ſcientiæ fuerit, qui per huiuſmodi abſtractionem ſpecierum potuerit augmentari, ex hoc ſcilicet, quod intellectus agens poſt primas ſpecies intelligibiles abſtractas à phantaſmatibus, poterat etiam alias & alias abſtrahere.

Ad primum ergo dicendum, quod tam ſcientia infuſa animæ Chriſti, quam ſcientia beata, fuit effectus agentis infinitæ virtutis, qui poteſt ſimul totum operari: & ita in neutra ſcientia Chriſtus profecit, ſed à principio eam perfectam habuit. Sed ſcientia acquiſita cauſatur ab intellectu agente, qui non ſimul totum operatur,ſed ſucceſsiue. Et ideo ſecundum hanc ſcientiam Chriſtus non à principio ſciuit omnia, ſed paulatim,& poſt aliquod tempus, ſcilicet in perfecta ætate. Quod patet ex hoc, quod Euangeliſta ſimul dicit eum profeciſſe ſcientia & ætate.

Ad ſecundum dicendum,quod hæc etiam ſcientia in Chriſto ſemper fuit perfecte ſecundum tempus: licet non ſemper fuerit perfecta ſimpliciter, & ſecundum naturam. Et ideo potuit habere augmentum.

Ad tertium dicendum,quod verbum Damaſc.* intelligitur quantum ad illos, qui dicunt ſimpliciter fuiſſe factam additionem ſcientiæ Chriſti, ſcilicet ſecundum quamcumque eius ſcientiam: & præcipue ſecundum infuſam, quæ cauſatur in anima Chriſti ex vnione ad Verbum. Non autem intelligitur de augmento ſcientiæ,quæ ex naturali agente cauſatur. *l.3. c.21.*

Art. 3. *Vtrum Chriſtus aliquid ab homine didicerit?* 8

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus aliquid ab hominibus didicerit. Dicitur enim Luc. 2. quod inuenerunt eum in templo in medio Doctorum, interrogantem illos,& reſpondentem,interrogare vero & reſpondere eſt addiſcentis. Ergo Chriſtus aliquid didicit ab hominibus.

¶ 2. Præterea, Acquirere ſcientiam ab homine docente, videtur eſſe nobilius, quam acquirere à rebus ſenſibilibus: quia in anima hominis docentis ſunt ſpecies intelligibiles in actu, in rebus autem ſen-

ſibilibus ſunt ſpecies intelligibiles ſolum in potentia, Sed Chriſtus accipiebat ſcientiam experimentalem ex rebus ſenſibilibus, vt dictum eſt *. Ergo multo magis poterat accipere ſcientiam, addiſcendo ab hominibus.

art. præc.

¶ 3. Præterea, Chriſtus ſecundum ſcientiam experimentalem non omnia à principio ſciuit, ſed in ea profecit, vt dictum eſt *. Sed quilibet audiens ſermonem ſignificatiuum alicuius, poteſt addiſcere quod neſcit. Ergo Chriſtus potuit ab hominibus aliqua addiſcere, quæ ſecundum hanc ſcientiam neſciebat.

art. præc.

SED contra eſt, quod dicitur Iſaiæ 55. Ecce teſtem populis dedi eum, ducem ac præceptorem Gentibus. Præceptoris autem non eſt doceri, ſed docere. Ergo Chriſtus non accepit aliquam ſcientiam per doctrinam alicuius hominis.

RESPONDEO dicendum, quod in quolibet genere, id quod eſt primum mouens, non mouetur ſecundum illam ſpeciem motus: ſicut primum alterans non alteratur. Chriſtus autem conſtitutus eſt à Deo caput Eccleſiæ, quinimo omnium hominum (vt ſupra dictum eſt *,) vt non ſolum omnes per ipſum gratiam acciperent: ſed etiam vt omnes ab eo doctrinam veritatis reciperent. Vnde ipſe dicit Ioan. 18. In hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati. Et ideo non fuit conueniens eius dignitati, vt à quocumque homine doceretur.

q. 8. ar. 3.

Ad primum ergo dicendum quod ſicut Orig. * dicit ſuper Luc. Dominus interrogabat, non vt aliquid addiſceret, ſed vt interrogatus erudiret. Ex vno quippe doctrinæ fonte manat, & interrogare & reſpondere ſapienter. Vnde & ibidem in Euangelio ſequitur, quod ſtupebant omnes, qui eum audiebant, ſuper prudentia & reſponſis eius.

hom. 16. in fi. t. 3.

Ad ſecundum dicendum, quod ille qui addiſcit ab homine, non accipit immediate ſcientiam à ſpeciebus intelligibilibus, quæ ſunt in mente ipſius: ſed mediantibus vocibus ſenſibilibus, tanquam ſignis intelligibilium conceptionum. Sicut autem voces ab homine formatæ ſunt ſigna intellectualis ſcientiæ ipſius, ita creaturæ à Deo conditæ, ſunt ſigna ſapientiæ eius. Vnde dicitur Eccl. 1. quod Deus effudit ſapientiam ſuper omnia opera ſua. Sicut igitur dignius eſt doceri à Deo, quã ab homine; ita dignius eſt accipere ſcientiam per ſenſibiles creaturas, quam per hominis doctrinam.

Ad tertium dicendum, quod Ieſus proficiebat in ſcientia experimentali, ſicut & in ætate; vt dictum eſt *.

est *. Sicut autem ætas opportuna requiritur ad hoc, quod homo accipiat scientiam per inuentionem: ita etiam ad hoc, quod accipiat scientiam per disciplinam. Dominus autem nihil fecit quod non congrueret eius ætati: & ideo audiendis doctrinæ sermonibus, non accommodauit auditum nisi illo tempore, quo poterat etiam per viam experientiæ talem scientiæ gradum attigisse. Vnde Greg. * dicit super Ezech. Duodecimo anno ætatis suæ interrogare dignatus est homines in terra, quia iuxta rationis vsum doctrinæ sermo non suppetit, nisi in ætate perfecta.

art. præs.

hom. 2. parum à prin.

Art. 4. *Vtrum Christus aliquid acceperit ab angelis?* 81

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus ab angelis scientiam acceperit. Dicitur enim Luc. 22. quod apparuit Christo angelus de cœlo confortans eum. Sed confortatio fit per verba confortatoria docentis: secundum illud Iob. 4. Ecce docuisti plurimos, & manus lassas roborasti: vacillantes confirmauerunt sermones tui. Ergo Christus ab angelis edoctus est.

inf. q. 30. a. 2. ad 1. & d. 13. q. 2. a. 2. q. 1. & d. 14. a. 3. q. 6.

¶ 2. Præterea, Dion. * dicit 4. cœlest. hier. Video enim, quod & ipse Iesus, supercœlestium substantiarum supersubstantialis substantia, ad nostram intransmutabiliter veniens, obedienter subiicitur patris & Dei per angelos formationibus. Videtur igitur, quod ipse Christus ordinationi legis diuinæ subiici voluerit, per quam homines mediantibus angelis erudiuntur.

c. 4. non procul à fi. c.

¶ 3. Præterea, Sicut corpus humanum naturali ordine subiicitur corporibus cœlestibus: ita etiam humana mens angelicis mentibus. Sed corpus Christi subiectum fuit impressionibus cœlestium corporum: passus est enim calorem in æstate, & in hyeme frigus, sicut & alias humanas passiones. Ergo etiam eius mens humana subiacebat illuminationibus supercœlestium spirituum.

SED contra est, quod Dion. * dicit 7. cap. cœlest. hier. quod supremi angeli ad ipsum Iesum quæstionem faciunt, diuinique illius operis, & pro nobis assumptæ carnis scientiam discunt: & eos ipse Iesus sine medio docet. Non est autem eiusdem docere & doceri. Ergo Christus non accepit scientiam ab angelis.

c. 7. post med. illius.

RESPONDEO dicendum, quod sicut anima humana media est inter spirituales substantias & res corporales, ita duobus modis nata est perfici. Vno quidem modo per scientiam acceptam ex rebus sensibilibus: alio modo per scientiam inditam, siue impressam ex illuminatione spiritualium substantiarum. Vtroque autem modo anima Christi fuit perfecta: ex

sensibilibus quidem secundum scientiam experimentalem, ad quam quidem non requiritur lumen angelicum, sed sufficit lumen intellectus agentis: ex impressione vero superiori secundum scientiam infusam, quam est immediate adeptus à Deo. Sicut enim supra communem modum creaturæ anima illa vnita est verbo in vnitate personæ: ita supra communem modum hominum immediate ab ipso Dei verbo repleta est scientia & gratia. Non autem mediantibus angelis, qui etiam ex influentia verbi, rerum scientiam in sui principio acceperunt, sicut in 2. super Genes. ad lit. Aug.* dicit.

lib 2. c. 8. tom. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod illa confortatio angeli non fuit per modum instructionis, sed ad demonstrandam proprietatem humanæ naturæ. Vnde Beda dicit super Luc.* In documento vtriusque naturæ, & angeli ei ministrasse, & eum confortasse dicuntur. Creator enim creaturæ suæ non eguit præsidio: sed homo factus, sicut propter nos tristis est, ita propter nos confortatur, vt scilicet in nobis fides incarnationis ipsius confirmetur.

lib. 6. in Luc. c. 92 secundum ord. Becæ ante mi. tom. 2.

Ad secundum dicendum, quod Dionys. dicit Christum fuisse formationibus angelis subiectum: non ratione suiipsius, sed ratione eorum, quæ circa eius incarnationem agebantur, & circa ministrationem eius in infantili ætate constituti. Vnde ibidem subdit, quod per medios angelos nuntiatur Ioseph à patre, dispensata Iesu ad Aegyptum recessio, & rursum ad Iudæam de Aegypto traductio.

Ad tertium dicendum, quod filius Dei assumpsit corpus passibile,* vt infra dicetur*) sed animam perfectam scientia & gratia. Et ideo corpus eius conuenienter fuit subiectum impressioni cælestium corporum: anima vero eius non fuit subiecta impressioni cœlestium spirituum.

q. 14. a. 1.

QVAESTIO XIII.

De potentia animæ Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de potentia animæ Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum habuerit omnipotentiam simpliciter?
¶ Secundo, vtrum habuerit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum?
¶ Tertio, vtrum habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis?
¶ Quarto, vtrum habuerit omnipotentiam respectu executionis suæ voluntatis?

Art.

Art. 1. *Vtrum anima Christi habuerit omnipotentiam simpliciter?* 82

AD primum sic proceditur. Videtur, quod anima Christi habuerit omnipotentiam. Dicit enim Ambros. super Luc. * Potentiam, quam Dei filius naturaliter habet, homo erat ex tempore accepturus. Sed hoc præcipue videtur esse secundum animam, quæ est potior pars hominis. Cum ergo filius Dei ab æterno omnipotentiam habuerit, videtur quod anima Christi ex tempore omnipotentiam acceperit. *inf. 3. art. huius qu. & q. 21. a. 1 ad 1. & 1. d. 43 q. 1. art. 2. ad 2. & 3. & d. 14. art. 4.*

¶ 2. Præterea, Sicut potentia Dei est infinita, ita etiam & eius scientia. Sed anima Christi habet omnium scientiam, quæ scit Deus, quodammodo: vt supra dictum est †. Ergo etiam habet omnium potentiam, & ita est omnipotens. ** gl. ord. id habet ex Amb. Luc. 1. sup. illud, Hic erit magnus.*

¶ 3. Præterea, Anima Christi habet omnem scientiam. Sed scientiarum quædam est practica, quædam speculatiua. Ergo habet eorum quæ scit, scientiam practicam, vt scilicet sciat facere ea, quæ scit. Et sic videtur, quod omnia facere possit. *† q. 10. a. 2.*

SED contra, Illud quod est proprium Dei, non potest alicui creaturæ conuenire. Sed proprium est Dei esse omnipotentem: secundum illud Exod. 15. Iste Deus meus, & glorificabo eum. Et postea subditur, Omnipotens nomen eius. Ergo anima Christi cum sit creatura, non habet omnipotentiam.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *, in mysterio incarnationis, ita facta est vnio in persona, quod tamen remansit distinctio naturarum, vtraque scilicet natura retinente id quod sibi est proprium. Potentia autem actiua cuiuslibet rei, sequitur formam ipsius, quæ est principium agendi. Forma autem vel est ipsa natura rei, sicut in simplicibus: vel est constituens ipsam rei naturam, in his scilicet, quæ sunt composita ex materia & forma. Vnde manifestum est, quod potentia actiua cuiuslibet rei, consequitur naturam ipsius. Et per hunc modum, omnipotentia consequenter se habet ad diuinam naturam. Quia enim natura diuina est ipsum esse Dei incircumscriptum, (vt patet per Dionys. * 5. cap. de diu. nom.) inde est, quod habet potentiam actiuam respectu omnium, quæ possunt habere rationem entis: quod est habere omnipotentiam. Sicut & quælibet alia res habet potentiam actiuam respectu eorum, ad quæ se extendit perfectio suæ naturæ: sicut calidum ad calefaciendum. Cum igitur anima Christi sit pars humanæ naturæ, impossibile est, quod omnipotentiam habeat. *q. 2. a. 1. & 2.* *c. 5. ante med.*

Ad primum ergo dicendum, quod homo accepit ex tempore omnipotentiam, quam filius Dei habuit ab æterno, per ipsam vnionem personæ: ex qua factum est, vt sicut homo dicitur Deus, ita dicatur omnipotens. Non quasi sit alia omnipotentia hominis, quam filij Dei, sicut nec alia deitas: sed eo quod est vna persona Dei, & hominis.

Ad secundum dicendum, quod alia ratio est de scientia & de potentia actiua: sicut quidam dicunt. Nam potentia actiua consequitur ipsam naturam rei, eo quod actio consideratur vt egrediens ab agente. Scientia autem non semper habetur per ipsam essentiam, vel formam scientis, sed potest haberi per assimilationem scientis ad res scitas, secundum similitudines susceptas. Sed hæc ratio non videtur sufficere: quia sicut aliquis potest cognoscere per similitudinem susceptam ab alio, ita etiam potest agere per formam ab alio susceptam: sicut aqua vel ferrum calefacit per calorem susceptum ab igne. Non ergo per hoc prohibetur, quin sicut anima Christi per similitudines omnium rerum sibi à Deo inditas, potest omnia cognoscere, ita per easdem similitudines possit ea facere.

Est igitur vlterius considerandum, quod id quod à superiori natura in inferiori recipitur, habetur per inferiorem modum: non enim calor in eadem perfectione & virtute recipitur ab aqua, qua est in igne. Quia igitur anima Christi inferioris naturæ est, quam natura diuina, similitudines rerum non recipiuntur in ipsa anima Christi, secundum eandem perfectionem & virtutem, secundum quam sunt in natura diuina. Et inde est, quod scientia animæ Christi est inferior scientia diuina, quantum ad modum cognoscendi, quia Deus perfectius cognoscit res, quam anima Christi: & quantum etiam ad numerum scitorum, quia anima Christi non cognoscit omnia, quæ Deus potest facere, quæ tamen Deus cognoscit scientia simplicis intelligentiæ; licet cognoscat omnia præsentia, præterita, & futura, quæ Deus cognoscit scientia visionis. Et similiter similitudines rerum animæ Christi inditæ, non adæquant virtutem diuinam in agendo, vt scilicet possint omnia agere, quæ Deus potest, vel etiam eo modo agere, sicut Deus agit: qui agit infinita virtute, cuius creatura non est capax. Nulla autem res est, ad cuius cognitionem aliqualiter habendam requiratur virtus infinita, licet aliquis modus cognoscendi sit virtutis infinitæ. Quædam tamen sunt, quæ non possunt fieri, nisi à virtute infinita, sicut creatio, & alia huiusmodi: vt patet ex his, quæ in prima

prima parte dicta sunt *. Et ideo anima Christi, quæ cum sit creatura, est virtutis finitæ, potest quidem omnia cognoscere, sed non per omnem modum; non autem potest omnia facere, quod pertinet ad rationem omnipotentiæ. Et inter cætera manifestum est, quod non potest creare seipsam. *p.p.q.45.*

Ad tertium dicendum, quod anima Christi habuit & scientiam practicam, & speculatiuam: non tamen oportet, quod omnium illorum habeat scientiam practicam, quorum habuit scientiam speculatiuam. Ad scientiam enim speculatiuam habendam sufficit sola conformitas, vel assimilatio scientis ad rem scitam: ad scientiam autem practicam requiritur, quod formæ rerum, quæ sunt in intellectu, sint factiuæ. Plus autem est habere formam, & imprimere formam habitam in alterum, quam solum habere formam: sicut plus est lucere, & illuminare, quam solum lucere. Et inde est, quod anima Christi habet quidem speculatiuam scientiam creandi (scit enim qualiter Deus creat,) sed non habet huius rei scientiam practicam: quia non habet scientiam creationis factiuam.

Art. 2. *Vtrum anima Christi habuerit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum?* 83

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod anima Christi habuerit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. Dicit enim ipse Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra, Sed nomine cæli, & terræ intelligitur omnis creatura, vt patet cum dicitur Gen. 1. In principio creauit Deus cælum, & terram. Ergo videtur quod anima Christi habeat omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

¶ 2. Præterea, Anima Christi est perfectior qualibet creatura. Sed quælibet creatura potest moueri ab aliqua creatura: dicit enim August. in 3. * de Trinit. quod sicut corpora crassiora, & inferiora, per subtiliora, & potentiora quodam ordine reguntur: ita omnia corpora per spiritum vitæ; & spiritus vitæ irrationalis, per spiritum vitæ rationalem; & spiritus vitæ rationalis desertor, atque peccator, per spiritum vitæ rationalem pium, & iustum. Anima autem Christi etiam ipsos supremos spiritus mouet, illuminando eos: vt dicit Dion. 7. c. cælest. hierarc. * Ergo videtur, quod anima Christi habeat omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. *c.4. non procul à princ. t.3.* *post med.*

¶ 3. Præterea, Anima Christi habuit plenissime gratiam miraculorum, seu virtutum, sicut & cæteras gratias. Sed omnis immutatio creaturæ potest ad gra-

tiam miraculorum pertinere, cum etiam miraculose cælestia corpora à suo ordine immutata fuerint: sicut Dionys. probat in epistola ad Polycarpum *. Ergo anima Christi habuit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

per totam epist.

SED contra est, quod eiusdem est transmutare creaturas, cuius est eas conseruare. Sed hoc est solius Dei, secundum illud Hebr. 1. Portans omnia verbo virtutis suæ. Ergo solius Dei est habere omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. Non ergo hoc conuenit animæ Christi.

RESPONDEO dicendum, quod hic duplici distinctione est opus. Quarum prima est ex parte transmutationis creaturarum: quæ triplex est. Vna quidem est naturalis, quæ scilicet fit à proprio agente secundum ordinem naturæ. Alia vero est miraculosa: quæ fit ab agente supernaturali, supra consuetum ordinem & cursum naturæ: sicut resuscitatio mortuorum. Tertia autem est, secundum quod omnis creatura vertibilis est in nihil. Secunda autem distinctio est accipienda ex parte animæ Christi, quæ dupliciter considerari potest. Vno modo secundum propriam naturam, & virtutem, siue naturalem, siue gratuitam. Alio modo prout est instrumentum verbi Dei, sibi personaliter vniti. Si ergo loquamur de anima Christi secundum propriam naturam, & virtutem, siue naturalem, siue gratuitam: potentiam habuit ad illos effectus faciendos, qui sunt animæ conuenientes: puta ad gubernandum corpus, & ad disponendos humanos actus, & etiam ad illuminandum per gratiæ, & scientiæ plenitudinem, omnes creaturas rationales ab eius perfectione deficientes, per modum, quo hoc est conueniens creaturæ rationali. Si autem loquamur de anima Christi secundum quod est instrumentum verbi sibi vniti: sic habuit instrumentalem virtutem ad omnes immutationes miraculosas faciendas, ordinabiles ad incarnationis finem: quæ est instaurare omnia, siue quæ in cælis, siue quæ in terris sunt. Immutationes vero creaturarum, secundum quod sunt vertibiles in nihil, correspondent creationi rerum: prout scilicet producuntur ex nihilo. Et ideo sicut solus Deus potest creare, ita solus potest creaturas in nihilum redigere: qui etiam solus eas in esse conseruat, ne in nihilum decidant. Sic ergo dicendum est, quod anima Christi non habet omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Hieron. * dicit, Illi potestas data est, qui paulo ante crucifixus, qui

** super illud Mat. 28. Data est mihi omnis potestas. t. 9.*

qui sepultus in tumulo, qui postea resurrexit; id est Christo, secundum quod homo. Dicitur autem sibi omnis potestas data, ratione vnionis, per quam factum est, vt homo esset omnipotens: vt supra dictum est †. Et quamuis hoc ante resurrectionem innotuerit angelis, post resurrectionem tamen innotuit omnibus hominibus, vt Remigius dicit. Tunc autem dicuntur res fieri, quando innotescunt. Et ideo post resurrectionem dicit Dominus sibi datam omnem potestatem in cœlo, & in terra.

art. praec. ad 1.

Ad secundum dicendum, quod licet omnis creatura sit mutabilis ab alia creatura præter supremum angelum, qui tamen potest illuminari ab anima Christi: non tamen immutatio omnis, quæ potest fieri circa creaturam, potest fieri à creatura: sed quædam immutationes possunt fieri à solo Deo. Quæcumque tamen immutationes possunt fieri per creaturas, possunt etiam fieri per animam Christi, secundum quod est instrumentum Verbi: non autem secundum propriam naturam, & virtutem: quia quædam huiusmodi immutationum non pertinent ad animam, neque quantum ad ordinem naturæ, neque quantum ad ordinem gratiæ.

Ad tertium dicendum, quod (sicut dictum est * in secunda parte) gratia virtutum, seu miraculorum datur animæ alicuius sancti, non vt propria virtute ei conueniat miracula facere, sed vt per virtutem diuinam huiusmodi miracula fiant. Et hæc quidem gratia excellentissime data est animæ Christi, vt scilicet non solum ipse miracula faceret, sed etiam vt hanc gratiam in alios transfunderet. Vnde dicitur Matth. 10. quod conuocatis duodecim Discipulis, dedit eis potestatem spirituum immundorum, vt eiicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.

p. 2. q. 111. a. 1.

Art. 3. *Vtrum anima Christi habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis?* 84

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod anima Christi habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis. Dicit enim Damasc. in 3. lib. * quod omnia naturalia fuerunt Christo voluntaria: volens enim esuriuit, volens sitiuit, volens timuit, volens mortuus est, &c. Sed ex hoc Deus dicitur omnipotens, quia omnia quæcumque voluit fecit. Ergo videtur, quod anima Christi habuerit omnipotentiam respectu naturalium operationum proprij corporis.

li. 3. orth. fid. c. 20. & 23.

¶ 2. Præterea, In Christo fuit perfectius humana natura, quam in Adam: in quo secundum originalem iustitiam, quam habuit in innocentiæ statu, cor-

pus habebat omnino subiectum animæ, vt nihil in corpore posset accidere contra animæ voluntatem. Ergo multo magis anima Christi habuit omnipotentiam respectu sui corporis.

¶ 3. Præterea, Ad imaginationem animæ naturaliter corpus immutatur, & tanto magis, quanto magis anima fuerit fortis imaginationis, vt in prima parte habitum est. Sed anima Christi habuit virtutem perfectissimam, & quantum ad imaginationem, & quantum ad alias vires. Ergo anima Christi fuit omnipotens in respectu ad corpus proprium.

SED contra est, quod dicitur Heb. 2. quod debuit per omnia fratribus assimilari, & præcipue in his quæ pertinent ad conditionem naturæ humanæ. Sed ad conditionem humanæ naturæ pertinet quod valetudo corporis, & eius nutritio, & augmentum, imperio rationis, seu voluntatis non subdantur: quia naturalia soli Deo qui est auctor naturæ, subduntur. Ergo nec in Christo subdebantur. Non igitur anima Christi fuit omnipotens respectu proprij corporis.

art. præc. RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est *, anima Christi potest dupliciter considerari. Vno modo secundum propriam naturam, & virtutem. Et hoc modo, sicut non poterat immutare exteriora corpora à cursu, & ordine naturæ; ita etiam non poterat immutare proprium corpus à naturali dispositione: quia anima Christi secundum propriam naturam, habet determinatam proportionem ad suum corpus. Alio modo potest considerari anima Christi, secundum quod est instrumentum vnitum verbo Dei in persona. Et sic subdebatur eius potestati totaliter omnis dispositio proprij corporis. Quia tamen virtus actionis non proprie attribuitur instrumento, sed principali agenti: talis omnipotentia magis attribuitur ipsi verbo Dei, quam animæ Christi.

citatum in arg. Ad primum ergo dicendum, quod verbum Damas. * est intelligendum quantum ad voluntatem Christi diuinam: quia sicut ipse in præcedenti cap. † dicit, beneplacito diuinæ voluntatis permittebatur carni pati, & operari quæ propria. *† l. 3. c. 15. à me. & c. 14.*

Ad secundum dicendum, quod non pertinebat hoc ad originalem iustitiam, quam Adam habuit in statu innocentiæ, quod anima hominis haberet virtutem transmutandi proprium corpus in quamcumque formam: sed quod posset ipsum conseruare absque omni nocumento. Et hanc etiam virtutem Christus assumere potuisset, si voluisset. Sed cum sint tres status hominum, scilicet innocentiæ, culpæ, & gloriæ:

sicut

ſicut de ſtatu gloriæ aſſumpſit comprehenſionem, & de ſtatu innocentiæ immunitatem à peccato, ita & de ſtatu culpæ aſſumpſit neceſsitatem ſubiacendi pœnalitatibus huius vitæ, vt infra * dicetur. *q.14.a.2.*

Ad tertium dicendum, quod imaginationi, ſi fuerit fortis, naturaliter obedit corpus quantum ad aliqua: puta quantum ad caſum de trabe in alto poſita: quia imaginatio nata eſt eſſe principium motus localis: vt dicitur 3. de anima *. Similiter etiam quantum ad alterationem, quæ eſt ſecundum calorem, & frigus, & alia conſequentia: eo quod ex imaginatione conſequenter natæ ſunt conſequi animæ paſsiones, ſecundum quas mouetur cor, & ſic per commotionem ſpirituum totum corpus alteratur. Aliæ vero diſpoſitiones corporales, quæ non habent naturalem ordinem ad imaginationem, non tranſmutantur ab imaginatione, quantumcumque ſit fortis: puta figura manus, vel pedis, vel aliquid ſimile. *tex.48. & ſeq. tom.2.*

Art.4. *Utrum anima Chriſti habuerit omnipotentiam reſpectu exequutionis ſuæ voluntatis?* 85

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod anima Chriſti non habuerit omnipotentiam reſpectu exequutionis propriæ voluntatis. Dicitur enim Mar.7. quod ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latere. Non ergo potuit in omnibus exequi propoſitum ſuæ voluntatis.

¶ 2. Præterea, Præceptum eſt ſignum voluntatis: vt in prima parte dictum eſt *. Sed Dominus quædam facienda præcepit, quorum contraria acciderunt. Dicitur enim Matth.9. quod cæcis illuminatis, comminatus eſt Ieſus dicens, Videte ne quis ſciat: illi autem exeuntes, diffamarunt illum per totam terram illam. Non ergo in omnibus potuit exequi propoſitum ſuæ voluntatis. *p.p.q.19. ar.12.*

¶ 3. Præterea, Id quod poteſt aliquis facere, non petit ab alio. Sed Dominus petiuit à Patre, orando illud quod fieri volebat: dicitur enim Luc.6. quod exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Ergo non potuit exequi in omnibus propoſitum ſuæ voluntatis.

SED contra eſt, quod dicit Aug. * in lib. de Quæſtionibus veteris & noui teſtamenti. Impoſsibile eſt, vt Saluatoris voluntas non impleatur: nec poteſt velle, quod ſcit fieri non debere. *qui incipit: Deus quidem perfectus eſt, q.77. in princ. tom.4.*

RESPONDEO dicendum, quod anima Chriſti dupliciter aliquid voluit. Vno modo quaſi per ſe implendum. Et ſic dicendum eſt, quod quicquid voluit, potuit: non enim conueniret ſapientiæ eius, vt aliquid

vellet per se facere, quod suæ virtuti non subiaceret. Alio modo voluit aliquid, vt implendum virtute diuina: sicut resuscitationem proprij corporis, & alia huiusmodi miraculosa opera. Quæ quidem non poterat propria virtute, sed secundum quod erat instrumentum diuinitatis: vt dictum est *.

ar. 1. huius q: † lib. & c. citatis in arg. sed contra.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Aug. † dicit in lib. de Quæstionibus veteris, & noui Testamenti, Quod factum est, hoc voluisse dicendus est Christus. Aduertendum est enim, quod illud in finibus gestum est Gentilium, quibus adhuc tempus prædicandi non erat: vltra tamen venientes ad fidem, non suscipere, inuidiæ erat. A suis ergo noluit prædicari, requiri autem se voluit: & ita factum est. Vel potest dici, quod hæc voluntas Christi non fuit de eo, quod per eam fiendum erat, sed de eo quod erat fiendum per alios: quod non subiacebat humanæ voluntati ipsius. Vnde in Epi. * Agathonis Papæ, quæ est recepta in sexta Synodo, legitur †, Ergone ille omnium Conditor, ac Redemptor, in terris latere volens non potuit, nisi hoc ad humanam eius voluntatem, quam temporaliter est dignatus assumere, redigatur?

*Quæ habetur in 6 syn. general. Cōstant. à med. illius in actione 4. † recepta est in 8. actione 6 sy. gener. & lecta fuit in actione 4: * cap. 18. post med.*

Ad secundum dicendum, quod sicut Greg. * dicit 19. Mor. per hoc, quod Dominus præcepit taceri virtutes suas, seruis suis se sequentibus exemplum dedit, vt ipsi quidem virtutes suas occultare desiderent; & tamen vt alij eorum exemplo proficiant, prodantur inuiti. Sic ergo præceptum illud designabat voluntatem ipsius, qui humanam gloriam refugiebat: secundum illud Ioannis octauo, Ego gloriam meam non quæro. Volebat tamen absolute, præsertim secundum diuinam voluntatem, vt publicaretur miraculum, factum, propter aliorum vtilitatem.

Ad tertium dicendum, quod Christus orabat & pro his, quæ virtute diuina fienda erant, & pro his etiam, quæ humana voluntate erat facturus: quia virtus & operatio animæ Christi dependebat à Deo, qui operatur in nobis velle & perficere, vt dicitur Philip. 2.

QVAESTIO XIV.

De defectibus corporis assumptis à filio Dei, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de defectibus, quos Christus in humana natura assumpsit. Et primo de defectibus corporis, secundo de defectibus animæ.

CIRCA primum quæruntur quatuor.

¶ Primo

¶ Primo, vtrum filius Dei assumere debuerit in humana natura corporis defectus?

¶ Secundo, vtrum assumpserit necessitatem his defectibus subiacendi?

¶ Tertio, vtrum hos defectus contraxerit?

¶ Quarto, vtrum omnes huiusmodi defectus assumpserit?

Art. I. *Vtrum filius Dei in humana natura assumere debuerit corporis defectus?* 86

AD primum sic proceditur. Videtur, quod filius Dei 3.d.15.
non debuerit assumere humanam naturam cum q.1.a.1.
corporis defectibus. Sicut enim anima vnita est per- & d.22.
sonaliter verbo Dei, ita & corpus. Sed anima Christi q.2.a.1.
habuit omnimodam perfectionem, & quantum ad gra- q.1.c. &
tiam, & quantum ad scientiam, vt supra dictum est *. 4.cont.c.
Ergo etiam corpus eius debuit esse omnibus modis 55.11.&
perfectum, nullum in se habens defectum. opusc.3.c.

¶ 2. Præterea, Anima Christi videbat verbum Dei 41 & 47
ea visione, qua Beati vident (vt supra dictum est †) * q.7.a.
& sic anima Christi erat beata. Sed ex beatitudine ani- 9.& q.9.
mæ glorificatur corpus, dicit enim August. in episto- a.1.
la ad Dioscorum *, Tam potenti natura Deus fecit † q.9.ar.
animam, vt ex eius plenissima beatitudine redundet 2.
etiam in inferiorem naturam, quod est corpus, non * Epist.
beatitudo, quæ fruentis & intelligentis est propria; 56 non
sed plenitudo sanitatis, id est, incorruptionis vigor. m lum
Corpus igitur Christi fuit incorruptibile, & absque ante me.
omni defectu. tom.2.

¶ 3. Præterea, Pœna consequitur culpam. Sed in Christo non fuit aliqua culpa: secundum illud primæ Petr. 2. Qui peccatum non fecit. Ergo nec defectus corporales, qui sunt pœnales, in eo esse debuerunt.

¶ 4. Præterea, Nullus sapiens assumit id quod impedit ipsum à proprio fine. Sed per huiusmodi defectus corporales, multipliciter videtur impediri finis incarnationis. Primo quidem, quia propter huiusmodi infirmitates, homines ab eius cognitione impediebantur: secundum illud Isa. 53. Desiderauimus eum despectum & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, & quasi absconditus est vultus eius, & despectus: vnde nec reputauimus eum. Secundo, quia sanctorum Patrum desiderium non videtur impleri: ex quorum persona dicitur Isai. 51. Consurge, consurge, induere fortitudinem, brachium Domini. Tertio, quia congruentius per fortitudinem, quam per infirmitatem, videbatur & potestas diaboli posse superari, & humana infirmitas posse sanari. Non ergo videtur conueniens fuisse, quod filius Dei humanam naturam

naturam assumpserit cum corporalibus infirmitatibus, siue defectibus.

SED contra est, quod dicitur Hebr. 2. In eo, in quo passus ipse est & tentatus, potens est & eis qui tentantur, auxiliari. Sed ad hoc venit, vt nos adiuuaret: vnde & Dauid dicebat, Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Ergo conueniens fuit, vt filius Dei carnem assumpserit, infirmitatibus humanis subiacentem, vt in ea posit pati & tentari: & sic auxilium nobis ferre.

RESPONDEO dicendum, conueniens fuisse, corpus assumptum à filio Dei humanis infirmitatibus & defectibus subiacere: & præcipue propter tria. Primo quidem, quia ad hoc filius Dei carne assumpta, venit in mundum, vt pro peccato humani generis satisfaceret. Vnus autem pro peccato alterius satisfacit, dum pœnam pro peccato alterius debitam, in se suscipit. Huiusmodi autem defectus corporales, scilicet mors, fames, sitis, & huiusmodi, sunt pœna peccati, quod est in mundum per Adam introductum, secundum illud Rom. 5. Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors. Vnde conueniens fuit quantum ad finem incarnationis, quod huiusmodi pœnalitates in nostra natura susciperet vice nostra, secundum illud Isa. 53. Vere languores nostros ipse tulit. Secundo, propter fidem incarnationis astruendam. Cum enim natura humana non aliter esset nota hominibus, nisi prout huiusmodi corporalibus defectibus subiacet, si sine his defectibus filius Dei humanam naturā assumpsisset, videretur non fuisse verus homo, nec veram carnem habuisse, sed phantasticam, vt Manichæi posuerunt. Et ideo, vt dicitur Philip. 2. Exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Vnde & beatus Thomas per aspectum vulnerum est ad fidem reuocatus, vt dicitur Ioann. 20. Tertio, propter exemplum patientiæ, quod nobis exhibet, passiones & defectus humanos fortiter tolerando. Vnde dicitur Heb. 12. Sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini, animis vestris deficientes.

Ad primum ergo dicendum, quod satisfactio pro peccatis alterius, habet quidem quasi materiam pœnas quas aliquis pro peccato alterius sustinet: sed pro principio habet habitum animæ, ex quo inclinatur ad volendum satisfacere pro alio, & ex quo satisfactio efficaciam habet. Non enim esset efficax satisfactio, nisi ex charitate procederet, vt infra dicetur *. Et ideo oportuit

In materia de satisf. id erat facturus: non compleuit.

oportuit animam Christi & perfectam esse, quantum ad habitus scientiarum & virtutum, vt haberet facultatem satisfaciendi: & quod corpus eius esset subiectum infirmitatibus, vt ei satisfactionis materia non deesset.

Ad secundum dicendum, quod secundum naturalem habitudinem, quæ est inter animam & corpus, ex gloria animæ, redundat gloria ad corpus. Sed hæc naturalis habitudo in Christo subiacebat voluntati diuinitatis ipsius: ex qua factum est, quod beatitudo remaneret in anima, & non deriuaretur ad corpus, sed caro pateretur, quæ conueniunt naturæ passibili, secundum illud quod Damasc. * dicit, quod beneplacito diuinæ voluntatis, permittebatur carni pati, & operari quæ propria. *l. 3. c. 15. à me. & c. 14.*

Ad tertium dicendum, quod pœna semper sequitur culpam actualem, vel originalem: quandoque quidem eius qui punitur: quandoque autem alterius, pro quo ille, qui pœnas patitur, satisfacit. Et ita accidit in Christo, secundum illud Isai. 53. Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra.

Ad quartum dicendum, quod infirmitas assumpta à Christo non impediuit finem incarnationis, sed maxime promouit, vt dictum est *. Et quamuis per huiusmodi infirmitates absconderetur eius diuinitas: manifestabatur tamen humanitas, quæ est via ad diuinitatem perueniendi, secundum illud Roman. 5. Accessum habemus per Iesum Christum ad Deum. Desiderabant autem antiqui Patres in Christo, non quidem fortitudinem corporalem, sed spiritualem, per quam & diabolum vicit, & humanam infirmitatem sanauit. *In corp. art.*

Art. 2. *Vtrum Christus necessitatem his defectibus subiacendi assumpserit?* 87

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus non ex necessitate his defectibus subiacuerit. Dicitur enim Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit; & loquitur de oblatione ad passionem. Sed voluntas opponitur necessitati. Ergo Christus non ex necessitate subiacuit corporalibus defectibus. *Inf. q. 15. a. 5. ad 1. & 3. d. 3. q. 1. ar. 2. q. 1. c. fin.*

¶ 2. Præterea, Damasc. * dicit in 3. lib. Nihil coactum in Christo consideratur, sed omnia voluntaria. Sed quod est voluntarium, non est necessarium. Ergo huiusmodi defectus non fuerunt ex necessitate in Christo. *li. 3 c. 10. in fin.*

¶ 3. Præterea, Necessitas infertur ab aliquo potentiori. Sed nulla creatura est potentior, quam anima

ma Christi, ad quam pertinebat proprium corpus conseruare. Ergo huiusmodi defectus, seu infirmitates non fuerunt in Christo ex necessitate.

SED contra est, quod Apostolus dicit Rom. 8. Misit Deus filium suum in similitudinem carnis peccati. Sed conditio carnis peccati est, quod habeat necessitatem moriendi, & sustinendi alias huiusmodi passiones. Ergo talis necessitas sustinendi hos defectus fuit in carne Christi.

RESPONDEO dicendum, quod duplex est necessitas. Vna quidem coactionis, quæ fit ab agente extrinseco. Et hæc quidem necessitas contrariatur & naturæ & voluntati: quorum vtrumque est principium intrinsecum. Alia autem est necessitas naturalis, quæ consequitur principia naturalia, puta formam, sicut necessarium est ignem calefacere: vel materiam, sicut necessarium est corpus ex contrariis compositum dissolui. Secundum igitur hanc necessitatem, quæ consequitur materiam, corpus Chisti subiectum fuit necessitati mortis, & aliorum huiusmodi defectuum: quia sicut dictum est *, beneplacito diuinæ voluntatis, carni Christi permittebatur agere, & pati quæ propria. Hæc autem necessitas causatur ex principiis carnis humanæ, vt dictum est *. Si autem loquamur de necessitate coactionis, secundum quidem quod repugnat naturæ corporali: sic iterum corpus Christi, secundum conditionem propriæ naturæ, necessitati subiacuit, & claui perforantis & flagelli percutientis Secundum vero quod necessitas talis repugnat voluntati, manifestum est, quod in Christo non fuit necessitas horum defectuum, neque per respectum ad diuinam voluntatem, neque per respectum ad voluntatem humanam Christi absolute, provt sequitur rationem deliberantem: sed solum secundum naturalem motum voluntatis, provt scilicet naturaliter refugit mortem, & etiam corporis nocumenta.

* art. præc. ad 2.

* In isto a.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus dicitur oblatus, quia voluit, & voluntate diuina, & voluntate humana deliberata, licet mors esset contra naturalem motum voluntatis humanæ, vt Damasc. dicit*.

Ad secundum patet responsio ex dictis †.

Ad tertium dicendum, quod nihil fuit potentius, quam anima Christi absolute: nihil tamen prohibet aliquid fuisse potentius, quantum ad hunc effectum; sicut clauus ad perforandum. Et hoc dico, secundum quod anima Christi consideratur secundum propriam naturam & virtutem.

* lib. 3. c. 23. & 24.

† In cor. art.

Art.

Art. 3. *Vtrum Christus defectus corporales contraxerit?* 88

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus defectus corporales contraxerit. Illud enim contrahere dicimur, quod simul cum natura ex origine trahimus. Sed Christus simul cum natura humana defectus & infirmitates corporales per suam originem traxit à matre, cuius caro huiusmodi defectibus subiacebat. Ergo videtur, quod hos defectus contraxerit.

3 a 59. 1. a 3. & d. 21. q. 1. a. 2. c. & & opusc. 5. c. 223.

¶ 2. Præterea, Id quod ex principiis naturæ causatur, simul cum natura trahitur, & ita contrahitur. Sed huiusmodi pœnalitates causantur ex principiis naturæ humanæ. Ergo eas Christus contraxit.

¶ 3. Præterea, Secundum huiusmodi defectus Christus aliis hominibus similatur, vt dicitur Hebr. 2. Sed alij homines huiusmodi defectus contraxerunt. Ergo videtur, quod etiam Christus huiusmodi defectus contraxerit.

SED contra est, quod huiusmodi defectus contrahuntur ex peccato, secundum illud Roman. 5. Per vnum hominem peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors. Sed in Christo non habuit locum peccatum. Ergo huiusmodi defectus Christus non contraxit.

RESPONDEO dicendum, quod in verbo, contrahendi, intelligitur ordo effectus ad causam: vt scilicet illud dicatur contrahi, quod simul cum sua causa ex necessitate trahitur. Causa autem mortis, & horum defectuum in humana natura est peccatum: quia per peccatum mors intrauit in hunc mundum, vt dicitur Roman. 5. Et ideo illi proprie dicuntur hos defectus contrahere, qui ex debito peccati hos defectus incurrunt. Christus autem hos defectus non habuit ex debito peccato: quia vt August. dicit * exponens illud Ioan. 3. Qui de sursum venit, super omnes est. De sursum venit Christus, id est de altitudine naturæ humanæ, quam habuit ante peccatum primi hominis. Accepit enim naturam humanam absque peccato, in illa puritate, in qua erat in statu innocentiæ: & simili modo potuisset assumere humanam naturam absque defectibus. Sic igitur patet, quod Christus non contraxit hos defectus, quasi ex debito peccati eos suscipiens, sed ex propria voluntate.

** refertur 3. sent. d. 16. & habetur in gloss. ord. sup. hunc locum.*

Ad primum ergo dicendum, quod caro Virginis concepta fuit in originali peccato: & ideo hos defectus contraxit. Sed caro Christi ex Virgine assumpsit naturam absque culpa. Et similiter potuisset naturam assu

assumere absque pœna: sed voluit suscipere pœnam propter opus nostræ redemptionis implendum, vt dictum est *. Et ideo habuit huiusmodi defectus, non contrahendo, sed voluntarie assumendo.

art. 1. huius quæst.

Ad secundum dicendum, quod causa mortis, & aliorum corporalium defectuum in humana natura, est duplex. Vna quidem remota, quæ accipitur ex parte principiorum materialium humani corporis, in quantum est ex contrariis compositum: sed hæc causa impediebatur per originalem iustitiam. Et ideo proxima causa mortis, & aliorum defectuum, est peccatum: per quod subtracta est originalis iustitia. Et propter hoc, quia Christus fuit sine peccato, dicitur non contraxisse huiusmodi defectus: sed voluntarie assumpsisse.

Ad tertium dicendum, quod Christus in huiusmodi defectibus, assimilatus est aliis hominibus, quantum ad qualitatem defectuum, non autem quantum ad causam. Et ideo Christus non contraxit huiusmodi defectus sicut alij.

89 Art. 4. *Vtrum Christus omnes defectus corporales hominum assumere debuerit?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus omnes defectus corporales hominum assumere debuerit. Dicit enim Damasc.* Quod est inassumptibile, est incurabile. Sed Christus venerat omnes defectus nostros curare. Ergo omnes defectus nostros assumere debuit.

¶ 2. Præterea, Dictum est †, quod ad hoc quod Christus pro nobis satisfaceret, debuit habere habitus perfectiuos in anima, & defectus in corpore. Sed Christus ex parte animæ assumpsit plenitudinem omnis gratiæ. Ergo ex parte corporis debuit assumere omnes defectus.

¶ 3. Præterea, Inter omnes defectus corporales, præcipuum locum tenet mors. Sed Christus mortem assumpsit. Ergo multo magis omnes alios defectus assumere debuit.

SED contra est, quod contraria non possunt simul fieri in eodem. Sed quædam infirmitates sunt sibiipsis contrariæ, vtpote ex contrariis principiis causatæ. Ergo non potuit esse, quod Christus omnes infirmitates humanas assumeret.

Sup. q. 12. a. 4. ad 3. & inf. q. 15. art. 1. c. & q. 46. a. 4. ad 3. & 3. d. 1. q. 2. 1. & d. 15. q. 1. a. 1. & d. 22. q. 2. a. 1. q. 1. & 4. cõt. c. 55. ad 11. & opusc. 3. c. 223. & 238.

* lib. 3. c. 6. & 18.

† Art. 1.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est *, Christus defectus humanos assumpsit, ad satisfaciendum pro peccato humanæ naturæ: ad quod requirebatur, quod haberet perfectionem scientiæ, & gratiæ in anima. Illos ergo defectus Christus assumere debuit,

Art. 1. & 2. huius quæst.

debuit, qui consequuntur ex peccato communi totius naturæ, nec tamen repugnant perfectioni scientiæ & gratiæ. Sic igitur non fuit conueniens, vt omnes defectus, seu infirmitates humanas assumeret. Sunt enim quidam defectus, qui repugnant perfectioni scientiæ & gratiæ: sicut ignorantia, pronitas ad malum, & difficultas ad bonum. Quidam autem defectus sunt, qui non consequuntur communiter totam humanam naturam, propter peccatum primi parentis, sed causantur in aliquibus hominibus ex quibusdam particularibus causis: sicut lepra, & morbus caducus, & alia huiusmodi. Qui quidem defectus, quandoque causantur ex culpa hominis, puta ex inordinato victu: quandoque autem ex defectu virtutis formatiuæ. Quorum neutrum conuenit Christo: quia & caro eius de Spiritu sancto concepta est, qui est infinitæ sapientiæ & virtutis, errare & deficere non potens: & ipse nihil inordinatum in regimine suæ vitæ exercuit. Sunt autem tertij defectus, qui in omnibus hominibus communiter inueniuntur, ex peccato primi parentis: sicut mors, fames, sitis, & alia huiusmodi. Et hos defectus omnes Christus suscepit, quos vocat Damasc.* naturales & indetractibiles passiones: naturales quidem, quia consequuntur communiter totam naturam humanam: indetractibiles autem, quia defectum scientiæ & gratiæ non important.

l. 1. orth. fid. c. 14. in fin. & l. 3. c. 20.

Ad primum ergo dicendum, quod omnes particulares defectus hominum, causantur ex corruptibilitate & passibilitate corporis, superadditis quibusdam particularibus causis. Et ideo cum Christus curauerit passibilitatem, & corruptibilitatem corporis nostri, per hoc quod eam assumpsit: ex consequenti omnes alios defectus curauit.

Ad secundum dicendum, quod plenitudo omnis gratiæ & scientiæ, animæ Christi secundum se debebatur ex hoc ipso, quod erat à verbo Dei assumpta: & ideo absolute omnem plenitudinem sapientiæ & gratiæ Christus assumpsit. Sed defectus nostros dispensatiue assumpsit, vt pro peccato nostro satisfaceret, non quia ei secundum se competerent. Et ideo non oportuit, quod omnes assumeret, sed solum illos, qui sufficiebant ad satisfaciendum pro peccato totius humanæ naturæ.

Ad tertium dicendum, quod mors in omnes homines deuenit ex peccato primi parentis: non autem quidam alij defectus, licet sint morte minores. Vnde non est similis ratio.

QVAESTIO XV.

De defectibus animæ, à Christo assumptis, in decem articulos diuisa.

DEinde considerandum est de defectibus pertinentibus ad animam.

ET CIRCA hoc quæruntur decem.

¶ Primo, vtrum in Christo fuerit peccatum?
¶ Secundo, vtrum in eo fuerit fomes peccati?
¶ Tertio, vtrum in eo fuerit ignorantia?
¶ Quarto, vtrum anima eius fuerit passibilis?
¶ Quinto, vtrum in eo fuerit dolor sensibilis?
¶ Sexto, vtrum in eo fuerit tristitia?
¶ Septimo, vtrum in eo fuerit timor?
¶ Octauo, vtrum in eo fuerit admiratio?
¶ Nono, vtrum in eo fuerit ira?
¶ Decimo, vtrum simul fuerit viator, & comprehensor?

90 Art. I. *Vtrum in Christo fuerit peccatum?*

Inf.q.32. a.7. & 3. d.3.q.1. e fi & d. 12.q.1. & quol.4 q.11.a.1. AD primum sic proceditur. Videtur, quod in Christo fuerit peccatum. Dicitur enim in Psalm. 21. Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti? longe à salute mea verba delictorum meorum. Sed hæc verba dicuntur ex persona ipsius Christi: vt patet ex hoc, quod ipse ea in cruce protulit. Ergo videtur, quod in Christo fuerint delicta.

¶ 2. Præterea, Roman. 5. dicit Apostolus, quod in Adam omnes peccauerunt: quia scilicet in eo originaliter fuerunt. Sed Christus etiam originaliter fuit in Adam. Ergo in eo peccauit.

¶ 3. Præterea, Apostolus dicit Hebr. 2. quod in eo, in quo Christus passus est, & tentatus, potens est & his qui tentantur, auxiliari. Sed maxime indigebamus auxilio eius contra peccatum. Ergo videtur quod in eo fuerit peccatum.

¶ 4. Præterea, Secundæ ad Cor. 5. dicitur, quod Deus eum qui non nouerat peccatum, scilicet Christum, pro nobis peccatum fecit. Sed illud vere est, quod à Deo factum est. Ergo in Christo vere fuit peccatum.

c.11.in fi. tom.3. ¶ 5. Præterea, Sicut Aug. * dicit in lib. de Agone Christiano, in homine Christo se nobis ad exemplum vitæ præbuit Filius Dei. Sed homo indiget exemplo non solum ad recte viuendum, sed etiam ad hoc, quod pœniteat de peccatis. Ergo videtur, quod in Christo debuerit esse peccatum, vt de peccatis pœnitendo, pœnitentiæ nobis daret exemplum.

SED contra est, quod ipse dicit Ioan. 8. Quis ex vobis arguet me de peccato?

RE

RESPONDEO dicendum, quod ſicut ſupra dictum eſt *, Chriſtus ſuſcepit defectus noſtros, vt pro nobis ſatisfaceret, & vt veritatem humanæ naturæ comprobaret: & vt nobis fieret exemplum virtutis. Secundum quæ tria manifeſtum eſt, quod defectum peccati aſſumere non debuit. Primo quidem, quia peccatum nihil operatur ad ſatisfactionem: quinimo virtutem ſatisfactionis impedit: quia vt dicitur Eccleſ. 34. Dona iniquorum non probat Altiſsimus. Similiter etiam ex peccato non demonſtratur veritas humanæ naturę: quia peccatum non pertinet ad humanam naturam, cuius Deus eſt cauſa: ſed magis eſt contra naturam, per ſeminationem diaboli introductum, vt Damaſc. dicit. * Tertio, quia peccando exemplum virtutis prębere non potuit: cum peccatum contrarietur virtuti. Et ideo Chriſtus nullo modo aſſumpſit defectum peccati, nec originalis, nec actualis: ſecundum illud quod dicitur 1. Pet. 2. Qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius.

Art. 1. et 2 huius quæſt.

li. 2 c. 30. et lib. 3. c. 20.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Damaſc. dicit in 3. lib. * dupliciter dicitur aliquid de Chriſto. Vno modo ſecundum proprietatem naturalem & hypoſtaticam: ſicut dicitur quod Deus factus eſt homo, & quod paſſus eſt pro nobis. Alio modo ſecundum proprietatem perſonalem & habitudinalem: prout ſcilicet aliqua dicuntur de ipſo in perſona noſtra, quæ ſibi ſecundum ſe nullo modo conueniunt. Vnde & inter ſeptem regulas Ticonij, quas Auguſtinus ponit * in 3. de Doct. Chriſtiana, prima ponitur de Domino & eius corpore: cum ſcilicet Chriſti & Eccleſiæ vna perſona æſtimatur. Et ſecundum hoc Chriſtus ex perſona membrorum ſuorum loquens dicit. Verba delictorum meorum: non quod in ipſo capite delicta fuerint.

lib. 3. ort. fid. c. 25.

l. 3. c. 31. tom. 3.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut dicit Aug. * 10. ſuper Geneſ. ad litteram, non eodem omni modo Chriſtus fuit in Adam, & in aliis Patribus, quo nos ibi fuimus. Nos enim fuimus in Adam ſecundum ſeminalem rationem, & ſecundum corpulentam ſubſtantiam: quia ſcilicet (vt ipſe ibidem dicit) cum ſit in ſemine & viſibilis corpulentia, & inuiſibilis ratio, vtrumque currit ex Adam. Sed Chriſtus viſibilem carnis ſubſtantiam de carne Virginis ſumpſit: ratio vero conceptionis eius non à ſemine virili, ſed longe aliter, ac deſuper venit. Vnde non fuit in Adam ſecundum ſeminalem rationem, ſed ſolum ſecundum corpulentam ſubſtantiam. Et ideo Chriſtus non accepit actiue ab Adam humanam naturam, ſed ſolum mate

lib. 10. c. 19 et 20. t. 5.

materialiter : actiue vero à Spiritu sancto. Sicut & ipse Adam materialiter sumpsit corpus ex limo terræ, actiue autem à Deo. Et propter hoc Christus non peccauit in Adam, in quo fuit solum secundum materiam.

Ad tertium dicendum, quod Christus ex sua tentatione & passione nobis auxiliatus est, pro nobis satisfaciendo : sed peccatum non cooperatur ad satisfactionem, sed magis ipsam impedit, vt dictum est *. Et ideo non oportuit, quod peccatum in se haberet, sed quod omnino esset purus à peccato : alioquin pœna, quam sustinuit, fuisset sibi debita pro proprio peccato.

In 10. ar. & q. 4. a. 6. ad 2.

Ad quartum dicendum, quod Deus fecit Christum peccatum: non quidem vt in se peccatum haberet, sed quia fecit eum hostiam pro peccato. Sicut & Oseæ 4. dicitur, Peccata populi mei comedent, scilicet Sacerdotes, qui secundum legem comedebant hostias pro peccato oblatas. Et secundum hunc modum dicitur Isai. 53. quod Dominus posuit in eo iniquitatem omnium : quia scilicet eum tradidit, vt esset hostia pro peccatis omnium hominum : vel fecit eum peccatum, id est, habentem similitudinem carnis peccati, vt dicitur Rom. 8. & hoc propter corpus passibile & mortale, quod assumpsit.

Ad quintum dicendum, quod pœnitens laudabile exemplum dare potest, non ex eo quod peccauit; sed in hoc, quod voluntarie pœnam sustinet pro peccato. Vnde Christus dedit maximum exemplum pœnitentibus : dum non pro peccato proprio, sed pro peccatis aliorum voluit pœnam subire.

91

Art. 2. *Vtrum in Christo fuerit fomes peccati?*

Inf. q. 27. a. 3. c. & 1. & 3 d. 17. a. 1. q. 2. ad 4. & opusc. 3. c. 231. lib 3. ort. fid. c. 15. à med. & c. 14.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod in Christo fuerit fomes peccati. Ab eodem enim principio deriuatur fomes peccati & passibilitas corporis siue mortalitas: scilicet ex subtractione originalis iustitiæ, per quam simul inferiores vires animæ subdebantur rationi, & corpus animæ. Sed in Christo fuit passibilitas corporis, & mortalitas. Ergo etiam in eo fuit fomes peccati.

¶ 2. Præterea, Sicut Damasc. dicit * in 3. lib. Beneplacito diuinæ voluntatis permittebatur caro Christi pati & operari quæ propria. Sed proprium est carni, vt concupiscat delectabilia sibi. Cum igitur nihil aliud sit fomes, quam concupiscentia (vt dicitur in Glos.* Rom. 5.) videtur, quod in Christo fuerit fomes peccati.

** Gl. ord. sup. illud Rom. 7. vt obediatis.*

¶ 3. Præterea, Ratione fomitis peccati, caro concupiscit

cupiscit aduersus spiritum, vt dicitur Galat. 5. Sed tanto spiritus ostenditur fortior & magis dignus corona, quanto magis superat hostem, scilicet concupiscentiam carnis: secundum illud 2. ad Tim. 3. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit. Christus autem habuit fortissimum, & victoriosissimum spiritum, & maxime dignum corona, secundum illud Apoc. 6. Data est ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret. Videtur ergo quod in Christo maxime debuerit esse fomes peccati.

SED contra est, quod dicitur Matth. 1. Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est. Sed Spiritus sanctus excludit peccatum & inclinationem peccati, quæ importatur nomine fomitis. Ergo in Christo non fuit fomes peccati.

RESPONDEO, dicendum, quod sicut supra dictum est *, Christus perfectissime habuit gratiam & omnes virtutes. Virtus autem moralis, quæ est * in rationali parte animæ, eam facit esse rationi subiectam: & tanto magis, quanto perfectior fuerit virtus: sicut temperantia concupiscibilem, & fortitudo & mansuetudo irascibilem: vt in secunda parte dictum est *. Ad rationem autem fomitis pertinet inclinatio sensualis appetitus in id, quod est contra rationem. Sic igitur patet, quod quanto virtus in aliquo fuerit magis perfecta, tanto magis in eo debilitatur vis fomitis. Cum igitur in Christo fuerit virtus secundum perfectissimum gradum, consequens est, quod in eo fomes peccati non fuerit: cum etiam iste defectus non sit ordinabilis ad satisfaciendum, sed potius inclinet ad contrarium satisfactioni.

q. 7. a. 2. & 9.
* al irrationali.
1. 2. q. 56. art. 4.

Ad primum ergo dicendum, quod inferiores vires pertinentes ad sensibilem appetitum, naturaliter sunt obedibiles rationi: non autem vires corporales, vel humorum corporalium, vel etiam ipsius animæ vegetabilis, vt patet in primo Ethic. * Et ideo perfectio virtutis, quæ est secundum rationem rectam, non excludit passibilitatem corporis: excludit autem fomitem peccati: cuius ratio consistit in resistentia sensualis appetitus ad rationem.

* cap. vlt. tom. 5.

Ad secundum dicendum, quod caro naturaliter concupiscit id quod est sibi delectabile, concupiscentia appetitus sensitiui: sed caro hominis (qui est animal rationale) hoc concupiscit secundum modum & ordinem rationis. Et hoc modo caro Christi concupiscentia appetitus sensitiui, naturaliter appetebat escam & potum & somnum, & alia quæ secundum rectam rationem appetuntur, vt patet per Damasc. * in

* l. 3. orth. fid. c. 14.

in 3. lib. Ex hoc autem non sequitur, quod in Christo fuerit fomes peccati, qui importat concupiscentiam delectabilium, præter ordinem rationis.

Ad tertium dicendum, quod fortitudo spiritus aliqualis ostenditur ex hoc, quod resistit concupiscentiæ carnis sibi contrariantis: sed maior fortitudo spiritus ostenditur, si per eius virtutem totaliter caro comprimatur, ne contra spiritum concupiscere possit. Et ideo hoc competebat Christo: cuius spiritus summum fortitudinis gradum attigerat. Et licet non sustinuerit impugnationem interiorem ex parte fomitis: sustinuit tamen exteriorem impugnationem ex parte mundi & diaboli, quos superando victoriæ coronam promeruit.

92 Art. 3 *Vtrum in Christo fuerit ignorantia?*

3. dis. 17. a. 1. q. 2 ad 1. AD tertium sic proceditur. Videtur, quod in Christo fuerit ignorantia. Illud enim vere fuit in Christo, quod sibi competit secundum humanam naturam, licet ei non competat secundum diuinam, sicut passio & mors. Sed ignorantia conuenit Christo secundum *lib. 3. ort. fid. c. 21. in princ.* humanam naturam: dicit enim Damasc. in 3. lib.* quod ignorantem & seruilem assumpsit naturam. Ergo ignorantia vere fuit in Christo.

¶ 2. Præterea, Aliquis dicitur ignorans per notitiæ defectum. Sed aliqua notitia defuit Christo: dicit enim Apost. 2. ad Cor. 5. Eum qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum fecit. Ergo in Christo fuit ignorantia.

¶ 3 Præterea, Isai 8. dicitur, Antequam sciat puer vocare patrem suum, & matrem suam, auferetur fortitudo *Aug. ser. 4. de Epiphan. tom. 10.* Damasci.* Puer autem ille est Christus. Ergo in Christo fuit aliquarum rerum ignorantia.

¶ SED contra, Ignorantia per ignorantiam non tollitur. Christus autem ad hoc venit, vt ignorantias nostras auferret: venit enim vt illuminaret his, qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent. Ergo in Christo ignorantia non fuit.

RESPONDEO dicendum, quod sicut in Christo fuit plenitudo gratiæ & virtutis, ita in ipso fuit *q. 7. ar. 9. & q. 9. art. 1.* plenitudo omnis scientiæ, vt ex præmissis patet*. Sicut autem in Christo plenitudo gratiæ & virtutis excludit fomitem peccati, ita plenitudo scientiæ excludit ignorantiam, quæ scientiæ opponitur. Vnde sicut in Christo non fuit fomes peccati, ita non fuit in eo ignorantia.

Ad primum ergo dicendum, quod natura à Christo assumpta potest dupliciter considerari. Vno modo, secundum rationem suæ speciei: & secundum hoc

hoc dicit Damasc. * eam esse ignorantem & seruilem. Vnde subdit, Nam serua quidem est hominis natura eius, qui fecit ipsam, Dei scilicet, & non habet futurorum cognitionem. Alio modo potest considerari secundum id, quod habet ex vnione ad hypostasim diuinam, ex qua habet plenitudinem scientiæ, & gratiæ: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Et hoc modo natura humana in Christo ignorantiam non habuit. *Loco cit. in arg.*

Ad secundum dicendum, quod Christus dicitur non nouisse peccatum, quia nesciuit per experientiam, sciuit autem per simplicem notitiam.

Ad tertium dicendum, quod loquitur ibi Propheta de scientia humana Christi. Dicit enim, Antequam sciat puer, scilicet secundum humanitatem; vocare patrem suum, scilicet Ioseph; (qui pater eius fuit putatiuus) & matrem suam, scilicet Mariam; auferetur fortitudo Damasci. Quod non est sic intelligendum, quasi aliquando fuerit homo, & hoc nesciuerit: sed antequam sciat, id est, antequam fiat homo scientiam habens humanam, auferetur. Vel ad litteram, fortitudo Damasci, & spolia Samariæ, per regem Assyriorum. Vel spiritualiter, quia nondum natus, populum suum sola inuocatione saluabit, vt glos. * Hieron. ibi exponit. Aug. tamen in sermon. † de Epi. dicit, hoc esse completum in adoratione Magorum. Ait enim, Antequam per humanam carnem humana verba proferret, accepit virtutem Damasci, scilicet diuitias, in quibus Damascus præsumebat: in diuitiis autem principatus auro defertur. Spolia vero Samariæ idem ipsi erant qui eam incolebat. Samaria namque pro idololatria ponitur: illic enim populus Israël auersus à Domino, ad idola colenda conuersus est. Hæc igitur prima spolia puer idololatriæ dominationi detraxit. Et secundum hoc intelligitur, Antequam sciat, id est, antequam ostendat se scire.

** Hier. ibi. c. 5.*
† serm 4. qui est 32 in ordi. ante me. tom. 10.

93 3. d. s. 13. q. 1. a. 2. q. 1. ad 2: & di. 15. q. 2. a. 1. q. 1. & 2. dist. 33. li. & op. 3. c. 48 et opus. 60. c. 3. co. 5.

Art. 4. *Vtrum anima Christi fuerit passibilis?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod anima Christi non fuerit passibilis. Nihil enim patitur nisi à fortiori: quia agens præstantius est patiente, vt patet per Aug. 12. super Genes. * ad litteram, & per Philos. 3. de Ani. † Sed nulla creatura fuit præstantior, quam anima Christi. Ergo anima Christi non potuit ab aliqua creatura pati, & ita non fuit passibilis: frustra enim in ea fuisset potentia patiendi, si à nullo pati potuisset.

** c. 16. in med. t. 3. † tex. 19. tom. 2.*
** lib 4 in fo. 3. à princ. lib. & seq.*

¶ 2. Præterea, Tullius in lib. * de Tuscul. quæstioni-

Aug. dicit 14. de ciuit. Dei, quod hos motus certæ dispensationis gratia, ita cum voluit Christus suscepit animo humano. sicut cum voluit, factus est homo. Tertio quantum ad effectum: quia in nobis quandoque huiusmodi motus non sistunt in appetitu sensitiuo, sed trahunt rationem: quod in Christo non fuit: quia motus naturaliter humanæ carni conuenientes, sic ex eius dispositione in appetitu sensitiuo manebãt, quod ratio ex his nullo modo impediebatur facere quæ conueniebant. Vnde Hier. * dicit super Matth. quod Dominus noster, vt veritatem assumpti hominis probaret, vere quidem contristatus est. Sed ne passio in animo illius dominaretur, per propassionem dicitur, quod cœpit contristari: passio perfecta intelligatur quando animo, id est, rationi dominatur: propassio autem, quando est inchoata in appetitu sensitiuo, sed vlterius non se extendit.

c. 9 parũ in e me. ton. 5.

ca. 25. in Mat. super illud Cœpit trista. tom. 9

Ad primum ergo dicendum, quod anima Christi poterat quidem resistere passionibus, vt ei non superuenirent, præsertim virtute diuina: sed propria voluntate se passionibus subiiciebat tam corporalibus, quam animalibus.

Ad secundum dicendum, quod Tullius * ibi loquitur secundum opinionem Stoicorum, qui non vocabant passiones, quoscumque motus appetitus sensitiui, sed solum inordinatos: tales autem passiones manifestum est in Christo non fuisse.

loc. cit. in arg. 2.

Ad tertium dicendum, quod passiones peccatorum, sunt motus appetitus sensitiui in illicita tendentes: quod non fuit in Christo, sicut nec fomes peccati.

Art. 5. *Vtrum in Christo fuerit dolor sensibilis?* 94

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit verus dolor sensibilis. Dicit enim Hilarius in 10. de Trin. * Cum pro Christo mori sit vita, quid ipse in mortis sacramento doluisse existimandus est, qui pro se morientibus vitam rependit? Et infra † dicit, Vnigenitus Deus hominem verum, non deficiens à se Deo sumpsit: in quem quamuis aut ictus incideret, aut vulnus descenderet, aut nodi concurrerent, aut suspensio eleuaret: afferrent quidem hæc impetum passionis, non tamen dolorem passionis inferrent, vt telum aliquod aquam perforans. Non igitur in Christo fuit verus dolor.

Inf. q. 46. a. 6. c. et 3. dis. 15. q. 2. a. 3. q. 1. et ve. q. 26. ar 8. cor. fi. & ad 8. & op. 3. c. 239.
** in 2. fo. à prin. li.*
† lib. 10. de tri. ante me. li.

¶ 2. Præterea, Hoc proprium videtur esse carni in peccato conceptæ, quod necessitati doloris subiaceat. Sed caro Christi non est cum peccato concepta, sed ex Spiritu sancto in vtero virginali. Non ergo subiacuit necessitati patiendi dolorem.

¶ 3. Præterea, Delectatio contemplationis diuinorum diminuit sensum doloris: vnde & Martyres in passionibus suis tolerabilius sustinuerunt, ex consideratione diuini amoris. Sed anima Christi summe delectabatur in contemplatione Dei, quam per essentiam videbat: vt supra dictum est *. Non ergo poterat sentire aliquem dolorem.

q. 9. a. 2.

SED contra est, quod Isa. 53. dicitur, Vere langnores nostros, ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut patet ex his, quæ in secunda parte * dicta sunt) ad veritatem doloris sensibilis, requiritur læsio corporis, & sensus læsionis. Corpus autem Christi lædi poterat, quia erat passibile, & mortale: vt supra † habitum est. Nec defuit ei sensus læsionis: cum anima Christi perfecte haberet omnes potentias naturales. Vnde nulli dubium debet esse, quin in Christo fuerit verus dolor.

p. 2. q. 35.
q. 14. a. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod in omnibus illis verbis, & similibus, Hilarius à Carne Christi non veritatem doloris, sed necessitatem excludere intendit. Vnde post præmissa verba subdit *. Neque enim tum, cum sitiuit, aut esuriuit, aut fleuit, bibisse Dominus, aut manducasse, aut doluisse monstratus est: sed ad demonstrandam corporis veritatem, corporis consuetudo suscepta est: ita vt naturæ nostræ consuetudine, consuetudini sit corporis satisfactum, vel cum potum, & cibum accepit, non se necessitati corporis, sed consuetudini tribuit: & non accepit necessitatem per comparationem ad causam primam horum defectuum, quæ est peccatum, vt supra dictum est *: vt scilicet ea ratione dicatur caro Christi non subiacuisse necessitati horum defectuum, quia non fuit in ea peccatum. Vnde subdit *, Habuit enim, scilicet Christus, corpus, sed originis suæ proprium: neque ex vitiis humanæ conceptionis existens, sed in forma corporis nostri, virtutis suæ potestate subsistens. Quantum tamen ad causam propinquam horum defectuum, quæ est compositio contrariorum, caro Christi subiacuit necessitati horum defectuum: vt supra dictum est *.

loc. cit. in arg.
q. 14. a. 2. & art. 3. ad 2.
* lib. 10. de tri. ante me. lius.
q. 14. a. 2.

Ad secundum dicendum, quod caro in peccato concepta subiacet dolori, non solum ex necessitate naturalium principiorum, sed etiam ex necessitate reatus peccati. Quæ quidem necessitas in Christo non fuit: sed solum necessitas naturalium principiorum.

Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est *, virtute diuinitatis Christi, dispensatiue sic beatitudo in anima continebatur, quod non deriuabat

q. 14. a. 1. ad 1.

ad corpus, vt eius passibilitas, & mortalitas tolleretur. Et eadem ratione delectatio contemplationis, sic retinebatur in mente, quod non deriuabatur ad uires sensibiles, ne per hoc dolor sensibilis excluderetur.

Art. 6. Vtrum in Christo fuerit tristitia? 95

AD sexum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit tristitia. Dicitur enim de Christo Isa. 42. Non erit tristis, nec turbulentus. *Inf. q. 46. a. 1. & 3. dis. 15. q. 2. a. 3. q. 3. c. & ad 5 & op. 3. c. 235.*

¶ 2. Præterea, Prov. 12. dicitur, Non contristabit iustum quicquid ei acciderit. Et huius rationem Stoici assignabant: quia nullus tristatur, nisi de amissione suorum bonorum: iustus autem non reputat bona sua, nisi iustitiam, & virtutem, quas non potest amittere: alioquin subiiceretur iustus fortunæ, si pro amissione bonorum fortunæ tristaretur. Sed Christus fuit maxime iustus: secundum illud Hierem. 23. Hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus Iustus noster. Ergo in eo non fuit tristitia.

¶ 3. Præterea, Philosophus dicit in 7. Ethico.* quod omnis tristitia est malum, & fugiendum. Sed nullum malum fugiendum fuit in Christo. Ergo in Christo non fuit tristitia. *ca 13. & 14. tom. 5.*

¶ 4. Præterea, Sicut Aug.* dicit 14. de ciuit. Dei, Tristitia est de his, quæ nobis nolentibus accidunt. Sed nihil passus est Christus contra suam voluntatem: dicitur enim Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit. Non ergo in Christo fuit tristitia. *cap. 6. in me. t. 5.*

SED contra est, quod dicit Dominus Matth. 26. Tristis est anima mea vsque ad mortem. Et Ambros. dicit in 3. de Trin.* Vt homo tristitiam habuit: suscepit enim tristitiam meam confidenter: tristitiam nomino, qui crucem prædico. *li. 2. de fi. ad Grat. c. 2. post med. to. 2.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est†, delectatio diuinæ contemplationis, ita per dispensationem diuinæ virtutis retinebatur in mente Christi, quod non deriuabatur ad vires sensitiuas, vt per hoc dolor sensibilis excluderetur. Sicut autem dolor sensibilis est in appetitu sensitiuo, ita & tristitia. Sed est differentia secundum motiuum siue obiectum: nam obiectum, & motiuum doloris, est læsio sensus tactus percepta: sicut cum aliquis vulneratur. Obiectum autem & motiuum tristitiæ, est nociuum, seu malum interius apprehensum, siue per rationem, siue per imaginationem (vt in secunda parte habitum est*: sicut cum aliquis tristatur de amissione gratiæ, vel pecuniæ. Potuit autem anima Christi interius apprehendere aliquid vt nociuum: & quantum ad se, *† art. præ. ad 3. p. 1. q. 35. art. 2.*

sicut passio, & mors eius fuit: & quantum ad alios, sicut peccatum Discipulorum, vel etiam Iudæorum occidentium ipsum. Et ideo sicut in Christo potuit esse verus dolor, ita potuit in eo esse vera tristitia; alio tamen modo quam in nobis, secundum illa tria quæ supra assignata sunt *, cum communiter de passionibus animæ Christi loqueremur.

ar. 4. huius quæst.

Ad primum ergo dicendum, quod tristitia remouetur à Christo secundum passionem perfectam; fuit tamen in eo initiata secundum propassionem. Vnde dicitur Matth 26. Cœpit contristari, & mœstus esse. Aliud enim est contristari, aliud incipere contristari, vt Hieron.* ibidem dicit.

in Mat. c. 26. t. 9.

Ad secundum dicendum, quod sicut August. dicit in 14. de ciuit. Dei †, pro tribus perturbationibus, scilicet, cupiditate, lætitia, & timore, Stoici tres * eupathias, id est, bonas passiones, in animo sapientis posuerunt: scilicet pro cupiditate voluntatem, pro lætitia gaudium, pro metu cautionem. Sed pro tristitia negauerunt esse posse aliquid in animo sapientis, quia tristitia de malo est, quod iam accidit: nullum autem malum existimant posse accidere sapienti. Et hoc ideo est: quia non credebant aliquid esse bonum nisi honestum, quod homines bonos facit: nec aliquid esse malum nisi inhonestum, per quod homines mali fiunt. Quamuis autem honestum sit principale hominis bonum, & inhonestum principale hominis malum (quia hæc pertinent ad ipsam rationem, quæ est principalis in homine:) sunt tamen quædam secundaria hominis bona, quæ pertinent ad ipsum corpus, vel ad exteriores res corpori deseruientes. Et secundum hoc potest in animo sapientis esse tristitia, quantum ad appetitum sensitiuum, secundum apprehensionem huiusmodi malorum: non tamen ita quod ista tristitia perturbet rationem. Et secundum hoc etiam intelligitur, quod non contristabit iustum quicquid ei acciderit: quia scilicet ex nullo accidente eius ratio perturbatur. Et secundum hoc tristitia fuit in Christo secundum propassionem: non autem secundum passionem.

† co. 8. in prin. to. 5
* euπαθείας.

Ad tertium dicendum, quod omnis tristitia est malum pœnæ, non autem est semper malum culpæ: sed solum quando ex inordinato affectu procedit. Vnde Aug. dicit 14. de ciu. Dei *, Cum rectam rationem sequuntur istæ affectiones, & quando, & vbi oportet, adhibentur: quis eas tunc morbidas, seu vitiosas passiones audeat dicere?

c. 9. a. te me. to. 5.

Ad quartum dicendum, quod nihil prohibet, aliquid

quid esse contrarium voluntati secundum se, quod tamen est volitum ratione finis, ad quem ordinatur: sicut medicina amara non est secundum se volita, sed solum secundum quod ordinatur ad sanitatem Et hoc modo mors Christi, & eius passio fuit secundum se considerata inuoluntaria, & tristitiam causans: licet fuerit voluntaria in ordine ad finem, qui est redemptio humani generis.

Art. 7. *Vtrum in Christo fuerit timor?* 96

AD septimum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit timor. Dicitur enim Prouerb. 28. Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit. Sed Christus fuit maxime iustus. Ergo in Christo non fuit aliquis timor. *sup. q. 7. a. 6. & 3. di. 15. q. 2. a. 2. q. 3.*

¶ 2. Præterea, Hilar. dicit 10. de Trin. * Interroga eos, qui hoc ita existimant, an ratione subsistat, vt mori timuerit, qui omnem ab Apostolis mortis timorem expellens, ad gloriam eos sit martyrij adhortatus. Non ergo in Christo rationabile est fuisse timorem. *in 2. fo. a. prin. libi*

¶ 3. Præterea, Timor non videtur esse nisi de malo, quod non potest homo vitare. Sed Christus poterat vitare & malum pœnæ, quod passus est; & malum culpæ, quod aliis accidit. Ergo in Christo non fuit aliquis timor.

SED contra est, quod dicitur Marc. 14. Cœpit Iesus pauere & tædere.

RESPONDEO dicendum, quod sicut tristitia causatur ex apprehensione mali præsentis, ita timor causatur ex apprehensione mali futuri Apprehensio autem mali futuri, si omnimodam certitudinem habeat, non inducit timorem. Vnde Philosophus dicit in 2. Rhet. * quod timor non est nisi vbi est aliqua spes euadendi. Nam quando nulla spes est euadendi, apprehenditur malum vt præsens: & sic magis causat tristitiam, quam timorem. *l. 2. Reth. c. 5. circa med.*

Sic ergo timor potest considerari quantum ad duo. Vno modo, quantum ad hoc, quod appetitus sensitiuus naturaliter refugit corporis læsionem: & per tristitiam si sit præsens; & per timorem, si sit futura. Et hoc modo timor fuit in Christo, sicut & tristitia. Alio modo potest considerari secundum incertitudinem futuri euentus: sicut quando nocte timemus ex aliquo sonitu, quasi ignorantes quid hoc sit. Et quantum ad hoc timor non fuit in Christo, vt Damasc. * dicit in 3. lib. *l. 3. orth. fid. c. 23.*

Ad primum ergo dicendum, quod iustus dicitur esse absque terrorre, secundum quod terror importat perfectam passionem, auertentem hominem ab eo

quod est rationis. Et sic timor non fuit in Christo, sed solum secundum propassionem. Et ideo dicitur quod Iesus cœpit tædere & pauere, quasi secundum propassionem, vt Hieronym.* exponit.

in c. 26. Mat. 1. 9.

Ad secundum dicendum, quod Hilarius eo modo à Christo excludit timorem, quo excludit tristitiam, scilicet quo ad necessitatem timendi. Sed tamen ad comprobandam veritatem humanæ naturæ, voluntarie timorem assumpsit, sicut etiam & tristitiam.

Ad tertium dicendum, quod licet Christus potuerit vitare mala futura, secundum virtutem diuinitatis: erant tamen ineuitabilia vel non de facili vitabilia, secundum infirmitatem carnis.

Art. 8. *Vtrum in Christo fuerit admiratio?*

97

AD Octauum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit admiratio. Dicit enim Philosophus in primo Metaphys. * quod admiratio causatur ex hoc, quod aliquis videt effectum, & ignorat causam. Et sic admirari non est nisi ignorantis. Sed Christo non fuit ignorantia, vt dictum est †. Ergo in Christo non fuit admiratio.

Cō. 1. 33. fin: & Mat. 7. c. 5. fin. * l. 1. meta. c. 2. in me. t. 3. † a. 3. huius quæs. * l. 2. c. 15. † l. 4. Eth. c 3. dec. ad fi. t. 5.

¶ 2. Præterea, Damas. dicit in 2. lib. * quod admiratio est timor ex magna imaginatione: & ideo Philosoph. dicit in 4. Ethic. † quod magnanimus non est admiratiuus. Sed Christus fuit maxime magnanimus. Ergo in Christo non fuit admiratio.

¶ 3. Præterea, Nullus admiratur de eo, quod ipse facere potest. Sed Christus facere poterat quicquid magnum erat in rebus. Ergo videtur quod de nullo admirabatur.

SED contra est, quod dicitur Matth. 8. Audiens Iesus, (scilicet verba Centurionis) miratus est.

RESPONDEO dicendum, quod admiratio proprie est de aliquo nouo & insolito. In Christo autem non poterat esse aliquid nouum & insolitum, quantum ad scientiam diuinam, qua cognoscebat res in verbo: neque etiam quantum ad scientiam humanam, qua cognoscebat res per species inditas. Potuit tamen aliquid esse sibi nouum & insolitum secundum scientiam experimentalem, secundum quam sibi poterant quotidie aliqua noua occurrere.

Et ideo si loquamur de ipso, quantum ad scientiam diuinam, & scientiam beatam, vel etiam infusam, non fuit in Christo admiratio. Si autem loquamur de eo quantum ad scientiam experimentalem, sic admiratio in eo esse potuit. Et assumpsit hunc affectum ad nostram instructionem, vt scilicet doceat esse mirandum, quod etiam ipse mirabatur. Vnde dicit August. in

in primo super Genes.* contra Manichæos, Quod mirabatur Dominus, nobis mirandum esse significat, quibus adhuc opus est sic moueri. Omnes ergo tales motus eius non perturbati animi signa sunt, sed docentis magisterium.

l. 1. c. 8. non procul à fini. tom. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod licet Christus nihil ignoraret, poterat tamen aliquid de nouo occurrere experimentali eius scientiæ, ex quo admiratio causaretur.

Ad secundum dicendum, quod Christus non admirabatur de fide Centurionis, ea ratione, quod esset magna quantum ad ipsum: sed quia erat magna quantum ad alios.

Ad tertium dicendum, quod ipse poterat facere omnia secundum virtutem diuinam, secundum quam in eo admiratio non erat: sed solum secundum humanam scientiam experimentalem, vt dictum est*.

in eo. art. 98.

Art. 9. *Vtrum in Christo fuerit ira.*

AD nonum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit ira. Dicitur enim Iacob. 1. Ira viri, iustitiam Dei non operatur. Sed quicquid fuit in Christo, ad iustitiam Dei pertinuit: ipse enim factus est nobis iustitia à Deo, vt dicitur 1. Cor. 1. Ergo videtur quod in Christo non fuerit ira.

3. d. 15. q. 2. a. 2. quæst. 2.

¶ 2. Præterea, Ira mansuetudini opponitur: vt patet in 4. Eth.* Sed Christus fuit maxime mansuetus. Ergo in eo non fuit ira.

l. 4. ethic. c. 5. tom. 5.

¶ 3. Præterea, Greg. dicit in 5. Moral.† quod ira per vitium, excæcat oculum mentis; ira vero per zelum, ipsum turbat. Sed in Christo mentis oculus non fuit excæcatus nec turbatus. Ergo in Christo non fuit nec ira per vitium, nec ira per zelum.

† l. 5. mor. c. 33. non procul à prin.

SED contra est, quod Ioan. 2. de eo dicitur esse impletum quod in Psal. 68. legitur, Zelus domus tuæ comedit me.

RESPONDEO dicendum, quod sicut in secunda parte dictum est*, ira est effectus tristitiæ. Ex tristitia enim alicui illata, consequitur in eo circa sensitiuam partem, appetitus repellendi illatam iniuriam, vel sibi vel aliis. Et sic ira est passio composita ex tristitia & appetitu vindictæ. Dictum est autem †, quod in Christo tristitia esse potuit. Appetitus etiam vindictæ quandoque est cum peccato, quando scilicet aliquis vindictam quærit sibi absque ordine rationis: & sic ira in Christo esse non potuit, huiusmodi enim dicitur ira per vitium. Quandoque vero talis appetitus est sine peccato, immo est laudabilis: puta cum aliquis appetit vindictam secundum ordinem iusti-

1. 2. q. 46. a. 3. ad 3. et 2. 2. q. 158. a. 1. 2. & 3. & Mal. q. 12. 1. & 2. p. 2. q. 46. art 1. & a. 3. ad 3.

† a. 6. huius q.

iustitiæ: & hoc vocatur ira per zelum. Dicit enim Augüst. super Ioan. † quod zelo domus Dei comeditur, qui omnia quæ ibi peruersa videt, satagit emendare: & si emendare non potest, tolerat, & gemit. Et talis ira fuit in Christo.

† tract. 10. in Io. super illud: Zelus domus tuæ comedit me. c. 9.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Gregor. dicit 5. Moral. * ira dupliciter se habet in homine. Quandoque enim præuenit rationem, & trahit eam secum ad operandum: & tunc proprie ira dicitur operari: nam operatio attribuitur principali agenti. Et secundum hoc intelligitur, quod ira viri, iustitiam Dei non operatur. Quandoque vero ira sequitur ipsam rationem, & est quasi instrumentum ipsius; & tunc operatio, quæ est iustitiæ, non attribuitur iræ, sed rationi.

* lib. 5. Mor. c. 3.

Ad secundum dicendum, quod ira quæ transgreditur ordinem rationis, opponitur mansuetudini: non autem ira, quæ est moderata, & ad medium reducta per rationem: nam mansuetudo medium tenet in ira.

Ad tertium dicendum, quod in nobis secundum naturalem ordinem, potentiæ animæ mutuo se impediunt: ita scilicet, quod cum vnius potentiæ operatio fuerit intensa, alterius operatio debilitetur. Et ex hoc procedit, quod motus iræ etiam si sit secundum rationem moderatus, vtcumque impedit oculum animæ contemplantis. Sed in Christo per moderationem diuinæ virtutis, vnicuique potentiæ permittebatur agere quod erat ei proprium: ita quod vna potentia ex alia non impediebatur. Et ideo, sicut delectatio mentis contemplantis non impediebat tristitiam vel dolorem inferioris partis, ita etiam è conuerso passiones inferioris partis, in nullo impediebant actum rationis.
99

Art. 10. *Vtrum Christus simul fuerit viator & comprehensor?*

3. d. 14. a. 2. & d. 18 art. 2. & ver. q. 26. art. 10. & q. 29. a. 6. et quol. 11. q. 2. art. 1. Et opus 3. c. 238. Et ep. 18. c. 7

AD decimum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit simul viator & comprehensor. Viatori enim competit moueri ad finem beatitudinis: comprehensori autem competit in fine quiescere. Sed non potest eidem simul conuenire, quod moueatur ad finem, & quod quiescat in fine. Ergo non potuit simul esse, quod Christus esset viator & comprehensor.

¶ 2. Præterea, Moueri ad beatitudinem, aut eam obtinere, non competit homini secundum corpus, sed secundum animam: vnde Augustinus dicit in Epistola * ad Dioscorum, quod ad inferiorem naturam, quæ est corpus; redundat ab anima, non beatitudo, quæ propria est fruentis & intelligentis, sed plenitudo sa-

* epi. 56. ante me. top. 2.

nitatis, id est, incorruptionis vigor. Sed Christus, licet haberet corpus passibile, tamen secundum mentem plene Deo fruebatur. Non igitur Christus fuit viator, sed purus comprehensor.

¶ 3. Præterea, Sancti, quorum animæ sunt in cœlo, & corpora in sepulchris, fruuntur quidem beatitudine secundum animam, quamuis eorum corpora morti subiaceant: tamen non dicuntur viatores, sed solum comprehensores. Ergo pari ratione licet corpus Christi fuerit mortale: quia tamen mens eius Deo fruebatur, videtur quod fuerit purus comprehensor & nullo modo viator.

SED contra est, quod dicitur Hier. 4. Quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum.

RESPONDEO dicendum, quod aliquis dicitur viator ex eo, quod tendit in beatitudinem: comprehensor autem dicitur ex hoc, quod iam beatitudinem obtinet, secundum illud 1. Cor 9. Sic currite, vt comprehendatis: & Phil. 3. Sequor autem, si quo modo comprehendam. Hominis autem beatitudo perfecta consistit in anima & corpore, vt in secunda parte habitum est *. In anima quidem quantum ad id quod est ei proprium, secundum quod mens videt, & fruitur Deo. In corpore vero, secundum quod corpus resurgit spirituale & in virtute, & in gloria, & in incorruptione: vt dicitur 1. Cor. 15. Christus autem ante passionem secundum mentem plene videbat Deum: & sic habebat beatitudinem, quantum ad id quod est proprium animæ: sed quantum ad alia deerat ei beatitudo: quia & anima eius erat passibilis, & corpus passibile & mortale: vt ex supra dictis patet *. Et ideo simul erat comprehensor, in quantum habebat beatitudinem propriam animæ: & simul viator, in quantum tendebat in beatitudinem, secundum id quod ei de beatitudine deerat.

(* 1 2. q. 4. art. 6.)

(* art. 4. hu. i. quæst. & q. 14. a. 4.)

Ad primum ergo dicendum, quod impossibile est moueri ad finem, & quiescere in fine secundum idem. Sed secundum diuersa nihil hoc prohibet: sicut aliquis homo simul est sciens, quantum ad ea, quæ iam nouit: & addiscens, quantũ ad ea, quæ nondum nouit.

Ad secundum dicendum, quod beatitudo principaliter & proprie consistit in anima, secundum mentem: secundario tamen & quasi instrumentaliter requiruntur ad beatitudinem corporis bona. Sicut etiam Philosophus dicit in primo Ethic. * quod exteriora bona organice deseruiunt beatitudini.

(* c. 8. circ. tom. 5.)

Ad tertium dicendum, quod non est eadem ratio

de animabus sanctorum, & de Christo, propter duo: primo quidem, quia animæ sanctorum non sunt passibiles, sicut fuit anima Christi: secundo, quia corpora non agunt aliquid, per quod in beatitudinem tendant, sicut Christus secundum corporis passiones, in beatitudinem tendebat, quantum ad gloriam corporis.

QVAESTIO. XVI.

De consequentibus vnionem, quantum ad ea quæ conueniunt Christo secundum esse & fieri in duodecim articulos diuisa.

DEinde considerandum est de his, quæ consequuntur vnionem. Et primo quantum ad ea, quæ conueniunt Christo secundum se. Secundo, de his, quæ conueniunt Christo per comparationem ad Deum patrem. Tertio, de his, quæ conueniunt Christo per comparationem ad nos.

CIRCA primum duplex consideratio occurrit. Prima quidem de his, quæ conueniunt Christo, secundum esse & fieri. Secunda de his, quæ conueniunt Christo secundum rationem vnitatis.

CIRCA primum quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum hæc sit vera, Deus est homo?

¶ Secundo, vtrum hæc sit vera, Homo est Deus?

¶ Tertio, vtrum Christus possit dici homo dominicus?

¶ Quarto, vtrum ea quæ conueniunt filio hominis, possint prædicari de filio Dei, & è contrario?

¶ Quinto, vtrum ea, quæ conueniunt filio hominis, possint prædicari de diuina natura: & de humana ea, quæ conueniunt filio Dei?

¶ Sexto, vtrum hæc sit vera, Filius Dei factus est homo?

¶ Septimo, vtrum hęc sit vera, Homo factus est Deus?

¶ Octauo, vtrum hæc sit vera, Christus est creatura?

¶ Nono, vtrum hæc sit vera, Iste homo demonstrato Christo, incepit esse, vel fuerit semper?

¶ Decimo, vtrum hæc sit vera, Christus, secundum quod homo, est creatura?

¶ Vndecimo, vtrum hæc sit vera, Christus, secundum quod homo, est Deus?

¶ Duodecimo, vtrum hæc sit vera, Christus, secundum quod homo, est hypostasis vel persona?

100 Art. 1. *Vtrum hæc sit vera, Deus est homo?*

3. d. 2. q. 4. 1. & vn. 4. 4. c. fin. AD primum sic proceditur. Videtur, quod hæc sit falsa, Deus est homo. Omnis enim propositio affirmatiua in materia remota est falsa. Sed hæc propositio, Deus est homo, est in materia remota: quia formæ significatæ per subiectum & prædicatum, sunt maxime

maxime distantes. Cum ergo propositio prædicta sit affirmatiua, videtur quod sit falsa.

¶ 2. Præterea, Magis conueniunt tres personæ diuinæ adinuicem, quam humana natura & diuina. Sed in mysterio Trinitatis vna persona non prædicatur de alia: non enim dicimus, quod pater est filius, vel è contrario. Ergo videtur, quod nec humana natura possit prædicari de Deo, vt dicatur, quod Deus est homo.

¶ 3. Præterea, Athanas. dicit*, quod sicut anima & caro vnus est homo: ita Deus & homo, vnus est Christus. Sed hæc est falsa, Anima est corpus. Ergo etiam hæc est falsa, Deus est homo.

in suo symbolo.

¶ 4. Præterea, Sicut in prima parte habitum est*, quod prædicatur de Deo non relatiue, sed absolute, conuenit toti Trinitati & singulis personis. Sed hoc nomen, homo, non est relatiuum, sed absolutum. Si ergo vere prædicatur de Deo, sequeretur, quod tota trinitas, & quælibet persona sit homo: quod patet esse falsum.

p. p. q. 39. art. 3.

SED contra est, quod dicitur Philipp. 2. Qui cum in forma Dei esset, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Et sic ille, qui est in forma Dei, est homo. Sed ille, qui est in forma Dei, est Deus. Ergo Deus est homo.

RESPONDEO dicendum, quod ista propositio, Deus est homo, ab omnibus christianis conceditur: non tamen ab omnibus secundum eandem rationem. Quidam enim hanc propositionem concedunt, non secundum propriam acceptionem horum terminorum. Nam Manichæi verbum Dei, dicunt esse hominem, non quidem verum, sed similitudinarium, in quantum dicunt filium Dei corpus phantasticum assumpsisse: vt sic dicatur Deus homo, sicut cuprum figuratum dicitur homo, quia habet similitudinem hominis. Similiter etiam illi, qui posuerunt, quod in Christo anima & corpus non fuerunt vnita, non possunt dicere, quod Deus sit verus homo; sed quod dicatur homo figuratiue, ratione partium. Sed vtraque harum opinionum supra improbata est*. Alij vero è conuerso ponunt veritatem ex parte hominis, sed negant veritatem ex parte Dei. Dicunt enim Christum, qui est Deus & homo, esse Deum non naturaliter, sed participatiue, scilicet per gratiam: sicut & omnes sancti viri dicuntur dij, excellentius tamen Christus præ alijs propter gratiam abundantiorem. Et secundum hoc, cum dicitur, Deus est:

est homo, ly, Deus, non supponit verum & naturalem Deum. Et hæc est hæresis Photini, quæ supra improbata est *. Alij vero concedunt hanc propositionem cum veritate vtriusque termini, ponentes Christum & verum Deum esse, & verum hominem: sed tamen veritatem prædicationis non saluant. Dicunt enim, quod homo prædicatur de Deo per quamdam coniunctionem vel dignitatis vel auctoritatis, vel etiam affectionis, aut inhabitationis. & sic posuit Nestorius Deum hominem esse: vt per hoc nihil aliud significetur, quam quod Deus est homini coniunctus tali coniunctione, quod homo inhabitetur à Deo, & vniatur ei secundum affectum, & secundum participationem auctoritatis & honoris diuini. Et in similem errorem incidunt quicumque ponunt duas hypostases, vel duo supposita in Christo: quia non est possibile intelligi, quod duorum, quæ sunt secundum suppositum, vel hypostasim distincta, vnum proprie prædicetur de alio: sed solum secundum quamdam figuratiuam locutionem, in quantum in aliquo coniunguntur: puta si dicamus Petrum esse Ioannem, quia habent aliquam coniunctionem adinuicem. Et hæ etiam opiniones supra improbatæ sunt * Vnde supponendo secundum veritatem catholicæ fidei, quod vera natura diuina vnita est cum vera natura humana, non solum in persona, sed etiam in supposito, vel hypostasi: dicimus hanc propositionem esse veram & propriam, Deus est homo: non solum propter veritatem terminorum (quia scilicet Christus est verus Deus, & verus homo) sed etiam propter veritatem prædicationis. Nomen enim significans naturam communem in concreto, potest supponere pro quolibet contentorum sub natura communi: sicut hoc nomen homo, potest supponere pro quolibet homine singulari. Et ita hoc nomen, Deus, ex ipso modo suæ significationis potest supponere pro persona filij Dei, vt etiã in prima parte habitum est *. De quolibet autem supposito alicuius naturæ, potest vere & proprie prædicari nomen significans illam naturam in concreto: sicut de Sorte, & Platone proprie & vere prædicatur homo: Quia ergo persona filij Dei (pro qua supponit hoc nomen Deus) est suppositum naturæ humanæ: vere & proprie hoc nomen homo, potest prædicari de hoc nomine Deus, secundum quod supponit pro persona filij Dei.

q. 2. a. 6. *q. 2. a. 6.* *p. p. q. 39. a. 4. ad 3.*

Ad primum ergo dicendum, quod quando formæ diuersæ non possunt conuenire in vnum suppositum: tunc oportet, quod propositio sit in materia remota,

cuius

cuius subiectum significat vnam illarum formarum, & prædicatum aliam. Sed quando duæ formæ possunt conuenire in vnum suppositum, non est materia remota, sed naturalis vel contingens: sicut cum dico, album est musicum. Natura autem diuina, & humana, quamuis sint maxime distantes: tamen conueniunt per incarnationis mysterium in vno supposito, cui neutra illarum inest per accidens, sed per se. Et ideo hæc propositio, Deus est homo, non est neque in materia remota, neque in materia contingenti, sed in materia naturali. Et prædicatur homo de Deo, non per accidens, sed per se, sicut species de sua hypostasi; non quidem ratione formæ significatæ per hoc nomen Deus, sed ratione suppositi, quod est hypostasis humanæ naturæ.

Ad secundum dicendum, quod tres personæ diuinæ conueniunt in natura, distinguuntur tamen in supposito: ideo non prædicantur de inuicem. In mysterio autem incarnationis, naturæ quidem, quia distinctæ sunt, de inuicem non prædicantur, secundum quod significantur in abstracto (non enim natura diuina est humana:) sed quia conueniunt in supposito, prædicantur de se inuicem in concreto.

Ad tertium dicendum, quod anima & caro significantur vt in abstracto, sicut diuinitas & humanitas. In concreto vero dicuntur animatum & carneum, siue corporeum, sicut & ex alia parte Deus & homo. Vnde vtrobique abstractum non prædicatur de abstracto: sed solum concretum de concreto.

Ad quartum dicendum, quod hoc nomen homo, prædicatur de Deo, ratione vnionis in persona: quæ quidem vnio relationem importat. Et ideo non sequitur regulam eorum nominum, quæ absolute prædicantur de Deo ab æterno.

Art. 2. *Vtrum hæc sit vera, Homo est Deus?* 101

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod hæc sit falsa, homo est Deus. Deus enim est nomen incommunicabile. Vnde Sap. 13. reprehenduntur idololatræ, de hoc, quod hoc nomen, Deus, quod est incommunicabile, lignis & lapidibus imposuerunt. Ergo pari ratione videtur esse inconueniens, quod hoc nomen, Deus, prædicetur de homine. *loco sup. art. 1. inductu.*

¶ 2. Præterea, Quicquid prædicatur de prædicato, prædicatur de subiecto. Sed hæc est vera, Deus est Pater; vel, Deus est Trinitas. Si ergo hæc est vera, Homo est Deus: videtur quod hæc etiam sit vera, Homo est pater, vel Homo est Trinitas. Quas quidem patet esse falsas. Ergo & primum.

¶ 3. Præ

¶ 3. Præterea, In Psalm. 80. dicitur, Non erit in te Deus recens. Sed homo est quiddam recens: non enim Christus semper fuit homo. Ergo hæc est falsa, Homo est Deus.

SED contra est, quod dicitur Roman. nono. Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Sed Christus secundum carnem est homo. Ergo hæc est vera, Homo est Deus.

RESPONDEO dicendum, quod supposita veritate vtriusque naturæ, diuinæ scilicet & humanæ, & vnione in persona & hypostasi: hæc est vera & propria, Homo est Deus, sicut & ista, Deus est homo. Hoc enim nomen, homo potest supponere pro qualibet hypostasi humanæ naturæ: & ita potest supponere pro persona filij Dei, quam dicimus esse hypostasim humanæ naturæ. Manifestum est autem, quod de persona filij Dei vere & proprie prædicatur hoc nomen, Deus, vt in prima parte habitum est †. Vnde relinquitur, quod hæc sit vera & propria, Homo est Deus.

p.p.q. 39. a. 3. & 4.

Ad primum ergo dicendum, quod idololatræ attribuebant nomen deitatis lapidibus & lignis, secundum quod in sua natura considerantur: quia putabant in illis aliquid numinis esse. Nos autem non attribuimus nomen deitatis Christo secundum humanam naturam: sed secundum suppositum æternum, quod est etiam per vnionem suppositum humanæ naturæ, vt dictum est *.

In co. art.

Ad secundum dicendum, quod hoc nomen, pater, prædicatur de hoc nomine Deus, secundum quod hoc nomen Deus, supponit pro persona patris. Sic autem non prædicatur de persona filij: quia persona filij non est persona patris. Et per consequens non oportet, quod hoc nomen pater, prædicetur de hoc nomine homo, de quo prædicatur hoc nomen Deus: in quantum ly, homo supponit pro persona filij.

Ad tertium dicendum, quod licet humana natura in Christo sit quiddam recens: tamen suppositum humanæ naturæ non est recens, sed æternum. Et quia hoc nomen Deus, non prædicatur de homine, ratione humanæ naturæ, sed ratione suppositi: non sequitur quod ponamus Deum recentem. Sequeretur autem, si poneremus, quod homo supponit suppositum creatum, secundum quod oportet dicere eos, qui in Christo ponunt duo supposita.

Art. 3. Vtrum Christus possit dici homo dominicus? 102

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus possit dici homo dominicus. Dicit enim August. in lib. 83. quæst. Monendum est, vt illa bona expectentur, quæ fuerunt in illo homine dominico. Loquitur autem de Christo. Ergo videtur, quod Christus sit homo dominicus.

3. d. 7. q. 1. art. 2. q. 36. circa me. tom. 4.

¶ 2. Præterea, Sicut Dominium conuenit Christo ratione diuinæ naturæ: ita etiam humanitas pertinet ad humanam naturam. Sed Deus dicitur humanatus, vt patet per Damascen. in 3. li. vbi dicit, quod humanatio eam, quæ ad hominem, copulationem demonstrat. Ergo pari ratione potest dici denominatiue, quod homo ille sit dominicus.

orth. fide cap. 11.

¶ 3. Præterea, Sicut dominicus denominatiua dicitur à Domino, ita diuinus denominatiue dicitur à Deo. Sed Dion, Christum nominat diuinissimum Iesum. Ergo pari ratione potest dici, quod Christus sit homo dominicus.

c. 4. eccl. hier. p. 3. in tit.

SED contra est, quod Aug. dicit in lib. retract. † Non video, vtrum recte dicatur, homo dominicus Iesus Christus, cum sit vtique dominus.

cont. in prin.
† c. 19. non procul à fin. tom. 1.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est, cum dicitur homo Christus Iesus, designatur suppositum æternum, quod est persona filij Dei: propter hoc, quod est vnum suppositum vtriusque naturæ. De persona autem filij Dei prædicatur Deus & Dominus essentialiter: & ideo non debet prædicari denominatiue: quia hoc derogat veritati vnionis. Vnde cum dominicus dicatur denominatiue à Domino, non potest vere & proprie dici, quod homo ille sit dominicus, sed magis quod sit dominus. Si autem per hoc, quod dicitur, homo Christus Iesus, designaretur suppositum aliquod creatum, secundum illos, qui ponunt in Christo duo supposita: posset dici homo ille dominicus, in quantum assumitur ad participationem honoris diuini, sicut Nestoriani posuerunt. Et hoc etiam modo humana natura non dicitur essentialiter dea, sed deificata: non quidem per conuersionem ipsius in diuinam naturam, sed per coniunctionem ad diuinam naturam in vna hypostasi: vt patet per Damascenum in tertio libro.

art. præ ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quod Aug. verba illa & similia retractat in lib. retract. Vnde post verba præmissa in lib. retract. subdit, Vbicunque hoc dixi, scilicet, quod Christus Iesus sit homo dominicus, dixisse me nollem: postea quippe vidi non esse dicendum. Quamuis nonnulla possit ratione defendi: quia scilicet, posset.

orth. fid. c. 3. 4. 15. & 17. lib. 1. c. 19. decl. ad fin. t. 1.

set aliquid dicere, quod dicitur homo dominicus, ratione humanæ naturæ, quam significat hoc nomen homo: non autem ratione suppositi.

Ad secundum dicendum, quod illud vnum suppositum, quod est humanæ & diuinæ naturæ: primo quidem fuit diuinæ naturæ, scilicet ab æterno: postea autem ex tempore per incarnationem factum est suppositum humanæ naturæ. Et hac ratione dicitur humanatum: non quia assumpserit hominem: sed quia assumpsit humanam naturam. Non autem sic est è conuerso, quod suppositum humanæ naturæ assumpserit diuinam naturam: vnde non potest dici homo deificatus vel dominicus.

Ad tertium dicendum, quod hoc nomen diuinum, consueuit prædicari etiam de his, de quibus prædicatur essentialiter hoc nomen, Deus. Dicimus enim quod diuina essentia est Deus, ratione identitatis: & quod essentia est Dei, siue diuina, propter diuersum modum significandi & verbum diuinum, cum tamen verbum sit Deus. Et similiter dicimus personam diuinam, sicut & personam Platonis, propter diuersum modum significandi. Sed dominicus non dicitur de his, de quibus dominus prædicatur: non enim consueuit dici, quod aliquis homo, qui est dominus, sit dominicus. Sed illud quod qualitercumque est domini, dominicum dicitur sicut dominica voluntas, vel dominica manus, vel dominica passio. Et ideo ipse homo Christus, qui est dominus, non potest dici dominicus: sed potest caro eius dici caro dominica, & passio eius potest dici passio dominica.

103 Art. 4. *Vtrum ea, quæ conueniunt filio hominis possint prædicari de filio Dei, & è conuerso?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod ea, quæ sunt humanæ naturæ, non possint dici de Deo. Impossibile enim est opposita de eodem prædicari. Sed ea quæ sunt humanæ naturæ, sunt contraria his, quæ sunt propria Dei. Deus enim est increatus, immutabilis & æternus: ad humanam autem naturam pertinet, vt sit creata, temporalis & mutabilis. Ergo ea quæ sunt humanæ naturæ, non possunt dici de Deo.

¶ 2. Præterea, Attribuere Deo ea quæ ad defectum pertinent, videtur derogare diuino honori, & ad blasphemiam pertinere. Sed ea, quæ sunt humanæ naturæ, defectum quemdam continent: sicut pati, mori, & alia huiusmodi. Ergo videtur, quod nullo modo ea quæ sunt humanæ naturæ, possint dici de Deo.

¶ 3. Præterea, Assumi conuenit humanæ naturæ. non-

Non autem hoc conuenit Deo. Non ergo ea, quæ sunt humanæ naturæ, de Deo dici possunt.

SED contra est, quod Damascen.* dicit in tertio libro quod Deus suscepit ea, quæ sunt carnis idiomata, idest proprietates: dum Deus passibilis nominatur, & Deus gloriæ crucifixus est. *orth. fid. cap. 6. in medi.*

RESPONDEO dicendum, quod circa hanc quæstionem diuersitas fuit inter Nestorianos & Catholicos. Nestoriani enim voces, quæ dicuntur de Christo, diuidere volebant hoc modo, vt ea quæ pertinent ad humanam naturam, non dicerentur de Deo: nec ea, quæ pertinent ad diuinam naturam, dicerentur de homine. Vnde Nestorius dixit, Si quis Dei verbo tentat passiones tribuere, anathema sit. Si qua vero nomina sunt quæ pertinere possunt ad vtramque naturam, de talibus prædicabant ea quæ sunt vtriusque naturæ: sicut hoc nomen, Christus vel Dominus. Vnde concedebant Christum esse natum de Virgine, & fuisse ab æterno: non tamen dicebant vel Deum natum de Virgine, vel hominem ab æterno fuisse. Catholici vero posuerunt huiusmodi quæ dicuntur de Christo, (siue secundum diuinam naturam, siue secundum humanam) dici posse tam de Deo, quam de homine. Vnde Cyrillus dicit*, Si quis duabus personis, seu substantiis, idest hypostasibus, eas quæ in Euangelicis & Apostolicis conscriptionibus sunt, diuidit voces: vel ea quæ de Christo à sanctis dicuntur, vel ab ipso Christo de semetipso: & aliquas quidem ex his homini applicandas crediderit, aliquas vero soli verbo deputauerit: anathema sit. Et huius ratio est: quia cum sit eadem hypostasis vtriusque naturæ, eadem hypostasis supponitur nomine vtriusque naturæ. Siue ergo dicatur homo, siue Deus, supponitur hypostasis diuinæ & humanæ naturæ. Et ideo de homine possunt dici ea, quæ sunt diuinæ naturæ, tamquam de hypostasi diuinæ naturæ: & de Deo possunt dici ea, quæ sunt humanæ naturæ, tamquam de hypostasi humanæ naturæ. Sciendum tamen, quod in propositione in qua aliquid de aliquo prædicatur, non solum attenditur quid sit illud, de quo prædicatur prædicatum: sed etiam secundum quid de illo prædicetur. Quamuis ergo non distinguantur ea, quæ prædicantur de Christo: distinguuntur tamen secundum id, secundum quod vtrumque prædicatur. Nam ea quæ sunt diuinæ naturæ, prædicantur de Christo secundum diuinam naturam: ea autem quæ sunt humanæ naturæ, prædicantur de eo secundum humanam naturam. Vnde August. dicit in 1. de *in conc. Ephes. 1. cui præfuit Cyr. can 4. to. 1. conc.*

Trin.

† c.11.in prin. t.3. Trin. Distinguamus quid in Scripturis sonet, secundum formam Dei, in qua æqalis est patri, & quid secundum formam serui quam accepit, in qua minor est patre. Et infra *. Quid propter quid, & quid secundum quid dicatur, prudens & diligens & pius lector intelliget.

* eod. loco.

Ad primum ergo dicendum, quod opposita prædicari de eodem secundum idem, est impossibile: sed secundum diuersa nihil prohibet. Et hoc modo opposita prædicantur de Christo, non secundum idem, sed secundum diuersas naturas.

Ad secundum dicendum, quod si ea quæ ad defectum pertinent, Deo attribuerentur secundum diuinam naturam, esset blasphemia, quasi pertinens ad diminutionem honoris ipsius: non autem pertinet ad Dei iniuriam, si attribuantur ei secundum naturam assumptam. Vnde in quodam sermone Ephesini Concilij dicitur, Nihil putat Deus iniuriam, quod est occasio salutis hominibus: nihil enim abiectorum, quæ elegit propter nos, iniuriam facit illi naturæ, quæ non potest esse subiecta iniuriis: propria vero facit inferiora, vt saluet naturam nostram. Quando ergo abiecta & vilia sunt, diuinam naturam non iniuriantur, sed salutem hominibus operantur: quomodo dicis ea quæ causa nostræ salutis sunt, iniuriæ occasionem Deo fuisse?

Ad tertium dicendum, quod assumi conuenit humanæ naturæ, non ratione suppositi, sed ratione suiipsius: & ideo non conuenit Deo.

204 Art. 5. *Vtrum ea quæ conueniunt filio hominis, possint prædicari de diuina natura, & de humana ea, quæ conueniunt filio Dei?*

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod ea quæ sunt humanæ naturæ, posint dici de natura diuina. Ea enim, quæ sunt humanæ naturæ, prædicantur de filio Dei, & de Deo. Sed Deus est sua natura. Ergo ea, quæ sunt naturæ humanæ, possunt prædicari de diuina natura.

¶ 2. Præterea, Caro pertinet ad naturam humanam. Sed sicut dicit Damascenus * in tertio libro, dicimus naturam verbi incarnatam esse, secundum beatos Athanasium & Cyrillum. Ergo videtur, quod pari ratione ea, quæ sunt humanæ naturæ, posśint dici de diuina natura.

* orth fid. c 6. circa fi. & c. 7. a med.

¶ 3. Præterea, Ea, quæ sunt diuinæ naturæ, conueniunt humanæ naturæ in Christo: sicut cognoscere futura, & habere salutiferam virtutem. Ergo videtur quod pari ratione ea, quæ sunt humanæ naturæ, possint dici de diuina natura.

SED

SED contra est, quod Damasc. * dicit in 3. libro, Deitatem quidem dicentes non nominamus de ea, quę humanitatis idiomata sunt, id est proprietates: non enim dicimus deitatem passibilem, vel creabilem. Deitas autem est diuina natura. Ergo ea quæ sunt humanæ naturæ propria non possunt dici de diuina natura. *lib 3.c.4.*

RESPONDEO dicendum, quod ea, quæ sunt propria vnius, non possunt vere de alio prædicari, nisi de eo quod est idem illi: sicut risibile non conuenit, nisi ei quod est homo. In mysterio autem incarnationis non est eadem natura diuina & humana: sed eadem est hypostasis vtriusque naturæ. Et ideo ea, quæ sunt vnius naturæ, non possunt de alia prædicari, secundum quod in abstracto significantur. Nomina vero concreta supponunt hypostasim naturæ: & ideo indifferenter prędicari possunt ea, quæ ad vtramque naturam pertinent, de nominibus concretis. Siue illud nomen de quo dicuntur, det intelligere vtramque naturam, sicut hoc nomen Christus: in quo intelligitur & diuinitas vngens, & humanitas vncta. Siue solum diuinam naturam: sicut hoc nomen Deus, vel filius Dei, Siue solum naturam humanam: sicut hoc nomen homo, vel Iesus. Vnde Leo Papa dicit in epistola ad Palæstinos *: Non interest, ex qua Christus substantia nominetur: cum inseparabiliter manente vnitate personæ: idem sit: & totius hominis filius, propter carnem; & totus Dei filius, propter vnam cum patre deitatem. *est epist. 83. inter mea. & fi. illius.*

Ad primum ergo dicendum, quod in diuinis realiter est idem persona cum natura: & ratione huius identitatis diuina natura prædicatur de filio Dei. Non tamen est idem modus significandi: & ideo quædam dicuntur de filio Dei, quæ non dicuntur de diuina natura: sicut dicimus, quod filius Dei est genitus, non tamen dicimus, quod natura diuina sit genita: vt in prima parte habitum est *. Et similiter in mysterio incarnationis dicimus, quod filius Dei passus est: non autem dicimus, quod diuina natura sit passa. *p.p.q.39. art. 5.*

Ad secundum dicendum, quod incarnatio magis importat vnionem ad carnem, quam carnis proprietatem. Vtraque autem natura in Christo, est vnita alteri in persona, ratione cuius vnionis & diuina natura dicitur incarnata, & humana natura deificata: vt supra dictum est *. *q.3.ar.2.*

Ad tertium dicendum, quod ea, quæ sunt diuinæ naturæ, dicuntur de humana natura, non secundum quod essentialiter competunt diuinæ naturæ: sed secundum quod participatiue deriuantur ad humanam

natu

naturam. Vnde ea quæ participari non possunt à natura humana (sicut esse increatum, aut omnipotentem,) nullo modo de humana natura dicuntur. Diuina autem natura nihil participatiue recipit ab humana natura: & ideo ea, quæ sunt humanæ naturæ, nullo modo possunt dici de diuina natura.

105 Art. 6. *Vtrum hæc sit vera, Deus factus est homo?*

inf. q. 33. a. 3. & 3. d. 3. q. 5 ar. 3. c. & d. 7. q. 2. & opusc. 1. 18. & opusc. 2. c. 6. & Ro. 1. l. 2. co. 3.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod hæc sit falsa, Deus factus est homo. Cum enim homo significet substantiam, fieri hominem, est fieri simpliciter. Sed hæc est falsa, Deus factus est simpliciter. Ergo hæc est falsa, Deus factus est homo.

¶ 2. Præterea, Fieri hominem, est mutari. Sed Deus non potest esse subiectum mutationis: secundum illud Malach. 3. Ego Dominus, & non mutor. Ergo videtur, quod hæc sit falsa, Deus factus est homo.

¶ 3. Præterea, Homo secundum quod de Christo dicitur, supponit personam filij Dei. Sed hæc est falsa, Deus factus est persona filij Dei. Ergo hæc est falsa, Deus est homo.

SED contra est, quod dicitur Ioannis primo, Verbum caro factum est. Et sicut Athanasius dicit in epistola ad Epictetum *, quod dixit, Verbum caro factum est, simile est ac si diceretur, quod Deus homo factus est.

post med. illius, et incip. arbitrabar.

RESPONDEO dicendum, quod vnumquodque dicitur esse factum illud, quod de nouo incipit prædicari de ipso. Esse autem hominem, vere prædicatur de Deo: (sicut dictum est *) ita tamen, quod non conuenit Deo esse hominem ab æterno, sed ex tempore per assumptionem humanæ naturæ. Et ideo hæc est vera, Deus factus est homo. Diuersimode tamen intelligitur à diuersis, sicut & hæc, Deus est homo, vt supra dictum est *.

** art. 1. huius qu.*

** art. 1. huius qu.*

Ad primum ergo dicendum, quod fieri hominem, est fieri simpliciter in omnibus his, in quibus humana natura incipit esse in supposito de nouo creato. Deus autem dicitur factus homo: eo quod humana natura incepit esse in supposito diuinæ naturæ, ab æterno præexistente. Et ideo Deum fieri hominem, non est Deum fieri simpliciter.

** in co. art.*

Ad secundum dicendum, quod sicut dictum est *, fieri importat quod aliquid prædicetur de nouo de altero. Vnde quandocumque aliquid de nouo prædicatur de altero cum mutatione eius, de quo dicitur: tunc fieri est mutari. Et hoc contingit in omnibus quæ absolute dicuntur: non enim potest albedo, aut nigredo de nouo aduenire alicui, nisi per hoc quod de nouo

mu

mutatur ad albedinem vel nigredinem. Ea vero, quæ relatiue dicuntur, possunt de nouo prædicari de aliquo absque eius mutatione: sicut homo de nouo fit dexter absque sui mutatione, per motum illius, qui fit ei sinister. Vnde in talibus non oportet omne quod dicitur fieri, esse mutatum: quia hoc potest accidere per mutationem alterius. Et per hunc modum ad Deum dicimus, Domine refugium factus es nobis. Esse autem hominem, conuenit Deo ratione vnionis, quæ est relatio quædam: & ideo esse hominem prædicatur de nouo de Deo absque eius mutatione, per mutationem humanæ naturæ quæ assumitur in diuinam personam. Et ideo cum dicitur, Deus factus est homo, non intelligitur aliqua mutatio ex parte Dei, sed solum ex parte humanæ naturæ.

Ad tertium dicendum, quod homo supponit personam filij Dei, non nudam, sed prout subsistit in humana natura. Et ideo quamuis hæc sit falsa, Deus factus est persona filij Dei: est tamen hæc vera, Deus factus est homo, ex eo, quod est vnitus humanæ naturæ.

Art. 7. Vtrum hæc sit vera, Homo factus est Deus? 106

AD septimum sic proceditur. Videtur, quod hæc sit vera, Homo factus est Deus. Dicitur enim Rom. 1. Quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis, de filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Sed Christus secundum quod homo, est ex semine Dauid secundum carnem. Ergo homo factus est filius Dei. *locū sup. ar. 6. cit.*

¶ 2. Præterea, Aug. dicit 1. de Trin.* Talis erat illa susceptio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum. Sed ratione illius susceptionis hæc est vera, Deus factus est homo. Ergo similiter hæc est vera, Homo factus est Deus. *c. 13. cir. prin. to. 3*

¶ 3. Præterea, Gregorius Nazianzenus dicit in epist. ad Elidonium †, Deus quidem humanatus est, homo autem deificatus; vel quomodolibet aliter nominauerit. Sed Deus ea ratione dicitur humanatus, qua est homo factus. Ergo homo ea ratione dicitur deificatus, qua est factus Deus. Et ita hæc est vera; Homo factus est Deus. *epist. 1. inter prin. & med.*

¶ 4. Præterea, Cum dicitur, Deus factus est homo, subiectum factionis vel mutationis non est Deus: sed humana natura, quam significat hoc nomen homo. Sed illud videtur esse subiectum factionis, cui factio attribuitur. Ergo hæc magis est vera. Homo factus est Deus, quam ista, Deus factus est homo.

SED

SED contra est, quod Damascenus dicit in tertio lib.* Non hominem deificatum dicimus, sed Deum humanatum. Idem autem est fieri Deum, quod deificari. Ergo hæc est falsa, Homo factus est Deus.

c.2. non lōge à fi.

RESPONDEO dicendum, quod ista propositio, Homo factus est Deus, tripliciter potest intelligi. Vno modo, ita quod hoc participium Factus, determinet absolute vel subiectum vel prædicatum. Et in hoc sensu est falsa: quia neque homo ille, de quo Deus prædicatur, est factus; neque Deus est factus, vt infra dicetur*. Et sub eodem sensu hæc est falsa, Deus factus est homo. Sed sub hoc sensu non quæritur hic de istis propositionibus. Alio modo potest intelligi, vt ly Factus, determinet compositionem. vt sit sensus, Homo factus est Deus, id est, factum est, vt homo sit Deus. Et sub hoc sensu vtraque est vera, &, Homo factus est Deus, & Deus factus est homo. Sed hic non est proprius sensus harum locutionum: nisi forte intelligatur secundum quod ly homo, non habet personalem suppositionem, sed simplicem. Licet enim hic homo non sit factus Deus, quia hoc suppositum, scilicet persona filij Dei, ab æterno fuit Deus: tamen homo, communiter loquendo, non semper fuit Deus. Tertio modo proprie intelligitur, secundum quod hoc participium, factus, ponit fieri circa hominem in respectu ad Deũ, sicut ad terminum factionis. Et in hoc sensu, supposito quod in Christo sit eadem persona, & hypostasis, & suppositum Dei & hominis (vt supra ostensum est*) ista propositio est falsa: quia cum dicitur, Homo factus est Deus, ly homo, habet personalem suppositionem. Non enim esse Deum, verificatur de homine ratione humanæ naturæ, sed ratione suppositi sui: suppositum autem illud humanæ naturæ, de quo verificatur esse Deum, est idem quod hypostasis, seu persona filij Dei, quæ semper fuit Deus. Vnde non potest dici, quod iste homo incepit esse Deus, vel quod fiat Deus, aut quod factus sit Deus. Si vero esset alia persona, vel hypostasis Dei, & hominis, ita quod esse Deum, prædicaretur de homine, & è conuerso, per quamdam coniunctionem suppositorum, vel dignitatis personalis, vel affectionis, vel inhabitationis (vt Nestoriani dixerunt:) tunc pari ratione posset dici, quod homo factus est Deus, id est, coniunctus Deo; sicut & quod Deus factus est homo, id est, coniunctus homini.

ar.8.et 9. huius q.

q.2.ar.3.

Ad primum ergo dicendum, quod in verbis illis Apostoli hoc relatiuum, Qui, quod refert personam filij Dei,

Dei, non debet intelligi ex parte prædicati: quasi aliquis existens ex semine Dauid secundum carnem sit factus filius Dei; in quo sensu obiectio procedebat: sed debet intelligi ex parte subiecti, vt sit sensus, quod filius Dei factus est, scilicet homo, ad honorem patris (vt gloss. * exponit) existens ex semine Dauid secundum carnem: ac si diceret, filius Dei factus est habens carnem ex semine Dauid ad honorem Dei.

gl. interl. super illa verb. Roman. 1.

Ad secundum dicendum, quod illud verbum Augustini * est intelligendum in illo sensu, secundum quod ex illa susceptione incarnationis factum est, vt homo esset Deus, & Deus esset homo. In quo sensu ambæ locutiones sunt veræ: vt dictum est †.

positum in arg.

in corpore art.

Et similiter dicendum est ad tertium: nam deificari idem est quod fieri Deum.

Ad quartum dicendum, quod terminus in subiecto positus tenetur materialiter, idest pro supposito: positus vero in prædicato, tenetur formaliter, idest pro natura significata. Et ideo cum dicitur, homo factus est Deus: ipsum fieri non attribuitur humanæ naturæ, sed suppositio humanæ naturæ, quod est ab æterno Deus: & ideo non conuenit ei fieri Deum. Cum autem dicitur, Deus factus est homo, factio intelligitur terminari ad ipsam humanam naturam. Et ideo proprie loquendo, hæc est vera, Deus factus est homo: sed hæc est falsa, Homo factus est Deus. Sicut si Sortes cum prius fuerit homo, postea factus est albus: demonstrato Sorte, hæc est vera, Hic homo hodie factus est albus: hæc tamen est falsa, Hoc album hodie factum est homo. Si tamen ex parte subiecti poneretur aliquod nomen significans naturam humanam in abstracto, posset hoc modo significari vt subiectum factionis: puta si dicatur, quod natura humana facta est filij Dei.

107 i. f. q. 20. a. 1. ad 1. & 1. q. 4. a. 3. c. & ad 4. & 3. d. 4. q. 2. a. 2. ad 4. & d. 11. q. 1. a. 1. & dis. 21. q. 1. a. 3. ad 2. & 4. con. c. 48. & veri. q. 29. a. 1. ad 1. & op. 3. cap. 213. & 1. Cor. 15. l. 2. col. 1. fin.

Art. 8. *Vtrum hæc sit vera, Christus est creatura?*

AD octauum sic proceditur. Videtur, quod hæc sit vera, Christus est creatura. Dicit enim Leo Papa, Noua & inaudita conuentio: Deus qui est, & erat, fit creatura. Sed illud potest prædicari de Christo, quod filius Dei factus est per incarnationem. Ergo hæc est vera, Christus est creatura.

¶ 2. Præterea, Proprietates vtriusque naturæ, possunt prædicari de hypostasi communi vtriusque naturæ quocumque nomine significetur, vt supra dictum est *. Sed proprietas humanæ naturæ, est esse creaturam: sicut & proprietas diuinæ naturæ, est esse creatorem. Ergo vtrumque potest dici de Christo,

* art. 5. huius q.

ſcilicet quod ſit creatura, & quod ſit increatus, & creator.

¶ 3. Præterea, Principalior pars hominis eſt anima, quam corpus. Sed Chriſtus ratione corporis, quod de Virgine traxit, dicitur eſſe ſimpliciter natus de Virgine. Ergo ratione animæ, quæ creata eſt à Deo, debet ſimpliciter dici, quod Chriſtus ſit creatura.

SED contra eſt, quod Ambroſius dicit in libro de Trinit. † Numquid dicto factus eſt Chriſtus? numquid mandato creatus eſt Chriſtus? quaſi dicat, non. Vnde ſubdit, Quo modo autem creatura in Deo eſſe poteſt: etenim Deus naturæ ſimplicis eſt, non coniunctæ. Ergo hæc non eſt concedenda, Chriſtus eſt creatura.

c.7. circa med. t.2.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut Hier. * dicit, ex verbis inordinate prolatis incurritur hæreſis. Vnde cum hæreticis nec nomina debemus habere communia, ne eorum errori fauere videamur. Ariani autem hæretici Chriſtum dixerunt eſſe creaturam, & minorem Patre, non ſolum ratione humanæ naturæ, ſed etiam ratione diuinæ perſonæ. Et ideo non eſt abſolute dicendum, quod Chriſtus ſit creatura vel minor Patre: ſed cum determinatione, ſcilicet ſecundum humanam naturam. Ea vero, de quibus ſuſpicari non poteſt, quod diuinæ perſonæ conueniant ſecundum ſeipſam, poſſunt ſimpliciter dici de Chriſto ratione humanæ naturæ: ſicut ſimpliciter dicimus, Chriſtum eſſe paſſum, mortuum, & ſepultum. Sicut etiam in rebus corporalibus & humanis, ea quæ in dubitationem venire poſſunt, an conueniant toti vel parti, ſi inſunt alicui parti, non attribuimus toti ſimpliciter, id eſt, ſine determinatione: non enim dicimus, quod Aethiops eſt albus, ſed quod eſt albus ſecundum dentes. Dicimus autem abſque determinatione, quod eſt criſpus: quia hoc non poteſt ei conuenire niſi ſecundum capillos.

refert in 4. ſent d. 13. infi.

Ad primum ergo dicendum, quod aliquando ſancti doctores cauſa breuitatis determinatione omiſſa, nomine creaturæ vtuntur circa Chriſtum. Eſt tamen in eorum dictis ſubintelligenda determinatio, in quantum homo.

Ad ſecundum dicendum, quod omnes proprietates humanæ naturæ, ſicut & diuinæ, poſſunt aliqualiter dici de Chriſto. Vnde & Damaſ. dicit in 3. li. quod Chriſtus, qui Deus eſt & homo, dicitur & creatus, & increatus, paſsibilis & impaſsibilis. Sed tamen illa, quæ dubitationem habent circa alterutram naturam, non ſunt dicenda abſque determinatione. Vnde ipſe poſtea alibi

l.3.c.4. in fi & c. 3. à med.

alibi subdit †, Ipsa vna hypostasis, scilicet Christi, & increata est deitate, & creata est humanitate. Sicut & è conuerso non esset dicendum sine determinatione, Christus est incorporeus vel impassibilis, ad euitandum errorem Manichæi, qui posuit Christum verum corpus non habuisse, nec vere passum esse. Sed dicendum est cum determinatioue, quod Christus secundum deitatem est incorporeus & impassibilis. *l.4.c.5. à med.*

Ad tertium dicendum, quod de natiuitate ex Virgine, nulla dubitatio potest esse, quod conueniat personæ filij Dei, sicut potest esse de creatione. Et ideo non est similis ratio vtrobique.

Art. 9. *Vtrum hæc sit vera, Iste homo demonstrato Christo, incepit esse?* 108

AD nonum sic proceditur. Videtur, quod ille homo, demonstrato Christo, inceperit esse. Dicit enim Aug. super Ioan. * Priusquam mundus esset, nec nos eramus, nec ipse mediator Dei & hominum, homo Iesus Christus. Sed illud quod non sempet fuit, incepit esse. Ergo ille homo, demonstrato Christo, incepit esse. *3.d.12. q.1.art. vni.* * *tract. 105. à me.c.9.*

¶ 2. Præterea, Christus incepit esse homo. Sed esse hominem est esse simpliciter. Ergo ille homo incepit esse simpliciter.

¶ 3. Præterea, Homo importat suppositum humanæ naturæ. Sed Christus non semper fuit suppositum humanæ naturæ. Ergo ille homo incepit esse.

SED contra est, quod dicitur Heb. vlt. Iesus Christus heri & hodie, ipse & in secula.

RESPONDEO dicendum, quod non est dicendum, quod ille homo, demonstrato Christo, inceperit esse, si nihil addatur: & hoc duplici ratione. Primo quidem, quia hæc locutio est simpliciter falsa, secundum sententiam catholicæ fidei, qua ponimus in Christo vnum suppositum, & vnam hypostasim, sicut & vnam personam. Secundum hoc enim oportet, quod in hoc quod dicitur, iste homo, demonstrato Christo, designetur suppositum æternum, cuius æternitati repugnat incipere esse. Vnde hæc est falsa, hic homo incepit esse. Nec obstat, quod incipere esse conuenit humanæ naturæ, quæ significatur per hoc nomen homo: quia terminus in subiecto positus non tenetur formaliter pro natura, sed magis materialiter pro supposito, vt supra * dictum est. Secundo, quia etiam si esset vera, non tamen esset ea vtendum absque determinatione, ad euitandum hæresim Arij: quia sicut personæ filij Dei attribuit, *a.7.huius q.ad 3.*

quod esset creatura, & quod esset minor patre, ita attribuit ei quod esse inceperit, dicens, quod erat, quando non erat.

Ad primum ergo dicendum, quod auctoritas ista est intelligenda cum determinatione: vt scilicet dicamus, quod homo Iesus Christus non fuit, antequam mundus esset, secundum humanitatem.

Ad secundum dicendum, quod cum hoc verbo incipit, non sequitur argumentum ab inferiori ad superius: non enim sequitur, hoc incipit esse album: ergo incipit esse coloratum. Et hoc ideo, quia incipere, importat nunc esse, & non prius, non autem sequitur, hoc non erat prius album: ergo non erat prius coloratum. Esse autem simpliciter est superius ad esse hominem: vnde non sequitur, Christus incepit esse homo: ergo incepit esse.

Ad tertium dicendum, quod hoc nomen homo, secundum quod accipitur pro Christo, licet significet humanam naturam, quæ incepit esse: tamen supponit suppositum æternum, quod esse non incepit. Et ideo quia secundum quod ponitur in subiecto, tenetur pro supposito, secundum autem quod ponitur in prædicato, refertur ad naturam: ideo hæc est falsa, homo Christus esse incepit, sed est vera, Christus incepit esse homo.

110 Art. 10. *Vtrum hæc sit vera, Christus, secundum quod homo, est creatura?*

3. d. 4. q. 1. a. 2. q. 1. 1. & q. 2. ad 1. & 3. d. 10. q. 1. a. 1. q. 2. & d. 11. a. 3.

AD decimum sic proceditur. Videtur, quod hæc sit falsa, Christus, secundum quod homo, est creatura, vel incepit esse. Nihil enim in Christo est creatum nisi humana natura. Sed hæc est falsa, Christus, secundum quod homo, est humana natura. Ergo hæc etiam est falsa, Christus, secundum quod homo, est creatura.

¶ 2. Præterea, Prædicatum magis prædicatur de termino in reduplicatione posito, quam de ipso subiecto propositionis: sicut si dicam, Corpus, secundum quod coloratum, est visibile: sequitur, quod coloratum sit visibile. Sed hæc non est absolute (sicut dictum est *) concedenda, Homo Christus est creatura. Ergo neque hæc, Christus, secundum quod homo, est creatura.

art. præc.

¶ 3. Præterea, Quicquid prædicatur de quocumque homine, secundum quod homo, prædicatur de eo per se & simpliciter: idem enim est per se, & secundum quod ipsum, vt dicitur 5. Metaph. * Sed hæc est falsa, Christus est per se & simpliciter creatura. Ergo etiam hæc est falsa, Christus secundum quod homo est creatura.

li. 5. mit. tx. 28. t. 3.

SED

SED contra, Omne quod eſt, vel eſt creator, vel creatura. Sed hæc eſt falſa, Chriſtus, ſecundum quod homo, eſt creator. Ergo hæc eſt vera, Chriſtus ſecundum quod homo, eſt creatura.

RESPONDEO dicendum, quod cum dicitur, Chriſtus ſecundum quod homo, hoc nomen homo, poteſt reſumi in reduplicatione, vel ratione ſuppoſiti, vel ratione naturæ. Si quidem reſumatur ratione ſuppoſiti, cum ſuppoſitum humanæ naturæ in Chriſto, ſit æternum & increatum, hæc erit falſa, Chriſtus, ſecundum quod homo, eſt creatura. Si vero reſumatur ratione humanæ naturæ, ſic eſt vera: quia ratione humanæ naturæ ſiue ſecundum humanam naturam, conuenit ſibi eſſe creaturam, vt ſupra dictum eſt *. Sciendum tamen, quod nomen ſic reſumptum in reduplicatione, magis proprie tenetur pro natura, quam pro ſuppoſito: reſumitur enim in vi prædicati, quod tenetur formaliter. Idem enim eſt dictu, Chriſtus ſecundum quod homo, ac ſi diceretur, Chriſtus ſecundum quod eſt homo. Et ideo hæc magis eſt concedenda, quam neganda, Chriſtus ſecundum quod homo, eſt creatura. Si tamen adderetur aliquid per quod traheretur ad ſuppoſitum, eſſet propoſitio magis neganda, quam concedenda: puta ſi diceretur, Chriſtus, ſecundum quod hic homo, eſt creatura. *art. 8. huius quaſt.*

Ad primum ergo dicendum, quod licet Chriſtus non ſit humana natura: eſt tamen habens humanam naturam. Nomen autem creaturæ, natum eſt prædicari non ſolum de abſtractis, ſed etiam de concretis: dicimus enim quod humanitas eſt creatura, & quod homo eſt creatura.

Ad ſecundum dicendum, quod ly homo, ſecundum quod ponitur in ſubiecto, magis reſpicit ſuppoſitum: ſecundum autem quod ponitur in reduplicatione, magis reſpicit naturam, vt dictum eſt *. Et quia natura eſt creata, ſuppoſitum vero increatum: ideo licet non concedatur iſta ſimpliciter, Homo Chriſtus eſt creatura: conceditur tamen iſta, Chriſtus ſecundum quod homo, eſt creatura. *in eo. art.*

Ad tertium dicendum, quod cuilibet homini, qui eſt ſuppoſitum ſolius naturæ humanæ, competit quod non habeat eſſe, niſi ſecundum humanam naturam: & ideo de quolibet tali ſuppoſito ſequitur, ſi ſecundum quod homo eſt creatura, quod ſit creatura ſimpliciter. Sed Chriſtus non ſolum eſt ſuppoſitum humanæ naturæ, ſed etiam diuinæ, ſecundum quam habet eſſe increatum: & ideo non ſequitur, ſi ſecundum quod homo, eſt creatura, quod ſit ſimpliciter creatura.

111 ART. 11. *Vtrum hæc sit vera, Christus secundum quod homo, est Deus?*

3.d.10.q. 1.a.1.q. 1.& qu. 3.c. AD vndecimum sic proceditur. Videtur, quod Christus, secundum quod homo, sit Deus. Christus enim est Deus per gratiam vnionis. Sed Christus, secundum quod homo, habet gratiam vnionis. Ergo Christus, secundum quod homo, est Deus.

¶ 2. Præterea, Dimittere peccata est proprium Dei, secundum illud Isai.43. Ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me. Sed Christus, secundum quod homo, dimittit peccata: secundum illud Matt.6. Vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, &c. Ergo Christus, secundum quod homo, est Deus.

¶ 3. Præterea, Christus non est homo communis, sed est homo iste particularis. Sed Christus secundum quod est iste homo, est Deus: quia in isto homine designatur suppositum æternum, quod naturaliter est Deus. Ergo Christus, secundum quod homo, est Deus.

SED contra, Illud quod conuenit Christo, secundum quod homo, conuenit cuilibet homini. Si ergo Christus, secundum quod homo, est Deus, sequitur quod omnis homo sit Deus: quod patet esse falsum.

RESPONDEO dicendum, quod iste terminus, homo, in reduplicatione positus, potest dupliciter accipi. Vno modo quantum ad naturam: & sic non est verum, quod Christus, secundum quod homo, sit Deus: quia humana natura est distincta à diuina secundum differentiam naturæ. Alio modo potest accipi ratione suppositi: & sic cum suppositum naturæ humanæ in Christo, sit persona filij Dei, cui per se conuenit esse Deum, verum est quod Christus, secundum quod homo, sit Deus. Quia tamen terminus in reduplicatione positus magis proprie tenetur pro natura, quam pro supposito: (vt supra dictum est *.) ideo magis est ista neganda, Christus, secundum quod homo, est Deus, quam sit affirmanda.

* art. præc. in cor. & ad 2.

Ad primum ergo dicendum, quod non secundum idem conuenit alicui moueri ad aliquid, & esse illud: nam moueri conuenit alicui ratione materiæ vel subiecti; esse autem in actu, ratione formæ. Et similiter non secundum idem conuenit Christo ordinari ad hoc, quod sit Deus per gratiam vnionis, & esse Deum. Sed primum conuenit sibi secundum humanam naturam, secundum vero secundum diuinam. Et ideo hæc est vera, Christus secundum quod homo, habet gratiam

tiam vnionis : non tamen ista, Christus secundum quod homo, est Deus.

Ad secundum dicendum, quod filius hominis habet in terra potestatem dimittendi peccata, non virtute humanæ naturæ, sed virtute naturæ diuinæ. In qua quidem natura diuina consistit potestas dimittendi peccata per auctoritatem : in humana autem natura consistit instrumentaliter & per ministerium. Vnde Chrys. super Matth. * hoc exponens dicit : Signanter dixit, In terra dimittendi peccata : vt ostenderet, quod humanæ naturæ potestatem diuinitatis vniuit indiuisibili vnione : quia etsi factus est homo, tamen Dei verbum permansit. *Hom. 30. in Matt. circ. med. t. m. 2.*

Ad tertium dicendum, quod cum dicitur, iste homo, pronomen demonstratiuum, hoc nomen homo, trahit ad suppositum. Et ideo magis est hæc vera, Christus secundum quod iste homo, est Deus ; quam ista, Christus, secundum quod homo, est Deus.

Art. 12. *Vtrum hæc sit vera, Christus secundum quod homo, est hypostasis, vel persona?* 112

AD duodecimum sic proceditur. Videtur, quod Christus secundum quod homo sit hypostasis vel persona. Illud enim quod conuenit cuilibet homini, conuenit Christo, secundum quod est homo : est enim aliis hominibus similis, secundum illud Phil. 2. In similitudinem hominum factus. Sed omnis homo est persona. Ergo Christus, secundum quod homo, est persona. *3. d. 10. q. 1. art. 2. & Ro. 1. le. 3. col. 3.*

¶ 2. Præterea, Christus secundum quod homo, est substantia rationalis naturæ. Non autem substantia vniuersalis. Ergo substantia indiuidua. Sed nihil aliud est persona, quam rationalis naturæ indiuidua substantia, vt Boetius dicit in lib. de duabus nat. * Ergo Christus, secundum quod homo, est persona. *aliquantulum à princ. scilicet in 3. pag.*

¶ 3. Præterea, Christus secundum quod homo, est res humanæ naturæ, & suppositum & hypostasis eiusdem naturæ. Sed omnis hypostasis & suppositum & res humanæ naturæ, est persona. Ergo Christus, secundum quod homo, est persona.

SED contra, Christus secundum quod homo, non est persona æterna. Si ergo Christus secundum quod homo, sit persona, sequeretur quod in Christo sint duæ personæ, vna temporalis & alia æterna. Quod est erroneum, vt supra dictum est *. *q. 2. art. 2. & 6.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *, iste terminus homo, in reduplicatione positus, potest accipi vel ratione suppositi, vel ratione naturæ. Cum ergo dicitur, Christus secundum quod ** art. 10. huius q.*

homo, est persona, si accipiatur ratione suppositi, manifestum est, quod Christus secundum quod homo, est persona: quia suppositum humanæ naturæ nihil est aliud, quam persona filij Dei. Si autem accipiatur ratione naturæ, sic potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt intelligatur, quod naturæ humanæ competat esse in aliqua persona. Et hoc etiam modo verum est: omne enim quod subsistit in humana natura, est persona. Alio modo potest intelligi, vt naturæ humanæ in Christo propria personalitas debeatur, causata ex principiis humanæ naturæ. Et sic Christus, secundum quod homo, non est persona: quia humana natura non est per se seorsum subsistens à diuina natura, quod requirit ratio personæ.

Ad primum ergo dicendum, quod omni homini conuenit esse personam, secundum quod omne subsistens in humana natura est persona. Sed hoc est proprium homini Christo, quod persona subsistens in humana natura eius, non sit causata ex principiis humanæ naturæ, sed sit æterna. Et ideo vno modo est persona, secundum quod homo; alio modo non, sicut dictum est *.

in 10. art.

Ad secundum dicendum, quod substantia indiuidua, quæ ponitur in diffinitione personæ, importat substantiam completam per se subsistentem separatim ab aliis: alioquin manus hominis posset dici persona, cum sit substantia quædam indiuidua: quia tamen est substantia indiuidua sicut in alio existens, non potest dici persona. Et eadem ratione nec humana natura in Christo, quæ tamen potest dici indiuiduum, vel singulare quoddam.

Ad tertium dicendum, quod sicut persona significat quid completum, & per se subsistens in natura rationali, ita hypostasis, suppositum, & res naturæ in genere substantiæ significant quiddam per se subsistens. Vnde sicut humana natura non est per se persona seorsum à persona filij Dei: ita etiam non est per se hypostasis, vel suppositum, vel res naturæ. Et ideo in sensu, in quo negatur ista, Christus, secundum quod homo, est persona, oportet etiam negari omnes alias.

QVAESTIO XVII.

De pertinentibus ad vnitatem in Christo quantum ad esse, in duos articulos diuisa.

DEinde considerandum est de his quæ pertinent ad vnitatem in Christo in communi. Nam de his quæ pertinent ad vnitatem, vel pluralitatem in

in speciali, suis locis determinandum est: sicut supra* determinatum est, quod in Christo non est vna tantum scientia: & infra † determinabitur, quod in Christo non est vna tantum natiuitas.

* quæst. 9.
† q. 35.

Considerandum est ergo primo de vnitate Christi quantum ad esse. Secundo, quantum ad velle. Tertio, quantum ad operari.

CIRCA primum quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum Christus sit vnum, vel duo?

¶ Secundo, vtrum in Christo sit tantum vnum esse?

Art. 1. *Vtrum Christus sit vnum, vel duo?* 113

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christus non sit vnum, sed duo. Dicit enim Aug. in 1. de Trin.* Quia forma Dei accepit formam serui, vtrumque Deus propter accipientem Deum: vtrumque autem homo propter acceptum hominem. Sed vtrumque dici non potest, nisi vbi sunt duo. Ergo Christus est duo.

¶ 2. Præterea, Vbicumque est aliud & aliud, ibi sunt duo. Sed Christus est aliud, & aliud: dicit enim Aug. † in Ench. Cum in forma Dei esset, formam serui accepit, vtrumque vnus: sed aliud propter Verbum, aliud propter hominem. Ergo Christus est duo.

¶ 3. Præterea, Christus non est tantum homo: quia sic purus homo esset. Ergo est aliquid aliud, quam homo: & ita in Christo est aliud & aliud. Ergo Christus est duo.

¶ 4. Præterea, Christus est aliquid quod est Pater, & est aliquid quod non est Pater. Ergo Christus est aliquid & aliquid. Ergo Christus est duo.

3. d. 6. q. 2. a. 1. & dist. 21. q. 1. ar. 1. q. 26. & 4. cont. c. 38. fin. & vnio. ar. 2. ad 2. & 7. & a. 3. & 4. per totum, et ar. 5. ad 14.

* *c. 7. in fi. tom. 3.*
† *c. 35. à me. 10. 3.*

¶ 5. Præterea, Sicut in mysterio Trinitatis sunt tres personæ in vna natura: ita in mysterio Incarnationis sunt duæ naturæ in vna persona. Sed propter vnitatem naturæ, non obstante distinctione personæ, Pater, & Filius sunt vnum: secundum illud Ioan. 10. Ego, & Pater vnum sumus. Ergo non obstante vnitate personæ, propter dualitatem naturarum, Christus est duo.

¶ 6. Præterea, Philos. dicit in 3. Phys.* quod vnum, & duo denominatiue dicuntur. Sed Christus habet dualitatem naturarum. Ergo Christus est duo.

¶ 7. Prætera, Sicut forma accidentalis facit alterum, ita forma substantialis aliud: vt Porphyrius dicit †. Sed in Christo sunt duæ naturæ substantiales, humana scilicet, & diuina. Ergo Christus est aliud, & aliud. Ergo Christus est duo.

SED contra est, quod Boët. dicit in lib. de duab. natu.* Omne quod est, in quantum est, vnum est. Sed

* *tex. 18. tom. 2.*
† *In præd. in cap. de diff. to. 1. inter opera Aris.*
* *In lib. an omne quod est, bonū sit.*

Christum esse confitemur. Ergo Christus est vnum.

RESPONDEO dicendum, quod natura secundum se considerata prout in abstracto significatur, non vere potest prædicari de supposito, seu persona, nisi in Deo, in quo non differt quod est, & quo est: vt in prima parte habitum est *. In Christo autem cum sint duæ naturæ, diuina scilicet, & humana: altera earum, scilicet diuina, potest de eo prædicari, & in abstracto, & in concreto. Dicimus enim quod filius Dei, qui supponitur in hoc nomine Christus, & est diuina natura, & est Deus. Sed humana natura non potest prædicari de Christo secundum se in abstracto, sed solum in concreto, prout scilicet significatur in supposito. Non enim vere potest dici, quod Christus sit humana natura: quia natura humana non est nata prædicari de suo supposito. Dicitur autem, quod Christus est homo, sicut & quod Christus est Deus. Deus autem significat habentem deitatem: & homo significat habentem humanitatem. Aliter tamen habens humanitatem significatur per hoc nomen homo, & aliter per hoc nomen Iesus, vel Petrus. Nam hoc nomen homo, importat habentem humanitatem indistincte: sicut & hoc nomen Deus, indistincte importat habentem deitatem: hoc autem nomen Petrus, vel Iesus, importat distincte habentem humanitatem, scilicet sub determinatis indiuidualibus proprietatibus: sicut & hoc nomen, filius Dei, importat habentem deitatem sub determinata proprietate personali. Numerus autem dualitatis in Christo ponitur circa ipsas naturas: & ideo si ambæ naturæ in abstracto prædicarentur de Christo, sequeretur quod Christus esset duo. Sed quia duæ naturæ non prædicantur de Christo, nisi provt significantur in supposito, oportet secundum rationem suppositi prædicari de Christo vnum, vel duo. Quidam autem posuerunt in Christo duo supposita, sed vnam personam, quæ quidem videtur se habere secundum eorum opinionem tanquam suppositum completum vltima completione. Et ideo quia ponebant in Christo duo supposita, dicebant Christum esse duo neutraliter: sed quia ponebant vnam personam, dicebant Christum vnum masculine. Nam neutrum genus designat quiddam informe, & imperfectum: genus autem masculinum designat quiddam formatum, & perfectum. Nestoriani autem ponentes in Christo duas personas, dicebant Christum non solum esse duo neutraliter, sed etiam duo masculine. Quia vero nos ponimus in Christo vnam personam, & vnum suppositum:

p. p. q. 3. a. 3. et 4.

ſitum:(vt ex ſupra dictis patet *) ſequitur quod dicamus, quod non ſolum Chriſtus eſt vnus maſculine, ſed etiam, quod eſt vnum neutraliter. *q.2.a.2. & 6.*

Ad primum ergo dicendum, quod verbum illud Aug.* non eſt ſic intelligendum, quod ly, vtrumque, teneatur ex parte prædicati, quaſi dicat, quod Chriſtus ſit vtrumque: ſed tenetur ex parte ſubiecti. Et tunc ly vtrumque, ponitur non quaſi pro duobus ſuppoſitis, ſed pro duobus nominibus ſignificantibus duas naturas in concreto. Poſſum enim dicere, quod vtrumque, ſcilicet Deus & homo, eſt Deus propter accipientem Deum: & vtrumque, ſcilicet Deus & homo, eſt homo propter acceptum hominem. *citatum in arg.*

Ad ſecundum dicendum, quod cum dicitur, Chriſtus eſt aliud, & aliud, locutio eſt exponenda, vt ſit ſenſus, habens aliam & aliam naturam. Et hoc modo exponit Aug.* in lib. contra Felicianum. Vbi cum dixiſſet, in mediatore Dei & hominum, aliud Dei filius, aliud hominis filius: ſubdit, Aliud, inquam, pro diſcretione ſubſtantiæ, non aliud pro vnitate perſonæ. Vnde Gregorius Nazianzenus in Epiſt. ad Elidonium dicit *, Si oportet compendioſe dicere, aliud quidem & aliud, ea, ex quibus Saluator eſt: ſi quidem non idem eſt inuiſibile viſibili, & quod abſque tempore, ei quod ſub tempore: non autem alius, & alius, abſit: hæc enim ambo vnum. *c. 11. in fi. t. 6.* *ad Elidoniū epiſ. 1. inter prins. & med. Incipit. Honorandiſsimo.*

Ad tertium dicendum, quod hæc eſt falſa, Chriſtus eſt tantum homo: quia non excludit aliud ſuppoſitum, ſed aliam naturam: eo quod termini in prædicato poſiti, formaliter tenentur. Si vero adderetur, aliquid per quod traheretur ad ſuppoſitum, eſſet vera locutio: puta, Chriſtus eſt tantum id quod eſt homo. Non tamen ſequitur, quod ſit aliquid aliud, quam homo: quia ly aliud, cum ſit relatiuum diuerſitatis ſubſtantiæ proprie refertur ad ſuppoſitum (ſicut & omnia relatiua facientia perſonalem relationem.) Sequitur autem. Ergo habet aliam naturam.

Ad quartum dicendum, quod cum dicitur, Chriſtus eſt aliquid quod eſt Pater, ly aliquid, tenetur pro natura diuina: quæ etiam in abſtracto prædicatur de Patre, & Filio. Sed cum dicitur, Chriſtus eſt aliquid quod non eſt Pater, ly aliquid, tenetur, non pro ipſa natura humana, ſecundum quod ſignificatur in abſtracto, ſed ſecundum quod ſignificatur in concreto: non quidem ſecundum ſuppoſitum diſtinctum, ſed ſecundum ſuppoſitum indiſtinctum, prout ſcilicet ſubſtat naturæ, non autem proprietatibus indiuiduantibus. Et ideo non ſequitur, quod Chriſtus

sit aliud, & aliud, vel quod sit duo: quia suppositum humanæ naturæ in Christo, quod est persona Filij Dei, non ponit in numerum cum natura diuina, quæ prædicatur de Patre, & Filio.

Ad quintum dicendum, quod in mysterio diuinæ Trinitatis natura diuina prædicatur etiam in abstracto de tribus personis: & ideo simpliciter potest dici, quod tres personæ sint vnum. Sed in mysterio Incarnationis non prædicantur ambæ naturæ in abstracto de Christo: ideo non potest simpliciter dici, quod Christus sit duo.

Ad sextum dicendum, quod duo dicitur, quasi habens dualitatem: non quidem in aliquo alio, sed in ipso, de quo (duo) prædicatur. Fiat autem prædicatio de supposito, quod importatur per hoc nomen Christus. Quamuis igitur Christus habeat dualitatem naturarum: quia tamen non habet dualitatem suppositorum, non potest dici Christus esse duo.

Ad septimum dicendum, quod alterum importat diuersitatem accidentis: ideo diuersitas accidentis sufficit ad hoc, quod aliquid simpliciter dicatur alterum. Sed aliud importat diuersitatem substantiæ: substantia autem dicitur non solum natura, sed etiam
text. 15. suppositum: vt dicitur in 5. Metaph. * & ideo diuer-
tom. 3. sitas naturæ non sufficit ad hoc, quod aliquid simpliciter dicatur aliud, nisi adsit diuersitas secundum suppositum. Sed diuersitas naturæ facit aliud secundum quid, scilicet secundum naturam, si non adsit diuersitas suppositi.

114 Art. 2. *Vtrum in Christo sit tantum vnum esse?*

3. dist. 4. q. 1. ar. 2. q. 1. co. fi. & d. 6. q. 2. a. 2. & vnio. a. 4. & quol. 9. q. 2. a. 2 & op. 3. c. 216. & 219. * c. 13.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non sit tantum vnum esse, sed duo. Dicit enim Damasc. * in 3. lib. quod ea quæ consequuntur naturam, in Christo duplicantur. Sed esse consequitur naturam: esse enim est à forma. Ergo in Christo sunt duo esse.

¶ 2. Præterea, Esse filij Dei est ipsa natura diuina, & est æternum. Esse autem hominis Christi non est diuina natura, sed est esse temporale. Ergo in Christo non est tantum vnum esse.

¶ 3. Præterea, In Trinitate quamuis sint tres personæ, est tamen vnum esse propter vnitatem naturæ. Sed in Christo sunt duæ naturæ, quamuis sit vna persona. Ergo in Christo non est tantum vnum esse, sed duo.

¶ 4. Præterea, In Christo anima dat aliquod esse corpori, cum sit forma eius. Sed non dat sibi esse diuinum, cum sit increatum. Ergo in Christo est aliud esse,

esse, præter esse diuinum: & sic in Christo non est tantum vnum esse.

SED contra, Vnumquodque secundum hoc dicitur ens, secundum quod dicitur vnum: quia vnum, & ens conuertuntur. Si ergo in Christo essent duo esse: & non tantum vnum, Christus esset duo, & non vnum.

RESPONDEO dicendum, quod quia in Christo sunt duæ naturæ, & vna hypostasis, necesse est, quod ea quæ ad naturam pertinent in Christo, sint duo: quæ autem pertinent ad hypostasin in Christo, sint vnum tantum. Esse autem pertinet & ad naturam, & ad hypostasim. Ad hypostasim quidem, sicut id ad quod habet esse: ad naturam autem, sicut ad id quo aliquid habet esse. Natura enim significatur per modum formæ, quæ dicitur ens ex eo, quod ea aliquid est: sicut albedine est aliquid album, & humanitate est aliquis homo. Est autem considerandum, quod si est aliqua forma, vel natura, quæ non pertineat ad esse personale hypostasis subsistentis: illud esse non dicitur esse illius personæ simpliciter, sed secundum quid: sicut esse album, est esse Sortis, non in quantum est Sortes, sed in quantum est albus. Et huiusmodi esse nihil prohibet multiplicari in vna hypostasi, vel persona: aliud enim est esse, quo Sortes est albus, & quo Sortes est musicus. Sed illud esse, quod pertinet ad ipsam hypostasim, vel personam, secundum se impossibile est in vna hypostasi, vel persona multiplicari: quia impossibile est, quod vnius rei non sit vnum esse. Si igitur humana natura aduenires filio Dei non hypostatice, vel personaliter, sed accidentaliter (sicut quidam posuerunt:) oporteret ponere in Christo duo esse: vnum quidem, secundum quod est Deus: aliud autem, secundum quod est homo. Sicut in Sorte ponitur aliud esse, secundum quod est albus; & aliud, secundum quod est homo: quia esse album, non pertinet ad ipsum esse personale Sortis. Esse autem capitatum, & esse corporeum, & esse animatum, totum pertinet ad vnam personam Sortis: & ideo ex omnibus his non fit, nisi vnum esse in Sorte. Et si contingeret, quod post constitutionem personæ Sortis, aduenirent Sorti manus, vel pedes, vel oculi (sicut accidit in cœco nato) ex his non accresceret Sorti aliud esse, sed solum relatio quædam ad huiusmodi: quia scilicet diceretur esse non solum secundum ea, quæ prius habebat, sed etiam secundum ea, quæ sibi postmodum aduenerunt. Sic igitur cum humana natura coniungatur filio Dei

hypo

q.2.ar.6. hypostatice, vel personaliter (vt supra dictum est *) & non accidentaliter: consequens est, quod secundum humanam naturam non adueniat sibi nouum esse personale, sed solum noua habitudo personalis præexistentis ad naturam humanam: vt scilicet persona illa iam dicatur subsistere, non solum secundum diuinam naturam, sed etiam secundum humanam.

Ad primum ergo dicendum, quod esse consequitur naturam, non sicut habentem esse, sed sicut qua aliquid est: personam autem, siue hypostasim consequitur, sicut habentem esse. Et ideo magis retinet vnitatem secundum vnitatem hypostasis, quam habeat dualitatem secundum dualitatem naturæ.

Ad secundum dicendum, quod illud esse æternum filij Dei, quod est diuina natura, fit esse hominis, in quantum humana natura assumitur à filio Dei in vnitatem personæ.

Ad tertium dicendum, quod sicut in prima parte dictum est *, quia persona diuina est idem cum natura,
p.p.q.3. in personis diuinis non est aliud esse personæ præter
a.3. & 4. esse naturæ: & ideo tres personæ non habent nisi vnum esse. Haberent autem triplex esse, nisi in eis esset aliud esse personæ, & aliud esse naturæ.

Ad quartum dicendum, quod anima in Christo dat esse corpori, in quantum facit ipsum actu animatum: quod est dare ei complementum naturæ, & speciei. Sed si intelligatur corpus perfectum per animam absque hypostasi habente vtrumque: hoc totum compositum ex anima, & corpore (prout significatur nomine humanitatis) non significatur vt quod est, sed vt quo aliquid est. Et ideo ipsum esse est personæ subsistentis, secundum quod habet habitudinem ad talem naturam: cuius habitudinis causa est anima, in quantum perficit humanam naturam, informando corpus.

QVAESTIO XVIII.

De pertinentibus ad vnitatem in Christo quantum ad voluntatem, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de vnitate, quantum ad voluntatem.

ET CIRCA hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum in Christo sit alia voluntas diuina, & alia humana?

¶ Secundo, vtrum in humana natura Christi, sit alia voluntas sensualitatis, & alia rationis?

¶ Ter-

¶ Tertio, vtrum ex parte rationis fuerint in Christo plures voluntates?

¶ Quarto, vtrum in Christo fuerit liberum arbitrium?

¶ Quinto, vtrum voluntas humana Christi, fuerit omnino conformis diuinæ voluntati in volito?

¶ Sexto, vtrum in Christo fuerit aliqua contrarietas voluntatum?

Art. 1. *Vtrum in Christo sint duæ voluntates?* 114

AD primum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non sint duæ voluntates, vna diuina, & alia humana. Voluntas enim est primum mouens & imperans in vnoquoque volente. Sed in Christo primum mouens, & imperans fuit voluntas diuina. quia omnia humana in Christo mouebantur secundum voluntatem diuinam Ergo videtur quod in Christo non fuerit nisi vna voluntas, scilicet diuina.

3. d. 14. a. 1. q. 1. co. & d. 17 a. 1. q. 1. & 4. con. c. 36. & 20. q. 10. a. 4. ad 13. & op. 3. c. 218. et 10. 6. lc. 4. col. 3. fin.

¶ 2. Præterea, Instrumentum non mouetur propria voluntate, sed voluntate mouentis. Sed natura humana fuit in Christo, sicut instrumentum diuinitatis eius. Ergo natura humana in Christo non mouebatur propria voluntate, sed diuina.

¶ 3. Præterea, Illud solum multiplicatur in Christo, quod pertinet ad naturam. Voluntas autem non videtur ad naturam pertinere: quia ea quæ sunt naturalia, sunt ex necessitate. Quod autem est voluntarium, non est necessarium. Ergo voluntas est vna tantum in Christo.

¶ 4. Præterea, Damasc.* dicit in 3. lib. quod aliqualiter velle non est naturæ, sed nostræ intelligentiæ, scilicet personalis. Sed omnis voluntas est aliqualis voluntas: quia nihil est in genere, quod non sit in aliqua eius specie. Ergo omnis voluntas ad personam pertinet. Sed in Christo fuit, & est vna tantum persona. Ergo in Christo est vna tantum voluntas.

li. 3. orth. fid. c. 14.

SED contra est, quod Dominus dicit Luc. 22. Pater, si vis, transfer calicem istum à me: verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. Quod inducens Ambros. ad Gratianum Imperatorem dicit *, Sicut susceperat voluntatem meam, suscepit tristitiam meam. Et super Luc. dicit †, Voluntatem suam ad hominem retulit, Patris ad diuinitatem: voluntas enim hominis est temporalis, voluntas diuinitatis æterna.

** li. 2. de fi. ad Gratia. c. 3. à med. t. 2. † Sup. illud Luc. Non mea volũtas, sed tua fiat, lib. 10 et Luc. t. 5.*

RESPONDEO dicendum, quod quidam posuerunt in Christo esse vnam solam voluntatem: sed ad hoc ponendum diuersimode moti esse videntur. Apollinarius enim non posuit animam intelle

tellectualem in Christo: sed quod Verbum esset loco animæ, vel etiam loco intellectus. Vnde cum voluntas sit in ratione (vt Philosop. dicit in 3. de Anima *) sequebatur quod in Christo non esset voluntas humana: & ita in eo non esset nisi vna voluntas. Et similiter Eutyches, & omnes qui posuerunt vnam naturam compositam in Christo, cogebantur ponere vnam voluntatem in eo. Nestorius etiam, quia posuit vnionem Dei, & hominis esse factam solum secundum affectum & voluntatem, posuit vnam voluntatem in Christo. Postmodum vero Macharius Antiochenus Patriarcha, & * Cyprius Alexandrinus, & Sergius Constantinopolitanus, & quidam eorum sequaces, posuerunt in Christo vnam voluntatem: quamuis ponerent duas naturas in Christo secundum hypostasim vnitas: quia opinabantur quod humana natura in Christo nunquam mouebatur proprio motu, sed solum secundum quod erat mota à diuinitate, vt patet ex epistola synodica Agathonis Papæ †. Et ideo in sexta Synodo apud Constantinopolim celebrata, determinatum est, oportere dici, quod in Christo sint duæ voluntates. Vbi sic legitur *: Iuxta quod olim Prophetæ de Christo, & ipse nos erudiuit, & sanctorum Patrum nobis tradidit Symbolum, duas naturales voluntates in eo, & duas naturales operationes prædicamus. Et hoc necessarium fuit dici. Manifestum est enim, quod filius Dei assumpsit humanam naturam perfectam: sicut supra ostensum est †. Ad perfectionem autem humanæ naturæ pertinet voluntas, quæ est naturalis eius potentia, sicut & intellectus: vt patet ex his quæ in prima parte dicta sunt *. Vnde necesse est dicere quod filius Dei humanam voluntatem assumpserit in humana natura. Per assumptionem autem humanæ naturæ, nullam diminutionem passus est filius Dei in his, quæ pertinent ad diuinam naturam, cui competit voluntatem habere: vt in prima parte habitum est *. Vnde necesse est dicere, quod in Christo sint duæ voluntates, vna scilicet diuina, & alia humana.

text. 42. tom. 2.

* *al.* Cipus *seu* Tipus.

Hec epi. missa fuit ad synod. lecta in act. 4 & recepta in 8.

* *In epi. Agaton. qua fuit lecta in act. 4 Syno. 6. gen.*

† *q. 2. a.*

* *1. p q. 79 & 80.*

* *1. p. q. 80.*

Ad primum ergo dicendum, quod quicquid fuit in humana natura Christi, mouebatur nutu voluntatis diuinæ. Non tamen sequitur, quod in Christo non fuerit motus voluntatis propius naturæ humanæ: quia etiam aliorum Sanctorum piæ voluntates mouentur secundum voluntatem Dei, qui operatur in eis velle & perficere, vt dicitur Philip. 2. Licet enim voluntas non posit interius moueri ab aliqua creatura: interius tamen mouetur à Deo, vt in prima

prima parte dictam est *. Et sic etiam Christus secundum voluntatem humanam, sequebatur voluntatem diuinam, secundum illud Psalm. 39. Vt facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui. Vnde August. dicit contra Maximinum †, Vbi dixit Filius Patri, Non quod ego volo, sed quod tu vis: quid te adiuuat, quod tua verba subiungis & dicis. Ostendit vere suam voluntatem, subiectam suo genitori: quasi nos negemus hominis voluntatem, voluntati Dei debere esse subiectam.

1. part. q. 105. a. 4.

l. 3. c. 20. ante med. tom. 6.

Ad secundum dicendum, quod proprium est instrumenti, quod moueatur à principali agente: diuersimode tamen secundum proprietatem naturæ ipsius. Nam instrumentum inanimatum, sicut securis aut serra mouetur ab artifice per solum motum corporalem. Instrumentum vero animatum anima sensibili, mouetur per appetitum sensitiuum, sicut equus à sessore. Instrumentum vero animatum anima rationali, mouetur per voluntatem eius: sicut per imperium domini mouetur seruus ad aliquid agendum; qui quidem seruus est sicut instrumentum animatum, vt Philos. dicit in 1. Polit. * Sic ergo humana natura in Christo fuit instrumentum diuinitatis, vt moueretur per propriam voluntatem.

c. 3. & 4. & l. 8. ethic. c. 11. tom. 5.

Ad tertium dicendum, quod ipsa potentia voluntatis est naturalis, & consequitur naturam ex necessitate. Sed motus vel actus huius potentiæ (qui etiam voluntas dicitur) quandoque quidem est naturalis & necessarius, puta respectu felicitatis: quandoque autem ex libero arbitrio rationis proueniens, & non necessarius, neque naturalis: (sicut patet ex his quæ in secunda parte dicta sunt †) & tamen etiam ipsa ratio, quæ est principium huius motus, est naturalis. Et ideo præter voluntatem diuinam, oportet in Christo ponere voluntatem humanam, non solum, prout est potentia naturalis, aut prout est motus naturalis; sed etiam prout est motus rationalis.

1. 2. q. 5. a. 8. & q. 6. art. 1.

Ad quartum dicendum, quod per hoc quod dicitur, aliqualiter velle, designatur determinatus modus volendi: determinatus autem modus ponitur circa ipsam rem, cuius est modus. Vnde cum voluntas pertineat ad naturam, ipsum etiam quod est aliqualiter velle, pertinet ad naturam: non secundum quod est absolute considerata, sed secundum quod est in tali hypostasi. Vnde etiam voluntas humana Christi habuit quemdam determinatum motum, ex eo quod fuit in hypostasi diuina, vt scilicet moueretur semper secundum nutum diuinæ voluntatis.

Art.

115 Art. 2. *Vtrum in Christo fuerit aliqua voluntas sensualitatis, præter rationis voluntatem?*

Inf art.5. ec. & 3. d.17.art. 1.q.2. & opusc.3. c.239. AD secundum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit aliqua voluntas sensualitatis præter rationis voluntatem. Dicit enim Philosophus in 3. de anima *, quod voluntas in ratione est, in sensitiuo autem appetitu est irascibilis & concupiscibilis. Sed sensualitas significat appetitum sensitiuum. Ergo non fuit in Christo voluntas sensualitatis.

** text.42. tom. 2.*

† l.12. c. 13. paul. post prin. tom. 3. ¶ 2. Præterea, Secundum August. 12. de Trinit. † sensualitas significatur per serpentem. Sed nihil serpentinum fuit in Christo: habuit enim similitudinem animalis venenosi sine veneno, vt August. dicit super illud Ioan. 3. * Sicut exaltauit Moyses serpentem in deserto. Ergo in Christo non fuit voluntas sensualitatis.

** ex trac 12. à med. potest colligi, t.9.*

¶ 3. Præterea, Voluntas sequitur naturam, vt dictum est *. Sed in Christo non fuit nisi vna natura præter diuinam. Ergo in Christo non fuit nisi vna voluntas humana.

** art præ.*

SED contra est, quod Ambros. dicit in 2. ad Gratianum Imp. † Mea est voluntas, quam suam dixit: quia vt homo, suscepit tristitiam meam. Ex quo datur intelligi, quod tristitia pertineat ad humanam voluntatem in Christo. Sed tristitia pertinet ad sensualitatem, vt in secunda parte habitum est *. Ergo videtur, quod in Christo sit voluntas sensualitatis, præter voluntatem rationis.

† cap. 3. à med. t. 2.

** 1 2 q.23. a.1 & 3.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut prædictum est *, filius Dei humanam naturam assumpsit cum omnibus, quæ pertinent ad perfectionem ipsius naturæ humanæ. In humana autem natura includitur etiam natura animalis, sicut in specie includitur genus. Vnde oportet, quod filius Dei assumpserit cum humana natura, etiam ea quæ pertinent ad perfectionem naturæ animalis, inter quæ est appetitus sensitiuus, qui sensualitas dicitur: & ideo oportet dicere, quod in Christo fuerit sensualis appetitus siue sensualitas. Sciendum est etiam, quod sensualitas, siue sensualis appetitus, in quantum est natus obedire rationi, dicitur rationale per participationem: vt patet per Philosoph. in 1. Ethic. * Et quia voluntas est in ratione (vt dictum est †) pari ratione potest dici quod sensualitas sit voluntas per participationem.

** art. præc.*

** c. vlt. t. 5.*

† a. præt.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de voluntate essentialiter dicta, quæ non est

nisi

nisi in parte intellectiua. Sed voluntas participatiue dicta, potest esse in parte sensitiua, in quantum obedit rationi.

Ad secundum dicendum, quod sensualitas signatur per serpentem, non quantum ad naturam sensualitatis, quam Christus assumpsit: sed quantum ad corruptionem fomitis, quæ in Christo non fuit.

Ad tertium dicendum, quod vbi est vnum propter alterum, ibi vnum tantum esse videtur: sicut superficies, quæ est visibilis per colorem, est vnum visibile cum colore. Et similiter quia sensualitas non dicitur voluntas, nisi quia participat voluntatem rationis: sicut est vna natura humana in Christo, ita etiam ponitur vna voluntas humana in Christo.

Art. 3. *Vtrum in Christo fuerint duæ voluntates, quantum ad rationem?* 116

Sup. ead. q. a. 2. ad 2. & inf. a. 4. & 5. cor. & 3. d. 17. a. 1. q. 3. & opusc 3. c. 239.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod in Christo fuerint duæ voluntates quantum ad rationem. Dicit enim Damasc. * in 2. lib. quod duplex est hominis voluntas, scilicet naturalis, quæ vocatur † thelisis: & voluntas rationalis, quæ vocatur * bulisis. Sed Christus in humana natura habuit quicquid ad perfectionem humanæ naturæ pertinet. Ergo vtraque prædictarum voluntatum fuit in Christo.

* *lib. 2. c. 12. & l. 3. c. 14. & 18.*
† θέλησις.
* βούλησις.

¶ 2. Præterea, Vis appetitiua diuersificatur in homine secundum diuersitatem virtutis apprehensiuæ: & ideo secundum differentiam sensus, & intellectus diuersificatur in homine appetitus sensitiuus & intellectiuus. Et similiter quantum ad apprehensionem hominis ponitur differentia rationis & intellectus: quorum vtrumque fuit in Christo. Ergo fuit in eo duplex voluntas, vna intellectualis & alia rationalis.

¶ 3. Præterea, A quibusdam ponitur in Christo voluntas pietatis, quæ non potest poni nisi ex parte rationis. Ergo in Christo ex parte rationis sunt plures voluntates.

SED contra est, quod in quolibet ordine est vnum primum mouens. Sed voluntas est primum mouens in genere humanorum actuum. Ergo in vno homine non est nisi vna voluntas proprie dicta, quæ est voluntas rationis. Christus autem est vnus homo. Ergo in Christo est vna tantum voluntas humana.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est *, voluntas quandoque accipitur pro potentia, & quandoque pro actu. Si ergo voluntas accipiatur pro actu, sic oportet in Christo ex parte rationis ponere duas voluntates, id est duas species actuum voluntatis. Voluntas enim, vt in secunda parte dictum est †, & est

* *art. 1. huius quæst. ad 3.*
† *1. 2. q. 8. a. 2. & 3.*

est finis, & est eorum quæ sunt ad finem, & alio modo fertur in vtrumque. Nam in finem fertur simpliciter & absolute, sicut in id quod est secundum se bonum. In id autem, quod est ad finem, fertur cum quadam comparatione, secundum quod habet bonitatem ex ordine ad aliud. Et ideo alterius rationis est actus voluntatis, secundum quod fertur in aliquid, quod est secundum se volitum: vt sanitas: (quod à
Loco cit. Damasc. * vocatur thelisis, id est, simplex voluntas:
in arg. 1. & à Magistris vocatur voluntas vt natura) & alterius rationis est actus voluntatis, secundum quod fertur in aliquid quod est volitum solum ex ordine ad alterum: sicut est sumptio medicinæ. Quem quidem vo-
Loco cit. luntatis actum Damasc. † vocat bulisim, id est, consi-
in arg. 1. liatiuam voluntatem: à Magistris autem vocatur voluntas vt ratio. Hæc autem diuersitas actus non diuersificat potentiam: quia vterque actus attenditur ad vnam communem rationem obiecti, quod est bonum. Et ideo dicendum est, quod si loquamur de potentia voluntatis, in Christo est vna sola voluntas humana, essentialiter, & non participatiue dicta. Si vero loquamur de voluntate quæ est actus: sic distinguitur in Christo voluntas, quæ est vt natura, quæ dicitur thelisis; & voluntas, quæ est vt ratio, quæ dicitur bulisis.

Ad primum ergo dicendum, quod illæ duæ voluntates non diuersificantur secundum potentiam, sed
in co. art. solum secundum differentiam actus, vt dictum est *.

Ad secundum dicendum, quod etiam intellectus & ratio non sunt diuersæ potentiæ, vt in prima parte
1. p. q. 79. dictum est †.
art. 8. Ad tertium dicendum, quod voluntas pietatis non videtur esse aliud quam voluntas, quæ consideratur vt natura, in quantum scilicet refugit alienum malum absolute consideratum.

117 Art. 4. *Vtrum in Christo fuerit liberum arbitrium?*

3. d. 14. q. 1. q. 1. c. & d. 17. a. 1. q. 3. ad 5. & d. 18. a. 2. ad 5. AD quartum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit liberum arbitrium. Dicit enim Damasc. in 3. lib. * Gnomen autem, id est, sententiam, vel mentem, vel excogitationem; & prohæresim, id est electionem, in Domino dicere impossibile est, si proprie loqui volumus. Maxime autem in his, quæ sunt
** l. 3. c. 4. nō procul à fin.* fidei, est proprie loquendum. Ergo in Christo non fuit electio, & per consequens nec liberum arbitrium, cuius actus est electio.

** c. 3. circa fin. tom. 5.* ¶ 2. Præterea, Philosoph. dicit in 3. Ethic. * quod electio est appetitus præconsiliati. Sed consilium non videtur fuisse in Christo, quia non consiliamur, de

quibus

quibus certi sumus: Christus autem de omnibus certitudinem habuit. Ergo in Christo non fuit electio, & sic nec liberum arbitrium.

¶ 3. Præterea, Liberum arbitrium se habet ad vtrumque. Sed voluntas Christi fuit determinata ad bonum, quia non potuit peccare, sicut supra dictum est *. Ergo in Christo non fuit liberum arbitrium. q. 15. a. 1. & 3.

SED contra est, quod dicitur Isai. 7. Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum; quod est actus liberi arbitrij. Ergo in Christo fuit liberum arbitrium.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est †, in Christo fuit duplex actus voluntatis. Vnus quidem, quo eius voluntas ferebatur in aliquid, sicut secundum se volitum: quod pertinet ad rationem finis. Alius autem, secundum quem eius voluntas ferebatur in aliquid per ordinem ad aliud: quod pertinet ad rationem eius, quod est ad finem. Differt autem, vt Philosoph. dicit in 3. ethic. * electio à voluntate in hoc, quod voluntas per se loquendo, est ipsius finis, electio autem eorum quæ sunt ad finem. Et sic simpliciter voluntas est idem quod voluntas vt natura. Electio autem est idem quod voluntas vt ratio: & est proprius actus liberi arbitrij, vt in 1. parte dictum est †. Et ideo cum in Christo ponatur voluntas vt ratio, necesse est etiam ponere electionem, & per consequens liberum arbitrium, cuius actus est electio, vt in prima parte habitum est *. a. 1. huius q. ad 3. c. 2. in fi. tom. 5. 1. p. q. 83. art. 4. 1. p. q. 83. a. 3. & p. 2. q. 13. i art. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod Damasc. excludit à Christo electionem, secundum quod intelligit in nomine electionis importari dubitationem. Hæc tamen dubitatio non est de necessitate electionis: quia etiam Deo conuenit eligere, secundum illud Ephes. 1. Elegit nos in ipso, &c. cum tamen in Deo nulla sit dubitatio. Accidit tamen dubitatio electioni, in quantum est in natura ignorante. Et idem dicendum est de aliis, de quibus fit mentio in auctoritate prædicta †. citata in arg. 1.

Ad secundum dicendum, quod electio præsupponit consilium, non tamen sequitur ex consilio nisi iam determinato per iudicium. Illud enim quod iudicamus agendum, post inquisitionem consilij eligimus, vt in 3. ethic. dicitur *. Et ideo si aliquid iudicetur vt agendum absque dubitatione & inquisitione præcedente, hoc sufficit ad electionem. Et sic patet, quod dubitatio, siue inquisitio non per se pertinet ad electionem, sed solum secundum quod est in natura ignorante. c. 2. & 3. tom. 5.

Ad

Ad tertium dicendum, quod voluntas Christi licet sit determinata ad bonum: non tamen est determinata ad hoc vel ad illud bonum. Et ideo pertinet ad Christum eligere per liberum arbitrium confirmatum in bono, sicut ad beatos.

118 Art. 5. *Vtrum voluntas humana Christi fuerit omnino conformis diuinæ voluntati in volito?*

Inf. q. 21. a. 3. & 4. & 3. dist 17. a. 2. q. 1. & 4. cont. c. 36 fin.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod voluntas humana in Christo non voluerit aliud, quam Deus vult. Dicitur enim in Psalm. 39. ex persona Christi, Vt facerem voluntatem tuam Deus meus, volui. Sed ille qui vult voluntatem alicuius facere, vult quod ille vult. Ergo videtur quod voluntas humana Christi nihil aliud voluerit, quam voluntas diuina ipsius.

¶ 2. Præterea, Anima Christi habuit perfectissimam charitatem, quæ etiam comprehensionem nostræ scientiæ excedit: secundum illud Ephes. 3. Supereminentem scientiæ charitatem Christi. Sed charitatis est facere, quod homo idem velit quod Deus. Vnde & Philosophus in 9. ethicor. dicit *, quod vnum de amicabilibus est eadem velle & eligere. Ergo voluntas humana in Christo nihil aliud voluit, quam diuina.

lib. 9. c 4. tom. 5.

¶ 3. Præterea, Christus fuit verus comprehensor. Sed Sancti, qui sunt comprehensores in patria, nihil aliud volunt, quam quod Deus vult: alioquin non essent beati, quia non haberent quicquid vellent. Beatus enim est qui habet quæcumque vult, & nihil male vult, vt Aug. dicit in lib. de Trin. * Ergo Christus nihil aliud voluit secundum voluntatem humanam, quam voluit voluntas diuina.

**lib. 1. de trin. c. 5. & li. 13. c. 5. in fi. & c. 6. tom. 3.*

SED contra est, quod Aug. dicit contra Maximinum †, In hoc quod Christus ait, Non quod ego volo, sed quod tu: aliud se ostendit voluisse, quam Pater. Quod nisi humano corde non posset: cum infirmitatem nostram in suum, non diuinum, sed humanum transfiguraret affectum.

† l. 3. con. Maxi. c. 19. in med. t 6.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est *, in Christo secundum humanam naturam ponitur duplex voluntas, scilicet voluntas sensualitatis, quæ participatiue voluntas dicitur: & voluntas rationalis, siue consideretur per modum naturæ, siue per modum rationis. Dictum est autem supra *, quod ex quadam dispensatione filius Dei ante suam passionem permittebat carni agere & pati quæ sunt ei propria. Et similiter etiam permittebat omnibus viribus animæ agere & pati quæ propria. Manifestum est autem,

** a 1. 2. & 3. huius q.*

q. 14 a. 1. ad 2.

tem, quod voluntas sensualitatis refugit naturaliter dolores sensibiles & corporis læsionem. Similiter etiam voluntas vt natura, repudiat ea quæ sunt naturæ contraria, & quæ sunt secundum se mala: puta mortem, & alia huiusmodi. Sed hæc tamen voluntas, quandoque per modum rationis eligere potest ex ordine ad finem. Sicut etiam in aliquo puro homine sensualitas eius, & etiam voluntas absolute considerata refugit vstionem, quam tamen voluntas secundum rationem eligit propter finem sanitatis. Voluntas autem Dei erat, vt Christus dolores & passiones & mortem pateretur: non quod ista essent à Deo volita secundum se, sed ex ordine ad finem humanæ salutis. Vnde patet, quod Christus secundum voluntatem sensualitatis, & secundum voluntatem rationis, quæ consideratur per modum naturæ, aliud poterat velle, quam Deus. Sed secundum voluntatem, quæ est per modum rationis, semper idem volebat quod Deus. Quod patet ex hoc ipso quod dicit, Non sicut ego volo, sed sicut tu. Volebat enim secundum rationem; voluntatem diuinam impleri: quamuis aliud dicat se velle secundum quamdam aliam eius voluntatem.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus per voluntatem rationalem voluit vt diuina voluntas impleretur: non autem per voluntatem sensualitatis, cuius motus non se extendit vsque ad voluntatem Dei: neque per voluntatem, quæ consideratur per modum naturæ, quæ fertur in aliqua obiecta absolute considerata, & non in ordine ad diuinam voluntatem.

Ad secundum dicendum, quod conformitas voluntatis humanæ ad voluntatem diuinam, attenditur secundum voluntatem rationis, secundum quam etiam voluntates amicorum concordant, in quantum scilicet ratio considerat aliquod volitum in ordine ad voluntatem amici.

Ad tertium dicendum, quod Christus fuit simul comprehensor & viator, in quantum scilicet per mentem fruebatur Deo, & habebat carnem passibilem. Et ideo ex parte carnis passibilis poterat in eo aliquid accidere, quod repugnaret naturali voluntati ipsius, & etiam appetitui sensitiuo. 119

Art. 6. *Vtrum in Christo fuerit contrarietas voluntatum?* *3.d.17.a. 2.q.2. & 3. & opu. 3. c.239. fin.*

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod in Christo fuerit contrarietas voluntatum. Contrarietas

rietas namque voluntatum attenditur secundum contrarietatem obiectorum: sicut etiam contrarietas motuum attenditur secundum contrarietatem terminorum, vt patet per Philos. in 5. phys.* Sed Christus secundum diuersas voluntates contraria volebat: nam secundum voluntatem diuinam volebat mortem, quam refugiebat secundum voluntatem humanam. Vnde Athanas. dicit in lib. aduersus Apollinarium †, Quando Christus dicit, Pater, si possibile est, transeat à me calix iste: & tamen non mea, sed tua voluntas fiat, & iterum, Spiritus promptus est, caro autem infirma: duas voluntates hic ostendit, humanam, quæ propter infirmitatem carnis refugiebat passionem; & diuinam eius, promptam ad passionem. Ergo in Christo fuit contrarietas voluntatum.

l. 5. phys. tex. 49. vsque ad 52. t. 2.

† in li. de nat. hu. susceptia, nō procul à fi. t. 3.

¶ 2. Præterea, Ad Galat. 5. dicitur, quod caro concupiscit aduersus spiritum: & spiritus aduersus carnem. Est igitur contrarietas voluntatum, quando spiritus vnum concupiscit, & caro aliud. Sed hoc fuit in Christo: nam per voluntatem charitatis, quam Spiritus sanctus in eius mente faciebat, volebat passionem, secundum illud Isai. 53. Oblatus est, quia voluit: secundum autem carnem, passionem refugiebat. Ergo erat in eo contrarietas voluntatum.

¶ 3. Præterea, Luc. 22. dicitur, quod factus in agonia prolixius orabat. Sed agonia videtur importare quamdam compugnationem animi in contraria tendentis. Ergo videtur, quod in Christo fuerit contrarietas voluntatum.

SED contra est, quod in determinatione sextæ synodi dicitur *, Prædicamus duas naturales voluntates, non contrarias (iuxta quod impij asserunt hæretici,) sed sequentem eius humanam voluntatem, & non resistentem, vel reluctantem, sed potius subiectam diuinæ eius, atque omnipotenti voluntati.

** Habetur in epi. Agatho. ad 6. Synod. gen. & legitur ibi act. 4. & recipitur act. 8.*

RESPONDEO dicendum, quod contrarietas non potest esse, nisi oppositio attendatur in eodem, & secundum idem. Si autem secundum diuersa, & in diuersis existat diuersitas, non sufficit hoc ad rationem contrarietatis, sicut nec ad rationem contradictionis, puta quod homo sit pulcher, aut sanus secundum manum, & non secundum pedem. Ad hoc ergo, quod sit contrarietas voluntatum in aliquo, requiritur primo quidem, quod secundum idem attendatur diuersitas voluntatum. Si enim vnius voluntas sit de aliquo fiendo secundum quamdam rationem vniuersalem, & alterius voluntas sit de eodem non fiendo secundum quamdam rationem particularem: non est

omnino

omnino contrarietas voluntatum. Puta, si Rex vult suspendi latronem propter bonum publicum, & aliquis eius consanguineus nolit eum suspendi propter amorem priuatum, non erit contrarietas voluntatis: nisi forte in tantum se extendat voluntas hominis priuati, vt bonum publicum velit impedire, vt conseruetur bonum priuatum: tunc enim circa idem attenditur repugnantia voluntatum. Secundo autem requiritur ad contrarietatem voluntatis, quod sit circa eandem voluntatem. Si enim homo vult vnum secundum appetitum rationis, & vult aliud secundum appetitum sensitiuum, non est hic aliqua contrarietas: nisi forte appetitus sensitiuus in tantum præualeat, quod vel immutet vel retardet appetitum rationis: sic enim iam ad ipsam voluntatem rationis perueniret aliquid de motu contrario appetitus sensitiui.

Sic igitur dicendum est, quod licet voluntas naturalis, & voluntas sensualitatis in Christo aliquid aliud voluerit, quam voluntas diuina, & voluntas rationis ipsius: non tamen fuit aliqua contrarietas voluntatum. Primo quidem, quia neque voluntas naturalis, neque voluntas sensualitatis repudiabat illam rationem, scilicet qua diuina voluntas, & voluntas rationis humanæ in Christo passionem volebat. Volebat enim etiam voluntas absoluta in Christo salutem humani generis: sed eius non erat velle hoc in ordine ad aliud. Motus autem sensualitatis ad hoc se extendere non valebat. Secundo, quia neque voluntas diuina, neque voluntas rationis in Christo impediebatur, aut retardabatur per voluntatem naturalem, aut per appetitum sensualitatis. Similiter etiam nec è contrario voluntas diuina, vel voluntas rationis in Christo, refugiebat aut retardabat motum voluntatis naturalis humanæ, & motum sensualitatis in Christo. Placebat enim Christo secundum voluntatem diuinam, & etiam secundum voluntatem rationis, vt voluntas naturalis in ipso, & voluntas sensualitatis, secundum ordinem suæ naturæ mouerentur. Vnde patet, quod in Christo nulla fuit repugnantia, vel contrarietas voluntatum.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc ipsum, quod aliqua voluntas humana in Christo aliud volebat, quam eius voluntas diuina, procedebat ex ipsa voluntate diuina, cuius beneplacito natura humana motibus propriis mouebatur in Christo: vt Damascenus dicit*. *li.2 ort. fid.c.15. à med.*

Ad secundum dicendum, quod in nobis per con-

cupiscentiam carnis impeditur, aut retardatur concupiscentia spiritus: quod in Christo non fuit. Et ideo in Christo non fuit contrarietas carnis ad spiritum, sicut in nobis.

Ad tertium dicendum, quod agonia non fuit in Christo, quantum ad partem animæ rationalem, secundum quod importat concertationem voluntatum ex diuersitate rationum procedentem Puta cum aliquis, secundum quod ratio considerat vnum, vult hoc: & secundum quod considerat aliud, vult contrarium. Hoc enim contingit propter debilitatem rationis, quæ non potest diiudicare quid sit simpliciter melius. Quod in Christo non fuit: quia per suam rationem iudicabat simpliciter esse melius, quod per eius passionem impleretur voluntas diuina circa salutem generis humani. Fuit tamen in Christo agonia, quantum ad partem sensitiuam, secundum quod importat timorem infortunii imminentis: vt dicit Damasc. in 3. lib.

c. 18. 20. & 23.

QVAESTIO XIX.

De pertinentibus ad vnitatem Christi quantum ad operationem, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de vnitate operationis Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum in Christo sit vna operatio diuinitatis, & humanitatis, vel plures?

¶ Secundo, vtrum in Christo sint plures operationes secundum humanam naturam?

¶ Tertio, vtrum Christus secundum humanam operationem aliquid sibi meruerit?

¶ Quarto, vtrum per eam aliquid meruerit nobis?

210

Inf. q. 25. a. 1. & 2. & 3. dist. 10. q. 1. a. 2. q. 1. ad 3. et d. 18 a. 1. & 4. cont. c. 36 & ver. q. 20. ar. 1. ad 2 & 6 & vnic. ar. 1. ad 16 & a. 5. & opt. 3. c. 219. *c. 2. inter fin. & med. c. q. 13. art. 2. & 3.

Art. 1. *Vtrum in Christo sit vna tantum operatio diuinitatis, & humanitatis?*

AD primum sic proceditur. Videtur, quod in Christo sit vna tantum operatio diuinitatis, & humanitatis. Dicit enim Dionys. in 2. cap de diu. nom.* Discreta autem est benignissima circa nos Dei operatio per hoc, quod secundum nos ex nobis integre, vereque humanatum est Verbum, quod est supra substantiam, & operari & pati quæcumque humanæ eius diuinæque operationi congruunt. Vbi vnam operationem nominat humanam & diuinam, quæ in Græco dicitur theandrica, id est est, Dei virilis. Videtur igitur esse vna operatio composita in Christo.

¶ 2. Præterea, Principalis agentis & instrumenti est vna sola operatio. Sed humana natura in Christo fuit instrumentum diuinæ, vt supra dictum est †. Ergo.

Ergo eadem est diuinæ & humanæ naturæ in Christo operatio.

¶ 3. Præterea, Cum in Christo sint duæ naturæ in vna hypostasi vel persona, necessarium est vnum & idem esse, quod pertinet ad hypostasim vel personam. Sed operatio pertinet ad hypostasim vel personam: nihil enim operatur nisi suppositum subsistens: vnde secundum Philos. * actus sunt singularium. Ergo in Christo est vna & eadem operatio diuinitatis & humanitatis. *li. 1. met. c. 1. ante med. t. 3.*

¶ 4. Præterea, Sicuti esse est hypostasis subsistentis, ita etiam operari. Sed propter vnitatem hypostasis est in Christo vnum esse: vt supra dictum est †. Ergo etiam propter eamdem vnitatem, est in Christo vna operatio. *q. 17. a. 2.*

¶ 5. Præterea, Vbi est vnum operatum, ibi est vna operatio. Sed idem operatum erat diuinitatis, & humanitatis: sicut sanatio leprosi, vel suscitatio mortui. Ergo videtur, quod in Christo sit vna tantum operatio diuinitatis, & humanitatis.

SED contra est, quod Ambros. * dicit in 2. lib ad Gratianum Imperatorem, Quemadmodum eadem operatio diuersæ est potestatis, numquid sic potest minor quemadmodum maior operari, aut vna operatio potest esse vbi diuersa substantia est? *de fi. c 4. in 2. pag. à prin. c. tom. 2.*

RESPONDEO dicendum, quod supra * dicti hæretici, qui posuerunt in Christo vnam voluntatem, posuerunt etiam in Christo vnam operationem. Et vt eorum opinio erronea melius intelligatur, considerandum est, quod vbicumque sunt plura agentia ordinata, inferius mouetur à superiori: sicut in homine corpus mouetur ab anima, & inferiores vires à ratione. Sic igitur actiones, & motus inferioris principij sunt magis operata quædam, quam operationes: id autem quod pertinet ad supremum principium, est proprie operatio. Puta, si dicamus in homine, quod ambulare, quod est pedum; & palpare, quod est manuum, sunt quædam hominis operata, quorum vnum operatur anima per pedes, aliud per manus. Et quia est eadem anima operans per vtrumque, ex parte ipsius operantis, quod est primum principium mouens, est vna & indifferens operatio; ex parte autem ipsorum operatorum differentia inuenitur. Sicut autem in homine puro corpus mouetur ab anima, & appetitus sensitiuus à rationali: ita in Domino Iesu Christo humana natura mouebatur, & regebatur à diuina. Et ideo dicebāt, quod eadem est operatio, & indifferens ex parte ipsius diuinitatis operantis: sunt tamē diuersa operata, *q. præced artic. 1.*

in quantum ſcilicet diuinitas Chriſti, aliud agebat per ſe ipſam, ſicut quod portabat omnia verbo virtutis ſuæ: aliud autem per humanam naturam, ſicut quod corporaliter ambulabat. Vnde in ſexta * Synodo inducuntur verba Seueri hæretici, ſic dicentis. Ea quæ agebantur, & operabantur ab vno Chriſto, multum differunt. Quædam enim ſunt Deo decibilia, quædam humana: veluti corporaliter vadere ſuper terram, profecto humanum eſt: cruribus vero vexatis, & ambulare ſuper terram penitus non valentibus, ſanum greſſum donare, Deo decibile eſt. Sed vnus, ſcilicet incarnatum Verbum, hoc & illud operatus eſt: & nequaquam hoc quidem huius, hoc vero huius eſt naturæ: neque eo quod diuerſa ſunt operamenta, ideo duas operatrices naturas, atque formas iuſte deferimus. Sed in hoc decipiebantur: quia actio eius quod mouetur ab altero, eſt duplex. Vna quidem, quam habet ſecundum propriam formam. Alia autem, quam habet ſecundum quod mouetur ab alio. Sicut ſecuris operatio ſecundum propriam formam, eſt inciſio: ſecundum autem quod mouetur ab artifice, operatio eius eſt facere ſcamnum. Operatio igitur quæ eſt alicuius rei ſecundum ſuam formam, eſt propria eius: nec pertinet ad mouentem, niſi ſecundum quod vtitur huiuſmodi re ad ſuam operationem. Sicut calefacere eſt propria operatio ignis, non autem fabri niſi quatenus vtitur igne ad calefaciendum ferrum. Sed illa operatio, quæ eſt rei ſolum ſecundum quod mouetur ab alio, non eſt alia præter operationem mouentis ipſum: ſicut facere ſcamnum, non eſt ſeorſum operatio ſecuris ab operatione artificis, ſed ſecuris participat inſtrumentaliter operationem artificis. Et ideo vbicumque mouens, & motum habent diuerſas formas, ſeu virtutes operatiuas: ibi oportet quod ſit alia operatio mouentis, & alia operatio propria moti: licet motum participet operationem mouentis, & mouens vtatur operatione moti; & ſic vtrumque agat cum communione alterius. Sic igitur in Chriſto humana natura habet propriam formam, & virtutem, per quam operatur: & ſimiliter diuina. Vnde humana natura habet propriam operationem diſtinctam ab operatione diuina, & è conuerſo. Et tamen diuina natura vtitur operatione naturæ humanæ, ſicut operatione ſui inſtrumenti: & ſimiliter humana natura participat operationem diuinæ naturæ, ſicut inſtrumentum participat operationem principalis agentis. Et hoc eſt quod dicit Leo Papa in epiſtola ad Flauianũ *, Agit vtraque forma (ſcilicet tam natura diuina, quam humana

* eſt ep. 10. ca 4. paulo ante me. incipit, Ingreditur ergo.

humana

humana in Christo) cum alterius communione, quod proprium est: Verbo scilicet operante quod Verbi est, & carne exequente quod carnis est. Si vero esset vna tantum operatio diuinitatis, & humanitatis in Christo, oporteret dicere, vel quod humana natura non haberet propriam formam, & virtutem (de diuina enim hoc dici est impossibile:) ex quo sequeretur, quod in Christo esset tantum diuina operatio: Vel oporteret dicere, quod ex diuina virtute, & humana esset conflata in Christo vna virtus, quorum vtrumque est impossibile. Nam per primum horum, ponitur natura humana in Christo esse imperfecta: per secundum vero ponitur confusio naturarum. Et ideo rationabiliter in sexta * Synodo hæc opinio est condemnata, in cuius determinatione dicitur: Duas naturales operationes indiuise, inconuertibiliter, inconfuse, inseparabiliter, in eodem domino Iesu Christo vero Deo nostro glorificamus, hoc est, diuinam operationem, & humanam operationem. *in 6. syn. gener. actione 4. 8. & 9.*

Ad primum ergo dicendum, quod Dion, * ponit in Christo operationem theandricam, id est diuinam virilem, vel diuinam humanam, non per aliquam confusionem operationum, seu virtutum vtriusque naturæ: sed per hoc, quod diuina operatio eius vtitur humana, & humana eius operatio participat virtutem diuinæ operationis. Vnde sicut ipse dicit in quadam epistola ad Caium *: Super hominem operabatur ea, quæ sunt hominis: quod monstrat Virgo supernaturaliter concipiens. & aqua instabilis terrenorum pedum sustinens grauitatem. Manifestum est enim, quod concipi est humanæ naturæ, similiter & ambulare: sed vtrumque fuit in Christo supernaturaliter. Et similiter diuina operabatur humanitus: sicut cum sanauit leprosum tangendo. Vnde in eadem epistola subdit *, Non secundum Deum diuina faciens, non humana secundum hominem; sed Deo homine facto, noua quadam Dei, & hominis operatione. Quod autem intellexerit duas esse operationes in Christo, vnam diuinæ naturæ, aliam autem humanæ: patet ex his quæ dicit in 2. cap. de diuin. nomin. vbi dicit *, quod his quæ pertinent ad humanam eius operationem, Pater, & Spiritus sanctus nulla ratione communicant, nisi quis dixerit secundum benignissimam, & misericordem voluntatem: in quantum scilicet Pater, & Spiritus sanctus ex sua misericordia voluerunt Christum agere, & pati humana. Addit autem & omnem sublimissimam, & ineffabilem Dei operationem, quam homo pro nobis factus *loc. cit. in arg.* *in epist. 4. ad Caiu, cir. med.* *in prad. epi. in fi.* *inter fin. & med. par. 1.*

adimpleuit, immutabilis profecto Deus, & Dei verbum. Sic igitur patet, quod alia est operatio humana, in qua Pater, & Spiritus sanctus non communicant, nisi secundum acceptationem misericordiæ suæ: & alia est eius operatio, in quantum est Dei Verbum, in qua communicant Pater, & Spiritus sanctus.

Ad secundum dicendum, quod instrumentum dicitur aliquid agere ex eo quod mouetur à principali agente, quod tamen præter hoc potest habere propriam operationem secundum suam formam: vt de
in co.art. igne dictum est *. Sic igitur actio instrumenti, in quantum est instrumentum, non est alia ab actione principalis agentis: potest tamen habere aliam operationem, provt est res quædam. Sic igitur operatio, quæ est humanæ naturæ in Christo, in quantum est instrumentum diuinitatis, non est alia ab operatione diuinitatis: non enim est alia saluatio, qua saluat humanitas Christi, & diuinitas eius. Habet tamen humana natura in Christo, in quantum est natura quædam, quamdam propriam operationem præter diuinam: vt
in co.art. dictum est *.

Ad tertium dicendum, quod operari est hypostasis subsistentis, sed secundum formam, & naturam, qua operatio speciem recipit. Et ideo à diuersitate formarum, seu naturarum est diuersa species operationum, sed ab vnitate hypostasis est vnitas secundum numerum, quantum ad operationem speciei, Sicut ignis habet duas operationes specie differentes, scilicet illuminare, & calefacere, secundum differentiam lucis, & caloris: & tamen est vna numero illuminatio ignis semel illuminantis. Et similiter in Christo oportet quod sint duæ operationes specie differentes secundum eius duas naturas: quælibet tamen operationum est vna numero in Christo semel facta, sicut vna ambulatio, & vna sanatio.

Ad quartum dicendum, quod esse & operari, est personæ à natura, aliter tamen & aliter. Nam esse pertinet ad ipsam constitutionem personæ: & sic quantum ad hoc se habet in ratione termini. Et ideo vnitas personæ requirit vnitatem ipsius esse completi, & personalis. Sed operatio est quidam effectus personæ secundum aliquam formam, vel naturam; vnde pluralitas operationem non præiudicat vnitati personali.

Ad quintum dicendum, quod aliud est proprium operatum operationis diuinæ, & operationis humanæ in Christo: sicut operatum proprium diuinæ operationis est sanatio leprosi, operatum autem proprium humanæ naturæ, est eius contractus. Concur-
runt

runt autem ambæ operationes ad vnum operatum, secundum quod vna natura agit com communione alterius: vt dictum est *. *in co. art*

Art. 2. *Vtrum in Christo sint plures operationes humanæ?* 121

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod in Christo sint plures humanæ operationes. Christus enim, in quantum homo, communicat cum plantis in natura nutritiua, cum animalibus autem in natura sensitiua, cum angelis vero in natura intellectiua, sicut & cæteri homines. Sed alia est operatio plantæ, in quantum est planta: & alia animalis, in quantum est animal. Ergo Christus in quantum est homo, habet plures operationes.

¶ 2. Præterea, Potentiæ, & habitus distinguuntur secundum actus. Sed in anima Christi fuerunt diuersæ potentiæ, & diuersi habitus. Ergo & diuersæ operationes.

¶ 3. Præterea, Instrumenta debent esse proportionata operationibus. Corpus autem humanum habet diuersa membra differentia secundum formam. Ergo diuersis operationibus debent esse accommodata. Sunt ergo in Christo diuersæ operationes secundum humanam naturam.

SED contra est, quod sicut Damasc.* dicit in 3. lib. operatio sequitur naturam. Sed in Christo est tantum vna natura humana. Ergo in Christo fuit vna tantum operatio humana. *c. 14. ad princ. & cap. 5.*

RESPONDEO dicendum, quod quia homo est id, quod est secundum rationem, illa operatio dicitur esse simpliciter humana, quæ à ratione procedit per voluntatem, quæ est rationis appetitus. Si qua autem operatio est in homine, quæ non procedit à ratione, & voluntate, non est simpliciter operatio humana: sed conuenit homini, secundum aliquam partem humanæ naturæ, Quandoque quidem secundum ipsam naturam elementi corporalis, sicut ferri deorsum. Quandoque vero secundum virtutem animæ vegetabilis sicut nutriri, & augeri. Quandoque vero secundum partem sensitiuam, sicut videre & audire, imaginari & memorari, concupiscere & irasci. Inter quas operationes est differentia. Nam operationes animæ sensitiuæ sunt aliqualiter obedientes rationi: & ideo sunt aliqualiter rationales, & humanæ, in quantum scilicet obediunt rationi, vt patet per Philosophum in 1 Ethicor.* Operationes vero quæ sequuntur animam vegetabilem, vel etiam naturam elementaris corporis, non *c. vlt. t. 5.*

subiiciuntur rationi: nullo modo sunt rationales, nec humanæ simpliciter, sed solum secundum partem humanæ naturæ. Dictum est autem supra *, quod quando agens inferius agit per propriam formam, tunc est alia operatio inferioris agentis, & superioris: quando vero agens inferius non agit, nisi secundum quod est motum à superiori agente, tunc est eadem operatio superioris agentis, & inferioris. Sic igitur in quocumque homine puro alia est operatio elementaris corporis, & animæ vegetabilis ab operatione voluntatis, quæ est proprie humana. Et similiter etiam operatio animæ sensitiuæ, quantum ad id quod non mouetur à ratione: sed quantum ad id quod mouetur à ratione, est eadem operatio partis sensitiuæ, & rationalis. Ipsius autem animæ rationalis est vna operatio, si attendamus ad ipsum principium operationis: quod est ratio, vel voluntas. Diuersificatur autem secundum respectum ad diuersa obiecta. Quam quidem diuersitatem aliqui appellauerunt diuersitatem operatorum magis, quam operationum, iudicantes de vnitate operationis solum ex parte operatiui principij. Sic enim nunc quæritur de vnitate, vel pluralitate operationum in Christo. Sic igitur in quolibet puro homine est tantum vna operatio, quæ proprie humana dicitur: præter quam tamen sunt in homine puro quædam aliæ operationes, quæ non sunt propriæ humanæ, sicut dictum est *. Sed in homine Iesu Christo nullus erat motus sensitiuæ partis, qui non esset ordinatus à ratione. Ipsæ etiam operationes naturales, & corporales aliqualiter ad eius voluntatem pertinebant, in quantum voluntatis eius erat, vt caro eius ageret, & pateretur quæ sunt sibi propria, vt dictum est supra *. Et ideo multo magis est vna operatio in Christo, quam in quocumque alio homine.

art. præc. — * *in isto ar.* — * *q. præced. art. 5.*

Ad primum ergo dicendum, quod operatio partis sensitiuæ, & etiam nutritiuæ non est proprie humana, sicut dictum est *. Et tamen in Christo huiusmodi operationes fuerunt magis humanæ, quam in aliis.

in co. art.

Ad secundum dicendum, quod potentiæ, & habitus diuersificantur per comparationem ad obiecta. Et ideo diuersitas operationum hoc modo respondet diuersis potentiis, & habitibus, sicut etiam respondet diuersis obiectis. Talem autem diuersitatem operationum non intendimus excludere ab humanitate Christi, sicut nec eam, quæ est secundum aliud & aliud instrumentum: sed solum illam, quæ est secundum primum principium actiuum, vt dictum est *.

in co. art.

Vnde patet etiam responsio ad tertium.

Art. 3. *Vtrum actio humana Christi potuerit esse sibi meritoria?* 122

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod actio humana Christi non potuerit ei esse meritoria. Christus enim ante mortem fuit comprehensor, ficut & modo est. Sed comprehensoris non est mereri: charitas enim comprehensoris pertinet ad præmium beatitudinis, cum secundum eam attendatur fruitio: vnde non videtur esse principium merendi, cum non sit idem meritum, & præmium. Ergo Christus ante passionem non merebatur, sicut nec modo meretur.

3. dis. 18. q. 2. 3. 4. & 5. & ver. q. 29 a. 7. ad 6. & op. 3. c. 238. fi.

¶ 2. Præterea, Nullus meretur id quod est sibi debitum. Sed ex hoc, quod Christus est filius Dei per naturam, debetur sibi hæreditas æterna, quam alij homines per bona opera merentur. Non ergo Christus aliquid sibi mereri potuit: quia à principio fuit filius Dei.

¶ 3. Præterea, Quicumque habet id quod est principale, non proprie meretur id quod ex illo habito sequitur. Sed Christus habuit gloriam animæ, ex qua secundum communem ordinem, sequitur gloria corporis: vt August. * dicit in Epistola ad Dioscorum. In Christo tamen dispensatiue factum est, quod gloria animæ non deriuaretur ad corpus. Non ergo Christus meretur gloriam corporis.

est epist. 56. non multum remote ante mediam. 2.

¶ 4. Præterea, Manifestatio excellentiæ Christi non est bonum ipsius Christi, sed eorum, qui eum cognoscunt: vnde & pro præmio promittitur dilectoribus Christi, vt eis manifestetur: secundum illud Ioan. 14. Si quis diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Ergo Christus non meruit manifestationem suæ altitudinis.

SED contra est, quod Apost. dicit Philip. 2. Factus est obediens vsque ad mortem: propter quod & Deus exaltauit illum. Meruit ergo obediendo suam exaltationem: & ita aliquid sibi meruit.

RESPONDEO dicendum, quod habere aliquod donum per se, est nobilius, quam habere illud per aliud: semper enim causa quæ est per se, potior est ea quæ est per aliud: vt dicitur in 8. Phys. Hoc autem dicitur aliquis habere per seipsum, cuius est sibi aliquo modo causa. Prima autem causa omninm bonorumnostrorum per auctoritatem, est Deus. Et per hunc modum nulla creatura habet aliquid boni per seipsam: secundum illud primæ ad Cor. 4. Quid habes quod non accepisti? Potest tamen secundario aliquis esse causa sibi alicuius boni habendi: in quantum scilicet in hoc ipso, Deo cooperatur. Et sic ille, qui habet

l. 8. phys. te. 39. t. 2.

aliquid per meritum proprium, habet quodammodo illud per seipsum. Vnde nobilius habetur id quod habetur per meritum, quam id quod habetur sine merito.

Quia autem omnis perfectio & nobilitas Christo est attribuenda, consequens est quod ipse per meritum habuerit illud quod alij per meritum habent: nisi sit tale quid, cuius carentia magis dignitati Christi & perfectioni præiudicet, quam per meritum accrescat. Vnde nec gratiam, nec scientiam, nec beatitudinem animæ, nec diuinitatem meruit. Quia cum meritum non sit nisi eius quod nondum habetur, oporteret quod Christus aliquando istis caruisset: quibus carere, magis diminuit dignitatem Christi, quam augeat meritum. Sed gloria corporis, vel si quid aliud huiusmodi est, minus est, quam dignitas merendi, quæ pertinet ad virtutem charitatis. Et ideo dicendum est, quod Christus gloriam corporis, & ea quæ pertinent ad exteriorem eius excellentiam (sicut est ascensio, veneratio, & alia huiusmodi) habuit per meritum. Et sic patet, quod aliquid sibi mereri potuit.

Ad primum ergo dicendum, quod fruitio, quæ est actus charitatis, pertinet ad gloriam animæ, quam Christus non meruit: & ideo si per charitatem aliquid meruit, non sequitur, quod idem sit meritum & præmium. Nec tamen per charitatem meruit, in quantum erat charitas comprehensoris, sed in quantum erat viatoris: nam ipse fuit simul viator & comprehensor,
q.15.a.10. vt supra habitum est *. Et ideo quia nunc non est viator, non est in statu merendi.

Ad secundum dicendum, quod Christo, secundum quod est Deus & Dei filius, per naturam debetur gloria diuina, & dominium omnium, sicut primo & supremo domino. Nihilominus tamen debetur ei gloria sicut homini beato, quam quantum ad aliquid debuit habere sine merito, & quantum ad aliquid cum merito:
in co. art. vt ex supra dictis patet *.

Ad tertium dicendum, quod redundantia gloriæ ex anima ad corpus, est ex diuina ordinatione secundum congruentiam humanorum meritorum, vt scilicet, sicut homo meretur per actum animæ, quem exercet in corpore, ita etiam remuneretur per gloriam animæ, redundantem ad corpus. Et propter hoc non solum gloria animæ, sed etiam gloria corporis cadit sub merito: secundum illud Romanorum 8. Viuificabit mortalia corpora nostra, propter inhabitantem spiritum eius in nobis. Et ita potuit cadere sub merito Christi

Ad

Ad quartum dicendum, quod manifestatio excellentiæ Christi pertinet ad bonum eius, secundum esse, quod habet in notitia aliorum: quamuis principalius pertineat ad bonum eorum, qui eum cognoscunt, secundum esse quod habent in seipsis. Sed etiam hoc ipsum refertur ad Christum, in quantum sunt membra eius.

Art. 4. *Vtrum Christus aliis mereri potuerit?* 121

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus aliis mereri non potuerit. Dicitur enim Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Ergo pari ratione anima, quæ meretur, ipsa remunerabitur. Non ergo est possibile, quod Christus aliis meruerit. *inf q. 48. a. 1. co. & a 6. & q. 49 art. 1. c. & 2. d. 20. qu. 2. a. 3. ad 3. & 3. d. 18. art 6. & ver. q. 26. art. 6. ad 2c. & q. 9. ar. 7.*

¶ 2. Præterea, De plenitudine gratiæ Christi omnes accipiunt: vt dicitur Ioan. 1. Sed alij homines habentes gratiam Christi, non possunt aliis mereri: dicitur enim Ezech. 14. quod si fuerint in ciuitate Noe, Daniel & Iob, filium & filiam non liberabunt: sed ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. Ergo nec Christus potuit aliquid nobis mereri.

¶ 3. Præterea, Merces, quam quis meretur, debetur secundum iustitiam & non secundum gratiam: vt patet Romanorum quarto. Si ergo Christus meruit salutem nostram, sequitur quod salus nostra non sit ex gratia Dei, sed ex iustitia; & quod iniuste agat cum eis, quos non saluat: cum meritum Christi ad omnes se extendat.

SED contra est, quod dicitur Rom. 5. Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ. Sed demeritum Adæ deriuatur ad condemnationem aliorum. Ergo multo magis meritum Christi ad alios deriuatur.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *, in Christo non solum fuit gratia, sicut in quodam homine singulari: sed sicut in capite totius Ecclesiæ, cui omnes uniuntur, sicut capiti membra, ex quibus constituitur mysticè vna persona. Et exinde est, quod meritum Christi se extendit ad alios, in quantum sunt membra eius: sicut etiam in vno homine actio capitis aliqualiter pertinet ad omnia membra eius: quia non solum sibi sentit, sed omnibus membris. *quæst. 8.*

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum singularis personæ non nocet nisi sibiipsi: sed peccatum Adæ, qui constitutus est à Deo principium totius naturæ, ad alios per carnis propaginem deriuatur. Et similiter meritum Christi, qui est à Deo constitutus ca-

put omnium hominum, quantum ad gratiam, se extendit ad omnia eius membra.

Ad secundum dicendum, quod alij de plenitudine Christi accipiunt, non quidem fontem gratiæ, sed quandam particularem gratiam: & ideo non oportet, quod alij homines possint aliis mereri, sicut Christus.

Ad tertium dicendum, quod sicut peccatum Adæ non deriuatur ad alios, nisi per carnalem generationem: ita meritum Christi non deriuatur ad alios, nisi per generationem spiritualem, quæ fit in baptismo, per quam homines Christo incorporantur: secundum illud ad Galat. 3. Omnes quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. Et hoc ipsum est gratiæ, quod homini conceditur regenerari in Christo: & sic salus hominis est ex gratia.

QVAESTIO XX.

De conuenientibus Christo, secundum quod Patri fuit subiectus, in duos articulos diuisa.

DEinde considerandum est de his, quæ conueniunt Christo per comparationem ad patrem. Quorum quædam dicuntur de ipso secundum habitudinem ipsius ad patrem: puta, quod est ei subiectus: quod ipsum orauit, quod ei in sacerdotio ministrauit. Quædam vero dicuntur, vel dici possent secundum habitudinem patris ad ipsum, puta, si pater eum adoptasset, & quod eum prædestinauit.

¶ Primo igitur considerandum est de subiectione Christi ad Patrem. Secundo, de eius oratione. Tertio, de ipsius sacerdotio. Quarto, de adoptione, an ei conueniat. Quinto, de eius prædestinatione.

CIRCA primum quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum Christus sit subiectus Patri?

¶ Secundo, vtrum sit subiectus sibiipsi.

Art. I. *Vtrum dicendum sit Christum esse subiectum Patri?*

124 1. q. 42. a. 4 ad 1. & q. 43. a. 7. ad 1. & 3. d. 11. a. 1. ad 2. & d. 17. a. 3. q. 1. co. & 1. Cor. 15. l. 3. fin.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non sit dicendum, Christum esse subiectum Patri. Omne enim quod subiicitur Deo patri, est creatura: quia, vt dicitur in libro de Ecclesiasticis dogmatibus *. In Trinitate nihil est seruiens, neque subiectum. Sed non est simpliciter dicendum quod Christus sit creatura, vt supra dictum est †. Ergo etiam non est simpliciter dicendum, quod Christus sit Deo patri subiectus.

¶ 2. Præterea, Ex hoc dicitur aliquid Deo subiectum, quod est eius dominio seruiens. Sed humanæ naturæ in Christo non potest attribui seruitus. Dicit enim

* c. 4. habetur hic lib. inter opera Aug. t. 3.
† q. 16. art. 8.

enim Damaſ. in 3. lib. * Sciendum eſt, quod neque ſeruam ipſam, ſcilicet humanam naturam Chriſti, dicere poſſumus: ſeruitutis enim, & dominationis nomina, non naturæ ſunt nomina, cognitioniſque ſigna: ſed eorum, quæ ad aliquid, quemadmodum paternitatis & filiationis nomina. Ergo Chriſtus ſecundum humanam naturam, non eſt ſubiectus Deo patri.

*l. 3. ort. fid. c. 21. parum ante me.

¶ 3. Præterea, Prioris ad Cor. 15. dicitur, Cum autem ſubiecta illi fuerint omnia, tunc ipſe filius ſubiectus erit illi, qui ſibi ſubiecit omnia. Sed ſicut dicitur Hebr. 2. Nunc necdum videmus omnia ſubiecta ei. Ergo nondum ipſe eſt ſubiectus patri, qui ei ſubiecit omnia.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Ioan. 14. Pater maior me eſt. Et Auguſt. dicit 1. de Trinit. * Non immerito ſcriptura vtrumque dicit, & æqualem Patri Filium. & Patrem maiorem Filio: illud enim propter formam Dei, hoc autem propter formam ſerui, ſine vlla confuſione intelligitur. Sed minor eſt ſubiectus maiori. Ergo Chriſtus ſecundum formam ſerui, eſt patri ſubiectus.

l. 1. de trinit. c. 7. ante medium. t. 3.

RESPONDEO dicendum, quod cuilibet habenti aliquam naturam, conueniunt ea quæ ſunt propria illi naturæ. Natura autem humana ex ſui conditione habet triplicem ſubiectionem ad Deum. Vnam quidem ſecundum gradum bonitatis: provt ſcilicet diuina natura eſt ipſa eſſentia bonitatis: vt patet per Dionyſ. * 1. cap. de diu. nomin. natura autem creata habet quandam participationem diuinæ bonitatis, quaſi radiis illius bonitatis ſubiecta. Secundo, humana natura ſubiicitur Deo, quantum ad Dei poteſtatem, provt ſcilicet natura humana, ſicut & quælibet creatura ſubiacet operationi diuinæ diſpoſitionis. Tertio modo ſpecialiter humana natura Deo ſubiicitur, quantum ad proprium ſuum actum: In quantum ſcilicet propria voluntate obedit mandatis eius. Et hanc triplicem ſubiectionem ad Patrem Chriſtus de ſeipſo confitetur. Primam quidem Matth. 19. Quid me interrogas de bono? vnus eſt bonus Deus. Vbi Hier. * dicit, Qui magiſtrum vocauerat bonum, & non Deum, vel Dei filium confeſſus erat, dixit, hominem, quamuis ſanctum, in comparatione Dei non eſſe bonum. Per quod dedit intelligere, quod ipſe ſecundum humanam naturam non pertingebat ad gradum bonitatis diuinæ. Et quia in his quæ non mole magna ſunt, idem eſt eſſe maius quod melius, vt Aug. dicit in 8. Trin. * ex hac ratione pater dicitur maior Chriſto ſecundum humanam naturam. Secunda etiam ſub-

c. 1. à medio illius.

ſuper illud. Quid me interrogas de bono? t. 9.

* l. 6. de trinit. c. 4 circa me. tom. 3.

iectio

iectio Christo attribuitur, in quantum omnia quæ circa humanitatem Christi acta sunt, diuina dispositione gesta creduntur. Vnde Dion. † dicit 4. cap. cœl. hierar. quod Christus subiicitur Dei patris ordinationibus. Et hæc est subiectio seruitutis, secundum quod omnis creatura Deo seruit, eius ordinationi subiecta: secundum illud Sapien. 6. Creatura tibi factori deseruiens. Et secundum hoc etiam filius Dei Phil. 2. dicitur formam serui accepisse. Tertiam etiam subiectionem attribuit sibiipsi Io. 8. dicens, Quæ placita sunt ei, facio semper. Et hæc est subiectio obedientiæ. Vnde dicitur Phil. 2. quod factus est obediens patri vsque ad mortem.

c. 4. circ. illum.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut non est simpliciter intelligendum, quod Christus sit creatura sed solum secundum humanam naturam, siue apponatur ei determinatio, siue non: (vt supra habitum est*) ita etiam non est simpliciter intelligendum, quod Christus sit subiectus patri: sed solum secundum humanam naturam; etiam si hæc determinatio non apponatur, quam tamen conuenientius est apponere ad euitandum errorem Arij, qui posuit filium minorem patre.

q. 16. a. 8.

m Ad secundum dicendum, quod relatio seruitutis & domini fundantur super actione & passione, in quantum scilicet serui est moueri à domino secundum imperium. Agere autem non attribuitur naturæ sicut agenti, sed personæ: actus enim suppositorum sunt & singularium, secundum Philosophum*. Attribuitur tamen actio naturæ, sicut ei secundum quam persona, vel hypostasis agit. Et ideo quamuis non proprie dicatur quod natura sit domina vel serua, potest tamen proprie dici, quod quælibet hypostasis vel persona sit domina, vel serua secundum hanc vel illam naturam. Et secundum hoc nihil prohibet, Christum dicere patri subiectum, vel seruum secundum humanam naturam.

l. 1. met. paulo post pr. co. 3.

Ad tertium dicendum, quod sicut August. dicit in primo de Trinit. * tunc Christus tradet regnum Deo & patri, quando iustos, in quibus nunc regnat per fidem, perducturus est ad speciem: vt scilicet videant ipsam essentiam communem patri & filio. Et tunc totaliter erit patri subiectus non solum in se, sed etiam in membris suis, per plenam participationem diuinæ bonitatis. Tunc etiam omnia erunt plene ei subiecta per finalem impletionem suæ voluntatis de eis, licet etiam modo sint omnia ei subiecta quantum ad potestatem, secundum illud Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.

l. 1. de trinit. c. 8. ante med. tom. 3.

Art.

Art. 2. *Vtrum Christus sit subiectus sibi ipsi?* 125

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus non sit subiectus sibiipsi. Dicit enim Cyrillus in epistola synodica *, Quam scilicet synodus Ephesina recepit: neque ipse Christus sibi seruus est nec dominus: fatuum enim est, magis autem & impium ita dicere & sapere. Et hoc etiam asserit Damas. † in 3. lib. dicens: Vnum enim ens Christus, non potest seruus esse suipsius & dominus. Sed in tantum Christus dicitur seruus patris, in quantum est ei subiectus. Ergo Christus non est subiectus sibiipsi.

in syn. 1. Eph. missa ad Nestor. in me. illius.
† l. 3. fid. ort. c. 21. parum à med.

¶. 2. Præterea, Seruus refertur ad dominum. Sed relatio non est alicuius ad seipsum. Vnde & Hilarius dicit in lib. de Trinit. * quod nihil est sibi simile aut æquale. Ergo Christus non potest dici seruus suiipsius, & per consequens nec sibi esse subiectus.

lib. 3. non multum remote ante fine.

¶ 3. Præterea, Sicut anima rationalis, & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus: vt Athanas. * dicit. Sed homo non dicitur subiectus sibiipsi, vel seruus suiipsius, aut maior seipso propter hoc, quod corpus eius subiectum est animæ. Ergo neque Christus dicitur subiectus sibiipsi propter hoc, quod eius humanitas subiecta est diuinitati ipsius.

In suo Symbolo fidei.

SED contra est, quod August. dicit in 1. * de Trin. Veritas ostendit, secundum istum modum, quo scilicet Pater maior est Christo secundum humanam naturam, etiam seipso minorem filium.

li. 1. c. 7. ante med. tom. 3.

¶ 4. Præterea, Sicut ipse argumentatur ibidem, sic accepta est à filio Dei forma serui, vt non amitteretur forma Dei. Sed secundum formam Dei, quæ est communis Patri, & Filio, Pater est Filio maior secundum humanam naturam. Ergo etiam Filius est maior seipso secundum humanam naturam.

¶ 5. Præterea, Christus secundum humanam naturam est seruus Dei patris, secundum illud Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Sed quicumque est seruus patris, est seruus filij: alioquin non omnia quæ sunt patris essent filij. Ergo Christus est seruus suiipsius, & sibi subditus.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est *, esse dominum & seruum attribuitur personæ vel hypostasi secundum aliquam naturam. Cum ergo dicitur Christus esse dominus vel seruus suiipsius, vel quod verbum Dei est Dominus hominis Christi: hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt intelligatur hoc esse dictũ ratione alterius hypostasis vel personæ, quasi

art. præc. ad 2.

quasi alia sit persona verbi Dei dominantis, & alia hominis seruientis: quod pertinet ad hæresim Nestorij. Vnde in condemnatione Nestorij dicitur in synodo Ephesina *. Si quis dicit Deum vel dominum esse Christi, ex Deo patre verbum, & non magis eundem ipsum confitetur simul Deum & hominem, vtpote verbum factum carnem, secundum Scripturas: anathema sit. Et hoc modo negatur à Cyrillo, & Damasceno *. Et sub eodem sensu negandum est, Christum esse minorem se ipso, vel esse sibi subiectum. Alio modo potest intelligi secundum diuersitatem naturarum in vna persona, vel hypostasi. Et sic dicere possumus secundum vnam earum, in qua cum patre conuenit, simul eum cum patre præesse, & dominari: secundum vero alteram naturam, in qua nobiscum conuenit, ipsum subesse & seruire. Et per hunc modum dicit Augustinus *, Filium esse seipso minorem. Sciendum tamen, quod cum hoc nomen Christus sit nomen personæ, sicut & hoc nomen filius: illa per se & absolute possunt dici de Christo, quæ conueniunt ei ratione suæ personæ, quæ est æterna: & maxime huiusmodi relationes, quæ magis proprie videntur ad personam vel hypostasim pertinere. Sed ea quæ conueniunt sibi secundum humanam naturam, sunt ei potius attribuenda cum determinatione: vt videlicet dicamus Christum esse simpliciter maximum & dominum & præsidentem. Quod autem sit subiectus, vel seruus, vel minor, est ei attribuendum cum determinatione, scilicet secundum humanam naturam.

in concil. 1. Ephes. cui præfuit Cyr. can. 6.

locis in arg. 1. cit.

lib. 1. de Trin. c. 7. ante med. tom. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod Cyrillus, & Damascenus † negant Christum esse dominum sui ipsius, secundum quod per hoc importatur pluralitas suppositorum, quæ requiritur ad hoc, quod aliquis simpliciter sit dominus alicuius.

loc. in argu. 1. cit.

Ad secundum dicendum, quod simpliciter quidem oportet esse alium dominum, & alium seruum: potest tamen aliqua ratio dominij & seruituris seruari, prout idem est dominus & seruus sui ipsius, secundum aliud & aliud.

Ad tertium dicendum, quod propter diuersas partes hominis, quarum vna est superior, & alia inferior, dicit etiam Philos. in 5. Ethic. * quod est hominis ad seipsum iustitia, in quantum irascibilis & concupiscibilis obediunt rationi. Vnde per hunc modum etiam vnus homo potest dici sibi subiectus & seruiens, secundum diuersas sui partes.

cap. vlt. tom. 5.

Ad alia autem argumenta patet responsio ex dictis*.

lib. 1. de Trin. c. 7. tom. 1.3

Num

Nam Aug. asserit filium se ipso minorem esse, vel sibi subiectum, secundum humanam naturam, non secundum diuersitatem suppositorum.

QVAESTIO XXI.
De oratione Christi in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de oratione Christi. ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.
¶ Primo, vtrum Christo conueniat orare.
¶ Secundo, vtrum conueniat sibi secundum suam sensualitatem?
¶ Tertio, vtrum conueniat sibi orare pro seipso, an tantum pro aliis?
¶ Quarto, vtrum omnis eius oratio sit exaudita?

Art. I. *Vtrum Christo competat orare?* 126

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christo non competat orare. Nam sicut Damasc.* dicit, oratio est petitio decentium à Deo. Sed cum Christus omnia facere posset, non videtur ei conuenire, quod aliquid ab aliquo peteret. Ergo videtur, quod Christo non conueniat orare.

3. dis. 17. a. 3. q. 1. & 4 dis. 15. qu. 4 a. 6. q. 2. al 1. & lu. 11. le. 6. co. 7. fi.

¶ 2. Præterea, Non oportet orando petere illud, quod aliquis scit pro certo esse futurum (sicut non oramus, quod sol oriatur cras:) neque est etiam conueniens, quod aliquis orando petat, quod scit nullo modo esse futurum. Sed Christus sciebat circa omnia quid esset futurum. Ergo non conueniebat ei aliquid orando petere.

** c. 24. in princ.*

¶ 3. Præterea, Damascen.* dicit in libro tertio quod oratio est ascensus intellectus in Deum. Sed intellectus Christi non indigebat ascensione in Deum: quia semper intellectus eius erat Deo coniunctus, non solum secundum vnionem hypostasis, sed etiam secundum fruitionem beatitudinis. Ergo Christo non conueniebat orare.

**l. 3. c. 24 in princ.*

SED contra est, quod dicitur Luc. 6. Factum est, in illis diebus exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est * in secunda parte) oratio est quædam explicatio propriæ voluntatis apud Deum, vt eam impleat. Si igitur in Christo esset vna tantum voluntas, scilicet diuina, nullo modo competeret sibi orare: quia voluntas diuina per seipsam est effectiua eorum, quæ vult: secundum illud Psalm. 134. omnia quæcumque voluit Dominus fecit. Sed quia in Christo est alia voluntas diuina, & alia humana, & voluntas humana non est per se ipsam efficax ad implendum quæ vult.

**2. 2. q. 83 a. 1. & 2.*

vult, nisi per virtutem diuinam, inde est quod Christo, secundum quod est homo, & humanam voluntatem habens, competit orare.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus poterat perficere omnia quæ volebat, secundum quod Deus, non autem secundum quod homo: quia secundum quod homo, non habuit omnipotentiam, vt supra
q.13.a.1. habitum est *. Nihilominus tamen ipse idem Deus existens & homo voluit ad patrem orationem porrigere: non quasi ipse esset impotens, sed propter nostram instructionem. Primo quidem, vt ostenderet se esse à patre. Vnde ipse dicit Ioan. vndecimo, Propter populum qui circumstat, dixi, scilicet verba orationis, vt credant, quia tu me misisti. Vnde Hilarius in
q.13.a.1. li.10. parum ante fin. decimo de Trinitate * dicit, Non prece eguit, pro nobis orauit, ne filius ignoraretur. Secundo, vt nobis exemplum orandi daret. Vnde Ambrosius dicit super
†li.5.c.6. tit. illius c. est, de oratione Iesu in monte paulo à prin. tom.5. Luc. † Noli insidiatrices aperire aures, vt putes filium Dei, quasi infirmum rogare, vt impetret quod implere non possit: potestatis enim est auctor, obedientiæ magister, ad præcepta virtutis suo nos informat exemplo. Vnde & Augustinus * dicit super Ioan. Poterat Dominus in forma serui, si hoc opus esset, orare silentio; sed ita se patri exhibere voluit precatorem, vt meminisset nostrum se esse doctorem.

*tra.104. parũ ante medium. tom.9. Ad secundum dicendum, quod inter alia, quæ Christus sciuit futura, sciuit quædam esse fienda propter suam orationem: & huiusmodi non inconuenienter à Deo petit.

Ad tertium dicendum, quod ascensio nihil est aliud quam motus in id quod est sursum. Motus autem vt
*text.28. tom.2. habetur in * tertio de anima, dupliciter dicitur. Vno modo proprie, secundum quod importat exitum de potentia in actum, prout est actus imperfecti: & sic ascendere competit ei, quod est potentia sursum, &
li.3.c.24 circ. prin. non actu. Et hoc modo vt Damascenus † dicit in tertio libro, intellectus humanus Christi non eget ascensione in Deum: cum sit semper Deo vnitus, & secundum esse personale, & secundum contemplationem beatam, Alio modo dicitur motus, qui est actus perfecti, idest existentis in actu: sicut intelligere, & sentire, dicuntur quidam motus. Et hoc modo intellectus Christi semper ascendit in Deum: quia semper contemplatur ipsum, vt supra se existentem.

Art

Art. 2. *Vtrum Christo conueniat orare secundum suam sensualitatem?* 227

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Chri- *inf. a. 4.*
sto conueniat orare secundum suam sensualitatem. *cor. ad 4.*
Dicitur enim in Psalm. 83. ex persona Christi, Cor *& 3. d. 17*
meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Sed *a. 3. q. 3.*
sensualitas dicitur appetitus carnis. Ergo sensualitas *& opu. 3.*
Christi potuit ascendere in Deum viuum, exultando, *c. 240. &*
& pari modo orando. *opus. 7.*

¶ 2. Præterea, Eius videtur esse orare, cuius est desiderare illud quod petitur. Sed Christus petiuit aliquid, quod desiderauit eius sensualitas, cum dixit, Transeat à me calix iste: sicut dicitur Matth. 29. Ergo sensualitas Christi orauit.

¶ 3. Præterea, Magis est vniri Deo in persona, quam ascendere in Deum per orationem. Sed sensualitas fuit assumpta à Deo in vnitatem personæ, sicut & quælibet pars humanæ naturæ. Ergo multo magis potuit ascendere in Deum orando.

SED contra est, quod dicitur Phil. 2. quod filius Dei secundum naturam quam assumpsit, in similitudinem hominum factus est. Sed alij homines non orant secundum sensualitatem. Ergo nec Christus orauit secundum sensualitatem.

RESPONDEO dicendum, quod orare secundum sensualitatem potest intelligi dupliciter. Vno modo sic, quod ipsa oratio sit actus sensualitatis: & hoc modo Christus secundum sensualitatem non orauit: quia eius sensualitas eiusdem naturæ & speciei fuit in Christo & in nobis. In nobis autem non potest sensualitas orare. duplici ratione. Primo quidem: quia motus sensualitatis non potest sensibilia transcendere: & ideo non potest in Deum ascendere: quod requiritur ad orationem. Secundo, quia oratio importat quamdam ordinationem: prout scilicet aliquis desiderat aliquid quasi à Deo implendum: & hoc est solius rationis. Vnde oratio est actus rationis: vt in secunda parte habitum est *. Alio modo *2 2. q. 83.*
potest dici aliquis orare secundum sensualitatem: *artic. 1.*
quia scilicet eius oratio orando Deo proponit quod est in appetitu sensualitatis ipsius. Et secundum hoc Christus orauit secundum sensualitatem, in quantum scilicet oratio eius exprimebat sensualitatis affectum, tanquam sensualitatis aduocata: & hoc vt nos de tribus instrueret. Primo quidem, vt ostenderet se veram naturam humanam suscepisse cum omnibus naturalibus affectibus. Secundo, vt ostenderet quod homini licet secundum naturalem affectum aliquid velle,

uelle, quod Deus non vult. Tertio, vt ostendat quod proprium affectum debet homo diuinæ voluntati subiicere. Vnde Aug. * in Enchiridio dicit, Sic Christus hominem gerens ostendit priuatam quamdam hominis voluntatem, cum dicit, Transeat à me calix iste. Hæc enim erat voluntas humana, proprium aliquid, & tanquam priuatum volens. Sed quia rectum vult esse hominem, & ad Deum dirigi: subdit, Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Ac si dicat, Vide te in me: quia potes aliquid proprium velle, etsi Deus aliud velit.

Ps. 32. cōcio 1. sup. illud Rectos docet collaudatio, to. 8.

Ad primum ergo dicendum, quod caro exultat in Deum viuum, non per actum carnis ascendentem in Deum: sed per redundantiam à corde in carnem, in quantum appetitus sensitiuus sequitur motum appetitus rationalis.

Ad secundum dicendum, quod licet sensualitas hoc voluerit quod ratio petebat: hoc tamen orando petere non erat sensualitatis, sed rationis, vt dictum est * :

in corpore art.

Ad tertium dicendum, quod vnio in persona est secundum esse personale: quod pertinet ad quamlibet partem humanæ naturæ. Sed ascensio orationis est per actum, qui non conuenit nisi rationi, vt dictum est *. Vnde non est similis ratio.

** in corp. art.*

128 Art. 3. *Vtrum fuerit conueniens Christum pro se orare?*

3. dist. 17. a. 3. q. 2. & opu. 7. & 10. 12. l. 4. col. 2.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christo non fuerit conueniens pro se orare. Dicit enim Hilar. * in 10. de Trin. Cum sibi non proficeret deprecationis sermo, ad profectum tamen nostræ fidei loquebatur. Sic ergo videtur, quod Christus non sibi, sed nobis orauerit.

** parum ante fin.*

¶ 2. Præterea, Nullus orat nisi pro eo quod vult: quia sicut dictum est †, oratio est quædam explicatio voluntatis per Deum implendæ. Sed Christus volebat pati ea, quæ patiebatur: dicit enim Augustinus libro 26. contra Faustum *, Homo plerumque irascitur; & si nolit, contristatur; etsi nolit dormit; etsi nolit esurit, ac sitit. Ille autem, scilicet Christus, omnia ista habuit, quia voluit. Ergo ei non competebat pro se ipso orare.

† ar. 1. huius quæst.

** c. 8. in fi. tom. 6.*

¶ 3. Præterea, Cyprianus * dicit in libro de oratione Dominica, Pacis doctor & vnitatis magister noluit sigillatim & priuatim preces fieri, vt quis cum precatur, pro se tantum precetur. Sed Christus illud impleuit quod docuit, secundum illud Act. 1. Cœpit Iesus facere & docere. Ergo Christus nunquam pro se solo orauit.

aliquantulum à princ. incip. euangel.: præcepta.

SED

SED contra est, quod ipse Dominus orando dicit Ioan. 17. Clarifica filium tuum.

RESPONDEO dicendum, quod Christus pro se orauit dupliciter. Vno modo exprimendo affectum sensualitatis, (vt supra dictum est *) vel etiam voluntatis simplicis, quæ consideratur vt natura: sicut cum orauit à se calicem passionis transferri. Alio modo, exprimendo affectum voluntatis deliberatæ, quæ consideratur vt ratio: sicut cum petiit gloriam resurrectionis. Et hoc rationabiliter. Sicut enim dictum est *. Christus ad hoc vti voluit oratione ad patrem, vt nobis daret exemplum orandi, & vt ostenderet, patrem suum esse auctorem, à quo & æternaliter processit secundum diuinam naturam, & secundum naturam humanam ab eo habet quicquid boni habet: Sicut autem in humana natura quædam bona habebat à patre iam percepta, ita etiam expectabat ab eo quædam bona, nondum habita, sed percipienda. Et ideo sicut pro bonis iam perceptis, in humana natura gratias agebat patri, recognoscendo eum auctorem, (vt patet Matth. 26. & Ioan. 11.) ita etiam vt patrem auctorem recognosceret, ab eo orando petebat ea quæ sibi deerant secundum humanam naturam, puta, gloriam corporis, & alia huiusmodi. Et in hoc etiam nobis dedit exemplum, vt de perceptis à nobis muneribus gratias agamus, & etiam nondum habita orando postulemus.

ar. præc.

art. 1. huius qu. ad 1.

Ad primum ergo dicendum, quod Hilarius * loquitur quantum ad orationem vocalem, quæ non erat ei necessaria propter ipsum, sed solum propter nos. Vnde signanter dicit, quod sibi non proficiebat deprecationis sermo. Si enim desiderium pauperum exaudiuit Dominus (vt in Psal. 9. dicitur) multo magis sola voluntas Christi habet vim orationis apud patrem. Vnde ipse dicebat Ioan. 11. Ego sciebam quoniam semper me audis: sed propter populum, qui circumstat dixi, vt credant quia tu me misisti.

loc. in arg. cit.

Ad secundum dicendum, quod Christus volebat quidem pati illa quæ patiebatur, pro tempore illo: sed nihilominus volebat, vt post passionem, gloriam corporis consequeretur, quam nondum habebat. Quam quidem gloriam expectabat à patre sicut ab auctore: & ideo conuenienter ab ipso eam petebat.

Ad tertium dicendum, quod ipsa gloria quam Christus orando petebat, pertinebat ad salutem aliorum, secundum illud Roman. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Et ideo illa etiam oratio, quam pro se faciebat, erat quodammodo pro aliis.

Sic

Sicut & quicumque homo aliquod bonum à Deo postulat, vt vtatur illo ad vtilitatem aliorum, non sibi soli, sed etiam aliis orat.

129 Art. 4. *Vtrum oratio Christi semper fuerit exaudita?*

3.q.17.1. 3.in.3 et 4.opus.7. et rs.20. col. 4. et lo. 12. 4. col. 2. et Heb 5. col. 5.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod oratio Christi non semper fuerit exaudita. Petiit enim à se remoueri calicem passionis: vt patet Matth. vigesimo sexto. Qui tamen ab eo non fuit translatus. Ergo videtur, quod non omnis oratio eius fuerit exaudita.

¶ 2. Præterea, Ipse orauit, vt peccatum crucifixoribus suis ignosceretur: vt patet Luc. vigesimo secundo. Non tamen omnibus peccatum illud fuit dimissum: nam Iudæi fuerunt pro illo peccato puniti. Ergo videtur, quod non omnis eius oratio sit exaudita.

¶ 3. Præterea, Dominus orauit pro his, qui erant credituri per verbum Apostolorum in ipsum, vt omnes in eo vnum essent, & vt peruenirent ad hoc, quod essent cum ipso. Sed non omnes ad hoc perueniunt. Ergo non omnis eius oratio est exaudita.

¶ 4. Præterea, In Psalmo vigesimo primo dicitur in persona Christi, Clamabo per diem, & non exaudies. Non ergo omnis oratio Christi fuit exaudita.

SED contra est, quod Apostolus dicit ad Hebr. 5. Cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia.

art præ. arg. 2. et art. 1. huiusquæ.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est *) oratio est quodammodo interpretatiua voluntatis humanæ. Tunc ergo alicuius orantis exauditur oratio, quando eius voluntas adimpletur. Voluntas autem simpliciter hominis est rationis voluntas: hoc enim absolute volumus, quod secundum deliberatam rationem volumus. Illud autem quod volumus, secundum motum sensualitatis, vel etiam secundum motum voluntatis simplicis, quæ consideratur vt natura: non simpliciter volumus, sed secundum quid, scilicet si aliud non obsistat, quod per deliberationem rationis inuenitur. Vnde talis voluntas magis est dicenda velleitas, quam absoluta voluntas: quia scilicet homo hoc vellet, si aliud non obsisteret. Secundum autem voluntatem rationis Christus nihil aliud voluit, nisi quod sciuit Deum velle. Et ideo omnis absoluta voluntas Christi, etiam humana, fuit impleta, quia fuit Deo conformis: & per consequens omnis eius oratio fuit exaudita. Nam & secundum hoc aliorum orationes implentur, quod sunt eorum

eorum voluntates Deo conformes : secundum illud Roman. 8. Qui autem scrutatur corda, scit, id est, approbat; quid desideret spiritus, id est, quid faciat sanctos desiderare: quoniam secundum Deum, id est secundum conformitatem diuinæ voluntatis, postulat pro sanctis.

Ad primum ergo dicendum, quod illa petitio de translatione calicis, diuersimode à sanctis exponitur. Hilarius enim super Math. dicit *, Quod autem à se transeat, rogat, non vt ipse prætereatur, orat, sed vt in alterum id quod à se transit excedat: atque ideo pro his orat, qui passuri post se erant: vt sit sensus, Quomodo à me bibetur calix iste passionis, ita ab his bibatur sine spei diffidentia, sine sensu doloris, sine metu mortis. Vel secundum Hieronymum *, Signanter dicit, calix iste, hoc est, populi Iudæorum: qui excusationem ignorantiæ habere non possunt, si me occiderint habentes leges, & Prophetas, qui me vaticinantur. Vel secundum Dionysium Alexand. Quod dicit, Transfer calicem istum à me, non hoc est, non adueniat mihi: nisi enim aduenerit, transferri non poterit. Sed sicut quod præterit, nec intactum est, nec permanens: sic Saluator leuiter inuadentem tentationem flagitat pelli. Ambrosius * autem dicit, & Orig. & Chrysost. quod hoc petiit quasi homo, naturali voluntate mortem recusans.

Sic ergo si intelligatur quod petierit per hoc, alios martyres suæ passionis imitatores fieri, secundum Hilarium †, vel si petiit quod timor bibendi calicis eum non perturbaret, vel quod mors eum non detineret: omnino impletum est, quod petiuit. Si vero intelligitur petiisse, quod non biberet calicem mortis, & passionis, vel quod non biberet ipsum à Iudæis: non quidem est factum quod petiit, quia ratio, quæ petitionem proposuit, nolebat vt hoc impleretur: sed ad instructionem nostram volebat demonstrare nobis suam voluntatem naturalem, & motum sensualitatis, quem sicut homo habebat.

*can. 3. in Mar. paulo à med. super illum loc. Mat. 9. tom. 1. * l. 10 homil. 15. Orig. homil. 35. in Mat. in 6. fol. à princ. il ius, tom. 2. * Chrys. homil 84 in Matt. tom. 2. † Hilar. cano 31. in Matt.*

Ad secundum dicendum, quod Dominus non orauit pro omnibus crucifixoribus, neque etiam pro omnibus, qui erant credituri in eum; sed pro his solum, qui erant prædestinati, vt per ipsum vitam consequerentur æternam.

Vnde patet responsio ad tertium.

Ad quartum dicendum, quod cum dicit, Clamabo, & non exaudies: intelligendum est quantum ad affectum sensualitatis, quæ mortem refugiebat: exauditur tamen quantum ad affectum rationis, vt dictum est *.

** in corpore art.*

QVAE

QVAESTIO XXII.

De sacerdotio Christi, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de sacerdotio Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum conueniat Christo, esse sacerdotem?

¶ Secundo, de hostia huius sacerdotis.

¶ Tertio, de effectu huius sacerdotij.

¶ Quarto, vtrum effectus sacerdotij eius pertineat ad ipsum, vel solum ad alios?

¶ Quinto, de æternitate sacerdotij eius.

¶ Sexto, vtrum debebat dici sacerdos secundum ordinem Melchisedech?

130

Art. I. *Vtrum Christo conueniat esse sacerdotem?*

inf. q. 31. a. 2. c. & ad 1. & q. 59. a. 4. ad 1. & 4. conc. c. 76. col. 2. & opu. 20 c. 3. col. 12. fin. & Ps. 2. col. 6. & 7. & Psal. 44. co. 10. & Hebr. 1. le. 4 fin.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christo non conueniat esse sacerdotem. Sacerdos enim est minor angelo: vnde dicitur Zach. 3. Ostendit mihi Deus sacerdotem magnum stantem coram angelo Domini. Sed Christus est maior angelis, secundum illud Hebræorum primo, Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Ergo Christo non conuenit esse sacerdotem.

¶ 2. Præterea, Ea quæ fuerunt in veteri testamento, fuerunt figuræ Christi, secundum illud Colossen. secundo, Quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem Christi. Sed Christus non traxit carnis originem ex sacerdotibus veteris legis. Dicit enim Apostolus ad Hebræos septimo, Manifestum est, quod ex Iuda ortus sit Dominus noster; in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. Ergo Christo non conuenit esse sacerdotem.

¶ 3. Præterea, In veteri lege, quæ est figura Christi, non fuit idem legislator & sacerdos: vnde dicit Dominus ad Moysen legislatorem Exod. 28. Applica Aaron fratrem tuum, vt sacerdotio fungatur mihi. Christus autem est lator nouæ legis; secundum illud Hier. 31. Dabo legem meam in cordibus eorum. Ergo Christo non conuenit esse sacerdotem.

SED contra est, quod dicitur Hebræorum quarto, Habemus Pontificem, qui penetrauit cœlos, Iesum filium Dei.

RESPONDEO dicendum, quod proprie officium sacerdotis est esse meditatorem inter Deum & populum: in quantum scilicet diuina populo tradit, (vnde dicitur sacerdos, quasi sacra dans,) secundum illud

illud Malach. 2. Legem requirent ex ore eius, scilicet sacerdotis: & iterum, in quantum preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo aliqualiter satisfacit. Vnde Apostolus dicit ad Hebr. 5. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Hoc autem maxime conuenit Christo: nam per ipsum diuina dona hominibus sunt collata: secundum illud 2. Petr. 1. Per quem, scilicet Christum, maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hoc efficiamini diuinæ consortes naturæ. Ipse etiam humanum genus Deo reconciliauit, secundum illud Coloss. 1. In ipso, scilicet Christo, complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia. Vnde Christo maxime conuenit esse sacerdotem.

Ad primum ergo dicendum quod potestas hierarchica conuenit quidem angelis, in quantum & ipsi sunt medij inter Deum & hominem, vt patet per Dionysium * in libro cœlest. hierar. ita quod ipse sacerdos, in quantum est medius inter Deum & populum, Angeli nomen habet: secundum illud Malac. 2. Angelus Domini exercituum est. Christus autem maior angelis fuit non solum secundum diuinitatem, sed etiam secundum humanitatem, in quantum habuit plenitudinem gratiæ & gloriæ. Vnde etiam excellentiori modo hierarchicam seu sacerdotalem potestatem præ angelis habuit: ita etiam quod ipsi angeli fuerunt ministri sacerdotij eius, secundum illud Matthæi quarto. Accesserunt Angeli, & ministrabant ei. Secundum tamen passibilitatem carnis, modico ab angelis minoratus est, vt Apostolus dicit ad Hebræos secundo. Et secundum hoc, conformis fuit hominibus viatoribus in sacerdotio constitutis.

c. 6 p. 3. à med.

Ad secundum dicendum, quod sicut Damascenus * dicit in tertio libro, Quod in omnibus est simile, idem vtique erit, & non * exemplum. Quia igitur sacerdotium veteris legis erat figura sacerdotij Christi, noluit Christus nasci de stirpe figuralium sacerdotum: vt ostenderetur non esse omnino idem sacerdotium, sed differre sicut verum à figurali.

orth. fid. c. 26. circa fin. * *οὐ παράδειγμα.*

Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est *, alij homines particulatim habent quasdam gratias: sed Christus tanquam omnium caput habet perfectionem omnium gratiarum. Et ideo quantum ad alios pertinet, alius est legislator, & alius sacerdos, & alius rex: sed hæc omnia concurrunt in Christo tanquam in fonte omnium gratiarum. Vnde

q. 8. a. 4. & aliis eiusdem quæst.

dicitur. Isai trigesimo tertio, Dominus iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster: ipse veniet & saluabit nos.

131 Art. 2. *Vtrum Christus simul fuerit sacerdos, & hostia?*

inf q 84. a. 7 ad 4. & op. 69. c. 18. t. 6. AD secundum sic proceditur. Videtur, quod ipse Christus non fuerit simul sacerdos & hostia. Sacerdotis enim est hostiam occidere. Sed Christus non seipsum occidit. Ergo ipse nec fuit simul sacerdos, & hostia.

¶ 2. Præterea, Sacerdotium Christi magis est simile sacerdotio Iudæorum quod erat à Deo institutum, quam sacerdotio Gentilium, quo dæmones colebantur. In veteri autem lege nunquam homo in sacrificium offerebatur: quod maxime reprehenditur in sacrificiis gentilium; secundum illud Ps. 105. Effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum & filiarum suarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaan. Ergo in sacerdotio Christi non debuit esse ipse homo Christus hostia.

¶ 3. Præterea, Omnis hostia ex hoc, quod Deo offertur, Deo sanctificatur. Sed ipsa Christi humanitas à principio fuit sanctificata, & Deo coniuncta. Ergo non conuenienter potest dici, quod Christus, secundum quod homo, fuerit hostia.

SED contra est, quod Apostolus dicit ad Ephes. quinto, Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.

RESPONDEO dicendum, quod sicut Aug. dicit * in decimo de ciuitate Dei, omne sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est, sacrum signum est. Inuisibile autem sacrificium est, quo homo Deo spiritum suum offert: secundum illud Ps. 50. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Et ideo omne illud quod Deo exhibetur, ad hoc quod spiritus hominis feratur in Deum, potest dici sacrificium. *li. 10. c. 5. t. 5.*

Indiget igitur homo sacrificio propter tria. Vno quidem modo ad remissionem peccati, per quod à Deo auertitur: & ideo Apost. dicit ad Hebr. 5. quod ad sacerdotem pertinet, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Secundo, vt homo in statu gratiæ conseruetur, semper Deo inhærens, in quo eius pax & salus consistit. Vnde & in veteri lege immolabatur hostia pacifica pro offerentium salute: vt habetur Leu. 3. Tertio, ad hoc, quod spiritus hominis perfecte Deo vniatur: quod maxime erit in gloria. Vnde & in veteri lege offerebatur holocaustum quasi totum

incen

incensum: vt dicitur Leu. 1. Hæc autem per humanitatem Christi nobis prouenerunt: nam primo quidem nostra peccata deleta sunt, secundum illud Rom. 4. Traditus est propter delicta nostra. Secundo gratiam nos saluantem per ipsum accepimus secundum illud Hebr. 5. Factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ. Tertio per ipsum perfectionem gloriæ adepti sumus. Hebr. 10. Habemus fiduciam per sanguinem eius, in introitum Sanctorum, scilicet in gloriam cœlestem. Et ideo ipse Christus in quantum homo, non solum fuit sacerdos, sed etiam hostia perfecta, simul existens hostia pro peccato, & hostia pacifica, & holocaustum.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus non se occidit, sed se ipsum voluntarie morti exposuit: secundum illud Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit: & ideo dicitur seipsum obtulisse.

Ad secundum dicendum, quod hominis Christi occisio potest ad duplicem voluntatem comparari. Vno modo ad voluntatem occidentium. Et sic non habet rationem hostiæ: non enim dicuntur occisiores Christi, hostiam Deo obtulisse, sed grauiter deliquisse. Et huius peccati similitudinem gerebant impia Gentilium sacrificia, quibus homines idolis immolabant. Alio modo potest considerari occisio Christi per comparationem ad voluntatem patientis, qui voluntarie se obtulit passioni. Et ex hac parte habet rationem hostiæ, in quo non conuenit cum sacrificiis Gentilium.

Ad tertium dicendum, quod sanctitas humanitatis Christi à principio non impedit, quin ipsamet humana natura, cum in passione oblata est Deo, sanctificata nouo modo fuerit, scilicet vt hostia actualiter tunc exhibita. Acquisiuit enim actualem hostiæ sanctificationem tunc ex antiqua charitate & gratia vnionis sanctificante eamdem absolute.

Art. 3. *Vtrum effectus sacerdotij Christi sit expiatio peccatorum?* 132

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod effectus sacerdotij Christi non sit expiatio peccatorum. Solius enim Dei est peccata delere, secundum illud Isai. quadrigesimo tertio, Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. Sed Christus non est sacerdos, secundum quod Deus, sed secundum quod homo. Ergo sacerdotium Christi non est expiatiuum peccatorum.

¶ 2. Præterea, Apost. dicit Hebr. 10. quod hostiæ veteris testamenti non poterant perfectos face-

re:alioquin cessassent offerri, eo quod nullam haberent conscientiam peccati cultores sufficienter semel mundati; sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. Sed similiter sub sacerdotio Christi fit commemoratio peccatorum, cum dicitur, Dimitte nobis debita nostra, Matth. 6. Offertur etiam continue sacrificium in Ecclesia. Vnde & ibidem dicitur, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Ergo per sacerdotium Christi non expiantur peccata.

¶ 3. Præterea, In veteri lege maxime immolabatur hircus pro peccato principis, vel capra pro peccato alicuius de populo, vel vitulus pro peccato sacerdotis, vt patet Leui. 4. Sed Christus nulli horum comparatur, sed agno, secundum illud Hierem 11. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Ergo videtur, quod eius sacerdotium non sit expiatiuum peccatorum.

SED contra est, quod Apost. dicit Hebr. 9. Sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum seipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti. Opera autem mortua dicuntur peccata. Ergo sacerdotium Christi habet virtutem emundandi peccata.

RESPONDEO dicendum, quod ad peccatorum perfectam emundationem duo requiruntur, secundum quod duo sunt in peccato, scilicet macula culpæ, & reatus pœnæ. Macula quidem culpæ deletur per gratiam, qua cor peccatoris conuertitur in Deum: reatus autem pœnæ totaliter tollitur per hoc, quod homo Deo satisfacit. Vtrumque autem horum efficit sacerdotium Christi. Nam virtute ipsius, gratia nobis datur qua corda nostra conuertuntur ad Deum: secundum illud Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Ipse etiam pro nobis plenarie satisfecit, in quantum ipse languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit. Vnde patet, quod Christi sacerdotium habet plenam vim expiandi peccata.

Ad primum ergo dicendum, quod licet Christus non fuerit sacerdos secundum quod Deus, sed secundum quod homo: vnus tamen & idem fuit sacerdos & Deus. Vnde in synod. Ephes.* legitur, Si quis Pontificem dicit, & Apostolum nostrum fieri, non ipsum ex Deo Verbum, quando factum est caro, & secundum nos homo, sed tanquam alterum præter eum seorsum hominem ex muliere: anathema sit. Et ideo in

In syno. 1. Ephes. cui præfuit Cyr. cano. 10.

in quantum eius humanitas operabatur in virtute diuinitatis, illud sacrificium erat efficacissimum ad delenda peccata. Propter quod Aug. dicit in 4. de Trin.* Vt quoniam quatuor considerantur in omni sacrificio, cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur: idem ipse vnus verusque Mediator, per sacrificium pacis reconcilians nos Deo, vnum cum illo maneret, cui offerebatur: vnum in se faceret, pro quibus offerebatur: vnus ipse esset, qui offerebat, & quod offerebatur.

* l.14.c.14. circa fin. tom.3.

Ad secundum dicendum, quod peccata non commemorantur in noua lege, propter inefficaciam sacerdotij Christi, quasi per ipsum non sufficienter expientur peccata: sed commemorantur quantum ad illos, qui vel eius sacrificij nolunt esse participes (sicut sunt infideles) pro quorum peccatis oramus, vt conuertantur: vel etiam quantum ad illos, qui post participationem huius sacrificij ab eo deuiant, qualitercumque peccando. Sacrificium autem quod quotidie in Ecclesia offertur, non est aliud à sacrificio, quod ipse Christus obtulit, sed eius commemoratio: vnde August. dicit in 10. de ciuit.* Dei, Sacerdos ipse Christus offerens, ipse & oblatio: cuius rei sacramentum, quotidianum esse voluit Ecclesiæ sacrificium.

* l.10. de ciuit. Dei c.20. in med. t.5.

Ad tertium dicendum, quod sicut Orig.† dicit super Ioan. Licet diuersa animalia in veteri lege offerrentur, quotidianum tamen sacrificium, quod offerebatur mane & vespere, erat agnus: vt habetur Num. 28. Vnde significabatur, quod oblatio agni veri, id est Christi, esset sacrificium consummatiuum omnium aliorum. Et ideo Ioan. 1. dicitur, Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

† sup. illud Io. 1. Ecce agnus Dei f.103. qui liber primo in lucē prodiit anno dom.1355. ex officina Carola Guillart, Parisi.

133

Art. 4. *Vtrum effectus sacerdotij Christi non solum ad alios pertinuerit, sed etiam ad ipsum?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod effectus sacerdotij Christi non solum pertinuerit ad alios, sed etiam ad ipsum. Ad officium enim sacerdotis pertinet, pro populo orare: secundum illnd 2. Machab. 1. Orationem faciebant sacerdotes, dum consummaretur sacrificium. Sed Christus non solnm pro aliis orauit, sed etiam pro seipso: secundum quod supra dictum est*: sicut expresse dicitur Hebr. 5. quod in diebus carnis suæ, preces, supplicationesque ad Deum, qui possit illum saluum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis obtulit. Ergo sacerdotium Christi effectum habuit non solum in aliis sed etiam in seipso.

4. d.4. q.1. a.3. q.5.

* q.21. a.3.

¶ 2. Præterea, Christus sacrificium obtulit seipsum

in sua passione. Sed per passionem suam non solum
q.19.a.3. & 4. aliis meruit, sed etiam sibi: vt supra habitum est *. Ergo sacerdotium Christi non solum habuit effectum in aliis, sed etiam in seipso.

¶ 3. Præterea, Sacerdotium veteris legis fuit figura sacerdotij Christi. Sed sacerdos veteris legis non solum pro aliis, sed etiam pro seipso sacrificium offerebat. Dicitur enim Leuit. 16. quod Pontifex ingreditur Sanctuarium, vt roget pro se, & pro domo sua, & pro vniuerso cœtu filiorum Israel. Ergo etiam sacerdotium Christi non solum in aliis, sed in seipso effectum habuit.

canon. 10. concil. 1. Ephes. cui præfuit Cyril. t. 1. concil. SED contra est, quod in Ephesina * synodo legitur, Si quis dicit Christum pro se obtulisse oblationem, & non magis pro nobis solum: (non enim indiguit sacrificio, qui peccatum nescit) anathema sit. Sed in sacrificio offerendo, potissime sacerdotis consistit officium. Ergo sacerdotium Christi non habuit effectum in ipso Christo.

art. 1. huius quæst. RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est *, sacerdos constituitur medius inter Deum & populum. Ille autem indiget medio ad Deum, qui per seipsum accedere ad Deum non potest: & talis sacerdotio subiicitur, effectum sacerdotij participans. Hoc autem Christo non competit: dicit enim Apost. ad Hebr. 7. Accedens per semetipsum ad Deum, semper viuens, ad interpellandum pro nobis. Et ideo Christo non conuenit effectum sacerdotij in se suscipere, sed potius ipsum aliis communicare. Primum enim agens in quolibet genere, ita est influens, quod non est recipiens in genere illo: sicut sol illuminat, sed non illuminatur, & ignis calefacit, sed non calefit. Christus autem est fons totius sacerdotij: nam sacerdos legalis erat figura ipsius: sacerdos autem nouæ legis in persona ipsius operatur, secundum illud 2. ad Cor. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi. Et ideo non competit Christo effectum sacerdotij recipere.

Ad primum ergo dicendum, quod oratio etsi conueniat sacerdotibus, non tamen est eorum officio propria. Cuilibet enim conuenit & pro se, & pro aliis orare: secundum illud Iacob. vlt. Orate pro inuicem, vt saluemini. Et sic posset dici, quod oratio qua Christus pro se orauit, non erat actus sacerdotij eius. Sed hæc responsio videtur excludi per hoc, quod Apostolus Hebr. 5. cum dixisset, Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech: subdit,
in arg. 1. Qui in diebus carnis suæ preces, &c. vt supra *. Et ita videtur

videtur quod oratio, qua Christus orauit, ad eius sacerdotium pertineat. Et ideo oportet dicere, quod alij sacerdotes effectum sacerdotij sui participant: non in quantum sacerdotes, sed in quantum peccatores, vt infra dicetur. Christus autem, simpliciter loquendo, peccatum non habuit. Habuit tamen similitudinem peccati in carne: vt dicitur Rom. 8. Et ideo non simpliciter dicendum est, quod ipse effectum sacerdotij participauerit, sed secundum quid, scilicet secundum passibilitatem carnis. Vnde signanter dicit, Qui possit illum saluum facere à morte.

Ad secundum dicendum, quod in oblatione sacrificij cuiuscumque sacerdotis, duo possunt considerari, scilicet ipsum sacrificium oblatum, & deuotio offerentis. Proprius autem effectus sacerdotij est id, quod sequitur ex ipso sacrificio. Christus autem consecutus est per suam passionem, gloriam resurrectionis, non quasi ex vi sacrificij quod offertur per modum satisfactionis: sed ex ipsa deuotione, qua secundum charitatem humiliter passionem sustinuit.

Ad tertium dicendum, quod figura non potest adæquare veritatem. Vnde sacerdos figuralis veteris legis non poterat ad hanc perfectionem pertingere, vt sacrificio satisfactorio non indigeret. Sed Christus non indiguit: vnde non est similis ratio de vtroque. Et hoc est quod Apostolus dicit, Lex homines constituit sacerdotes, infirmitatem habentes: sermo autem iurisiurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

Art. 5. *Vtrum sacerdotium Christi permaneat in æternum?* 134

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod sacerdotium Christi non permaneat in æternum. Quia (vt dictum est *) illi soli effectu sacerdotij indigent, qui habent infirmitatem peccati, quæ per sacerdotis sacrificium expiari potest. Sed hoc non erit in æternum: quia in Sanctis nulla erit infirmitas, secundum illud Isai. 60. Populus tuus omnes iusti. Peccatorum autem infirmitas inexpiabilis erit: quia in inferno nulla est redemptio. Ergo sacerdotium Christi frustra remaneret in æternum.

art. seq. co. & q. 6. ad 3. a. 5. co. & 1. 2. q. 106. a. 4. & 3. d. 22. q. 1. a. 1. ad 4.
* *a. præc.*

¶ 2. Præterea, Sacerdotium Christi præcipue manifestatum est in eius passione & morte, quando per proprium sanguinem introiuit in Sancta: vt dicitur Hebr. 9. Sed passio & mors Christi non erit in æternum, secundum illud Rom. 6. Christus resurgens à mortuis, iam non moritur. Ergo sacerdotium Christi non est in æternum.

¶ 3. Præterea, Christus est sacerdos non secundum quod Deus, sed secundum quod homo. Sed Christus quandoque non fuit homo, scilicet in triduo mortis. Ergo sacerdotium Christi non est in æternum.

SED contra est, quod dicitur in Psalm. 109. Tu es sacerdos in æternum.

RESPONDEO dicendum, quod in officio sacerdotis duo possunt considerari. Primo quidem, ipsa oblatio sacrificij. Secundo, ipsa sacrificij consummatio: quæ quidem consistit in hoc, quod illi pro quibus sacrificium offertur, finem sacrificij consequuntur. Finis autem sacrificij, quod Christus obtulit, non fuerunt bona temporalia, sed æterna, quæ per eius mortem adipiscimur (vnde dicitur Hebr. 9. quod Christus est assistens Pontifex futurorum bonorum:) ratione cuius, Christi sacerdotium dicitur esse æternum.

Et hæc quidem consummatio sacrificij Christi præfigurabatur in hoc ipso, quod Pontifex legalis semel in anno cum sanguine hirci & vituli intrabat in Sancta Sanctorum: vt dicitur Leuit. 16. cum tamen hircum & vitulum non immolaret in Sanctis Sanctorum, sed extra. Et similiter Christus in Sancta Sanctorum, id est in ipsum cœlum intrauit: & nobis viam parauit intrandi, per virtutem sanguinis sui, quem pro nobis in terra effudit.

Ad primum ergo dicendum, quod Sancti qui erunt in patria, non indigebunt vlterius expiari per sacerdotium Christi: sed expiati iam indigebunt consummari per ipsum Christum, à quo gloria eorum dependet. Vnde dicitur Apoc. 21. quod claritas Dei illuminat illam, scilicet ciuitatem Sanctorum; & lucerna eius est agnus.

Ad secundum dicendum, quod licet passio & mors Christi de cætero non sint iteranda, tamen virtus illius hostiæ semel oblatæ, permanet in æternum: quia vt dicitur ad Hebr. 10. vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos. Et per hoc patet etiam responsio ad tertium. Vnitas autem huius oblationis figurabatur in lege, per hoc quod semel in anno legalis Pontifex cum solemni oblatione sanguinis intrabat in Sancta: vt dicitur Leuitic. 16. Sed deficiebat figura à veritate in hoc, quod illa hostia non habebat sempiternam virtutem: & ideo annuatim illæ hostiæ reiterabantur.

135 Inf. q. 61 a. 3. ad 3. & 4. d. 8. q. 1. art. 2. q. 3.

Art. 6. *Vtrum sacerdotium Christi fuerit secundum ordinem Melchisedech?*

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod sacerdotium Christi non fuerit secundum ordinem Melchisedech,

chisedech. Christus enim est fons totius sacerdotij, tanquam principalis sacerdos. Sed illud quod est principale, non sequitur ordinem alterius, sed alia sequuntur ordinem ipsius. Ergo Christus non debet dici sacerdos secundum ordinem Melchisedech.

¶ 2. Præterea, Sacerdotium veteris legis, propinquius fuit sacerdotio Christi, quam sacerdotium, quod fuit ante legem. Sed sacramenta tanto expressius significabant Christum, quanto propinquiora fuerunt Christo: vt patet ex his, * quæ in 2. parte dicta sunt. Ergo sacerdotium Christi magis debet denominari secundum sacerdotium legale, quam secundum sacerdotium Melchisedech, quod fuit ante legem. 2.2. q.2. art.7.

¶ 3. Præterea, Heb. 7. dicitur, quod est Rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque numerum dierum, neque finem vitæ habens. Quæ quidem conueniunt soli filio Dei. Ergo non debet dici Christus sacerdos secundum ordinem Melchisedech, tanquam cuiusdam alterius, sed secundum ordinem suipsius.

SED contra est, quod dicitur in Psal. 109. Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *, legale sacerdotium fuit figura sacerdotij Christi: non quidem quasi adæquans veritatem, sed multum ab ea deficiens. Tum quia sacerdotium legale non mundabat peccata: tum etiam quia non erat æternum, sicut sacerdotium Christi. Ipsa autem excellentia sacerdotij Christi ad sacerdotium Leuiticum fuit figurata in sacerdotio Melchisedech, qui ab Abraham decimas sumpsit, in cuius lumbis decimatus est quodammodo ipse sacerdos legalis. Et ideo sacerdotium Christi dicitur esse secundum ordinem Melchisedech, propter excellentiam veri sacerdotij ad figurale sacerdotium legis. *.4 huius q. ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus non dicitur esse secundum ordinem Melchisedech, quasi principalioris sacerdotis, sed quasi præfigurantis excellentiam sacerdotij Christi ad sacerdotium Leuiticum.

Ad secundum dicendum, quod in sacerdotio Christi duo possunt considerari: scilicet ipsa oblatio Christi, & participatio eius. Quantum ad ipsam oblationem, expressius figurabat sacerdotium Christi sacerdotium legale per sanguinis effusionem, quam sacerdotium Melchisedech, in quo sanguis non effundebatur: sed quantum ad participationem huius sacrificij & eius effectum (in quo præcipue attenditur excellentia sacerdotij Christi ad sacerdotium legale) expressius præfigurabatur per sacerdotium Melchisedech,

qui offerebat panem & vinum, significantia (vt Augustin.* dicit) ecclesiasticam vnitatem, quam constituit participatio sacrificij Christi. Vnde etiam in noua lege verum Christi sacrificium communicatur fidelibus sub specie panis & vini.

refertur de conse. dist. 2. c. quia passus.

Ad tertium dicendum, quod Melchisedech dictus est sine patre, & sine matre, & sine genealogia, & quod non habet initium dierum neque finem: non quia ista non habuerit, sed quia in Scriptura sacra ista de eo non leguntur. Et per hoc ipsum (vt Apostolus ibidem dicit) assimilatus est filio Dei; qui in terris est sine patre, & in cœlis sine matre, & sine genealogia; secundum illud Isai. 53. Generationem eius quis enarrabit? & secundum diuinitatem neque principium neque finem habet dierum.

QVAESTIO XXIII.

De adoptione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est, an adoptio Christo conueniat.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Deo conueniat adoptare filios?
¶ Secundo, vtrum hoc conueniat soli Deo patri?
¶ Tertio, vtrum sit proprium hominum adoptari in filios Dei?
¶ Quarto, vtrum Christus possit dici filius adoptiuus?

Art. I. *Vtrum Deo conueniat filios adoptare?*

136
3. dis. 10. q. 2. a. 1. q. 1 & 4. cont. c. 17 fin.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Deo non conueniat filios adoptare. Nullus enim adoptat nisi extraneam personam in filium: secundum quod Iuristæ dicunt. Sed nulla persona est extranea à Deo, qui est omnium creator. Ergo videtur, quod Deo non conuenit adoptare.

¶ 2. Præterea, Adoptio videtur esse introducta in defectum filiationis naturalis. Sed in Deo inuenitur naturalis filiatio: vt in prima parte habitum est*. Ergo non conuenit Deo filios adoptare.

p. p. q. 33. ar. 3.

¶ 3. Præterea, Ad hoc aliquis adoptatur, vt in hæreditate adoptantis succedat. Sed in hæreditate Dei non videtur aliquis posse succedere: quia ipse nunquam decedit. Ergo Deo non conuenit adoptare.

SED contra est, quod dicitur Ephes. primo, Prædestinauit nos in adoptionem filiorum Dei. Sed prædestinatio Dei non est irrita. Ergo Deus aliquos sibi adoptat in filios.

RESPONDEO dicendum, quod aliquis homo adoptat

adoptat alium sibi in filium, in quantum ex sua bonitate admittit eum ad participationem suæ hæreditatis. Deus autem est infinitæ bonitatis, ex qua contingit, quod ad participationem bonorum suorum suas creaturas admittit. Et præcipue rationales creaturas, quæ in quantum sunt ad imaginem Dei factæ, sunt capaces beatitudinis diuinæ, quæ quidem consistit in fruitione Dei: per quam etiam ipse Deus beatus est, & per se ipsum diues, in quantum scilicet seipso fruitur. Hoc autem dicitur hæreditas alicuius, ex quo ipse est diues. Et ideo in quantum Deus ex sua bonitate admittit homines ad beatitudinis hæreditatem, dicitur eos adoptare. Hoc autem plus habet adoptatio diuina, quam humana: quia Deus hominem quem adoptat, idoneum facit per gratiæ munus ad hæreditatem cælestem percipiendam. Homo autem non facit idoneum eum quem adoptat, sed potius eum iam idoneum eligit adoptando.

Ad primum ergo dicendum, quod homo in sua natura consideratus, non est extraneus à Deo, quantum ad bona naturalia, quæ recipit: est tamen extraneus, quantum ad bona gratiæ & gloriæ, & secundum hoc adoptatur.

Ad secundum dicendum, quod hominis est operari ad supplendam suam indigentiam: non autem Dei, cui conuenit operari ad communicandam suæ perfectionis abundantiam Et ideo sicut per actum creationis communicatur bonitas diuina omnibus creaturis, secundum quamdam similitudinem: Ita per actum adoptionis communicatur similitudo naturalis filiationis hominibus, secundum illud Rom. 8. Quos præsciuit conformes fieri imaginis filij sui.

Ad tertium dicendum, quod bona spiritualia possunt simul à pluribus possideri, non autem bona corporalia. Et ideo hæreditatem corporalem nullus potest percipere, nisi succedens decedenti: hæreditatem autem spiritualem simul omnes ex integro accipiunt sine detrimento Patris semper viuentis. Quamuis posset dici, quod Deus decedit, secundum quod est in nobis per fidem, vt incipiat in nobis esse per speciem: sicut glos. dicit Rom. 8. super illud, Si filij, & hæredes. glor. ibi.

Art. 2. *Vtrum adoptare conueniat toti Trinitati?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod adoptare non conueniat toti Trinitati. Adoptatio enim dicitur in diuinis ad similitudinem rerum humanarum. Sed in rebus humanis soli illi conuenit adoptare, qui potest filios generare: quod in 137 3. di. 10. q. 2. a. 1. q. 2. & 3.

diuinis conuenit soli Patri. Ergo in diuinis solus Pater potest adoptare.

¶ 2. Præterea, Homines per adoptionem efficiuntur fratres Christi: secundum illud Rom. 8. Vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Fratres autem dicuntur, qui sunt filij vnius patris: vnde & Dominus dicit Io. 20. Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum. Ergo solus Pater Christi habet filios adoptiuos.

¶ 3. Præterea, Galat. 4. dicitur, Misit Deus Filium suum, vt adoptionem filiorum Dei reciperemus: quoniam autem estis filij Dei, misit Deus spiritum Filij sui in corda vestra, clamantem, Abba, pater. Ergo eius est adoptare, cuius est Filium, & Spiritum sanctum habere. Sed hoc est solius personæ Patris. Ergo adoptare conuenit soli personæ Patris.

SED contra, Eius est adoptare nos in filios, quem nos patrem possumus nominare. Vnde dicitur Rom. 8. Accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, pater. Sed cum Deo dicimus, Pater noster, hoc pertinet ad totam Trinitatem: sicut & cætera nomina, quæ dicuntur de Deo relatiue ad creaturam, vt in prima parte habitum est *. Ergo adoptare conuenit toti Trinitati.

p. p. q. 39. art. 7.

RESPONDEO dicendum, quod hæc est differentia inter filium Dei adoptiuum, & naturalem: quod filius Dei naturalis est genitus, non factus: filius autem adoptiuus est factus, secundum illud Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Dicitur tamen quandoque filius adoptiuus esse genitus propter spiritualem regenerationem, quæ est gratuita, non naturalis: vnde dicitur Iacob. 1. Voluntarie genuit nos Verbo veritatis. Quamuis autem generare in diuinis, sit proprium personæ Patris, tamen facere quemcumque effectum in creaturis, est commune toti Trinitati propter vnitatem naturæ: quia vbi est vna natura, oportet quod sit vna virtus, & vna operatio. Vnde Dominus dicit Ioan. 5. Quæcumque Pater facit, hæc & filius similiter facit. Et ideo adoptare homines in filios Dei, conuenit toti Trinitati.

Ad primum ergo dicendum, quod omnes personæ humanæ non sunt vnius naturæ secundum numerum, vt oporteat vnam esse omnium operationem tantum, & vnum effectum, sicut accidit in diuinis. Et ideo quantum ad hoc, non potuit attendi similitudo vtrobique.

Ad secundum dicendum, quod nos per adoptionem efficimur fratres Christi, quasi eumdem patrem habentes cum ipso: qui tamen alio modo est pater Christi,

fti,& alio modo eſt pater noſter. Vnde ſignanter Dominus Ioan. 20. ſeorſum dixit, Patrem meum: & ſeorſum dixit, Patrem veſtrum: eſt enim Pater Chriſti, naturaliter generando: quod eſt proprium ſibi. Eſt autem pater noſter voluntarie aliquid faciendo, quod eſt commune ſibi, & Filio, & Spiritui ſancto. Et ideo Chriſtus non eſt filius totius Trinitatis, ſicut nos.

Ad tertium dicendum, quod ſicut dictum eſt *, filiatio adoptiua eſt quædam ſimilitudo filiationis æternæ, ſicut omnia quæ in tempore facta ſunt, ſimilitudines quædam ſunt eorum, quæ ab æterno fuerunt. Aſsimilatur autem homo ſplendori æterni filij, per gratiæ claritatem quæ attribuitur Spiritui ſancto. Et ideo adoptatio licet ſit communis toti Trinitati, appropriatur tamen Patri vt auctori, Filio vt exemplari, Spiritui ſancto vt imprimenti in nobis huius ſimilitudinem exemplaris. *art. præced.

Art. 3. *Vtrum adoptari ſit proprium rationalis creaturæ?* 138

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod adoptari non ſit proprium rationalis creaturæ. Non enim dicitur Deus, pater creaturæ, niſi per adoptionem. Dicitur autem pater creaturæ etiam irrationalis: ſecundum illud Iob 28. Quis eſt pluuiæ pater, & ſtillas roris quis genuit? Ergo adoptari non eſt proprium rationalis creaturæ. *3. di. 10. q. 2. a. 2. q. 1. & 2. & 4 cör. c 17. fin. & 21. fin.*

¶ 2. Præterea, Per adoptionem dicuntur aliqui filij Dei. Sed eſſe filios Dei, in Scriptura proprie videtur attribui Angelis, ſecundum illud Iob 1. Quadam autem die cum aſsiſterent filij Dei coram Domino. Ergo non eſt proprium creaturæ rationalis adoptari.

¶ 3. Præterea, Quod eſt proprium alicui naturæ, conuenit omnibus habentibus naturam illam: ſicut riſibile conuenit omnibus hominibus. Sed adoptari non conuenit omni rationali naturæ. Ergo adoptari non eſt proprium rationalis creaturæ.

SED contra eſt, quod filij adoptati ſunt hæredes Dei, vt patet Roman. 8. Sed talis hæreditas conuenit ſoli rationali creaturæ. Ergo proprium eſt creaturæ rationalis adoptari.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut dictum eſt *, filiatio adoptionis eſt quædam ſimilitudo filiationis naturalis. Filius autem Dei naturaliter procedit à Patre, vt verbum intellectuale, vnum cum ipſo Patre exiſtens. Huic ergo verbo tripliciter poteſt aliquid aſsimilari. Vno quidem modo ſecundum rationem formæ, non autem ſecundum intellectualitatem ipſius: ſicut forma domus exterius conſtitutæ, aſsimilatur verbo mentali artificis, ſecundum ſpeciem formæ, non *art. præ. ad 3. & art. 1.*

autem

autem secundum intelligibilitatem: quia forma domus in materia non est intelligibilis, sicut erat in mente artificis. Et hoc modo Verbo æterno assimilatur quælibet creatura, cum sit facta per Verbum. Secundo modo assimilatur creatura Verbo non solum quantum ad rationem formæ, sed etiam quantum ad intellectualitatem ipsius: sicut etiam scientia, quæ fit in mente discipuli, assimilatur verbo, quod est in mente magistri. Et hoc modo creatura rationalis etiam secundum suam naturam assimilatur verbo Dei. Tertio modo assimilatur creatura verbo Dei æterno, secundum vnitatem, quam habet ad Patrem: quod quidem fit per gratiam, & charitatem, Vnde Dominus orat Ioan. 17. Sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus. Et talis assimilatio perficit rationem adoptionis: quia sic assimilatis debetur hæreditas æterna. Vnde manifestum est, quod adoptari conuenit soli creaturæ rationali: non tamen omni, sed solum habenti charitatem, quæ est diffusa in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, vt dicitur Rom. 5. Et ideo Rom. 8. Spiritus sanctus dicitur spiritus adoptionis filiorum.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus dicitur pater creaturæ irrationalis, non proprie per adoptionem, sed per creationem, secundum primam participationem similitudinis.

Ad secundum dicendum, quod Angeli dicuntur filij Dei, filiatione adoptionis: non quia ipsis primo conueniat, sed quia ipsi primo adoptionem filiorum receperunt.

Ad tertium dicendum, quod adoptio non est proprium consequens naturam, sed consequens gratiam, cuius natura rationalis est capax. Et ideo non
139 oportet quod omni rationali creaturæ conueniat, sed quod omnis rationalis creatura sit capax adoptionis.

Inf. q. 32. a. 3. q. 43. a. 1. co. & 3. d. 10. q. 2. a. 2. q. 3. & 4. contr. c. 4 & ver. q. 29. ar. 1. ad 1.

Art. 4. *Vtrum Christus, secundum quod homo, sit filius Dei adoptiuus?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus, secundum quod homo, sit filius Dei adoptiuus. Dicit enim Hilar. * de Christo loquens, Potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humanitas adoptatur. Ergo Christus, secundum quod homo, est filius adoptiuus.

¶ 2. Præterea, Aug. dicit † in lib. de Prædestinat. Sanct. quod ea gratia fit ab initio fidei homo quicumque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Sed alij homines sunt Christiani per gratiam adoptionis. Ergo & ille homo est Christus per

** li. 2. de tri. à me. † c. 15. ante me. d. 17.*

per adoptionem: & ita videtur esse filius adoptiuus.

¶ 3. Præterea, Christus, secundum quod homo, est seruus. Sed dignus est esse filium adoptiuum, quam seruum. Ergo multo magis Christus, secundum quod homo, est filius adoptiuus.

SED contra est, quod Ambr.* dicit in lib. de Incarn. Adoptiuum filium, non dicimus filium esse natura, sed eum dicimus natura esse filium, qui verus est filius Christus autem est verus, & naturalis Dei filius, secundum illud 1. Ioan, vlt. Vt simus in vero filio eius Iesu Christo. Ergo Christus secundum quod homo, non est filius adoptiuus. *c 8. in fi. tom. 2.*

RESPONDEO dicendum, quod filiatio proprie conuenit hypostasi, vel personæ, non autem naturæ: vnde & in prima parte dictum est*, quod filiatio est proprietas personalis. In christo autem non est alia persona, vel hypostasis, quam increata, cui conuenit esse filium per naturam. Dictum est autem supra*, quod filiatio adoptionis est participata similitudo filiationis naturalis. Non autem recipitur, aliquid dici participatiue, quod per se dicitur. Et ideo Christus, qui est filius Dei naturalis, nullo modo potest dici filius adoptius. Secundum autem illos, qui ponunt in Christo duas personas, vel duas hypostases, seu duo supposita, nihil rationabiliter prohiberet Christum hominem dici filium adoptiuum. *p. 1. q. 33. a. 2. & 3.* *art. prac. in co. & locis ibi cit.*

Ad primum ergo dicendum, quod sicut filiatio non proprie conuenit naturæ, ita nec adoptio. Et ideo cum dicitur quod carnis humanitas adoptatur, impropria est locutio. Et accipitur ibi adoptio pro vnione humanæ naturæ ad personam Filij.

Ad secundum dicendum, quod similitudo illa Augustini est intelligenda, quantum ad principium: quia scilicet, sicut sine meritis quilibet homo habet, vt sit Christus: ita ille homo sine meritis habuit, vt esset Christus. Est tamen differentia, quantum ad terminum: quia scilicet Christus per gratiam vnionis est filius naturalis, alius autem per gratiam habitualem est filius adoptiuus. Gratia autem habitualis in Christo non facit de non filio filium adoptiuum, sed est quidam effectus filiationis naturalis in anima Christi, secundum illud Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti à Patre, plenum gratiæ, & veritatis.

Ad tertium dicendum, quod esse creaturam, & etiam seruitus, vel subiectio ad Deum, non solum respicit personam, sed etiam naturam: quod non potest dici de filiatione. Et ideo non est similis ratio.

QVÆ.

QVAESTIO XXV.

De prædestinatione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de prædestinatione Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus sit prædestinatus?

¶ Secundo, vtrum sit prædestinatus, secundum quod homo?

¶ Tertio, vtrum eius prædestinatio sit exemplar nostræ prædestinationis?

¶ Quarto, vtrum sit causa prædestinationis nostræ?

140 Art. 1. *Vtrum Christo conueniat prædestinatum esse?*

1.dis.40. q.2.co.fi. & ad 5. & 3.di. 7.q.3.a. 2.q.1.& q.3.a.2. q.3.& 4. contr.c.9 ad 2.& Rc.1.lib. 3.col.4. * q. prac. art.4 † p.p q. 23.a.5.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christo non conueniat prædestinatum esse. Terminus enim prædestinationis videtur esse adoptio filiorum, secundum illud Ephes. 1. Prædestinauit nos in adoptionem filiorum. Sed Christo non conuenit esse filium adoptiuum: vt dictum est *. Ergo Christo non conuenit prædestinatum esse.

¶ 2. Præterea, In Christo duo est considerare, scilicet naturam humanam, & personam. Sed non potest dici, quod Christus sit prædestinatus ratione humanæ naturæ; quia hæc est falsa, Humana natura est filius Dei. Similiter etiam neque ratione personæ, quia illa persona non habet ex gratia, quod sit filius Dei, sed ex natura: prædestinatio autem est eorum quæ sunt ex gratia, vt in prima parte dictum est. † Ergo Christus non est prædestinatus filius Dei.

¶ 3. Præterea, Sicut illud quod est factum, non semper fuit: ita & illud quod est prædestinatum, eo quod prædestinatio antecessionem quandam importat. Sed quia Christus semper fuit Deus & filius Dei, non proprie dicitur, quod homo ille sit factus filius Dei. Ergo pari ratione non debet dici, quod Christus sit prædestinatus filius Dei.

SED contra est, quod Apostolus dicit Rom. 1. de Christo loquens, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute.

1.p q.23. a.1.& 4.

RESPONDEO dicendum, quod sicut patet ex his, quæ in prima parte dicta sunt *, prædestinatio proprie accepta, est quædam diuina præordinatio ab æterno, de his quæ per gratiam Dei sunt fienda in tempore. Est autem hoc in tempore factum per gratiam vnionis à Deo, vt homo esset Deus, & Deus esset homo. Nec potest dici, quod Deus ab æterno non præordinauerit hoc se facturum in tempore: quia sequeretur

queretur quod diuinæ menti aliquid de nouo accideret. Et ideo oportet dicere, quod ipsa vnio naturarum in persona Christi cadat sub æterna Dei prædestinatione: & ratione hujus, Christus dicitur esse prædestinatus.

Ad primum ergo dicendum, quod Apost. ibi loquitur de prædestinatione, qua nos prædestinamur vt simus filij adoptiui. Sicut autem Christus singulari modo præ aliis est Dei filius naturalis: ita quodam singulari modo est prædestinatus.

Ad secundum dicendum, quod sicut dicitur in gl. * Rom. 1. quidam dixerunt prædestinationem intelligendam esse de natura, non de persona: quia scilicet humanæ naturæ facta est hæc gratia, vt vniretur filio Dei in vnitate personæ. Sed secundum hoc, locutio Apostoli est impropria, propter duo. Primo quidem ratione communi. Non enim dicimus naturam alicuius prædestinari, sed ipsum suppositum: quia prædestinari est dirigi in salutem, quod quidem est suppositi agentis propter beatitudinis finem. Secundo ratione speciali; quia esse filium Dei, non conuenit humanæ naturæ: est enim hæc falsa, Humana natura est filius Dei: nisi forte quis velit sic exponere extorta expositione, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute: id est prædestinatum est, vt humana natura vniretur filio Dei in persona. Relinquitur ergo, quod prædestinatio attribuatur personæ Christi: non quidem secundum se, vel secundum quod subsistit in diuina natura, sed secundum quod subsistit in humana natura. Vnde cum dixisset Apostolus, Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, subiunxit, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute: vt daret intelligere, quod secundum hoc, quod est factus ex semine Dauid secundum carnem, est prædestinatus filius Dei in virtute. Quamuis enim sit naturale illi personæ secundum se consideratæ, quod sit filius Dei in virtute: non tamen est ei naturale secundum humanam naturam, secundum quam hoc sibi conuenit per gratiam vnionis.

glosſ. ord. ſuper illud, Qui prædeſtinatus eſt filius Dei.

Ad tertium dicendum, quod Origenes super Epistolam ad Roman. * dicit hanc esse literam Apostoli, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute: ita quod non designetur aliqua antecessio: & sic nihil habet difficultatis. Alij vero antecessionem, quæ designatur in hoc participio, prædestinatus, referunt, non ad id quod est esse filium Dei, sed ad eius manifestationem: secundum illum consuetum modum loquendi in scripturis, quo res dicuntur fieri, quando innotescunt: vt sit

Ad Rom. 3. ſuper illud verbũ Pauli, tom. 3.

sit sensus, quod Christus prædestinatus est manifestari filius Dei. Sed sic non propriè prædestinato accipitur: nam aliquis dicitur propriè prædestinari secundum quod dirigitur in finem beatitudinis: beatitudo autem Christi non dependet ex nostra cognitione. Et ideo melius dicendum est, quod illa antecessio, quam importat hoc participium, prædestinatus, non refertur ad personam secundum seipsam, sed ratione humanæ naturæ: quia scilicet persona illa, etsi ab æterno fuerit filius Dei, hoc tamen non fuit semper, quod subsistens in natura humana, fuerit filius Dei. Vnde Augustinus dicit in lib. de Prædestinatione Sanctorum *, Prædestinatus est Iesus, vt qui futurus erat secundum carnem filius Dauid, esset tamen in virtute filius Dei.

cap. 15. à med. t. 7.

Et est considerandum, quod licet hoc participium prædestinatus, importet antecessionem, sicut & hoc participium factus: aliter tamen & aliter. Nam fieri pertinet ad ipsam rem, secundum quod in se est: prædestinari autem pertinet ad aliquem, secundum quod est in apprehensione alicuius præordinantis. Id autem quod subest alicui formæ, & naturæ secundum rem, potest apprehendi, vel prout est sub forma illa, vel etiam absolute. Et quia absolute non conuenit personæ Christi, quod inceperit esse filius Dei, conuenit autem ei, secundum quod intelligitur vel apprehenditur vt in natura humana existens (quia scilicet hoc aliquando incepit esse, quod in natura humana existens esset filius Dei:) ideo magis est hæc vera, Christus est prædestinatus filius Dei, quam ista, Christus est factus filius Dei.

141 Art. 2. *Vtrum hæc sit falsa, Christus, secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei?*

3. d. 10. q. 1. a. 1. q. 3. & 4. cont. c. 9. ad 1.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod hæc sit falsa, Christus secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei. Hoc enim est vnusquisque secundum aliquod tempus, quod est prædestinatus esse, eo quod prædestinatio Dei non fallitur. Si ergo Christus, secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei, videtur sequi quod sit filius Dei, secundum quod homo. Hoc autem est falsum. Ergo & primum.

¶ 2. Præterea, Illud quod conuenit Christo, secundum quod homo, conuenit cuilibet homini, eo quod ipse est vnius speciei cum aliis hominibus. Si ergo Christus, secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei, sequeretur quod cuilibet homini hoc conueniat. Hoc autem est falsum. Ergo & primum.

¶ 3.

¶ 3. Præterea, Hoc ab æterno prædeſtinatur, quod eſt aliquando fiendum in tempore. Sed magis hæc eſt vera, Filius Dei factus eſt homo, quam iſta; Homo factus eſt filius Dei, vt ſupra habitum eſt *. Ergo magis hæc eſt vera, Chriſtus ſecundum quod eſt filius Dei, prædeſtinatus eſt eſſe homo; quam è conuerſo, Chriſtus ſecundum quod eſt homo, eſt prædeſtinatus eſſe filius Dei. *q. 16. art. 6. & 7.*

SED contra eſt, quod Auguſtinus dicit in lib. de Prædeſt. Sanctor. * Ipſum dominum gloriæ, in quantum homo factus eſt Dei filius, prædeſtinatum eſſe dicimus. *cap. 15. à med. t. 7.*

RESPONDEO dicendum, quod in prædeſtinatione duo poſſunt conſiderari. Vnum quidem ex parte ipſius prædeſtinationis æternæ: & ſecundum hoc importat anteceſsionem quamdam reſpectu eius, quod ſub prædeſtinatione cadit. Alio modo poteſt conſiderari ſecundum effectum temporalem: qui quidem eſt aliquod gratuitum Dei donum. Dicendum eſt ergo, quod ſecundum vtrumque iſtorum attribuitur prædeſtinatio Chriſto, ratione ſolius humanæ naturæ: Nam humana natura non ſemper fuit Verbo vnita: & ei etiam hoc per gratiam eſt collatum, vt filio Dei in perſona vniretur. Et ideo ſolum ratione humanæ naturæ prædeſtinatio competit Chriſto. Vnde Auguſt. dicit in lib. de prædeſt. Sanctor. * Prædeſtinata eſt iſta humanæ naturæ tanta, & tam celſa & ſumma ſubuectio, vt quo attolleretur altius non haberet. Hoc autem dicimus conuenire alicui, ſecundum quod homo, quod ei conuenit ratione humanæ naturæ. Et ideo dicendum eſt, quod Chriſtus ſecundum quod homo, eſt prædeſtinatus eſſe filius Dei. *c. 15. poſt med. t. 7.*

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, Chriſtus ſecundum quod homo, eſt prædeſtinatus eſſe filius Dei: hæc determinatio, ſecundum quod homo, poteſt referri ad actum ſignificatum per participium dupliciter. Vno modo ex parte eius quod materialiter cadit ſub prædeſtinatione: & hoc modo falſa. Eſt enim ſenſus, quod prædeſtinatum ſit, vt Chriſtus ſecundum quod homo, ſit filius Dei: & in hoc ſenſu procedit obiectio. Alio modo poteſt referri ad ipſam propriam rationem actus, prout ſcilicet prædeſtinatio importat in ſui ratione anteceſsionem & effectum gratuitum. Et hoc modo conuenit Chriſto ratione humanæ naturæ, vt dictum eſt *. Et ſecundum hoc dicitur, prædeſtinatus, ſecundum quod homo. *In co. art.*

Ad ſecundum dicendum, quod aliquid poteſt conue

conuenire alicui homini ratione humanæ naturæ, dupliciter. Vno modo sic, quod humana natura sit causa illius: sicut esse risibile conuenit Sorti ratione humanæ naturæ, ex cuius principiis causatur. Et hoc modo prædestinati non conuenit nec Christo, nec alteri homini ratione humanæ naturæ: & in hoc sensu procedit obiectio. Alio modo dicitur conuenire aliquid alicui ratione humanæ naturæ, cuius humana natura est susceptiua: & sic dicimus Christum esse prædestinatum ratione humanæ naturæ: quia prædestinatio refertur ad exaltationem humanæ naturæ in ipso, vt dictum est *.

In co.a.3. d.7.q.3. a.1.& 2. q.2. † c.15.à med.t.7.

Ad tertium dicendum; quod sicut August. dicit in lib. de Prædest. Sanctorum †. Ipsa est illa ineffabiliter facta hominis à Deo verbo susceptio singularis, vt filius Dei & hominis simul, & filius hominis propter susceptum hominem, & filius Dei propter suscipientem vnigenitum Deum veraciter & proprie diceretur. Et ideo quia illa susceptio sub prædestinatione cadit, tamquam gratuita: vtrumque potest dici, scilicet quod & filius Dei prædestinatus sit esse homo, & filius hominis prædestinatus sit esse filius Dei. Quia tamen gratia non est facta filio Dei vt esset homo, sed potius humanæ naturæ, vt filio Dei vniretur: magis proprie potest dici, quod Christus secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei, quam quod Christus secundum quod filius Dei, sit prædestinatus esse homo.

142 Art. 3. *Vtrum prædestinatio Christi sit nostræ prædestinationis exemplar?*

3.d.10.q.3.a.3.& Ro.1.l.3 col.2.fin.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod prædestinatio Christi non sit exemplar nostræ prædestinationis. Exemplar enim præexistit exemplato. Nihil autem præexistit æterno. Cum igitur prædestinatio nostra sit æterna, videtur quod prædestinatio Christi non sit exemplar nostræ prædestinationis.

¶ 2. Præterea, Exemplar ducit in cognitionem exemplati. Sed non oportuit quod Deus duceretur in cognitionem nostræ prædestinationis ex aliquo alio: cum dicatur Rom. 8. Quos præsciuit, hos prædestinauit. Ergo prædestinatio Christi non est exemplar nostræ prædestinationis.

¶ 3. Præterea, Exemplar est conforme exemplato. Sed alterius rationis videtur esse prædestinatio Christi, quam prædestinatio nostra: quia nos prædestinamur in filios adoptionis: Christus autem est prædestinatus filius Dei in virtute, vt dicitur Rom. 1. Ergo eius prædestinatio non est exemplar nostræ prædestinationis.

SED

SED contra est, quod Aug. dicit in lib. de prædestin. Sanct. * Est præclarissimum lumen prædestinationis & gratiæ ipse Saluator, ipse Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus. Dicitur autem lumen prædestinationis & gratiæ, in quantum per eius prædestinationem & gratiam manifestatur nostra prædestinatio: quod videtur ad rationem exemplaris pertinere. Ergo prædestinatio Christi est exemplar nostræ prædestinationis.

c. 15. in prin. t. 7.

RESPONDEO dicendum, quod prædestinatio dupliciter potest considerari. Vno modo secundum ipsum actum prædestinantis: & sic prædestinatio Christi non potest dici exemplar nostræ prædestinationis: vno enim modo, & eodem actu æterno prædestinauit Deus nos & Christum. Alio modo potest prædestinatio considerari secundum illud ad quod aliquis prædestinatur: quod est prædestinationis terminus & effectus. Et secundum hoc prædestinatio Christi est exemplar nostræ prædestinationis: & hoc dupliciter. Primo quidem, quantum ad bonum ad quod prædestinamur. Ipse enim est prædestinatus ad hoc, quod esset Dei filius naturalis: nos autem prædestinamur ad filiationem adoptionis, quæ est quædam participata similitudo filiationis naturalis. Vnde dicitur Rom. 8. Quos præsciuit, hos & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. Alio modo, quantum ad modum consequendi istud bonum, quod est per gratiam, quod quidem in Christo est manifestissimum: quia natura humana in Christo nullis suis præcedentibus meritis est vnita filio Dei. Et de plenitudine gratiæ eius nos omnes accepimus, vt dicitur Ioan. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod illa ratio procedit ex parte illius actus prædestinantis. Et similiter dicendum ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod non est necessarium, quod exemplatum exemplari quantum ad omnia conformetur: sed sufficit quod exemplatum aliqualiter imitetur suum exemplar.

Art. 4. *Vtrum prædestinatio Christi sit causa nostræ prædestinationis?* 143

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod prædestinatio Christi non sit causa nostræ prædestinationis. Aeternum enim non habet causam. Sed prædestinatio nostra est æterna. Ergo prædestinatio Christi non est causa nostræ prædestinationis.

3. d. 10. q. 3. art. 3.

¶ 2. Præterea, Illud quod dependet ex simplici Dei voluntate, non habet aliam causam nisi Dei volunta

luntatem. Sed prædestinatio nostra ex simplici voluntate Dei dependet. Dicitur enim Ephes. 1. Prædestinati secundum propositum eius qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ. Ergo prædestinatio Christi non est causa nostræ prædestinationis.

¶ 3. Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed remota prædestinatione Christi, non remouetur nostra prædestinatio: quia etiam si filius Dei non incarnaretur, erat alius modus possibilis nostræ salutis, vt Aug. dicit in lib. de Trinit.* Prædestinatio ergo Christi non est causa nostræ prædestinationis.

In li. 13. c. 10. non procul à prin. t. 3.

SED contra est, quod dicitur Ephes. 1. Prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum.

RESPONDEO dicendum, quod si consideretur prædestinatio secundum ipsum prædestinationis actum prædestinatio Christi non est causa nostræ prædestinationis: cum vno & eodem actu Deus prædestinauerit ipsum & nos. Si autem consideretur prædestinatio secundum terminum prædestinationis, sic prædestinatio Christi est causa nostræ prædestinationis. Sic enim Deus præordinauit nostram salutem, ab æterno prædestinando, vt per Iesum Christum compleretur. Sub prædestinatione enim æterna non solum cadit id, quod est fiendum in tempore, sed etiam modus & ordo, secundum quem complendum in tempore.

Ad primum ergo & secundum dicendum, quod rationes illæ procedunt de prædestinatione secundum prædestinantis actum.

Ad tertium dicendum, quod si Christus non fuisset incarnandus. Deus præordinasset homines saluari per aliam causam: sed quia præordinauit incarnationem Christi, simul cum hoc præordinauit vt esset nostræ salutis causa.

QVAESTIO XXV.

De adoratione Christi, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de his, quæ pertinent ad Christum in comparatione ad nos. Et primo, de adoratione Christi, qua scilicet nos eum adoramus. Secundo, de hoc, quod est mediator noster ad Deum.

ET CIRCA primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi, & eius humanitas?

¶ Secundo, vtrum caro Christi sit adoranda adoratione latriæ?

¶ Tertio, vtrum adoratio latriæ sit exhibenda imagini Christi?
¶ Quarto, vtrum sit exhibenda cruci Christi?
¶ Quinto, vtrum sit exhibenda matri eius?
¶ Sexto, de adoratione reliquiarum sanctorum.

Art. I. *Vtrum vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi, & eius humanitas?* 144

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non eadem adoratione adoranda sit humanitas Christi, & eius diuinitas. Diuinitas enim Christi est adoranda adoratione quæ est communis patri & filio. Vnde dicitur Ioan. 5. Omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem. Sed huminitas Christi non est communis ei & patri. Ergo non eadem adoratione adoranda est humanitas Christi, & eius diuinitas. *Inf. q. 58. a. 3 c. fi. & ad 1. & 3. d. 9. q. 1. a. 2. q. 1. & d. 19. a 1. ad 4. & ver. q. 29. a. 4. ad 4.*

¶ 2. Præterea, Honor est proprie præmium virtutis, vt Philosoph. dicit in 4. ethic. * Meretur autem virtus suum præmium per actum. Cum igitur in Christo sit alia operatio diuinæ & humanæ naturæ, (vt supra habitum est †) videtur quod alio honore veneranda humanitas Christi, & alio eius diuinitas. ** c. 3. t. 5.* *† q. 19. a. 1*

¶ 3. Præterea, Anima Christi si non esset verbo vnita, esset veneranda propter excellentiam sapientiæ & gratiæ, quam habet. Sed nihil dignitatis est ei subtractum per hoc, quod est vnita Verbo. Ergo natura humana in Christo est quadam propria adoratione veneranda, præter venerationem, quæ exhibetur diuinitati ipsius.

SED contra est, quod in capitulis quintæ Synodi sic legitur †, Si quis in duabus naturis adorari dicit Christum (ex quo duæ adorationes introducuntur) sed non vna adoratione Deum verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, sicut ab initio Dei Ecclesiæ traditum est: talis anathema sit. *In cont. 2. Constan. quod est 5. gener. can. 9.*

RESPONDEO, dicendum, quod in eo qui honoratur, duo possumus considerare, scilicet eum cui honor exhibetur, & causam honoris. Proprie autem honor exhibetur toti rei subsistenti: non enim dicimus, quod manus hominis honoretur, sed quod homo honoretur. Et si quandoque contingat, quod dicatur honorari manus vel pes alicuius, hoc non dicitur ea ratione, quod huiusmodi partes secundum se honorentur: sed quia in istis partibus honoratur totum: per quem etiam modum aliquis homo potest honorari in aliquo exteriori, puta in veste, aut in imagine, aut in nuntio. Causa autem honoris est id, ex quo ille qui honoratur, habet

het aliquam excellentiam. Nam honor eſt reuerentia alicui exhibita propter ſui excellentiam, vt in ſecunda parte dictum eſt *. Et ideo ſi in vno homine ſunt plures cauſæ honoris (puta prælatio, ſcientia, & virtus) erit quidem illius hominis vnus honor ex parte eius qui honoratur, plures tamen ſecundum cauſas honoris: homo enim eſt qui honoratur, & propter ſcientiam & propter virtutem. Sic ergo cum in Chriſto ſit tantum vna perſona diuinæ & humanæ naturæ, & etiam vna hypoſtaſis & vnum ſuppoſitum: eſt quidem eius vna adoratio, & vnus honor ex parte eius qui adoratur. Sed ex parte cauſæ qua honoratur, poſſunt dici eſſe plures adorationes: vt ſcilicet alio honore honoretur propter ſapientiam increatam, & alio propter ſapientiam creatam. Si autem ponerentur in Chriſto plures perſonæ ſeu hypoſtaſes, ſequeretur quod ſimpliciter eſſent plures adorationes. Et hoc eſt quod in Synodis reprobatur. Dicitur enim in capitulis Cyrilli †, Si quis audet dicere, aſſumptum hominem coadorari oportere Deo verbo, quaſi alterum alteri; & non potius vna adoratione honorificat Emanuelem ſecundum quod factum eſt caro verbum: anathema ſit.

2.2.qu. 103.a.1.

† Habetur in conc. 1 Epheſ. canon. 8.

Ad primum ergo dicendum, quod in trinitate ſunt tres qui honorantur, ſed eſt vna cauſa honoris. In myſterio autem incarnationis eſt è conuerſo. Et ideo alio modo eſt vnus honor trinitatis, & alio modo eſt vnus honor Chriſti.

Ad ſecundum dicendum, quod operatio non eſt quæ honoratur, ſed eſt ratio honoris. Et ideo per hoc quod in Chriſto ſunt duæ operationes, non oſtenditur quod ſint duæ adorationes, ſed quod ſint duæ adorationis cauſæ.

Ad tertium dicendum, quod anima Chriſti, ſi non eſſet vnita Dei verbo, eſſet id quod eſt principaliſsimum in homine illo: & ideo ſibi præcipue deberetur honor: quia homo eſt id, quod eſt potiſsimum in eo. Sed quia anima Chriſti eſt vnita perſonæ digniori, illi perſonæ præcipue debetur honor, cui anima Chriſti vnitur. Nec per hoc tamen diminuitur dignitas animæ Chriſti, ſed augetur, vt etiam ſupra dictum eſt *.

** q.2.a.2. ad 2.*

145

3.d.9.q. 1.a.2.q. 1.& q.4. ad 1.

Art. 8. *Vtrum humanitas Chriſti adoranda ſit adoratione latriæ?*

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod humanitas Chriſti non ſit adoranda adoratione latriæ. Quia ſuper Pſal. 98. Adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt, dicit gloſ.* Caro à verbo Dei

** gl. ordi. ibid. ex Aug. ibi. tom. 8*

Dei assumpta, sine impietate adoratur à nobis: quia nemo carnem eius spiritualiter manducat, nisi prius adoret: non illa dico adoratione, quæ latria est, quæ soli creatori debetur. Caro autem Christi est pars humanitatis. Ergo humanitas Christi non est adoranda adoratione latriæ.

¶ 2. Præterea, Cultus latriæ nulli creaturæ debetur: ex hoc enim reprobantur Gentiles, quod coluerunt & seruierunt creaturæ, vt dicitur Rom. 1. Sed humanitas Christi est creatura. Ergo non est adoranda adoratione latriæ.

¶ 3. Præterea, Adoratio latriæ debetur Deo in recognitionem maximi dominij, secundum illud Deuter. 6. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Sed Christus secundum quod homo, est minor patre. Ergo humanitas eius non est adoratione latriæ adoranda.

SED contra est, quod Damasc. dicit in 3. lib. * Adoratur autem caro Christi incarnato verbo Deo, non propter seipsam, sed propter vnitum ei secundum hypostasim verbum Dei. Et super illud Psal, 98. Adorate scabellum pedum eius, dicit Gloss. † Qui adorat corpus Christi, non terram intuetur, sed illum potius, cuius scabellum est, cuius in honore scabellum adorat. Sed verbum incarnatum adoratur adoratione latriæ. Ergo & corpus eius, siue eius humanitas.

lib. 3. ort. fid. cap. 3. cir. prin.

Ps. 98. est Aug. ibi. tomo. 8.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *, honor adorationis proprie debetur hypostasi subsistenti: tamen ratio honoris potest esse aliquid non subsistens, propter quod honoratur persona, cui illud inest. Adoratio igitur humanitatis Christi dupliciter potest intelligi. Vno modo, vt sit eius sicut rei adoratæ: & sic adorare carnem Christi, nihil est aliud quam adorare Verbum Dei incarnatum: sicut adorare vestem Regis, nihil est aliud quam adorare Regem vestitum. Et secundum hoc adoratio humanitatis Christi, est adoratio latriæ. Alio modo potest intelligi adoratio humanitatis Christi, quæ fit ratione humanitatis Christi, perfectæ omni munere gratiarum: & sic adoratio humanitatis Christi non est adoratio latriæ, sed adoratio duliæ. Ita scilicet quod vna & eadem persona Christi adoretur adoratione latriæ, propter suam diuinitatem; & adoratione duliæ, propter perfectionem humanitatis.

art. præc.

Nec hoc est inconueniens: quia ipsi Deo patri debetur honor latriæ propter deitatem, & honor duliæ propter dominium quo gubernat creaturam. Vnde su-

per illud Psal. 7. Domine Deus meus in te speraui, dicit glos. * Domine omnium, per potentiam, cui debetur dulia: Deus omnium, per creationem, cui debetur latria.

Psa. 7 gl. inter. ibi.

Ad primum ergo dicendum, quod glos. * illa non est sic intelligenda, quasi seorsum adoretur caro Christi ab eius diuinitate: hoc enim posset contingere solum hoc modo, si esset alia hypostasis Dei, & hominis. Sed quia, vt Damasc. * dicit si diuidas subtilibus * intelligentiis quod videtur, ab eo quod intelligitur, inadorabilis est, vt creatura, scilicet adoratione latriæ: Et tunc sic intellectæ, vt separatæ à Dei verbo, deberetur sibi adoratio duliæ: non cuiuscumque, (puta quæ communiter exhibetur aliis creaturis) sed cuiusdam excellentioris, quam hyperduliam vocant:

citata in arg. 1.

lib. 4. c. 3. cir princ.

*ἐπινοίαις * in cogitationibus, seu mentis conceptibus.*

Et per hoc etiam patet responsio ad secundum & tertium: quia adoratio latriæ non exhibetur humanitati Christi ratione suipsius, sed ratione diuinitatis, cui vnitur, secundum quam Christus non est minor patre.

146 Art. 3. *Vtrum imago Christi sit adoranda adoratione latriæ?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod imago Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Dicitur enim Exodi 20. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem. Sed nulla adoratio est facienda contra Dei præceptum. Ergo imago Christi non est adoranda adoratione latriæ.

2. 2. q. 81. a. 3. ad 3. & q. 49. a. 2. ad 1. & inf. a. 4. cor. & art. 5. ad 2. & 3. d. 9. q. 1. 2. 2. q. 2.

¶ 2. Præterea, Operibus gentilium non debemus communicare, vt Apost. dicit Ephes. 5. Sed gentiles de hoc pręcipue inculpabantur, quod commutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, vt dicitur Rom. 1. Ergo imago Christi non est adoranda adoratione latriæ:

¶ 3. Præterea, Christo debetur adoratio latriæ ratione diuinitatis, non ratione humanitatis. Sed imagini diuinitatis eius, quæ est animæ rationali impressa, non debetur adoratio latriæ. Ergo multo minus imagini corporali, quæ repræsentat humanitatem ipsius.

¶ 4. Præterea. Nihil videtur esse in cultu diuino faciendum, nisi quod est à Deo institutum: vnde & Apost. 1. ad Cor. 11. traditurus doctrinam de sacrificio ecclesiæ, dicit, Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis. Sed nulla traditio in scriptura inuenitur de adorandis imaginibus. Ergo imago Christi non est adoranda adoratione latriæ.

SED

SED contra est, quod Damascen. inducit Basilium dicentem *, Imaginis honor ad prototypum peruenit, id est exemplar. Sed ipsum exemplar, scilicet Christus, est adorandus adoratione latriæ. Ergo & eius imago. *li. 4. c. 17. non longe à princ.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut Philosophus * dicit in libro de memoria & reminiscentia, duplex est motus animæ in imaginem. Vnus quidem in ipsam imaginem, secundum quod res quædam est: alio modo in imaginem, in quantum est imago alterius. Et inter hos duos motus est hæc differentia: quia primus motus, quo quis mouetur in imaginem, vt est res quædam, est alia à motu, qui est in rem: secundus autem motus qui est in imaginem, in quantum est imago, est vnus & idem cum illo qui est in rem. Sic ergo dicendum est, quod imagini Christi in quantum est res quædam (puta lignum sculptum, vel pictum (nulla reuerentia exhibetur: quia reuerentia non nisi rationali naturæ debetur. Relinquitur ergo quod exhibeatur ei reuerentia solum, in quantum est imago, & sic sequitur quod eadem reuerentia exhibeatur imagini Christi, & ipsi Christo. Cum ergo Christus adoretur adoratione latriæ, consequens est, quod eius imago sit adoratione latriæ adoranda. *c. 2. circa me. t. 2.*

Ad primum ergo dicendum, quod non prohibetur illo præcepto facere quamcumque sculpturam, vel similitudinem, sed facere ad adorandum. Vnde subdit, Non adorabis ea, neque coles. Et quia sicut dictum est, idem est motus in imaginem & in rem: eo modo prohibetur adoratio imaginis, quo prohibetur adoratio rei, cuius imago est. Vnde ibi intelligitur prohiberi adoratio imaginum, quas Gentiles faciebant in venerationem deorum suorum, id est, dæmonum. Et ideo præmittitur, Non habebis deos alienos coram me. Ipsi autem vero Deo, cum sit incorporeus, nulla imago corporalis poterat poni: quia, vt Damascenus dicit *, insipientiæ summæ est & impietatis, figurare quod est diuinum. Sed quia in nouo testamento Deus factus est homo, potest in sui imagine corporali adorari. *li 4. c. 15. ante medium.*

Ad secundum dicendum, quod Apostolus prohibet operibus infructuosis Gentilium communicare: communicare autem vtilibus eorum operibus, Apostolus non prohibet. Adoratio autem imaginum est inter infructuosa opera computanda, quantum ad duo. Primo quidem, quantum ad hoc, quod quidam eorum adorabant ipsas imagines, vt res quasdam,

M 2 creden

credentes in eis esse aliquid numinis, propter responsa, quæ dæmones in eis dabant, & alios huiusmodi effectus mirabiles. Secundo propter res, quarum erant imagines; statuebant enim huiusmodi imagines aliquibus creaturis, quas in eis veneratione latriæ venerabantur. Nos autem adoramus adoratione latriæ imaginem Christi qui est verus Deus: non propter ipsam imaginem, sed propter rem cuius imago est, sicut dictum est *.

In cor. a.

Ad tertium dicendum, quod creaturæ rationali debetur reuerentia propter seipsam: & ideo si creaturæ rationali, in qua est imago Dei, exhiberetur adoratio latriæ, posset esse erroris occasio: vt scilicet motus adorantis sisteret in homine, in quantum est res quædam, & non referretur in Deum, cuius est imago. Quod non potest contingere de imagine sculpta, vel picta in materia sensibili.

Ad quartum dicendum, quod Apóstoli familiari instinctu Spiritus sancti quædam ecclesiis tradiderunt seruanda, quæ non reliquerunt in scriptis, sed in obseruatione ecclesiæ per successionem fidelium. Vnde ipse Apostolus dicit 2. ad Thessalon. 2. State, & tenete traditiones, quas didicistis; siue per sermonem, scilicet ore prolatum; siue per epistolam, scilicet scripto transmissam. Et inter huiusmodi traditiones, est imaginum Christi adoratio. Vnde & beatus Lucas dicitur depinxisse Christi imaginem, quæ Romæ habetur.

147 Art. 4. *Vtrum crux Christi sit adoranda adoratione latria?*

2. 2. quæst. 103. a. 4. ad 3. & 3. d. 9. q. 1. ar. 2. q. 4.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod crux Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Nullus enim pius filius veneratur contumeliam patris sui, puta flagellum, quo flagellatus est, vel lignum in quo fuit suspensus; sed magis illud abhorreret. Christus autem in ligno crucis opprobriosissimam mortem passus est, secundum illud Sap. 2. Morte turpissima condemnemus eum. Ergo non debemus crucem venerari, sed magis abhorrere.

¶ 2. Præterea, Humanitas Christi adoratione latriæ adoratur, in quantum est vnita filio Dei in persona. Quod de cruce dici non potest. Ergo crux Christi non est adoranda adoratione latriæ.

¶ 3. Præterea, Sicut crux Christi fuit istrumentum passionis eius & mortis, ita etiam & multa alia (puta, claui, corona, & lancea,) quibus tamen non exhibemus latriæ cultum. Ergo videtur, quod crux Christi non sit adoratione latriæ adoranda.

SED

SED contra est, quod illi exhibemus latriæ cultum, in quo ponimus spem salutis. Sed in cruce Christi ponimus spem salutis; cantat enim Ecclesia*, O crux aue spes vnica, hoc passionis tempore, auge piis iustitiam, reisque dona veniam. Ergo crux Christi est adoranda adoratione latriæ.

*In Dom. de passione Domini in hym.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est*, honor, seu reuerentia non debetur nisi rationali naturæ: creaturæ autem insensibili non debetur honor vel reuerentia, nisi ratione rationalis naturæ. Et hoc dupliciter. Vno modo, in quantum repræsentat rationalem naturam. Alio modo, in quantum ei quocumque modo coniungitur. Primo modo consueuerunt homines venerari Regis imaginem. Secundo modo eius vestimentum. Vtrumque autem venerantur homines eadem veneratione, qua venerantur & Regem. Si ergo loquamur de ipsa cruce, in qua Christus crucifixus est, vtroque modo est à nobis veneranda: vno scilicet modo, in quantum repræsentat nobis figuram Christi extensi in ea: alio modo ex contactu ad membra Christi, & ex hoc, quod eius sanguine est perfusa. Vnde vtroque modo adoratur eadem adoratione cum Christo, scilicet adoratione latriæ. Et propter hoc etiam crucem alloquimur, & deprecamur quasi ipsum crucifixum. Si vero loquamur de effigie crucis Christi in quacumque alia materia, (puta lapidis vel ligni, argenti vel auri) sic veneramur crucem tantum, vt imaginem Christi, quam veneramur adoratione latriæ, vt supra dictum est*.

*art. praec. ad 3.

*ar. praec.

Ad primum ergo dicendum, quod in cruce Christi quantum ad intentionem, vel opinionem infidelium, consideratur opprobrium Christi: sed quantum ad effectum nostræ salutis consideratur virtus diuina ipsius, qua de hostibus triumphauit: secundum illud Coloss. 2. Ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, & spolians principatus, & potestates, traduxit confidenter palam, triumphans illos in semetipso. Et ideo dicit Apost. 1. ad Corint. 1. Verbum crucis pereuntibus quidem stultitia est: his autem, qui salui fiunt, id est nobis, virtus Dei est.

Ad secundum dicendum, quod crux Christi licet non fuerit vnita verbo Dei in persona: fuit tamen ei vnita aliquo alio modo, scilicet per repræsentationem, & contactum. Et hac sola ratione exhibetur ei reuerentia.

Ad tertium dicendum, quod quantum ad rationem contactus membrorum Christi, adoramus non solum

crucem, sed etiam omnia quæ sunt Christi. Vnde Damasc.* dicit in 4. lib. Pretiosum lignum, vt sanctificatum tactu sancti corporis, & sanguinis, decenter adorandum, clauos, indumenta, lanceam, & sacra eius tabernacula, quæ sunt præsepe, spelunca, & huiusmodi. Ista tamen non repræsentant imaginem Christi, sicut crux, quæ dicitur signum filij hominis, quod apparebit in cælo: vt dicitur Matth. 24. Ideoque mulieribus dixit Angelus, Iesum quæritis Nazarenum crucifixum: non dixit lanceatum, sed crucifixum. Et inde est, quod crucem Christi veneramur in quacumque materia, non autem imaginem clauorum, vel quorumcumque huiusmodi.

c. 11. cir. med.

148. Art. 5. *Vtrum mater Christi sit adoranda adoratione latria?*

2. 2. quæst. 103. a. 4 ad 2. & 3. d. 9. q. 1. art. 2. quæst. 3.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod mater Dei sit adoranda adoratione latriæ. Videtur enim idem honor esse exhibendus matri Regis, & Regi. Vnde dicitur 2. Reg. 2. quod positus est est thronus matri Regis, quæ sedit ad dexteram eius. Et August. dicit in sermone de Assumptione, Thronum Dei, *& thalamum Domini cæli, atque tabernaculum Christi dignum est ibi esse, vbi est ipse. Sed Christus adoratur adoratione latriæ. Ergo & mater eius.

**c. 6. cir. me. to. 9.*
**cap. 15. post me.*

¶ 2. Præterea, Damascen.* dicit in 4. libro, quod honor matris refertur ad filium. Sed filius adoratur adoratione latriæ. Ergo & mater.

¶ 3. Præterea, Coniunctior est Christo mater eius, quam crux. Sed crux adoratur adoratione latriæ. Ergo & mater Christi est adoratione latriæ adoranda.

SED contra est, quod mater Dei est pura creatura, Non ergo ei debetur adoratio latriæ.

RESPONDEO dicendum, quod quia latria soli Deo debetur, nulli creaturæ debetur latria, prout creaturam secundum se veneramur. Licet autem creaturæ insensibiles non sint capaces venerationis secundum seipsas: creatura tamen rationalis est capax venerationis secundum seipsam: & ideo nulli puræ creaturæ rationali debetur cultus latriæ. Cum igitur beata Virgo sit pura creatura rationalis, non debetur ei adoratio latriæ, sed solum veneratio duliæ: eminentius tamen, quam cæteris creaturis, in quantum ipsa est mater Dei. Et ideo dicitur, quod debetur ei, non qualiscumque dulia, sed hyperdulia.

Ad primum ergo dicendum, quod matri Regis nō debetur æqualis honor, honori, qui debetur regi: debetur tamen ei quidam honor consimilis, ratione cuiusdam excellentiæ, & hoc significant auctoritates † inductæ.

in arg. 1.

Ad

Ad secundum dicendum, quod honor matris refertur ad filium, quia ipsa mater est propter filium adoranda. Non tamen eo modo quo honor imaginis refertur ad exemplar: quia ipsa imago prout in se consideratur ut res quædam, nullo modo est veneranda

Ad tertium dicendum, quod crux non est capax venerationis, prout in se consideratur: ut dictum est *. Sed beata Virgo secundum se ipsam est venerationis capax. Et ideo non est similis ratio. *art. præc.*

Art. 6. Vtrum reliquiæ Sanctorum sint adorandæ? 149

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod Sanctorum reliquiæ nullo modo sint adorandæ Non enim est aliquid faciendum, quod possit esse occasio erroris. Sed adorare mortuorum reliquias, videtur ad errorem Gentilium pertinere, qui mortuis hominibus honorificentiam impendebant. Ergo non sunt Sanctorum reliquiæ adorandæ. *2.2.q.96. a.4.ad 3.*

¶ 2. Præterea, Stultum videtur rem insensibilem venerari. Sed Sanctorum reliquiæ sunt insensibilia corpora. Ergo stultum eas venerari.

¶ 3. Præterea, Corpus mortuum non est eiusdem speciei cum corpore viuo: & per consequens non videtur esse numero idē. Ergo videtur, quod post mortem alicuius Sancti corpus eius non sit adorandum.

SED contra est, quod dicitur in lib. de eccles. dogmatib. * Sanctorum corpora, & præcipue beatorum Martyrum reliquias, ac si Christi membra, syncerissime honoranda credimus. Et postea subditur, Si quis contra hanc sententiam venerit, non Christianus, sed Eugnominianus, & Vigilantianus creditur. *** c.73. in prin. habetur inter opera Aug. t. 3.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut August. dicit in lib. * de ciuit. Dei, Si paterna vestis, & annulus, ac si quid est huiusmodi, tanto carius est posteris, quanto erga parentes est maior affectus: nullo modo ipsa spernenda sunt corpora, quæ vtique multo familiarius atque coniunctius, quam quælibet indumenta, gestamus. Hæc enim ad ipsam naturam hominis pertinent. Ex quo patet, quod qui habet affectum ad aliquem, etiam ea quæ de ipso post mortem relinquuntur, veneratur: non solum corpus aut partes corporis eius, sed etiam aliqua exteriora: puta vestes, & similia. Manifestum est autem, quod Sanctos Dei in veneratione habere debemus, tamquam membra Christi, Dei filios, & amicos, & nostros intercessores. Et ideo eorum reliquias qualescumque, honore congruo in eorum memoriam venerari debemus, & præcipue eorum corpora, quæ fuerunt tem- *li. 1. c. 13. tom. 5.*

 pla

pla & organa Spiritus sancti in eis habitantis, & operantis, & sunt corpori Christi configuranda per gloriosam Resurrectionem. Vnde & ipse Deus huiusmodi reliquias conuenienter honorat, in eorum præsentia miracula faciendo.

nō procul à princ. tom. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod hæc fuit ratio Vigilantij, cuius verba introducit Hieronym. * in libro, quem contra eum scribit, dicentis, Prope ritum Gentilium videmus sub prætextu religionis introductum, puluisculum nescio quem in modico vasculo, pretioso linteamine circumdatum osculantes adorant. Contra quem Hieronymus dicit in Epistola ad Riparium *, Nos non dico Martyrum reliquias, sed nec Solem, nec Lunam nec Angelos adoramus, scilicet adoratione latriæ: honoramus autem reliquias Martyrum, vt eum cuius sunt Martyres, adoremus: honoramus seruos, vt honor seruorum redundet ad dominum. Sic ergo honorando reliquias Sanctorum, non incidimus in errorem Gentilium, qui cultum latriæ mortuis hominibus exhibebant.

inti. ep. Accepimus primum litteris tuis t. 3. habetur nō procul à princ.

Ad secundum dicendum, quod corpus illud insensibile non adoramus propter se ipsum, sed propter animam, quæ fuit ei vnita, quæ nunc fruitur Deo: & propter Deum, cuius fuerunt ministri.

Ad tertium dicendum, quod corpus mortuum alicuius Sancti non est idem numero, quod primo fuit dum viueret, propter diuersitatem formæ, quæ est anima: est tamen idem identitate materiæ, quæ est iterum suæ formæ vnienda.

QVAESTIO XXVI.

De eo, quod Christus mediator Dei & hominum dicitur, in duos articulos diuisa.

DEinde considerandum est de hoc, quod dicitur Christus Dei & hominum mediator.

ET CIRCA hoc quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum esse mediatorem Dei & hominum sit proprium Christo?

¶ Secundo, vtrum hoc conueniat ei secundum humanam naturam?

150 Art. 1. *Vtrum esse mediatorem Dei & hominum sit proprium Christo?*

3. d. 19. a. 5. q. 3. & opusc. 3. c. 22. Et op. 60. c. 18 & Gal. 3. lec. 7 fin.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod esse mediatorem Dei & hominum, non sit proprium Christo. Sicut enim Sacerdos, ita & Propheta videtur esse mediator inter Deum & homines: secundum illud Deut. 5. Ego ille tempore sequester fui, & medius inter Deum & vos. Sed esse Prophetam, & Sacerdo-

cerdotem, non est proprium Christo. Ergo nec esse mediatorem.

¶ 2. Præterea, Illud quod conuenit Angelis bonis & malis, non potest dici esse proprium Christo. Sed esse medium inter Deum, & homines, conuenit Angelis bonis, vt Dionys. *. dicit 4. c. de diu. nom. Conuenit etiam Angelis malis, id est dæmonibus: habent enim quædam communia cum Deo, scilicet immortalitatem; quædam cum hominibus, scilicet quod sunt animo passiui, & per consequens miseri: vt patet per Aug. 9. * de ciuit. Dei. Ergo esse mediatorem Dei & hominum, non est proprium Christo. *non multum procul à pri.* *c. 8. 10. 52.*

¶ 3. Præterea, Ad officium mediatoris pertinet interpellare ad vnum eorum, inter quos est mediator pro altero. Sed Spiritus sanctus, sicut dicitur Roman. 8. interpellat pro nobis ad Deum gemitibus inenarrabilibus. Ergo Spiritus sanctus est mediator inter Deum, & homines. Non ergo est proprium Christo.

SED contra est, quod dicitur 1. ad Tim. 2. Vnus est mediator Dei, & hominum, homo Iesus Christus.

RESPONDEO dicendum, quod ad mediatoris officium proprie pertinet, coniungere & vnire eos, inter quos est mediator. Nam extrema vniuntur in medio. Vnire autem homines Deo, perfectiue quidem conuenit Christo, per quem homines sunt reconciliati Deo, secundum illud 2. ad Cor. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Et ideo solus Christus est perfectus Dei, & hominum mediator, in quantum per suam mortem humanum genus Deo reconciliauit. Vnde cum Apostolus dixisset, Mediator Dei, & hominum, homo Christus Iesus: subiunxit, Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. Nihil tamen prohibet aliquos alios secundum quid dici mediatores inter Deum & homines: prout scilicet cooperantur ad vnionem hominum cum Deo dispositiue, vel ministerialiter.

Ad primum ergo dicendum, quod Prophetæ & Sacerdotes veteris Testamenti, dicti sunt mediatores inter Deum & homines, dispositiue & ministerialiter, in quantum scilicet prænunciabant, & præfigurabant verum, & perfectum Dei & hominum mediatorem. Sacerdotes vero noui Testmenti, possunt dici mediatores Dei & hominum, in quantum sunt ministri veri mediatoris, vice ipsius salutaria sacramenta hominibus exhibentes. **lib. 9. & li. 14. c. 15 à me. 10. 5.*

Ad secundum dicendum, quod Angeli boni, vt August. *dicit in 9. de ciuit. Dei, non recte possunt dici

mediatores inter Deum & homines. Cum enim vtrumque habeant commune cum Deo, & beatitudinem, & immortalitatem; nil autem horum cum hominibus miseris & mortalibus, quomodo non potius remoti sunt ab hominibus, Deoque coniuncti, quam inter vtrosque medij constituti? Dionys. * tamen dicit eos esse medios: quia secundum gradum naturæ, sunt infra Deum, & supra homines constituti: & mediatoris officium exercent, non quidem principaliter, & perfectiue, sed ministerialiter, & dispositiue. Vnde Matth. 4. dicitur, quod accesserunt Angeli, & ministrabant ei, scilicet Christo. Dæmones autem habent communem cum Deo immortalitatem, cum hominibus autem miseriam: ad hoc enim se interponit medium dæmon immortalis, & miser, vt ad immortalitatem beatam transire non sinat, sed perducat ad miseriam immortalem. Vnde est, sicut malus medius, qui separat amicos. Christus autem habuit communem cum Deo beatitudinem, cum hominibus autem mortalitatem: & ideo ad hoc se interposuit medium, vt mortalitate transacta, & ex mortuis faceret immortales (quod in se resurgendo monstrauit) & ex miseris beatos: vnde numquam ipse decessit. Et ideo ipse est bonus mediator, qui reconciliat inimicos.

loc. cit. in argum.

Ad tertium dicendum, quod Spiritus sanctus, cum sit per omnia Deo æqualis, non potest dici medius, vel mediator inter Deum & homines: sed solus Christus, qui licet secundum diuinitatem æqualis sit patri, tamen secundum humanitatem minor est patre, vt supra * dictum est. Vnde super illud ad Galat. 3. Christus est mediator: dicit gloss. † Non Pater, nec Spiritus sanctus. Dicitur autem Spiritus sanctus interpellare pro nobis, quia ipse interpellare nos facit.

* q. 20. a. 1. † implicite habetur in gl. ord. ibid.

151

Art. 2. *Vtrum Christus secundum quod homo, sit mediator Dei & hominum?*

3. di. 19. ar. 5. q. 2. & 4. dis. 43. ar. 2. q. 1. c. & d. 48. q. 1. art. 2. & ver. q. 29. ar. 5. ad 5. & 1. Tim. 2. & le. 2. fin. & 2. Ti. 3. lo. 2.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus non sit mediator Dei & hominum, secundum quod homo. Dicit enim August. in lib. contra Felicianum. Vna est Christi persona, ne sit non vnus Christus, non vna substantia, nec mediatoris dispensatione submota, aut Dei tantum dicatur, aut hominis filius. Sed non est Dei & hominis filius, secundum quod homo, sed simul secundum quod Deus & homo. Ergo neque dicendum est, quod sit mediator Dei & hominum solum secundum quod homo.

* sup. 10 per totum nec me. 6.

¶ 2. Præterea, Sicut Christus, in quantum est Deus, conuenit cum patre, & Spiritu sancto: ita in

quan-

quantum est homo, conuenit cum hominibus. Sed propter hoc quod in quantum est Deus, conuenit cum Patre, & Spiritu sancto, non potest dici mediator, in quantum est Deus: quia super illud 1. ad Tim. 2. Mediator Dei & hominum &c. dicit gl. † in quantum est Verbum non medius est quia æqualis est Deo, & Deus apud Deum, & simul vnus Deus. Ergo nec etiam, in quantum homo, potest dici mediator, propter conuenientiam, quam cum hominibus habet.

est suprà ex Aug. in lib. 10. conf. c. 43. ante me.

¶ 3. Præterea, Christus dicitur mediator, in quantum reconciliauit nos Deo: quod quidem fecit auferendo peccatum, quod nos separabat à Deo. Sed auferre peccatum conuenit Christo, non in quantum est homo, sed in quantum est Deus. Ergo Christus, in quantum est homo, non est mediator, sed in quantum est Deus.

rom. 1.

SED contra est, quod Aug. dicit in lib. 9. de ciuit. Dei *, Non ob hoc mediator est Christus, quia est Verbum: maxime quippe immortale, & maxime beatum Verbum, longe est à mortalibus miseris: sed mediator est secundum quod homo.

c. 10. non procul à fin. to. 5.

RESPONDEO dicendum, quod in mediatore duo possumus considerare. Primo quidem rationem medij: secundo officium coniungendi. Est autem de ratione medij: quod distet ab vtroque extremorum: coniungit autem mediator per hoc, quod ea quæ vnius sunt, defert ad alterum. Neutrum autem horum potest conuenire Christo secundum quod Deus, sed solum secundum quod homo. Nam secundum quod Deus, non differt à Patre & Spiritu sancto in natura & potestate dominij. Nec etiam Pater & Spiritus sanctus aliquid habent quod non sit filij: vt sic posit id quod est Patris vel Spiritus sancti quasi quod est aliorum, ad alios deferre. Sed vtrumque conuenit ei, in quantum est homo: quia secundum quod est homo, distat & à Deo in natura, & ab hominibus in dignitate & gratiæ & gloriæ. In quantum etiam est homo, conuenit ei coniungere homines Deo, præcepta, & dona Dei, hominibus exhibendo, & pro hominibus Deo satisfaciendo, & interpellando. Et ideo verissime dicitur mediator secundum quod homo.

Ad primum ergo dicendum, quod si subtrahatur diuina natura à Christo, subtrahitur per consequens ab eo singularis plenitudo gratiarum, quæ conuenit ei, in quantum est vnigenitus à patre: vt dicitur Ioan. 1. Ex qua quidem plenitudine habet, vt sit super omnes homines constitutus, & propinquus ad Deum accedens.

Ad secundum dicendum, quod Christus secundam quod Deus, est per omnia æqualis patri: sed etiam in humana natura excedit alios homines. Et ideo secundum quod homo, potest esse mediator: non autem secundum quod Deus.

Ad tertium dicendum, quod licet auctoritatiue peccatum auferre conueniat Christo, secundum quod est Deus, tamen satisfacere pro peccato humani generis conuenit ei, secundum quod est homo. Et secundum hoc, dicitur Dei & hominum mediator.

QVAESTIO XXVII.

De Beata Virginis Mariæ sanctificatione, in sex articulos diuisa.

POst prædicta, in quibus de vnione Dei & hominis, & de his quæ vnionem consequuntur, tractatum est*: restat considerandum de his, quæ filius Dei incarnatus in natura humana sibi vnita gessit vel passus est. Quæ quidem consideratio quadripartita erit. Nam primo considerabimus de his quæ pertinent ad ingressum eius in mundum. Secundo, de his quæ pertinent ad progressum vitæ ipsius in hoc mundo. Tertio, de exitu ipsius ab hoc mundo. Quarto, de his quę pertinent ad exaltationem ipsius post hanc vitam.

*q. præ.

¶ CIRCA primum quatuor consideranda occurrunt. Primo quidem de conceptione Christi. Secundo, de eius natiuitate. Tertio, de eius circumcisione. Quarto, de eius baptismo.

¶ CIRCA conceptionem autem eius oportet, Primo aliqua considerare quantum ad matrem concipientem. Secundo quantum ad modum conceptionis. Tertio quantum ad perfectionem prolis conceptæ.

¶ Ex parte autem matris occurrunt quinque consideranda. Primo quidem, de sanctificatione eius. Secundo, de virginitate eius. Tertio, de desponsatione eiusdem. Quarto, de annuntiatione ipsius. Quinto, de præparatione ipsius ad concipiendum.

CIRCA primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum beata Virgo mater Dei, fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero?

¶ Secundo, vtrum fuerit sanctificata ante animationē?

¶ Tertio, vtrum per huiusmodi sanctificationem fuerit sibi totaliter sublatus fomes peccati?

¶ Quarto, vtrum per huiusmodi sanctificationem fuerit consecuta vt nunquam peccaret.

¶ Quinto, vtrum per huiusmodi sanctificationem adepta fuerit plenitudinem gratiarum?

¶ Sexto, vtrum sic sanctificari fuerit proprium sibi?

Art.

Art. I. *Vtrum Beata mater Dei fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero?* 152

AD primum sic proceditur. Videtur, quod beata Virgo non fuerit sanctificata ante natiuitatem, ex vtero. Dicit enim Apostolus 1 ad Corin. 15. Non prius quod spiritale est, sed quod est animale, deinde quod est spiritale. Sed per gratiam sanctificantem nascitur homo spiritualiter in filium Dei, secundum illud Io. 1. Ex Deo nati sunt. Natiuitas autem ex vtero, est natiuitas animalis. Non ergo beata Virgo fuit prius sanctificata, quam ex vtero nasceretur.

3. d. 3. q. 2. a. 1. q. 3. et quo. 6. q. 5. art. 1. cor. et op. 3. c. 231. et Ps. 45. col. 2. in epi. 57. à me. t. 2.

¶ 2. Præterea, Aug. dicit* in epistola ad Dardanum: Sanctificatio qua efficimur templum Dei, non nisi renatorum est. Nemo autem renascitur, nisi prius nascatur. Ergo beata Virgo non fuit prius sanctificata, quam ex vtero nasceretur.

¶ 3. Præterea, Quicumque est sanctificatus per gratiam, est emundatus à peccato originali & actuali. Si ergo beata Virgo fuit sanctificata ante natiuitatem ex vtero, consequens est, quod tunc fuerit emundata ab originali peccato. Sed solum originale peccatum poterat eam impedire ab introitu regni cœlestis. Si ergo tunc mortua fuisset, videtur quod ianuam regni cælestis introisset. Quod tamen fieri non potuit ante passionem Christi: habemus enim fiduciam in introitum sanctorum per sanguinem eius, vt dicitur Hebr. 10. Videtur ergo, quod beata Virgo non fuerit sanctificata antequam ex vtero nasceretur.

¶ 4. Præterea, Peccatum originale contrahitur ex origine, sicut peccatum actuale ex actu. Sed quamdiu aliquis est in actu peccandi, non potest à peccato actuali mundari. Ergo etiam nec beata Virgo à peccato originali mundari potuit, dum esset adhuc in ipso actu originis, in materno vtero existens.

SED contra est, quod Ecclesia celebrat natiuitatem beatæ Virginis. Non autem celebratur festum in Ecclesia nisi pro aliquo sancto. Ergo beata virgo in ipsa sua natiuitate fuit sancta. Fuit ergo in vtero sanctificata.

RESPONDEO dicendum, quod de sanctificatione Beatæ Mariæ, quod scilicet fuerit sanctificata in vtero, nihil in Scriptura canonica traditur: quæ etiam nec de eius natiuitate mentionem facit. Sicut tamen August. * in sermone de assumptione ipsius Virginis, rationabiliter argumentatur, quod cum corpore sit assumpta in cœlum: (quod tamen scriptura non tradit) ita etiam rationabiliter argumentari possumus, quod fuerit sanctificata in vtero. Rationabiliter enim *in l. de assumpt. B. Mariæ c. 6. princ. to. 9.*

credi

creditur, quod illa quæ genuit Vnigenitum à patre, plenum gratiæ & veritatis, præ omnibus aliis maiora priuilegia gratiæ acceperit. Vnde, vt legitur Luc. 1. Angelus ei dixit, Aue gratia plena. Inuenimus autem quibusdam aliis hoc priuilegium esse concessum, vt in vtero sanctificarentur: sicut Hieremias, cui dictum est Hierem. 1. Antequam exires de vulua, sanctificaui te: & sicut Ioannes Baptista, de quo dictum est Luc. 1. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ. Vnde rationabiliter creditur, quod Beata Virgo sanctificata fuerit, antequam ex vtero nasceretur.

Ad primum ergo dicendum, quod etiam in Beata Virgine prius fuit id quod est animale, & postea id quod est spirituale: quia prius fuit secundum carnem concepta, & postea secundum Spiritum sanctificata.

Ad secundum dicendum, quod August. loquitur secundum legem communem, secundum quam per sacramenta non regenerantur aliqui nisi prius nati. Sed Deus huic legi sacramentorum, potentiam suam non alligauit, quin aliquibus ex speciali priuilegio gratiam suam conferre possit, antequam nascantur ex vtero.

Ad tertium dicendum, quod Beata Virgo sanctificata fuit in vtero à peccato originali, quantum ad maculam personalem non tamen fuit liberata à reatu, quo tota natura tenebatur obnoxia: vt scilicet non intraret in paradisum nisi per ostium Christi, sicut & de sanctis Patribus dicitur, qui fuerunt ante Christum.

Ad quartum dicendum, quod peccatum originale trahitur ex origine, in quantum per eam communicatur humana natura, quam proprie respicit peccatum originale: quod quidem fit quando proles concepta animatur. Vnde post animationem nihil prohibet
153 prolem conceptam sanctificari: postea enim non manet in materno vtero ad accipiendam humanam naturam, sed ad aliqualem perfectionem eius, quod iam accepit.

3. d. 3. q. 1. art. 1. & quo. 6. q. 5. a. 1. co. & opu. 3. c. 231.

Art. 2. *Vtrum Beata Virgo fuerit sanctificata ante animationem?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod beata Virgo sanctificata fuerit ante animationem. Quia (vt dictum est *) plus gratiæ est collatum Virgini matri Dei, quam alicui sanctorum. Sed quibusdam videtur esse concessum, quod sanctificarentur ante animationem; quia vt dicitur Hierem. 1. Priusquam te formarem in vtero, noui te. Non autem infunditur anima ante corporis formationem. Similiter etiam de Ioan. Baptista dicit Ambr. † super Luc. quod nondum inerat ei spiritus vitæ, & iam inerat ei spiritus gratiæ.

** ar. præc.*
† lib. 1. in Luc. initi. de turba Zachariæ cõfirmat paru ante me. 1. 5.

tiæ. Ergo multo magis beata Virgo ante animationem sanctificari potuit.

¶ 2. Præterea, Conueniens fuit, *(sicut Anselm.* dicit in libro de conceptu Virginali) vt illa Virgo ea puritate niteret, qua maior sub Deo nequit intelligi. Vnde & Cantic. 4. dicitur, Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Sed maior puritas fuisset beatæ Virginis, si numquam anima eius fuisset inquinata contagio originalis peccati. Ergo hoc ei præstitum fuit, vt antequam animaretur caro eius sanctificaretur. *c. 18 parum à pri.*

¶ 3. Præterea, Sicut dictum est *, non celebratur festum nisi de aliquo sancto. Sed quidam celebrant festum conceptionis beatæ Virginis. Ergo videtur, quod in ipsa sua conceptione fuerit sancta, & ita quod ante animationem fuerit sanctificata. *art. 1. huius q. ar. sed contra.*

¶ 4. Præterea, Apost. dicit Rom. 11. Si radix sancta, & rami. Radix autem filiorum sunt parentes eorum. Potuit ergo beata Virgo sanctificari etiam in suis parentibus ante animationem.

SED contra est, quod ea quæ fuerunt in veteri testamento, sunt figura noui, secundum illud 1. ad Cor. 1. Omnia in figura contingebant illis. Sed per sanctificationem Tabernaculi, de qua dicitur in Psal. 45. Sanctificauit Tabernaculum suum Altissimus, videtur significari sanctificatio matris Dei, quæ tabernaculum Dei dicitur: secundum illud Psal. 18. In sole posuit Tabernaculum suum. De Tabernaculo autem dicitur Exodi vltimo, Postquam cuncta perfecta sunt, operuit nubes Tabernaculum testimonij, & gloria Domini impleuit illud. Ergo etiam beata Virgo non fuit sanctificata, nisi postquam cuncta eius perfecta sunt, scilicet & corpus & anima.

RESPONDEO dicendum, quod sanctificatio beatæ Virginis, non potest intelligi ante eius animationem, duplici ratione. Primo quidem, quia sanctificatio de qua loquimur, non est nisi emundatio à peccato originali: sanctitas enim est perfecta munditia, vt Dion. dicit in 12. cap. de diuin nom. Culpa autem non potest emundari nisi per gratiam: cuius subiectum est sola creatura rationalis. Et ideo ante infusionem animæ rationalis beata Virgo sanctificata non fuit. Secundo, quia cum sola creatura rationalis sit susceptiua culpæ, ante infusionem animæ rationalis proles concepta, non est culpæ obnoxia. Et sic quocumque modo ante animationem beata Virgo sanctificata fuisset, numquam incurrisset maculam originalis culpæ: & ita non indiguisset redemptione & salute, *c. 12. post rum à pri.*

quæ

quæ eſt per Chriſtum de quo dicitur Matth. 1. Ipſe ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Hoc autem inconueniens eſt, quod Chriſtus non ſit ſaluator omnium hominum, vt dicitur primæ ad Timot. 4. Vnde relinquitur, quod ſanctificatio beatæ Virginis fuerit poſt eius animationem.

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus dicit, ante formationem in vtero ſe Hieremiam nouiſſe, notitia ſcilicet prædeſtinationis: ſed ſanctificaſſe dicit eum non ante formationem, ſed antequam exiret de ventre. Quod autem Ambroſ. dicit *, quod Ioanni Baptiſtæ nondum inerat ſpiritus vitæ, cum iam haberet ſpiritum gratiæ: non eſt intellgendum ſecundum quod ſpiritus vitæ dicitur anima viuificans: ſed ſecundum quod ſpiritus vitæ dicitur aer exterius reſpiratus. Vel poteſt dici, quod nondum inerat ei ſpiritus vitæ, id eſt anima, quantum ad manifeſtas & completas operationes ipſius.

loc. cit. in argum.

Ad ſecundum dicendum, quod ſi nunquam anima beatæ Virginis fuiſſet contagio originalis peccati inquinata, hoc derogaret dignitati Chriſti, ſecundum quam eſt vniuerſalis omnium ſaluator. Et ideo ſub Chriſto, qui ſaluari non indiguit, tanquam vniuerſalis ſaluator, maxima fuit beatæ Virginis puritas. Nam Chriſtus nullo modo contraxit originale peccatum, ſed in ipſa ſui conceptione fuit ſanctus, ſecundum illud Luc. 1. Quod ex te naſcetur ſanctum, vocabitur filius Dei. Sed beata Virgo contraxit quidem originale peccatum, ſed ab eo fuit mundata antequam ex vtero naſceretur. Et hoc ſignatur Iob. 3. vbi de nocte originalis peccati dicitur, Expectet lucem, id eſt, Chriſtum, & non videat, (quia nihil inquinatum incurrit in illam, vt dicitur Sap. 7.) nec ortum ſurgentis auroræ, id eſt beatæ Virginis, quæ in ſuo ortu à peccato originali fuit immunis.

Ad tertium dicendum, quod licet Romana Eccleſia conceptionem beatæ Virginis non celebret, tolerat tamen conſuetudinem aliquarum eccleſiarum illud feſtum celebrantium. Vnde talis celebritas non eſt totaliter reprobanda. Nec tamen per hoc quod feſtum conceptionis celebratur, datur intelligi quod in ſua conceptione fuerit ſancta: ſed quia quo tempore ſanctificata fuerit ignoratur, celebratur feſtum ſanctificationis eius potius, quam conceptionis, in die conceptionis ipſius.

Ad quartum dicendum, quod duplex eſt ſanctificatio. Vna quidem totius naturæ, in quantum ſcilicet tota natura humana ab omni corruptione culpæ & pœ-

næ liberatur: & hæc erit in resurrectione. Alia vero est sanctificatio personalis, quæ non transit in prolem carnaliter genitam: quia talis sanctificatio non respicit carnem, sed mentem. Et ideo si parentes beatæ Virginis fuerunt mundati à peccato originali, nihilominus beata Virgo peccatum originale contraxit: cum fuerit concepta secundum carnis concupiscentiam ex commistione maris & fœminæ. Dicit enim Aug. in lib. * de nuptiis & concupiscentia, omnem, quæ de concubitu nascitur, carnem esse peccati. *c. 12. circi prin. t. 7.*

Art. 3. *Vtrum per sanctificationem fuerit Beatæ Virgini fomes totaliter sublatus?* 154

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod beata Virgo non fuerit emundata ab infectione fomitis: Sicut enim pœna originalis peccati est fomes, qui consistit in inferiorum virium rebellione ad rationem: ita etiam pœna originalis peccati, est mors & cæteræ pœnalitates corporales. Sed beata Virgo fuit subiecta huiusmodi pœnalitatibus. Ergo etiam fomes ab ea totaliter remotus non fuit. *3. d. 3. q. 1. a. 2. & ibi in exposit. primæ partis tex. & cp. 3. c. 23. ...*

¶ 2. Præterea, Secundæ ad Cor. 12. dicitur, Virtus in infirmitate perficitur: & loquitur ibi de infirmitate fomitis, secundum quam patiebatur stimulum carnis. Sed nihil quod pertinet ad perfectionem virtutis, fuit beatæ Virgini subtrahendum. Ergo non fuit beatæ Virgini totaliter subtrahendus fomes.

¶ 3. Præterea, Damas. * dicit, quod in beatam Virginem superuenit Spiritus sanctus purgans eam ante conceptionem filij Dei. Quod non potest intelligi nisi de purgatione à fomite: nam peccatum non fecit, vt Aug. * dicit in lib. de natura & gratia. Ergo per sanctificationem in vtero non fuit libere mundata à fomite. *lib. 4. orth. fid. c. 15.* *c. 36. t. 7.*

SED contra est, quod dicitur Cant. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Fomes autem ad maculam pertinet, saltem carnis. Ergo in beata Virgine fomes non fuit.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc sunt diuersæ opiniones. Quidam enim dixerunt quod in ipsa sanctificatione beatæ Virginis, qua fuit sanctificata in vtero, totaliter fuit ei fomes subtractus. Quidam vero dicunt, quod remansit fomes quantum ad hoc, quod facit difficultatem ad bonum, sublatus tamen fuit quantum ad hoc, quod facit pronitatem ad malum. Alij vero dixerunt quod sublatus fuit fomes, in quantum pertinet ad corruptionem personæ, prout impellit ad malum, & difficultatem facit ad bonum: remansit tamen in quantum pertinet ad corruptionem naturæ, prout scilicet est causa traducendi originale peccatum.

peccatum in prolem. Alij vero dicunt, quod in prima sanctificatione remansit fomes secundum essentiam, sed ligatus: in ipsa autem conceptione filij Dei fuit totaliter sublatus.

Ad horum autem intellectum oportet considerare, quod fomes nihil est aliud, quam inordinata concupiscentia sensibilis appetitus: habitualis tamen, quia actualis concupiscentia est motus peccati. Dicitur autem concupiscentia sensualitatis esse inordinata, in quantum repugnat rationi: quod fit, in quantum inclinat ad malum: vel difficultatem facit in bono. Et ideo ad ipsam rationem fomitis pertinet, quod inclinet ad malum, vel difficultatem faciat in bono. Vnde ponere quod remanserit fomes in beata Virgine non inclinans ad malum, est ponere duo opposita simul. Similiter etiam videtur oppositionem implicare, quod remanserit fomes, in quantum pertinet ad corruptionem naturæ, non autem in quantum pertinet ad corruptionem personæ. Nam secundum Augustin. * in libro de Nupt. & concupiscentia, libido est quæ peccatum originale transmittit in prolem. Libido autem importat inordinatam concupiscentiam, quæ non totaliter subditur rationi. Et ideo si totaliter fomes subtraheretur, in quantum pertinet ad corruptionem personæ, non posset remanere, in quantum pertinet ad corruptionem naturæ.

c. 24. l. 7.

Restat ergo vt dicamus, quod vel totaliter fomes fuerit ab ea sublatus per primam sanctificationem: vel quod remanserit ligatus. Posset enim intelligi, quod totaliter fuerit sublatus fomes hoc modo, quod præstitum fuerit beatæ Virgini ex abundantia gratiæ descendentis in ipsam: vt talis esset dispositio virium animæ in ipsa, quod inferiores vires numquam mouerentur sine arbitrio rationis: sicut dictum est * fuisse in Christo, quem constat peccati fomitem non habuisse; & sicut fuit in Adam ante peccatum, per originalem iustitiam. Ita quod quantum ad hoc gratia sanctificationis in Virgine habuit vim originalis iustitiæ. Et quamuis hæc positio ad dignitatem Virginis matris pertinere videatur, derogat tamen in aliquo dignitati Christi, absque cuius virtute nullus à prima damnatione liberatur. Et quamuis per fidem Christi, aliqui ante Christi incarnationem fiat secundum spiritum ab illa damnatione liberati: tamen quod secundum carnem aliquis ab illa damnatione liberetur, non videtur fieri debuisse nisi post incarnationem eius, in qua primo debuit immunitas damnationis apparere. Et ideo, sicut ante immortalitatem carnis Christi

q. 15. a. 2.

Christi resurgentis, nullus adeptus fuit carnis immortalitatem; ita inconueniens esse videtur dicere, quod ante Christi carnem, in qua nullum fuit peccatum, caro Virginis matris eius, vel cuiuscumque alterius, fuerit absque fomite, qui dicitur lex carnis, siue membrorum. Et ideo videtur melius dicendum, quod per sanctificationem in vtero non fuerit sublatus beatæ Virgini fomes secundum essentiam, sed remanserit ligatus. Non quidem per actum rationis suæ, sicut in viris sanctis: quia non statim habuit vsum liberi arbitrij, adhuc in ventre matris existens: hoc enim est speciale priuilegium Christi. Sed per abundantiam gratiæ, quam in sanctificatione recepit, & etiam perfectius per diuinam prouidentiam, sensualitatem eius ab omni inordinato motu prohibentem. Postmodum vero in ipsa conceptione carnis Christi, in qua primo debuit refulgere peccati immunitas, credendum est, quod ex prole redundauerit in matrem, totaliter fomite subtracto. Et hoc figuratur Ezech. 43. vbi dicitur, Ecce, gloria Dei Israël ingrediebatur per viam orientalem; id est, per beatam Virginem: & terra, idest, caro ipsius, splendebat à maiestate eius, scilicet Christi.

Ad primum ergo dicendum, quod mors & huiusmodi pœnalitates de se non inclinant ad peccatum. Vnde etiam Christus licet assumpserit huiusmodi pœnalitates, fomitem tamen non assumpsit. Vnde etiam in beata Virgine, vt filio conformaretur (de cuius plenitudine gratiam accipiebat) primo quidem fuit ligatus fomes, & postea sublatus: non autem liberata fuit à morte, & aliis huiusmodi pœnalitatibus.

Ad secundum dicendum, quod infirmitas carnis ad fomitem pertinens, est quidem in sanctis viris perfectæ virtutis occasio: non tamen causa, sine qua perfectio haberi non possit. Sufficit autem in beata Virgine ponere perfectam virtutem ex abundantia gratiæ: nec oportet in ea ponere omnem occasionem perfectionis.

Ad tertium dicendum, quod Spiritus sanctus in beata Virgine duplicem purgationem fecit. Vnam quidem quasi præparatoriam ad Christi conceptionem, quæ non fuit ab aliqua impuritate culpæ, vel fomitis: sed mentem eius magis in vnum colligens, & à multitudine sustollens. Nam & angeli purgari dicuntur, in quibus nulla impuritas inuenitur: vt Dionysius * dicit 6. cap. eccles. hierar. Aliam vero purgationem operatus est in ea Spiritus sanctus mediante conceptione Christi, quæ est Spiritus sancti opus. Et secundum.

c. 6. p. 3. a. med.

dum hoc potest dici, quod purgauit eam totaliter à fomite.

155 Art. 4. *Vtrum per huiusmodi sanctificationem fuerit consecuta, vt numquam peccaret?*

3. d. 3. q. 2. a. 3. & d. 13. qu. 1. a. 2. q. 1. cor. & 4 d. 6. q. 1. a. 1. q. 2. cor. & op. 3. cap. 228. & 231. & opus. 7. c. 6. pr. col. 2. & opu. 60. ca. 3.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod per sanctificationem in vtero non fuerit beata Virgo præseruata ab omni peccato actuali. Quia vt dictum est *, post primam sanctificationem fomes peccati remansit in Virgine. Motus autem fomitis, etiam si rationem præueniat, est peccatum veniale, licet leuissimum, vt Aug. dicit in lib. de Trin. † Ergo in beata Virgine fuit aliquod peccatum veniale.

¶ 2. Præterea, Super illud Luc 2. Tuam ipsius animam pertransibit gladius, dicit Aug. * in quæst. veteris & noui testamenti, quod beata Virgo in morte Domini stupore quodam dubitauit. Sed dubitare de fide, peccatum est. Ergo beata Virgo non fuit præseruata immunis ab omni peccato.

¶ 3. Præterea, Crysostomus † super Matth. exponens illud, Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, quærentes te: dicit, Manifestum est, quod solum ex vana gloria hoc faciebant, Et Ioan. 2. super illud, Vinum non habent, dicit idem Chrysostom.* quod volebat iam eum hominum gratiam conciliare, & seipsam clariorem facere per filium: & fortassis quid humanum patiebatur, quemadmodum & fratres eius dicentes, Manifesta te ipsum mundo. Et post pauca subdit, Nondum enim, quam oportebat, de eo opinionem habebat. Quod totum constat esse peccatum. Ergo beata Virgo non fuit præseruata immunis ab omni peccato.

* a. præc. † c. 12. t. 3. * in q. ex no. test. q. 73. circa med. t. 4. † hom. 45 tom. 2. * hom. 20 in Ioan. circ. med. illius, t. 3. * c. 39. ante med. tom. 7.

SED contra est, quod Augustinus dicit * in libro de natura & gratia, De sancta Virgine Maria propter honorem Christi, nullam prorsus cum de peccatis agitur, habere volo quæstionem. Inde enim scimus, quod ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum ex omni parte peccatum, quod concipere ac parere meruit eum quem constat nullum habuisse peccatum.

RESPONDEO dicendum, quod illos, quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat & disponit, vt ad id ad quod eliguntur, inueniantur idonei, secundum illud 2. ad Cor. 3. Idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Beata autem Virgo fuit electa diuinitus, vt esset mater Dei: & ideo non est dubitandum quin Deus per suam gratiam eam ad hoc idoneam reddiderit, secundum quod angelus ad eam dicit, Inuenisti gratiam apud Deum: ecce concipies, &c. Non autem fuisset idonea mater Dei, si peccasset aliquando: tum

quia

quia honor parentum redundat in prolem, secundum illud Prou.17. Gratia filiorum, patres eorum: vnde & per oppositum ignominia matris ad filium redundasset. Tum etiam quia singularem affinitatem habuit ad Christum, qui ab ea carnem accepit. Dicitur autem 2. ad Cor.6. Quæ conuentio Christi ad Belial? Tum etiam, quia singulari modo Dei filius, qui est Dei sapientia, in ipsa habitauit: non solum in anima, sed etiam in vtero. Dicitur autem Sap. 1. In maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Et ideo simpliciter fatendum est, quod beata Virgo nullum actuale peccatum commisit, nec mortale, nec veniale: vt sic in ea impleatur quod dicitur Cant.4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

Ad primum ergo dicendum, quod in beata Virgine post sanctificationem in vtero, remansit quidem fomes peccati, sed ligatus: ne scilicet prorumperet in aliquem motum inordinatum, qui rationem præueniret: Et licet ad hoc operaretur gratia sanctificationis, non tamen ad hoc sufficiebat: alioquin virtute illius gratiæ, hoc ei fuisset præstitum, vt nullus motus posset esse in sensualitate eius, nisi ratione præuentus: & sic fomitem non habuisset, quod est contra supradicta *. Vnde oportet dicere, quod complementum illius ligationis fuit ex diuina prouidentia, quæ non permittebat aliquem motum inordinatum ex fomite prouenire.

in cor. et art. prae.

Ad secundum dicendum, quod illud verbum Simeonis, Origenes †, & quidam alij doctores exponunt de dolore, quæ passa est in Christi passione. Ambrosius * autem per gladium dicit significari prudentiam Mariæ, non ignaram mysterij cælestis: viuum est enim verbum Dei & validum, & acutius omni gladio acutissimo.

† hom 18. in Luc. in med. et deinceps, tom.3.

** lib.2. in Luc. in c. cuius tit. est, de Simeon, & Anna, tom. 5.*

Quidam vero per gladium dubitationem intelligunt: quæ tamen non est intelligenda dubitatio infidelitatis, sed admirationis & discussionis. Dicit enim Basilius in epistola ad Optimum, quod beata Virgo assistens cruci & aspiciens singula, post testimonium Gabrielis post ineffabilem diuinæ conceptionis notitiam, post ingentem miraculorum ostensionem, animo fluctuabat: ex vna scilicet parte videns eum pati abiecta, & ex alia parte considerans eius mirifica.

Ad tertium dicendum, quod in verbis illis Chrysostomus excessit. Possunt tamen exponi, vt intelligatur in ea Dominum cohibuisse non inordinatum inanis glo

gloriæ motum quantum ad ipsam, sed id quod ab aliis posset æstimari.

156
3. d. 3. q. 1. a. 2. q. 3. c. & d.

Art. 5. *Verum beata Virgo per huiusmodi sanctificationem adepta fuerit plenitudinem omnium gratiarum?*

13. qu. 1. ar. 2. q. 1. c. & opu. 8. & p. 60. ca. 3. co. 2. & Io 16. c. 3. & Ro. 1. l. 5. co. 1 fi.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod beata Virgo, per sanctificationem in vtero, non obtinuerit gratiæ plenitudinem siue perfectionem. Hoc enim videtur pertinere ad priuilegium Christi, secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum à patre, plenum gratiæ & veritatis. Sed ea quæ sunt propria Christi, non sunt alteri attribuenda. Ergo beata Virgo plenitudinem gratiarum non accepit in sanctificatione.

¶ 2. Præterea, Ei quod est plenum & perfectum, non restat aliquid addendum: quia perfectum est cui nihil deest: vt dicitur in 3. Physic. * Sed beata Virgo postmodum additionem gratiæ suscepit, & quando Christum concepit (dictum est enim Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te,) & iterum quando in gloria est assumpta. Ergo videtur, quod non habuerit in sua prima sanctificatione plenitudinem gratiarum.

* tex. 63. & 64. t. 2.

¶ 3. Præterea, DEus non facit aliquid frustra: vt dicitur in 1. de cœlo †. Frustra autem habuisset quasdam gratias, cum earum vsum nunquam exercuit: non enim legitur aut docuisse, quod est actus sapientiæ: aut miracula fecisse, quod est actus gratiæ gratis datæ. Non igitur habuit plenitudinem gratiarum.

† tex. 32. et lib. 2. text. 59. tom. 2.

SED contra est, quod Angelus ad eam dixit Luc. 1. Aue gratia plena. Quod exponens Hieron. * in sermone de Assumptione dicit, Bene gratia plena: quia cæteris per partes præstatur, Mariæ vero se totam simul infudit gratiæ plenitudo.

* in fo. 2. pr. serm. tom. 2.

RESPONDEO dicendum, quod quanto aliquid magis appropinquat principio in quolibet genere, tanto magis participat effectum illius principij. Vnde Dionys. * dicit 4. cap. cœl. hier. quod Angeli qui sunt Deo propinquiores, magis participant de bonitatibus diuinis, quam homines. Christus autem est principium gratiæ, secundum diuinitatem quidem auctoritatiue, secundum humanitatem vero instrumentaliter: vnde & Ioan: 1. dicitur, Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Beata autem Virgo Maria propinquissima Christo fuit, secundum humanitatem: quia ex ea accepit humanam naturam. Et ideo præ cæteris maiorem debuit à Christo gratiæ plenitudinem obtinere.

* c. 4. ante med.

Ad primum ergo dicendum, quod vnicuique à Deo

datur

datur gratia, secundum hoc ad quod eligitur. Et quia Christus, in quantum est homo, ad hoc fuit prædestinatus & electus, vt esset filius Dei, in virtute sanctificandi: hoc fuit sibi proprium vt haberet talem plenitudinem gratiæ, quod redundaret in omnes: secundum quod dicitur Ioan. primo, De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed beata Virgo Maria tantam gratiæ obtinuit plenitudinem, vt esset propinquissima auctori gratiæ; ita quod eum qui est plenus omni gratia, in se reciperet, & eum pariendo, quodammodo gratiam ad omes deriuaret.

Ad secundum dicendum, quod in rebus naturalibus, primo quidem est perfectio dispositionis, puta cum materia est perfecte ad formam disposita. Secundo autem est perfectio formæ, quæ est potior: nam & ipse calor est perfectior, qui prouenit ex forma ignis, quam ille qui ad formam ignis disponebat. Tertio autem est perfectio finis: sicut ignis perfectissime habet proprias qualitates, cum ad locum suum peruenerit. Et similiter in beata Virgine fuit triplex perfectio gratiæ. Prima quidem quasi dispositiua, per quam reddebatur idonea ad hoc quod esset mater Christi: & hæc fuit perfectio sanctificationis. Secunda autem perfectio gratiæ fuit in beata Virgine ex præsentia filij Dei in eius vtero incarnati. Tertia autem est perfectio finis, quam habet in gloria.

Quod autem secunda perfectio sit potior quam prima, & tertia quam secunda: patet quidem vno modo per liberationem à malo. Nam primo in sua sanctificatione fuit liberata à culpa originali: secundo in conceptione filij Dei, fuit totaliter à fomite mundata: tertio vero in sui glorificatione, fuit liberata etiam ab omni miseria. Alio modo per ordinem ad bonum. Nam primo in sua sanctificatione adepta est gratiam inclinantem eam ad bonum: in conceptione autem filij Dei consummata est eius gratia confirmans eam in bono: in sui vero glorificatione consummata est eius gratia perficiens eam in fruitione omnis boni.

Ad tertium dicendum, quod non est dubitandum quin beata Virgo acceperit excellenter donum sapientiæ, & gratiam virtutum, & etiam gratiam prophetiæ: non tamen acepit vt haberet omnes vsus harum & similium gratiarum, sicut habuit Christus; sed secundum quod conueniebat conditioni ipsius. Sapientiæ enim vsum habuit in contemplando, secundum illud Luc. 2. Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Non autem habuit vsum

vsum sapientiæ quantum ad docendum, quia hoc non conueniebat sexui muliebri: secundum illud 1. ad Timoth. 2. Docere autem mulieri non permitto. Miraculorum autem vsus sibi non competebat, dum viueret: quia tunc temporis confirmanda erat doctrina, Christi miraculis: & ideo soli Christo & eius discipulis, qui erant baiuli doctrinæ Christi, conueniebat miracula facere. Propter quod etiam de Ioanne Baptista dicitur Ioann. 10. quod signum fecit nullum: vt scilicet omnes Christo intenderent. Vsum autem prophetiæ habuit, vt patet in Cantico quod fecit, Magnificat anima mea Dominum, &c.

157 Art. 6. *Vtrum sic sanctificari fuerit proprium beatæ Virgini?*

3. d. 3. q. 1. ar. 2. q: 1. ad 4. & quo 6, q 5. ar. 1. co. in fin. & opu. 3. c. 131. & Psal. 45 co. 5. * ex ar. 3. et 4. huius quæs.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod sanctificari in vtero post Christum, proprium fuerit beatæ Virgini. Dictum * est enim, quod propter hoc beata Virgo fuit sanctificata in vtero, vt redderetur idonea ad hoc, vt esset mater Dei. Sed hoc est proprium sibi. Ergo sola ipsa fuit sanctificata in vtero.

¶ 2. Præterea, Aliqui videntur propinquius accessisse ad Christum, quam Hieremias, & Ioannes Baptista, qui dicuntur sanctificati in vtero: nam Christus specialiter dicitur filius Dauid & Abraham, propter promissionem eis specialiter factam de Christo. Isaias etiam expressissime de eo prophetauit. Apostoli etiam cum ipso Christo conuersati sunt. Nec tamen leguntur sanctificati in vtero. Ergo neque etiam Hieremiæ & Ioanni Baptistæ conuenit sanctificari in vtero.

¶ 3. Præterea, Iob de se dicit Iob. 31. Ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero egressa est mecum. Nec tamen propter hoc dicimus eum sanctificatum in vtero. Ergo neque etiam Ioannem Baptistam & Hieremiam cogimur dicere sanctificatos in vtero.

SED contra est, quod dicitur de Hieremia, Hier. 1. Antequam exires de ventre, sanctificaui te. Et de Ioanne Baptista dicitur Luc. 1. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.

RESPONDEO dicendum, quod Augustinus in epistola * ad Dardanum, dubie videtur loqui de horum sanctificatione in vtero. Potuit enim exultatio Ioannis in vtero (vt ipse dicit) esse significatio rei tantæ (scilicet quod mulier esset mater Dei) à maioribus cognoscendæ, non à paruulo cognitæ: vnde in Euangelio non dicitur, credidit infans in vtero, sed exultauit. Videmus autem exultationem non solum

* est ep. 57. circ med. et deinceps to 2

paruu

paruulorum, sed etiam pecorum esse: sed hæc inusitata extitit, quia in vtero: & ideo sicut solent miracula fieri, facta est diuinitus in infante, non humanitus ab infante. Quamquam etiam si vsque adeo est in illo puero acceleratus vsus rationis & voluntatis, vt intra viscera materna iam posset agnoscere, credere, consentire (ad quod in aliis paruulis ætas expectatur, vt posſint,) & hoc in miraculis habendum puto diuinæ potentiæ. Sed quia expresse in Euangelio dicitur, quod Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ: & de Hieremia expresse dicitur, antequam exires de vulua, sanctificaui te; asserendum videtur, eos sanctificatos in vtero: quamuis in vtero vsum liberi arbitrij non habuerint. (de quo Aug, *) quæstionem mouet) sicut etiam pueri, qui sanctificantur per baptismum, non statim habent vsum liberi arbetrij. Nec est credendum, aliquos alios sanctificatos esse in vtero, de quibus Scriptura mentionem non facit: quia huiusmodi priuilegia gratiæ, quæ dantur aliquibus præter legem communem, ordinantur ad vtilitatem aliorum (secundum illud 1. ad Cor. 12. Vnicuique datur manifestatio Spiritus ad vtilitatem) quæ nulla proueniret ex sanctificatione aliquorum in vtero, nisi Ecclesiæ innotesceret. Et quamuis iudiciorum Dei non posſit ratio asſignari, quare scilicet huic & non alij hoc munus gratiæ conferat: conueniens tamen videtur fuisse vtrumque dictorum sanctificari in vtero, ad præfigurandam sanctificationem per Christum faciendam. Primo quidem per eius pasſionem, secundum illud Hebr. vlt. Iesus, vt sanctificare per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Quam quidem pasſionem Hieremias, & verbis & mysteriis apertisſime prænuntiauit, & suis pasſionibus expresſisſimè præfigurauit. Secundo per baptismum. 1 ad Cor. 6. Sed abluti estis, sed sanctificati estis. Ad quem quidem baptismum Ioannes suo baptismo homines præparauit.

c. epist. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod beata Virgo, quæ fuit à Deo electa in matrem, ampliorem sanctificationis gratiam obtinuit, quam Ioannes Baptista, & Hieremias, qui sunt electi, vt speciales præfiguratores sanctificationis Christi. Cuius signum est, quod beatæ Virgini præstitum est, vt de cætero non peccaret, nec mortaliter, nec venialiter. Aliis autem sanctificatis creditur præstitum esse, vt de cætero mortaliter non peccarent, diuina eos gratia protegente.

Ad secundum dicendum, quod quantum ad alia potuerunt sancti esse Christo coniunctiores, quam

Hieremias & Ioannes Baptista, qui tamen fuerunt ei coniunctissimi quantum ad expressam figuram sanctificationis ipsius, vt dictum est.

in corpore art. Ad tertium dicendum, quod miseratio, de qua ibi Iob loquitur, non significat virtutem infusam, sed quamdam inclinationem naturalem ad actum huius virtutis.

QVAESTIO XXVIII.

De virginitate beatæ Mariæ, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de virginitate matris Dei.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum fuerit virgo in concipiendo?

¶ Secundo, vtrum fuerit virgo in partu?

¶ Tertio, vtrum permanserit virgo post partum?

¶ Quarto, vtrum votum virginitatis emiserit?

158 Art. I. *Vtrum beata Maria fuerit virgo in concipiendo?*

4. con. c. 45. & op. 3. c. 232. & op. 60. c. 4.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod mater Dei non fuerit virgo in concipiendo Christum. Nulla enim proles quæ habet patrem & matrem, ex virgine matre concipitur. Sed Christus non solum dicitur habere matrem, sed etiam patrem. Dicitur enim Luc. secundo, Erant pater eius, & mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo: & infra eadem mater dicit: Ecce enim pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Ergo Christus non est conceptus ex virgine matre.

¶ 2. Præterea, Matth. primo probatur, quod Christus fuerit filius Abrahæ & Dauid, per hoc quod Ioseph ex Dauid descendit. Quæ quidem probatio nulla esset, si Ioseph pater Christi non fuisset. Ergo videtur quod mater Christi eum ex semine Ioseph conceperit: & ita non videtur fuisse virgo in concipiendo.

¶ 3 Præterea, Galat. 4. dicitur, Misit Deus filium suum factum ex muliere. Mulier autem consueto modo loquendi dicitur, quæ est viro cognita. Ergo Christus non fuit conceptus ex virgine matre.

¶ 4. Præterea, Eorum quæ sunt eiusdem speciei, est idem modus generationis: quia generatio recipit speciem à termino, sicut & cæteri motus. Sed Christus fuit eiusdem speciei cum aliis hominibus, secundum illud Philip. 2. In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Cum ergo alij homines generentur ex commistione maris & fœminæ,

vid:

videtur quod etiam Christus simili modo fuerit generatus: & ita non videtur fuisse conceptus ex virgine matre.

¶ 5. Præterea, Qualibet forma naturalis habet materiam sibi determinatam, extra quam esse non potest. Materia autem formæ humanæ videtur esse semen maris & fœminæ. Si ergo corpus Christi non fuerit conceptum ex semine maris & fœminæ, non vere fuit corpus humanum, quod est inconueniens. Videtur igitur non fuisse conceptus ex virgine matre.

SED contra est, quod dicitur Isai. 7. Ecce virgo concipiet.

RESPONDEO dicendum, quod simpliciter confitendum est, matrem Christi virginem concepisse. Contrarium enim pertinet ad hæresim Hebionitarum * & Cherinti: qui Christum purum hominem arbitrabantur, & de vtroque sexu eum natum putauerunt. Quod enim Christus sit conceptus ex virgine, conueniens est propter quatuor. *vt patet ex Aug. l. de hær. c. 8. & 10. tom. 6.*

Primo propter mittentis patris dignitatem conseruandam. Cum enim Christus sit verus & naturalis Dei filius, non fuit conueniens quod alium patrem haberet, quam Deum, ne dignitas Dei patris transferretur ad alium. Secundo, hoc fuit conueniens proprietati ipsius filij, qui mittitur, qui quidem est verbum Dei. Verbum autem absque omni corruptione cordis concipitur: quinimo cordis corruptio perfecti verbi conceptionem non patitur. Quia ergo caro sic fuit verbo Dei assumpta, vt esset caro verbi Dei: conueniens fuit quod etiam ipsa sine corruptione matris conciperetur. Tertio, hoc fuit conueniens dignitati humanitatis Christi, in qua locum peccatum habere non debuit, per quam peccatum mundi tollebatur, secundum illud Ioan. 1. Ecce agnus Dei (scilicet innocens) qui tollit peccatum mundi. Non poterat autem esse, quod in natura iam corrupta ex concubitu, caro nasceretur sine infectione originalis peccati. Vnde August. dicit in libro de Nuptiis & concupiscentia, Solus nuptialis concubitus ibi non fuit, scilicet in matrimonio Mariæ & Ioseph: quia in carne peccati fieri non poterat sine vlla carnis concupiscentia: quæ accidit ex peccato: sine qua concipi voluit, qui futurus erat sine peccato. Quarto, propter ipsum finem incarnationis Christi: quæ ad hoc fuit, vt homines renascerentur in filios Dei, non ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo, idest, ex ipsa Dei virtute. Cuius rei exemplar apparere debuit in ipsa conceptione Christi. Vnde August. * dicit in libro de sancta virginitate, *c. 12. in pr. t. 7.* *c. 6. ante med. to. 6.*

ginitate, Oportebat caput nostrum insigni miraculo secundum carnem nasci de Virgine: quo significaret membra sua de Virgine Ecclesia secundum spiritum nascitura.

* lib. 1. c. 8. secundum eius ord. à me. diu, t. 2.

* lib. 1. de nupt. & concu. ca. 11. parum à pr. t. 7

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Beda dicit * super Luc. pater Saluatoris, appellatur Ioseph, non quod vere iuxta Photinianos pater fuerit ei: sed quod ad famam Mariæ conseruandam pater sit ab omnibus æstimatus. Vnde & Luc. 3. dicitur, Vt putabatur filius Ioseph. Vel sicut Aug. dicit in lib. de bono coniugali *, Eo modo pater Christi dicitur Ioseph, quo & vir Mariæ intelligitur, sine commistione carnis, ipsa copulatione coniugij: multo videlicet coniunctius, quam si esset aliunde adoptatus. Neque enim propterea non erat appellandus Ioseph, pater Christi, quia non eum genuerat concumbendo: quandoquidem pater esset etiam ei, quem non ex sua coniuge procreatum aliunde adoptasset.

c. 1. su. illud, Christi generatio sic erat. t. 9.

* cap. 11. non longe à fin. t. 7.

Ad secundum dicendum, quod sicut Hieron. dicit * super Matth. cum Ioseph non sit pater Domini saluatoris, ordo generationis eius vsque ad Ioseph deducitur. Primo quidem, quia non est consuetudinis Scripturarum, vt mulierum in generationibus ordo texatur. Deinde ex vna tribu fuit Ioseph & Maria: vnde & ex lege eam accipere cogebatur vt propinquam. Et vt Aug. dicit * in lib. de nupt. & concupiscentia, fuit generationum series vsque ad Ioseph perducenda: ne in illo coniugio virili sexui vtique potiori fieret iniuria, cum veritati nihil deperiret: quia ex semine Dauid & Ioseph erat & Maria.

est Aug. l. 23. con. Fau. c. 7. in medio, tom. 6.

Ad tertium dicendum, quod sicut glos. * dicit ibidem, mulierem pro fœmina posuit, more locutionis Hebræorum: vsus enim Hebrææ locutionis mulieres dicit non virginitate corruptas, sed fœminas.

Ad quartum dicendum, quod ratio illa habet locum in his quæ procedunt in esse per viam naturæ: eo quod natura sicut est determinata ad vnum effectum, ita etiam est determinata ad vnum modum producendi illum. Sed virtus supernaturalis diuina cum sit infinita, sicut non est determinata ad vnum effectum: ita non est determinata ad modum producendi quemcumque effectum. Et ideo sicut virtute diuina fieri potuit, vt primus homo de limo terræ formaretur: ita etiam fieri potuit, vt diuina virtute corpus Christi formaretur de Virgine absque virili semine.

t. 1. c. 2. & 19. 10. 4.

Ad quintum dicendum, quod secundum Philosophum * in libro de generatione animalium, Semen maris non est sicut materia in conceptione animalis, sed

ſed ſolum ſicut agens: ſola autem fœmina materiam ſubminiſtrat conceptui. Vnde per hoc, quod ſemen maris defuit in conceptione corporis Chriſti, non ſequitur, quod defuerit ei debita materia. Si tamen ſemen maris eſſet materia fœtus concepti in animalibus: manifeſtum eſt quod non eſt materia permanens in eadem forma, ſed materia tranſmutata. Et quamuis virtus naturalis non poſsit tranſmutare ad certam formam, niſi determinatam materiam: virtus tamen diuina, quæ eſt infinita, poteſt tranſmutare omnem materiam in quamcumque formam. Vnde ſicut tranſmutauit limum terræ in corpus Adæ, ita in corpus Chriſti tranſmutare potuit materiam à matre miniſtratam, etiam ſi non eſſet ſufficiens materia ad naturalem conceptum.

Art. 2. *Vtrum mater Dei fuerit virgo in partu?* *159*

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod mater Chriſti non fuerit virgo in partu. Dicit enim Ambroſius * ſuper Lucam, Qui vuluam ſanctificauit alienam, vt naſceretur Propheta, hic eſt qui aperuit matri ſuæ vuluam, vt immaculatus exiret. Sed apertio vuluæ virginitatem excludit. Ergo mater Chriſti non fuit virgo in partu.

opuſ. 5. c. 13?.

** lib. 2 in Luc. in 4. cuius tit. eſt, de circum. Sal. in f. t. 3.*

¶ 2. Præterea, Nihil in myſterio Chriſti eſſe debuit, per quod corpus eius phantaſticum appareret. Sed hoc non videtur vero corpori, ſed phantaſtico conuenire, vt poſsit per clauſa tranſire: eo quod duo corpora ſimul eſſe non poſſunt. Non igitur debuit ex matris vtero clauſo corpus Chriſti prodire, & ita non decuit quod eſſet virgo in partu.

¶ 3. Præterea, Sicut Gregorius * dicit in homil. Octauarum Paſchæ, Per hoc quod ianuis clauſis ad diſcipulos poſt reſurectionem intrauit Dominus, oſtendit corpus ſuum eſſe eiuſdem naturæ & alterius gloriæ. Et ſic per clauſa tranſire, videtur ad gloriam corporis pertinere. Sed corpus Chriſti in ſua conceprione non fuit glorioſum, ſed paſsibile, habens ſimilitudinem carnis peccati, vt Apoſt. dicit Rom. 1. Non ergo exiuit per Virginis vterum clauſum.

** eſt ho. 26 in euang. paulo à princ.*

SED contra eſt, quod in quodam ſermone Epheſini concilij dicitur, Natura poſt partum neſcit vlterius virginem: gratia vero & parientem oſtendit, & matrem fecit, & virginitati non nocuit. Fuit ergo mater Chriſti virgo in partu,

RESPONDEO dicendum, quod abſque omni dubio aſſerendum eſt, matrem Chriſti etiam in partu virginem fuiſſe. Nam Propheta non ſolum dicit, Ecce virgo concipiet: ſed etiam addit, Et pariet filium.

Et hoc quidem conueniens fuit propter tria.

Primo quidem, quia hoc competebat proprietati eius, qui nascebatur, qui est verbum Dei. Nam verbum non solum in corde absque corruptione concipitur: sed etiam absque corruptione ex corde procedit. Vnde vt ostenderetur, quod illud esset corpus ipsius verbi Dei, conueniens fuit vt de incorrupto virginis vtero nasceretur. Vnde in sermone quodam Ephesini concilij legitur, Quæ parit carnem puram, à virginitate cessat: sed quia natum est in carne verbum, Deus custodit virginitatem, seipsum ostendens per hoc verbum. Neque enim nostrum verbum cum paritur, corrumpit mentem: neque Deus verbum substantiale, partum eligens, peremit virginitatem. Secundo, hoc est conueniens quantum ad effectum incarnationis Christi. Nam ad hoc venit, vt nostram corruptionem tolleret. Vnde non fuit conueniens, vt virginitatem matris, nascendo corrumperet. Vnde August. † dicit in quodam sermone de natiuitate Domini, Fas non erat vt per eius aduentum violaretur integritas, qui venerat sanare corrupta. Tertio fuit conueniens, ne matris honorem nascendo diminueret, qui parentes præceperat honorandos.

in ser. 6. à me. t. 10.

Ad primum ergo dicendum, quod Amb. dicit hoc, exponens illud quod Euangelista de lege induxit, Omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Quod quidem, vt Beda * dicit, consuetæ natiuitatis more loquitur: non quod Dominus sacri ventris hospitium, quod ingressus sanctificauerat, egressus deuirginasse credendus sit. Vnde illa adapertio non significat reserationem communem claustri pudoris virginei: sed solum exitum prolis de vtero matris.

l. 1. in Luc. 7. secūdum eius ordinem tom. 2.

Ad secundum dicendum, quod ita Christus voluit veritatem sui corporis demonstrare, quod etiam simul eius diuinitas declararetur, & ideo permiscuit mira humilibus. Vnde vt corpus eius verum ostenderetur, nascitur ex fœmina: sed vt ostenderetur eius deitas, nascitur ex Virgine. Talis enim partus debet Deum: vt Ambr. * dicit in hymno Natiuitatis.

in hym. qui canitur in vesperis natalis Domini.

Ad tertium dicendum, quod quidam dixerunt Christum in sua natiuitate dotem subtilitatis assumpsisse: sicut quando ambulauit siccis pedibus super mare, dicunt eum assumpsisse dotem agilitatis. Sed hoc non conuenit his quæ * supra determinata sunt: huiusmodi enim dotes corporis gloriosi proueniunt ex redundantia gloriæ animæ ad corpus, vt infra * dicetur, cum tractabitur de corporibus gloriosis. Dictum

quæs. 14.
Non cōpleuit.

est

est autem supra *, quod Christus ante passionem permittebat carni suæ agere, & pati quæ propria: nec fiebat talis redundantia gloriæ ab anima ad corpus. Et ideo dicendum est, quod omnia ista facta sunt miraculose per virtutem diuinam. Vnde August. † dicit super Ioann. Moli corporis, vbi diuinitas erat, ostia clausa non obstiterunt: ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata permansit. Et Dionys. * dicit in quadam Epistola, quod Christus super hominem operabatur ea quę sunt hominis: & hoc monstrat Virgo supernatutaliter concipiens, & aqua instabilis, terrenorum pedum sustinens grauitatem.

q. 14 a. 1. ad 2.
tract. 1 : 1 in c. 1. 9.
in epi. ad Caium mona. inc Quarũ tu quidẽ.

160 Art. 3. *Vtrum mater Dei permanserit virgo post partum?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod mater Christi non permanserit virgo post partum. Dicitur enim Matth. 1. Antequam conuenirent Ioseph & Maria, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. Non autem Euangelista diceret, antequam conuenirent, nisi de conuenturis: quia nemo dicit de non pransuro, antequam pranderet. Ergo videtur. quod Beata Virgo quandoque conuenerit carnali copula cum Ioseph, & ita non permanserit virgo post partum.

Opu. 3. c. 232.

¶ 2. Præterea, Ibidem subditur ex verbis angeli loquentis ad Ioseph, Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Coniugium autem consummatur per carnalem copulam. Ergo videtur, quod quandoque carnalis copola interuenerit inter Mariam & Ioseph: & ita videtur, quod non permanserit virgo post partum.

¶ 3. Præterea, Ibidem post pauca subditur. Et accepit coniugem suam, & non cognoscebat eam, doneç pepetit filium suum primogenitum. Hoc autem aduerbium, donec, consueuit determinatum tempus signare, quo impleto fiat id quod vsque ad illud tempus non fiebat. Verbum autem cognoscendi ibi ad coitum refertur: sicut & Genes. 4. dicitur, quod Adam cognouit vxorem suam. Ergo videtur, quod post partum Beata Virgo fuerit carnaliter à Ioseph cognita. Ergo videtur, quod non permanserit virgo post partum.

¶ 4. Præterea, Primogenitus non potest dici nisi qui habeat fratres subsequentes. Vnde & Rom. 8. dicitur. Quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Sed Euangelista nominat Christum primogenitum matris eius. Ergo habuit alios filios post

Christum: & ita videtur, quod mater Christi non manserit virgo post partum.

¶ 5. Præterea, Ioann. 2. dicitur, Post hæc descendit Capharnaum ipse, scilicet Christus, & mater eius, & fratres eius. Sed fratres dicuntur, qui ex eodem parente geniti sunt. Ergo videtur, quod Beata Virgo habuerit alios filios post Christum.

¶ 6. Præterea, Matth. 27. dicitur, Erant ibi, scilicet iuxta crucem Christi, mulieres multæ à longe quæ secutæ erant Iesum à Galilæa, ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi. Videtur autem hæc Maria, quæ hic dicitur Iacobi & Ioseph mater, esse etiam mater Christi: dicitur enim Ioan. 19. quod stabat iuxta crucem Iesu Maria mater eius. Ergo videtur, quod mater Christi non permanserit virgo post partum.

SED contra est, quod dicitur Ezech. 44. Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam dominus Deus Israel ingressus est per eam. Quod exponens August. in quodam sermone * dicit, Quid est porta in domo Domini clausa, nisi quod Maria semper erit intacta? Et quid est, homo non transibit per eam, nisi quod Ioseph non cognoscet eam? Et quid est, Dominus solus intrat, & egreditur per eam, nisi quod Spiritus sanctus impræguauit eam, & Angelorum dominus nascetur per eam, Et quid est, clausa erit in æternum: nisi quod Maria virgo est ante partum, & virgo in partu, & virgo post partum?

in ser 14. de natali Domini, est 18. de temp. non longe à pr. to. 10.

RESPONDEO dicendum, quod absque omni dubio detestandus est error Heluidij, qui dicere præsumpsit, matrem Christi post partum à Ioseph esse carnaliter cognitam, & alios filios genuisse. Hoc enim primo derogat Christi perfectioni, qui sicut secundum diuinam naturam vnigenitus est Patris, tanquam perfectus per omnia filius eius: ita decuit vt esset vnigenitus matris, tanquam perfectissimum germen eius. Secundo hic error iniuriam facit Spiritui sancto, cuius sacrarium fuit vterus virginalis, in quo carnem Christi formauit: vnde non decebat, quod de cætero violaretur per commistionem virilem. Tertio derogat dignitati & sanctitati matris Dei, quæ ingratissima videretur, si tanto filio contenta non esset, & si virginitatem, quæ in ea miraculose conseruata fuerat, sponte perdere vellet per carnis concubitum. Quarto etiam ipsi Ioseph esset ad maximam præsumptionem imputandum, si eam, quam reuelante angelo,

Angelo de Spiritu sancto Deum concepisse cognouerat, polluere attentaret. Et simpliciter est asserendum, quod mater Dei sicut Virgo concepit, & Virgo peperit, ita etiam & Virgo post partum sempiternum permansit.

Ad primum ergo dicendum, quod (sicut Hieron., dicit in lib. contra Heluidium) intelligendum est* quod hæc propositio Ante, licet sæpe consequentia indicet, tamen nonnunquam ea tantum quæ prius cogitabantur ostendit: nec necesse est vt cogitata fiant, cum ideo aliud interuenerit, ne ea quæ cogitata sunt fierent. Sicut si aliquis dicat, Antequam in portu pranderem nauigaui: non intelligitur quod in portu prandeat postquam nauigauerit: sed quia cogitabatur in portu pransurus. Et similiter Euangelista dicit, Antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto: non quia postea conuenerint: sed quia dum viderentur conuenturi, præuenit conceptio per Spiritum sanctum: ex quo factum est vt vlterius non conuenirent.

tit. huius lib. est, de perpetua virg. Mariæ, non procul à p in. lib. om. 3.

Ad secundum dicendum, quod sicut August. dicit in lib. de Nupt. * & concupiscentia. Coniux Ioseph, vocatur mater Dei ex prima desponsationis fide, quam per concubitum non cognouerat nec fuerat cogniturus. Vt enim Ambr.† dicit super Lucam, non virginitatis ereptio, sed coniugij testificatio & nuptiarum celebratio declaratur.

c. 11. non longe a princ. t. 7.
† l. 2. in Luc. c. 1. tome. 10. 5.

Ad tertium dicendum, quod quidam dixerunt hoc non esse intelligendum de cognitione coitus, sed de cognitione notitiæ. Dicit enim Chrysost. * quod non cognouit eam Ioseph antequam pareret, cuius fuerit dignitatis: sed postquam peperit, tunc cognouit eam, quia per ipsius prolem speciosior & dignior facta fuerat, quam totus mundus: quia quem totus mundus capere non poterat, in angusto cubiculo vteri sui sola suscepit. Quidam vero hoc referunt ad notitiam visus. Sicut enim Moysi cum Deo colloquentis glorificata est facies, vt non possent intendere in eum filij Israel: sic Maria claritate virtutis Altissimi obumbrata, cognosci non poterat à Ioseph, donec pareret: post partum autem à Ioseph agnita inuenitur specie faciei: non tactu libidinis. Hieron. * autem concedit hoc esse intelligendum de cognitione coitus: sed dicit, quod vsque, vel donec, in Scripturis dupliciter potest intelligi. Quandoque enim designat certum tempus: secundum illud Gal. 3. Propter transgressionem lex posita est, donec veniret semen, cui promiserat. Quandoque vero signet infinitum tempus:

hom. 1. in Math. in oper. imper. super illud: & non cognouit ea, donec. t. 2.
in si. comment. ad 1. c. Mat. tom. 9.

 secun-

secundum illud Psal. 113. Oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri: ex quo non est intelligendum, quod post impetratam misericordiam, oculi auertantur à Deo. Et secundum hunc modum loquendi significantur ea, de quibus posset dubitari, si scripta non fuissent: cætera vero nostræ intelligentiæ derelinquuntur. Et secundum hoc Euangelista dicit matrem Dei non esse cognitam à viro vsque ad partum: vt multo magis intelligamus cognitam non fuisse post partum.

Ad quartum dicendum, quod mos diuinarum Scripturarum est, vt primogenitum vocent non solum eum quem fratres sequuntur, sed eum qui primus natus sit. Alioquin si non est primogenitus nisi quem sequuntur fratres, tamdiu * secundum legem sacerdotibus primogenita non debentur, quamdiu & alia non fuerint procreata. Quod patet esse falsum: cum intra annum, & post mensem primogenita redimi mandentur secundum legem.

cir. fi. coment. ad 12. Mat tom. 9. Ad quintum dicendum, quod quidam, sicut Hier. * dicit super Matt. fratres Domini de alia vxore Ioseph filios suspicantur. Nos autem fratres Domini, non filios Ioseph, sed consobrinos Saluatoris, sororis Mariæ matris Domini filios intelligimus. Quatuor enim modis in Scripturis fratres dicuntur, scilicet natura, gente, cognitione, & affectu. Vnde fratres Domini dicti sunt, non secundum naturam, quasi ab eadem matre nati: sed secundum cognationem, quasi consanguinei eius existentes. Ioseph autem, sicut Hier. * dicit contra Heluidium, magis credendus est virgo permansisse: quia aliam vxorem habuisse non scribitur, & fornicatio in sanctum virum non cadit. *contra Heluidiũ in vlt. fo. ante fin. l. tom. 3.*

Ad sextum dicendum, quod Maria, quæ dicitur Iacobi & Ioseph mater, non intelligitur esse mater Domini: quæ in Euangelio non consueuit nominari, nisi cum cognominatione huius dignitatis, quod sit mater Iesu. Hæc autem Maria esse intelligitur vxor Alphæi, cuius filius est Iacobus minor, qui dictus est frater Domini.

262 Art. 4. *Vtrum mater Dei virginitatem vouerit?*

4. d. 30. q. 2. a. 1. q. 1. & 3. & Matth 1. col. 10. f. AD quartum sic proceditur. Videtur, quod mater Dei virginitatem non vouerit. Dicitur enim Deut. 7. Non erit apud te sterilis vtriusque sexus. Sterilitas autem sequitur virginitatem. Ergo seruatio virginitatis erat contra præceptum veteris legis. Sed adhuc lex vetus habebat statum, antequam Christus nasceretur. Ergo non potuit licite beata Virgo vouere virginitatem pro tempore illo.

§ 1. Præ

¶ 2. Præterea, Apost. 1. ad Corinth. 7. dicit, De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do. Sed perfectio consilij à Christo debuit inchoari, qui est finis legis, vt Apost. dicit Rom. 10. Non ergo conueniens fuit quod beata Virgo votum virginitatis emitteret.

¶ 3. Præterea, Apostolus dicit 1. ad Tim. 5. quod vouentibus castitatem, non solum nubere, sed etiam velle nubere, damnabile est. Sed mater Christi nullum peccatum damnabile commisit, vt supra habitum est*. Cum ergo desponsata fuerit (vt habetur Luc. 1.) videtur quod ipsa virginitatis votum non emiserit. q. 27. a. 4.

SED contra est, quod Augustin. dicit in lib. * de sancta virginitate, Annuntianti Angelo Maria respondit, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Quod profecto non diceret, nisi prius se virginem Deo vouisset. c. 4. circa pr. to. 6.

RESPONDEO dicendum, quod sicut in 2. parte habitum est *, perfectionis opera magis sunt laudabilia, si ex voto celebrentur. Virginitas autem in matre Dei præcipue debuit pollere, vt ex supra † dictis rationibus patet: & ideo conueniens fuit, vt virginitas eius ex voto esset Deo consecrata. Verum quia tempore legis oportebat generationi insistere tam mulieres quam viros (quia secundum carnis originem, cultus Dei propagabatur antequam ex illo populo Christus nasceretur,) mater Dei non creditur antequam desponsaretur Ioseph, absolute virginitatem vouisse: sed licet eam in desiderio habuerit, super hoc tamen voluntatem suam diuino commisit arbitrio. Postmodum vero accepto sponso, secundum quod mores illius temporis exigebant, simul cum eo votum virginitatis emisit. 2. 2. q. 88. art. 6. † art. 1. huius quæ.

Ad primum ergo dicendum, quod quia videbatur esse lege prohibitum non dare operam ad relinquendum semen super terram: ideo non simpliciter virginitatem vouit Dei genitrix, sed sub conditione, si Deo placeret. Postquam autem innotuit hoc esse Deo acceptum, absolute vouit antequam ab Angelo annunciaretur.

Ad secundum dicendum, quod sicut gratiæ plenitudo perfecte quidem fuit in Christo, & tamen aliqua eius inchoatio præcessit in matre: ita etiam obseruatio consiliorum, quæ per gratiam Dei fit, perfecte quidem incepit in Christo, sed aliquo modo fuit inchoata in virgine matre eius.

Ad tertium dicendum, quod verbum illud Apostoli est intelligendum de illis quæ absolute castatem

vouent. Quod quidem mater Dei non fecit antequam Ioseph desponsaretur: sed post desponsationem ex communi voluntate simul cum sponso suo votum virginitatis emisit.

QVAESTIO XXIX.

De matris Dei desponsatione, in duos articulos diuisa.

DEinde considerandum est de desponsatione matris Dei.

ET CIRCA hoc quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum Christus debuerit de desponsata nasci?

¶ Secundo, vtrum fuerit verum matrimonium inter Mariam matrem Domini & Ioseph?

162 Art. 4. *Vtrum Christus nasci debuerit de Virgine desponsata?*

4. dis. 30. q. 2. ar. 1. q. 2. & 3. & Matt. 1. le. 23. AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christus non debuerit de Virgine desponsata nasci. Desponsatio enim ad carnalem copulam ordinatur. Sed mater Domini nunquam voluit carnali copula vti: quia hoc derogaret virginitati mentis ipsius. Ergo non debuit esse desponsata.

¶ 2. Præterea, Quod Christus ex Virgine nasceretur, miraculum fuit. Vnde August. dicit in Epist. ad Volusianum, *ep. 3. ante me. illius tom. 2.* Ipsa Dei virtus per inuiolatæ matris virginea viscera, membra infantis eduxit: quæ postea per clausa ostia, membra iuuenis eduxit: hic si ratio quæritur, non erit mirabile: si exemplum poscitur, non erit singulare. Sed miracula fiunt ad confirmationem fidei, vnde debent esse manifesta. Cum igitur per desponsationem hoc miraculum fuerit obumbratum, videtur non fuisse conueniens, quod Christus de desponsata nasceretur.

cap. 1. in Matt. super illud Cum esset desponsata to. 9. ¶ 3. Præterea, Ignatius martyr, vt Hieron. * dicit super Matth. hanc causam assignauit desponsationis matris Dei, vt partus eius diabolo celaretur, dum eum putat non de Virgine, sed de vxore generatum. Quæ quidem causa nulla esse videtur: tum quia diabolus ea quæ corporaliter fiunt, perspicacitate sui sensus cognoscit: tum etiam quia postmodum per multa euidentia signa dæmones aliqualiter Christum cognouerunt. Vnde dicitur Mar. 1. quod homo in spiritu immundo exclamauit dicens, Quid nobis & tibi Iesu Nazarene, venisti ante tempus perdere nos? scio quod sis sanctus Dei. Non ergo videtur conueniens fuisse, quod mater Dei esset desponsata.

¶ 4. Præ-

¶ 4. Præterea, Aliam rationem assignat Hieron. * Ne lapidaretur mater Dei à Iudæis, sicut adultera. Hæc autem ratio nulla esse videtur. Si enim non esset desponsata, non posset de adulterio condemnari. Et ita non videtur rationabile fuisse, quod Christus de desponsata Virgine nasceretur.

SED contra est, quod dicitur Matth. 1. Cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph: & Luc. 1. Missus est Gabriel Angelus ad Mariam Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph.

RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit Christum de desponsata Virgine nasci: tum propter ipsum, tum propter matrem, tum etiam propter nos. Propter ipsum quidem Christum quadruplici ratione. Primo quidem, ne ab infidelibus tamquam illegitime natus abiiceretur. Vnde Ambros. * dicit super Luc. Quid Iudæis, quid Herodi posset ascribi, si natum viderentur ex adulterio persecuti? Secundo, vt consueto modo eius genealogia per virum describeretur. Vnde dicit Ambr. † super Luc. Qui in sæculum venit, sæculi debuit more describi: viri autem persona quæritur, qui in senatu, & reliquis curiis ciuitatum generis asserit dignitatem. Consuetudo etiam nos instruit Scripturarum, quæ semper viri originem quærit. Tertio ad tutelam pueri nati; ne diabolus contra eum vehementius nocumenta procuraret. Et ideo Ignatius dicit * ipsam fuisse desponsatam, vt partus eius diabolo celaretur. Quarto, vt à Ioseph nutriretur: vnde & pater eius dictus est, quasi nutritius. Fuit etiam conueniens ex parte Virginis. Primo quidem, quia per hoc redditur immunis à pœna, ne scilicet lapidaretur à Iudæis tamquam adultera: vt Hieron. † dicit. Secundo, vt per hoc ab infamia liberaretur. Vnde dicit Ambros. * super Luc. quod desponsata est, ne temeratæ virginitatis adureretur infamia, cui grauis aluus corruptelæ videretur insigne præferre. Tertio, vt ei à Ioseph ministerium exhiberetur: vt Hieronymus † dicit.

Ex parte etiam nostra hoc fuit conueniens. Primo quidem, quia testimonio Ioseph comprobatum est, Christum ex Virgine natum. Vnde Ambrosius * dicit super Luc. Locupletior testis pudoris maritus adhibetur, qui posset & delere iniuriam, & vindicare opprobrium, si non agnosceret sacramentum. Secundo, quia ipsa verba Virginis matris magis credibilia redduntur, suam virginitatem asserentis. Vnde Ambrosius † dicit super Lucam, Fides Mariæ verbis magis adsciscitur, & mendacij causa remouetur. Videretur

enim

** super illud Mat. 1. Cum esset desponsata to. 9.*
** l. 2. in Luc. c. 1. inter pr. & med. tom. 5.*
† li. 3. in Luc. non procul à pri. illius tom. 5.
** vt refert Hieron. 1. c. Matth. tom. 9. & Beda super 3. ca. Luc. to. 2.*
† super illud Mat. 1. cum esset dispõsata to. 9.
** lib. 2. in Luc. non procul à pr. li. t. 5.*
† loco anteà dicto, & contra Hel. vide li. de perpetua virgini Maria, to. 3.
** lib. 2. in Luc. c. 1. ante med. tom. 5.*
† lib 2. in Luc. c. 1. ante med. tom. 5.

enim culpam obumbrare voluisse mendacio innupta prægnans: causam autem mentiendi desponsata non habuit, cum coniugij præmium, & gratia nuptiarum partus sit fœminarum. Quæ quidem duo pertinent ad firmitatem fidei nostræ. Tertio, vt tolleretur excusatio virginibus, quæ propter suam incautelam non vitant infamiam. Vnde Ambrosius * dicit, Non decuit virginibus sinistra opinione viuentibus velamen excusationis relinqui; quod infamata mater quoque Domini videretur. Quarto, quia per hoc significatur vniuersa Ecclesia: quæ cum virgo sit, desponsata tamen est vni viro Christo, vt Augustin. † dicit in lib. de sancta Virginitate. Potest etiam & quinta ratio esse, quod mater Domini fuit desponsata & virgo: quia in persona ipsius & virginitas, & matrimonium honoratur, contra hæreticos alteri horum detrahentes.

lib. 2. in Luc. non procul à pr. tom. 5.

c. 12 ante me. t. 6.

Ad primum ergo dicendum, quod beata Virgo mater Dei ex familiari instinctu Spiritus sancti credenda est desponsari voluisse, confidens de diuino auxilio, quod nunquam ad carnalem copulam perueniret. Hoc tamen diuino commisit arbitrio: vnde in nullo detrimentum passa est virginitas.

Ad secundum dicendum, quod sicut Ambr. * dicit super Lucam, maluit Dominus aliquos de suo ortu, quàm de matris pudore dubitare. Sciebat enim teneram esse virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris: nec putauit ortus sui fidem, matris iniuriis astruendam. Sciendum tamen, quod miraculorum Dei quędam sunt, de quibus est fides: sicut miraculum virginei partus, & resurrectionis Domini, & etiam Sacramenti altaris. Et ideo Dominus voluit ista occultiora esse, vt fides eorum magis meritoria esset. Quædam vero miracula sunt ad fidei comprobationem: & ista debent esse manifesta.

lib. 2. in Luc. non procul à pr. li. to. 5.

Ad tertium dicendum, quod sicut Augustinus * dicit in 3. de Trinitate, Diabolus multa potest virtute suæ naturæ, à quibus tamen prohibetur virtute diuina. Et hoc modo potest dici, quod virtute naturæ suæ diabolus cognoscere poterat matrem Dei non fuisse corruptam, sed virginem: prohibebatur tamen à Deo cognoscere modum partus diuini. Quod autem postmodum eum aliqualiter cognouit diabolus esse filium Dei, non obstat: quia iam tempus erat, vt Christus suam virtutem contra diabolum ostenderet, & persecutionem ab eo concitatam pateretur. Sed in infantia oportebat impediri malitiam diaboli, ne eum acrius persequeretur, quando Christus nec pati dispo-

Ex c. 7. & 8. col. g. tom. 3.

disposuerat, nec virtutem suam ostendere: sed in omnibus aliis infantibus se similem exhibebat. Vnde Leo* Papa in sermone de Epiphania dicit, quod Magi inuenerunt, & adorauerunt puerum Iesum quantitate paruulum, alienæ opis indigum, fandi impotentem, & in nullo ab humanæ infantiæ generalitate dissimilem. Ambros.† tamen super Luc. videtur hoc magis referre ad membra diaboli. Præmissa enim hac ratione, scilicet de fallendo principem mundi: subdit, Sed tamen magis fefellit principes sæculi: dæmonum enim malitia, facile etiam occultata deprehendit: at vero, qui secularibus vanitatibus occupantur, scire diuina non possunt.

in ser. 4. de epiph. in me. incipit hic ser. Iustū & rationabile. *† lib. 2. in Luc. c. 1. circ. med. tom. 5.*

Ad quartum dicendum, quod iudicio adulterarum lapidabatur secundum legem, non solum illa quæ iam erat desponsata vel nupta, sed etiam illa quæ in domo patris custodiebatur vt Virgo quandoque nuptura. Vnde dicitur Deut. 22. Si non est in puella inuenta virginitas, lapidibus obruent eam viri ciuitatis illius, & morietur: quia fecit nefas in Israel, vt fornicaretur in domo patris sui. Vel potest dici secundum quosdam, quod beata Virgo erat de stirpe Aaron: vnde erat cognata Elizabeth, vt dicitur Lucæ 1. Virgo autem de genere sacerdotali, propter stuprum occidebatur: legitur enim Leuit. 21. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, & violauerit nomen patris sui, flammis exuretur. Quidam referunt verbum Hieronymi ad lapidationem infamiæ.

Art. 2. *Vtrum inter Mariam, & Ioseph fuerit verum matrimonium?* 163

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod inter Mariam & Ioseph, non fuerit verum matrimonium. Dicit enim Hieron.* contra Heluidium, quod Ioseph Mariæ custos fuit potius, quam maritus eius. Sed si fuisset verum matrimonium, vere Ioseph maritus eius fuisset. Ergo videtur, quod non fuerit verum matrimonium inter Mariam & Ioseph.

¶ 2. Præterea, Super illud Matth. 1. Iacob genuit Ioseph virum Mariæ, dicit Hieronym.† Cum virum audieris, suspicio tibi non subeat nuptiarum: sed recordare consuetudinis Scripturarum, quod sponsi viri, & sponsæ vxores vocantur. Sed verum matrimonium non efficitur ex sponsalibus, sed ex nuptiis. Ergo non fuit verum matrimonium inter beatam Virginem & Ioseph.

¶ 3. Præterea, Matth. 1. dicitur Ioseph, vir eius, cum esset iustus, & nollet eum traducere, scilicet in domum suam ad cohabitationem assiduam, voluit

4. dis. 30. q. 2. ar. 2. & opusc. 60. c. 2. col. 3. & Matth. 1. co. 20. ** fi tit. lib. est, de sancta virginitate B. Mariæ, aliquantulum a prin. to. 3.* *† in 1. c. in Mat. t. 9.*

eam

eam occulte dimittere, id est tempus nuptiarum mutare: vt Remigius exponit. Ergo videtur, quod nondum nuptiis celebratis, nondum esset verum matrimonium: præsertim cum post matrimonium contractum, non liceat sponsam dimittere.

SED contra est, quod August. dicit in lib. de consensu Euangelistarum *, Non erat fas, vt Ioseph ob hoc à coniugio Mariæ separandum Euangelista putaret, quod non ex eius concubitu, sed Virgo peperit Christum *. Hoc enim exemplo magnifice insinuatur fidelibus coniugatis, etiam seruata pari consensu continentia, posse permanere vocarique coniugium, non permisto corporis sexu.

lib. 2. c. 1 ante me. tom. 4.

** idē habet Aug. lib. 23. contr. Faustum c. 8. in fi.*

RESPONDEO dicendum, quod matrimonium, siue coniugium dicitur verum ex hoc, quod suam perfectionem attingit. Duplex est autem rei perfectio, prima, & secunda. Prima quidem rei perfectio consistit in ipsa forma, ex qua speciem sortitur. Secunda vero perfectio consistit in operatione rei, per quam res aliqualiter suum finem attingit. Forma autem matrimonij consistit in quadam indiuisibili coniunctione animorum, per quam vnus coniugum indiuisibiliter alteri fidem seruare tenetur. Finis autem matrimonij est proles generanda, & educanda. Ad quorum primum peruenitur per consensum coniugalem: ad secundum per alia opera viri & vxoris, quibus sibi inuicem obsequuntur ad prolem nutriendam. Sic igitur dicendum est, quod quantum ad primam perfectionem omnino verum fuit matrimonium Virginis matris Dei & Ioseph: quia vterque consensit in copulam coniugalem: non autem expresse in copulam carnalem, nisi sub conditione, si Deo placeret. Vnde & Angelus vocat Mariam coniugem Ioseph, dicens ad Ioseph, Matth. 1. Nolite timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod exponens Augustin. * in lib. de nuptiis, & concupiscentia, dicit: Coniux vocatur ex prima desponsationis fide: quam concubitu nec cognouerat, nec fuerat cogniturus. Quantum vero ad secundam perfectionem, quæ est per actum matrimonij, si hoc referatur ad carnalem concubitum, per quem proles generatur, non fuit illud matrimonium consummatum. Vnde Ambros. * dicit super Lucam. Non te moueat, quod frequenter Mariam Scriptura vocat coniugem: non enim virginitatis ereptio, sed coniugij testificatio, & nuptiarum celebratio declaratur. Habuit tamen illud matrimonium etiam secundam perfectionem quantum ad prolis educationem. Vnde Augustinus *, dicit in libro

c. 11. cir. prin. to. 7.

lib. 2. in Luc. c. 1. ad med. to. 5

** c. 11. a me. to. 7.*

bro de nuptiis, & concupiscentia: Omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides, & sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum Dominum Iesum; fidem, quia nullum adulterium: sacramentum, quia nullum diuortium, solus ibi nuptialis concubitus non fuit.

Ad primum ergo dicendum, quod Hieronymus accipit ibi maritum ab actu matrimonij consummati,

Ad secundum dicendum, quod nuptias Hieronymus vocat nuptialem concubitum.

Ad tertium dicendum, quod sicut Chrysostomus dicit * super Matthæum, Beata Virgo sic fuit desponsata Ioseph, quod etiam esset domi habita. Nam sicut in ea, quæ in domo viri concipit, intelligitur conceptio maritalis: sic in ea, quæ extra domum concipit, est suspecta conceptio. Et ita non esse sufficienter prouisum famæ beatæ Virginis per hoc, quod fuit desponsata, nisi etiam fuisset domi habita. Vnde quod dicitur, Et nollet eam traducere, melius intelligitur, id est, nollet eam diffamare in publicum, quam quod intelligatur de traductione in domum. Vnde & Euangelista subdit, quod voluit occulte dimittere eam. Quamuis tamen esset domi habita, propter primam desponsationis fidem, nondum tamen interuenerat solemnis celebratio nuptiarum: propter quod etiam nondum carnaliter conuenerant. Vnde sicut Chrysostomus * dicit, Non dicit Euangelista, antequam duceretur in domum sponsi: etenim intus iam erat. Consuetudo enim fuit veteribus, vt sponsæ in sponsorum domibus haberentur. Et etiam Angelus dicit Ioseph, Ne timeas accipere Mariam coniugem tuam, id est, non timeas nuptias eius solemniter celebrare. Licet alij dicant, quod nondum erat in domum inducta, sed solum desponsata. Primum tamen magis consonat Euangelio.

hom. 1. in Matth. in ope. imperfec. in fol 2. ante fi. t. 2.

hom 4. in Matt. super illud, Antequã conuenirent, t. 2.

QVAESTIO XXX.

De Beata Maria Virginis Annuntiatione, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de annuntiatione Beatæ Mariæ Virginis.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum conueniens fuerit ei annuntiari quod in ea generandum erat?

¶ Secundo, per quem erat ei hoc annuntiandum.

¶ Tertio, per quem modum ei annuntiari debebat.

¶ Quarto, de ordine annuntiationis.

Art. I.

864 Art. I *Vtrum necessarium fuerit annuntiari Beatæ Virgini, quod in ea erat generandum?*

3. di. 3. q. 3. a. 1. q. 1. & dist. 30. art. 4. AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit necessarium Beatæ Virgini annuntiari quod in ea fiendum erat. Annuntiatio enim ad hoc solum necessaria esse videbatur, vt Virginis consensus haberetur. Sed consensus eius non videtur necessarius fuisse: quia conceptus Virginis prænuntiatus fuit prophetia prædestinationis, quæ sine nostro complet*gl. ord. super Mat. 1. c. super illud, Vt adimpleretur.* ur arbitrio: vt dicit quædam gloss. * Matth. 1. Non ergo necessarium fuit, quod talis annuntiatio fieret.

¶ 2. Præterea, Beata Virgo Incarnationis fidem habebat, sine qua nullus esse poterat in statu salutis: quia, vt dicitur Roman. 3. Iustitia Dei per fidem est Iesu Christi in omnes. Sed de eo quod aliquis per certitudinem credit, non indiget vlterius instrui. Ergo beatæ Virgini non fuit necessarium, vt ei incarnatio filij Dei annuntiaretur.

¶ 3. Præterea, Sicut beata Virgo corporaliter Christum concepit, ita & quælibet sancta anima concipit ipsum spiritualiter. Vnde Apostolus dicit Galat. 3. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Sed illis, qui spiritualiter debent Christum concipere, talis conceptio non annuntiatur. Ergo nec beatæ Virgini fuit annuntiandum, quod esset in vtero conceptura filium Dei.

SED contra est, quod habetur Luc. 1. quod angelus dixit ei, Ecce concipies in vtero, & paries filium.

RESPONDEO dicendum, quod congruum fuit beatæ Virgini annuntiari, quod esset Christum conceptura. Primo quidem, vt seruaretur congruus ordo coniunctionis filij Dei ad Virginem: vt scilicet prius mens eius de ipso instrueretur, quam carne eum conciperet. Vnde August. dicit in lib. de Virginitate *, *cap. 3. a me. to. 7* Beatior est Maria percipiendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi. Et postea subdit *, Ma- **. c. 3. in fi. tom 6.* terna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi fœlicius Christum corde, quam carne gestasset. Secundo, vt posset esse certior testis huius sacramenti, quando super hoc diuinitus erat instructa. Tertio, vt voluntaria sui obsequij munera Deo offerret: ad quod se promptam obtulit, dicens, Ecce ancilla Domini. Quarto, vt ostenderetur esse quoddam spirituale matrimonium, inter filium Dei & humanam naturam: & ideo per annuntiationem expectabatur consensus Virginis loco totius humanæ naturæ.

Ad primum ergo dicendum, quod prophetia prædesti

destinationis completur sine nostro arbitrio causante: non tamen sine nostro arbitrio consentiente.

Ad secundum dicendum, quod beata Virgo expressam fidem habebat incarnationis futuræ. sed cum esset humilis, non tam alta de se sapiebat: & ideo super hoc erat instruenda.

Ad tertium dicendum, quod spiritualem conceptionem Christi quæ est per fidem, præcedit annuntiatio, quæ est per fidei prædicationem: secundum quod fides est ex auditu, vt dicitur Rom. 10. Nec tamen propter hoc aliquis pro certo scit se gratiam habere, sed scit veram fidem esse, quam accepit.

¶ Art. 2. *Vtrum annuntiatio beatæ Virgini fieri debuerit per Angelum?* 1551

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod beatæ Virgini non debuerit annuntiatio fieri per Angelum. Supremis enim Angelis fit reuelatio immediate à Deo, vt Dionys. dicit 7. cap. cælest. hierar.* Sed à mater Dei est super omnes Angelos exaltata. Ergo videtur, quod immediate à Deo debuerit sibi annuntiari Incarnationis mysterium, & non per Angelum.

3. d. 3. q. 3. ar. 2. q. 1. & 2.
* c. 7. parum à medio.

¶ 2. Præterea, Si in hoc oportebat seruari communem ordinem; secundum quem diuina hominibus per Angelos reuelantur, similiter diuina ad mulierem per virum deferuntur. Vnde & Apost. dicit 1. ad Corint. 14. Mulieres in Ecclesiis taceant: si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Ergo videtur, quod beatæ Virgini debuerit annuntiari mysterium incarnationis per aliquem virum: præsertim quia Ioseph vir eius super hoc fuit ab Angelo instructus, vt legitur Matth. 1.

¶ 3. Præterea, Nullus potest congrue annuntiare quod ignorat: Sed etiam supremi angeli non plene cognouerunt Incarnationis mysterium. Vnde dicit Dionys. 7. cælest. hierar, * ex eorum persona esse intelligendam quæstionem quæ ponitur Isai. 63. Quis est iste, qui venit de Edom? Ergo videtur, quod per nullum angelum potuit conuenienter annuntiatio incarnationis fieri.

* c. 7. art. med.

¶ 4. Præterea, Maiora sunt per maiores nuntios annuntianda. Sed mysterium incarnationis est maximum inter omnia, quæ per angelos sunt hominibus annuntiata. Ergo videtur, quod si per aliquem angelum debuit annuntiari, quod ille debuerit esse de supremo ordine. Sed Gabriel non est de supremo ordine, cum sit de ordine archangelorum, qui est penultimus: vnde Ecclesia cantat, Gabrielem archangelum scimus diuinitus te esse affatum. Non ergo huiusmodi

iusmodi annuntiatio per Gabrielem archangelum conuenienter facta est.

SED contra est, quod dicitur Luc. 1. Missus est Gabriel angelus à Deo, &c.

RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit matri Dei annuntiari per angelum diuinæ incarnationis mysterium, propter tria. Primo quidem, vt in hoc etiam seruaretur diuina ordinatio, secundum quam mediantibus angelis diuina ad homines perueniunt. Vnde Dionys. dicit 4. cap. cælest, hier. * quod diuinum Iesu benignitatis mysterium angeli primo edocti sunt: postea per ipsos ad nos cognitionis gratia transiuit. Sic ergo diuinissimus Gabriel Zachariam quidem docuit, prophetam Ioannem ex ipso nasciturum: Mariam autem quomodo in ipsa fieret thearchicum ineffabilis Dei formationis mysterium. Secundo hoc fuit conueniens reparationi humanæ, quæ futura erat per Christum. Vnde Beda dicit in homil. * Aptum humanæ restaurationis principium, vt angelus à Deo mitteretur ad Virginem partu consecrandam diuino: quia prima perditionis humanæ fuit causa, cum serpens à diabolo mittebatur ad mulierem spiritu superbiæ decipiendam. Tertio, quia hoc congruebat virginitati matris Dei. Vnde Hieron. dicit in sermone Assumptionis *, Bene angelus ad Virginem mittitur: quia semper est angelis cognata virginitas. Profecto in carne præter carnem viuere, non terrena vita est, sed cælestis.

c. 4. à med.

gl. ord. super Luc cap. 1.

In 2. fol. à princ. ser. to. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod mater Dei superior erat angelis, quantum ad dignitatem, ad quam diuinitus eligebatur. Sed quantum ad statum præsentis vitæ, inferior erat angelis: quia & ipse Christus ratione passibilis vitæ, modico ab angelis minoratus est, vt dicitur Hebr. 2. Sed tamen quia Christus simul fuit viator & comprehensor, quantum ad cognitionem diuinorum, non indigebat ab angelis instrui. Sed mater Dei nondum erat in statu comprehensorum, & ideo de diuino conceptu per angelos instruenda erat.

Ad secundum dicendum, quod sicut August. dicit * in sermone de Assumptione, beata Virgo Maria vera æstimatione à quibusdam generalibus excipitur: quia nec conceptus multiplicauit, nec sub viri, id est mariti, potestate deguit, quæ integerrimis visceribus de Spiritu sancto Christum suscepit. Et ideo non debuit mediante viro instrui de mysterio incarnationis, sed mediante angelo. Propter quod etiam ipsa est prius instructa, quam Ioseph: nam ipsa instructa

c. 4. à med. t. 9

est

est ante conçeptum, Ioseph autem post eius conceptum.

Ad tertium dicendum, quod sicut patet ex auctoritate Dionys. * inducta. Angeli incarnationis mysterium cognouerunt: sed tamen interrogabant, perfectius scire cupientes à Christo huius mysterij rationes, quæ sunt incomprehensibiles omni creato intellectui. Vnde Maximus dicit, Quod Angeli nouerint futuram incarnationem, ambigere non oportet. Latuit autem eos inuestigabilis Domini conceptio atque modus, qualiter totus in genitore, totus manebat in omnibus, necnon & in virginea cellula. *circ. prin. corp. art.*

Ad quartum dicendum, quod quidam dicunt Gabrielem fuisse de supremo ordine Angelorum: propter quod Greg. dicit*, Summum Angelum venire, dignum fuerat, qui summum omnium nuntiabat. Sed ex hoc non habetur, quod fuerit summus inter omnes ordines, sed respectu Angelorum: fuit enim de ordine Archangelorum. Vnde & Ecclesia eum Archangelum nominat: & Greg. ipse dicit * in Hom. de centum ouibus, quod Archangeli dicuntur, qui summa annuntiant. Satis est ergo credibile, quod sit summus in ordine Archangelorum. Et sicut Greg. dicit *, hoc nomen officio suo congruit: Gabriel enim, Dei fortitudo nominatur. Per Dei ergo fortitudinem nuntiandus erat, qui virtutum dominus, & potens in prælio, ad debellandas potestates aereas veniebat. *hom. 34. ante med. illius.* *ho. 34. in euang ante med. illius.* *Eod. loco nunc proxime dicto.*

Art. 3. *Vtrum Angelus annuntians debuerit beatæ Virgini visione corporali apparere?* 166

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Angelus annuntians non debuerit Virgini apparere visione corporali. Dignior enim est intellectualis visio, quam corporalis, vt August. dicit. 12. super Gen. * ad literam. Et præcipue ipsi Angelo est magis conueniens: nam visione intellectuali videtur Angelus in sua substantia, visione autem corporali videtur in assumpta figura corporea. Sed sicut ad annuntiandum conceptum diuinum decebat venire summum nuntium: ita etiam videtur, quod decuerit esse summum genus visionis. Ergo videtur, quod Angelus annuntians apparuerit Virgini visione intellectuali. *3. d. 3. q. 3. ar. 1. q. 2.* *lib. 12. c. 25. & 10. & 14. 10. 3*

¶. 2. Præterea, visio imaginaria videtur etiam esse nobilior, quam visio corporalis: sicut imaginatio est altior potentia quam sensus. Sed Angelus apparuit Ioseph in somnis secundum imaginariam visionem, vt patet Matth. 1. & 2. Ergo videtur, quod etiam apparere debuerit beatæ Virgini imaginaria visione, & non corporali.

¶ 3. Præ

ideo in eo consistit maxima certitudo: quia semper oportet, quod principia cognitionis sint certiora. Et ideo Ioseph, cui angelus insomnis apparuit, non ita excellentem apparitionem habuit, sicut beata Virgo.

Ad tertium dicendum, quod sicut Ambros. dicit super Luc. * perturbamur & à nostro alienamur affectu, quando perstringimur alicuius superioris potestatis occursu. Et hoc contingit non solum in visione corporali, sed etiam in visione imaginaria. Vnde Gen. 15. dicitur, quod cum sol occubuisset, sopor irruit super Abraham, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Talis tamen perturbatio hominis, non tantum homini nocet, vt propter eam debeat angelica apparitio prætermitti. Primo quidem, quia ex hoc ipso, quod homo supra seipsum eleuatur (quod ad eius pertinet dignitatem) pars eius inferior debilitatur, ex quo prouenit perturbatio prædicta: sicut etiam calore naturali ad interiora reducto exteriora tremunt. Secundo, quia sicut Orig. dicit * super Luc. Angelus apparens, sciens hanc esse humanam naturam, primum perturbationi humanæ medetur: vnde tam Zachariæ, quam Mariæ post turbationem dixit, Ne timeas. Et propter hoc, vt legitur in vita Antonij, non difficilis est beatorum spirituum, malorũque discretio. Si enim post timorem successerit gaudium, à Domino venisse sciamus auxilium: quia securitas animæ, præsentis maiestatis indicium est. Si autem incussa formido permanserit, hostis est qui videtur. Ipsa etiam turbatio Virginis, conueniens fuit verecundiæ virginali: quia vt Ambr. dicit * super Luc. Trepidare virginum est, & ad omnes viri ingressus pauere, omnes viri affatus vereri. Quidam tamen dicunt, quod cum beata Virgo assueta esset visionibus angelorum, non turbata fuit in visione angeli: sed in admiratione eorum, quæ ei ab angelo dicebantur, quia de se tam magnifica non cogitabat. Vnde & Euangelista non dicit, quod turbata fuerit in visione angeli, sed in sermone eius.

*lib. 1. in Luc. in titul. de angeli apparitione, in fin. illius, t. 5.

hom 4. in Lucam, in pr. t. 3.

*lib. 2 in Luc. c. 1 cuius tit est, de salut. Maria, t. 5.

Art. 4. *Vtrum annuntiatio conuenienti fuerit ordine perfecta?* 167

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod annuntiatio eius non fuerit conuenienti ordine perfecta. Dignitas enim matris Dei dependet ex prole concepta. Sed causa prius debet manifestari, quam effectus. Ergo primo debuit angelus Virgini annuntiare conceptum prolis, quam eius dignitatem exponere, eam salutando.

¶ 2. Præ

¶ 2.] Præterea, Probatio aut prætermitti debet in his quæ dubia non sunt, aut prætermitti in his quæ dubia esse possunt. Sed angelus primo videtur annuntiasse id de quo virgo dubitaret, & dubitando quæreret, dicens, Quomodo fiet istud? & postea probationem adjunxit, tum ex exemplo Elisabeth, tum ex Dei omnipotentia. Ergo inconuenienti ordine annunciatio per angelum est effecta.

¶ 3. Præterea, Majus non potest probari sufficienter per minus. Sed majus fuit Virginem parere, quam vetulam. Ergo non fuit sufficiens probatio angeli, probantis conceptum Virginis ex conceptu senis.

SED contra est, quod dicitur Roman. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Angelus autem missus est à Deo ad hoc, quod Virgini annuntiaret, vt dicitur Luc. 1. Ergo ordinatissime fuit annuntiatio per angelum completa.

RESPONDEO dicendum, quod annuntiatio congruo ordine per angelum est perfecta. Tria enim angelus intendebat circa Virginem. Primo quidem, reddere mentem eius attentam ad tantæ rei considerationem: quod quidem fecit eam salutando quadam noua & insolita salutatione. Vnde Origen. dicit * super Lucam, quod si sciuisset ad alium quempiam similem esse factum sermonem (vtpote quæ habebat legis scientiam) numquam eam quasi peregrina talis salutatio terruisset. In qua quidem salutatione præmisit idoneitatem eius ad conceptum, in hoc quod dixit, Gratia plena: expressit conceptum, in hoc quod dixit, Dominus tecum: & prænuntiauit honorem consequentem, cum dixit, Benedicta tu in mulieribus. Secundo autem intendebat eam instruere de mysterio incarnationis, quod in ea erat implendum. Quod quidem fecit in prænuntiando conceptum & partum, dicens, Ecce concipies in vtero, &c. & ostendendo dignitatem prolis concepte, cum dixit, Hic erit magnus: & etiam demonstrando modum conceptionis, cum dixit, Spiritus sanctus superueniet in te. Tertio, intendebat animum eius inducere ad consensum: quod quidem fecit exemplo Elisabeth, & ratione ex diuina omnipotentia sumpta.

hom. 6. in Luc. à medio illius to. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod animo humili nihil est mirabilius quam auditus suæ excellentiæ: admiratio autem maxime attentionem animi facit. Et ideo angelus volens mentem Virginis attentam reddere ad auditum tanti mysterij, ab eius laude incepit.

Ad secundum dicendum, quod Ambros. * expresse dicit

** lib. 2. in Luc. c. 1. cuius tit. est: De Maria interrogatione, &c. to. 5.*

dicit super Luc. quod beata Virgo de verbis angeli non dubitauit. Dicit enim, Quanto temperantior est Mariæ responsio, quam verba sacerdotis? Hæc ait, Quomodo fiet istud? ille respondit, Vnde hoc sciam? Negat ille se credere, qui negat se scire; ista se facere profitetur, nec dubitat esse faciendum, quod quomodo fieri possit, inquirit. Aug. * tamen videtur dicere, quod dubitauerit. Dicitur enim in lib. quæstionum veteris & noui testam. Ambigenti Mariæ de conceptu possibilitatem angelus prædicat. Sed talis dubitatio magis est admirationis, quam incredulitatis. Et ideo probationem angelus inducit, non ad auferendam infidelitatem, sed magis ad remouendam eius admirationem.

* in lib. qq ex nouo test. q 51 in pr. respon tom. 4.

Ad tertium dicendum, quod sicut Ambros. dicit in Hexameron, ob hoc multæ steriles peperunt, vt partus credatur Virginis. Et ideo conceptus Elisabeth sterilis inducitur, non quasi sufficiens argumentum, sed quasi quoddam singulare exemplum. Et ideo ad confirmationem huius exempli subditur augmentum efficax ex omnipotentia diuina.

QVAESTIO XXXI.

De conceptione Saluatoris, quo ad materiam, de qua corpus eius conceptum est, in octo articulos diuisa.

DEinde considerandum est de ipsa conceptione Saluatoris. Primo, quantum ad materiam, de qua eius corpus conceptum est. Secundo, quantum ad conceptionis auctorem. Tertio, quantum ad modum & ordinem conceptionis.

CIRCA primum quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum caro Christi fuerit sumpta de Adam?

¶ Secundo, vtrum fuerit sumpta de Dauid?

¶ Tertio, de genealogia Christi, quæ in Euangeliis ponitur.

¶ Quarto, vtrum decuerit Christum nasci de fœmina?

¶ Quinto, vtrum fuerit de purissimis sanguinibus Virginis corpus eius formatum?

¶ Sexto, vtrum caro Christi fuerit in antiquis Patribus, secundum aliquid signatum?

¶ Septimo, vtrum caro Christi in Patribus fuerit peccato obnoxia?

¶ Octauo, vtrum fuerit decimata in lumbis Abrahæ?

Art. 1. *Vtrum caro Christi fuerit sumpta de Adam?*

168 AD primum sic proceditur. Videtur, quod caro Christi non fuerit sumpta ex Adam. Dicit enim Apostolus 1. ad Corinth. 15. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis. Primus autem homo est Adam, secundus est Christus. Ergò Christus non est ex Adam, sed habèt ab eo distinctam originem.

¶ 2. Præterea, Conceptio Christi debuit esse maximè miraculosa. Sed maius est miraculum formare corpus hominis ex limo terræ, quam ex materia humana, quæ de Adam trahitur. Ergo videtur, quod non fuerit conueniens Christum ab Adam carnem sumpsisse. Ergo videtur, quod corpus Christi non debuerit formari de massa humani generis deriuata ab Adam, sed de aliqua alia materia.

¶ 3. Præterea, Peccatum in hunc mundum intrauit per vnum hominem, scilicet per Adam: quia omnes in eo originaliter existentes, peccauerunt: vt patet. Rom. 5. Sed si corpus Christi fuisset ab Adam sumptum, ipse etiam in Adam originaliter fuisset, quando peccauit. Ergo peccatum originale contraxisset, quod non decebat Christi puritatem. Non ergo corpus Christi est formatum de materia sumpta ab Adam.

SED contra est, quod Apost. dicit ad Hebr. 2. Nusquam angelos apprehendit, scilicet filius Dei: sed semen Abrahæ apprehendit. Semen autem Abrahæ sumptum est ex Adam. Ergo corpus Christi fuit formatum de materia ex Adam sumpta.

RESPONDEO dicendum, quod Christus humanam naturam assumpsit, vt eam à corruptione purgaret. Non autem purgatione indigebat natura humana, nisi secundum quod *infecta* erat per originem vitiatam, qua ex Adam descendebat. Et ideo conueniens fuit vt carnem sumeret ex materia ab Adam deriuata, vt ipsa natura per assumptionem curaretur.

Ad primum ergo dicendum quod secundus homo, id est, Christus, dicitur esse de cœlo, non quidem quantum ad materiam corporis: sed vel quantum ad virtutem formatiuam corporis eius, vel etiam quantum ad ipsam eius diuinitatem. Secundum autem materiam corpus Christi fuit terrenum, sicut & corpus Adæ.

Ad secundum dicendum, quod sicut supra dictum
q.29.a.1. est *, mysterium incarnationis Christi, est quiddam
ad 2. miraculosum, non sicut ordinatum ad confirmationem fidei, sed sicut articulus fidei. Et ideo in mysterio

ſio incarnationis non requiritur quid ſit maius miraculum, ſicut in miraculis quæ fiunt ad confirmationem fidei: ſed quid ſit diuinæ ſapientiæ conuenientius, & magis expediens humanæ ſaluti: quod requiritur in omnibus quæ fidei ſunt. Vel poteſt dici, quod in myſterio incarnationis non ſolum attenditur miraculum ex materia conceptus, ſed magis ex modo conceptionis & partus: quia ſcilicet Virgo concepit & peperit.

Ad tertium dicendum, quod ſicut ſupra dictum eſt*, corpus Chriſti fuit in Adam ſecundum corpulentam ſubſtantiam: quia ſcilicet ipſa materia corporis Chriſti deriuata eſt ab Adam. Non autem fuit ibi ſecundum ſeminalem rationem, quia non eſt conceptum ex virili ſemine. Et ideo non contraxit originale peccatum, ſicut cæteri, qui ab Adam per viam virilis ſeminis deriuantur. *ex cor. a. & q. 4. art. 6.*

Art. 2. *Vtrum caro Chriſti fuerit ſumpta de Dauid?* 169

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus non ſumpſerit carnem de ſemine Dauid. Matthæus enim genealogiam Chriſti texens, eam ad Ioſeph perducit. Ioſeph autem non fuit pater Chriſti, vt ſupra dictum eſt*. Non ergo videtur, quod Chriſtus de genere Dauid deſcenderit. *q. 29 a. 1. & q. 28. a. 1. ad 2.*

¶ 2. Præterea, Aaron fuit de tribu Leui, vt patet Exodi 6. Maria autem mater Chriſti cognata dicitur Eliſabeth, quæ eſt filia Aaron, vt patet Luc. 1. Cum ergo Dauid fuerit de tribu Iuda, (vt patet Matthæi 1.) videtur, quod Chriſtus de ſemine Dauid non deſcenderit.

¶ 3. Præterea, Hierem. 22. dicitur de Iechonia: Scribe iſtum virum ſterilem, nec enim erit de ſemine eius vir, qui ſedeat ſuper ſolium Dauid. Sed de Chriſto dicitur Iſai. 9. Super ſolium Dauid ſedebit. Ergo Chriſtus non fuit de ſemine Iechoniæ, & per conſequens nec de genere Dauid: quia Matthæus à Dauid per Iechoniam, ſeriem generationum perducit.

SED contra eſt, quod dicitur Rom. 1. Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem.

RESPONDEO dicendum, quod Chriſtus ſpecialiter duorum antiquorum patrum filius dicitur eſſe, Abrahæ ſcilicet, & Dauid, vt patet Matth. 1. cuius eſt multiplex ratio. Prima quidem, quia ad hos ſpecialiter de Chriſto promiſſio facta eſt. Dictum eſt enim Abrahæ Gen. 22. Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ. Quod Apoſtolus de Chriſto exponit, dicens Galat. 3. Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini

mini eius: non dicit, & seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo, qui est Christus. Ad Dauid autem dictum est, De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Vnde & populi Iudæorum, vt Regem honorifice suscipientes, dicebant Matt. 21. Osanna filio Dauid. Secunda ratio est, quod Christus futurus erat Rex, Propheta, & Sacerdos. Abraham autem sacerdos fuit, vt patet ex hoc, quod Dominus dixit ad eum Genes. 15. Sume tibi vaccam triennem, &c. Fuit etiam Propheta, secundum illud quod dicitur Gen. 20. Propheta est, & orabit pro te. Dauid autem Rex fuit, & Propheta. Tertia ratio est, quia in Abraham primo incepit circumcisio: in Dauid autem maxime manifestata est Dei electio: secundum illud quod dicitur 1. Reg. 13. Quæsiuit Dominus sibi virum iuxta cor suum. Et ideo vtriusque filius Christus specialissime dicitur, vt ostendatur esse in salutem & circumcisioni & electioni Gentilium.

Ad primum ergo dicendum, quod hæc obiectio fuit Fausti Manichæi, volentis probare Christum non esse filium Dauid, quia non est conceptus ex Ioseph, vsque ad quem seriem generationis Matthæus perducit. Contra quem Aug. † respondet 23. lib. contra Faustum, quod cum idem Euangelista dicat, & virum Mariæ esse Ioseph, Christi matrem virginem esse, & Christum esse ex semine Dauid: quid restat, nisi credere, Mariam non fuisse extraneam à cognatione Dauid? & eam Ioseph coniugem non frustra appellatam, propter animorum confœderationem, quamuis ei non fuerit carne commistus *: & quod potius propter dignitatem virilem ordo generationum vsque ad Ioseph perducitur *? Sic ergo nos credimus etiam Mariam fuisse de cognatione Dauid: quia Scripturis credimus, quæ vtrumque dicunt, & Christum ex semine Dauid secundum carnem, & eius matrem Mariam, non cum viro concumbendo, sed virginem. Vt enim dicit Hieron. † super Matt. Ex vna tribu fuit Ioseph & Maria: vnde ex lege eam accipere cogebatur vt propinquam: propter quod & simul censentur in Bethleem quasi de vna stirpe generati.

Ad secundum dicendum, quod huic obiectioni Greg. Nazian. * respondet dicens, quod hoc nutu superno contigit, vt regium genus sacerdotali stirpi iungeretur: vt Christus, qui rex est & sacerdos, ab vtrisque nasceretur secundum carnem. Vnde & Aaron qui fuit primus sacerdos secundum legem, duxit ex tribu Iuda coniugem Elisabeth filiam Aminadab. Sic ergo potuit fieri, vt pater Elisabeth aliquam vxorem

Margin notes: † li. 23. c. 8. post med. tom. 6. * gl. ord super 1. c. Mat. & 3. Luc. * Au. ibidem in initio, cap. 9. † Mat. 1 super illud Christi generatio sic erat, c. 9. * Id habet Aug. de cōsensu Euan. c. 3 tom. 5.

rem habuerit de ſtirpe Dauid : ratione cuius beata virgo Maria, quæ fuit de ſtirpe Dauid, eſſet Eliſabeth cognata. Vel potius è conuerſo, quod pater beatæ Mariæ de ſtirpe Dauid exiſtens, vxorem habuerit de ſtirpe Aaron. Vel ſicut Auguſt. dicit 23.* contra Fauſt. Si Ioachim pater Mariæ de ſtirpe Aaron fuit (vt Fauſtus hæreticus per quaſdam ſcripturas apocryphas aſſerebat) credendum eſt, quod mater Ioachim fuerit de ſtirpe Dauid, vel etiam vxor eius : ita vt per aliquem modum Mariam dicamus fuiſſe de ſtirpe Dauid. *l.23.c.9. à med. ad fin. t.6.*

Ad tertium dicendum, quod per illam auctoritatem propheticam (ſicut Ambroſ. dicit ſuper Lucam*) non negatur ex ſemine Iechoniæ poſteros naſcituros : & ideo de ſemine eius Chriſtus eſt. Et quod regnauit Chriſtus, non contra prophetiam eſt ; non enim ſeculari honore regnauit. Ipſe enim dixit, Regnum meum non eſt de hoc mundo. ** lib.3. in Luc. circ. fin. 2. fol. ante fin. lib. t.5.*

Art. 3. *Vtrum conuenienter genealogia Christi ab Euangelistis texatur?* 170

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod genealogia Chriſti inconuenienter ab Euangeliſtis texatur. Dicitur enim Iſai. 53. de Chriſto, Generationem eius quis enarrabit? Ergo non fuit generatio Chriſti enarranda. *Matt. 1. Luc. 1. 2. 3. & 4.*

¶ 2. Præterea, Impoſsibile eſt vnum hominem duos patres habere. Sed Matthæus dicit, quod Iacob genuit Ioſeph virum Mariæ. Lucas autem dicit Ioſeph fuiſſe filium Heli. Ergo contraria ſibi inuicem ſcribunt.

¶ 3. Præterea, Videntur in quibuſdam à ſe inuicem diuerſificari. Matthæus enim in principio lib. incipiens ab Abraham, deſcendendo vſque ad Ioſeph, quadraginta duas generationes enumerat. Lucas autem poſt baptiſmum Chriſti, generationem Chriſti ponit, incipiens à Chriſto, & perducens generationum numerum vſque ad Deum, ponens generationes ſeptuaginta ſeptem vtroque extremo computato. Videtur igitur, quod inconuenienter generationem Chriſti deſcribant.

¶ 4. Præterea, Quarti Reg. 8. legitur, quod Ioram genuit Ochoziam*, cui ſucceſsit Ioas filius eius : huic autem ſucceſsit filius eius Amaſias, poſtea regnauit filius eius Azarias, qui appellatur Ozias, cui ſucceſsit Ioathan filius eius. Matthæus autem dicit, quod Ioram genuit Oziam. Ergo videtur inconuenienter generationem Chriſti deſcribere, tres Reges in medio prætermittens. *4. Reg. c. 11. ibid. ſup. c. 12. ibid. ſup. c. 14. ibi. ſup. c. 15.*

¶ 5. Præterea, Omnes qui in Christi generatione describuntur, patres habuerunt & matres, & plurimi etiam ex eis fratres habuerunt. Matthæus autem in generatione Christi tres tantum enumerat matres, scilicet Thamar, Ruth, & vxorem Vriæ: fratres autem nominat Iudæ & Iechoniæ, & iterum Phares & Zaram. Quorum nihil posuit Lucas. Ergo videntur Euangelistæ inconuenienter genealogiam Christi descripsisse.

SED contra est auctoritas Scripturæ.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dicitur 2. ad Tim. 3. Omnis Scriptura sacra est diuinitus inspirata. Quæ autem diuinitus fiunt, ordinatissime fiunt, secundum illud Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Vnde conuenienti ordine genealogia Christi est ab Euangelistis scripta.

gl. ord. ex Hier. in c. 1. Mat. in princ. tom. 9.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Hieron. * dicit super Matth. Isaias loquitur de generatione diuinitatis Christi: Matthæus autem enarrat generationem Christi secundum humanitatem. Non quidem explicans modum incarnationis, quia hoc etiam est ineffabile: sed enumerans Patres, ex quibus Christus secundum carnem processit.

Id habet Aug. lib. qq. euãg. c. 5. circa princ. t. 4.

** Aug. in lib. qq. ex vet. test. qui incipit, Deus vere perfectus est, q 56. & in alio li. qui incipit, Cur facta & dicta, q. 6. tom. 4.*

Ad secundum dicendum, quod ad hanc obiectionem, quam mouit Iulianus Apostata, diuersimode ab aliquibus respondetur. Quidam enim (vt Gregor. Nazianz. dicit *) dicunt eosdem esse, quos vterque Euangelista enumerat: sed sub diuersis nominibus, quasi binomios. Sed hoc stare non potest: quia Matthæus ponit vnum filiorum Dauid, scilicet Salomonem: Lucas autem ponit alium, scilicet Nathan: quos secundum historiam lib. Regum constat fratres fuisse. Vnde alij dixerunt, quod Matthæus veram genealogiam Christi tradidit. Lucas autem putatiuam, vnde incepit, Vt putabatur filius Ioseph. Erant enim aliqui ex Iudæis, qui propter peccata Regum Iuda credebant Christum ex Dauid non per reges, sed per aliam eius stirpem hominum priuatorum, esse nasciturum. Alij vero dixerunt, quod Matthæus posuit patres carnales, Lucas vero posuit patres spirituales, scilicet iustos viros, qui dicuntur patres, propter similitudinem honestatis. In lib. vero de quæst. veteris & noui testamenti * respondetur, quod non est intelligendum, quod Ioseph à Luca dicatur esse filius Heli, sed quod Heli & Ioseph fuerunt patres Christi, diuersimode à Dauid descendentes. Vnde de Christo dicitur, quod putabatur filius

Ioseph,

Ioseph, & quod ipse etiam Christus fuit Heli filius: quasi diceret, quod Christus ea ratione, qua dicitur filius Ioseph, potest dici filius Heli, & omnium eorum, qui ex stirpe Dauid descenderunt: sicut Apost. dicit Rom. 9. Ex quibus, scilicet Iudæis, Christus est secundum carnem.

August. * vero in lib. de quæst. Euangel. tripliciter soluit, dicens: Tres causæ occurrunt, quarum aliquam Euangelista secutus est. Aut enim vnus Euangelista patrem Ioseph, à quo genitus est, nominauit: alter vero vel auum maternum, vel aliquem de cognatis maioribus posuit *. Aut vnus erat huic Ioseph naturalis pater, & alter eum adoptauerat. Aut more Iudæorum, cum sine filiis vnus decessisset, eius vxorem propinquus accipiens, filium quem genuit, propinquo mortuo deputauit, Quod etiam quoddam genus adoptionis legalis est, vt ipse August. dicit * in 2. de consensu Euang. Et hæc vltima causa est verior, quam & Hieron. super Matth. ponit: & Euseb. Cæsariensis † in Ecclesiastica historia ab Aphricano Historiographo traditam asserit. Dicunt enim, quod Nathan & Melchi diuersis temporibus de vna eademque vxore Iesca nomine, singulos filios procreauerunt: quia Nathan, qui per Salomonem descendit, vxorem eam primum ceperat, & relicto filio vno Iacob nomine, defunctus est: post cuius obitum, (quoniam lex viduam alij viro non vetat nubere) Melchi, qui per Nathan genus ducit, cum esset ex eadem tribu, sed non ex eodem genere, relictam Nathan accepit vxorem: ex qua etiam ipse suscepit filium nomine Heli. Et sic ex diuerso patrum genere efficiuntur Iacob & Heli vterini fratres; quorum alter, id est Iacob fratris sui Heli sine liberis defuncti, ex mandato legis accipiens vxorem genuit Ioseph: natura quidem generis suum filium, secundum vero legis præceptum Heli efficitur filius. Et ideo Matthæus dicit, Iacob genuit Ioseph: sed Lucas quia legalem generationem describit, nullum nominat aliquem genuisse.

lib. 2. c. 5. ante med. tom. 4.

** August. ante verba citata.*

** l. 2. c. 3. circ. prin. tom. 4.*

† Euseb. l. 1. hist. Ecclef. c. 6. in fin. & cap. 7. parũ ante medium. Idem habet etiam Ambros. in Luc. l. 3 inter pri. & med. tom. 5.

Et quamuis Dam. * dicat, quod beata Virgo Maria Ioseph attinebat secundum illam originem, qua pater eius dicitur Heli, quia dicit eam ex Melchi descendisse: tamen credendum est, quod etiam ex Salomone originem duxerit secundum aliquem modum, per illos patres, quos enumerat Matthæus, qui carnalem Christi generationem dicitur enarrare: præsertim cum Ambros. * dicat, Christum de semine Iechoniæ descendisse.

l. 4. ortho fid. c. 15. ante med.

** lib. 3. in Luc. decl. n. ad f. tom. 5.*

† l.2.c.4. in princ. & post med. simul, t.4.

Ad tertium dicendum, quod sicut dicit Aug. † in lib. de consensu Euang. Matthæus regiam in Christo instituerat insinuare personam: Lucas autem sacerdotalem. Vnde in generationibus Matthæi significatur nostrorum susceptio peccatorum à Domino Iesu Christo: in quantum scilicet per carnis originem, similitudinem carnis peccati assumpsit. In generationibus autem Lucæ signatur nostrorum abolitio peccatorum à Christo Domino. Et ideo generationes Matthæus descendens enumerat, Lucas autem ascendens. Inde etiam est, quod Matth. ab ipso Dauid per Salomonem descendit, in cuius matre ille peccauit: Lucas vero ad ipsum Dauid per Nathan ascendit, per cuius nominis Prophetam Deus peccatum illius expiauit. Et inde est etiam, quod quia Matthæus ad mortalitatem nostram Christum descendentem voluit signare, ipsas generationes ab Abraham vsque ad Ioseph, & vsque ad ipsius Christi natiuitatem descendendo, commemorauit ab initio Euangelij sui: Lucas autem non ab initio, sed à baptismo, Christi generationem narrat, nec descendendo, sed ascendendo, tanquam sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans: vbi testimonium Ioannes perhibuit dicens, Ecce qui tollit peccatum mundi. Ascendendo autem transit ab Abraham, & peruenit ad Deum: cui mundati & expiati reconciliamur. Merito etiam adoptionis originem ipse suscepit *: quia per adoptionem efficimur filij Dei: per carnalem vero generationem filius Dei, filius hominis factus est. Satis autem demonstrauit non se ideo dixisse Ioseph filium Heli, quod de illo sit genitus, sed quod ab illo fuerit adoptatus: cum & ipsum Adam filium Dei dixerit, cum sit factus à Deo. Numerus etiam quadragenarius ad tempus præsentis vitæ pertinet, propter quatuor partes mundi: in quo mortalem vitam ducimus sub Christo regnante. Quadraginta autem quater habent decem, & ipsa decem ab vno vsque ad quatuor progrediente numero consummantur. Posset etiam denarius ad decalogum referri, & quaternarius ad præsentem vitam, vel etiam ad quatuor Euangelia: secundum quæ Christus regnat in nobis. Et ideo Matthæus regiam personam Christi commendans, quadraginta personas posuit, excepto ipso.

* al. scripsit.

Sed hoc intelligendum est, si sit idem Iechonias, qui ponitur in fine secundi quaterdenarij, & in principio tertij, vt August. * vult. Quod dicit factum esse ad significandum, quod in Iechonia facta est quædam deflexio ad extraneas gentes, quando in Babyloniam trans

lib.2.de consens. Euang.c. 4. ante med. t.4.

transmigratum est: quod præfigurabat Christum à circumcisione ad præputium migraturum. Hieronymus † autem dicit duos fuisse Ioachim, id est, Iechonias: patrem scilicet, & filium, quorum vterque in generatione Christi assumitur, vt constet distinctio generationum, quas Euangelista per tres quaterdenarios distinguit, quod ascēdit ad quadraginta duas personas. Qui etiam numerus sanctæ conuenit Ecclesiæ. Hic enim numerus consurgit ex senario, qui significat laborem præsentis vitæ: & septenario, qui significat quietem vitæ futuræ. Sexies enim septem sunt quadraginta duo. Ipse etiam quaterdenarius, quia ex denario & quaternario constituitur per aggregationem, ad eandem significationem pertinere potest, quæ attributa est quadragenario, qui consurgit ex eisdem numeris secundum multiplicationem.

† Matt. 1. super illud, Et post trāsmigrationem Babylonis, to. 9. idē habet Amb. in Luc. li. 3. non multum procul à fin. to. 5.

Numerus autem quo Lucas vtitur in generationibus Christi, significat vniuersitatem peccatorum. Denarius enim tanquam iustitiæ numerus in decem præceptis legis ostenditur. Peccatum autem est legis transgressio. Denarij vero numeri transgressio est vndenarius. Septenarius autem significat vniuersitatem: quia vniuersum tempus septenario dierum numero voluitur: septies autem vndecim sunt septuaginta septem, & ita per hoc significatur vniuersitas peccatorum, quæ per Christum tolluntur.

Ad quartum dicendum, quod sicut Hieron. * super Matth. dicit, quia Ioram rex generi se miscuerat impiissimæ Iezabelis, idcirco vsque ad tertiam generationem eius memoria tollitur, ne in sanctæ natiuitatis ordine poneretur. Et ita vt Chrysosto. † dicit, Quanta benedictio facta est super Iehu, qui vindictam fecerat super domum Achab & Iezabel, tanta est maledictio super domum Ioram, propter filiam iniqui Achab, & Iezabel, vt vsque ad quartam generationem præcidantur filij eius de numero Regum: sicut scriptum est Exod. 20. Reddam peccatum parentum in filios vsque ad tertiam, & quartam generationem.

** Matth. 1. super illud, Ioram genuit Oziam. tom. 9.*
† hom. 1. in opere imperf. tom. 2.

Est etiam attendendum, quod & alij Reges fuerunt peccatores, qui in genealogia Christi ponuntur: sed non fuit eorum continua impietas. Nam vt dicitur in lib. * qq. veteris & noui testam. Salomon merito patris sui dimissus in regno est, Roboam merito Asa filij sui. Horum autem trium continuauit impietas.

** Aug. in li. qq. ex no. test. q. 85. to. 4.*
† Matth. 1. super illud, Iudas genuit Phares, to. 9.

Ad quintum dicendum, sicut dicit Hieron. † super Matth. in genealogia Saluatoris nulla sanctarum

mulierum assumi; sed eas quas Scriptura reprehendit: vt qui propter peccatores venerat, de peccatricibus nascens, omnium peccata deleret. Vnde ponitur Thamar, quæ reprehenditur de socerino concubitu: & Raab, quæ fuit meretrix: & Ruth, quæ fuit alienigena: & Barsabee vxor Vriæ, quæ fuit adultera. Quæ tamen proprio nomine non ponitur, sed ex nomine viri designatur: tum propter peccatum ipsius, quæ fuit adulterij & homicidij conscia: tum etiam vt nominato viro, peccatum Dauid ad memoriam reuocetur. Et quia Lucas Christum designare intendit vt peccatorum expiatorem, talium mulierum mentionem non facit. Fratres autem Iudæ commemorat, vt ostendat eos ad Dei populum pertinere: cum tamen Ismael frater Isaac, & Esau frater Iacob à populo Dei fuerint separati: propter quod in generatione Christi non commemorantur. Et etiam vt superbiam de nobilitate excludat. Multi enim fratrum Iudæ ex ancillis nati fuerunt: sed omnes simul erant Patriarchæ, & tribuum principes. Phares autem, & Zaram simul nominantur (vt Amb. dicit super * Lucam) quia per eos gemina describitur vita populorum: vna secundum legem, quæ significatur per Zaram: altera secundum fidem, quæ significatur per Phares. Fratres autem Iechoniæ ponit, quia omnes regnauerant diuersis temporibus, quod in aliis Regibus non acciderat: vel quia eorum similis fuit & iniquitas, & miseria.

lib. 3. in Luc. aliquantulum ante med. t. 3.

171 Art. 4. *Vtrum decuerit Christum nasci de fœmina?*

3. d. 12. q. 3. a. 2. q. 2. & opusc. 3. c. 228.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod materia corporis Christi non debuerit esse assumpta de fœmina. Sexus enim masculinus est nobilior, quam sexus fœmineus. Sed maxime decuit vt Christus assumeret id quod est perfectum in humana natura. Ergo videtur, quod non debuerit de fœmina carnem assumere, sed magis de viro, sicut & Eua de costa viri formata est.

¶ 2. Præterea, Quicumque ex fœmina concipitur, vtero fœminæ includitur. Sed Deo, qui cælum, & terram implet (vt dicitur Hier. 23.) non competit, quod paruo fœminæ vtero includatur. Ergo videtur quod non debuerit concipi de fœmina.

¶ 3. Præterea, Illi qui concipiuntur ex fœmina, quamdam immunditiam patiuntur, Vnde dicitur Iob 25. Numquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? Sed in Christo nulla immunditia esse debuit: ipse enim est Dei sapientia: de qua dicitur Sap. 7. Nihil inquinatum

in illam

ra illam incurrit. Ergo non videtur, quod debuerit carnem assumere de fœmina.

SED contra est, quod dicitur Gal. 4. Misit Deus filium suum factum ex muliere.

RESPONDEO dicendum, quod licet filius Dei carnem humanam assumere potuerit, de quacumque materia voluisset: conuenientissimum tamen fuit, vt de fœmina carnem acciperet. Primo quidem, quia per hoc tota humana natura nobilitata est. Vnde Augusti * dicit lib. 83. quæstionum, Hominis liberatio in vtroque sexu debuit apparere. Ergo, quia virum oportebat suscipere, qui sexus honorabilior est, conueniens erat, vt fœminei sexus liberatio hinc appareret, quod ille vir de fœmina natus est. Secundo, quia per hoc veritas incarnationis astruitur. Vnde Ambr. * dicit in lib. de Incarn. Multa in Christo secundum naturam inuenies, & vltra naturam: secundum conditionem etenim naturæ in vtero fœminei scilicet corporis fuit, sed supra conditionem virgo concepit, virgo generauit: vt crederes, quia Deus erat, qui innouabat naturam, & homo erat, qui secundum naturam nascebatur ex homine. Et Aug. * dicit in epist. ad Volusia. Si omnipotes Deus hominem vbicumque formatum non ex materno vtero crearet, sed repentinum inferret adspectibus, nonne opinionem confirmaret erroris, nec hominem verum suscepisse vllo modo crederetur? & dum omnia mirabiliter facit, auferret quod misericorditer fecit? Nunc vero ita inter Deum & hominem mediator apparuit, vt in vnitate personæ copulans vtramque naturam, & solita sublimaret insolitis, & insolita solitis temperaret. Tertio, quia per hunc modum completur omnis diuersitas generationis humanæ. Nam primus homo productus est ex limo terræ sine viro & fœmina: Eua vero producta est ex viro sine fœmina: alij vero homines nascuntur ex viro & fœmina. Vnde hoc quartum, quasi Christo proprium relinquebatur, vt produceretur ex fœmina sine viro.

q. 11. in me. t. 4.

c. 6. circa me. to. 2.

est epi. 3. ante me. to. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod quia sexus masculinus est nobilior, quam fœmineus: ideo humanam naturam in masculino sexu assumpsit. Ne tamen sexus fœmineus contemneretur, congruum fuit vt carnem assumeret de fœmina. Vnde Aug. dicit in lib. de Agone * Christiano, Nolite vosipsos contemnere viri, filius Dei virum suscepit: nolite vosipsas contemnere fœminæ, filius Dei natus ex fœmina est.

c. 11. cir me. to. 3

Ad secundum dicendum, quod sicut Augu. * dicit 23. li. contra Faustum, (qui hac obiectione vtebatur)

* l. 23. c. 10. a me me. to. 6.

Non plane, inquit, catholica fides quæ Christum Dei filium, natum secundum carnem credit ex virgine, vllo modo eundem Dei filium sic in vtero mulieris includit, quasi extra non sit, quasi cæli & terræ administrationem deseruerit, quasi à Patre recesserit. Sed vos Manichæi corde illo, quo nihil potestis, nisi corporalia phantasmata cogitare, ista omnino non capitis. Vt enim dicit in Episto. * ad Volusia. Hominum iste sensus est, nihil nisi corpora valentium cogitare: quorum nullum potest esse vbique totum: quoniam per innumerabiles partes aliud alibi habeat necesse est. Longe alia est animæ natura, quam corporis: quanto magis Dei, qui creator est & animæ & corporis, & nouit vbique totus esse, & nullo contineri loco: nouit venire, non recedendo vbi erat: nouit abire, non deserendo quo venerat.

est epi. 3. aliquantulum a prin. t. 2.

Ad tertium dicendum, quod in conceptione viri ex fœmina non est aliquid immundum, in quantum est opus Dei. Vnde dicitur Act. 10. quod Deus creauit, tu ne commune dixeris, id est, immundum. Est ibi tamen aliqua immunditia ex peccato prouemiens, prout cum libidine quis concipitur ex commistione maris & fœminæ: quod tamen in Christo non fuit, vt supra ostensum est *.

q. 19. a. 1. Si tamen aliqua esset ibi immunditia, ex ea non inquinaretur Dei verbum, quod nullo modo est mutabile, vel alterabile. Vnde August. * dicit in lib. contra quinque hæreses, Dicit Deus creator hominis, filius hominis. Quid est quod te permouet in mea natiuitate? non sum libidinis conceptus cupiditate: ego matrem, de qua nascerer, feci. Si solis radius cloacarum sordes siccare nouit, eis inquinari non nouit: quanto magis splendor lucis æternæ, quocumque radiauerit mundare potest, & ipse pollui uon potest?

c. 5. circa me. to. 6.

372. Art. 5. *Vtrum corpus Christi de purißimis sanguinibus Virginis formatum fuerit?*

3. d. 3. q. 2. ar. 5. AD quintum sic proceditur. Videtur, quod caro Christi non fuerit concepta ex purissimis sanguinibus Virginis. Dicitur enim in collecta, quod Deus verbum suum, de Virgine carnem sumere voluit. Sed caro differt à sanguine Virginis. Ergo corpus Christi non est sumptum de sanguine Virginis.

¶ 2. Præterea, Sicut mulier formata est miraculosè de viro, sic corpus Christi miraculosè formatum est de Virgine. Sed mulier non dicitur esse formata de sanguine viri, sed magis de carne & ossibus eius: secundum illud quod dicitur Genes. 2. Hoc nunc os

ex

ex ossibus meis, & caro de carne mea. Ergo videtur, quod nec etiam corpus Christi formari debuerit de sanguine Virginis, sed de carnibus, & ossibus eius.

¶ 3. Præterea, Corpus Christi fuit eiusdem speciei cum corporibus aliorum hominum. Sed corpora aliorum hominum non formantur ex purissimo sanguine, sed ex semine, & sanguine menstruo. Ergo videtur, quod nec etiam corpus Christi fuerit conceptum ex purissimis sanguinibus Virginis.

SED contra est, quod Damascen. * dicit in 3. lib. quod filius Dei construxit sibi ipsi ex castissimis, & purissimis sanguinibus Virginis, carnem animatam anima rationali. *li. 3. ort. fid. c. 2. in med.*

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *, in conceptione Christi fuit secundum conditionem naturæ, quod est natus ex fœmina, sed supra conditionem naturæ, quod est natus ex Virgine. Habet autem hoc naturalis conditio, quod in generatione animalis fœmina materiam ministret, ex parte autem maris sit principium actiuum in generatione: sicut probat Philosoph. in lib. * de Generat. animal. Fœmina autem quæ ex mare concipit, non est virgo, & ideo ad supernaturalem modum generationis Christi pertinet, quod actiuum principium in generatione illa fuerit virtus supernaturalis diuina. Sed ad naturalem modum generationis eius pertinet, quod eius materia, de qua corpus eius conceptum est, sit conformis materiæ quam aliæ fœminæ subministrant ad conceptionem prolis. Hæc autem materia secundum Philos. * in lib. de gene. animal. est sanguis mulieris non quicumque, sed perductus ad quamdam ampliorem digestionem per virtutem generatiuam matris, vt sit materia apta ad conceptum, & ideo ex tali materia fuit corpus Christi conceptum. *art. præc.* *li. 1. c. 19. in fi. præcipue, & l. 2. ca. 4. & 5. t. 4.* *li. 1. ex. c. 18. & 19. to. 4.*

Ad primum ergo dicendum, quod cum beata Virgo fuerit eiusdem naturæ cum aliis fœminis, consequens est quod habuerit carnem, & ossa eiusdem naturæ. Carnes autem, & ossa in aliis fœminis sunt actuales corporis partes, ex quibus constituitur integritas corporis: & ideo subtrahi non possunt sine corruptione corporis, vel diminutione. Christus autem, qui venerat corrupta reparare, nullam corruptionem aut diminutionem integritati matris eius inferre debuit, vt supra dictum est *. Et ideo non debuit corpus Christi formari de carne vel ossibus Virginis, sed de sanguine, qui nondum est actu pars, sed est potentia totum, vt dicitur in lib. de Generat. anim. Et ideo dicitur carnem de Virgine sumpsisse; non quod mate- *q. 28. a. 1. & 2.*

ria

ria corporis eius fuerit actu caro, sed sanguis, qui est potentia caro.

1 q. 92. 3. ad 2. rg. Ad secundum dicendum, quod sicut in prima parte dictum est *, Adam, quia institutus erat vt principium quoddam humanæ naturæ, habebat in suo corpore aliquid carnis & ossis, quod non pertinebat ad integritatem personalem ipsius, sed solum in quantum erat naturæ humanæ principium: & de tali carne formata est mulier absque viri detrimento. Sed nihil tale fuit in corpore Virginis, ex quo corpus Christi posset formari sine corruptione materni corporis.

Ad tertium dicendum, quod semen fœminæ non est generationi aptum, sed est quiddam imperfectum in genere seminis, quod non potuit perduci ad perfectum seminis complementum, propter imperfectionem virtutis fœmineæ. Et ideo tale semen non est materia, quæ de necessitate requiratur ad conceptum: sicut Philosoph. dicit in lib. de Generat. animalium. Et ideo in conceptione corporis Christi non fuit: præsertim quia licet sit imperfectum in genere seminis, tamen cum quadam concupiscentia resoluitur, sicut & semen maris. In illo autem conceptu virginali concupiscentia locum habere non potuit, & ideo Damas. * dicit, quod corpus Christi non seminaliter conceptum est. Sanguis autem menstruus, quem fœminæ per singulos menses emittunt, impuritatem quandam naturalem habet corruptionis: sicut & cæteræ superfluitates, quibus natura non indiget, sed eas expellit. Ex tali autem menstruo corruptionem habente, quod natura repudiat, non formatur conceptus: sed hoc est purgamentum quoddam illius puri sanguinis, qui digestione quadam est præparatus ad conceptum, quasi purior & perfectior alio sanguine. Habet tamen impuritatem libidinis in conceptione aliorum hominum: in quantum ex ipsa commistione maris & fœminæ, talis sanguis ad locum generationi congruum attrahitur. Sed hoc in conceptione Christi non fuit: quia operatione Spiritus sancti talis sanguis in vtero Virginis adunatus est & formatus in prolem. Et ideo dicitur corpus Christi ex castissimis & purissimis sanguinibus Virginis formatum.

l. 3. ort fi. c. 1. 4 6. & 7.

173 Art. 6. *Vtrum corpus Christi in antiquis patribus fuerit secundum aliquid signatum?*

3. d. 3. q. 4. ar. 2. l. 10. c. 19. & 20. 0. 3. AD sextum sic proceditur. Videtur, quod corpus Christi fuerit secundum aliquid signatum in Adam & in aliis Patribus. Dicit enim Aug. * 10. super Genes. ad litteram, quod caro Christi fuit in Adam & Abra-

Abraham secundum corpulentam substantiam. Sed substantia corpulenta est quiddam signatum. Ergo caro Christi fuit in Adam & Abraham & aliis Patribus secundum aliquid signatum.

¶ 2. Præterea, Rom. 1. dicitur, quod Christus factus est ex semine Dauid secundum carnem. Sed semen Dauid fuit aliquid signatum in ipso. Ergo Christus fuit in Dauid secundum aliquid signatum, & eadem ratione in aliis Patribus.

¶ 3. Præterea, Christus ad humanum genus affinitatem habet, inquantum ex humano genere carnem assumpsit. Sed si caro illa non fuit secundum aliquid signatum in Adam, nullam videtur habere affinitatem ad humanum genus, quod ex Adam deriuatur: sed magis ad alias res, vnde materia carnis eius assumpta est. Videtur ergo, quod caro Christi fuerit in Adam & in aliis Patribus secundum aliquid signatum.

SED contra est, quod August. * dicit 10. super Genes. ad litteram, Quocumque modo Christus fuit in Adam & Abraham & aliis patribus, alij homines etiam ibi fuerunt, sed non conuertitur. Alij autem homines non fuerunt in Adam & Abraham, secundum aliquam materiam signatam, sed solum secundum originem, vt in prima parte habitum est *. Ergo neque Christus fuit in Adam & Abraham secundum aliquid signatum, & eadem ratione nec in aliis Patribus.

l. 10. ex c. 19. & 26 colligitur 10. 3.

1. p. q. 119. ar. 1.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *, materia corporis Christi non fuit caro & os beatæ Virginis, nec aliquid, quod fuerit actu pars corporis eius; sed sanguis, qui est potentia caro. Quicquid autem fuit in beata Virgine à parentibus acceptum, fuit actu pars corporis beatæ Virginis. Vnde illud quod fuit in beata Virgine à parentibus acceptum, non fuit materia corporis Christi. Et ideo dicendum est, quod corpus Christi non fuit in Adam & aliis Patribus secundum aliquid signatum, ita scilicet quod aliqua pars corporis Adæ vel alicuius alterius posset designari determinate, vt diceretur quod [illegible] hac materia determinate formabitur corpus Christi: sed fuit ibi secundum originem, sicut & caro aliorum hominum. Corpus enim Christi habet relationem ad Adam & alios Patres mediante corpore matris eius. Vnde nullo alio modo fuit in Patribus corpus Christi, quam corpus matris eius, quod non fuit in Patribus secundum materiam signatam, sicut nec corpora aliorum hominum, vt in 1. parte dictum est *.

art. præc.

1. p. q. 119. art. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur

Christus

Christus fuisse in Adam secundum corpulentam substantiam, non est intelligendum hoc modo, quod corpus Christi in Adam fuerit quædam corpulenta substantia: sed quia corpulenta substantia corporis Christi, id est, materia, quam sumpsit ex Virgine, fuit in Adam, sicut in principio actiuo, non autem sicut in materiali principio: quia scilicet per virtutem generatiuam Adæ & aliorum ab Adam descendentium vsque ad beatam Virginem, factum est vt illa materia præpararetur ad conceptum corporis Christi. Non autem fuit materia illa formata in corpus Christi, per virtutem seminis ab Adam deriuatam. Et ideo Christus dicitur fuisse in Adam originaliter, secundum corpulentam substantiam, non autem secundũ seminalem rationem.

Ad secundum dicendum, quod quamuis corpus Christi non fuerit in Adam & in aliis Patribus, secundum seminalem rationem: corpus tamen beatæ Virginis, quod ex semine maris est conceptum, fuit in Adam & in aliis Patribus secundum rationem seminalem. Et ideo mediante beata Virgine, Christus secundum carnem dicitur esse ex semine Dauid per modum originis.

Ad tertium dicendum, quod Christus habet affinitatem ad humanum genus secundum similitudinem speciei. Similitudo autem speciei attenditur, non secundum materiam remotam, sed secundum materiam proximam, & secundum principium actiuum, quod generat sibi simile in specie. Sic igitur affinitas Christi ad humanum genus sufficienter conseruatur per hoc, quod corpus Christi formatum est ex sanguinibus Virginis, deriuatis secundum originem ab Adam, & aliis Patribus. Nec refert ad hanc affinitatem, vndecumque materia illorum sanguinum sumpta fuerit: sicut nec hoc refert in generatione aliorum hominum, sicut in prima parte dictum est.

174 ART. 7. *Vtrum caro Christi in Patribus fuerit peccato obnoxia?*

3.d.3.q.4.a.1. AD septimum sic proceditur. Videtur, quod caro Christi in antiquis Patribus peccato infecta non fuerit. Dicitur enim Sapient. 7. quod in diuinam sapientiam nihil inquinatum incurrit. Christus autem est Dei sapientia, vt dicitur 1. ad Cor. 1. Ergo caro eius numquam peccato inquinata fuit.

lib. 3. c. 6. & 7. non longe à pr. & c. 2. ante. ¶ 2. Præterea, Damas.* dicit in 3. lib. quod Christus primitias nostræ naturæ assumpsit. Sed in primo statu caro humana non erat peccato infecta. Ergo caro Christi non fuit infecta, nec in Adam, nec in aliis Patribus.

¶ 3. Præ

¶ 3. Præterea, August. † dicit 10. super Genes. ad liter. quod natura humana semper habuit cum vulnere vulneris medicinam. Sed id quod est infectum, non potest esse vulneris medicina, sed magis ipsum indiget medicina. Ergo semper in natura humana fuit aliquid non infectum, ex quo postmodum est corpus Christi formatum. *l. 10. c. 20. à med. tom 3.*

SED contra est, quod corpus Christi non refertur ad Adam & ad alios Patres, nisi mediante corpore beatæ Virginis, de qua carnem assumpsit. Sed corpus beatæ Virginis totum fuit in originali peccato conceptum, vt supra dictum est *: & ita etiam secundum quod fuit in Patribus, fuit peccato obnoxium. Ergo caro Christi, secundum quod fuit in Patribus, fuit peccato obnoxia. *q. 27 a. 2. & q. 14. a. 3. ad 1.*

RESPONDEO dicendum, quod cum dicimus Christum secundum carnem eius fuisse in Adam & in aliis Patribus, comparamus ipsum vel carnem eius ad Adam, & alios Patres. Manifestum autem est, quod alia fuit conditio Patrum, & alia Christi: nam Patres fuerunt subiecti peccato, Christus autem fuit omnino à peccato immunis. Dupliciter ergo in hac comparatione errare contingit. Vno modo, vt attribuamus Christo vel carni eius conditionem, quæ fuit in Patribus: puta, si dicamus, quod Christus in Adam peccauit, quia in eo aliquo modo fuit. Quod est falsum: quia non eo modo in eo fuit, vt ad Christum peccatum Adæ perueniret: quia non deriuatur ab eo secundum concupiscentiæ legem, siue secundum rationem seminalem, vt supra dictum est *. Alio modo contingit errare, si attribuamus ei, quod actu fuit in Patribus, conditionem Christi vel carnis eius: vt scilicet, quia caro Christi, secundum quod in Christo fuit, non fuit peccato obnoxia: ita etiam in Adam & in aliis Patribus fuerit aliqua pars corporis eius, quæ non fuit peccato obnoxia, ex qua postmodum corpus Christi formaretur: sicut quidam posuerunt. Quod quidem esse non potest. Primo, quia caro Christi non fuit secundum aliquid signatum in Adam & in aliis Patribus, quod posset distingui à reliqua eius carne, sicut purum ab impuro: sicut iam supra dictum est *. Secundo, quia cum caro humana peccato inficiatur ex hoc, quod est per concupiscentiam concepta: sicut tota caro alicuius hominis per concupiscentiam concipitur, ita etiam tota peccato inquinatur. Et ideo dicendum est, quod tota caro antiquorum Patrum fuit peccato obnoxia, nec fuit in eis aliquid à peccato immune, de quo postmodum corpus Christi formaretur. *art. præc. ad 1. & q. 15. a. 1. ad 2.* *art. præc. & q. 15. a. 1. ad 2.*

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus non aſſumpſit carnem humani generis ſubiectam peccato, ſed ab omni infectione peccati mundatam. Et ideo in Dei ſapientiam nihil inquinatum incurrit.

Ad ſecundum dicendum, quod Chriſtus dicitur primitias noſtræ naturæ aſſumpſiſſe quantum ad ſimilitudinem conditionis: quia ſcilicet aſſumpſit carnem peccato non infectam, ſicut fuerat caro hominis ante peccatum. Non autem hoc intelligitur ſecundum continuationem puritatis: ita ſcilicet quod illa caro primi hominis conſeruaretur à peccato immunis, vſque ad formationem corporis Chriſti.

Ad tertium dicendum, quod in humana natura ante Chriſtum erat vulnus, id eſt, infectio originalis peccati in actu: medicina autem vulneris non erat ibi actu, ſed ſolum ſecundum virtutem originis: prout ab illis Patribus propaganda erat caro Chriſti.

175 Art. 8. *Vtrum Chriſtus in lumbis Abrahæ fuerit decimatus?*

1.d 3.q. AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod Chri-
4.a.3.q. ſtus fuerit in lumbis Abrahæ decimatus. Dicit
2.& 4.d. enim Apoſt. ad Hebr. 7. quod Leui pronepos Abrahæ
1.q.2 art. decimatus fuit in Abraham, quia eo decimas dante
2.q.3.ad Melchiſedech, adhuc Leui erat in lumbis eius. Sed
2.& d.2. ſimiliter Chriſtus erat in lumbis Abrahæ, quando de-
q.1.art.2. cimas dedit. Ergo ipſe etiam Chriſtus fuit decimatus
ad 4. in Abraham.

¶ 2. Præterea, Chriſtus eſt ex ſemine Abrahæ ſecundum carnem, quam de matre accepit. Sed mater eius fuit decimata in Abraham. Ergo pari ratione Chriſtus.

¶ 3. Præterea, Illud in Abraham decimabatur, quod
l.10.c.20. curatione indigebat, vt Auguſt. dicit * 10. ſuper Geneſ.
poſt med. ad lit. Curatione autem indiget omnis caro peccato
tom.3. obnoxia. Cum igitur caro Chriſti fuerit peccato ob-
* a. prae. noxia (ſicut dictum eſt *) videtur, quod caro Chriſti
in fin. co. in Abraham fuerit decimata.

¶ 4. Præterea, Hoc non videtur aliquo modo derogare dignitati Chriſti: nihil enim prohibet patre alicuius Pontificis decimas dante alicui ſacerdoti, filium eius Pontificem, maiorem eſſe ſimplici ſacerdote. Licet ergo dicatur Chriſtus decimatus, Abraham decimas dante Melchiſedech, non tamen propter hoc excluditur, quin Chriſtus ſit maior, quam Melchiſedech.

l.10.c.20. SED contra eſt, quod Aug. dicit * 10. ſuper Geneſ.
poſt med. ad litteram, quod Chriſtus ibi, ſcilicet in Abraham,
tom 3. decimatus non eſt: cuius caro inde non feruorem
vulneris, ſed materiam medicaminis traxit.

RE

RESPONDEO dicendum, quod secundum intentionem Apostoli oportet dicere, quod Christus in lumbis Abrahæ non fuerit decimatus. Probat enim Apostolus, maius esse sacerdotium, quod est secundum ordinem Melchisedech, sacerdotio Leuitico, per hoc quod Abraham decimas dedit Melchisedech, adhuc Leui existente in lumbis eius, ad quem pertinet legale sacerdotium. Si autem Christus etiam in Abraham decimatus esset, eius sacerdotium non esset secundum ordinem Melchisedech, sed minus sacerdotio Melchisedech. Et ideo dicendum est, quod Christus non est decimatus in lumbis Abrahæ, sicut Leui. Quia enim ille qui decimas dat, nouem sibi retinet, & decimam alij tribuit, quod est perfectionis signum (in quantum est quodammodo terminus omnium numerorum, qui procedunt vsque ad decem) inde est, quod ille qui decimas dat, protestatur se imperfectum & perfectionem alij tribuere. Imperfectio autem humani generis est propter peccatum, quod indiget perfectione eius, qui à peccato curat. Curare autem à peccato, est solius Christi: ipse enim est agnus, qui tollit peccata mundi, vt dicitur Ioan. 1. Figuram autem eius gerebat Melchisedech, vt Apostol. probat Hebr. 7. Per hoc ergo, quod Abraham Melchisedech decimas dedit, præfigurauit se velut in peccato conceptum: & omnes qui ab eo descensuri erant, ea ratione, vt peccatum originale contraherent, indigere curatione, quæ est per Christum. Isaac autem & Iacob, Leui & omnes alij sic fuerunt in Abraham, vt ex eo deriuarentur, non solum secundum corpulentam substantiam, sed etiam secundum rationem seminalem, per quam originale peccatum contrahitur. Et ideo omnes in Abraham sunt decimati, id est, præfigurati indigere curatione, quæ est per Christum. Solus autem Christus sic fuit in Abraham, vt ab eo deriuaretur non secundum rationem seminalem, sed secundum corpulentam substantiam. Et ideo non fuit in Abraham sicut curatione indigens, sed magis sicut vulneris medicina: & ideo non fuit in lumbis Abrahæ decimatus. Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod quia beata Virgo fuit in originali peccato concepta, fuit in Abraham sicut curatione indigens: & ideo fuit ibi decimata, velut inde descendens secundum seminalem rationem. De corpore autem Christi non est sic, vt dictum est *.

art. præc. & locis in cer. & in contrar. arg. Sed

Ad tertium dicendum, quod caro Christi dicitur fuisse in antiquis Patribus peccato obnoxia, secundum qua

qualitatem, quam habet in suis parentibus, qui fuerunt decimati: non autem secundum qualitatem, quam habet, prout est actu in Christo, qui non est decimatus.

Ad quartum dicendum, quod sacerdotium Leuiticum secundum carnis originem deriuabatur: vnde non minus fuit in Abraham, quam in Leui. Vnde per hoc quod Abraham decimas dedit Melchisedech, tamquam maiori, ostenditur sacerdotium Melchisedech, in quantum gerit figuram Christi, esse maius sacerdotio Leuitico. Sacerdotium autem Christi non sequitur carnis originem, sed gratiam spiritualem. Et ideo potest esse, quod pater det decimas alicui sacerdoti tamquam minor maiori: & tamen filius eius si sit pontifex, est maior illo sacerdote, non propter carnis originem, sed propter gratiam spiritualem, quam habet à Christo.

QVAESTIO XXXII.

De conceptione Christi, quo ad actiuum principium, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de principio actiuo in conceptione Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Spiritus sanctus fuerit principium actiuum conceptionis Christi?

¶ Secundo, vtrum possit dici, quod Christus sit conceptus de Spiritu sancto?

176 ¶ Tertio, vtrum possit dici, quod Spiritus sanctus sit pater Christi secundum carnem?

¶ Quarto, vtrum beata virgo aliquid actiue egerit in conceptione Christi?

Art. I. *Vtrum Spiritus sanctus fuerit principium actiuum conceptionis Christi?*

2. d. 2. a. 2. q. 2. & 4. cont. c. 45. & 46. & opusc. 3. c. 226. & Io. 12. l. 4. col. 2. fin.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod efficere conceptionem Christi, non debeat attribui Spiritui sancto. Quia vt Augustinus* dicit in primo de Trinitate, Indiuisa sunt opera Trinitatis, sicut & indiuisa est Trinitatis essentia. Sed efficere conceptionem Christi, est quoddam opus diuinum. Ergo videtur, quod non magis sit attribuendum Spiritui sancto, quam Patri & Filio.

¶ 2. Præterea, Apostol. dicit Gal. 4. Cum venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere. Quod exponens. Aug. in 4. de Trinit.† dicit. Eo vtique missum, quo factum ex muliere. Sed missio filij attribuitur præcipue patri, vt in 1. parte habitum est*. Ergo & conceptio secundum quam factus est ex muliere, debet præcipue patri attribui.

** lib. 1. c. 4. in fin. & 5. in princ. t. 3. l. 4. c. 20. parũ ante med. t. 3. † c. 20. parum ante med. t. 3. * 1. p. qu. 43. art. 5.*

¶ 3. Præ

¶ 3. Præterea, Prou. 9. dicitur, Sapientia ædificauit sibi domum. Est autem sapientia Dei ipse Christus: secundum illud 1. ad Cor. 1. Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Domus autem eius sapientiæ est corpus Christi, quod etiam dicitur templum eius, secundum illud Ioan. 2. Hoc autem dicebat de templo corporis sui. Ergo videtur, quod efficere conceptionem corporis Christi, debet præcipue attribui filio, non ergo Spiritui sancto.

SED contra est, quod dicitur Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te, &c.

RESPONDEO dicendum, quod conceptionem corporis Christi tota Trinitas est operata: attribuitur tamen hoc Spiritui sancto triplici ratione. Primo quidem: quia hoc congruit causæ incarnationis, quæ consideratur ex parte Dei. Spiritus enim sanctus est amor patris & filij, vt in prima parte habitum est *. Hoc autem ex maximo Dei amore prouenit, vt filius Dei carnẽ sibi assumeret in vtero virginali. Vnde dicitur Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Secundo, quia hoc congruit causæ incarnationis ex parte naturæ assumptæ. Per hoc enim datur intelligi, quod humana natura assumpta est à filio Dei in vnitatem personæ, non ex aliquibus meritis, sed ex sola gratia, quæ Spiritui sancto attribuitur, secundum illud 1. ad Cor. 12. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus. Vnde Augustinus * dicit in Enchir. Iste modus quo est natus Christus de Spiritu sancto, insinuat nobis gratiam Dei, qua homo nullis præcedentibus meritis, in ipso primo exordio naturæ suæ quo esse cœpit, verbo Dei copularetur in tantam personæ vnitatem, vt idem ipse esset filius Dei, qui filius hominis; & filius hominis, qui filius Dei. Tertio, quia hoc congruit termino incarnationis. Ad hoc enim terminata est incarnatio, vt homo ille qui concipiebatur, esset sanctus & filius Dei. Vtrumque autem horum attribuitur Spiritui sancto. Nam per ipsum efficiuntur homines filij Dei secundum illud Gal. 4. Quoniam estis filij Dei, misit Deus Spiritum filij sui in corda vestra, clamantem Abba, pater. Ipse est etiam Spiritus sanctificationis, vt dicitur Rom. 1. Sicut ergo alij per Spiritum sanctum sanctificantur spiritualiter, vt sint filij Dei adoptiui: ita Christus per Spiritum sanctum est in sanctitate conceptus, vt esset filius Dei naturalis. Vnde Roman. 1. secundum vnam gloss. * Quod præmittitur, scilicet, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, manifestatur per id quod immediate sequitur, Secundum spiritum

1. p. q. 37. art. 1.

Enchir. c. 40. non longe à princip. tom. 3.

ex gl. ar. & Orig.

ritum sanctificationis, idest, per hoc quod est conceptus de Spiritu sancto: & angelus annuntians ex hoc, quod præmiserat, Spiritus sanctus superueniet in te, concludit, Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.

Ad primum ergo dicendum, quod opus conceptionis commune quidem est toti Trinitati, secundum tamen modum aliquem attribuitur singulis personis. Nam patri attribuitur auctoritas respectu personæ filij, qui per huiusmodi conceptionem sibi assumpsit humanam naturam. Filio autem attribuitur ipsa carnis assumptio. Sed Spiritui sancto attribuitur formatio corporis, quod assumitur à filio. Nam ipse Spiritus sanctus est spiritus filij, secundum illud Gal 4. Misit Deus spiritum filij sui. Sicut autem virtus animæ, quæ est in semine, per spiritum qui in semine includitur, format corpus in generatione aliorum hominum: ita virtus Dei, quæ est ipse filius (secundum illud 1. ad Cor. 1. Christum Dei virtutem) per Spiritum sanctum corpus formauit, quod assumpsit *. Et hoc etiam verba angeli demonstrant, dicentis, Spiritus sanctus superueniet in te, quasi ad præparandam & formandam materiam corporis Christi. & virtus Altissimi, idest, Christus obumbrabit tibi, idest, corpus in te humanitatis, accipiet in corporeum lumen diuinitatis. Vmbra enim à lumine formatur, & corpore: vt Greg. * dicit 18. Mor. Altissimus autem intelligitur pater, cuius virtus est filius.

gl. ord. super ille verba Luc. 2.

c. 12. in prin.

Ad secundum dicendum, quod missio refertur ad personam assumentem, quæ à patre mittitur: sed conceptio refertur ad corpus assumptum, quod operatione Spiritus sancti formatur. Et ideo licet missio & conceptio sint idem subiecto: quia tamen differunt ratione, missio attribuitur patri; efficere autem conceptionem Spiritui sancto; sed carnem assumere attribuitur filio.

Ad tertium dicendum, quod sicut Aug. * dicit in lib. de quæst. veteris, & noui testamenti, quæstio ista gemina ratione potest intelligi. Primum enim domus Christi Ecclesia est, quam ædificauit sibi sanguine suo. Deinde potest & corpus eius dici domus ipsius, sicut dicitur templum eius. Factum autem Spiritus sancti, opus filij Dei est, propter naturæ & voluntatis vnitatem.

in 2. p. q. ex nouo Tes. q. 51. in princ. tom. 4.

177

3. d. 4. q. 1. a. 1. q. 4. & 4. con. 46. & opus. 3. c. 226.

Art. 2. *Vtrum Christus debeat dici conceptus de Spiritu sancto?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus non debeat dici conceptus de Spiritus sancto. quia super illud Roman. 2. Ex ipso, & per ipsum,

&

& in ipso sunt omnia, dicit gloss. * Aug. Attendendum, quod non ait de ipso, sed ex ipso: ex ipso enim cœli sunt & terra, quia ipse fecit ea: non autem de ipso, quia non de substantia sua. Sed Spiritus sanctus non formauit corpus Christi de substantia sua. Ergo Christus non debet dici conceptus de Spiritu sancto. *in lib. de nat. boni cap. 27. tom. 6.*

¶ 2. Præterea, Principium actiuum, de quo aliquid concipitur, se habet sicut semen in generatione. Sed Spiritus sanctus non se habuit sicut semen in conceptione Christi. Dicit enim Hieron. * in expositione Catholicæ fidei, Non sicut quidam scelerratissimi opinantur, Spiritum sanctum dicimus fuisse pro semine: sed potentia ac virtute creatoris dicimus esse operatum, id est, formatum corpus Christi. Non ergo debet dici quod Christus sit conceptus de Spiritu sancto. *ante medium illius*

¶ 3. Præterea, Nihil vnum de duobus formatur nisi aliquo modo commistis. Sed corpus Christi formatum est de Virgine Maria. Si ergo Christus dicatur conceptus de Spiritu sancto, videtur quod facta sit commistio quædam Spiritus sancti, & materiæ, quam Virgo ministrauit: quod patet esse falsum. Non ergo Christus debet dici conceptus de Spiritu sancto.

SED contra est, quod dicitur Matth. 1. Antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.

RESPONDEO dicendum, quod conceptio non attribuitur soli corpori Christi, sed etiam ipsi Christo, ratione ipsius corporis. In Spiritu autem sancto duplex habitudo consideratur respectu Christi. Nam ad ipsum filium Dei, qui dicitur esse conceptus, habet habitudinem consubstantialitatis: ad corpus autem eius habet habitudinem causæ efficientis. Hæc autem præpositio De, vtramque habitudinem designat: sicut cum dicimus hominem aliquem esse de suo patre. Et ideo conuenienter dicere possumus, Christum esse conceptum de Spiritu sancto, hoc modo, quod efficientia Spiritus sancti referatur ad corpus assumptum: consubstantialitas vero ad personam assumentem.

Ad primum ergo dicendum, quod corpus Christi, quia non est consubstantiale Spiritui sancto, non proprie potest dici de Spiritu sancto conceptum: sed magis ex Spiritu sancto. Sicut Ambros. * dicit in libro de Spiritu sancto, Quod ex aliquo est, aut ex substantia, aut ex potestate eius est. Ex substantia, sicut filius, qui à patre est: ex potestate, sicut ex Deo omnia: quomodo & in vtero habuit Maria ex Spiritu sancto. *lib. 2. ca. 25. non procul à fin. t 3.*

Ad

Ad secundum dicendum, quod super hoc videtur esse quædam diuersitas Hieronymi ad quosdam alios doctores, qui asserunt Spiritum sanctum in conceptione Christi fuisse pro semine. Dicit enim Chrysostomus super Matthæum *, Vnigenito Dei in Virginem ingressuro, præcessit Spiritus sanctus, vt præcedente Spiritu sancto in sanctificationem, nascatur, scilicet Christus secundum corpus, diuinitate ingrediente pro semine. Et Damasc.† dicit in tertio libro, Obumbrauit super ipsam Dei sapientia & virtus, velut diuinum semen.

hom. 1. in Matt. in opere imperf. in vl. fo. ante finem, tom. 2.
† li. 3. ort. fid. c. 2. circ. prin.

Sed hoc de facili soluitur: quia secundum quod in semine intelligitur virtus actiua, sic Chrysost.* & Damasc. comparant semini Spiritum sanctum, vel etiam filium qui est virtus Altissimi. Secundum autem quod in semine intelligitur substantia corporalis, quæ in conceptione transmutatur, negat Hieron. † Spiritum sanctum fuisse pro semine.

** locis nun. proximo dictis.*
† in loco cit. in argum.

Ad tertium dicendum, quod sicut August. dicit in Enchirid. * Non eodem modo dicitur Christus conceptus aut natus de Spiritu sancto & de Maria virgine: sed de Maria virgine materialiter, de Spiritu sancto vero effectiue. Et ideo non habuit hic locum commistio.

** c. 38. 39. & 40.*

178 Art. 3. *Vtrum Spiritus sanctus dici debeat pater Christi secundum carnem?*

3. d. 4. q. 1. a. 2. q. 1. & q. 2. ad 1. & 3. & in expos. l. t. ad 2. & 4 con. c. 47. & op. 2. c. 210.
** li. 2. c. 3. & 4. t. 4.*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Spiritus sanctus debeat dici pater Christi secundum humanitatem. Quia secuudum Philos. * in libro de generatione animalium, Pater dat principium actiuum in generatione: mater vero ministrat materiam. Sed beata Virgo dicitur mater Christi propter materiam quam in conceptione eius ministrauit. Ergo videtur, quod etiam Spiritus sanctus possit dici pater eius propter hoc, quod fuit principium actiuum in conceptione ipsius.

¶ 2. Præterea, Sicut mentes aliorum sanctorum formantur per Spiritum sanctum: ita etiam corpus Christi est per Spiritum sanctum formatum. Sed alij sancti propter prædictam formationem dicuntur filij totius Trinitatis, & per consequens Spiritus sancti. Videtur ergo, quod Christus debeat dici filius Spiritus sancti, in quantum corpus eius est à Spiritu sancto formatum.

¶ 3. Præterea, Deus dicitur pater noster secundum hoc, quod nos fecit, secundum illud Deuter. 32. Nonne ipse est pater tuus, qui possedit te & fecit, & creauit te? Sed Spiritus sanctus fecit corpus Christi, vt

vt dictum est *. Ergo Spiritus sanctus debet dici pater Christi secundum corpus ab ipso formatum. *artic. 1. huius q.*

SED contra est, quod Aug.* dicit in Enchir. Natus est Christus de Spiritu sancto non sicut filius, & de Maria virgine sicut filius. *c. 40. in prin. c. 3.*

RESPONDEO dicendum, quod nomina paternitatis & maternitatis & filiationis, generationem consequuntur: non tamen quamlibet, sed proprie generationem viuentium, & præcipue animalium. Non enim dicimus, quod ignis generatus sit filius ignis generantis, nisi forte secundum metaphoram: sed hoc solum dicimus in animalibus, quorum generatio est magis perfecta. Nec tamen omne quod in animalibus generatur, filiationis accipit nomen: sed solum illud quod generatur in similitudinem generantis. Vnde, sicut Augustinus * dicit, non dicimus quod capillus, qui nascitur ex homine, sit filius hominis: nec etiam dicimus quod homo qui nascitur, sit filius seminis: quia nec capillus habet similitudinem hominis, nec homo qui nascitur ex semine, habet similitudinem seminis, sed hominis generantis. Et si quidem perfecta sit similitudo, erit perfecta filiatio, tam in diuinis, quam in humanis. Si autem sit similitudo imperfecta, erit etiam filiatio imperfecta. Sicut in homine est quædam similitudo Dei imperfecta, & in quantum creatus est ad imaginem Dei, & in quantum recreatus est secundum similitudinem gratiæ. Et ideo vtroque modo potest homo dici filius Dei: & quia scilicet est creatus ad imaginem eius: & quia est ei assimilatus per gratiam. Est autem considerandum, quod illud quod de aliquo dicitur secundum perfectam rationem, non est dicendum de eo secundum rationem imperfectam. Sicut quia Sortes dicitur naturaliter homo secundum propriam rationem hominis, numquam dicitur homo secundum illam significationem, qua pictura hominis dicitur homo, licet forte ipse assimiletur alteri homini. Christus autem est filius Dei secundum perfectam rationem filiationis: vnde quamuis secundum humanam naturam sit creatus & iustificatus, non tamen debet dici filius Dei, neque ratione creationis, neque ratione iustificationis: sed solum ratione generationis æternæ, secundum quam est filius patris solius. Et ideo nullo modo debet dici Christus filius Spiritus sancti, nec etiam totius Trinitatis. *Enchir c. 39. circa prin. t. 3.*

Ad primum ergo dicendum, quod Christus conceptus est de Maria virgine materiam ministrante in similitudinem speciei: & ideo dicitur filius eius.

Christus autem secundum quod homo, conceptus est de Spiritu sancto, sicut de actiuo principio: non tamen secundum similitudinem speciei, sicut homo nascitur de patre suo: & ideo Christus non dicitur filius Spiritus sancti.

Ad secundum dicendum, quod homines, qui spiritualiter formantur à Spiritu sancto, non possunt dici filij Dei secundum perfectam rationem filiationis. Et ideo dicuntur filij Dei secundum filiationem imperfectam, quæ est secundum similitudinem gratiæ, quæ est à tota Trinitate. Sed de Christo est alia ratio, vt dictum est *. Et similiter dicendum est ad tertium.

in corpore art.

179 Art. 4. *Vtrum beata Virgo aliquid actiue egerit in conceptione corporis Christi?*

inf. q. 35. a. 4. ad 2. & 3. d. 3. q. 2. a. 1.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod beata Virgo aliquid actiue egerit in conceptione corporis Christi. Dicit enim Damasc.* in 3. lib. quod Spiritus sanctus superuenit Virgini, purgans ipsam, & virtutem susceptiuam verbi Dei tribuens, simul autem & generatiuam. Sed virtutem generatiuam passiuam habebat à natura, sicut & quælibet fœmina. Ergo dedit ei virtutem generatiuam actiuam, & sic aliquid actiue egit in conceptione Christi.

** lib. 3. 2. parum ante me.*

¶ 2. Præterea, Omnes virtutes animæ vegetabilis sunt virtutes actiuæ; sicut Commentator dicit in secundo de anima. Sed potentia generatiua tam in mare, quam in fœmina pertinet ad animam vegetabilem. Ergo tam in mare, quam in fœmina actiue operatur ad conceptionem prolis.

¶ 3. Præterea, Fœmina ad conceptionem prolis materiam ministrat, ex qua naturaliter corpus prolis formatur. Sed natura est principium motus intrinsecum. Ergo videtur, quod in ipsa materia quam beata Virgo ministrauit ad conceptum Christi, fuerit aliquod principium actiuum.

SED contra est, quod principium actiuum in generatione dicitur ratio seminalis. Sed sicut Aug.* dicit 10. super Genesim ad literam, Corpus Christi in sola materia corporali, per diuinam conceptionis formationisque rationem de Virgine assumptum est, non autem secundum aliquam rationem seminalem humanam. Ergo beata Virgo nihil actiue fecit in conceptione corporis Christi.

c. 20. l. 3.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dicunt, beatam Virginem aliquid actiue operatam esse in conceptione Christi, & naturali virtute, & supernaturali. Naturali quidem virtute: quia ponunt quod in qua

qualibet materia naturali est aliquod actiuum principium: alioquin credunt, quod non esset transmutatio naturalis. In quo decipiuntur: quia transmutatio dicitur naturalis, propter principium intrinsecum, non solum actiuum, sed etiam passiuum. Expresse enim dicit Philosophus * in 8. Physic. quod in grauibus & leuibus est principium passiuum motus naturalis, & non actiuum. Nec est possibile, quod materia agat ad sui formationem: quia non est actu. Nec est etiam possibile, quod aliquid moueat seipsum, nisi diuidatur in duas partes, quarum vna sit mouens, & alia sit mota. Quod in solis animatis contingit: vt probatur octauo Physicorum *. Supernaturali autem virtute: quia dicunt ad matrem requiri, quod non solum materiam ministret (quæ est sanguis menstruus) sed etiam semen, quod commistum virili semini habet virtutem actiuam in generatione. Et quia in beata Virgine nulla fuit facta resolutio seminis propter integerrimam eius virginitatem, dicunt quod Spiritus sanctus supernaturaliter ei tribuit virtutem actiuam in conceptione corporis Christi, quam aliæ matres habent per semen resolutum.

text. 29. 30. 31. 32. & 6. tom. 2.

text. 30. tom. 2.

Sed hoc non potest stare: quia cum quælibet res sit propter suam operationem, (vt dicitur secundo de cœlo *) natura non distingueret ad opus generationis sexum maris & fœminæ, nisi esset distincta operatio maris ab operatione fœminæ. In generatione autem distinguitur operatio agentis & patientis. Vnde relinquitur, quod tota virtus actiua sit ex parte maris: passio autem ex parte fœminæ. Propter quod in plantis, in quibus vtraque vis commiscetur, non est distinctio maris & fœminæ.

text. 17. tom. 2.

Quia igitur beata Virgo non hoc accepit, vt esset pater Christi, sed mater, consequens est quod non acceperit potentiam actiuam in conceptione Christi: siue aliquid egerit, ex quo sequitur ipsam fuisse patrem Christi, siue nihil egerit (vt quidam dicunt) ex quo sequitur huiusmodi potentiam actiuam sibi frustra fuisse collatam. Et ideo dicendum est, quod in ipsa conceptione Christi, beata Virgo nihil actiue operata est, sed solam materiam ministrauit. Operata tamen est ante conceptionem aliquid actiue, præparando materiam, vt esset apta conceptui.

Ad primum ergo dicendum, quod illa conceptio tria priuilegia habuit: scilicet quod esset sine peccato originali: quod esset non puri hominis, sed Dei & hominis: item quod esset conceptio Virginis. Et hæc tria habuit à Spiritu sancto. Et ideo dicit Damascenus

loco cit. in arg. scenus * quantum ad primum, quod Spiritus sanctus superuenit Virgini purgans ipsam, id est, præseruans, ne cum peccato originali conciperet. Quantum ad secundum dicit, & virtutem susceptiuam verbi Dei tribuens, id est, vt conciperet verbum Dei. Quantum autem ad tertium dicit, simul autem & generatiuam, vt scilicet manens virgo posset generare, non quidem actiue, sed passiue: sicut aliæ matres hoc consequuntur ex semine viri.

Ad secundum dicendum, quod potentia generatiua in fœmina est imperfecta respectu potentiæ generatiuæ, quæ est in mare. Et ideo sicut in artibus ars inferior disponit materiam, ars autem superior inducit formam, vt dicitur in 2.* Phys. ita etiam virtus generatiua fœminæ præparat materiam; virtus autem actiua maris format materiam præparatam. text. 25. tom. 2.

Ad tertium dicendum, quod ad hoc quod transmutatio sit naturalis, non requiritur quod in materia sit principium actiuum, sed solum passiuum, vt dictum est †. in corpor. art.

QVAESTIO XXXIII

De modo & ordine conceptionis Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de modo & ordine conceptionis Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum corpus Christi in primo instanti conceptionis fuerit formatum?

¶ Secundo, vtrum in primo instanti conceptionis fuerit animatum?

¶ Tertio, vtrum in primo instanti conceptionis fuerit à verbo assumptum?

¶ Quarto, vtrum conceptio illa fuerit naturalis vel miraculosa?

180 Art. 1. *Vtrum corpus Christi fuerit formatum in primo instanti conceptionis?*

3 d. 3. q. 5. a. 2. & 4. cont. c. 44. AD primum sic proceditur. Videtur, quod corpus Christi non fuerit formatum in primo instanti suæ conceptionis. Dicitur enim Ioan. 2. Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc. Quod exponens August. in 4. de Trin. * dicit, Hic numerus perfectioni Dominici corporis aperte congruit. Et in lib.† 83. quæstionum dicit, Non absurde 46. annis dicitur fabricatum esse templum, quod corpus eius figurabat: vt quot anni fuerunt in fabricatione templi, tot dies fuerint in corporis Dominici perfectione.

* ca. 5. in princ. t. 3 † q. 56. in fi. tom. 4

ctione. Non ergo in primo instanti conceptionis corpus Christi fuit perfecte formatum.

¶ 2. Præterea, Ad formationem corporis Christi requirebatur motus localis quo purissimi sanguines de corpore Virginis ad locum generationi congruum peruenirent. Nullum autem corpus potest moueri localiter in instanti, eo quod tempus motus diuiditur secundum diuisionem mobilis, vt probatur in sexto * Physicorum. Ergo corpus Christi non fuit in instanti formatum. *text. 37 38 & 39. tom. 2.*

¶ 3. Præterea, Corpus Christi formatum est ex purissimis sanguinibus Virginis, vt supra habitum est †. Non autem potuit esse materia illa in eodem instanti sanguis & caro: quia sic materia simul fuisset sub duabus formis. Ergo aliud fuit instans, in quo vltimo fuit sanguis; & aliud, in quo primo fuit caro formata. Sed inter quælibet duo instantia est tempus medium. Ergo corpus Christi non fuit in instanti formatum, sed per aliquod tempus. *quæst. 31. art. 5.*

¶ 4. Præterea, Sicut potentia augmentatiua requirit determinatum tempus in suo actu; ita etiam & virtus generatiua: vtraque enim est potentia naturalis, ad vegetatiuam animam pertinens. Sed corpus Christi fuit determinato tempore augmentatum, sicut & aliorum hominum corpora: dicitur enim Luc. 2. quod proficiebat sapientia & ætate. Ergo videtur, quod pari ratione formatio corporis eius, quæ pertinet ad vim generatiuam, non fuerit in instanti facta, sed determinato tempore, quo aliorum hominum corpora formantur.

SED contra est, quod Gregorius * dicit 18. Moralium, Angelo nuntiante, & Spiritu sancto adueniente, mox verbum in vtero, mox intra vterum verbum caro. *c. 35. in princ.*

RESPONDEO dicendum, quod in conceptione corporis Christi tria est considerare. Primo quidem motum localem sanguinis ad locum generationis. Secundo formationem corporis ex tali materia. Tertio autem augmentum, quo perducitur ad quantitatem perfectam. In quorum medio ratio conceptionis consistit: nam primum est conceptioni præambulum, tertium autem conceptionem consequitur. Primum autem non potuit esse in instanti: quia hoc est contra ipsam rationem motus localis corporis cuiuscumque, cuius partes successiue subintrant locum. Similiter & tertium oportet esse successiuum: tum quia augmentum non est sine motu locali, tum etiam quia procedit ex virtute animæ iam in corpore for-

mato operantis, quæ non operatur nisi in tempore. Sed ipsa formatio corporis, in qua principaliter ratio conceptionis consistit, fuit in instanti, duplici ratione. Primo quidem, propter virtutem agentis infinitam, scilicet Spiritus sancti, per quem corpus Christi est formatum, vt supra dictum est *. Tanto enim aliquod agens citius potest materiam disponere, quanto maioris virtutis est. Vnde agens infinitæ virtutis potest in instanti materiam disponere ad debitam formam. Secundo, ex parte personæ filij, cuius corpus formabatur: non enim erat congruum, vt corpus humanum assumeret nisi formatum. Si autem ante formationem perfectam aliquod tempus conceptionis præcessisset, non posset tota conceptio attribui filio Dei, quæ non attribuitur ei nisi ratione assumptionis. Et ideo in primo instanti, quo materia adunata peruenit ad locum generationis, fuit perfecte formatum corpus Christi & assumptum. Et per hoc dicitur Ipse filius Dei conceptus: quod aliter dici non posset.

qu. præc. art. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum Augustini vtrobique non refertur ad solam formationem corporis Christi, sed ad formationem simul cum determinato augmento vsque ad tempus partus. Vnde secundum rationem illius numeri dicit perfici tempus nouem mensium, quo Christus fuit in vtero Virginis.

Ad secundum dicendum, quod motus ille localis non comprehenditur infra ipsam conceptionem, sed est conceptui præambulus.

Ad tertium dicendum, quod non est assignare vltimum instans, in quo materia illa fuit sanguis: sed est assignare vltimum tempus, quod continuatur nullo interueniente medio ad primum instans, in quo fuit caro Christi formata. Et hoc instans fuit terminus temporis motus localis materiæ ad locum generationis.

Ad quartum dicendum, quod augmentum fit per potentiam augmentatiuam ipsius quod augetur. Sed formatio corporis fit per potentiam generatiuam, non eius qui generatur, sed ipsius generantis ex semine, in quo operatur vis formatiua ab anima patris deriuata. Corpus autem Christi non fuit formatum ex semine viri (sicut supra dictum est *) sed ex operatione Spiritus sancti: & ideo talis debuit esse formatio, vt Spiritum sanctum deceret. Sed augmentum corporis Christi fuit factum secundum potentiam augmentatiuam animæ Christi, quæ cum

qu. præc. art. 1.

uc.

fit specie conformis animæ nostræ, eodem modo debuit corpus illud augmentari, sicut alia hominum corpora augmentantur, vt ex hoc ostenderetur veritas humanæ naturæ.

Art. 2. Verum corpus Christi fuerit animatum in primo instanti suæ conceptionis? 181

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod corpus Christi non fuerit animatum in primo instanti suæ conceptionis, Dicit enim Leo Papa in Epist. ad Iulianum *, Non alterius naturæ erat caro Christi, quam nostra; nec alio illi, quam cæteris hominibus anima est inspirata principio. Sed aliis hominibus non infunditur anima in primo instanti suæ conceptionis. Ergo nec corpori Christi anima debuit infundi in primo instanti suæ conceptionis.

¶ 2. Præterea, Anima, sicut quælibet forma naturalis, requirit determinatam quantitatem in sua materia. Sed in primo instanti conceptionis corpus Christi non habuit tantam quantitatem, quantam habent corpora aliorum hominum, quando animantur: alioquin si continue fuisset postmodum augmentatum, vel citius fuisset natum, vel in sua natiuitate fuisset maioris quantitatis, quam alij infantes. Quorum primum est contra August. * 4. de Trinitate, vbi probat eum spatio nouem mensium in vtero Virginis fuisse: secundum autem est contra Leonem Papam, qui in sermone † Epiphaniæ dicit, quod Magi viderunt & adorauerunt puerum Iesum in nullo ab humanæ infantiæ generalitate discretum. Non ergo corpus Christi fuit animatum in primo instanti suæ conceptionis.

¶ 3. Præterea, Vbicumque est prius & posterius, oportet esse plura instantia. Sed secundum Philosophum * in libro de generatione animalium, in generatione hominis requiritur prius & posterius: prius enim est viuum, & postea animal, & postea homo. Ergo non potuit animatio Christi perfici in primo instanti suæ conceptionis.

SED contra est, quod Damasc. * dicit in 3. libro Simul caro, simul Dei verbi caro, simul caro animata anima rationali & intellectuali.

RESPONDEO dicendum, quod ad hoc, quod conceptio ipsi filio Dei attribuatur (vt in symbol. * confitemur, dicentes, Qui conceptus est de Spiritu sancto) necesse est dicere, quod ipsum corpus Christi, dum conciperetur, esset à verbo Dei assumptum. Ostensum est autem supra *, quod verbum Dei assumpsit corpus mediante anima, & animam, mediante spiritu, id est, intellectu, Vnde oportuit

3.d.3.q.5.a.2. ad 3. & 4. cō. c.44. & 45. ad 2. & op. 3. c.213. & 224. & Io.1.l.15. co.2. & c.2.le.3. col.3.
* est epis. 11. ad Iulia. Epis. Coe. sem, non remote, à fine illius.
* c.5.&c.5.
† in ser. 4 cir. med. illius incip. hic ser. Iustū & rationabile.
* li.2.c.4 tom.4.
* c 2 à medio.
* in symb. Apost.
* q.6.a.1.

quod in primo instanti conceptionis corpus Christi esset animatum anima rationali.

Ad primum ergo dicendum, quod principium inspirationis animæ, potest considerari dupliciter, Vno modo secundum dispositionem corporis: & sic non ab alio principio inspirata est anima corpori Christi, & corporibus aliorum hominum. Sicut enim statim formato corpore alterius hominis infunditur anima: ita fuit in Christo. Alio modo potest considerari dictum principium solum secundum tempus:& sic quia prius tempore formatum fuit perfecte corpus Christi: prius tempore fuit etiam animatum.

Ad secundum dicendum, quod anima requirit debitam quantitatem in materia, cui infunditur: sed ista quantitas quamdam latitudinem habet, quia & in maiori & in minori quantitate saluatur. Quantitas autem corporis, quam habet cum primo sibi infunditur anima, proportionatur quantitati perfectæ, ad quam per augmentum perueniet: ita scilicet quod maiorum hominum maiorem quantitatem corpora habent in prima animatione. Christus autem in perfecta ætate habuit decentem & mediocrem quantitatem, cui proportionabatur quantitas, quam corpus eius habuit in tempore, quo aliorum hominum corpora animãtur: minorem tamen habuit in principio suæ conceptionis. Sed tamen illa parua quantitas non erat tam parua, vt in ea non posset ratio animati corporis conseruari: cum in tali quantitate quorumdam paruorum hominum corpora animentur.

Ad tertium dicendum, quod in generatione aliorum
loc. cit. in arg. hominum locum habet quod dicit Philos. * propter hoc quod successiue corpus formatur & disponitur ad animam. Vnde primo tanquam imperfecte dispositum, recipit animam imperfectam: & post modum quando perfecte est dispositum, recipit animam perfectam. Sed corpus Christi propter infinitam virtutem agentis fuit perfecte dispositum in instanti. vnde statim in primo instanti recepit formam perfectam, idest animam rationalem.

182 Art. 4. *Vtrum corpus Christi in primo instanti suæ conceptionis, fuerit à Verbo assumptum?*

3. d. 2. q. 2. a. 3. & d. 3. q. 5. a. 1. & 4 cont. c. 44 & 45.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod caro Christi prius fuerit concepta, & postmodum assumpta, Quod enim non est, non potest assumi. Sed caro Christi per conceptionem esse incepit. Ergo videtur, quod fuerit assumpta à verbo Dei, postquam fuit concepta.

¶ 2. Præterea, Caro Christi fuit assumpta à verbo Dei mediante anima rationali. Sed in termino conceptionis

ptionis accepit animam rationalem. Ergo in termino conceptionis fuit assumpta. Sed in termino conceptionis dicitur iam concepta. Ergo prius fuit concepta, & postmodum assumpta.

¶ 4. Præterea, In omni generato prius tempore est id quod est imperfectum, eo quod est perfectum: vt patet per Philos. in 9.* metaph. Sed corpus Christi est quidem generatum. Ergo ad vltimam perfectionem, quæ consistit in vnione ad verbum Dei, non statim in primo instanti conceptionis peruenit, sed primo fuit caro concepta & postmodum assumpta. *li.9.text. 13.to. 3.*

SED contra est, quod Aug. dicit in lib. de fide* ad Petrum, Firmissime tene, & nullatenus dubites, carnem Christi non fuisse conceptam in vtero Virginis, priusquam susciperetur à Verbo. *c. 18. in pr. to. 3.*

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est*) proprie dicimus Deum factum esse hominem, non autem proprie dicimus, quod homo factus sit Deus: quia scilicet Deus assumpsit sibi id quod est hominis, non autem præextitit id quod est hominis, quasi per se subsistens, antequam susciperetur à Verbo. Si autem caro Christi fuisset concepta, antequam susciperetur à Verbo, habuisset aliquando aliquam hypostasim præter hypostasim verbi Dei: quod est contra rationem incarnationis, secundum quod ponimus verbum Dei esse vnitum humanæ naturæ, & omnibus partibus eius in vnitate hypostasis. Nec fuit conueniens, quod hypostasim præexistentem humanæ naturæ vel alicuius partis eius, verbum Dei sua assumptione destrueret. Et ideo contra fidem est dicere, quod caro Christi prius fuerit concepta, & postmodum assumpta à Verbo Dei. *q.16.a.6. & 7.*

Ad primum ergo dicendum, quod si caro Christi non fuisset in instanti formata, seu concepta, sed per temporis successionem: oporteret alterum duorum sequi, vel quod assumptum nondum esset caro, vel quod prius esset conceptio carnis, quam eius assumptio. Sed quia ponimus conceptionem in instanti esse perfectam, consequens est quod in illa carne simul fuit concipi & conceptum esse. Et sicut August.* dicit in lib. de fide ad Petrum, dicimus ipsum Dei Verbum suæ carnis acceptione conceptum, ipsamque carnem Verbi incarnatione conceptam. *c.18.to.3.*

Et per hoc etiam patet responsio ad secundum. Nam simul dũ caro illa concipitur, cõcepta est, & animatur.

Ad tertium dicendum, quod in mysterio incarnationis nõ consideratur ascensus quasi alicuius præexistentis proficientis vsque ad vnionis dignitatem: sicut

posuit Photinus hæreticus. Sed potius consideratur ibi descensus, secundum quod perfectum Dei verbum imperfectionem naturæ nostræ sibi assumpsit, secundum illud Ioan. 6. Descendit de cœlo.

183 Art. 4. *Vtrum conceptio Christi fuerit naturalis vel miraculosa?*

3. d. 3. q. 2. ar. 2. & 4. cont. g. 45 & quo. 6. q. 10. & opus. 3. c. 225. vsq; 223. & Isa. 7. l. 2. co. 2. pri.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod conceptio Christi fuerit naturalis. Secundum enim conceptionem carnis, Christus dicitur filius hominis. Est autem verus & naturalis filius hominis, sicut verus & naturalis Dei filius. Ergo eius conceptio fuit naturalis.

¶ 2. Præterea, Nulla creatura producit operationem miraculosam. Sed conceptio Christi attribuitur beatæ Virgini, quæ est pura creatura: dicitur enim, quod Virgo Christum concepit. Ergo videtur, quod non sit miraculosa conceptio, sed naturalis.

¶ 3. Præterea, Ad hoc quod aliqua transmutatio sit naturalis, sufficit quod principium passiuum sit naturale: vt supra habitum est*. Sed principium passiuum ex parte matris in conceptione Christi fuit naturale: vt ex dictis patet*. Ergo conceptio Christi fuit naturalis.

q. præce. art. 4. q. 32. a. 4.

SED contra est, quod Dion.* dicit in epistola ad Caium monachum, Super hominem operabatur Christus ea, quæ sunt hominis: & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens.

In ep. quæ in ep. Q. maris tu quidē, circ. med. illius c. 6. circ. med. tom. 2.

RESPONDEO dicendum, quod sicut Ambr.* dicit in lib. de incarnatione, multa in hoc mysterio & secundum naturam inuenies, & vltra naturam. Si enim consideremus id quod est ex parte materiæ, conceptus quam mater ministrauit, totum est naturale. Si vero consideremus id quod est ex parte virtutis actiuæ, totum est miraculosum. Sed quia vnumquodque magis iudicatur secundum formam, quam secundum materiam, & similiter secundum agens, quam secundum patiens: inde est quod conceptio Christi debet dici simpliciter miraculosa & supernaturalis, sed secundum aliquid naturalis.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus dicitur naturalis filius hominis, in quantum habet naturam humanam veram, per quam est filius hominis: licet eam miraculose habuerit. Sicut cæcus illuminatus videt naturaliter per potentiam visiuam, quam miraculose accepit.

Ad secundum dicendum, quod conceptio attribuitur Virgini beatæ, non tanquam principio actiuo: sed quia ministrauit materiam conceptui, & in eius vtero est conceptio celebrata.

Ad tertium dicendum, quod principium passiuum

naturale sufficit ad transmutationem naturalem, quando naturali & consueto modo mouetur à principio actiuo proprio. Sed hoc in proposito non habet locum. Et ideo conceptio illa non potest dici simpliciter naturalis.

QVAESTIO XXXIV.

De perfectione prolis conceptæ, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de perfectione prolis conceptæ.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum in primo instanti conceptionis Christus fuerit sanctificatus per gratiam?

¶ Secundo, vtrum in eodem instanti habuerit vsum liberi arbitrij?

¶ Tertio, vtrum in eodem instanti potuerit mereri?

¶ Quarto, vtrum in eodem instanti fuerit plene comprehensor?

Art. 1. *Vtrum Christus in primo instanti suæ conceptionis fuerit sanctificatus per gratiam?* 184

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit sanctificatus in primo instanti suæ conceptionis. Dicitur enim primæ ad Cor. 15. Non prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale. Sed sanctificatio gratiæ pertinet ad spiritualitatem. Non ergo statim à principio suæ conceptionis Christus percepit gratiam sanctificationis, sed post aliquod spatium temporis. 3. d. 5. q. 5. art. 3.

¶ 2. Præterea, Sanctificatio videtur esse à peccato, secundum illud 1. ad Corint. 6. Et hoc quidem fuistis aliquando, scilicet peccatores, sed abluti estis, sed sanctificati estis. Sed in Christo nunquam fuit peccatum. Ergo non conuenit sibi sanctificari per gratiam.

¶ 3. Præterea, Sicut per verbum Dei omnia facta sunt, ita per Verbum incarnatum sunt omnes homines sanctificati, qui sanctificantur. Hebr. 2. Qui sanctificat, & qui sanctificantur ex vno omnes. Sed verbum Dei, per quod facta sunt omnia, non est factum, vt Aug. dicit in 1. de Trin. Ergo Christus, per quem sanctificantur omnes, non est sanctificatus. lib. 1. c. 6. non procul à pr. tom. 3.

SED contra est, quod dicitur Lucæ 1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Et Ioan. 10. Quem pater sanctificauit, & misit in mundum.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est *) abundantia gratiæ sanctificantis animam Christi, deriuatur ex ipsa Verbi vnione, secundum illud Io. 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à pa- q. 7. ar. 13.

tre, plenum gratiæ & veritatis. Ostensum est autem supra * quod in primo instanti suæ conceptionis corpus Christi animatum fuit, & à verbo Dei assumptum. Vnde consequens est, quod in primo instanti suæ conceptionis Christus habuerit plenitudinem gratiæ sanctificantis animam, & corpus eius.

q. præced. art. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod ille ordo quem ponit ibi Apostolus, pertinet ad eos, qui per profectum ad spiritualem statum perueniunt. In mysterio autem incarnationis magis consideratur descensus diuinæ plenitudinis in naturā humanā, quam profectus humanæ naturæ, quasi præexistentis, in Deū: & ideo in homine Christo à principio fuit perfecta spiritualitas.

Ad secundum dicendum, quod sanctificari est aliquid fieri sanctum. Fit autem aliquid non solum ex contrario, sed etiam ex negatiue, vel priuatiue opposito: sicut album fit ex nigro, & etiam ex non albo, nos autem ex peccatoribus sancti efficimur, & ita sanctificatio nostra est ex peccato. Sed Christus quidem secundum hominem factus est sanctus, quia hanc gratiæ sanctitatem non semper habuit: non tamen factus est sanctus ex peccatore, quia peccatum nunquam habuit; sed factus est sanctus ex non sancto secundum hominem, non quidem priuatiue, vt scilicet aliquando fuerit homo, & non fuerit sanctus, sed negatiue, quia scilicet quando non fuit homo, non habuit sanctitatem humanam: & ideo simul factus fuit homo, & sanctus homo Propter quod Angelus dicit Lucæ 1. Quod nascetur ex te sanctum. Quod exponens Gregor.* 18. Moral. dicit, Ad distinctionem nostræ sanctitatis Iesus sanctus nasciturus asseritur: nos quippe si sancti efficimur, non tamen nascimur: quia ipsa naturæ corruptibilis conditione constringimur: ille autem solus veraciter sanctus natus est, qui ex commistione carnalis copulæ conceptus non est.

l. 18. c. 34. cir. me. & Beda super illa verba Lucæ 1. 10. 2.

Ad tertium dicendum, quod aliter operatur pater creationem rerum per filium, aliter tota trinitas sanctificationem hominum per hominem Christum. Nam verbum Dei est eiusdem virtutis & operationis cum Deo patre: vnde pater non operatur per filium, sicut per instrumentum quod mouet motum. Humanitas autem Christi est sicut instrumentum diuinitatis: vt supra dictum est *: & ideo humanitas Christi est sanctificans & sanctificata.

q. 31. a. 5.

185 Art. 2. *Vtrum Christus in primo instanti suæ conceptionis habuerit vsum liberi arbitrij?*

Ver q. 29. ar. 8 c. o.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus secundum hominem non habuerit vsum liberi

beri arbitrij in primo instanti suæ conceptionis. Prius est enim esse rei, quam agere, vel operari. Vsus autem liberi arbitrij est quædam operatio. Cum ergo anima Christi esse inceperit in primo instanti suæ conceptionis, (vt ex prædictis patet *) videtur esse impossibile, quod in primo instanti conceptionis habuerit vsum liberi arbitrii. *art. præc. & loco ibi citato.*

¶ 2. Præterea, Vsus liberi arbitrij est electio. Electio autem præsupponit deliberationem consilij: dicit enim Philosophus in 3. *Ethic. quod electio est appetitus præconsiliati. Ergo videtur impossibile, quod in primo instanti suæ conceptionis Christus, habuerit vsum liberi arbitrij. *l. 3. eth. c. 3. cir. fin. tom. 5.*

¶ 3. Præterea, Liberum arbitrium est facultas voluntatis & rationis, (vt in prima parte habitum est * & ita vsus liberi arbitrij est actus voluntatis & rationis, siue intellectus. Sed actus intellectus præsupponit actum sensus, qui esse non potest sine conuenientia organorum, quæ non videtur fuisse in primo instanti conceptionis Christi. Ergo videtur quod Christus non potuerit habere vsum liberi arbitrij in primo instanti suæ conceptionis. *1. p. q. 83*

SED contra est, quod August. * dicit in lib. de Trinit. Mox vt verbum venit in vterum, seruata veritate propriæ naturæ, factum est caro & perfectus homo. Sed perfectus homo habet vsum liberi arbitrij. Ergo Christus habuit in primo instanti suæ conceptionis vsum liberi arbitrij. *id habet Greg. l. 9. in regest. cap. 61. à med. , &*

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est *) humanæ naturæ quam Christus assumpsit, conuenit spiritualis perfectio, in qua non profecit, sed eam statim à principio habuit. Perfectio autem vltima non consistit in potentia vel in habitu, sed in operatione: vnde in 2. de † anima dicitur, quod operatio est actus secundus. Et ideo dicendum est, quod Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit illam operationem animæ, quæ potest in instanti haberi. Talis autem est operatio voluntatis & intellectus, in qua consistit vsus liberi arbitrij. Subito enim & in instanti perficitur operatio intellectus & voluntatis, magis quam visio corporalis: eo quod intelligere, velle, & sentire, non est motus qui sit actus imperfecti, (quod successiue perficitur) sed est actus iam perfecti, vt dicitur in tertio de anima*. Et ideo dicendum est, quod Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit vsum liberi arbitrij. *Aug. 13. de Trin. c. 9. 10. 17. & 19. tom. 3. * q. 7. a. 12. & q. 19. a. 3. & q. 33. art. 3. † l. 2. de anima tex. 5. tom. 2. l. 3. de anima te. 28. to. 2.*

Ad primum ergo dicendum, quod esse est prius natura quam agere, non tamen est prius tempore;

rei: sed simul cum agens habet esse perfectum, incipit agere, nisi sit aliquid impediens: sicut ignis simul dum generatur, incipit calefacere & illuminare. Sed calefactio non terminatur in instanti; sed per temporis successionem: illuminatio autem perficitur in instanti.
in co. art. Et talis operatio est vsus liberi arbitrij; vt dictum est †.

Ad secundum dicendum, quod simul cum terminatur consilium, vel deliberatio, potest esse electio. Illi autem, qui deliberatione consilij indigent, in ipsa terminatione consilij primo habent certitudinem de eligendis, & ideo non statim eligunt. Ex quo patet, quod deliberatio consilij non præexigitur ad electionem, nisi propter inquisitionem incerti. Christus autem in primo instanti suæ conceptionis, sicut habuit plenitudinem gratiæ sanctificantis, ita habuit plenitudinem veritatis cognitæ, secundum illud. Plenum gratiæ & veritatis. Vnde quasi habens omnium certitudinem, potuit statim in instanti eligere.

Ad tertium dicendum, quod intellectus Christi secundum scientiam infusam poterat intelligere, etiam non conuertendo se ad phantasmata, vt supra habitum
q. 11. a. 2. est *. Vnda poterat in eo esse operatio voluntatis & intellectus absque operatione sensus. Sed tamen potuit in eo esse etiam operatio sensus, in primo instanti suæ conceptionis, maxime quantum ad sensum tactus, quo sensu proles concepta sentit in matre, etiam antequam
l. 2. c. 4. et animam rationalem obtineat, vt dicitur in libro † de
3. tom. 4. generatione animalium. Vnde cum Christus in primo instanti suæ conceptionis habuerit animam rationalem, formato iam & organizato corpore eius, multo magis in eodem instanti poterat habere operationem sensus tactus.

286 Art. 4. *Vtrum Christus in primo instanti suæ conceptionis mereri potuerit?*

3. d. 13. q. AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus
1. a. 2. q. 3 in primo instanti suæ conceptionis mereri non po-
& d. 14. tuerit. Sicut enim se habet liberum arbitrium ad me-
ar. 3. q. 6. rendum, ita ad demerendum. Sed diabolus in primo
& d. 18. instanti suæ creationis non potuit peccare, vt in prima
ar. 3. & 5. parte habitum est *. Ergo neque anima Christi in pri-
& veri. mo instanti suæ creationis (quod fuit primum instans
q. 29. a. 8. conceptionis Christi) potuit mereri.
& opu 3. ¶ 2. Præterea, Illud quod homo habet in primo
c. 223. & instanti suæ conceptionis, videtur ei esse naturale;
228. quia hoc est ad quod terminatur sua generatio natura-
* p. p. q. 63. lis. Sed naturalibus non meremur, vt patet ex his quæ
ar. 5. dicta sunt in secunda parte. Ergo videtur, quod vsus libe-

liberi arbitrij, quem Christus habuit secundum hominem in primo instanti suæ conceptionis, non fuerit meritorius.

¶ 3. Præterea, Id quod semel aliquis meruit, iam fecit quodammodo suum: & ita non videtur, quod iterum possit illud idem mereri, quia nullus meretur quod suum est. Si ergo Christus in primo instanti suę conceptionis meruit, sequitur quod postea nihil meruerit, quod patet esse falsum. Non ergo Christus in primo instanti suæ conceptionis meruit.

SED contra est, quod August. dicit super Exod. Non habuit omnino Christus iuxta animæ meritum, quo potuisset proficere. Potuisset autem proficere in merito, si in primo instanti suæ conceptionis non meruisset. Ergo in primo instanti suæ conceptionis meruit Christus.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est *) Christus in primo instanti suæ conceptionis sanctificatus fuit per gratiam. Est autem duplex sanctificatio: vna quidem adultorum, qui secundum proprium actum sanctificantur. Alia autem puerorum, qui non sanctificantur secundum proprium actum fidei, sed secundum fidem parentum, vel Ecclesiæ. Prima autem sanctificatio est perfectior, quam secunda: sicut actus est perfectior, quam habitus, & quod est per se, eo quod est per aliud. Cum ergo sanctificatio Christi fuerit perfectissima (quia sic sanctificatus est, vt esset aliorum sanctificator) consequens est, quod ipse secundum proprium motum liberi arbitrij in Deum, fuerit sanctificatus: qui quidem motus liberi arbitrij est meritorius. Vnde consequens est, quod in primo instanti suæ conceptionis Christus meruerit.

* art. 2 huius q.

Ad primum ergo dicendum, quod liberum arbitrium non eodem modo se habet ad bonum, & ad malum. Nam ad bonum se habet per se & naturaliter: ad malum autem se habet per modum defectus, & prETER naturam. Sicut autem Philosophus dicit in 2. * de cælo, Posterius est quod est præter naturam, eo quod est secundum naturam: quia id quod est præter naturam, est quædam excisio ab eo quod est secundum naturam. Et ideo liberum arbitrium creaturæ in primo instanti creationis potest moueri ad bonum merendo: non autem ad malum peccando, si tamen natura sit integra.

* tc. 18 tom.

Ad secundum dicendum, quod illud quod homo habet in principio suæ creationis secundum communem naturæ cursum, est homini naturale; nihil tamen

prohibet quin aliqua creatura in principio suæ creationis, aliquod beneficium gratiæ à Deo consequatur. Et hoc modo anima Christi in principio suæ creationis consecuta est gratiam, qua posset mereri & ea ratione gratia illa, secundum quamdam similitudinem dicitur fuisse illi homini naturalis, vt patet per Aug. in Enchir.*.

cap. 40. à med. to. 3.

Ad tertium dicendum, quod nihil prohibet idem esse alicuius ex diuersis causis. Et secundum hoc Christus gloriam immortalitatis, quam meruit in primo instanti suæ conceptionis, potuit etiam posterioribus actibus, & passionibus mereri, non quidem vt esset sibi magis debita, sed vt sibi ex pluribus causis deberetur.

187 Art. 4. *Vtrum Christus fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suæ conceptionis?*

loc. sup. art. 3 adductu.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suæ conceptionis. Meritum enim præcedit præmium, sicut & culpa pœnam. Sed Christus in primo instanti suæ conceptionis meruit: sicut dictum est *. Cum ergo status comprehensoris sit principale præmium, videtur quod Christus in primo instanti suæ conceptionis non fuerit comprehensor.

art. praec.

¶ 2. Præterea, Dominus dicit Lucæ vlt. Hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Sed gloria pertinet ad statum comprehensoris. Ergo Christus non fuit in statu comprehensoris in primo instanti suæ conceptionis, quando adhuc nullam sustinuerat passionem.

¶ 3. Præterea, Illud quod non conuenit nec homini, nec Angelo, videtur esse proprium Deo; & ita non conuenit Christo, secundum quod homo. Sed semper esse beatum, non conuenit nec homini, nec Angelo: si enim fuissent conditi beati, postmodum non peccassent. Ergo Christus, secundum quod homo, non fuit beatus in primo instanti suæ conceptionis.

SED contra est, quod dicitur in Psal. 64. Beatus quem elegisti, & assumpsisti: quod secundum glos. * refertur ad humanam naturam Christi, quæ assumpta est à verbo Dei in vnitatem personæ. Sed in primo instanti conceptionis fuit assumpta humana natura à verbo Dei in vnitatem personæ. Ergo in primo instanti suæ conceptionis Christus, secundum quod homo, fuit beatus: quod est esse comprehensorem.

Aug. hoc loco Psa. 64. to. 8.

RESPONDEO dicendum, quod sicut (ex dictis patet *) non fuit conueniens vt Christus in sua conceptione acciperet gratiam habitualem tantum

art. praec.

absque

absque actu: accepit enim gratiam non ad mensuram, vt supra habitum est *. Gratia autem viatoris cum sit deficiens à gratia comprehensoris, habet mensuram minorem respectu gratiæ comprehensoris. Vnde manifestum est, quod Christus in primo instanti suæ conceptionis, accepit non solum tantam gratiam, quantam comprehensores habent, sed etiam omnibus comprehensoribus maiorem. Et quia gratia illa non fuit sine actu, consequens est quod actu fuerit comprehensor, videndo Deum per essentiam clarius cæteris creaturis. q. 7. a. 9. 10. & 11.

Ad primum ergo dicendum, quod (sicut supra dictum est *) Christus non meruit gloriam animæ, secundum quam dicitur comprehensor; sed gloriam corporis, ad quam per suam passionem peruenit. q. 19. a. 3.

Vnde patet responsio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod Christus ex hoc quod fuit Deus & homo, in sua humanitate habuit aliquid præ cæteris creaturis, vt scilicet statim à principio esset beatus.

QVAESTIO XXXV.

De natiuitate Christi, in octo articulos diuisa.

CONsequenter post Christi conceptionem, agendum est de eius natiuitate. Et primo, quantum ad ipsam natiuitatem. Secundo, quantum ad natiuitatis manifestationem.

CIRCA hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum natiuitas sit naturæ, vel personæ?
¶ Secundo, vtrum Christo sit attribuenda alia natiuitas præter æternam?
¶ Tertio, vtrum secundum natiuitatem temporalem beata Virgo sit mater eius.
¶ Quarto, vtrum debeat dici mater Dei?
¶ Quinto, vtrum Christus secundum duas filiationes sit filius Dei patris, & Virginis matris?
¶ Sexto, de modo natiuitatis.
¶ Septimo, de loco.
¶ Octauo, de tempore natiuitatis.

Art. I. *Vtrum natiuitas sit naturæ, vel personæ?* 188

AD primum sic proceditur. Videtur, quod natiuitas naturæ conueniat magis, quam personæ. Dicit enim Augustin. * in lib. de fide ad Petrum, Natura æterna atque diuina, non posset concipi, & nasci ex humana natura, nisi secundum veritatem humanæ naturæ. Si igitur diuinæ naturæ conuenit concipi & nasci ratione humanæ naturæ, multo magis conuenit humanæ naturæ. 3. dist. 8. art. 2. * c. 40. in med. 3.

¶ 2. Præ-

¶ 2. Præterea, Secundum Philosophum 4. Metaphys. *. Nomen naturæ à nascendo sumptum est. Sed denominationes fiunt secundum similitudinis conuenientiam. Ergo videtur, quod natiuitas magis pertineat ad naturam, quam ad personam.

te.5.t.3.

¶ 3. Præterea, Illud proprie nascitur, quod per natiuitatem incipit esse. Sed per natiuitatem Christi non incepit esse persona Christi, sed eius humana natura. Ergo videtur, quod natiuitas proprie pertineat ad naturam, non ad personam.

SED contra est, quod Damasc. dicit in 3.* lib. Natiuitas hypostasis est, non naturæ.

c.6. paulo à prin.

RESPONDEO dicendum, quod natiuitas potest attribui alicui dupliciter. Vno modo sicut subiecto. Alio modo sicut termino. Sicut subiecto quidem attribuitur ei quod nascitur: hoc autem proprie est hypostasis, non natura. Cum enim nasci sit quoddam generari, sicut generatur aliquid ad hoc quod sit, ita nascitur aliquid ad hoc quod sit. Esse autem proprie est rei subsistentis: nam forma quæ non subsistit, dicitur esse solum, quia ea aliquid est. Persona autem, vel hypostasis significatur per modum subsistentis: natura autem significatur per modum formæ, in qua aliquid subsistit. Et ideo natiuitas tamquam subiecto nascenti, proprie attribuitur personæ, vel hypostasi, non naturæ, sed sicut termino attribuitur natiuitas naturæ: terminus enim generationis & cuiuslibet natiuitatis est forma: natura autem per modum formæ significatur. Vnde natiuitas dicitur esse via in naturam, vt patet per Philosophum 2. Phys.* terminatur enim naturæ intentio ad formam, seu naturam speciei.

te.14.t.2

Ad primum ergo dicendum, quod propter identitatem, quæ in diuinis est inter naturam, & hypostasim, quandoque natura ponitur pro persona, vel hypostasi. Et secundum hoc dicit August.* naturam diuinam esse conceptam & natam: quia scilicet persona filij est concepta & nata, secundum humanam naturam.

Loc. cit. in arg.

Ad secundum dicendum, quod nullus motus, seu mutatio denominatur à subiecto, quod mouetur: sed à termino motus, à quo speciem habet. Et propter hoc natiuitas non denominatur à persona, quæ nascitur, sed à natura; ad quam natiuitas terminatur.

Ad tertium dicendum, quod natura proprie loquendo, non incipit esse, sed magis persona incipit esse in aliqua natura: quia (sicut dictum est*) natura significatur, vt quo aliquid est, persona autem significatur, vt quæ habet esse subsistens.

In corpore art.

Art. 2.

Art. 2. Vtrum attribuenda sit Christo aliqua natiuitas temporalis?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christo non sit attribuenda aliqua natiuitas temporalis. Nasci enim est velut quidam motus rei non existentis, antequam nascatur, indigens beneficio natiuitatis, vt sit. Sed Christus ab æterno fuit. Ergo non potuit temporaliter nasci. *3. d. s. 14. q. 1. ar. 2. ad 4. & 3. dis. 8. a. 4. q. 1. & de vnio art. 2. ad 16.*

¶ 2. Præterea, Illud quod est in se perfectum, natiuitate non indiget. Sed persona filij Dei ab æterno fuit perfecta. Non ergo indiget temporali natiuitate. Et ita videtur, quod non sit temporaliter natus.

¶ 3. Præterea, Natiuitas proprie personæ conuenit. Sed in Christo est vna tantum persona. Ergo in Christo est tantum vna natiuitas.

¶ 4. Præterea, Quod duabus natiuitatibus nascitur, bis nascitur. Sed hæc videtur esse falsa, Christus est bis natus: quia natiuitas eius, qua de patre est natus, interruptionem non patitur, cum sit æterna: quod tamen requiritur ad hoc aduerbium bis, Ille enim dicitur bis currere, qui cum interruptione currit. Ergo videtur, quod in Christo non sit ponenda duplex natiuitas.

SED contra est, quod Damas. dicit in 3. lib. * Confitemur duas Christi natiuitates: vnam quæ est ex Patre, æternam: & vnam, quæ est in vltimis temporibus propter nos. *orth. fid. cap. 7. in med.*

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est †) natura comparatur ad natiuitatem; sicut terminus ad motum, vel mutationem. Motus autem diuersificatur secundum diuersitatem terminorum: vt patet per Philosophum in 5. * Physic. In Christo autem sunt duæ naturæ, diuina scilicet & humana: quarum vnam accepit ab æterno à patre, alteram accepit temporaliter à matre. Et ideo necesse est attribuere Christo duas natiuitates: vnam, qua æternaliter natus est à patre: aliam, qua temporaliter natus est à matre. *art. præc.* *tex. 4. et seq. t. 2.*

Ad primum ergo dicendum, quod hæc fuit obiectio cuiusdam Feliciani hæretici: quam Aug. * in lib. contra Felicianum sic soluit, Fingamus, inquit, sicut plerique volunt, esse in mundo animam generalem, quæ sic ineffabili motu semina cuncta viuificet, vt non sit concreta cum genitis, sed vitam præstet ipsa gignendis. Nempe cum hæc in vterum, passibilem materiam ad vsus suos formatura peruenerit, vnam facit secum esse personam eius rei, quam non eamdem constat habere substantiam: & fit operante anima, & patiente materia, ex duabus substantiis *c. 12. paulo post pr. t. 6.*

vnus

vnus homo. Sicque animam nasci fatemur ex vtero; non quia antequam nasceretur, quantum ad se attinet, ipsa penitus non fuisset. Sic ergo, immo sublimius natus est de matre filius Dei secundum hominem, eo pacto, quo cum corpore nasci docetur & animus: non quia vtriusque sit vna substantia, sed quia ex vtraque fit vna persona. Non tamen ab initio carnis incepisse dicimus Dei filium, ne temporalem credat aliquis deitatem: non ab æterno filij Dei nouimus carnem, ne non veritatem humani corporis, sed quamdam eum suscepisse putemus imaginem.

In Conc. Calcedo. act. 1. in epist. ad Nestoriũ circ. med. & in ser. Concil. Ephesini.

Ad secundum dicendum, quod hæc * fuit ratio Nestorij, quam soluit Cyrillus in quadam epist. dicens, Non dicimus, quod filius Dei indiguerit necessario propter se secunda natiuitate post eam quæ ex patre est: est enim fatuum & indoctum, existentem ante omnia secula, & consempiternum patri indigere dicere initio, vt sit secundo. Quoniam autem propter nos, & propter nostram salutem vniens sibi secundum subsistentiam, quod est humanum, processit ex muliere: ob hoc dicitur nasci carnaliter.

Ad tertium dicendum, quod natiuitas est personæ vt subiecti: naturæ autem vt termini. Possibile est autem vni subiecto plures transmutationes inesse, quas tamen necesse est secundum terminos variari. Quod tamen non dicimus, quasi æterna natiuitas sit transmutatio, aut motus, sed quia significatur per modum mutationis, aut motus.

Ad quartum dicendum, quod Christus potest dici bis natus secundum duas natiuitates. Sicut enim dicitur bis currere, qui currit duobus temporibus: ita potest dici bis nasci, qui semel nascitur in æternitate, & semel in tempore: quia æternitas, & tempus multo magis differunt, quam duo tempora, cum tamen vtrumque designet mensuram durationis.

*190 3. d. 3. q. 2. a. 1. & 2. & d. 4. q. 2. a. 2. & 4 con. c. 35. parag. 4. & c. 34. & 44. & opus. 3. c. 229. & 230. & op. 60. c. 3. col. 4. * qu. 32. art. 4.*

Art. 3. *Vtrum secundum temporalem Christi natiuitatem beata Virgo posit dici mater eius?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod secundum temporalem natiuitatem Christi, beata Virgo non posit dici mater eius. Vt enim supra dictum est *, beata Virgo Maria nihil actiue in generatione Christi operata est, sed solam materiam ministrauit. Sed hoc non videtur sufficere ad rationem matris: alioquin lignum diceretur esse mater lecti, aut scamni. Ergo videtur, quod beata Virgo non posit dici mater Christi.

¶ 2. Præterea, Christus ex beata Virgine miraculose natus est. Sed miraculosa generatio non sufficit ad

ad rationem maternitatis, vel filiationis: non enim dicimus Euam fuisse filiam Adæ. Ergo videtur, quod nec Christus debeat dici filius beatæ Virginis.

¶ 2. Præterea, Ad matrem pertinere videtur decisio seminis. Sed sicut Damasc. * dicit in 3. libro, corpus Christi non seminaliter, sed conditiue à Spiritu sancto formatum est. Ergo videtur, quod beata Virgo non debeat dici mater Christi. lib. 3. c. 2. 4. & 7.

SED contra est, quod dicitur Matth. 1. Christi generatio sic erat: cum esset desponsata mater Iesu Maria, Ioseph, &c.

RESPONDEO dicendum, quod beata Virgo est vera & naturalis mater Christi. Sicut enim supra dictum est *, corpus Christi non est de cælo allatum, sicut Valentinus hæreticus posuit: sed de Virgine matre sumptum, & ex purissimis sanguinibus eius formatum. Et hoc solum requiritur ad rationem matris, vt ex supra dictis patet *. Vnde beata Virgo vere est mater Christi. q. 5. ar. 2. q. 31. a. 5.

Ad primum ergo dicendum, quod (sicut supra dictum est *) paternitas, siue maternitas & filiatio, non competunt in quacumque generatione, sed in sola generatione viuentium. Et ideo si aliqua inanimata ex aliqua materia fiant, non propter hoc consequitur in eis relatio maternitatis & filiationis: sed solum in generatione viuentium, quæ proprie natiuitas dicitur. q. 32. a. 3.

Ad secundum dicendum, quod sicut Damasc. dicit in 3. lib. * natiuitas temporalis, qua Christus est natus propter nostram salutem, est quodammodo secundum nos: quoniam natus est homo ex muliere, & tempore conceptionis debito. Super nos autem, quoniam non ex semine, sed ex Spiritu sancto, & sancta Virgine, supra legem conceptionis. Sic igitur ex parte matris natiuitas illa fuit naturalis, sed ex parte operationis Spiritus sancti fuit miraculosa: vnde beata Virgo est vera naturalis mater Christi. li. 3. c. 7. cir. med.

Ad tertium dicendum, quod (sicut supra dictum est *) resolutio seminis fœminæ, non pertinet ad necessitatem conceptus: & ideo resolutio seminis non ex necessitate requiritur ad matrem. q. 32. a. 4.

Art. 4. *Vtrum beata Virgo debeat dici mater Dei?* 191

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod beata Virgo non debeat dici mater Dei. Non enim dicendum est circa diuina mysteria, nisi quod ex sacra scriptura habetur. Sed nunquam in sacra scriptura legitur, quod sit mater aut genitrix Dei, sed quod sit mater Christi vel mater pueri: vt patet Matthæi 1. 3. d. 4. q. 2. ar. 3. & 4. conc. c. 34. & 3. & 45. fin. & opusc 3. c. 229.

Ergo

Ergo non est dicendum, quod beata Virgo sit mater Dei.

¶. 2. Præterea, Christus dicitur Deus secundum diuinam naturam. Sed diuina natura non accepit initium essendi ex Virgine. Ergo beata Virgo non est dicenda mater Dei.

¶. 3. Præterea, Hoc nomen Deus, communiter prædicatur de patre, & filio, & Spiritu sancto. Si ergo beata Virgo est mater Dei, videtur sequi quood beata Virgo sit mater patris, & filij, & Spiritus sancti, quod est inconueniens. Non ergo beata Virgo debet dici mater Dei.

SED contra est, quod in capitulis Cyrilli approbatis Ephesina synodo*, legitur: Si quis non confitetur Deum esse secundum veritatem Emmanuel, & propter hoc Dei genetricem sanctam Virginem: (genuit enim carnaliter carnem factum Dei Verbum) anathema sit.

Canon. 1. conc. Ep 10. 1. conc. & habetur inter opera Cyril. ep. 4. tom. 4.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est*) omne nomen significans in concreto naturam aliquam, potest supponere pro qualibet hypostasi illius naturæ. Cum autem vnio incarnationis sit facta in hypostasi (sicut supra dictum est*:) manifestum est quod hoc nomen Deus, potest supponere pro hypostasi habente humanam naturam & diuinam. Et ideo quicquid conuenit diuinæ naturæ vel humanæ, potest attribui illi personæ: siue secundum quod pro ea supponit nomen significans diuinam naturam, siue secundum quod pro ea supponit nomen significans humanam naturam. Concipi autem & nasci, personæ attribuitur & hypostasi, secundum naturam illam, in qua concipitur & nascitur. Cum igitur in ipso principio conceptionis fuerit humana natura assumpta à diuina persona, (sicut prædictum est*) consequens est quod vere possit dici Deum esse conceptum, & natum de Virgine. Ex hoc autem dicitur aliqua mulier alicuius mater, quod eum concepit & genuit: vnde consequens est quod beata Virgo vere dicatur mater Dei. Solum enim sic negari posset, beatam Virginem esse matrem Dei, si vel humanitas prius fuisset subiecta conceptioni & natiuitati, quam homo ille fuisset filius Dei (sicut Photinus posuit) vel humanitas non fuisset assumpta in vnitatem personæ vel hypostasis verbi Dei, sicut posuit Nestorius. Vtrumque autem horum est erroneum: vnde hæreticum est negare beatam Virginem esse matrem Dei.

**q. 16. a. 1.*
**q. 2. a. 2. & 3.*
q. 33. a. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod hæc fuit obiectio Nestorij. Quæ quidem soluitur ex hoc, quod licet

licet non inueniatur expresse in scriptura dictũ, quod beata virgo sit mater Dei: inuenitur tamen expresse in scriptura, quod Iesus Christus est verus Deus, vt patet 1 Ioan. vlt. & quod beata virgo est mater Iesu Christi, vt patet Matth. 1. Vnde sequitur ex necessitate ex verbis scripturæ, quod sit mater Dei. Dicitur etiam Rom. 9. quod ex Iudæis est secundum carnem Christus, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Non autem est ex Iudæis nisi mediante beata virgine. Vnde ille qui est super omnia Deus benedictus in secula, est vere natus ex beata virgine sicut ex sua matre.

Ad secundum dicendum, quod illa est obiectio Nestorij: sed Cyrillus in quadam epistola * contra Nestorium eam soluit, sic dicens, Sicut hominis anima cum proprio corpore nascitur, & tamquam vnum reputatur: & si voluerit quispiam dicere, quod est genitrix carnis, non tamen & animæ genitrix, nimis superflue loquitur. Tale aliquid gestum percipimus in generatione Christi: natum est enim ex Dei patris substantia, Dei verbum. Quia vero carnem assumpsit, necessarium est confiteri, quod natum est secundum carnem ex muliere. Dicendum est ergo, quod B. Virgo dicitur mater Dei, non quia sit mater diuinitatis, sed quia personæ habentis diuinitatem & humanitatem, est mater secundum humanitatem.

Innuitur in epist. 1. qua habetur inter opera Cyril. tom. 4.

Ad tertium dicendum, quod hoc nomen, Deus, quamuis sit commune tribus personis, tamen supponit quandoque pro sola persona Patris, quandoque pro sola persona Filij, vel Spiritus sancti: vt supra habitum est *. Et ita cum dicitur, Beata Virgo est Mater Dei, hoc nomen, Deus, supponit pro sola persona Filij incarnata.

1. p. q. 39. ar. 7.

Art. 5. *Vtrum in Christo sint duæ filiationes?* 192

3. a 8. a. 5. & quo. 1. a. 2. & quo. 9. q. 2. a. 1. & opus 3. c. 219.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod in Christo sint duæ filiationes. Natiuitas enim est causa filiationis. Sed in Christo sunt duæ natiuitates. Ergo etiam in Christo sunt duæ filiationes.

¶ 2. Præterea, Filiatio qua quis dicitur filius alicuius, vt matris vel patris, depẽdet aliqualiter ab ipso: quia esse relationis est, ad aliud aliqualiter se habere: vnde & interempto vno relatiuorum, interimitur aliud. Sed filiatio æterna, qua Christus est filius Dei patris, non dependet à matre, quia nullum æternum dependet à temporali. Ergo Christus non est filius matris filiatione æterna. Aut ergo nullo modo est filius eius (quod est contra prædicta *) aut oportet quod sit filius eius quadam alia filiatione temporali. Sunt ergo in Christo duæ filiationes.

¶ 3. Præ

¶ 3. Præterea, Vnum relatiuorum ponitur in definitione alterius: ex quo patet, quod vnum relatiuorum specificatur ex alio. Sed vnum & idem non potest esse in diuersis speciebus. Ergo impossibile videtur, quod vna & eadem relatio terminetur ad extrema omnino diuersa. Sed Christus dicitur filius Patris æterni, & matris temporalis, qui sunt termini omnino diuersi. Ergo videtur, quod non possit eadem relatione Christus dici filius patris & matris. Sunt ergo in Christo duæ filiationes.

SED contra est, quod sicut Damasc. * dicit in lib. 3. Ea quæ sunt naturæ, multiplicantur in Christo, & non ea quæ sunt personæ. Sed filiatio maxime pertinet ad personam. Est enim proprietas personalis, vt patet ex his quæ in 1. par. dicta sunt †. Ergo in Christo est vna tantum filiatio.

lib. 3. orth. fid. c. 13. in med.

1 p. q. 40. ar. 2 3. & 4.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc sunt diuersæ opiniones. Quidam enim attendentes ad causam filiationis, quæ est natiuitas, ponunt in Christo duas filiationes, sicut & duas natiuitates. Alij vero attendentes ad subiectum filiationis, quod est persona vel hypóstasis filij, ponunt in Christo vnam tantum filiationem, sicut & vnam hypostasim vel personam. Vnitas enim relationis vel eius pluralitas, non attenditur secundum terminos, sed secundum causam vel subiectum. Si enim secundum terminos attenderetur, oporteret quod quilibet homo in se duas filiationes haberet: vnam, qua referretur ad patrem: & aliam, qua referretur ad matrem. Sed recte consideranti apparet, eadem relatione referri vnumquemque ad suum patrem & matrem, propter vnitatem causæ. Eadem enim natiuitate homo nascitur ex patre & matre: vnde eadem relatione ad vtrumque refertur. Et eadem ratio est de magistro, qui docet multos discipulos eadem doctrina: & de domino, qui gubernat diuersos subjectos eadem potestate. Si vero sint causæ diuersæ specie differentes, ex consequenti videntur etiam relationes specie differre. Vnde nihil prohibet, plures tales relationes eidem inesse: sicut si aliquis est aliquorum magister in Grammatica, & aliorum in Logica, alia est ratio magisterij vtriusque. Et ideo relationibus diuersis vnus & idem homo potest esse magister, vel diuersorum, vel eorumdem secundum diuersas doctrinas. Contingit autem quandoque, quod aliquis habet relationem ad plures secundum diuersas causas, eiusdem tamen speciei: sicut cum aliquis est pater diuersorum filiorum secundum diuersos generationis actus: vnde paternitas non

potest

potest specie differre, cum actus generationum sint iidem specie. Et quia plures formæ eiusdem speciei non possunt simul inesse eidem subiecto: non est possibile, quod sint plures paternitates in eo, qui est pater plurium filiorum, generatione naturali. Secus autem esset, si esset pater vnius generatione naturali, & alterius per adoptionem. Manifestum autem est, quod non vna & eadem natiuitate Christus est natus ex patre ab æterno, & ex matre ex tempore, nec natiuitas est vnius speciei. Vnde quantum ad hoc oporteret dicere in Christo esse diuersas filiationes, vnam temporalem, & aliam æternam. Sed quia subiectum filiationis non est natura, aut pars naturæ, sed solum persona, vel hypostasis, in Christo autem non est hypostasis vel persona nisi æterna: non potest in Christo esse aliqua filiatio, nisi quæ sit in hypostasi æterna. Omnis autem relatio, quæ ex tempore de Deo dicitur, non ponit in ipso Deo æterno aliquid secundum rem, sed secundum rationem tantum, sicut in prima parte dictum est *. Et ideo filiatio, qua Christus refertur ad matrem, non potest esse realis relatio, sed solum secundum rationem. Et sic quantum ad aliquid vtraque opinio verum dicit. Nam si attendamus ad perfectas rationes filiationis, oportet dicere duas filiationes, secundum dualitatem natiuitatum. Si autem attendamus ad subiectum filiationis, quod non potest esse nisi suppositum æternum, non potest in Christo esse realiter nisi filiatio æterna. Dicitur tamen relatiue filius ad matrem, relatione quæ cointelligitur relationi maternitatis ad Christum. Sicut etiam Deus dicitur dominus relatione, quæ cointelligitur reali relationi, qua creatura subicitur Deo. Et quamuis relatio dominij non sit realis in Deo, dicitur tamen realiter dominus ex reali subiectione creaturæ ad ipsum. Et similiter Christus dicitur realiter filius Virginis matris ex relatione reali maternitatis ad Christum.

p.1.q.13. art.7.

Ad primum ergo dicendum, quod natiuitas temporalis causaret in Christo temporalem filiationem realem, si esset ibi subiectum huiusmodi filiationis capax. Quod quidem esse non potest: ipsum enim suppositum æternum non potest esse susceptiuum relationis temporalis, vt dictum est *. Nec potest dici, quod sit susceptiuum filiationis temporalis ratione humanæ naturæ, sicut etiam & temporalis natiuitatis: quia oportet naturam humanam aliqualiter esse subiectam filiationi: sicut est aliqualiter subiecta natiuitati. Cum enim Aethiops dicitur albus ratione

In corp. art.

dentis, oportet quod Aethiopis dens sit albedinis subiectum. Natura autem humana nullo modo potest esse subiectum filiationis: quia hæc relatio directe respicit personam.

Ad secundum dicendum, quod filiatio æterna non dependet à matre temporali: sed huic filiationi æternæ cointelligitur quidam respectus temporalis dependens à matre, secundum quem Christus dicitur filius matris.

Ad tertium dicendum, quod vnum & ens se consequuntur, vt dicitur in 4. metaph.* Et ideo sicut contingit, quod in vno extremorũ relatio sit quoddam ens, in alio autem non sit ens, sed ratio tantum: (sicut de scibili & scientia Philosophus * dicit in 5 metaph.) ita etiam contingit quod ex parte vnius extremi est vna relatio, ex parte autem alterius extremi sunt multæ relationes. Sicut in hominibus ex parte parentum inuenitur duplex relatio, vna paternitatis, & alia maternitatis, quæ sunt specie differentes, propter hoc, quod alia ratione pater, & alia ratione mater est generationis principium. Si vero essent plures, eadem ratione principium vnius actionis (puta cum multi simul trahunt nauem) in omnibus esset vna & eadem relatio. Ex parte autem prolis est vna sola filiatio secundum rem: sed duplex secundum rationem, in quantum correspondet vtrique relationi parentum, secundum duos respectus intellectus. Et sic etiam quantum ad aliquid in Christo est vna tantum filiatio realis, quæ respicit patrem æternum: est tamen ibi alius respectus temporalis, qui respicit matrem temporalem.

li. 4. tex. 3. ton. 3.

** tex. 20. ton. 3.*

193

Art. 6. *Vtrum Christus fuerit natus sine dolore matris?*

2. 2 quæst. 164. a. 2. ad 3.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit natus sine dolore matris. Sicut enim mors hominum subsecuta est ex peccato primorum parentum (secundum illud Genes. 2. Quacumque die comederitis ex eo, morte moriemini) ita etiam dolor partus, secundum illud Genes. 3. In dolore paries filios. Sed Christus mortem subire voluit. Ergo videtur, quod pari ratione eius partus esse debuerit cum dolore.

¶ 2. Præterea, Finis proportionatur principio. Sed finis vitæ Christi fuit cum dolore, secundum illud Isai. 53. Vere dolores nostros ipse tulit. Ergo videtur, quod etiam in sua natiuitate fuerit dolor partus.

¶ 3. Præterea, In lib. de ortu Saluatoris narratur, quod ad Christi natiuitatem obstetrices occurrerunt: quæ videntur esse necessariæ parienti, propter dolo-

rem.

rem. Ergo videtur quod beata Virgo peperit cum dolore.

SED contra est, quod Aug. * dicit in sermone de Natiuit. alloquens Virginem matrem, Nec in conceptione, inquit, inuenta es sine pudore, nec in partu inuenta es cum dolore.

*in ser. 14 paul a princ. tom. 10.

RESPONDEO dicendum, quod dolor parientis causatur ex apertione meatuum, per quos proles egreditur. Dictum est autem supra *, quod Christus est egressus ex clauso vtero matris: & sic nulla violentia apertionis meatuum ibi fuit, & propter hoc in illo partu nullus fuit dolor, sicut nec aliqua corruptio. Sed fuit ibi maxima iucunditas, ex hoc quod homo Deus est natus in mundum, secundum illud Isai. 35. Germinans germinabit sicut lilium, & exultabit lætabunda & laudans.

q. 28. a. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod dolor partus consequitur in muliere commistionem virilem. Vnde Genes. 3. postquam dictum est, In dolore paries, subditur, Et sub viri potestate eris. Sed sicut dicit Augustinus * in sermone de Assumptione beatæ Virginis, ab hac sententia excipitur Virgo mater Dei: quæ quia sine peccati colluuione, & sine virilis admistionis detrimento Christum suscepit, sine dolore genuit: & sine integritatis violatione, pudore virginitatis integrò permansit. Christus autem mortem suscepit spontanea voluntate, vt pro nobis satisfaceret, non quasi ex necessitate illius sententiæ: quia ipse mortis debitor non erat.

c. 4. paulo a prin. incipit one serm. Ad interrogata, & habeinr, tom. 9.

Ad secundum dicendum, quod sicut Christus moriendo destruxit mortem nostram, ita suo dolore nos à doloribus liberauit: & ideo mori voluit cum dolore. Sed dolor parientis matris, non pertinebat ad Christum, qui pro peccatis nostris satisfacere veniebat: & ideo non oportuit quod mater eius pareret cum dolore.

Ad tertium dicendum, quod Lucæ 2. dicitur, quod beata Virgo ipsum puerum quem pepererat, pannis inuoluit, & posuit in præsepio. Et ex hoc ostenditur narratio illius libri (qui est apocryphus) esse falsa. Vnde Hieron.* dicit contra Heluidium, Nulla ibi obstetrix, nulla muliercularum sedulitas intercessit, & mater & obstetrix fuit. Pannis, inquit, inuoluit infantem, & posuit in præsepio. Quæ sententia, apocryphorum deliramenta conuincit.

* Est epi. 1. c. 2. inter princ. & med.

194

Art. 7. *Vtrum Christus debuerit in Bethleem nasci?*

in q. 46. a. 10 1. & Matth. 2 [illegible] & opusc. 60. c. 4. [illegible]

AD septimum sic proceditur. Videtur, quod Christus non debuerit in Bethleem nasci. Dicitur enim

Isai. 2. De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem. Sed Christus est vere verbum Dei. Ergo de Hierusalem debuit prodire in mundum.

¶ 2. Præterea, Matth. 2. dicitur, scriptum esse de Christo, quod Nazarenus vocabitur. Quod sumitur ex eo, quod scribitur Isai. 11. Flos de radice eius ascendet. Nazareth enim flos interpretatur. Sed maxime aliquis denominatur à loco suæ natiuitatis. Ergo videtur, quod in Nazareth nasci debuerit, vbi etiam fuit conceptus & nutritus.

¶ 3. Præterea, Ad hoc Dominus natus est in mundo, vt veritatis fidem annuntiaret: secundum illud Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Sed hoc facilius fieri potuisset, si natus fuisset in ciuitate Romana, quæ tunc dominatum orbis habebat. Vnde & Paulus Romanis scribens dicit, Rom. 1. Fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo. Ergo videtur quod non debuerit in Bethleem nasci.

SED contra est, quod dicitur Michææ 5. Et tu Bethleem Ephrata, paruulus es in millibus Iuda: ex te mihi egredietur, qui sit denominator In Israël.

RESPONDEO dicendum, quod Christus in Bethleem nasci voluit duplici ratione. Primo quidem, quia factus est ex semine Dauid secundum carnem, vt dicitur Rom. 1. Cui etiam facta fuerat repromissio specialis de Christo, secundum illud 2. Reg. 23. Dixit vir cui constitutum est de Christo Dei Iacob. Et ideo in Bethleem, de qua natus fuit Dauid, nasci voluit, vt ex ipso loco natiuitatis, promissio ei facta, impleta ostenderetur. Et hoc designat Euangelista dicens, Eo quod esset de domo & familia Dauid. Secundo, quia (vt Gregor dicit * in homil.) Bethleem domus panis interpretatur. Ipse autem Christus est qui ait, Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi.

hom. 8. in euang. nõ procul à princ. & Bed. in c. 9. sup. Lucam tom. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Dauid in Bethleem natus est, ita etiam Hierusalem elegit, vt in ea sedem regni constitueret, & templum Dei ibi ædificaret: & sic Hierusalem elegit, vt esset ciuitas simul regalis, & sacerdotalis. Sacerdotium autem Christi, & eius regnum, præcipue consummatum est in eius passione: & ideo conuenienter Bethleem elegit natiuitati, Hierusalem vero passioni. Similiter etiam per hoc hominum gloriam confutauit, qui gloriantur de hoc, quod ex ciuitatibus nobilibus originem ducunt, in quibus etiam præcipue volunt honorari. Christus, autem è conuerso, in ciuitate

igno

ignobili nasci voluit, & in ciuitate nobili pati opprobrium.

Ad secundum dicendum, quod Christus florere voluit secundum virtuosam conuersationem, non secundum carnis originem. Et ideo in ciuitate Nazareth educari voluit, & nutriri, in Bethleem autem voluit quasi peregre nasci. Quia, vt Gregor. * dicit, per humanitatem quam assumpserat, quasi in alieno nascebatur: non secundum potestatem, sed secundum naturam. Et etiam (vt Beda dicit †) in diuersorio loco egebat, vt nobis multas mansiones in domo patris sui prępararet.

Hom. 8. in euang. nō remote à princ.
† *c. 2. in Luc. sup. illud: Et reclinauit eum in præsepio: est c. 5. secundum ord. Bed. tom. 2.*

Ad tertium dicendum, quod sicut dicitur in quodam sermone Ephesini concilij, Si maximam Romam elegisset ciuitatem, propter potentiam ciuium, mutationem orbis terrarum putarent: si filius fuisset Imperatoris, potestati vtilitatem ascriberent. Sed vt diuinitas cognosceretur orbem transformasse terrarum, pauperculam elegit matrem, & pauperiorem patriam. Elegit autem Deus infirma mundi, vt confundat fortia, sicut dicitur primæ ad Corinth. 1. Et ideo vt suam potestatem magis ostenderet, in ipsa Roma, quæ caput mundi erat, etiam caput Ecclesiæ suæ statuit, in signum perfectæ victoriæ: vt exinde fides deriuaretur ad vniuersum mundum, secundum illud Isai. 26. Ciuitatem sublimem humiliabit, & conculcabit eam pes pauperis, scilicet Christi, gressus egenorum, id est Apostolorum Petri & Pauli.

Art. 8. *Vtrum Christus fuerit tempore congruo natus?* 195

AD octauum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit congruo tempore natus. Ad hoc enim Christus venerat, vt suos in libertatem reuocaret. Natus est autem tempore seruitutis, quo scilicet totus orbis præcepto Augusti describitur, quasi tributarius factus, vt habetur Luc. 2. Ergo videtur, quod non congruo tempore Christus fuerit natus.

¶ 2. Præterea, Promissiones de Christo nascituro Gentibus non fuerant factæ, secundum illud Roman. 9. Quorum sunt promissa. Sed Christus natus est tempore, quo Rex alienigena dominabatur, sicut patet Matth. 2. Cum natus esset Iesus in diebus Herodis regis. Ergo videtur, quod non fuerit congruo tempore natus.

¶ 3. Præterea, Tempus præsentiæ Christi in mundo, diei comparatur, propter id quod ipse est lux mundi. Vnde ipse dicit Ioan. 9. Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est. Sed in æstate sunt dies longiores, quam in hyeme. Ergo

eum natus fuerit in profundo hyemis, 8. Calendas Ianuarij, videtur quod non fuerit conuenienti tempore natus.

SED contra est, quod dicitur Galat. 4. Cum venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege.

RESPONDEO dicendum, quod hæc est differentia inter Christum, & alios homines: quod alij homines nascuntur subiecti necessitati temporis: Christus autem tamquam dominus & conditor omnium temporum, elegit sibi tempus, in quo nasceretur, sicut & matrem & locum. Et quia quæ à Deo sunt, ordinata sunt, & conuenienter disposita: consequens est, quod conuenientissimo tempore Christus nasceretur.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus venerat nos in statum libertatis reducere de statu seruitutis. Et ideo sicut mortalitatem nostram suscepit, vt nos ad vitam reduceret, ita (vt Beda dicit *) eo tempore dignatus est incarnari, quo mox natus, censui Cæsaris ascriberetur, atque ob nostri liberationem ipse seruitio subderetur.

Sup. illud Luc. 2. vt profiteretur cum Maria, est c. 5. secundum ord. Bed. tom. 2.

Tempore etiam illo quo totus orbis sub vno principe viuebat, maxima pax fuit in mundo: & ideo decebat, vt illo tempore Christus nasceretur, qui est pax nostra, faciens vtraque vnum, vt dicitur Ephes. 2. Vnde Hieron. † dicit super Isai. Veteres reuoluamus historias, & inueniemus vsque ad vigesimum octauum annum Cæsaris Augusti, in toto orbe terrarum fuisse discordiam: orto autem Domino, omnia bella cessauerunt, secundum illud Isai. 2. Non leuabit gens contra gentem gladium. Congruebat etiam vt in illo tempore, quo vnus princeps dominabatur in mundo, Christus nasceretur, qui venerat congregare suos in vnum, vt esset vnum ouile & vnus pastor: vt dicitur Ioan. 10.

† Sup. illud Isa. 2. Non leuabit gẽs contra gentem, tom. 5.

Ad secundum dicendum, quod ideo Christus, Regis alienigenæ tempore, nasci voluit, vt impleretur prophetia Iacob dicentis Genes. pen. Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est. Quia vt Chrys. dicit * super Matth. quamdiu Iudaica gens sub Iudaicis regibus, quamuis peccatoribus, tenebatur, Prophetæ mittebantur ad remedium eius. Nunc autem quando lex Dei sub potestate regis iniqui tenebatur, nascitur Christus: quia magna & desperabilis infirmitas medicum artificiosiorem quærebat.

hom. 2. in oper. imperf. non longe à princ. t. 2.

Ad tertium dicendum, quod sicut dicitur in lib.

de qq.

de qq. veter. * & noui Testam. tunc Christus nasci voluit, quando lux diei crementum incipit accipere: vt ostenderetur, quod ipse venerat vt homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luc. 1. Illuminare his qui in tenebris, & vmbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem, vt ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

q. 53. t. 2. inter opera Aug.

QVAESTIO XXXVI.

De manifestatione Christi nati, in octo articulos diuisa.

DEinde considerandum est de manifestatione Christi nati.

ET CIRCA hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta?

¶ Secundo, vtrum debuerit aliquibus manifestari?

¶ Tertio, quibus manifestari debuerit.

¶ Quarto, vtrum debuerit ipse se manifestare, vel potius manifestari per alios?

¶ Quinto, per quæ alia manifestari debuerit.

¶ Sexto, de ordine manifestationum.

¶ Septimo, de stella per quam manifestata fuit eius natiuitas.

¶ Octauo, de veneratione Magorum, qui per stellam Christi natiuitatem cognouerunt.

Art. 1. *Vtrum natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta?* 196

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christi natiuitas debuerit esse omnibus manifesta. Impletio enim promissioni debet respondere. Sed de promissione aduentus Christi dicitur in Psalm. 49. Deus manifeste veniet. Venit autem per carnis natiuitatem. Ergo videtur, quod eius natiuitas debuerit esse toti mundo manifesta.

Inf. q. 39. a. 8. ad 3

¶ 2. Præterea, Primæ ad Timoth. 1. dicitur, Christus in hunc mundum venit peccatores saluos facere. Sed hoc non fit, nisi in quantum eis gratia Christi manifestatur, secundum illud Tit. 2. Apparuit gratia Dei & Saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobrie, & pie, & iuste viuamus in hoc seculo. Ergo videtur, quod Christi natiuitas debuerit esse omnibus manifesta.

¶ 3. Præterea, Deus super omnia pronior est ad miserandum, secundum illud Psalm. 144. Miserationes eius super omnia opera eius. Sed in secundo aduen-

tu, quo in iustitia iudicabat, veniet omnibus manifestus, secundum illud Matth. 24. Sicut fulgur exit ab oriente, & paret vsque in occidentem, ita erit aduentus filij hominis. Ergo multo magis primus aduentus, quo natus est in mundo secundum carnem, debuit esse omnibus manifestus.

SED contra est, quod dicitur Isai. 45. Vere tu es Deus absconditus, sanctus Israel saluator. Et Isai. 53. Quasi absconditus est vultus eius & despectus.

RESPONDEO dicendum, quod natiuitas Christi non debuit esse communiter omnibus manifesta. Primo quidem, quia per hoc impedita fuisset humana redemptio, quæ per crucem eius peracta est. Quia, vt dicitur 1. ad Corinth. 2. Si cognouissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent. Secundo, quia hoc diminuisset meritum fidei, per quam venerat homines iustificare, secundum illud Roman. 3. Iustitia Dei, per fidem Iesu Christi. Si enim manifestis indiciis Christo nascente, eius natiuitas omnibus appareret, iam tolleretur ratio fidei, quæ est argumentum non apparentium, vt dicitur Hebr. 11. Tertio, quia per hoc venisset in dubium veritas humanitatis ipsius. Vnde August. * dicit in Epistola ad Volusianum, Si nullas ex paruulo in iuuentutem mutaret ætates, nullos cibos, nullos caperet somnos: nonne opinionem confirmaret erroris, nec hominem verum vllo modo suscepisse crederetur? & dum omnia mirabiliter facit, auferret quod misericorditer fecit?

Est epist. 3. non multum remote ante med. tom. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod auctoritas illa intelligitur de aduentu Christi ad iudicium: secundum quod glossa ibidem exponit.

Ad secundum dicendum, quod de gratia Dei saluatoris erudiendi erant omnes homines ad salutem, non in principio natiuitatis eius; sed postea tempore procedente, postquam operatus est salutem in medio terræ. Vnde post passionem & resurrectionem suam dicit discipulis suis, Matth. vlt. Euntes docete omnes Gentes.

Ad tertium dicendum, quod ad iudicium requiritur, quod auctoritas iudicis cognoscatur: & propter hoc oportet, quod aduentus Christi ad iudicium sit manifestus. Sed primus aduentus fuit ad omnium salutem, quæ est per fidem, quæ quidem est de non apparentibus; & ideo primus Christi aduentus debuit esse occultus.

Art.

197

Art. 2. *Vtrum natiuitas Christi debuerit [omnibus] manifestari?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod natiuitas Christi nulli debuerit manifestari. Quia vt dictum est *, hoc erat congruum humanæ saluti, vt primus Christi aduentus esset occultus. Sed Christus venerat, vt omnes saluaret, secundum illud primæ ad Timot. 4. Qui est saluator omnium hominum, maxime fidelium. Ergo natiuitas Christi nulli debuit manifestari.

a. 1. præt. ad 3. argum.

¶ 2. Præterea, Ante natiuitatem Christi, manifestata erat beatæ Virgini & Ioseph futura Christi natiuitas. Non ergo erat necessarium Christo nato, eamdem aliis manifestari.

¶ 3. Præterea, Nullus sapiens manifestat id, ex quo turbatio nascitur, & detrimentum aliorum. Sed manifestata Christi natiuitate, subsecuta est turbatio. Dicitur enim Matth. 2. quod audiens Herodes Christi natiuitatem, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Cessit etiam hoc in detrimentum aliorum: quia ex hac occasione, Herodes occidit pueros in Bethleem, & in omnibus finibus eius, à bimatu, & infra. Ergo videtur, quod non fuerit conueniens Christi natiuitatem aliquibus manifestari.

SED contra est, quod Christi natiuitas nulli fuisset proficua, si omnibus esset occulta. Sed oportebat Christi natiuitatem esse proficuam: alioquin frustra natus fuisset. Ergo videtur, quod aliquibus manifestari debuerit Christi natiuitas.

RESPONDEO dicendum, quod sicut Apostolus dicit Roman. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Pertinet autem ad diuinæ sapientiæ ordinem, vt Dei dona, & secreta sapientiæ eius, non æqualiter ad omnes, sed immediate ad quosdam perueniant, & per eos ad alios deriuentur. Vnde & quantum ad resurrectionis mysterium, dicitur Act. 10. quod Deus dedit Christum resurgentem manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo. Vnde & hoc etiam debuit circa ipsius natiuitatem obseruari, vt non omnibus Christus manifestaretur, sed quibusdam, per quos posset ad alios deuenire.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut fuisset in præiudicium salutis humanæ, si omnibus hominibus Dei natiuitas innotuisset: ita etiam & si nulli nota fuisset. Vtroque enim modo tollitur fides: tam scilicet per hoc quod aliquid est totaliter manifestum, quam etiam per hoc, quod à nullo cognoscitur, à quo possit testimonium audiri: Fides enim est ex auditu, vt dicitur Rom. 10.

Ad secundum dicendum, quod Maria, & Ioseph instruendi erant de Christi natiuitate, antequam nasceretur: quia ad eos pertinebat reuerentiam exhibere proli conceptæ in vtero, & etiam obsequi nasciture. Eorum autem testimonium propter hoc, quod erat domesticum, fuisset habitum suspectum circa magnificentiam Christ: & ideo oportuit vt aliis manifestaretur extraneis, quorum testimonium suspectum esse non posset.

Ad tertium dicendum, quod ipsa turbatio subsecuta ex natiuitate Christi manifestata, congruebat Christi natiuitati. Primo quidem, quia per hoc manifestatur cœlestis Christi dignitas. Vnde Gregor. dicit in Homil. * Cœli Rege nato, Rex terræ turbatus est: quia nimirum terrena altitudo confunditur, cum celsitudo cœlestis aperitur. Secundo, quia per hoc figurabatur iudiciaria Christi potestas. Vnde Aug. † dicit in quodam sermone Epiphaniæ, Quid erit tribunal iudicantis, quando superbos Reges cunabula terrebant infantis? Tertio, quia per hoc figurabatur deiectio regni diaboli: quia vt Leo Papa dicit in sermone Epiphaniæ *, Non tantum Herodes in semetipso turbabatur, quantum diabolus in Herode. Herodes enim terrenum hominem æstimabat, sed diabolus Deum cognoscebat: & vterque regni sui successorem timebat; diabolus cœlestem, sed Herodes terrenum. Superflue tamen, quia Christus non venerat regnum in terra habere. Vnde Leo † Papa dicit Herodi loquens, Non capit Christum regia tua: nec mundi dominus, potestatis tuæ sceptri est contentus angustiis.

Quod autem Iudæi turbabantur, qui tamen magis gaudere debuerant: aut hoc est, quia, vt Chrysos. * dicit, de aduentu iusti non poterant gaudere iniqui: aut volentes fauere Herodi quem timebant: populus enim plus iusto fauet eis, quos crudeles sustinet. Quod autem pueri ab Herode sunt interfecti, non cessit in eorum detrimentum, sed in eorum profectum. Dicit enim Aug. in serm. quodam de Epiphania †, Absit, vt ad liberandos homines Christus veniens, de illorum præmio, qui pro eo interficiuntur, nihil egerit, qui pendens in ligno, pro eis à quibus interficiebatur, orauit.

*Ho. 10. in euan. in princ. † serm 2. qui est 30. in ordine ante me. t. 10. * id formaliter habet Chryso. hom. 2. in Mat. ante med. in opere imperf. to. 2. † serm. 4. de Epip. inter pr. & med. * ho. 2. in Matt. in opere imperf. super illud, Audiens Herodes turbatus est, to 2. † ser. 13. de Epip. ex millesiq. tit. Migne. 198.*

Art. 3. *Vtrum sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod non sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata. Dominus enim Matth. 10. mandauit

dauit discipulis, In viam Gentium ne abieritis: vt scilicet prius manifestaretur Iudæis, quam Gentibus. Ergo videtur, quod multo minus à principio fuerit reuelanda Christi natiuitas Gentilibus, qui ab Oriente venerunt: vt habetur Matth. 2.

¶ 2. Præterea, Manifestatio diuinæ veritatis præcipue debet fieri ad Dei amicos: secundum illud Iob 36. Annunciat de ea amico suo. Sed Magi videntur esse Dei inimici: dicitur enim Leu. 19. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini. Non ergo debuit Christi natiuitas Magis manifestari.

¶ 3. Præterea, Christus venerat totum mundum à potestate diaboli liberare: vnde dicitur Malach. 1. Ab ortu solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus. Non ergo solum in Oriente positis debuit manifestari, sed etiam vbique terrarum.

¶ 4. Præterea, Omnia sacramenta veteris legis erant Christi figura. Sed sacramenta veteris legis dispensabantur per minsterium sacerdotum legalium. Ergo videtur, quod magis debuerit Christi natiuitas manifestari sacerdotibus in templo, quam pastoribus in agro.

¶ 5. Præterea, Christus ex virgine matre natus est, & ætate paruulus erat. Conuenientius igitur videtur fuisse, quod Christus manifestaretur iuuenibus & virginibus, quam senibus & coniugatis, vel viduis: sicut Simeoni, & Annæ.

SED contra est, quod dicitur Ioan. 13. Ego scio quos elegerim. Quæ autem fiunt secundum Dei sapientiam, conuenienter fiunt. Ergo conuenienter sunt electi illi, quibus est manifestata Christi natiuitas.

RESPONDEO dicendum, quod salus, quæ erat futura per Christum, ad omnem diuersitatem hominum pertinebat: quia sicut dicitur Col. 3. In Christo Iesu non est masculus & fœmina, Gentilis & Iudæus, seruus & liber, & sic de aliis huiusmodi. Et vt hoc in ipsa Christi natiuitate præfiguraretur, omnibus conditionibus hominum est manifestatus: quia vt Aug.* dicit in serm. de Epiphania, Pastores fuerunt Israëlitæ, Magi Gentiles: illi prope, isti longe: vtrique tamen ad angularem lapidem concurrerunt. Fuit etiam inter eos alia diuersitas: nam Magi fuerunt sapientes & potentes: Pastores autem simplices, & viles. Manifestatus etiam est iustis, Simeoni, & Annæ: & peccatoribus, scilicet Magis. Manifestatus est etiam & viris, & mulieribus, scilicet Simeoni & Annæ: vt per hoc ostenderetur, nullam conditionem hominum excludi à Christi salute.

in ser. 4. qui est 23. in ordine non procul à pr. 10: 10.

Q 4 Ad

Ad primum ergo dicendum, quod illa manifestatio natiuitatis Christi fuit quædam prælibatio plenæ manifestationis quæ erat futura. Et sicut in secunda manifestatione primo annuntiata est gratia Christi per Christum, & eius Apostolos Iudæis, & postea Gentibus: ita ad Christum primo peruenerunt Pastores, qui erant primitiæ Iudæorum, tanquam prope existentes: & postea venerunt Magi à remotis, qui fuerunt primitiæ Gentium, vt Aug. dicit *.

serm. 2. de Epip. qui est 30. in ord. cir. pr. t. 10.

Ad secundum dicendum, quod (sicut Aug. dicit in sermon. de Epiph. †) Sicut præualet imperitia in rusticitate Pastorum, ita præualet impietas in sacrilegiis Magorum. Vtrosque tamen sibi lapis ille angularis applicuit: quippe qui venit stulta eligere, vt confunderet sapientes; & non vocare iustos, sed peccatores, vt nullus magnus superbiret, nullus infirmus desperaret. Quidam tamen dicunt, quod isti Magi non fuerunt malefici, sed sapientes Astrologi: qui apud Persas vel Chaldæos Magi vocantur.

† ser. 2. à me. t. 10.

Ad tertium dicendum, quod sicut Chrysostom. dicit *, Ab Oriente venerunt Magi, quia vnde dies nascitur, inde initium fidei processit: quia fides lumen est animarum. Vel quia omnes qui ad Christum veniunt, ab ipso & per ipsum veniunt. Vnde dicitur Zacha. 6. Ecce vir, Oriens nomen eius. Dicuntur autem ab Oriente, ad litteram venisse: vel quia de vltimis Orientis partibus venerunt, secundum quosdam: vel quia de aliquibus vicinis partibus Iudææ venerunt, quæ tamen sunt regioni Iudæorum ad Orientem. Credibile tamen est, etiam in aliis partibus mundi aliqua indicia natiuitatis Christi apparuisse: sicut Romæ fluxit oleum, & in Hispania apparuerunt tres Soles, paulatim in vnum coeuntes.

**hom. 2. Matt. in ope. imp. super illud, Ecce Magi ab oriente, tom. 2.*

Ad quartum dicendum, quod sicut Chrysost. dicit, Angelus manifestans Christi natiuitatem, non iuit Hierosolymam, non requisiuit scribas, & Pharisæos: erant enim corrupti, & præ inuidia cruciabantur. Sed pastores erant synceri, antiquam conuersationem Patriarcharum, & Moysi colentes. Per hos etiam pastores significabantur Doctores Ecclesiæ, quibus Christi mysteria reuelantur, quæ latebant Iudæos.

Ad quintum dicendum, quod sicut Ambros. * dicit, Generatio domini non solum à iuuenibus, sed etiam à senioribus, & iustis accepit testimonium: quorum etiam testimonio propter iustitiam magis credebatur.

lib. 2 in Lu. cuius initiũ est de Simeone & Anna, tom. 5.

Art.

199

Art. 4. *Vtrum Christus per seipsum natiuitatem suam manifestare debuerit?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus per seipsum natiuitatem suam manifestare debuerit. Causa enim quæ est per se, semper est potior ea quæ est per aliud: vt dicitur in 8. Physicor. * Sed Christus suam natiuitatem manifestauit per alios, puta pastoribus per Angelos, & Magis per stellam. Ergo multo magis per seipsum debuit suam natiuitatem manifestare. *te.39.t.23.*

¶ 2. Præterea, Ecclesi. 20. dicitur, Sapientia abscondita, & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque? Sed Christus à principio suæ conceptionis plene habuit sapientiæ, & gratiæ thesaurum. Nisi ergo hanc plenitudinem manifestasset per opera & verba, fuisset frustra ei data sapientia & gratia. Quod est inconueniens, quia Deus, & natura nihil frustra faciunt: vt dicitur in 1. de cœlo *. *te.32.t.24.*

¶ 3. Præterea, In lib. de Infantia Saluatoris legitur, quod Christus in sua pueritia multa miracula fecit. Et ita videtur, quod suam natiuitatem per seipsum manifestauerit.

SED contra est, quod Leo Papa dicit †, quod Magi viderunt, & adorauerunt puerum Iesum in nullo ab humanæ infantiæ generalitate dissimilem. Sed alij infantes non seipsos manifestant. Ergo neque decuit, quod Christus per seipsum suam natiuitatem manifestaret. *in ser. 4. de Epip. in med. Incipit his sermo iustum, & rationabile.*

RESPONDEO dicendum, quod natiuitas Christi ad humanam salutem ordinabatur, quæ quidem est per fidem. Fides autem salutaris diuinitatem, & humanitatem Christi confitetur. Oportebat igitur ita manifestari natiuitatem Christi, vt demonstratio diuinitatis eius, fidei humanitatis ipsius non præiudicaret. Hoc autem factum est, dum Christus in seipso natiuitatem similem infirmitati humanæ exhibuit, & tamen per Dei creaturas diuinitatis virtutem in se monstrauit. Et ideo Christus non per seipsum suam natiuitatem manifestauit, sed per quasdam alias creaturas.

Ad primum ergo dicendum, quod in via generationis & motus, oportet per imperfecta ad perfectum perueniri. Et ideo Christus prius manifestatus est per alias creaturas: & postea manifestauit se per seipsum manifestatione perfecta.

Ad secundum dicendum, quod licet sapientia abscondita sit inutilis: non tamen ad sapientem pertinet, vt quolibet tempore manifestet seipsum, sed tempore

pore congruo. Dicitur enim Eccles. 20. Est tacens non habens sensum loquelæ, & est tacens sciens tempus apti temporis. Sic ergo sapientia Christo data non fuit inutilis, quia seipsum tempore congruo manifestauit: & hoc ipsum, quod tempore congruo abscondebatur, est sapientiæ indicium.

Ad tertium dicendum, quod liber ille de infantia Saluatoris est apocryphus. Et Chrys. * dicit super Ioann. quod Christus non fecit miracula antequam aquam conuertit in vinum, secundum illud quod dicitur Ioan. 2. Hoc fecit initium signorum Iesus. Si enim secundum primam ætatem miracula fecisset, non indiguissent Israëlitæ alio manifestante eum: cum tamen Ioannes Baptista dicat Io. 1. Vt manifestetur in Israël, propterea veni in aqua baptizans. Decenter autem non incepit facere signa in prima ætate: existimassent enim phantasma esse Incarnationem, & ante opportunum tempus cruci eum tradidissent liuore liquefacti.

* ho. 22. in Ioan. non longe à princip. tom. 3.

200 Art. 5. *Vtrum natiuitas Christi debuerit per Angelos, & stellam manifestari?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod non debuerit manifestari per Angelos Christi natiuitas. Angeli enim sunt spirituales substantiæ, secundum illud Psal. 103. Qui facit angelos suos spiritus. Sed Christi natiuitas erat secundum carnem, non autem secundum spiritualem eius substantiam. Ergo non debuit per angelos manifestari.

¶ 2. Præterea, Maior est affinitas iustorum ad angelos, quam ad quoscumque alios, secundum illud Psal. 33. Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Sed iustis, scilicet Simeoni, & Annæ, non est manifestata Christi natiuitas per angelos. Ergo nec pastoribus per angelos manifestari debuit.

¶ 3. Præterea, Videtur, quod nec Magis debuerit manifestari per stellam. Hoc enim videtur esse erroris occasio, quantum ad illos, qui æstimant sydera natiuitatibus hominum dominari. Sed occasiones peccandi sunt hominibus auferendæ. Non ergo fuit conueniens quod per stellam Christi natiuitas manifestaretur.

¶ 4. Præterea, Signum oportet esse certum ad hoc, quod per ipsum aliquid manifestetur. Sed stella non videtur esse signum certum natiuitatis Christi. Ergo inconuenienter fuit Christi natiuitas per stellam manifestata.

SED contra est, quod dicitur Deuter. 32. Dei perfecta

facta sunt opera. Sed talis manifestatio fuit opus diuinum. Ergo per conuenientia signa fuit effecta.

RESPONDEO dicendum, quod sicut manifestatio syllogistica fit per ea quæ sunt magis nota ei, cui est aliquid manifestandum: ita manifestatio quæ fit per signa, debet fieri per ea quæ sunt familiaria illis, quibus manifestatur. Manifestum est autem, quod viris iustis est familiare & consuetum, interiori Spiritu sancti instinctu edoceri, absque signorum sensibilium demonstratione, scilicet per spiritum prophetiæ. Alij vero corporalibus rebus dediti, per sensibilia ad intelligibilia adducuntur. Iudæi autem consueti erant diuina responsa per angelos accipere, per quos etiam legem acceperant: secundum illud Actuum 7. Accepistis legem in dispositione angelorum. Gentiles vero, & maxime Astrologi consueti sunt stellarum cursus inspicere. Et ideo iustis, scilicet Simeoni & Annæ, manifestata est Christi natiuitas per interiorem instinctum Spiritus sancti: secundum illud Luc. 2. Responsum accepit à Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Dominum. Pastoribus autem, & Magis tanquam rebus corporalibus deditis, manifestata est Christi natiuitas per visibiles apparitiones. Et quia natiuitas nō erat pure terrena, sed quodammodo cœlestis: ideo per signa cœlestia vtrisque Christi natiuitas reuelatur. Vt enim Aug. dicit in serm. de Epiph. * Cœlos angeli habitant, & sydera ornant: vtrisque ergo cœli enarrant gloriam Dei. Rationabiliter autem pastoribus tanquam Iudæis, apud quos frequenter factæ sunt apparitiones Angelorum, reuelata est natiuitas Christi per Angelos. Magis autem assuetis in consideratione cœlestium corporum, manifestata est per signum stellæ: quia (vt Chrysostom. dicit *) per consueta eos Dominus vocare voluit, eis condescendens. Est autem & alia ratio: quia vt Gregor. † dicit, Iudæis tanquam ratione vtentibus rationale animal, id est Angelus prædicare debuit. Gentiles vero, quia vti ratione nesciebant, ad cognoscendum Dominum, non per vocem, sed per signa perducuntur. Et sicut Dominum iam loquentem annuntiauerunt Gentilibus prædicatores loquentes, ita eum nondum loquentem elementa muta prædicauerunt. Est etiam & alia ratio: quia vt August. dicit in serm. Epiphan. Abrahæ innumerabilis fuerat promissa successio, non carnis semine, sed fidei fœcunditate generanda. Et ideo stellarum multitudini est comparata, vt cœlestis progenies speraretur. Et ideo Gentiles in syderibus designati, ortu noui syderis excitantur.

Glo. ord. super. 2. c. Mat. super id, Vidimus stellam.

hom 6. in Mat. super illud: Ecce stella quam viderāt, tom. 2.

† Greg. ho. 10. in euan. circ princ.

tantur, vt perueniant ad Christum, per quem efficiuntur semen Abrahæ.

Ad primum ergo dicendum, quod illud manifestatione indiget, quod de se est occultum: non autem illud quod de se est manifestum. Caro autem eius qui nascebatur, erat manifesta: sed diuinitas erat occulta. Et ideo conuenienter manifestata est illa natiuitas per Angelos, qui sunt Dei ministri. Vnde & cum charitate Angelus apparuit, vt ostenderetur quod ille qui nascebatur, erat splendor paternæ gloriæ.

Ad secundum dicendum, quod iusti non indigebant visibili apparitione Angelorum: sed eis sufficiebat interior instinctus Spiritus sancti, propter eorum perfectionem.

Ad tertium dicendum, quod stella natiuitatem Christi manifestans, omnem occasionem erroris subtraxit. Vt enim Aug. * dicit contra Faustum, Nulli astrologi ita constituerunt nascentium hominum fata sub stellis, vt aliquam stellarum, homine aliquo nato circuitus sui ordinem reliquisse, & ad eum qui natus est, perrexisse assererent: sicut accidit circa stellam, quæ demonstrauit natiuitatem Christi. Et ideo per hoc non confirmatur error eorum, qui sortem nascentium hominum, astrorum ordini colligari arbitrantur: non autem credunt astrorum ordinem ad hominis natiuitatem posse mutari. Similiter etiam, vt Chrysost. * dicit, Non est hoc astronomiæ opus, à stellis scire eos qui nascuntur: sed ab hora natiuitatis futura prædicere. Magi autem tempus natiuitatis non cognouerunt: vt hinc sumentes initium, à stellarum motu futura cognoscerent, sed potius è conuerso.

l. 2. c. 5. 2. me. to. 6.

hom. 6. in Matt. nõ procul à prin. t. 2.

Ad quartum dicendum, quod sicut Chrisost. * refert, in quibusdam scripturis apocryphis legitur, quod quædam gens in extremo Orientis iuxta Oceanum, scripturam quandam habebat ex nomine Seth, de apparitura hac stella, & muneribus huiusmodi offerendis: quæ gens diligenter obseruabat huius stellæ exortum, positis exploratoribus duodecim, qui certis temporibus de nocte ascendebant in montem: in quo postmodum eam viderunt, habentem in se quasi paruuli formam, & super se similitudinem crucis.

* ho. 2. in Matt. in oper. imperf. sup. illud Vidimus stellam eius to. 2.

Vel dicendum, quod sicut dicitur in lib. de Quæsti. * veteris & noui Testamenti, Magi illi traditionem Balaam sequebantur, qui dixit, Orietur stella ex Iacob. Vnde videntes stellam extra ordinem mundi, hanc esse intellexerunt, quam Balaam futuram indicem Regis Iudæorum prophetauerat. Vel dicendum,

* in l. q. ex no. tes. qua. 39. tom 4.

dum, sicut August.* dicit in serm. de Epiphania, quod ab Angelis aliqua admonitione reuelationis audierunt Magi, quod stella Christum natum significaret: & probabile videtur quod à bonis, quando in Christo adorando salus eorum iam quærebatur. Vel sicut Leo Papa † dicit in sermone de Epiphania, præter illam speciem, quæ corporeum in[...]auit obtutum, fulgentior veritatis radius eorum corda perducuit: quod ad illuminationem fidei pertinebat.

in serm. 7 qui est 35 in or. ante med. tom. 10.

† *in ser. 4. parũ ante med.*

Art. 6. *Vtrum natiuitas Christi ordine conuenienti fuerit manifestata?* 201

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienti ordine Christi natiuitas fuerit manifestata. Illis enim debuit primo manifestari Christi natiuitas, qui Christo propinquiores fuerunt, & qui magis Christum desiderabant: secundum illud Sap. 6. Præoccupat eos qui se concupiscunt, vt se priorem illis ostendat. Sed iusti propinquissimi erant Christo per fidem, & maxime eius aduentum desiderabant: vnde dicitur Luc. 2. de Simeone, quod erat homo iustus & timoratus, expectans redemptionem Israel. Ergo prius debuit manifestari Christi natiuitas Simeoni, quam pastoribus, vel Magis.

¶ 2. Præterea, Secundum August. * Magi fuerunt primitiæ Gentium Christo crediturarum. Sed primo plenitudo Gentium intrat ad fidem, & postmodum omnis Israel saluus fiet, vt dicitur Rom. 11. Ergo prius debuit manifestari Christi natiuitas Magis, quam pastoribus.

in serm. 2 de Epiph. tom. 10.

¶ 3. Præterea, Matth. 2. dicitur, quod Herodes occidit omnes pueros qui erant in Bethleem & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra, secundum tempus quod exquisierat à Magis. Et sic videtur quod per duos annos post Christi natiuitatem Magi ad Christum peruenerint. Inconuenienter igitur post tantum tempus fuit Gentibus Christi natiuitas manifestata.

SED contra est, quod dicitur Dan. 2. Ipse mutat tempora & ætates. Et ita tempus manifestationis natiuitatis Christi videtur congruo ordine esse dispositũ.

RESPONDEO dicendum, quod Christi natiuitas primo quidem manifestata est pastoribus ipso die natiuitatis Christi. Vt enim dicitur Luc. 2. Pastores erant in regione eadem vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum: & vt discesserunt ab eis Angeli in cœlum loquebantur adinuicem, transeamus vsque Bethleem: & venerunt festinantes. Secundo autem Magi peruenerunt ad Christum decimatertia die natiuitatis eius, quo die festum Epiphaniæ celebratur.

lebratur. Si enim reuoluto anno, vel etiam duobus annis venissent, non inuenissent eum in Bethleem: cum scriptum sit Luc. 2. quod postquam perfecerunt omnia secundum legem Domini (offerentes scilicet puerum Iesum in templum,) reuersi sunt in Galilæam in ciuitatem suam Nazareth. Tertio autem manifestata est iustis in templo, quadragesimo die à natiuitate Christi: vt habetur Luc. 2. Et huius ordinis ratio est: quia per pastores significantur Apostoli & alij credentes ex Iudæis, quibus primo manifestata est fides Christi: inter quos non fuerunt multi potentes nec multi nobiles, vt dicitur 1. ad Corinth. 1. Secundo autem fides Christi peruenit ad plenitudinem Gentium, quæ est præfigurata per Magos. Tertio autem peruenit ad plenitudinem Iudæorum, quæ est præfigurata per iustos: vnde & in templo Iudæorum est eis Christus manifestatus.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Apost. dicit Rom. 9. Israel sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit: sed Gentiles qui non quærebant iustitiam, Iudæos communiter in iustitia fidei præuenerunt. Et in huius figuram Simeon, qui expectabat consolationem Israel, vltimo Christum natum cognouit, & præcesserunt eum Magi & pastores, qui Christi natiuitatem non ita solicite expectabant.

Ad secundum dicendum, quod licet plenitudo Gentium prius intrauerit ad fidem, quam plenitudo Iudæorum: tamen primitiæ Iudæorum præuenerunt in fide primitias Gentium. Et ideo pastoribus prius manifestata est Christi natiuitas, quam Magis.

Ad tertium dicendum, quod de apparitione stellæ, quæ apparuit Magis, est duplex opinio. Chrysost. † enim super Matth. & Aug.* in serm. Epiphan. dicunt, quod stella Magis apparuit per biennium ante Christi natiuitatem: & tunc præmeditantes, & se ad iter præparantes, à remotissimis partibus Orientis peruenerunt ad Christum tertiadecima die à sua natiuitate. Vnde & Herodes statim post recessum Magorum, videns se ab eis illusum, mandauit occidi pueros à bimatu & infra: dubitans ne tunc Christus natus esset, quando stella apparuit, secundum quod à Magis audierat.

† hom. 10. in Mat. ante me. t. 2.
** Aug. in ser. 7. ante med. & in alio serm. de epiph. post serm. ad fra. in here. t. 10.*

Alij vero dicunt stellam apparuisse primo, cum Christus natus est: & statim Magi visa stella iter arripientes, longissimum iter in tredecim diebus peregerunt, partim quidem adiuti diuina virtute, partim autem dromedariorum velocitate. Et hoc dico, si venerunt ex extremis partibus Orientis. Quidam tamen

men dicunt eos venisse de regione propinqua, vnde fuerat Balaam, cuius doctrinæ sectatores fuerunt. Dicuntur autem ab Oriente venisse: quia terra illa est ad Orientalem partem terræ Iudæorum. Et secundum hoc Herodes non statim recedentibus Magis, sed post biennium pueros interfecit. Vel quia dicitur interim accusatus Romam iuisse: vel aliquorum periculorum terroribus agitatus, à cura interficiendi puerum interim destitisse. Vel quia potuit credere Magos fallacis stellæ visione deceptos, postquam non inuenerunt quem natum putauerant, erubuisse ad se redire: vt August. * dicit in lib. de Consensu Euangelistarum. Ideo autem non solum bimos pueros interfecit, sed etiam infra: quia (vt August. dicit in quodam sermone * Innocentum) timebat ne puer, cui sydera famulantur, speciem suam paulo supra ætatem vel infra transformaret.

* l.2.c.11. inter me. & fi. t.4.
* gl. ord. super illa ver. Mat. 2. à bimatu.

202

Art. 7. *Vtrum stella quæ Magis apparuit, fuerit vna de cœlestibus stellis?*

AD septimum sic proceditur. Videtur, quod stella quæ Magis apparuit, fuerit vna de cœlestibus stellis. Dicit enim Aug. in quodam sermone Epiphaniæ, Dum pendet ad vbera, & vilium patitur Deus inuolumenta pannorum, repente nouum de cœlo sydus effulsit. Fuit igitur stella cœlestis, quæ Magis apparuit.

Opusc. 60. c. 7. & Mat. 2. co. 4.

¶ 2. Præterea, August. * dicit in sermone quodam Epiphaniæ, Pastoribus Angeli, Magis stella Christum demonstrat: vtrisque loquitur lingua cœlorum, quia lingua cessauit Prophetarum. Sed Angeli pastoribus apparentes, fuerunt vere de cœlestibus Angelis. Ergo & stella Magis apparens, fuit vere de cœlestibus stellis.

* in serm. 2. epiph. qui est 30. in ordine & serm. 3. eiusdem fest. t. 10.

¶ 3. Præterea, Stellæ quæ non sunt in cœlo, sed in aere, dicuntur stellæ cometæ, quæ non apparent in natiuitatibus Regum, sed magis sunt indicia mortis eorum. Sed illa stella designabat Regis natiuitatem: vnde Magi dicunt Matthæi secundo, Vbi est qui natus est Rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius in Oriente. Ergo videtur quod fuerit de cœlestibus stellis.

SED contra est, quod August. dicit * in libro 2. contra Faustum, Non ex illis erat hæc stellis, quæ ab initio creaturæ, itinerum suorum ordinem sub creatoris lege custodiunt: sed nouo virginis partu, nouum sydus apparuit.

* l. 2. c. 5. à med. t. 6.

RESPONDEO dicendum, quod sicut * Chrys. dicit super Matt. quod illa stella, quæ Magis apparuit,

* hom. 6. post med. primi fo. à prin. he. tom. 2.

non fuerit vna cælestium stellarum multipliciter manifestum est. Primo quidem, quia nulla alia stellarum hac via incedit: hæc enim stella ferebatur à Septemtrione in Meridiem: ita enim Iudæa iacet ad Persidem, vnde Magi venerunt. Secundo apparet hoc ex tempore: non enim solum apparebat in nocte, sed etiam in media die, quod non est virtutis stellæ, sed nec etiam lunæ. Tertio, quia quandoque apparebat, & quandoque occultabatur. Cum enim intrauerunt Hierosolymam, occultauit seipsam: deinde vbi Herodem reliquerunt, seipsam monstrauit. Quarto, quia non habebat continuum motum: sed cum oportebat ire Magos, ibat; cum oportebat stare, stabat, sicut & de columna nubis erat in deserto. Quinto, quia non sursum manens, partum Virginis demonstrabat, sed deorsum descendens, hoc faciebat. Dicitur enim Matthæi 2. quod stella, quam viderant Magi in Oriente, antecedebat eos, vsque dum veniens staret supra vbi erat puer. Ex quo patet quod verbum Magorum dicentium, Vidimus stellam eius in Oriente, non est sic intelligendum, quasi ipsis in Oriente positis stella apparuerit existens in terra Iuda: sed quia viderunt eam in Oriente existentem, & præcessit eos vsque in Iudæam: quamuis hoc à quibusdam sub dubio relinquatur. Non autem potuisset distincte domum demonstrare, nisi esset terræ vicina. Et sicut ipse dicit, hoc non videtur proprium esse stellæ, sed virtutis rationalis cuiusdam. Vnde videtur hæc stella virtutis inuisibilis fuisse in talem apparentiam transformata. Vnde quidam dicunt, quod sicut Spiritus sanctus descendit super baptizatum Dominum in specie columbæ: ita apparuit Magis in specie stellæ. Alij vero dicunt, quod Angelus qui apparuit pastoribus in humana specie, apparuit Magis in specie stellæ.

Probabilius tamen videtur, quod fuerit stella de nouo creata, non in cælo, sed in aere vicino terræ, quæ secundum diuinam voluntatem mouebatur. Vnde Leo Papa dicit in sermone Epiphaniæ *, Tribus Magis in regione Orientis, stella nouæ claritatis apparuit, quæ illustrior cæteris pulchriorque syderibus, in se intuentium oculos animosque conuerteret: vt confestim aduerteretur, non esse otiosum, quod tam insolitum videbatur.

in serm. 1. non longe à princ.

Ad primum ergo dicendum, quod cœlum in sacra Scriptura quandoque dicitur aer: secundum illud, Volucres cœli, & pisces maris.

Ad secundum dicendum, quod ipsi Angeli cælestes ex suo officio habent, vt ad nos descendant in ministerium

sterium missi: sed stellæ cœlestes suum situm non mutant. Vnde non est similis ratio.

Ad tertium dicendum, quod sicut stella illa non est sequuta motum stellarum cœlestium, ita nec etiam stellarum cometarum: quæ nec de die apparent, nec cursum suum ordinatum mutant. Et tamen non omnino aberat significatio cometarum: quia cœleste regnum Christi comminuit, & consumit vniuersa regna terræ, & ipsum stabit in æternum: vt dicitur Dan. 2.

Art. 3. *Vtrum Magi conuenienter ad Christum adorandum venerint?* 203

AD octauum sic proceditur. Videtur, quod Magi non conuenienter ad Christum venerandum venerint. Vnicuique enim Regi reuerentia debetur à suis subiectis. Magi autem non erant de regno Iudæorum. Ergo cum ex visione stellæ cognouerunt natum esse Regem Iudæorum, videtur quod inconuenienter venerint ad eum adorandum. *Matth. 2 princ.*

¶ 2. Præterea, Stultum est, viuente Rege aliquo, extraneum Regem annuntiare. Sed in regno Iudææ regnabat Herodes. Ergo stulte fecerunt Magi, alterius Regis natiuitatem annuntiantes.

¶ 3. Præterea, Certius est cœleste indicium, quam indicium humanum. Sed Magi ducatu cœlestis indicij ab Oriente venerant in Iudæam. Stulte ergo egerunt, præter ducatum stellæ, humanum indicium requirendo, dicentes, Vbi est qui natus est Rex Iudæorum?

¶ 4. Præterea, Munerum oblatio, & adorationis reuerentia, non debetur nisi regibus iam regnantibus. Sed Magi non inuenerunt Christum regia dignitate fulgentem. Ergo inconuenienter ei munera & reuerentiam regiam exhibuerunt.

SED contra est, quod dicitur Isai. 60. Ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. Sed qui diuino lumine ducuntur, non errant. Ergo Magi, absque errore, Christo reuerentiam exhibuerunt.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est*, Magi sunt primitiæ Gentium in Christum credentium: in quibus apparuit sicut in quodam præsagio fides, & deuotio Gentium venientium à remotis ad Christum. Et ideo sicut deuotio & fides Gentium est absque errore, per inspirationem Spiritus sancti: ita etiam credendum est, Magos à Spiritu sancto inspiratos sapienter Christo reuerentiam exhibuisse. *a. 6. huius q. argum. 2.*

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Augustinus

nus * dicit in sermone Epiphaniæ, cum multi reges Iudæorum nati fuissent atque defuncti, nullum eorum Magi adorandum quæsierunt. Non itaque regi Iudæorum, quales illic esse solebant, hunc tam magnum honorem longinqui, alienigenæ, & ab eodem regno prorsus extranei, à se deberi arbitrabantur: sed talem natum esse didicerunt, in quo adorando, se salutem, quæ secundum Deum est, consecuturos minime dubitauerunt.

in ser. 2. qui est 30. in ordine ante med. illius t. 10.

Ad secundum dicendum, quod per illam annuntiationem Magorum, præsignabatur constantia gentium, Christum vsque ad mortem confitentium. Vnde Chrysostomus † dicit super Matthæum, quod dum considerabant regem futurum, non timebant regem præsentem: adhuc non viderant Christum, & iam parati erant pro eo mori.

hom. 2. in opere imperf. super illud Vidimus stellam, tom. 2.

Ad tertium dicendum, quod sicut Augustinus * dicit in sermone Epiphaniæ, Stella quæ Magos perduxit ad locum, vbi erat cum matre Virgine Deus infans, poterat eos ad ipsam perducere ciuitatem Bethleem, in qua natus est Christus: sed tamen subtraxit se, donec de ciuitate, in qua Christus nasceretur, etiam Iudæi testimonium perhiberent: vt sic geminato testimonio confirmati (sicut Leo Papa * dicit) attentiori fide expeterent, quem & stellæ claritas & prophetiæ manifestabat auctoritas. Et ita ipsi annuntiant Iudæis Christi natiuitatem & interrogant locum: credunt, & quærunt, tanquam significantes eos qui ambulant per fidem, & desiderant speciem; vt Augustinus dicit * in sermone Epiphaniæ. Iudæi autem indicantes eis locum natiuitatis Christi, similes facti sunt fabris arcæ Noe, qui aliis vbi euaderent præstiterunt, & ipsi diluuio perierunt. Audierunt & abierunt inquisitores: dixerunt & remanserunt doctores, similes lapidibus milliariis, qui viam ostendunt, nec ambulant. Diuino etiam nutu factum est, vt aspectu stellæ subtracto, Magi humano sensu in Hierusalem irent, quærentes in ciuitate regia Regem natum: vt in Hierusalem primo Christi natiuitas publice annuntiaretur, (secundum illud Isaiæ 2. De Sion exibit lex & verbum Domini de Hierusalem) & vt etiam studio Magorum de longe venientium, damnaretur Iudæorum pigritia prope existentium.

** in ser 6. & est 34. in ord. à med. t. 10*
** in ser. 4 de epiph. inter pr. in & me.*
ser. 6. qui est 34. in ordine, ne tēp. paulo à pr. tom. 10.

Ad quartum dicendum, quod sicut Chrysostomus * dicit super Matthæum. Si Magi terrenum regem quærentes venissent, fuissent confusi: quia tanti itineris laborem sine causa suscepissent, vnde nec adorassent, nec munera obtulissent. Nunc autem quia cœlestem

hom. 2. in opere imper. super illud, & intr. do. tom. 2.

cœlestem regem quærebant, etsi nihil regalis excellentiæ in eo viderent; tamen solius stellæ testimonio contenti eum adorauerunt: vident enim hominem & agnoscunt Deum: & offerunt munera dignitati Christi congruentia: aurum quidem, quasi Regi magno: thus quod in Dei sacrificio ponitur, immolatur vt Deo: myrrha, qua mortuorum corpora condiuntur, præbetur tanquam pro salute omnium morituro. In quo etiam, vt Gregorius * dicit, instruimur: vt nato Regi aurum (per quod significatur sapientia) offeramus, in conspectu eius, sapientiæ lumine splendentes. Thus autem, per quod exprimitur orationis deuotio, offerimus Deo si per orationem studia Deo redolere valeamus. Myrrham autem, quæ significat mortificationem carnis, offerimus, si carnis vitia per abstinentiam mortificemus. *ho. 10. in Euang. post med. illius.*

C

QVAESTIO XXXVII.

De legalibus circa puerum Iesum seruatis, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de circumcisione Christi. Et quia circumcisio est quædam professio legis obseruandæ (secundum illud Gal. 5. Testificor omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ) simul cum hoc quærendum est de aliis legalibus circa puerum Iesum obseruatis.

VNDE quæruntur quatuor.

¶ Primo, de eius circumcisione.

¶ Secundo, de nominis impositione.

¶ Tertio, de eius oblatione.

¶ Quarto, de matris purgatione. 204

Art. 1. *Vtrum Christus debuerit circumcidi?* *inf q. 40.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christus non debuerit circumcidi. Veniente enim veritate, cessat figura. Sed circumcisio fuit Abrahæ præcepta, in signum fœderis, quod erat de semine nascituro: vt patet Gen. 17. Hoc autem fœdus fuit in Christi natiuitate completum. Ergo circumcisio statim cessare debuit. *a 4 co. et 4. d 1. c. q. 2. ar. 2. q 3. & opusc. 60. cap 5.*

¶ 2. Præterea, Omnis Christi actio, nostra est instructio; vnde dicitur Ioan. 13. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Sed nos non debemus circumcidi, secundum illud Galat. 5. Si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit. Ergo videtur, quod nec Christus debuerit circumcidi.

¶ 3. Præterea, Circumcisio est ordinata in remedium

dium originalis peccati. Sed Christus non contraxit
q 15. a. 1. originale peccatum: vt ex supra dictis * patet. Ergo Christus non debuit circumcidi.

SED contra est, quod dicitur Lucæ secundo, Postquam consummati sunt dies octo, vt circumcideretur puer.

RESPONDEO, dicendum, quod pluribus de causis Christus debuit circumcidi. Primo quidem, vt ostendat veritatem carnis humanæ, contra Manichæum, qui dixit eum habuisse corpus phantasticum: & contra Apollinarium, qui dixit corpus Christi esse diuinitati consubstantiale: & contra Valentinum, qui dixit Christum de cœlo corpus attulisse. Secundo, vt approbaret circumcisionem, quam olim Deus instituerat. Tertio, vt comprobaret se esse de genere Abrahæ, qui circumcisionis mandatum acceperat, in signum fidei, quam de ipso habuerat. Quarto, vt Iudæis excusationem tolleret ne eum reciperent, si esset incircumcisus. Quinto, vt obediendi virtutem nobis suo commendaret exemplo. Vnde & octaua die circumcisus est, sicut in lege erat præceptum. Sexto, vt quia in similitudinem carnis pecccati aduenerat, remedium, quo caro peccati consueuerat mundari, non respueret. Septimo, vt legis onus in se sustinens, alios à legis onere liberaret, secundum illud Galat. 4. Misit Deus filium suum factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret.

Ad primum ergo dicendum, quod circumcisio per remotionem carnalis pelliculæ in membro generationis facta, significabat spoliationem vetustæ generationis, à qua quidem vetustate liberamur per passionem Christi. Et ideo veritas huius figuræ non fuit plene impleta in Christi natiuitate, sed in eius passione, antequam circumcisio suam virtutem & statum habebat. Et ideo decuit Christum ante suam passionem, tanquam filium Abrahæ circumcidi.

Ad secundum dicendum, quod Christus circumcisionem suscepit eo tempore, quo erat sub præcepto. Et ideo sua actio in hoc est nobis imitanda, vt obseruemus ea quæ sunt nostro tempore in præcepto: quia
ho. 14. in Luc. in prin. t. 3. vnicuique negocio est tempus, & opportunitas: vt dicitur Eccl. 8. Et præterea, vt Orig. * dicit, Sicut mortui sumus cum illo moriente, & consurreximus Christo resurgenti: ita circumcisi sumus spirituali circumcisione per Christum: & ideo carnali circumcisione non indigemus. Et hoc est quod Apost. dicit Colos. 2. In quo, scilicet Christo, circumcisi estis circumcisione non manu facta, in expoliatione corporis carnis,

nis, sed in circumcisione Domini nostri Iesu Christi.

Ad tertium dicendum, quod sicut Christus propria voluntate mortem nostram suscepit, quæ est effectus peccati (nullum in se habens peccatum) vt nos à morte liberaret, & spiritualiter nos faceret mori peccato; ita etiam & circumcisionem: quæ est remedium originalis peccati, suscepit absque hoc, quod haberet originale peccatum: vt nos à legis iugo liberaret, & vt in nobis spiritualem circumcisionem efficeret: vt scilicet suscipiendo figuram, impleret veritatem.

Art. 2. *Vtrum conuenienter fuerit Christo nomen impositum?* 205

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter fuerit Christo nomen impositum. Veritas enim Euangelica debet prænuntiationi propheticæ respondere. Sed Prophetæ aliud nomen de Christo prænuntiauerunt: dicitur enim Isa. 7. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Et octauo, Voca nomen eius, accelera, spolia detrahe, festina prædari. Et nono, Vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri seculi, Princeps pacis. Et Zachar. sexto dicitur, Ecce, vir, Oriens nomen eius. Ergo inconuenienter vocatum est nomen eius Iesus. *opusc.6. c.p.6.*

¶ 2. Præterea, Isai. 62. dicitur, Vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit. Sed hoc nomen Iesus, non est nomen nouum, sed pluribus fuit in veteri testamento impositum: vt patet etiam ex ipsa genealogia Christi, Luc. tertio. Ergo videtur, quod inconuenienter vocatum est nomen eius Iesus.

¶ 3. Præterea, Hoc nomen Iesus, salutem significat: vt patet per id, quod dicitur Matth. 1. Pariet filium, & vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Sed salus per Christum non est facta solum in circumcisione, sed etiam in præputio: vt patet per Apost. Roman. 4. Inconuenienter ergo hoc nomen fuit Christo impositum in sua circumcisione.

SED contra est, auctoritas Scripturæ, in qua dicitur Luc. secundo, quod postquam consummati sunt dies octo, vt circumcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus.

RESPONDEO dicendum, quod nomina debent proprietatibus rerum respondere. Et hoc patet in nominibus generum & specierum: quia vt dicitur quarto Metaphysicorum, Ratio quam significat nomen,

est definitio, quæ designat propriam rei naturam. Nomina autem singularium hominum semper imponuntur ab aliqua proprietate eius, cui nomen imponitur. Vel à tempore, sicut imponuntur nomina aliquorum sanctorum his, qui in eorum festis nascuntur. Vel à cognatione, sicut cum filio imponitur nomen patris, vel alicuius de cognatione eius: sicut propinqui Ioannis Baptistæ volebant eum vocare nomine patris sui Zachariam, non autem Ioannem: quia nullus erat in cognatione eius, qui vocaretur hoc nomine, vt dicitur Luc. 1. Vel etiam ab euentu: sicut Ioseph vocauit primogenitum suum Manassem, dicens, Obliuisci fecit me Deus omnium laborum meorum, Genes. 41. Vel etiam ex aliqua qualitate eius, cui nomen imponitur: sicut Genesis 25. dicitur, quod quia qui primus egressus est de vtero matris, rufus erat, & totus (in morem pellis) hispidus, vocatum est nomen eius Esau, quod interpretatur rubeus. Nomina autem, quæ imponuntur aliquibus diuinitus, semper significant aliquod gratuitum donum eis diuinitus datum: sicut Genes. 17. dictum est Abrahæ, Appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te. Et Matth. 16. dictum est Petro, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Quia igitur Christo hoc munus gratiæ collatum erat, vt per ipsum omnes saluarentur: ideo conuenienter vocatum est nomen eius Iesus, idest, Saluator, Angelo hoc nomen prænuntiante, non solum matri, sed etiam Ioseph, qui erat futurus eius nutritius.

Ad primum ergo dicendum, quod in omnibus illis nominibus quodammodo significatur hoc nomen Iesus, quod est significatiuum salutis. Nam in hoc quod dicitur Emmanuel, quod interpretatur, nobiscum Deus: designatur causa salutis, quæ est vnio diuinæ, & humanæ naturæ in persona filij Dei, per quam factum est, vt Deus esset nobiscum, quasi particeps nostræ naturæ. Per hoc autem quod dicitur, Voca nomen eius, accelera, spolia, detrahe, &c. designatur à quo nos saluauit: quia à diabolo, cuius spolia abstulit, secundum illud Coloss. 2. Expolians principatus & potestates traduxit confidenter. In hoc autem quod dicitur, Vocabitur nomen eius admirabilis, &c. designatur via & terminus nostræ salutis, in quantum scilicet admirabili diuinitatis consilio, & virtute, ad hæreditatem futuri seculi perducimur, in quo erit pax perfecta filiorum Dei, sub ipso principe Deo. Quod vero dicitur, Ecce vir, Oriens nomen eius: ad idem

idem refertur ad quod primum, scilicet ad incarnationis mysterium, secundum quod exortum est in tenebris lumen rectis corde.

Ad secundum dicendum, quod his qui fuerunt ante Christum, potuit conuenire hoc nomen Iesus, secundum aliquam aliam rationem, puta, quia aliquam particularem & temporalem salutem attulerunt. Sed secundum rationem spiritualis & vniuersalis salutis, hoc nomen proprium est Christo: & secundum hoc dicitur esse nomen nouum.

Ad tertium dicendum, quod sicut Genes. 17. legitur, simul Abraham suscepit nominis impositionem à Deo, & circumcisionis mandatum. Et ideo apud Iudæos consuetum erat, vt ipso die circumcisionis nomina pueris imponerentur: quasi ante circumcisionem perfectum esse non habuerint. Sicut etiam nunc pueris in baptismo nomina imponuntur. Vnde super illud Prouerbiorum 4. Ego filius fui patris mei, tenellus & vnigenitus coram matre mea; dicit gloss. Quare Salomon se vnigenitum coram matre nominat, quem fratrem vterinum præcessisse Scriptura testatur: nisi quia ille mox natus, sine nomine quasi numquam esset, de vita decessit? Et ideo Christus simul cum fuit circumcisus, nominis impositionem accepit.

Art. 3. *Vtrum Christus conuenienter fuerit in templo oblatus?* 206

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter fuerit Christus in templo oblatus. Dicitur enim Exod. 13. Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vuluam in filiis Israel. Sed Christus exiuit de clauso Virginis vtero, & ita matris vuluam non aperuit. Ergo Christus ex hac lege non debuit in templo offerri.

opusc. 6. art. 8.

¶ 2. Præterea, Illud quod est semper præsens alicui, non potest ei præsentari. Sed Christi humanitas semper fuit Deo maxime præsens, vtpote semper ei coniuncta in vnitate personæ, Ergo non oportuit, quod coram domino sisteretur.

¶ 3. Præterea, Christus est hostia principalis, ad quam omnes hostiæ veteris legis referuntur, sicut figura ad veritatem. Sed hostiæ non debet esse alia hostia. Ergo non fuit conueniens, vt pro Christo alia hostia offerretur.

¶ 4. Præterea, Inter legales hostias præcipua fuit agnus, qui erat iuge sacrificium: vt habetur Num. 28. Vnde etiam Christus dicitur agnus Ioann. 1. Ecce agnus Dei. Magis ergo fuit conueniens quod pro

Christo offerretur agnus, quam par turturum, vel duo pulli columbarum.

SED in contrarium est auctoritas Scripturæ, quæ hoc factum esse testatur Luc. 2.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est *) Christus noluit sub lege fieri, vt eos qui sub lege erant, redimeret, & vt iustificatio legis in suis membris spiritualiter impleretur. De prole autem nata duplex præceptum in lege traditur. Vnum quidem generale quo ad omnes: vt scilicet completis diebus purificationis matris offerretur sacrificium pro filio, siue pro filia. vt habetur Leu. 12. Et hoc quidem sacrificium erat, & ad expiationem peccati, in quo proles erat concepta & nata, & etiam ad consecrationem quamdam ipsius: quia tunc primo præsentabatur in templo: & ideo aliquid offerebatur in holocaustum, & aliquid pro peccato. Aliud autem præceptum erat speciale in lege de primogenitis, tam in hominibus, quam in iumentis. Sibi enim Dominus deputauerat omne primogenitum filiorum Israel, pro eo quod ad liberationem populi Israel percusserat primogenita Aegypti, ab homine vsque ad pecus, primogenitis filiorum Israel reseruatis. Et hoc mandatum ponitur Exod. 13. In quo etiam præfigurabatur Christus, qui est primogenitus in multis fratribus, vt dicitur Rom. 8. Quia igitur Christus ex muliere natus, erat quasi primogenitus, & voluit fieri sub lege: hæc duo Euangelista Lucas circa eum fuisse obseruata ostendit. Primo quidem, id quod pertinet ad primogenitos, cum dicit, Tulerunt illum in Hierusalem, vt sisterent eum Domino: sicut scriptum est in lege Domini, Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Secundo, illud quod pertinet communiter ad omnes, cum dicit, Vt darent hostiam secundum quod dictum erat in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

* *ar. 1. huius q. in cor. & ad 3.*

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Gregor. Nissenus dicit, illud legis præceptum in solo incarnato Deo singulariter, & ab aliis differenter impleri videtur. Ipse namque solus ineffabiliter conceptus ac incomprehensibiliter editus, virginalem vterum aperuit: non antea connubio reseratum, seruans & post partum inuiolabiliter signaculum castitatis. Vnde quod dicit, adaperiens vuluam, designat quod nihil ante inde intrauerat vel exiuerat. Et per hoc etiam specialiter dicitur masculinus, quia nihil de fœmineitate culpæ portauit. Singulariter etiam sanctus,

ctus, quia terrenæ contagia corruptelæ, immaculati partus nouitate non sensit.

Ad secundum dicendum, quod sicut filius Dei non propter seipsum factus est homo, & circumcisus in carne, sed vt nos per gratiam faceret deos, & vt spiritualiter circumcidamur: sic propter nos sistitur Domino, vt discamus Deo præsentare nos metipsos. Et hoc post circumcisionem eius factum est, vt ostendat neminem nisi circumcisum vitiis, dignum esse diuinis conspectibus.

Ad tertium dicendum, quod propter hoc ipsum voluit hostias legales pro se offerri, qui erat vera hostia, vt figura veritati coniungeretur, & per veritatem figura approbaretur: contra illos, qui Deum legis negant à Christo fuisse in Euangelio prædicatum. Non enim putandum est (vt Orig.* dicit) quod filium suum bonus Deus sub lege inimici fecerit, quam ipse non dederat. *ho. 14. in Lu. à medio illius tom. 3.*

Ad quartum dicendum, quod Leuit. duodecimo præcipitur, vt qui possent, agnum pro filio aut filia, simul & turturem siue columbam offerrent: qui vero non sufficerent ad offerendum agnum, duos turtures, vel duos columbarum pullos offerrent. Dominus ergo, qui cum diues esset, propter nos egenus factus est, vt illius inopia diuites essemus, vt dicitur secunda ad Corinthios octauo: pro se pauperum hostiam voluit offerri: sicut & in ipsa natiuitate pannis inuoluitur, & reclinatur in præsepio. Nihilominus tamen huiusmodi aues figuræ congruunt: turtur enim quia est auis loquax, prædicationem, & confessionem fidei significat: quia vero est animal castum, significat castitatem: quia vero est animal solitarium, significat contemplationem. Columba vero est animal mansuetum & simplex, mansuetudinem & simplicitatem significans*. Est etiam animal gregale: vnde significat vitam actiuam. Et ideo huiusmodi hostia figurabat perfectionem Christi & membrorum eius. Vtrumque etiam animal propter consuetudinem gemendi, præsentes sanctorum luctus designat: sed turtur, quæ est solicitaria, significat secretas orationum lachrymas. Columba vero, quæ est gregalis, significat publicas orationes Ecclesiæ. Vtrumque vero animal duplicatum offertur, vt sanctitas sit non solum in anima, sed etiam in corpore. *gl. ord. super illa ver. Luc. 2. Par turturum.*

Art. 4. *Vtrum mater Dei conuenienter ad templum purganda accesserit?* 207

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter mater Dei purganda ad templum accesse- *opusc. 60. c. 3. sec. 1.*

te dictum est *. Neutram tamen immunditiam beata Virgo contraxerat: & ideo non indigebat purgari. p. 2. q. 102 art. 5.

QVAESTIO XXXVIII
De Baptismo Ioannis, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de baptismo, quo Christus baptizatus est. Et quia Christus baptizatus est baptismo Ioannis, primò considerandum est de baptismo Ioannis in communi: secundo, de baptizatione Christi.

CIRCA primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum conueniens fuerit quod Ioannes baptizaret?

¶ Secundo, vtrum ille baptismus fuerit à Deo?

¶ Tertio, vtrum contulerit gratiam?

¶ Quarto, vtrum alij præter Christum illo baptismo debuerint baptizari?

¶ Quinto, vtrum baptismus ille cessare debuerit Christo baptizato?

¶ Sexto, vtrum baptizati baptismo Ioannis, essent postea baptizandi baptismo Christi?

Art. 1. *Vtrum fuerit conueniens Ioannem baptizare?* : 08

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Ioannem baptizare. Omnis enim ritus sacramentalis ad aliquam pertinet legem. Sed Ioannes non introduxit nouam legem. Ergo inconueniens fuit, quod nouum ritum baptizandi introduceret. 4. 2. q. 2. 4.

¶ 2. Præterea, Ioannes fuit missus à Deo in testimonium tamquam propheta, secundum illud. Luc. 1. *Tu puer propheta altissimi vocaberis.* Sed prophetæ, qui fuerunt ante Christum, non introduxerunt nouum ritum; sed ad obseruantiam legalium rituum inducebant, vt patet Malach. vltimo, *Mementote legis Moysi serui mei.* Ergo nec Ioannes nouum ritum baptizandi introducere debuit.

¶ 3. Præterea, Vbi est alicuius rei superfluitas, non est ad illud aliquid addendum: Sed Iudæi excedebant in superfluitate baptismatum. Dicitur enim Marc. 7. quod Pharisæi & omnes Iudæi, nisi crebro lauerint manus, non manducant: & à foro venientes nisi baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum & vrceorum, & æramentorum & lectorum. Ergo inconueniens fuit, quod Ioannes baptizaret.

SED contra est, auctoritas Scripturæ Matth. tertio: vbi præmissa sanctitate Ioannis, subditur quod exibant ad eum multi, & baptizabantur in Iordane:

RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit Ioannem baptizare, propter quatuor. Primo quidem, quia oportebat Christum à Ioanne baptizari, vt baptismum consecraret, vt August. * dicit super Ioannem. Secundo, vt Christus manifestaretur. Vnde ipse Ioannes Baptista dicit Ioannis primo, Vt manifestetur, scilicet Christus in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans: concurrentibus enim turbis ad baptismum, annuntiabat Christum. Quod quidem facilius sic factum est, quam si per singulos discurrisset, vt Chrysost. * dicit super Ioannem. Tertio, vt suo baptismo assuefaceret homines ad baptismum Christi. Vnde Gregorius dicit in † quadam homilia, quod ideo Ioannes baptizauit, vt præcursionis suæ ordinem seruans, qui nasciturum Dominum nascendo præuenerat, baptizando quoque baptizaturum Dominum præueniret. Quarto, vt ad pœnitentiam homines inducens, homines præpararet ad digne suscipiendum baptismum Christi. Vnde ibidem Beda dicit, quod quantum catechumenis nondum baptizatis prodest doctrina fidei, tantum profuit baptisma Ioannis ante baptisma Christi. Quia sicut ille prædicabat pœnitentiam, & baptismum Christi prænuntiabat, & in cognitionem veritatis quæ mundo apparuit attrahebat: sic ministri Ecclesiæ primo erudiunt, post peccata eorum redarguunt, demum in baptismo Christi remissionem peccatorum promittunt.

habetur ex ser. 1. de epiph. tomo 10.

ho. 10 in Ioan. ant. med. t. 3.

† ho. 7. in Euang. parum ante me.

Ad primum ergo dicendum, quod baptismus Ioannis non erat per se sacramentum: sed quasi quoddam sacramentale disponens ad baptismum Christi. Et ideo aliqualiter pertinebat ad legem Christi, non autem ad legem Moysi.

Ad secundum dicendum, quod Ioannes non solum fuit propheta, sed plusquam propheta, vt dicitur Matth. 11. Fuit enim terminus legis, & initium Euangelij. Et ideo magis pertinebat ad eum, verbo & opere inducere homines ad legem Christi, quam ad obseruantiam veteris legis.

Ad tertium dicendum, quod baptismata illa Pharisæorum erant inania, vt pote ad solam munditiam carnis ordinata. Sed baptismus Ioannis ordinabatur ad munditiam spiritualem: inducebat enim homines ad pœnitentiam, vt dictum est *.

** in corp. art.*

209.

Art. 2. *Vtrum baptismus Ioannis fuerit à Deo?*

4. d. 2. q. 2. art. 1. quæst. 3.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod baptismus Ioannis non fuerit à Deo. Nihil enim sacramentale quod est à Deo, denominatur ab homine

mine puro: sicut baptismus nouæ legis non dicitur Petri vel Pauli, sed Christi. Sed ille baptismus denominatur à Ioanne, secundum illud Matth. 21. Baptismus Ioannis vnde erat, è cœlo an ex hominibus? Ergo baptismus Ioannis non fuit à Deo.

¶ 2. Præterea, Omnis doctrina de nouo à Deo procedens, aliquibus signis confirmatur. Vnde & Dominus Exod. 4. dedit Moysi potestatem signa faciendi. Et Hebr. 2. dicitur, Cum fides nostra principium accepisset enarrari à Deo ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis & portentis. Sed de Ioanne Baptista dicitur Ioan. 10. Ioannes signum fecit nullum. Ergo videtur, quod baptismus quo baptizauit, non esset à Deo.

¶ 3. Præterea, Sacramenta, quæ sunt diuinitus instituta, aliquibus sacræ Scripturæ præceptis continentur. Sed baptismus Ioannis non præcipitur aliquo præcepto sacræ Scripturæ. Ergo videtur, quod non fuerit à Deo.

SED contra est, quod dicitur Ioan. 1. Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris spiritum, &c.

RESPONDEO dicendum, quod in baptismo Ioannis duo possunt considerari, scilicet ipse ritus baptizandi, & effectus baptismi. Ritus quidem baptizandi non fuit ex hominibus; sed à Deo, qui familiari Spiritus sancti reuelatione Ioannem ad baptizandum misit. Effectus autem illius baptismi fuit ab homine: quia nihil in illo baptismo ostendebatur, quod homo facere non posset. Vnde non fuit à solo Deo, nisi in quantum Deus in homine operatur.

Ad primum ergo dicendum, quod per baptismum nouæ legis homines interius per Spiritum sanctum baptizantur, quod facit solus Deus. Per baptismum autem Ioannis, solum corpus mundabatur aqua. Vnde dicitur Matth. 3. Ego baptizo vos in aqua, ille vos baptizabit in Spiritu sancto. Et ideo baptismus Ioannis denominatur ab ipso: quia scilicet nihil in eo agebatur, quod ipse non ageret. Baptismus autem nouæ legis non denominatur à ministro, qui principalem baptismi effectum non agit, scilicet interiorem emundationem.

Ad secundum dicendum, quod tota doctrina, & operatio Ioannis ordinabatur ad Christum, qui multitudine signorum, & suam & Ioannis doctrinam confirmauit. Si autem Ioannes signa fecisset, homines ex æquo Ioanni & Christo attendissent. Et ideo vt homines principaliter Christo intenderent, non

est datum Ioanni, vt faceret signum. Iudæis tamen quærentibus quare baptizaret: confirmauit suum officium auctoritate Scripturæ, dicens, Ego vox clamantis in deserto, &c. vt dicitur Ioannis primo. Ipsa etiam austeritas vitæ, eius officium commendabat: quia vt Chrysostomus dicit * super Matthæum. Mirabile erat, in humano corpore tantam patientiam videre.

ho. 10. ante med. tom. 2.

Ad tertium dicendum, quod baptismus Ioannis non fuit ordinatus à Deo, nisi vt modico tempore duraret, propter causas prædictas †. Et ideo non fuit commendatus aliquo præcepto communiter edito in sacra Scriptura, sed familiari quadam reuelatione Spiritus sancti, vt dictum est *.

in a. 1. huius quæst. ex art. 1. huius q.

210

4. d. 2. q. 2. ar. 1. q. 1. cor.

Art. 3. *Vtrum in baptismo Ioannis, gratia daretur?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod in baptismo Ioannis, gratia daretur. Dicitur enim Marci primo. Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Sed pœnitentia & remissio peccatorum est per gratiam. Ergo baptismus Ioannis gratiam conferebat.

¶ 2. Præterea. Baptizandi à Ioanne confitebantur peccata sua, vt habetur Matth. 3. & Marci 1. Sed confessio peccatorum ordinatur ad peccatorum remissionem, quæ fit per gratiam. Ergo in baptismo Ioannis gratia conferebatur.

¶ 3. Præterea, Baptismus Ioannis propinquior erat baptismo Christi, quam circumcisio. Sed per circumcisionem remittebatur peccatum originale: quia, vt Beda dicit *, idem salutiferæ curationis auxilium circumcisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod nunc baptismus agere reuelatæ gratiæ tempore consueuit. Ergo multo magis baptismus Ioannis remissionem peccatorum operabatur, quod sine gratia fieri non potest.

Beda in hom. circumcisionis inter pr. & me. Eam habes in ho. totius anni.

SED contra est, quod Matth. 1. dicitur, Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam. Quod exponens Greg. * in quadam homil. dicit, Ioannes non in Spiritu, sed in aqua baptizat, quia peccata soluere non valet. Sed gratia est à Spiritu sancto, & per eam peccata tolluntur. Ergo baptismus Ioannis gratiam non conferebat.

** ho. 7. in Euan. parum ante med.*

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est *) tota doctrina & operatio Ioannis præparatoria erat ad Christum: sicut ministri & inferioris artificis est præparare materiam ad formam, quam inducit principalis artifex. Gratia autem conferenda erat homini

ar. 2. huius quæst.

minibus per Christum: secundum illud Ioannis primo, Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Et ideo baptismus Ioannis gratiam non conferebat, sed solum ad gratiam præparabat tripliciter. Vno quidem modo per doctrinam Ioannis inducentem homines ad fidem Christi. Alio modo assuefaciendo homines ad ritum baptismi Christi. Tertio modo per pœnitentiam, præparando homines ad suscipiendum effectum baptismi Christi.

Ad primum ergo dicendum, quod in illis verbis (vt Beda † dicit) potest intelligi duplex baptismus. Vnus quidem, quem Ioannes baptizando conferebat, qui dicitur baptismus pœnitentiæ: quia scilicet ille baptismus erat quoddam inductiuum ad pœnitentiam, & quasi quædam protestatio, qua profitebantur homines se pœnitentiam acturos. Alius autem est baptismus Christi, per quem peccata remittuntur, quem Ioannes dare non poterat: sed solum prædicabat, dicens, Ille vos baptizabit in Spiritu sancto. Vel potest dici, quod prædicabat baptismum pœnitentiæ, id est inducentem ad pœnitentiam: quæ quidem pœnitentia ducit homines in remissionem peccatorum. Vel potest dici, quod per baptismum Christi (vt Hier. * dicit) gratia datur, qua peccata gratis dimittuntur: quod autem consummatur per sponsum, initiatur per paranymphum, scilicet Ioannem. Vnde dicitur, quod baptizabat, & prædicabat baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum: non ideo quia hoc ipse perficeret, sed quia præparando ad hoc homines disponebat.

† super illud Mar. 1. Fuit Ioannes in deserto baptizans est. c. 3 secundum ordinem Bed.

** super illud Mar. 1. Prædicans baptism. pœn. to. 9.*

Ad secundum dicendum, quod illa confessio peccatorum non fiebat ad remissionem peccatorum statim per baptismum Ioannis exhibendam, sed consequendam per pœnitentiam consequentem, & per baptismum Christi, ad quem pœnitentia illa præparabat.

Ad tertium dicendum, quod circumcisio instituta erat ad remedium originalis peccati. Sed baptismus Ioannis ad hoc non erat institutus, sed solum erat præparatorius ad baptismum Christi, vt dictum est *. Sacramenta autem ex vi institutionis suum habent effectum.

** in cor. & art. 1 huius qu.*

Art. 4. *Vtrum alij præter Christum, baptismo Ioannis baptizari debuerint?*

2 1. 4. d. 2. q. 2. ar. 3. q. 2.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod baptismo Ioannis solus Christus debuerit baptizari. Quia sicut dictum * est, Ad hoc Ioannes baptizauit, vt Christus baptizaretur: sicut Aug. † dicit super Ioannem, Sed quod est proprium Christo, non debet aliis

** art. 1.*

† tra. 13. in Io. inter pr. & me. tom. 9.

gelium prædicare, ante passionem & resurrectionem: vnde multo minus conueniebat per Ioannem Gentiles ad baptismum admitti.

Art. 5. *Vtrum baptismus Ioannis debuerit cessare Christo baptizato?* 212

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod baptismus Ioannis cessare debuerit, postquam Christus fuit baptizatus. Dicitur enim Ioan. 1. Vt manifestetur in Israel, propterea veni in aqua baptizans. Sed Christo baptizato sufficienter fuit manifestatus, tum per testimonium Ioannis, tum per descensum columbæ, tum etiam testimonio paternæ vocis. Ergo videtur, quod non debuerit postea baptismus Ioannis durare.

4. d. 2. q. 2. a. 1. q. 3. 1. & q. 4. per totu.

¶ 2. Præterea, August. dicit super Ioan. * Baptizatus est Christus, & cessauit Ioannis baptismus. Ergo videtur, quod Ioannes post Christum baptizatum non debuerit baptizare.

trac. 4. in Ioã. inter me. & fi. tom. 9.

¶ 3. Præterea, Baptismus Ioannis erat præparatorius ad baptismum Christi. Sed baptismus Christi incepit statim Christo baptizato: quia tactu suæ mundissimæ carnis vim regeneratiuam contulit aquis, vt Beda † dicit. Ergo videtur, quod baptismus Ioannis cessauerit Christo baptizato.

† sup. 3. c. Lu. super illa verba, Factũ est autem & glo. or. super illa verba Luca 3. & Iesu baptizato.

SED contra est, quod dicitur Ioan. 3. quod venit Iesus in Iudæam terram, & baptizabat: erat autem & Ioannes baptizans. Sed Christus non baptizauit nisi postquam fuit baptizatus. Ergo videtur, quod postquam Christus fuit baptizatus, adhuc Ioannes baptizabat.

RESPONDEO dicendum, quod baptismus Ioannis cessare non debuit Christo baptizato. Primo quidem: quia (vt Chrysost.* dicit) si cessasset Ioannes baptizare Christo baptizato, existimaretur quod zelo vel ira hoc faceret. Secundo, quia si cessasset à baptizando, Christo baptizante, discipulos suos in maiorem zelum immisisset. Tertio, quia persistens in baptizando, suos auditores mittebat ad Christum. Quarto, quia (vt Beda † dicit) adhuc permanebat vmbra veteris legis: nec debuit præcursor cessare donec veritas manifestaretur.

** hom. 28. in Io. non multum remote à pr. to. 3.*
† habetur in gl. ord. sup. 3. c. Io. super illa verba, Erat autem & Ioan.

Ad primum ergo dicendum; quod nondum Christus erat plene manifestatus eo baptizato: & ideo adhuc necessarium erat, quod Ioannes baptizaret.

Ad secundum dicendum, quod baptizato Christo cessauit baptismus Ioannis: non tamen statim, sed eo incarcerato. Vnde Chrysostomus * dicit super Ioannem, Æstimo propter hoc permissam esse mortem Ioannis: & eo sublato de medio, Christum maxime

** hom. 2 8. in Io non remote à pr. tom. 3.*

præ-

prædicare cœpisse, vt omnis multitudinis affectio ad Christum transiret, & non vltra his quæ de vtroque erant, sententiis scinderetur.

Ad tertium dicendum, quod baptismus Ioannis præparatorius erat, non solum ad hoc, quod Christus baptizaretur, sed etiam ad hoc, quod alij ad Christi baptismum accederent. Quod nondum fuit impletum Christo baptizato.

215 Art. 6. *Vtrum baptizati baptismo Ioannis essent postea baptismo Christi baptizandi?*

inf. q. 66. a. 9. 2. Et 4. d. 2. q. 2. a. 4.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod baptizati baptismo Ioannis, non fuerint baptizandi baptismo Christi. Ioannes enim non fuit minor Apostolis: cum de eo scriptum sit Matth. 11. Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Sed illi qui baptizabantur ab Apostolis, non iterum baptizabantur, sed solummodo addebatur eis impositio manuum. Dicitur enim Actuum 8. quod aliqui baptizati erant à Philippo in nomine Domini Iesu: tunc Apostoli, scilicet Petrus & Ioannes, imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Ergo videtur, quod baptizati à Ioanne, non debuerint baptizari baptismo Christi.

¶ 2. Præterea, Apostoli fuerunt baptizati baptismo Ioannis: fuerunt enim quidam eorum discipuli Ioannis, vt patet Ioan. 1. Sed Apostoli non videntur esse bapizati baptismo Christi: dicitur enim Ioannis quarto, quod Iesus non baptizabat, sed discipuli eius. Ergo videtur, quod baptizati baptismo Ioannis, non erant baptizandi baptismo Christi.

¶ 3. Præterea, Minor est, qui baptizatur, quam qui baptizat. Sed ipse Ioannes non legitur baptizatus baptismo Christi. Ergo multo minus illi, qui à Ioanne baptizabantur, indigebant baptismo Christi.

¶ 4. Præterea, Act. 19. dicitur, quod Paulus inuenit quosdam de discipulis, dixitque ad eos, Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum, Sed si neque Spiritus sanctus est, audiuimus. Ille vero ait, in quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt, in Ioannis baptismate. Et sequitur, quod baptizati sunt iterum in nomine domini nostri Iesu Christi. Sic ergo videtur, quod quia esse Spiritum sanctum nesciebant, oportuit eos iterum baptizari: sicut Hieronymus dicit super Ioelem, & in epistola de viro vnius vxoris, & Ambr. † in lib. de Spiritu sancto. Sed quidam fuerunt baptizati baptismo Ioannis, qui habebant plenam notitiam Trinitatis. Ergo non erant baptizandi iterum baptismo Christi.

* c. 2. Ioel. non multum remote à fi. tom. 6. † Ambr. l. 1. cap. 3 ...

¶ 5. Præ-

¶ 5. Præterea, Rom. 10. super illud, Hoc est Verbum Dei, quod prædicamus, dicit glos. * Augustini, Vnde est ista tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente Verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Ex quo patet, quod virtus baptismi dependet ex fide. Sed forma baptismi Ioannis significauit fidem Christi, in qua nos baptizamur: dicit enim Paulus Actuum 19. Ioannes baptizabat baptismo pœnitentiæ populum, dicens, in eum qui venturus est post ipsum, vt crederent, hoc est in Iesum. Ergo videtur, quod non oportebat baptizatos baptismo Ioannis, iterum baptizari baptismo Christi. *es g. Augu. trac. 80 in Io. à med. illius, to. 9.*

SED contra est, quod Aug. * dicit super Ioannem, Qui baptizati sunt baptismate Ioannis oportebat vt baptizarentur baptismate Christi. *trac. 5. in Io. inter princ. & me. to. 9.*

RESPONDEO dicendum, quod secundum opinionem Magistri in 4. distinct. 4. senten † illi, qui baptizati sunt à Ioanne, nescientes Spiritum sanctum esse, ac spem ponentes in illius baptismo, postea baptizati sunt baptismo Christi. Illi vero, qui spem non posuerunt in baptismo Ioannis, & Patrem & Filium & Spiritum sanctum credebant, non fuerunt postea baptizati, sed impositione manuum ab Apostolis super eos facta, Spiritum sanctum receperunt. Et hoc quidem verum est, quantum ad primam partem: quod multis auctoritatibus confirmatur. *† li. 4. d. 2. paragr. vltim.*

Sed quantum ad secundam partem est penitus irrationabile quod dicitur. Primo quidem, quia baptismus Ioannis neque gratiam conferebat, neque characterem imprimebat, sed erat solum in aqua, vt ipsemet dicit Matth. 3. Vnde baptizatis fides vel spes, quam habebant in Christum, non poterat hunc defectum supplere. Secundo, quia quando in sacramento omittitur, quod est de necessitate sacramenti, non solum oportet suppleri, quod fuerat omissum, sed oportet totaliter innouari. Est autem de necessitate baptismi Christi, quod fiat non solum in aqua, sed etiam in Spiritu sancto, secundum illud Ioann. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Vnde illis, qui tantum in aqua baptizati erant baptismo Ioannis, non solum erat supplendum quod deerat, (vt scilicet daretur eis Spiritus sanctus per impositionem manuum) sed erant iterato totaliter baptizandi in aqua & Spiritu.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut August. * dicit super Ioann. ideo post Ioannem baptizatum est: quia non dabat baptismum Christi, sed suum: quod autem dabatur à Petro, & si quod datum est à Iuda, *trac. 5. in Io. inter princ. & med. to. 9.*

Chri-

¶ Sexto, de Spiritu sancto apparente in specie columbæ.
¶ Septimo, vtrum illa columba fuerit verum animal?
¶ Octauo, de voce paterni testimonij.

Art. 1. *Vtrum fuerit conueniens Christum baptizari?* 214

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Christum baptizari. Baptizari enim est ablui. Sed Christo non conuenit ablui, in quo nulla fuit impuritas. Ergo videtur, quod Christum non decuerit baptizari. *4.di.2.q.2.a.3.q.1. & 4.2.a.2.q.1.co. & Matt.3. col.17, op.60..9.*

¶ 2. Præterea, Christus circumcisionem suscepit, vt impleret legem. Sed baptismus non pertinebat ad legem. Ergo non debebat baptizari.

¶ 3. Præterea, Primum mouens in quolibet genere, est immobile secundum illum motum: sicut cælum quod est primum alterans, non est alterabile. Sed Christus est primum baptizans, secundum illud Ioan. 1. Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem, hic est qui baptizat. Ergo ipsum non decuit baptizari.

SED contra est, quod dicitur Matth. 3. quod venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.

RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit Christum baptizari. Primo quidem, quia vt Ambr. * dicit super Luc. Baptizatus est Dominus, non mundari volens, sed mundare aquas: vt ablutæ per carnem Christi, qui peccatum non cognouit, baptismatis vim haberent: & vt sanctificatas aquas relinqueret postmodum baptizandis, sicut Chrys † dicit super Matth. Secundo, quia sicut Chrys. dicit super Matth. quamuis ipse non esset peccator, tamen naturam suscepit peccatricem, & similitudinem carnis peccati: propterea etsi pro se baptismate non indigebat, tamen in aliis, carnalis natura opus habebat. Et sicut Greg. Nazian.* dicit, Baptizatus est Christus, vt totum veteranum Adam immergat aquæ. Tertio baptizari voluit, sicut August. dicit in sermone de Epiphania: quia voluit facere quod faciendum omnibus imperauit. Et hoc est quod ipse dicit, Sic decet nos implere omnem iustitiam. Vt enim Ambros. dicit * super Luc. Hæc est iustitia, vt quod alterum facere velis, prior ipse incipias, & tuo alios horteris exemplo. *lib. 2. in Lu. c. vlt. in pri. t. 5. hom. 4. in opere imperf. non remote à prin. t. 2. * in orat. in epip. Lumina, à me. t. 5. lib. 2. in Lu. c. vlt. a me. t. 5.*

Ad primum ergo dicendum, quod Christus non fuit baptizatus, vt ablueretur, sed vt ablueret, sicut dictum est †. *in co. ar.*

Ad secundum dicendum, quod Christus non solum debebat implere ea quæ erant veteris legis, sed

etiam

etiam inchoare ea quæ sunt nouæ legis. Et ideo non solum voluit circumcidi, sed etiam baptizari.

Ad tertium dicendum, quod Christus est primum baptizans spiritualiter: & sic non est baptizatus, sed solum in aqua.

215 *Art. 2. Vtrum Christus baptismo Ioannis debuerit baptizari?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus non debuerit baptizari baptismo Ioannis. Baptismus enim Ioannis fuit baptismus pœnitentiæ. Sed pœnitentia Christo non conuenit, quia nullum habuit peccatum. Ergo videtur, quod non debuerit baptizari baptismo Ioannis.

¶ 2. Præterea, Baptismus Ioannis, sicut dicit Chrysost. * medium fuit inter baptismum Iudæorum, & Christi baptismum. Sed medium sapit naturam extremorum. Cum ergo Christus non fuerit baptizatus baptismate legali, nec etiam baptismate suo: videtur, quod pari ratione baptismate Ioannis baptizari non debuerit.

ho. 12. in Mat. non longe à me. t. 2.

¶ 3. Præterea, Omne quod in rebus humanis est optimũ, debet attribui Christo. Sed baptismus Ioannis non tenet supremum locum inter baptismata. Ergo non conuenit Christum baptizari baptismo Ioannis.

SED contra est, quod dicitur Math. 3. quod venit Iesus in Iordanem, vt baptizaretur à Ioanne.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dicit August.* super Ioan. Baptizatus Dominus baptizabat non eo baptismate, quo baptizatus est. Vnde cum ipse baptizaret baptismo proprio, consequens est quod non fuerit baptizatus suo baptismate, sed baptismate Ioannis. Et hoc fuit conueniens. Primo quidem propter conditionem baptismi Ioannis, qui non baptizauit in Spiritu, sed solum in aqua: Christus autem spirituali baptismate non indigebat, quia à principio suæ conceptionis gratia Spiritus sancti repletus fuit, vt patet ex dictis *. Et hæc est ratio Chrysost. † Secundo, vt Beda dicit *, baptizatus est baptismo Ioannis, vt baptismo suo baptismum Ioannis comprobaret. Tertio, sicut Greg. Naz † dicit, Accedit Christus ad baptismum Ioannis, sanctificaturus baptismum.

*tra. 13. in Ioan. aliquantulũ à pr. t. 9. * q. 34. artic. 4. † ho. 3. & 4. in ope. imp. t. 2. * Beda Marc. 1. cir. prin. c. 4. t. 2. † Naz. in orat. epi. lumina, à med.*

Ad primum ergo dicendum, quod (sicut supra dictum est *) Christus baptizari voluit, vt nos suo exemplo induceret ad baptismum. Et ideo ad hoc, quod esset efficacior eius inductio, voluit baptizari baptismo, quo manifeste non indigebat, vt homines ad baptismum accederent, quo indigebant. Vnde Ambros. † dicit super Luc. Nemo refugiat lauacrum

** ar. præ. † l. 2. in Lucam, cap. vlt. à me. t. 5*

ērum gratiæ, quando Christus lauacrum pœnitentiæ non refugit.

Ad secundum dicendum, quod baptismus Iudæorum in lege præceptus, erat solum figuralis: baptismus autem Ioannis aliqualiter erat realis, in quantum inducebat homines ad abstinendum à peccatis: baptismus autem Christi habet efficaciam mundandi à peccato, & gratiam conferendi. Christus autem neque indigebat percipere remissionem peccatorum, quæ in eo non erant: neque recipere gratiam qua plenus erat; similiter etiam cum ipse sit veritas, non competebat ei id, quod in sola figura gerebatur. Et ideo magis congruum fuit quod baptizaretur baptismo medio, quam aliquo extremorum.

Ad tertium dicendum, quod baptismus est quoddam spirituale remedium. Quanto autem aliquid est magis perfectum, tanto minori remedio indiget. Vnde ex hoc ipso, quod Christus est maxime perfectus, conueniens fuit, quod non baptizaretur perfectissimo baptismo: sicut ille, qui est sanus, non indiget efficaci medicina.

Art. 3. *Vtrum Christus conuenienti tempore fuerit baptizatus?* 216

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod non conuenienti tempore Christus fuerit baptizatus. Ad hoc enim Christus baptizatus est, vt suo exemplo alios ad baptismum prouocaret. Sed fideles Christi laudabiliter baptizantur, non solum ante trigesimum annum, sed in infantili ætate. Ergo videtur, quod Christus non debuerit baptizari in ætate triginta annorum.

4. d. 4. q. 3. a. 1. q. 1. 1. & di. 44. in prin. exposit. litera.

¶ 2. Præterea, Christus non legitur docuisse, vel miracula fecisse ante baptismum. Sed vtilius fuisset mundo; si priori tempore docuisset, incipiens à vigesimo anno, vel etiam prius. Ergo videtur, quod Christus, qui pro vtilitate hominum venerat, ante trigesimum annum debuerit baptizari.

¶ 3. Præterea, Iudicium sapientiæ diuinitus infusæ, maxime debuit manifestari in Christo. Est autem manifestatum in Daniele tempore suæ pueritiæ: secundum illud Daniel. 13. Suscitauit dominus spiritum pueri iunioris, cuius nomen Daniel. Ergo multo magis Christus in sua pueritia debuit baptizari, & docere.

¶ 4. Præterea, Baptismus Ioannis ordinatur ad baptismum Christi, sicut ad finem. Sed finis est prior in intentione & posterior in executione. Ergo vel Christus debuit primus à Ioanne baptizari, vel vltimus.

SED

SED contra est, quod dicitur Luc. 3. Factum est cum baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato, & orante: & infra, Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta.

RESPONDEO dicendum, quod Christus conuenienter fuit in trigesimo anno baptizatus. Primo quidem, quia Christus baptizabatur, quasi ex tunc incipiens docere & prædicare. Ad quod requiritur perfecta ætas: qualis est triginta annorum. Vnde legitur Genes. 41. quod triginta annorum erat Ioseph, quando accepit regimen Aegypti. Similiter etiam 2. Reg. 5. legitur de Dauid, quod triginta annorum erat cum regnare cœpisset. Ezechiel etiam in trigesimo anno cœpit prophetizare, vt habetur Ezech. 1. Secundo; quia sicut Chrys. dicit * super Matth. futurum erat, vt post baptismum Christi lex cessare inciperet. Et ideo hac ætate Christus ad baptismum venit, quæ potest omnia peccata suscipere: vt lege seruata, nullus dicat, quod ideo eam soluit, quia implere non potuit. Tertio, quia per hoc, quod Christus in ætate perfecta, baptizatur, datur intelligi, quod baptismus parit viros perfectos: secundum illud Ephes. 4. Donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Vnde & ipsa proprietas numeri ad hoc pertinere videtur: consurgit enim trigenarius numerus ex ductu ternarij in denarium. Per ternarium autem intelligitur fides Trinitatis, per denarium autem impletio mandatorum legis: & in his duobus perfectio vitæ Christianæ consistit.

ho. 10. nõ remote à prin. t. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Gregor. Nazian. * dicit, Christus non est baptizatus, quasi indigeret purgatione, nec quod aliquod illi immineret periculum differendo baptismum: sed cuiuis alij non in paruum redundat periculum, si exeat ex hac vita, non indutus veste incorruptionis, scilicet gratia. Et licet bonum sit post baptismum, baptismi munditiam custodire, potius tamen est (vt ipse dicit *) interdum paulisper maculari, quam gratia omnino carere.

in ora. in epiphan. Lumina, post med.

eod. loco.

Ad secundum dicendum, quod vtilitas, quæ à Christo prouenit hominibus, præcipue est per fidem, & humilitatem; ad quorum vtrumque valet, quod Christus in pueritia, vel adolescentia non cœpit docere, sed in perfecta ætate. Ad fidem quidem, quia per hoc apparet in eo vera natura humanitatis, quod per temporum incrementa corporaliter profecit: & ne huiusmodi profectus putaretur esse phantasticus, noluit sapien-

sapientiam suam, vel virtutem manifestare ante perfectam corporis ætatem. Ad humilitatem vero, ne ante perfectam ætatem aliquis præsumptuose prælationis gradum, & docendi officium assumat.

Ad tertium dicendum, quod Christus proponebatur hominibus in exemplum omnium. Et ideo oportuit in eo ostendi id quod competit omnibus secundum legem communem: vt scilicet in ætate perfecta doceret. Sed sicut Gregorius* Nazianzenus dicit, non est lex communis quod raro contingit, sicut nec vna hirundo ver facit. Aliquibus enim ex quadam speciali dispensatione, secundum diuinæ sapientiæ ordinem & rationem, concessum est præter legem communem, vt ante perfectam ætatem, officium vel præsidendi, vel docendi haberent: sicut Salomon, Daniel, & Hieremias. *loc. cit. in arg. 1.*

Ad quartum dicendum, quod Christus nec primus nec vltimus debuit à Ioanne baptizari: quia, vt Chrysostomus * dicit super Matth. Christus ad hoc baptizabatur, vt confirmaret prædicationem, & baptismum Ioannis; & vt testimonium acciperet à Ioanne. Non autem creditum fuisset testimonio Ioannis, nisi postquam fuerunt multi baptizati ab ipso. Et ideo non debuit primus à Ioanne baptizari. Similiter etiam nec vltimus: quia (sicut ipse ibidem subdit) sicut lux Solis non expectat occasum Luciferi, sed eo procedente egreditur, & suo lumine obscurat illius candorem: sic & Christus non expectauit, vt cursum suum Ioannes impleret, sed adhuc eo docente & baptizante apparuit. *hom. 4. in Matt. in oper. imp. cir. princ. illius t. 2.*

Art. 4. *Vtrum Christus debuerit in Iordane baptizari?* 217

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus non debuerit baptizari in Iordane. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed figura baptismi præcessit in transitu maris Rubri: vbi AEgyptij sunt submersi, sicut peccata delentur in baptismo. Ergo videtur, quod Christus magis debuerit baptizari in mari Rubro, quam in flumine Iordanis. *Matt. 3. col 4. fin.*

¶ 2. Præterea, Iordanis interpretatur descensus. Sed per baptismum aliquis ascendit magis, quam descendat: vnde etiam Matth. 3. dicitur, quod baptizatus Iesus confestim ascendit de aqua. Ergo videtur inconueniens fuisse, quod Christus in Iordane baptizaretur.

¶ 3. Præterea, Transeuntibus filiis Israel, aquæ Iordanis conuersæ sunt retrorsum, vt legitur Iosuæ 4. & sicut etiam in Psal. 113. dicitur. Sed illi qui baptizantur

zantur, non retrorsum, sed in antea progrediuntur. Non ergo fuit conueniens, quod Christus in Iordane baptizaretur.

SED contra est, quod dicitur Marci 1. Quod baptizatus est Iesus à Ioanne in Iordane.

¶ RESPONDEO dicendum, quod fluuius Iordanis fuit, per quem filij Israel in terram promissionis intrauerunt. Hoc autem habet baptismus Christi speciale præ omnibus baptismatibus, quod introducit in regnum Dei: quod per terram promissionis significatur. Vnde dicitur Ioannis 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Ad quod etiam pertinet, quod Helias diuisit aquas Iordanis, quando erat in curru igneo rapiendus in cœlum, vt dicitur 4. Reg. 2.; quia scilicet transeuntibus per aquam baptismi, per ignem Spiritus sancti patet aditus in cælum. Et ideo conueniens fuit, vt Christus in Iordane baptizaretur.

Ad primum ergo dicendum, quod transitus maris Rubri præfigurauit baptismum, quantum ad hoc, quod baptismus delet peccata. Sed transitus Iordanis quantum ad hoc, quod aperit ianuam regni cælestis: qui est principalior effectus baptismi, & per solum Christum impletus. Et ideo conuenientius fuit, quod Christus in Iordane, quam in mari baptizaretur.

Ad secundum dicendum, quod in baptismo est ascensus per profectum gratiæ, qui requirit descensum humilitatis: secundum illud Iac. 4. Humilibus autem dat gratiam. Et ad talem descensum referendum est nomen Iordanis.

Ad tertium dicendum, quod sicut August. dicit in serm. de Epiph. Sicut antea aquæ Iordanis retrorsum conuersæ fuerant, ita modo Christo baptizato retrorsum peccata conuersa sunt. Vel etiam per hoc significatur, quod contra descensum aquarum, benedictionum fluuius sursum ferebatur.

218 Art. 5. *Vtrum Christo baptizato, cœli debuerint aperiri?*

inf. q. 49. art. 5. 3. & 3. dist. 18. ar. 6. q. 1. 2. & d. 22. q. 3. a. 1. ad 4. & opusc. 3. c. 60. & 9.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod Christo baptizato non debuerint cœli aperiri. Illi enim aperiendi sunt cœli, qui indiget intrare in cœlum, quasi extra cœlum existens. Sed Christus semper erat in cælo, secundum illud Ioan. 3. Filius hominis, qui est in cœlo. Ergo videtur, quod non debuerint ei cœli aperiri.

¶ 2. Præterea, Apertio cælorum aut intelligitur spiritualiter, aut corporaliter. Sed non potest intelligi corporaliter: quia corpora cælestia sunt impassi-

bilia,

bilia, & infrangibilia, secundum illud Iob 37. Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi, quasi ære fusi sunt? Similiter etiam nec potest intelligi spiritualiter: quia ante oculos filij Dei cœli antea clausi non fuerant. Ergo videtur inconuenienter dici, quod baptizato Christo, aperti fuerint ei cœli.

¶ 3. Præterea, Fidelibus cœlum apertum est per Christi passionem, secundum illud Hebr. 10. Habemus fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi. Vnde etiam nec Christi baptismo baptizati, si qui ante eius passionem decesserint, cœlos intrare potuerunt. Ergo magis debuerunt aperiri cœli Christo patiente, quam eo baptizato.

SED contra est, quod dicitur Luc. 3. Iesu baptizato & orante, apertum est cœlum.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est*, Christus baptizari voluit, vt suo baptismo consecraret baptismum, quo nos baptizaremur. Et ideo in baptismo Christi ea demonstrari debuerunt, quæ pertinent ad efficaciam nostri baptismi. Circa quam tria sunt consideranda. Primo quidem principalis virtus, ex qua baptismus habet efficaciam: quæ quidem est virtus cœlestis. Et ideo baptizato Christo, apertum est cœlum, vt ostenderetur, quod de cætero cœlestis virtus baptismum sanctificaret. *art. 1. huius q.*

Secundo operatur ad efficaciam baptismi fides Ecclesiæ, & eius qui baptizatur: vnde & baptizati fidem profitentur; baptismus, fidei dicitur sacramentum. Per fidem autem inspicimus cœlestia, quæ sensum & rationem humanam excedunt. Et ad hoc significandum, Christo baptizato aperti sunt cœli,

Tertio, quia per baptismum Christi specialiter aperitur nobis introitus regni cœlestis: qui primo homini præclusus fuerat per peccatum*. Vnde baptizato Christo, aperti sunt cœli: vt ostenderetur, quod baptizatis patet via in cœlum. Post baptismum autem necessaria est homini iugis oratio, ad hoc quod cœlum introeat. Licet enim per baptismum remittantur peccata remanet tamen fomes peccati, nos impugnans interius; & mundus, & dæmones, qui impugnant exterius. Et ideo signanter dicitur Luc. 3. quod Iesu baptizato & orante, apertum est cœlum: quia scilicet fidelibus necessaria est oratio post baptismum. Vel vt detur intelligi, quod hoc ipsum quod per baptismum cœlum apperitur credentibus, est ex virtute orationis Christi. Vnde signanter Matth. 3. dicitur, quod apertum est ei cœlum, idest omnibus *Beda. 10 sup. Luc.*

propter

propter eum: sicut si Imperator alicui pro alio petenti dicat, Ecce, hoc beneficium non illi do, sed tibi, id est, propter te illi: vt Chrysos. dicit super Matt.*

Ho. 4. in Matth. à me. illius in op. imperf. to. 2. † ibid.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Chrysostom. dicit super Matth. † sicut Christus secundum dispensationem humanam baptizatus est, quamuis ipse propter se baptismo non indigeret: sic etiam secundum humanam dispensationem aperti sunt ei cœli: secundum autem naturam diuinam semper erat in cœlis.

* circa fi. commen. in 3. c. Mat. t. 9. Ho. 4. in Matt. in op. imper. circ. me. illius, to. 2

Ad secundum dicendum, quod sicut Hieronym. dicit super Matth. * cœli aperti sunt Christo baptizato, non reseratione elementorum, sed spiritualibus oculis: sicut & Ezechiel in principio voluminis sui cœlos apertos esse commemorat. Et hoc probat Chrysos. super Matth. † dicens, Quod si ipsa creatura, scilicet cœlorum, rupta fuisset, non dixisset, aperti sunt ei: quia quod corporaliter aperitur, omnibus est apertum. Vnde etiam Marci primo expresse dicitur, quod Iesus statim ascendens de aqua, vidit apertos cœlos; quasi ipsa apertio cœlorum ad visionem Christi referatur. Quod quidem aliqui referunt ad visionem corporalem, dicentes quod circa Christum baptizatum tantus splendor fulsit in baptismo, vt viderentur cœli aperti. Potest etiam referri ad imaginariam visionem, per quem modum Ezechiel vidit cœlos apertos. Formabatur enim ex virtute diuina, & voluntate rationis, talis visio in imaginatione Christi, ad designandum, quod per baptismum, cœli aditus hominibus aperitur. Potest etiam & ad visionem intellectualem referri, prout scilicet Christus vidit iam baptismo sanctificato, apertum esse cœlum hominibus: quod tamen etiam ante viderat esse fiendum.

Ad tertium dicendum, quod per passionem Christi aperitur cœlum omnibus, sicut per causam communem apertionis cœlorum. Oportet tamen hanc causam communem apertionis cœlorum, singulis applicari ad hoc, quod cœlum introeant: quod quidem fit per baptismum; secundum illud Roman. 6. Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Et ideo potius fit mentio de apertione cœlorum in baptismo, quam in passione Christi.

* Ibib.

Vel sicut Chrysostom. dicit super Matth. * baptizato Christo, cœli tantum sunt ei aperti: postquam vero tyrannum vicit per crucem, quia non erant necessariæ portæ cœlo, nunquam claudendo, non dicunt Angeli, Aperite portas, iam enim erant apertæ: sed, Tollite portas. Per quod dat intelligere Chrysos. quod

obstacu

obstacula, quibus prius obsistentibus animæ defunctorum introire non poterant cælos sunt totaliter per passionem Christi ablata: sed in baptismo Christi sunt aperta, quasi manifestata iam via, per quam homines erant in cælum intraturi.

Art. 6. *Vtrum conuenienter Spiritus sanctus super Christum baptizatum descenderit in specie columbæ?* 219

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter Spiritus sanctus super Christum baptizatum dicatur descendisse in specie columbæ. Spiritus enim sanctus habitat in homine per gratiam. Sed in homine Christo fuit plenitudo gratiæ à principio suæ conceptionis, quo fuit vnigenitus à Patre: vt ex supra dictis patet *. Non ergo debuit Spiritus sanctus ad eum mitti in baptismo. *Inf. q. 46 a. 4. 2. & opusc. 60 c. 9.* *q. 34. a. 4*

¶ 2. Præterea, Christus dicitur in mundum descendisse per mysterium Incarnationis, quando exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens. Sed Spiritus sanctus non est incarnatus. Ergo inconuenienter dicitur, quod Spiritus sanctus descenderit super eum.

¶ 3. Præterea, In baptismo Christi ostendi debuit, sicut in quodam exemplari id quod fit in nostro baptismo. Sed in nostro baptismo non fit aliqua missio visibilis Spiritus sancti. Ergo nec in baptismo Christi debuit fieri visibilis missio Spiritus sancti.

¶ 4. Præterea, Spiritus sanctus à Christo in omnes alios deriuatur, secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed super Apostolos Spiritus sanctus descendit, non in specie columbæ, sed in specie ignis. Ergo nec super Christum debuisset descendere in specie columbæ, sed in specie ignis.

SED contra est, quod dicitur Luc. 3. descendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut columba in ipsum.

RESPONDEO dicendum, quod hoc quod circa Christum factum est in eius baptismo (sicut Chrysost. dicit super Matt. *) pertinet ad mysterium omnium, qui postmodum fuerant baptizandi. Omnes autem qui baptismo Christi baptizantur, Spiritum sanctum recipiunt, nisi ficti accedant, secundum illud Matt. 3. Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto. Et ideo conueniens fuit, vt super Christum baptizatum Spiritus sanctus descenderet. *hom. 4. in Matt. in op. impe. à medio præcipue tom. 1.*

Ad primum ergo dicendum, quod sicut August. dicit * 15. de Trin. absurdissimum est dicere, quod Christus cum iam triginta esset annorum, acceperit ** lib. 15. c. 26. à med. t. 3.*

Spiritum sanctum: sed venit ad baptismum, sicut sine peccato, ita non sine Spiritu sancto. Si enim de Ioanne scriptum est, quod Spiritu sancto replebitur ab vtero matris suæ: quid de homine Christo dicendum est, cuius carnis ipsa conceptio non carnalis, sed spiritualis fuit? Tunc ergo, id est in baptismo, corpus suum, id est Ecclesiam, præfigurare dignatus est, in qua baptizati præcipue accipiunt Spiritum sanctum.

Lib. 2. c. 6. tom. 3. Ad secundum dicendum, quod sicut Aug. dicit * in 2. de Trin. Spiritus sanctus descendisse dicitur super Christum corporali specie, sicut columba: non quia ipsa substantia Spiritus sancti videretur, quæ est inuisibilis; neque ita quod illa visibilis creatura in vnitatem personæ diuinæ assumeretur: neque enim dicitur, quod Spiritus sanctus sit columba, sicut dicitur, quod filius Dei est homo ratione vnionis. Neque etiam hoc modo Spiritus sanctus visus est in specie columbæ, sicut Ioannes vidit agnum occisum in Apocalypsi: vt habetur Apocalyp. 2. Illa enim visio facta fuit in Spiritu per spirituales imagines corporum: de illa vero columba nullus vnquam dubitauit, quin oculis visa sit. Nec etiam hoc modo in specie columbæ Spiritus sanctus apparuit, sicut dicitur 1. ad Corin. 10. Petra autem erat Christus. Illa enim petra iam erat in creatura, & per significationis modum nuncupata est nomine Christi, quem significabat: illa autem columba ad hoc tantum significandum repente extitit, & postea cessauit, sicut flamma, quæ in rubo apparuit Moysi.

Dicitur ergo Spiritus sanctus descendisse super Christum, non ratione vnionis ad columbam: sed vel ratione ipsius columbæ significantis Spiritum sanctum, quæ descendendo super Christum venit. Vel etiam ratione spiritualis gratiæ, quæ à Deo per modum cuiusdam descensus in creaturam deriuatur, secundum illud Iacob. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est descendens à Patre luminum.

Ho. 12. in Mat. ante me. t. 2 Ad tertium dicendum, quod sicut Chrysostom. dicit * super Matt. In principiis spiritualium rerum semper sensibiles apparent visiones, propter eos qui nullam intelligentiam incorporalis naturæ suscipere possunt: vt si postea non fiant, ex his quæ semel facta sunt, recipiant fidem. Et ideo circa Christum baptizatum corporali specie Spiritus sanctus visibiliter descendit: vt super omnes baptizatos, inuisibiliter postea credatur descendere.

Ad

Ad quartum dicendum, quod Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ apparuit ſuper Chriſtum baptizatum, propter tria. Primo quidem propter diſpoſitionem quæ requiritur in baptizato, vt ſcilicet non fictus accedat: quia ſicut dicitur Sapien. 1. Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum. Columba autem eſt animal ſimplex, aſtutia & dolo carens: vnde dicitur Matth. 10. Eſtote ſimplices ſicut columbæ. Secundo ad deſignandum ſeptem dona Spiritus ſancti, quæ columba ſuis proprietatibus ſignificat. Columba enim ſecus fluenta habitat, vt inde viſo accipitre, mergat ſe, & euadat: quod pertinet ad donum ſapientiæ, per quam ſancti ſecus Scripturæ diuinæ fluenta reſident, vt incurſum diaboli euadant. Item columba meliora grana eligit: quod pertinet ad donum ſcientiæ, qua Sancti ſententias ſanas, quibus paſcantur, eligunt. Item columba alienos pullos nutrit: quod pertinet ad donum conſilij, quo ſancti homines, qui fuerunt pulli, id eſt, imitatores diaboli, doctrina nutriunt & exemplo. Item columba non lacerat roſtro: quod pertinet ad donum intellectus, quo ſancti bonas ſententias, lacerando non peruertunt, hæreticorum more. Item columba felle caret: quod pertinet ad donum pietatis, per quam ſancti ira irrationabili carent. Item columba in cauernis petræ nidificat: quod pertinet ad donum fortitudinis, qua ſancti in plagis mortis Chriſti, qui eſt petra firma, nidum ponunt, ideſt, ſuum refugium & ſpem. Item columba gemitum pro cantu habet: quod pertinet ad donum timoris, quo ſancti delectantur in gemitu pro peccatis. Tertio apparuit Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ, propter effectum proprium baptiſmi, qui eſt remiſsio peccatorum, & reconciliatio ad Deum. Columba enim eſt animal manſuetum. Et ideo ſicut Chryſoſtomus dicit ſuper Matth. * in diluuio apparuit hoc animal ramum ferens oliuæ, & communem orbis terrarum tranquillitatem annuntians: & nunc etiam columba apparet in baptiſmo, liberatorem nobis demonſtrans. Quarto apparuit Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ ſuper Dominum baptizatum, ad deſignandum communem effectum baptiſmi, qui eſt coniunctio Eccleſiaſticæ vnitatis. Vnde dicitur Epheſior. 5. quod Chriſtus tradidit ſemetipſum vt exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, lauans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Et ideo conuenienter Spiritus ſanctus in baptiſmo demonſtratus eſt in ſpecie columbæ,

Ho. 12. in Mat. parum ante med. tom. 2.

S 2 quæ

quæ est animal amicabile & gregale : vnde & Cantic. 5. dicitur de Ecclesia, Vna est columba mea. Super Apostolos autem in specie ignis Spiritus sanctus descendit, propter duo. Primo quidem ad ostendendum feruorem, quo corda eorum erant commouenda, ad hoc quod Christum vbique inter pressuras prædicarent : & ideo etiam in igneis linguis apparuit. Vnde Augustin. dicit super Ioan. * Duobus modis ostendit visibiliter Dominus Spiritum sanctum, scilicet per columbam super Dominum baptizatum, & per ignem super discipulos congregatos : ibi simplicitas, hic feruor ostenditur. Ergo ne per Spiritum sanctificati dolum habeant, in columba demonstratus est : & ne simplicitas frigida remaneat, in igne demonstratus est. Nec te moueat, quia linguæ diuisæ sunt : vnitatem in columba cognosce. Secundo, quia sicut Chrysostom. dicit, cum oportebat delictis ignoscere (quod fit in baptismo) mansuetudo necessaria erat, quæ demonstratur in columba : sed vbi adepti sumus gratiam, restat iudicij tempus, quod significatur per ignem.

Trac.6. in Ioan. aliquantulum à prin.t.9

210 Art.7 *Vtrum illa columba, in qua apparuit Spiritus sanctus, fuerit verum animal?*

Io.1.lib.20 col.2. & op.60. cap.9.

AD septimum sic proceditur. Videtur, quod illa columba, in qua Spiritus sanctus apparuit, non fuerit verum animal. Illud enim videtur specie tenus apparere, quod secundum similitudinem apparet. Sed Luc.3. dicitur, quod descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Non ergo fuit vera columba, sed quædam similitudo columbæ.

¶ 2. Præterea, Sicut natura nihil facit frustra : ita nec Deus, vt dicitur in 1. de cœlo *. Sed cum columba illa non aduenerit nisi vt aliquid significaret, atque præteriret (vt Aug. dicit in 2. de Trin.†) frustra fuisset vera columba : quia hoc ipsum fieri poterat per columbæ similitudinem. Non ergo illa columba fuit verum animal.

lib.1. de cal.te.32 tom.2. †c.6. in fin.t.3.

¶ 3. Præterea, Proprietates cuiuslibet rei ducunt in cognitionem naturæ illius rei. Si ergo fuisset illa columba verum animal, proprietates columbæ significassent naturam veri animal, non autem effectus Spiritus sancti. Non ergo videtur, quod illa columba fuerit verum animal.

cap.22. à med.t.3.

SED contra est, quod Augustin. dicit * in lib. de agone Christiano, Neque hoc ita dicimus, vt dominum Iesum Christum dicamus solum verum corpus habuisse, Spiritum autem sanctum fallaciter apparuisse oculis hominũ : sed ambo illa corpora vera esse credimus.

RE

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est *) non decebat vt filius Dei, qui est veritas q.5.a.1.
Patris, aliqua fictione vteretur: & ideo non phantasticum, sed verum corpus accepit. Et quia Spiritus sanctus dicitur spiritus veritatis, vt patet Ioan. 16. Ideo etiam ipse veram columbam formauit, in qua appareret, licet non assumeret ipsam in vnitatem personæ. Vnde post prædicta verba August. * subdit, Sicut non Eo.lib.de
oportebat vt homines falleret filius Dei, sic etiam non ago.Chri-
oportebat vt falleret Spiritus sanctus. Sed omnipo- stiano, c.
tenti Deo, qui vniuersam creaturam ex nihilo fabri- 22. post
cauit, non erat difficile, verum corpus columbæ sine med. t.3.
aliarum columbarum ministerio figurare: sicut non fuit ei difficile verum corpus in vtero Mariæ sine virili semine fabricare, cum creatura corporea, & in visceribus fœminæ ad formandum hominem, & in ipso mundo ad formandum columbam, imperio Domini voluntatique seruiret.

Ad primum ergo dicendum, quod Spiritus sanctus dicitur descendisse in specie, vel similitudine columbæ; non ad excludendam veritatem columbæ, sed ad ostendendum quod ipse non apparuit in specie suæ substantiæ.

Ad secundum dicendum, quod non fuit superfluum formare veram columbam, vt in ea Spiritus sanctus appareret: quia per ipsam veritatem columbæ, significatur veritas Spiritus sancti, & effectuum eius.

Ad tertium dicendum, quod proprietates columbæ eodem modo ducunt ad significandum naturam columbæ, & ad significandos effectus Spiritus sancti. Per hoc enim, quod columba habet tales proprietates, ostenditur quod columba significat Spiritum sanctum.

Art. 8. *Vtrum conuenienter Christo baptizato fuerit vox Patris audita, filium protestantis?* 221

AD octauum sic proceditur. Videtur, quod incon- Inf.q.45.
uenienter Christo baptizato fuerit vox Patris a.4.& q.
audita, Filium protestantis. Filius enim & Spiritus 66.art.6.
sanctus secundum hoc quod sensibiliter apparuerunt, co.& op.
dicuntur visibiliter esse missi. Sed Patri non conuenit 60.c.9.
mitti, vt patet per August.* in 2. de Trinit. Ergo etiam * lib.2.de
nec apparere. trin.c.12.

¶ 2. Præterea, Vox est significatiua verbi in corde in fin.t.3.
concepti. Sed Pater non est verbum. Ergo inconuenienter manifestatur in voce.

¶ 3. Præterea, Homo Christus non incepit esse filius Dei in baptismo, sicut quidam hæretici putauerunt, sed à principio suæ conceptionis fuit filius Dei.

Magis ergo in natiuitate debuit vox Patris protestari Christi diuinitatem, quam in eius baptismo.

SED contra est, quod Matth. 3. dicitur, Ecce vox de cælis dicens, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est *) in baptismo Christi, qui fuit exemplar nostri baptismi, demonstrari debuit quod in nostro baptismo perficitur. Baptismus autem quo baptizantur fideles, consecratur in inuocatione & virtute Trinitatis, secundum illud Matth. vlt. Euntes, docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Et ideo in baptismo Christi, vt Hieronymus * dicit, mysterium Trinitatis demonstratur. Dominus enim in natura humana baptizatur, Spiritus sanctus descendit in specie columbæ, Patris vox testimonium Filio perhibentis auditur. Et ideo conueniens fuit, vt in illo baptismo Pater declararetur in voce.

art. 6. huius quæst.

in comment. 3. c. Matt. circa fin. tom. 9.

Ad primum ergo dicendum, quod missio visibilis addit aliquid supra apparitionem, scilicet auctoritatem mittentis. Et ideo Filius & Spiritus sanctus qui sunt ab alio, dicuntur mitti visibiliter, & non solum apparere. Pater autem, qui non est ab alio, apparere quidem potest, visibiliter autem mitti non potest.

Ad secundum dicendum, quod Pater non demonstratur in voce, nisi sicut actor vocis, vel loquens per vocem. Et quia proprium est Patri, producere verbum, quod est dicere vel loqui: ideo conuenientissime Pater per vocem manifestatus est, quæ significat verbum. Vnde & ipsa vox à Patre emissa, filiationem verbi protestatur. Et sicut species columbæ, in qua demonstratus est Spiritus sanctus, non est ipsa natura Spiritus sancti; nec species hominis, in qua demonstratus est ipse Filius, est ipsa natura filij Dei: ita etiam ipsa vox non pertinet ad naturam verbi vel Patris loquentis. Vnde Ioan. 5. Dominus dicit, Neque vocem eius, id est Patris vnquam audistis, neque speciem eius vidistis. Per quod (sicut Chrysostomus * dicit super Ioan.) paulatim eos in Philosophicum dogma inducens, ostendit quoniam neque vox circa Deum est, neque species; sed superior est & figuris & loquelis talibus. Et sicut columbam, & etiam humanam naturam à Christo assumptam tota Trinitas operata est, ita etiam & formationem vocis. Sed tamen in voce declaratur solus Pater, vt loquens, sicut naturam humanam solus Filius assumpsit, & sicut in columba

hom. 39. in Ioan. à med. tom. 3.

lumba

lumba solus Spiritus sanctus demonstratus est: vt patet per August.* lib. de Fide ad Petrum. c. 9. circa princ. t. 3.

Ad tertium dicendum, quod diuinitas Christi non debuit omnibus in eius natiuitate manifestari: sed magis occultari in defectibus infantilis ætatis. Sed quando iam peruenit ad perfectam ætatem, in qua oportebat eum docere, & miracula facere, & homines ad se conuertere: tunc testimonio Patris erat eius diuinitas manifestanda, vt eius doctrina credibilior fieret: vnde & ipse dicit Ioan. 5. Qui misit me Pater, ipse testimonium perhibet de me. Et hoc præcipue in baptismo, per quem homines renascuntur in filios Dei adoptiuos. Filij autem Dei adoptiui instituuntur ad similitudinem filij naturalis, secundum illud Roman. 8. Quos præsciuit, hos & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui. Vnde Hilarius dicit super Matth. * quod super Iesum baptizatum descendit Spiritus sanctus, & vox Patris audita est, dicentis, Hic est filius meus dilectus: vt ex his, quæ consummabantur in Christo, cognosceremus, post aquæ lauacrum, & de cœlestibus portis sanctum in nos Spiritum inuolare, & paternæ vocis adoptione, Dei filios fieri. Can. 2. in Matth. circ. fin.

QVAESTIO XL.

De modo conuersationis Christi, in quatuor articulos diuisa.

CONsequenter post ea quæ pertinent ad ingressum Christi in mundum, vel ad eius principium, considerandum restat de his quæ pertinent ad progressum ipsius.

¶ Et primo considerandum est de modo conuersationis ipsius: secundo, de tentatione eius; tertio, de doctrina: quarto, de miraculis.

CIRCA primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus debuerit solitariam vitam ducere, an inter homines conuersari?

¶ Secundo, vtrum debuerit austeram vitam ducere in cibo & potu & vestitu, an cum aliis communem?

¶ Tertio, vtrum debuerit abiecte viuere in hoc mundo, an in diuitiis & honore? 222

¶ Quarto, vtrum debuerit secundum legem viuere? Inf art. 2.

Art. 1. *Vtrum conueniens fuerit, Christum inter homines conuersari?* cor. & ad 3. & 2. 2.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christus non debuerit inter homines conuersari, q. 55. art. 6. cor. 5.

 sed

ſed ſolitariam vitam agere. Oportebat enim, quod Chriſtus ſua conuerſatione non ſolum ſe hominem oſtenderet eſſe, ſed etiam Deum. Sed Deum non conuenit cum hominibus conuerſari; dicitur enim Dan. 2. Exceptis diis, quorum non eſt cum hominibus conuerſatio. Et Philoſoph. dicit * in 1. Politicæ, quod ille qui ſolitarius viuit, aut eſt beſtia, ſi ſcilicet propter ſæuitiam hoc faciat: aut eſt Deus, ſi hoc faciat propter contemplandam veritatem. Ergo videtur, quod non fuerit conueniens Chriſtum inter homines conuerſari.

lib. 1. c. 2. à med. tom. 5.

¶ 2. Præterea, Chriſtus dum in carne mortali vixit, debuit perfectiſsimam vitam ducere. Perfectiſſima autem vita eſt contemplatiua, vt in Secunda parte habitum eſt *. Ad vitam autem contemplatiuam maxime competit ſolitudo: ſecundum illud Oſeæ 2. Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor eius. Ergo videtur, quod Chriſtus debuerit ſolitariam vitam ducere.

2. 2. quæſt. 182. a. 4.

¶ 3. Præterea, Conuerſatio Chriſti debuit eſſe vniformis: quia ſemper in eo debuit apparere id quod optimum eſt. Sed quandoque Chriſtus ſolitaria loca quærebat, turbas declinans. Vnde Remigius dicit ſuper Matthæum, Tria refugia legitur Dominus habuiſſe, nauim, montem, & deſertum: ad quorum alterum quotieſcumque à turbis comprimebatur, conſcendebat. Ergo & ſemper debuit ſolitariam vitam agere.

SED contra eſt, quod dicitur Baruch. 3. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt.

RESPONDEO dicendum, quod conuerſatio Chriſti talis debuit eſſe, vt conueniret fini Incarnationis, ſecundum quam venit in mundum. Venit autem in mundum, primo quidem ad manifeſtandum veritatem, ſicut ipſe dicit Ioan. 18. In hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati. Et ideo non debebat ſe occultare, vitam ſolitariam agens: ſed in publicum procedere, publice prædicando. Vnde Luc. 4. dixit illis, qui volebant eum detinere: Quia & aliis ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei, quia ideo miſſus ſum. Secundo venit ad hoc, vt homines à peccato liberaret: ſecundum illud primæ ad Timoth. 1. Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum, peccatores ſaluos facere. Et ideo vt Chryſoſtomus dicit, licet in eodem loco manendo, poſſet Chriſtus ad ſe omnes attrahere, vt eius prædicationem audirent: non tamen hoc fecit,

prǽbens

præbens nobis exemplum, vt perambulemus & requiramus pereuntem: sicut pastor ouem perditam, & medicus accedit ad infirmum. Tertio venit, vt per ipsum habeamus accessum ad Deum, vt dicitur Roman. 5. & ideo familiariter cum hominibus conuersando, conueniens fuit, vt omnibus fiduciam daret ad se accedendi. Vnde dicitur Matt. 9. Factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes discumbebant cum Iesu & discipulis eius. Quod exponens Hieron. dicit *, Videbant publicanum à peccatis ad meliora conuersum, locum inuenisse pœnitentiæ: & ob id etiam ipsi non desperant salutem. *In cap. 9. Mat. t. 9.*

Ad primum ergo dicendum, quod Christus per humanitatem suam, voluit manifestare diuinitatem. Et ideo conuersando cum homibus (quod est proprium hominis) manifestauit omnibus suam diuinitatem, prædicando, & miracula faciendo, & innocenter & iuste inter homines conuersando.

Ad secundum dcendum, quod (sicut in secunda parte dictum est *) vita contemplatiua simpliciter est melior quam actiua, quæ occupatur circa corporales actus. Sed vita actiua, secundum quam aliquis prædicando, & docendo, contemplata aliis tradit, est perfectior, quam vita, quæ solum contemplatur: quia talis vita præsupponit abundantiam contemplationis. Et ideo Christus talem vitam elegit. *2. 2. q. 182 ar. 4. & q. 188. ar. 6.*

Ad tertium dicendum, quod actio Christi fuit nostra instructio. Et ideo vt daret exemplum prædicatoribus, quod non semper se darent in publicum: quandoque Dominus se à turbis retraxit. Quod quidem legitur fecisse propter tria. Quandoque quidem propter corporalem quietem. Vnde Marci 6. dicitur, quod Dominus dixit discipulis, Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum: erant enim qui veniebant & redibant, multi; & nec spatium manducandi habebant. Quandoque vero causa orationis. Vnde dicitur Lucæ 6. Factum est in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Vbi ait Ambros. * quod ad præcepta virtutis suo nos informat exemplo. Quandoq; vero, vt doceret fauorem humanum vitare. Vnde super illud Matt. 5. Videns Iesus turbas, ascendit in montem: dicit Chrysos. † Per hoc, quod non in ciuitate & foro, sed in monte & solitudine sedit, erudiuit nos, nihil ad ostentationem facere, & à tumultibus abscedere: & maxime cum de necessariis disputare oportet.

** lib 5. in Luc. c. cuius titulus est: de oratione Iesu in mōte, ante med.*
† hom. 15 in Matt. cir prin. tom. 2.

223 Art. 2. *Vtrum Christus austeram vitam in hoc mundo ducere debuerit?*

inf. q. 41. a. 4. ad 1. AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus debuerit austeram vitam ducere in hoc mundo. Christus enim multo magis prædicauit perfectionem vitæ, quam Ioannes. Sed Ioannes austeram vitam duxit, vt suo exemplo homines ad perfectionem vitæ prouocaret: dicitur enim Matt. 3. quod ipse Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos, esca autem eius erat locustæ & mel syluestre. Quod exponens Chrys. dicit *, Erat mirabile, in humano corpore tantam patientiam videre: quod & Iudæos magis attrahebat. Ergo videtur quod multo magis Christum decuerit austeritas vitæ. *ho. 10. in Matt. ante med. tom. 2.*

¶ 2. Præterea, Abstinentia ad continentiam ordinatur: dicitur enim Oseæ 4. Comedent & non saturabuntur: fornicati sunt, & non cessauerunt. Sed Christus continentiam in se seruauit, & aliis seruandam proposuit, cum dixit Matth. 19. Sunt eunuchi, qui se castrauerunt propter regnum cœlorum: qui potest capere capiat. Ergo videtur, quod Christus in se, & in suis discipulis austeritatem vitæ seruare debuerit.

¶ 3. Præterea, Ridiculum videtur, vt aliquis districtiorem vitam incipiat, & ab ea in laxiorem reuertatur: potest enim dici contra eum quod habetur Luc. 14. Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. Christus autem districtissimam vitam incepit post baptismum, manens in deserto, & ieiunans quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Ergo videtur non fuisse congruum, quod post tantam vitæ districtionem ad communem vitam rediret.

SED contra est, quod dicitur Matth. 11. Venit Filius hominis manducans & bibens.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est *) congruum erat Incarnationis fini, vt Christus non ageret solitariam vitam, sed cum hominibus conuersaretur. Qui autem cum aliquibus conuersatur, conuenientissimum est, vt se eis in conuersatione conformet, secundum illud Apostoli 1. ad Corinth. 9. Omnibus omnia factus sum. Et ideo conuenientissimum fuit, vt Christus in cibo & potu communiter se sicut alij haberet. Vnde August. dicit contra Faustum *, quod Ioannes dictus est, non manducans neque bibens: quia illo victu quo Iudæi vtebantur, non vtebatur. Hoc ergo nisi Dominus vteretur, *art. præc.* *lib. 16. c. 30. ante me. to. 6.*

retur, non in eius comparatione, manducans, bibensque diceretur.

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus in sua conuersatione exemplum perfectionis dedit in omnibus, quæ per se pertinent ad salutem. Ipsa autem abstinentia cibi & potus, non per se pertinent ad salutem, secundum illud Rom 14. Non est regnum Dei esca & potus. Et Aug. * dicit in lib. de quæst. Euang. exponens illud Matt. 11. Iustificata est sapientia à filiis suis: quia scilicet sancti Apostoli intellexerunt regnum Dei non esse in esca & potu, sed in æquanimitate tolerandi: quos nec copia subleuat, nec deprimit egestas. Et in 3. * de doctr. Christiana dicit, quod in omnibus talibus non vsus rerum, sed libido vtentis in culpa est. Vtraque autem vita est licita & laudabilis: vt scilicet à communi consortio hominum segregatus, abstinentiam seruet; & vt in societate aliorum positus, communi vita vtatur. Et ideo Dominus voluit vtriusque vitæ exemplum dare hominibus. Ioannes autem (sicut Chrys. dicit super Matth.) nihil plus ostendit præter vitam, & iustitiam: Christus autem & à miraculis testimonium habebat. Dimittens ergo Ioannem ieiunio fulgere, ipse contraria incessit via, ad mensam intrans Publicanorum, & manducans & bibens.

l. 2. c. 11. ante me. tom. 4.

l. 3 c. 12. parum à pri. to. 3.

Ad secundum dicendum, quod sicut alij homines per abstinentiam consequuntur virtutem continendi, ita etiam Christus in se, & in suis discipulis per virtutem suæ diuinitatis carnem comprimebat. Vnde sicut Matth. 9. dicitur, Pharisæi, & discipuli Ioannis ieiunabant, non autem discipuli Christi. Quod exponens Beda * dicit, quod Ioannes vinum, & siceram non bibit: quia ille abstinentia meritum auget, cui potentia nulla inerat naturæ. Dominus autem, cui naturaliter suppetebat delicta donare, cur eos declinaret, quos abstinentibus poterat reddere puriores?

**sup. illud Marci 2. Quare discipuli tui non ieiunāt? Est c. 12. secundum or. Beda, tom. 2. Idem habet Amb. l. 1. de incar. c. de Maria conf.*

Ad tertium dicendum, quod sicut Chrysostom. † dicit super Matth. Vt discas quam magnum bonum est ieiunium, & quale scutum est aduersus diabolum, & quoniam post baptismum non lasciuiæ, sed ieiunio intendere oportet: & ipse ieiunauit, non eo indigens, sed nos instruens. Non autem vltra processit ieiunando, quam Moyses & Helias, ne incredibilis videretur carnis assumptio. Secundum mysterium autem, vt Gregorius * dicit, quadragenarius numerus exemplo Christi in ieiunio custoditur: quia virtus decalogi per libros quatuor sancti Euangelij

† ho. 13. in Mat. nō remote à prin. tom 2.

** ho. 16. in euang. post me. illius.*

impletur: denarius enim quater ductus, in quadragenarium surgit. Vel quia in hoc mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus: per cuius voluptates, præceptis dominicis contrahimus, quæ per decalogum sunt accepta. Vel secundum Aug. * in lib. 83. Quæstionum, Omnis sapientiæ disciplina est Creatorem, creaturamque cognoscere. Creator est Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Creatura vero partim est inuisibilis, sicut anima, cui ternarius numerus attribuitur: diligere enim Deum tripliciter iubemur, Ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente. Partim visibilis, sicut corpus, cui quaternarius debetur, propter calidum, humidum, frigidum, & siccum. Denarius ergo numerus, qui totam insinuat disciplinam, quater ductus, id est numero qui corpori tribuitur, multiplicatus, quadragenarium conficit numerum. Et ideo tenpus quo ingemiscimus, & dolemus, quadragenario numero celebratur. Nec tamen incongruum fuit, vt Christus post ieiunium, & desertum, ad communem vitam rediret: hoc enim conuenit vitæ, secundum quam aliquis contemplata aliis tradit, quam Christus dicitur assumpsisse, vt primo contemplationi vacet, & postea ad publicum actionis descendat, aliis conuiuendo. Vnde & Beda dicit super Marcum *, Ieiunauit Christus, ne præceptum declinares: manducauit cum peccatoribus, vt gratiam cernens, agnosceres potestatem.

q. 81. in pri. to. 4.

** Id habet formal. Ambr. l. 2. in Lu. in cap. de Maria turbata cōsolatione, non remote à pri. to. 5.*

224

Art. 3. *Vtrum Christus in hoc mundo debuerit pauperem vitam ducere?*

4. cont. c. 35. ad 10. 2. & op. 18. c. 15. & op. 20. l. 3. c. 15.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus in hoc mundo non debuerit pauperem vitam ducere. Christus enim debuit eligibilissimam vitam assumere. Sed eligibilissima vita est quæ est mediocris inter diuitias, & paupertatem: dicitur enim Prou. 30. Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo necessaria. Ergo Christus non debuit pauperem vitam ducere, sed moderatam.

¶ 2. Præterea, Exteriores diuitiæ ad vsum corporis ordinantur, quantum ad victum & vestitum. Sed Christus in victu & vestitu communem vitam duxit, secundum modum aliorum, quibus conuiuebat. Ergo videtur, quod in diuitiis, & paupertate communem modum viuendi seruare debuerit, & non vti maxima paupertate.

¶ 3. Præterea, Christus maxime homines inuitavit ad exemplum humilitatis: secundum illud Matt. 11. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.

Sed humilitas maxime commendatur in diuitibus. Vnde dicitur 1. ad Tim. vlt. Diuitibus huius seculi præcipe, non altum sapere. Ergo videtur, quod Christus non debuerit ducere pauperem vitam.

SED contra est, quod dicitur Matth. 8. Filius hominis non habet vbi caput reclinet: quasi dicat, secundum Hieron. * Cur me propter diuitias, & seculi lucra cupis sequi, cum tantæ sim paupertatis, vt nec hospitiolum quidem habeam, & tecto vtar non meo? Et super illud Matth. 17. Vt non scandalizemus eos, vade ad mare: dicit Hieron. †, Hoc simpliciter intellectum ædificat auditorem, dum audit tantæ Dominum fuisse paupertatis, vt vnde tributa pro se, & Apostolo redderet, non haberet.

in illud Matt. 8. Accedēs vnus scriba, ait illi, to. 9.

† cir. cōmen ad c. 17. Mattom. 9.

RESPONDEO dicendum, quod Christum decuit in hoc mundo pauperum vitam ducere. Primo quidem: quia hoc erat congruum prædicationis officio, propter quod venisse se, dicit Marc. 1. Eamus in proximos vicos, & ciuitates, vt & ibi prædicem: ad hoc enim veni. Oportet autem prædicatores verbi Dei, vt omnino vacent prædicationi, omnino à secularium rerum cura esse absolutos: quod facere non possunt qui diuitias possident. Vnde & ipse Dominus Apostolos ad prædicandum mittens, dicit eis Matth. 10. Nolite possidere aurum, neque argentum. Et ipsi Apostoli dicunt Act. 6. Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Secundo, quia sicut mortem corporalem assumpsit, vt nobis vitam largiretur spiritualem: ita corporalem paupertatem sustinuit, vt nobis diuitias spirituales largiretur: secundum illud 2. ad Corinth. 8. Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, vt illius inopia vos diuites essetis. Tertio, ne si diuitias haberet, cupiditati eius prædicatio adscriberetur. Vnde Hieronym. * dicit super Matthæum, quod si discipuli eius diuitias habuissent, viderentur non causa salutis hominum, sed causa lucri prædicare: & eadem ratio est de Christo. Quarto, vt tanto maior virtus diuinitatis eius ostenderetur, quanto per paupertatem videbatur abiectior. Vnde dicitur in quodam sermone Ephesini Concilij, Omnia paupera, & vilia elegit, omnia mediocria & plurimis obscura, vt diuinitas cognosceretur orbem transformasse terrarum: propterea pauperculam elegit matrem, pauperiorem patriam, egens fuit pecuniis: & hoc tibi exponit præsepe.

In illud Mat 10. Nolite possidere aurum, tom. 9.

Ad primum ergo dicendum, quod superabundantia diuitiarum, & mendicitas, vitanda videntur ab his

qui

qui volunt viuere secundum virtutem, in quantum sunt occasiones peccandi. Abundantia namque diuitiarum est superbiendi occasio: mendicitas autem est occasio furandi, & mentiendi, aut etiam periurandi. Quia vero Christus peccati capax non erat, propter hanc causam, ex qua Salomon hoc vitabat, Christo vitanda non erant. Neque tamen quælibet mendicitas est furandi, & periurandi occasio, vt ibidem Salomon subdere videtur: sed sola illa, quæ est contraria voluntati, ad quam vitandam homo furatur, & periurat. Sed paupertas voluntaria hoc periculum non habet: & talem paupertatem Christus elegit.

Ad secundum dicendum, quod communi vita vti, quantum ad victum & vestitum, potest aliquis non solum diuitias possidendo, sed etiam à mulieribus, & diuitibus necessaria accipiendo. Quod etiam circa Christum factum est: dicitur enim Lucæ 8. quod mulieres quædam sequebantur Christum, quæ ministrabant ei de facultatibus suis. Vt enim Hieron. * dicit contra Vigilantium, Consuetudinis Iudaicæ fuit, nec ducebatur in culpam more gentis antiquo, vt mulieres de substantia sua victum atque vestitum præceptoribus suis ministrarent. Sed quia hoc scandalum facere poterat in nationibus, Paulus se abiecisse commemorat. Sic ergo communis victus poterat esse sine solicitudine impediente prædicationis officium: non autem diuitiarum possessio.

hoc habet formaliter c. 27. Matth sup. illud, Erant ibi mulieres, tom. 9.

Ad tertium dicendum, quod in eo qui ex necessitate pauper est, humilitas non multum commendatur: sed in eo, qui voluntarie pauper est, (sicut fuit Christus) ipsa paupertas est maxime humilitatis indicium.

225 Art. 4. *Vtrum Christus in hac vita secundum legem conuersatus fuerit?*

Su. q. 37. per totũ & inf. q. 47. ar. 2. ad 1. & 3 d. 14 ad 3. q. 6. ad 3. & 4 d. 1. q. 2 a 2. q. 3. & opusc. 60. c. 13.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit conuersatus secundum legem. Lex enim præcipiebat vt nihil operis in sabbato fieret: sicut Deus die septimo requieuit ab omni opere quod patrarat. Sed ipse in sabbato curauit hominem, & ei mandauit vt tolleret lectum suum. Ergo videtur, quod non fuerit secundum legem conuersatus.

¶ 2. Præterea, Eadem Christus fecit & docuit, secundum illud Act. 1. Cœpit Iesus facere & docere. Sed ipse Matthæi 15. docuit, quod omne quod intrat in os, non coinquinat hominem: quod est contra præceptum legis, quæ per esum, & contactum quorumdam animalium dicebat hominem immundum fieri: vt patet Leuit. 11. Ergo videtur, quod ipse non fuerit secundum legem conuersatus.

¶ 3. Præ

¶ 3. Præterea, Idem iudicium videtur esse facientis, & consentientis: secundum illud Rom. 1. Non solum illi qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus. Sed Christus consensit discipulis suis soluentibus legem, in hoc quod sabbato spicas vellebant, excusando eos: vt habetur Matth. 12. Ergo videtur, quod Christus non conuersatus fuerit secundum legem.

SED contra est, quod dicitur Matth. 5. Nolite putare quoniam veni soluere legem, aut prophetas. Quod exponens Chrys. dicit, Legem impleuit, primo quidem, nihil transgrediendo legalium: secundo iustificando per fidem, quod lex per litteram facere non valebat. *hom. 6. in Matt. 4. pagin. à pr. illius, tom. 2.*

RESPONDEO dicendum, quod Christus in omnibus secundum legis præcepta conuersatus est. In cuius signum etiam voluit circumcidi: circumcisio enim est quædam protestatio legis implendæ: secundum illud Galat. 5. Testificor omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ. Voluit autem Christus secundum legem conseruari. Primo quidem, vt legem veterem approbaret. Secundo, vt eam obseruando, in seipso consummaret, & terminaret: ostendens quod ad ipsum erat ordinata. Tertio, vt Iudæis occasionem calumniandi subtraheret. Quarto, vt homines à seruitute legis liberaret: secundum illud Galat. 4. Misit Deus filium suum factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret.

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus super hoc se excusat à transgressione legis tripliciter. Vno quidem modo, quia per præceptum de sanctificatione sabbati, non interdicitur opus diuinum, sed opus humanum. Quamuis enim Deus die septimo cessauerit à nouis creaturis condendis: semper tamen operatur in rerum conseruatione, & gubernatione. Quod autem Christus miracula faciebat, erat operis diuini. Vnde ipse dicit Ioan. 5. Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Secundo, excusat se per hoc, quod illo præcepto non prohibentur opera quæ sunt de necessitate salutis etiam corporalis. Vnde ipse dicit Luc. 13. Vnusquisque vestrum sabbato non soluit bouem suum, aut asinum à præsepio, & ducit adaquare? Et infra 14. Cuius vestrum asinus, aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die sabbati? Manifestum est autem, quod opera miraculorum, quæ Christus faciebat, ad salutem corporis & animæ pertinebant. Tertio, quia illo præcepto non prohibentur opera, quæ pertinent ad Dei cultum.

Vnde

Vnde dicitur Matt. 12. An non legistis in lege, quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, & sine crimine sunt? & Ioan. 7. dicitur, quod circumcisionem accipit homo in sabbato. Quod autem Christus paralytico mandauit, vt lectum suum sabbato portaret, ad cultum Dei pertinebat, id est ad laudem virtutis diuinæ. Et sic patet, quod sabbatum non soluebat: quamuis hoc ei Iudæi falso obiicerent, dicentes Ioannis 9. Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit.

Ad secundum dicendum, quod Christus voluit ostendere per illa verba, quod homo non redditur immundus secundum animam ex vsu ciborum quorumcumque secundum suam naturam; sed solum secundum quamdam significationem. Quod autem in lege quidam cibi dicuntur immundi, hoc est per quamdam significationem. Vnde Aug. * dicit contra Faustum, Si de porco, & agno requiratur, vtrum natura mundus est; dicimus quia omnis creatura Dei bona est: quadam vero significatione agnus mundus, porcus immundus est.

lib. 6 c. 7. non longe à pr. to. 6

Ad tertium dicendum, quod etiam discipuli quando esurientes, spicas sabbato vellebant, à transgressione legis excusantur, propter necessitatem famis. Sicut & Dauid non fuit transgressor legis, quando propter famis necessitatem comedit sanctos panes, quos ei edere non licebat.

QVAESTIO XLI.

De tentatione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de tentatione Christi. ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum fuerit conueniens Christum tentari?

¶ Secundo, de loco tentationis.

¶ Tertio, de tempore.

¶ Quarto, de modo, & ordine tentationis.

226 Art. I. *Vtrum conueniens fuerit Christum tentari?*

Opusc. 60. c. 11. pri.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christo tentari non conueniebat. Tentare enim est experimentum sumere: quod quidem non fit nisi de re ignota. Sed virtus Christi erat nota etiam dæmonibus: dicitur enim Luc. 4. quod non sinebat dæmones loqui, quia sciebant eum esse Christum. Ergo videtur, quod non decuerit Christum tentari.

¶ 2. Præterea, Christus ad hoc venerat, vt opera diaboli dissolueret: secundum illud Ioannis 3. In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. Sed non est eiusdem dissoluere opera alicuius, & ea pati.

Et

Et ita videtur inconueniens fuisse, quod Christus pateretur se tentari à diabolo.

¶ 4. Præterea, Triplex est tentatio, scilicet à carne, à mundo, & à diabolo. Sed Christus non fuit tentatus nec à carne, nec à mundo. Ergo nec etiam debuit tentari à diabolo.

SED contra est, quod dicitur Matth. 4. Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo.

RESPONDEO dicendum, quod Christus tentari voluit. Primo quidem, vt nobis contra tentationes auxilium ferret. Vnde Greg.* dicit in homil. Non erat indignum Redemptori nostro, quod tentari voluit, qui venerat occidi. Iustum quippe erat, vt sic tentationes nostras suis tentationibus vinceret, sicut mortem nostram venerat sua morte superare. *hom. 16. in euang. non longe à princ.*

Secundo, propter nostram cautelam, vt nullus quantumcumque sanctus se æstimet securum, & immunem à tentatione. Vnde & post baptismum tentari voluit: quia, sicut Hilarius dicit super Matthæum †, In sanctificatis maxime diaboli tentamenta grassantur: quia victoria magis est ei exoptata de sanctis. Vnde & Eccles. 2. dicitur, Fili, accedens ad seruitem Dei, sta in iustitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. *canon. 3. in Matt. non longe à princ.*

Tertio, propter exemplum, vt scilicet nos instrueret qualiter diaboli tentationes vincamus. Vnde August.* dicit in 4. de Trinit. quod Christus diabolo se tentandum præbuit: vt ad superandas tentationes eius mediator esset, non solum per adiutorium, verum etiam per exemplum. *l. 4. c. 13 aliquantulum à princ. t. 3.*

Quarto, vt nobis fiduciam de sua misericordia largiretur. Vnde dicitur Hebr. 4. Non habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine, absque peccato.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Aug.* dicit in 9. de ciuit. Dei, Christus tantum innotuit dæmonibus, quantum voluit, non per id quod est vita æterna, sed per quædam temporalia suæ virtutis effecta: ex quibus quandam coniecturam habebant Christum esse filium Dei. Sed quia rursus in eo quædam signa humanæ infirmitatis videbant, non pro certo cognoscebant eum esse filium Dei; & ideo eum tentare voluit. Et hoc signatur Matth. 4. vbi dicitur, quod postquam esuriit, accessit tentator ad eum: quia vt Hilarius dicit *, tentare Christum diabolus non fuisset ausus, nisi in eo per esuritionis infirmitatem, quæ sunt hominis, recognosceret. Et hoc etiam patet ex ipso *l. 9. c. 21. à pri. t. 5.* ** can. 3. in Matt. nō remote à princ.*

ipso modo tentandi, cum dixit, Si filius Dei es. Quod exponens Ambros. * dicit, Quid sibi vult talis sermonis exorsus, nisi quia cognouerat Dei filium esse venturum; sed venisse per hanc infirmitatem corporis non putabat?

Ambr. l. 4. in Luc. c. 14. in or. in tit. de 1. tentatione Christi tom. 2.

Ad secundum dicendum, quod Christus venerat dissoluere opera diaboli, non potestatiue agendo, sed magis ab eo & eius membris patiendo: vt sic diabolum vinceret iustitia, non potestate, sicut August. * dicit 13. de Trinit. quod diabolus non potentia Dei, sed iustitia superandus fuit. Et ideo circa tentationem Christi considerandum est, quid propria voluntate fecit, & quid à diabolo passus fuit. Quod enim tentatori se offerret, fuit propriæ voluntatis. Vnde dicitur Matth. 4. Ductus est Iesus in desertum à Spiritu, vt tentaretur à diabolo. Quod Gregor. * intelligendum dicit de Spiritu sancto: vt scilicet illuc eum Spiritus suus duceret, vbi eum ad tentandum spiritus malignus inueniret. Sed à diabolo passus est, vt assumeretur, vel supra pinnaculum templi, vel etiam in montem excelsum valde. Nec est mirum (vt Gregor.† dicit) si se ab illo permisit in montem duci, qui se permisit etiam à membris ipsius crucifigi. Intelligitur autem à diabolo assumptus, non quasi ex necessitate, sed quia (vt Orig. * dicit super Luc.) sequebatur eum ad tentationem, quasi athleta sponte procedens.

** l. 13. c. 13. in pri. tom. 3.*
homil. 16. in euang. non longe à princ.
† hom. 16. in euang. non longe à princ.
** hom. 31 in Luc. in princ. t. 3.*

Ad tertium dicendum, quod sicut Apostolus dicit, Christus in omnibus tentari voluit absque peccato. Tentatio autem quæ est ab hoste, potest esse sine peccato: quia fit per solam exteriorem suggestionem. Tentatio autem quæ est à carne, non potest esse sine peccato: quia huiusmodi tentatio fit per delectationem & concupiscentiam. Et sicut August. * dicit, nonnullum peccatum est, quando caro concupiscit aduersus spiritum. Et ideo Christus tentari voluit ab hoste, sed non à carne.

lib. 19. de ciu. Dei, c. 4. à me. tom. 5.

227 Art. 2. *Vtrum Christus in deserto tentari debuerit?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus non debuerit tentari in deserto. Christus enim tentari voluit propter exemplum nostrum: vt dictum est *. Sed exemplum debet manifeste proponi illis, qui sunt per exemplum informandi. Non ergo debuit in deserto tentari.

art. prae.

¶ 2. Præterea, Chrysost.* dicit super Matth. quod tunc maxime instat diabolus ad tentandum, cum viderit solitarios: vnde & in principio mulierem tentauit, sine viro eam inueniens. Et sic videtur per hoc, quod

† hom. 13. in Matt. pau. o post princ. t. 2.

quod in desertum iuit, vt tentaretur, quod tentationi se exposuit. Cum ergo eius tentatio sit nostrum exemplum, videtur quod etiam alij debeant se ingerere ad tentationes suscipiendas: quod tamen videtur esse periculosum, cum magis tentationum occasiones vitare debeamus.

¶ 3. Præterea, Matth. 4. ponitur secunda Christi tentatio, qua diabolus Christum assumpsit in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi. Quod quidem non erat in deserto. Non ergo tentatus est solum in deserto.

SED contra est, quod dicitur Marc. 1. quod erat Iesus in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tentabatur à Satana.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est *) Christus propria voluntate se diabolo exhibuit ad tentandum, sicut etiam propria voluntate membris eius se exhibuit ad occidendum: alioquin diabolus venire ad eum non auderet. Diabolus autem magis attentat aliquem, cum est solitarius: quia, vt dicitur Eccl. 4. si quispiam præualuerit contra vnum, duo resistunt ei. Et inde est, quod Christus in desertum exiuit, quasi ad campum certaminis, vt ibi à diabolo tentaretur. Vnde Ambros.* dicit super Lucam, quod Christus agebatur in desertum, consilio vt diabolum prouocaret: nam nisi ille certasset, scilicet diabolus, non iste vicisset, id est Christus. Addit autem & alias rationes, dicens hoc Christum fecisse mysterio, vt Adam de exilio liberaret, qui scilicet de Paradiso in desertum eiectus est: & exemplo, vt ostenderet nobis diabolum ad meliora tendentibus inuidere.

art. præc. ad 2.

lib. 4. in Luc. in tit. de ductu Iesu in desertum, non longe à fi. tom. 5.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus proponitur omnibus in exemplum per fidem: secundum illud Hebr. 12. Aspicientes in auctorem fidei & consummatorem Iesum. Fides autem (vt dicitur Rom. 10.) est ex auditu, non autem ex visu. Quinimo Ioan. 20. dicitur, Beati qui non viderunt & crediderunt. Et ideo ad hoc, quod tentatio Christi esset nobis in exemplum, non oportuit, quod ab hominibus videretur; sed sufficiens fuit, quod hominibus narraretur.

** a. præc. ad 3. & 2. 2. q. 88. a. 4. ad 2.*

Ad secundum dicendum, quod duplex est tentationis occasio. Vna quidem ex parte hominis, puta cum aliquis se peccato propinquum facit, occasiones peccandi non euitans. Et talis occasio tentationis est vitanda, sicut dictum est * Loth, Gen. 19. Ne steteris in omni regione circa Sodomam. Alia vero tentationis occasio est ex parte diaboli, qui semper inuidet ad meliora tendentibus, vt Ambr.† dicit. Et talis tentatio

† Ambr. lib. 4. in Luc. c. de ductu Iesu in desertū, non procul à fin. tom. 5.

tatio

Hom. 5. in Matth. in opere imperf. in 3. part. à princ. t. 2. tationis occaſio non eſt vitanda. Vnde dicit Chryſ. * ſuper Matthæum, quod non ſolum Chriſtus ductus eſt in deſertum à Spiritu, ſed omnes filij Dei habentes Spiritum ſanctum. Non enim ſunt contenti ſedere otioſi, ſed Spiritus ſanctus vrget eos aliquod magnum apprehendere opus. Quod eſt eſſe in deſerto, quantum ad diabolum: quia non eſt ibi iniuſtitia, in qua diabolus delectatur. Omne etiam bonum opus eſt deſertum quantum ad carnem & mundum: quia non eſt ſecundum voluntatem carnis, & mundi. Talem autem occaſionem tentationis dare diabolo, non eſt periculoſum: quia magis eſt auxilium Spiritus ſancti, qui eſt perfecti operis actor, quam impugnatio diaboli inuidentis.

Ad tertium dicendum, quod quidam dicunt omnes tentationes factas fuiſſe in deſerto. Quorum quidam dicunt, quod Chriſtus ductus eſt in ſanctam ciuitatem, non realiter, ſed ſecundum imaginariam viſionem. Quidam autem dicunt, quod etiam ipſa ciuitas ſancta, id eſt, Hieruſalem, deſertum dicitur: quia erat derelicta à Deo. Sed hoc non eſt neceſſarium: quia Marcus dicit quod in deſerto tentabatur à diabolo: non autem dicit, quod ſolum in deſerto.

428 Art. 3. *Vtrum Chriſti tentatio debuerit eſſe poſt ieiunium?*

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod Chriſti tentatio non debuerit eſſe poſt ieiunium. Dictum *q. præced. art. 2.* eſt enim * ſupra, quod Chriſtum non decebat conuerſationis auſteritas. Sed maximæ auſteritatis fuiſſe videtur, quod quadraginta diebus, & quadraginta noctibus nihil comederit: ſic enim intelligitur quadraginta diebus & noctibus ieiunaſſe, quia ſcilicet in illis *hom. 16. in euang. circa med.* diebus nullum omnino cibum ſumpſit: vt Gregor. * dicit. Ergo non videtur, quod debuerit huiuſmodi ieiunium tentationi præmittere.

¶ 2. Præterea, Marc. 1. dicitur, quod erat in deſerto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, & tentabatur à Satana. Sed quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunauit. Ergo videtur, quod non poſt ieiunium, ſed ſimul dum ieiunaret, ſit tentatus à diabolo.

¶ 3. Præterea, Chriſtus non legitur niſi ſemel ieiunaſſe. Sed non ſolum ſemel fuit tentatus à diabolo. Dicitur enim Luc. 4. quod conſummata omni tentatione, diabolus receſsit ab illo vſque ad tempus. Sicut ergo ſecundæ tentationi non præmiſit ieiunium, ita nec primæ præmittere debuit.

SED contra eſt, quod dicitur Matth. 4. Cum ieiunaſſet

nasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit: & tunc accessit ad eum tentator.

RESPONDEO dicendum, quod conuenienter Christus post ieiunium tentari voluit. Primo quidem propter exemplum: quia cum omnibus (sicut dictum est * (immineat se contra tentationes tueri: per hoc quod ipse ante tentationem futuram ieiunauit, docuit quod per ieiunium nos oportet contra tentationes armari. Vnde inter arma iustitiæ Apostolus ieiunia connumerat 2. ad Cor. 6. Secundo, vt ostenderet, quod etiam ieiunantes diabolus aggreditur ad tentandum, sicut alios, qui bonis operibus vacant. Et ideo sicut post baptismum, ita post ieiunium Christus tentatur. Vnde Chrys.* dicit super Matth. Vt discas, quam magnum bonum est ieiunium, & qualiter scutum est aduersus diabolum, & quoniam post baptismum non lasciuiæ sed ieiunio intendere oportet: ideo Christus ieiunauit, non ieiunio indigens, sed nos instruens. Tertio, quia post ieiunium secuta est esuries, quæ dedit diabolo audaciam eum aggrediendi, sicut dictum est †. Cum autem esuriit dominus) vt Hilar. * dicit super Matth.) non fuit ex surreptione inediæ, sed naturæ suæ hominem dereliquit: non enim erat à Deo diabolus, sed à carne vincendus. Vnde etiam vt Chrys. † dicit, non vltra processit in ieiunando, quam Moyses, & Helias, ne incredibilis videretur carnis assumptio.

ar. 1. huius.

ho. 13. in Mat. paulo post pr. to. 2.

ar 1. ad 1. arg.

** can. 3. in Matt. non longe à prin.*

† ho. 5. in Matth. in opere imperf. ante me. to. 2. & hom. 1. in Ge. a me. to. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod Christum non decuit conuersatio austerioris vitæ, vt se communem exhiberet illis, quibus prædicauit. Nullus autem debet assumere prædicationis officium, nisi prius fuerit purgatus & in virtute perfectus, sicut & de Christo dicitur Actuum 1. quod cœpit Iesus facere & docere. Et ideo Christus statim post baptismum austeritatem vitæ assumpsit, vt doceret post carnem edomitam, oportere alios ad prædicationis officium transire: secundum illud Apostoli, Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum aliis prædicauero, ipse reprobus efficiar.

Ad secundum dicendum, quod verbum illud Marci potest sic intelligi, quod erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, quibus scilicet ieiunauit. Quod autem dicitur. Et tentabatur à Satana, intelligendum est, non in illis quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quibus ieiunauit, sed post illos: eo quod Matth. dicit, Quod cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit: ex quo sumpsit tentator occasionem accedendi ad ipsum.] Vnde, & quod subditur. Et angeli ministrabant

bant ei, consecutiue intelligendum esse ostenditur ex hoc quod Matth. 5. dicitur, Tunc reliquit eum diabolus scilicet post tentationem: & ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei. Quod vero interponit Matt. Eratque cum bestiis, inducitur secundum Chrysost. * ad ostendendum quale erat desertum: quia scilicet erat inuium hominibus, & bestiis plenum. Tamen secundum expositionem Bedæ † Dominus tentabatur quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Sed hoc intelligendum est non de illis tentationibus visibilibus, quas narrant Matthæus & Lucas, quæ manifeste facta sunt post ieiunium: sed de quibusdam aliis impugnationibus, quas forte illo ieiunij tempore Christus est à diabolo passus.

ho. 15. in Mat. paulo à prin. t. 2. c. 1. † *cap. 1. Mar. in c. 5. secundum eius ord. to. 2.* * *lib. 4. in Lu. de recess. diaboli a Christo, ante me. t. 5.*

Ad tertium dicendum, quod sicut Amb.* dicit super Lucam, recessit diabolus à Christo vsque ad tempus: quia postea non tentaturus, sed aperte pugnaturus aduenit, tempore scilicet passionis. Et tamen per illam impugnationem videbatur Christum tentare de tristitia & odio proximorum: sicut in deserto de delectatione gulæ & contemptu Dei per idololatriam.

229 Art. 4. *Vtrum fuerit conueniens ordo & modus tentationis Christi?*

opusc. 60. c. 11. cir. med.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christi non fuerit conueniens tentationis modus & ordo. Tētatio enim diaboli ad peccandum inducit. Sed si Christus subuenisset corporali fami, conuertendo lapides in panem, non peccasset: sicut non peccauit, cum panes multiplicauit, (quod non fuit minus miraculum) vt turbæ esurienti subueniret. Ergo videtur quod nulla fuerit illa tentatio.

¶ 2. Præterea, Nullus persuasor conuenienter suadet contrarium eius, quod intendit. Sed diabolus statuens Christum supra pinnaculum templi, intendebat eum de superbia, seu vana gloria tentare. Ergo inconuenienter persuadet ei, vt se mittat deorsum: quod est contrarium superbiæ vel vanæ gloriæ, quæ semper quærit ascendere.

¶ 3. Præterea, Vna tentatio conueniens est, vt sit de vno peccato. Sed in tentatione quæ fuit in monte, duo peccata persuasit, scilicet cupiditatem & idololatriam. Non ergo conueniens videtur fuisse tentationis modus.

¶ 4. Præterea, Tentationes ad peccata ordinantur. Sed septem sunt vitia capitalia: vt in secunda parte habitum est *. Non autem tentauit nisi de tribus, scilicet gula, vana gloria, & cupiditate. Non ergo videtur sufficiens tentationis modus fuisse.

* *1. 2. q. 84. ar. 4.*

¶ 5. Præ

¶ 5. Præterea, Post victoriam omnium vitiorum remanet homini tentatio superbiæ vel vanæ gloriæ: quia superbia etiam bonis operibus insidiatur, vt pereant: sicut dicit Aug.* Inconuenienter ergo Matthæus vltimam ponit tentationem cupiditatis in monte, mediam autem inanis gloriæ in templo; præsertim cum Lucas ordinet è conuerso.

in reg. 3. non remote à prin. t. 1.

¶ 6. Præterea, Hieron. † dicit super Matth. quod propositum Christi fuit diabolum humilitate vincere, non potestate. Ergo non imperiose & obiurgando eum repellere debuit, dicens. Vade retro Satana.

† super illud Mat. 4. non in solo pane viuit homo, t. 9.

¶ 7. Præterea, Narratio Euangelij videtur falsum continere. Non enim videtur possibile, quod Christus supra pinnaculum templi statui potuerit, quin ab aliis videretur: neque aliquis mons tam altus inuenitur, vt inde totus mundus inspici possit, vt sic ex eo potuerint Christo omnia regna mundi ostendi. Inconuenienter ergo videtur descripta Christi tentatio.

SED contra est Scripturæ sacræ auctoritas.

RESPONDEO dicendum, quod tentatio quæ est ab hoste, fit per modum suggestionis: vt Gregor.* dicit. Non autem eodem modo potest aliquid omnibus suggeri, sed vnicuique suggeritur aliquid ex his circa quæ est affectus. Et ideo diabolus hominem spiritualem non statim tentat de grauibus peccatis: sed paulatim à leuioribus incipit, vt postmodum ad grauiora perducat. Vnde Gregorius 31.* Moral. exponens illud Iob. 39. Procul odoratur bellum, exhortationem ducum & vlulatum exercitus: dicit, Bene duces exhortari dicti sunt, exercitus vlulare: quia prima vitia, deceptæ menti quasi sub quadam ratione se ingerunt: sed innumera quæ sequuntur, dum hanc ad omnem insaniam pertrahunt, quasi bestiali clamore confundunt. Et hoc idem diabolus obseruauit in tentatione primi hominis: nam primo solicitauit mentem primi hominis de ligni vetiti vsu, dicens Gen. 3. Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis de omni ligno paradisi? Secundo, de inani gloria, cum dixit, Aperientur oculi vestri. Tertio, perduxit tentationem ad extremam superbiam, cum dixit, Eritis sicut dij, scientes bonum & malum. Et hunc etiam tentandi ordinem seruauit in Christo. Nam primo tentauit ipsum de eo quod appetunt quantumcumque spirituales viri, scilicet de sustentatione corporalis naturæ per cibum. Secundo, processit ad id in quo spirituales viri quandoq; deficiunt, vt scilicet aliqua ad ostentationem operentur: quod pertinet ad inanem gloriam. Tertio perduxit tentationem ad id quod iam

ho. 16. in euangel. paul. post prin.

l. 31. Moral. c. 32. in prin.

iam non est spiritualium virorum, sed carnalium, scilicet vt diuitias & gloriam mundi concupiscant, vsque ad contemptum Dei. Et ideo in primis duabus tentationibus dixit, Si filius Dei es: non autem in tertia, quæ non potest conuenire spiritualibun viris (qui sunt per adoptionem filij Dei) sicut duæ primæ. His autem tentationibus Christus restitit testimoniis legis, non potestate virtutis, vt hoc ipso & plus hominem honoraret, & aduersarium plus puniret: cum hostis generis humani non quasi à Deo, sed quasi ab homine vinceretur, sicut dicit Leo Papa *.

in ser. 1. de quad. paulo ante med.

Ad primum ergo dicendum, quod vti necessariis ad sustentationem, non est peccatum gulæ: sed quod ex desiderio huius sustentationis homo aliquid inordinatum faciat, ad vitium gulæ pertinere potest. Est autem inordinatum, quod aliquis, vbi potest recursus haberi ad humana subsidia, pro solo corpore sustentando, miraculose sibi cibum quærere velit. Vnde & Dominus filiis Israël miraculose manna præbuit in deserto, vbi aliunde cibus haberi non poterat: & similiter Christus in deserto turbas pauit miraculose, vbi aliter cibi habe[illegible] non poterant. Sed Christus ad subueniendum fami, poterat aliter sibi prouidere, quam miracula faciendo: sicut & Ioannes Baptista fecit (vt legitur Matth. 3.) vel etiam ad loca proxima properando. Et ideo reputabat diabolus, quod Christus peccaret, si ad subueniendum fami miracula facere attentaret, si esset purus homo.

Ad secundum dicendum, quod per humiliationem exteriorem frequenter quærit aliquis gloriam, qua exaltetur circa spiritualia bona. Vnde Aug.* dicit in lib. de sermone Domini in monte, Animaduertendum est, non in solo rerum corporearum nitore atque pompa, sed etiam in ipsis sordibus luctuosis esse posse iactantiam. Et ad hoc significandum diabolus Christo suasit, vt ad quærendum gloriam spiritualem, corporaliter mitteret se deorsum.

li. 2. c. 19. in medio tom. 4.

Ad tertium dicendum, quod diuitias & honores mundi appetere peccatum est, quando huiusmodi inordinate appetuntur. Hoc autem præcipue manifestatur ex hoc quod pro huiusmodi adipiscendis homo aliquid inhonestum facit. Et ideo non fuit contentus diabolus persuadere cupiditatem diuitiarum & honorum: sed induxit ad hoc quod propter huiusmodi adipiscenda, Christus eum adoraret: quod est maximum scelus; & contra Deum Nec solum dixit, Si adoraueris me: sed addidit, Si cadens: quia, vt dicit Ambr. * habet ambitio domesticum periculum: vt

**li. 4. in Lu. in ti. de 3. ten. Christi, à med. t. 5.*

vt enim dominetur aliis, prius seruit, & curuatur obsequio: vt honore donetur: & dum vult esse sublimior, fit remissior. Et similiter etiam in præcedentibus tentationibus ex appetitu vnius peccati in aliud peccatum inducere est conatus: sicut, ex desiderio cibi, conatus est inducere in vanitatem, sine causa miracula faciendi: & ex cupiditate gloriæ, conatus est inducere ad tentandum Deum per præcipitium.

Ad quartum dicendum, quod sicut dicit Ambr. * super Lucam, Non dixisset Scriptura, quod consummata omni tentatione diabolus recessit ab illo, nisi in tribus præmissis esset omnium materia delictorum: quia causæ tentationum, causæ sunt cupiditatum, scilicet carnis oblectatio, spes gloriæ, & auiditas potentiæ.

lib. 4 c. de recess. diabo. à Christo, circa pr. tom. 5.

Ad quintum dicendum, quod sicut August. * dicit in lib. de consensu Euangel. Incertum est quid prius factum sit, vtrum regna terræ prius demonstrata sint ei, & postea in pinnaculum templi locatus sit; an hoc prius & illud postea: nihil tamen ad rem, dum omnia facta esse manifestum sit. Videntur autem Euangelistæ diuersum ordinem tenuisse: quia quandoque ex inani gloria venitur ad cupiditatem, quandoque è conuerso.

l. 2. c 16. cir. med. tom. 4.

Ad sextum dicendum, quod Christus cum passus fuisset tentationis iniuriam, dicente sibi diabolo, Si filius Dei es, mitte te deorsum: non est turbatus, nec diabolum increpauit, Quando vero diabolus Dei sibi vsurpauit honorem, dicens, Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me: exasperatus est, & repulit eum, dicens, Vade satana: vt nos illius discamus exemplo, nostras quidem iniurias æquanimiter sustinere: Dei autem iniurias nec vsque ad auditum sufferre.

Ad septimum dicendum, quod sicut Chrysost. dicit *, Forsitan diabolus, quantum ad se, sic Christum assumebat in pinnaculum templi, vt ab omnibus videretur: ipse autem nesciente diabolo sic agebat, vt à nemine videretur. Quod autem dicit, & ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum: non est intelligendum quod videret ipsa regna vel ciuitates eorum, vel populos, vel aurum, vel argentum: sed partes terræ, in quibus vnumquodque regnum vel ciuitas posita est, diabolus Christo digito demonstrabat: & vniuscuiusque regni honores & statum verbis exponebat. Vel secundum Orig. * ostendit ei quomodo ipse per diuersa vitia regnabat in mundo.

hom. 5. in Mat. cir. med. in opere imperf. t. 2.

ho. 30. in Luc. paulo à pr. tom. 3.

QVAESTIO XLII.

De doctrina Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de doctrina Christi. ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus debuerit prædicare solum Iudæis, an etiam Gentilibus?

¶ Secundo, vtrum in sua prædicatione debuerit turbationem Iudæorum vitare?

¶ Tertio, vtrum debuerit prædicare publice, vel occulte?

¶ Quarto, vtrum debuerit docere solum verbo, vel etiam scripto?

¶ De tempore autem, quo docere incepit: supra dictum est*, cum de baptismo ageretur.

q. 39. a. 3. 230

Art. 1. *Vtrum conueniens fuerit Christum Iudæis, & non gentilibus prædicare?*

3. d. 3. in exposi. lit. cir. med.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christus non solum Iudæis, sed etiam Gentilibus debuerit prædicare. Dicitur enim Isa. 49. Parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Israël, & fæces Iacob conuertendas, dedi te in lucem gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Sed lumen & salutem Christus præbuit per suam doctrinam. Ergo videtur parum fuisse si solum Iudæis, & non Gentilibus prædicauit.

¶ 2. Præterea, Sicut dicitur Matth. 7. Erat docens eos sicut potestatem habens. Sed maior potestas doctrinæ ostenditur in instructione illorum, qui penitus nihil audierunt, quales erant Gentiles; vnde Apost. dicit ad Rom. 15. Sic prædicaui Euangelium hoc, non vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem. Ergo multo magis Christus prædicare debuit gentibus, quam Iudæis.

¶ 3. Præterea, Vtilior est instructio multorum, quam vnius. Sed Christus aliquos Gentilium instruxit, sicut mulierem Samaritanam, Ioan. 4. & Chananæam Matth. 15. Ergo videtur, quod multo fortius Christus debuerit multitudini gentium prædicare.

SED contra est, quod Dominus dicit Matt. 15. Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israël. Sed Ro. 10. dicitur, Quomodo prædicabunt, nisi mittãtur? Ergo Christus non debuit prædicare nisi Iudæis.

RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit prædicationem Christi, tam per seipsum, quam per Apostolos, à principio, solis Iudæis exhiberi. Primo quidem, vt ostenderet per suum aduentum impleri promissiones antiquitus factas Iudæis, non autem

Genti-

Gentilibus. Vnde Apoſt. dicit Ro. 15. Dico Chriſtum Ieſum miniſtrum fuiſſe circumciſionis (id eſt, Apoſtolum & prædicatorem Iudæorum) propter veritatem Dei, ad confirmandas promiſsiones patrum. Secundo, vt eius aduentus oſtenderetur eſſe à Deo. Quæ enim à Deo ſunt, ordinata ſunt: vt dicitur Rom. 13. Hoc autem debitus ordo exigebat, vt Iudæis, qui Deo erant propinquiores per fidem & cultum vnius Dei, prius doctrina Chriſti proponeretur, & per eos transmitteretur ad gentes. Sicut etiam in cœleſti hierarchia per ſuperiores Angelos ad inferiores diuinæ illuminationes deueniunt. Vnde ſuper illud Matt. 15. Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael, dicit Hier.* Non hoc dicit, quin & ad gentes miſſus ſit: ſed quod primum ad Iſrael miſſus eſt. Vnde & Iſai. vlt. dicitur, Mittam ex eis qui ſaluati fuerunt, ſcilicet ex Iudæis ad gentes; & annuntiabunt gloriam meam gentibus. Tertio, vt Iudæis auferret calumniandi materiam. Vnde ſuper illud Matth. 10. In viam gentium ne abieritis, dicit Hieron.* Oportebat primum aduentum Chriſti nuntiari Iudæis, ne iuſtam haberent excuſationem, dicentes, ideo ſe dominum reieciſſe, quia ad gentes & Samaritanos Apoſtolos miſerit. Quarto, quia Chriſtus per crucis victoriam meruit poteſtatem & dominium ſuper gentes. Vnde dicitur Apoc. 2. Qui vicerit, dabo illi poteſtatem ſuper gentes, ſicut & ego accepi à patre meo. Et Philip. 2. dicitur, quod quia factus eſt obediens vſque ad mortem crucis, Deus exaltauit illum, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, & omnis lingua ei confiteatur. Et ideo ante paſsionem ſuam noluit gentibus prædicari ſuam doctrinam: ſed poſt paſsionem dixit diſcipulis, Matt. vlt. Euntes docete omnes gentes. Propter quod, vt legitur Ioan. 12. cum imminente paſsione quidam Gentiles vellent Ieſum videre, reſpondit, Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Et ſicut Aug.* dicit ibidem, Se dicebat granum mortificandum in infidelitate Iudæorum, & multiplicandum in fide populorum.

in illud verbum Matt. 15. Non ſum miſ. t. 9.

in illud Mat. 10. In viam gentium. tom. 9.

tra. 51. in Ioan. circ. med. illius, t. 9.

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus fuit in lumen & ſalutem gentium per diſcipulos ſuos, quos ad prædicandum gentibus miſit.

Ad ſecundum dicendum, quod non eſt minoris poteſtatis, ſed maioris, facere aliquid per alios, quam per ſeipſum. Et ideo in hoc maxime poteſtas diuina in Chriſto monſtrata eſt, quod diſcipulis ſuis tantam virtutem contulit in docendo, vt gentes, quæ

 nihil

nihil de Christo audierant, conuerterent ad ipsum. Potestas autem Christi in docendo attenditur; & quantum ad miracula, per quæ doctrinam suam confirmabat; & quantum ad efficaciam persuadendi; & quantum ad auctoritatem loquentis: quia loquebatur quasi dominium habens super legem, cum diceret, Ego autem dico vobis: & etiam quantum ad virtutem rectitudinis, quam in sua conuersatione monstrabat, sine peccato viuendo.

Ad tertium dicendum, quod sicut Christus non debuit à principio indifferenter Gentilibus suam doctrinam communicare, vt Iudæis tamquam primogenito populo deditus obseruaretur: ita etiam non debuit Gentiles omnino repellere, ne spes salutis eis præcluderetur. Et propter hoc aliqui Gentilium particulariter sunt admissi, propter excellentiam fidei & deuotionis eorum,

231 Art. 2. *Vtrum Christus debuerit Iudæis sine eorum offensione prædicare?*

c. 11. in fin. t. 3. AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus debuerit Iudæis sine eorum offensione prædicare. Quia, vt Aug.* dicit in lib. de Agone Christiano, In homine Iesu Christo se nobis ad exemplum vitæ præbuit filius Dei. Sed nos debemus vitare offensionem non solum fidelium, sed etiam infidelium; secundum illud 1. ad Cor. 10. Sine offensione estote Iudæis & Gentibus & Ecclesiæ Dei. Ergo videtur, quod etiam Christus in sua doctrina, offensionem Iudæorum vitare debuerit.

¶ 2. Præterea, Nullus sapiens debet facere, vnde effectum sui operis impediat. Sed per hoc, quod sua doctrina Christus Iudæos turbauit, impediebatur effectus eius doctrinæ. Dicitur enim Lucæ vndecimo, quod cum Dominus Pharisæos, & Scribas reprehenderet, cœperunt grauiter insistere, & os eius opprimere de multis, insidiantes ei, & quærentes aliquid capere ex ore eius, vt accusarent eum. Non ergo videtur conueniens fuisse, quod eos in sua doctrina offenderet.

¶ 3. Præterea, Apostolus dicit 1. ad Timotheum quinto, Seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt patrem. Sed sacerdotes & principes Iudæorum erant illius Populi seniores. Ergo videtur, quod non fuerint duris increpationibus arguendi.

SED contra est, quod Isai. 8. fuerat prophetizatum, quod Christus esset in lapidem offensionis & petram scandali duabus domibus Israel.

RESPONDEO dicendum, quod salus multitudinis

dinis est præferenda paci quorumcumque singularium hominum. Et ideo quando aliqui sua peruersitate multitudinis salutem impediunt, non est timenda eorum offensio à prædicatore vel doctore, ad hoc, quod multitudinis saluti prouideat. Scribæ autem, & Pharisæi, & Principes Iudæorum, sua malitia plurimum impediebant populi salutem: tum quia repugnabant Christi doctrinæ, per quam solam poterat esse salus: tum etiam quia prauis suis moribus vitam populi corrumpebant. Et ideo Dominus non obstante offensione eorum, publice veritatem docebat, quam illi oderant; & eorum vitia arguebat. Et ideo dicitur Matth. 15. quod discipulis Domino dicentibus, Scis quia Iudæi audito hoc verbo, scandalizati sunt? respondit, Sinite illos: cæci sunt, ducesque cæcorum: cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.

Ad primum ergo dicendum, quod homo sic debet esse sine offensione omnibus, vt nulli det suo facto, vel dicto minus recto occasionem ruinæ: Sed cum de veritate scandalum oritur, magis est sustinendum scandalum, quam veritas relinquatur, vt Gregor.* dicit. hom. 7. in Ezec. aliquantulū a prin.

Ad secundum dicendum, quod per hoc, quod Christus publice Scribas & Pharisæos arguebat, non impediuit, sed magis promouit effectum suæ doctrinæ: quia cum eorum vitia populo innotescebant, minus auertebatur à Christo propter verba Scribarum, & Pharisæorum, qui semper doctrinæ Christi obsistebant.

Ad tertium dicendum, quod illud verbum Apostoli est intelligendum de illis senioribus, qui non solum ætate vel auctoritate, sed etiam honestate sunt senes, secundum illud Numer. 11. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sunt. Si autem auctoritatem senectutis in instrumentum malitiæ vertant, publice peccando, sunt manifeste & acriter arguendi: sicut & Daniel dixit, Dan. tertiodecimo, Inueterate dierum malorum, &c.

Art. 3. *Vtrum Christus omnia publice docere debuerit?* 332

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus non omnia publice docere debuerit. Legitur enim multa seorsum discipulis dixisse: sicut patet in sermone Cœnæ. Vnde & Matth. 10. dixit, Quod in aure audistis in cubilibus, prædicabitur in tectis. Non ergo omnia publice docuit. opusc. 60 c. 14.

¶ 2. Præterea, Profunda sapientiæ non sunt, nisi perfectis exponenda, secundum illud 1. ad Corin-

 thios

thios 2. Sapientiam loquimur inter perfectos. Sed doctrina Christi continebat profundissimam sapientiam. Non ergo erat imperfectæ multitudini communicanda.

¶ 3. Præterea, Idem est, veritatem aliquam occultare silentio, & obscuritate verborum. Sed Christus veritatem, quam prædicabat, occultabat turbis obscuritate verborum: quia sine parabolis non loquebatur ad eos, vt dicitur Matth. 13. Ergo pari ratione poterat occultare silentio.

SED contra est, quod ipse dicit Ioan. 18. In occulto locutus sum nihil.

RESPONDEO dicendum, quod doctrina alicuius potest esse in occulto tripliciter. Vno modo quantum ad intentionem docentis, qui intendit suam doctrinam non manifestare multis, sed magis occultare. Quod quidem contingit dupliciter. Quandoque ex inuidia docentis, qui vult per suam scientiam excellere: & ideo scientiam suam non vult aliis communicare. Quod in Christo locum non habuit: ex cuius persona dicitur Sapient. 7. Quam sine fictione didici, & sine inuidia communico, & honestatem illius non abscondo. Quandoque vero hoc contingit propter inhonestatem eorum, quæ docentur: sicut August. * dicit super Ioannem, quod quædam sunt mala, quæ portare non potest qualiscumque pudor humanus. Vnde de doctrina hæreticorum dicitur Prou. 9 Aquæ furtiuæ dulciores sunt. Doctrina autem Christi non est neque de errore, neque de immunditia. Et ideo Dominus dicit Matth. 4. Numquid venit lucerna, id est, vera & honesta doctrina, vt sub modio ponatur?

tract. 96. circa fin. tom. 9.

Alio modo aliqua doctrina est in occulto, quia paucis proponitur, & sic Christus etiam nihil docuit in occulto: quia Christus omnem doctrinam suam vel turbæ toti proposuit, vel omnibus suis discipulis in communi. Vnde August. * dicit super Ioan. Quis in occulto loquitur, qui coram tot hominibus loquitur, præsertim si hoc loquitur paucis, quod per eos vult innotescere multis? Tertio modo aliqua doctrina est in occulto, quantum ad modum docendi. Et sic Christus quædam turbis loquebatur in occulto, parabolis vtens ad annuntianda spiritualia mysteria, ad quæ capienda non erant idonei vel digni. Et tamen melius erat eis, vel sic sub tegumento parabolarum, spiritualium doctrinam audire, quam omnino ea priuari. Harum tamen parabolarum apertam & nudam veritatem Dominus discipulis exponebat, per quos deueniret

tra. 113. in med. tom. 9.

ret ad alios, qui essent idonei, secundum illud 2. ad Timoth, 2. Quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Et hoc signatum est, Numer. 4. vbi mandatur, quod filij Aaron inuoluerent vasa sanctuarij, quæ Leuitæ inuoluta portarent.

Ad primum ergo dicendum, quod (sicut Hilarius * dicit super Matth. exponens illud verbum inductum) non legimus Dominum solitum fuisse noctibus sermocinari, & doctrinam tradidisse in tenebris: sed hoc dicit, quia omnis sermo eius carnalibus tenebræ sunt, & verbum eius infidelibus nox est. Itaque quod à se dictum est, cum libertate fidei & confessionis vult esse loquendum. Vel secundum Hieronymum * comparatiue loquitur: quia videlicet erudiebat eos in paruo Iudææ loco respectu totius mundi, in quo erat per Apostolorum prædicationem doctrina Christi publicanda.

can. 10. parum à medio.

sup. ver. Mat. citatum in argu. t. 9.

Ad secundum dicendum, quod Dominus non omnia profunda suæ sapientiæ sua doctrina manifestauit, non solum turbis, sed nec etiam discipulis, quibus dixit Ioan. 16. Adhuc multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modo. Sed tamen quodcumque dignum duxit aliis tradere de sua sapientia, non in occulto, sed palam proposuit; licet non ab omnibus intelligeretur. Vnde August. * dicit super Ioan. Intelligendum est ita dixisse Dominum, Palam locutus sum mundo: ac si dixisset, Multi me audierunt: & rursus non erat palam, quia non intelligebant.

tra. 113. in medio illius, t 9.

Ad tertium dicendum, quod turbis Dominus in parabolis loquebatur, sicut dictum est *, quia non erant digni nec idonei nudam veritatem accipere, quam discipulis exponebat. Quod autem dicitur, quod sine parabolis non loquebatur eis: secundum Chrysost * intelligendum est quantum ad illum sermonem: quamuis alias sine parabolis multa turbis locutus fuerit. Vel secundum August. in libro † de quæstionibus Euang. hoc dicitur, non quia nihil proprie locutus est: sed quia nullum fere sermonem explicauit, vbi non per parabolam aliquid significauerit: quamuis in eo aliqua proprie dixerit.

in eo. art.

ho. 48. in Matt. circ. princ. illius, t. 2.

† ex Mat c. 15 t. 4. in princ.

Art. 4. *Vtrum Christus debuerit doctrinam suam scripto tradere?* 233

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus doctrinam suam debuerit scripto tradere. Scriptura enim inuenta est ad hoc, quod doctrina commendetur memoriæ in futurum. Sed doctrina

ad Hebr. 8. c. 2. in fine.

Christi duratura erat in æternum, secundum illud Lucæ 21. Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Ergo videtur, quod Christus debuerit suam doctrinam scripto mandare.

¶ 2. Præterea, Lex vetus in figura Christi præcessit: secundum illud Hebr. 10. Vmbram habens lex futurorum bonorum. Sed lex vetus à Deo fuit descripta, secundum illud Exod. 24, Dabo tibi duas tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ scripsi. Ergo videtur, quod etiam Christus doctrinam suam scribere debuerit.

¶ 3. Præterea, Ad Christum, qui venerat illuminare his, qui in tenebris & vmbra mortis sedent (vt dicitur Lucæ primo,) pertinebat erroris occasiones excludere, & viam fidei aperire. Sed hoc fecisset doctrinam suam scribendo: dicit enim Aug. * in 1. de consensu Euang. quod solet nonnullos mouere, cur ipse Dominus nihil scripserit, vt aliis de illo scribentibus necesse sit credere. Hoc enim illi, & maxime Pagani quærunt, qui Christum culpare aut blasphemare non audent, eique tribuunt excellentissimam sapientiam, sed tamen tamquam homini. Discipulos vero eius, dicunt magistro suo amplius tribuisse, quam erat: vt eum filium Dei dicerent, & verbum Dei, per quod facta sunt omnia. Et postea subdit *, Videntur parati fuisse hoc de illo credere, quod de se ipse scripsisset, non quod alij de illo pro suo arbitrio prædicassent. Ergo videtur, quod Christus ipse doctrinam suam scripto tradere debuerit.

Lib. 1. c. 7. ante medium, t. 4.

Eo. l. 1. de cons. euan. c. 7. circa med. t. 4.

SED contra est, quod nulli libri ab eo scripti habentur, in canone Scripturæ.

RESPONDEO dicendum, conueniens fuisse, Christum doctrinam suam non scripsisse. Primo quidem, propter dignitatem ipsius. Excellentiori enim doctori excellentior modus doctrinæ debetur: & ideo Christo tamquam excellentissimo doctori hic modus competebat, vt doctrinam suam auditorum cordibus imprimeret. Propter quod dicitur Matth. 7. quod erat docens eos sicut potestatem habens. Vnde etiam apud Gentiles Pythagoras & Socrates, qui fuerunt excellentissimi doctores, nihil scribere voluerunt. Scriptura enim ordinatur ad impressionem doctrinæ in cordibus auditorum, sicut ad finem. Secundo, propter excellentiam doctrinæ Christi, quæ litteris comprehendi non potest: secundum illud Ioannis vltimo, Sunt & alia multa quæ fecit Iesus; quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt libros. Quos, sicut August. * dicit,

Tract. vlt. in euang. nō procul à fin. t. 9.

dicit, Non spatio locorum credendum est mundum capere non posse; sed capacitate legentium comprehendi fortasse non posse. Si autem Christus scripto doctrinam suam mandasset, nihil altius de eius doctrina homines æstimarent, quam quod Scriptura contineret. Tertio, vt ordine quodam ab ipso, doctrina ad omnes perueniret, dum ipse scilicet discipulos suos immediate docuit, qui postmodum alios verbo & scripto docuerunt. Si autem ipsemet scripsisset, eius doctrina immediate ad omnes peruenisset. Vnde & de sapientia Dei dicitur Prou. 9. quod misit ancillas suas vocare ad arcem. Sciendum tamen est (sicut August. dicit * in primo de consensu Euang.) aliquos Gentiles existimasse Christum quosdam libros scripsisse, continentes quædam magica, quibus miracula faciebat: quę disciplina Christiana condemnat. Et illi tamen, qui Christi libros tales se legisse affirmant, nulla talia faciunt, qualia illum libris talibus fecisse mirantur. Diuino enim iudicio sic errant, vt eosdem libros ad Petrum & Paulum dicant tanquam epistolari titulo prę notatos, eo quod in pluribus locis simul eos cum Christo pictos viderunt. Nec mirum si à pingentibus fingentes decepti sunt: toto enim tempore, quo Christus in carne mortali cum suis discipulis vixit, nondum erat Paulus discipulus eius. *c. 9. & 10. tom. 4.*

Ad primum ergo dicendum, quod (sicut Aug. dicit in eodem libro) omnibus discipulis suis tamquam membris sui corporis, Christus caput est. Itaque cum illi scripserunt, quæ ille ostendit, & dixit, nequaquam dicendum est, quod ipse non scripserit: quandoquidem membra eius id operata sunt, quod dictante capite cognouerunt. Quicquid enim ille de suis factis & dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis, tanquam suis manibus, imperauit.

Ad secundum dicendum, quod quia lex vetus in sensibilibus figuris dabatur, ideo etiam conuenienter sensibilibus signis scripta fuit. Sed doctrina Christi, quæ est lex spiritus vitæ, scribi debuit, non attramento, sed spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus, vt Apostolus dicit 2. ad Corinthios 3.

Ad tertium dicendum, quod illi qui scripturæ Apostolorum de Christo credere noluerunt, nec ipsi Christo scribenti credidissent: de quo opinabantur, quod magicis artibus fecisset miracula.

QVAESTIO XLIII.

De miraculis à Christo factis in generali, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de miraculis à Christo factis. Et primo in generali. Secundo, in speciali de singulis miraculorum generibus. Tertio, in particulari de transfigurattone ipsius.

CIRCA primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus debuerit miracula facere?

¶ Secundo, vtrum fecerit ea virtute diuina?

¶ Tertio, in quo tempore inceperit miracula facere?

¶ Quarto, vtrum per miracula fuerit sufficienter ostensa eius diuinitas?

234 opusc. 2. c. 7. & opusc. 3. c. 135. & opusc. 11. ar. 17. & op. 60 c. 15. p. in.

Art. I. *Vtrum Christus debuerit facere miracula?*

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christus miracula facere non debuerit. Factum enim Christi verbo ipsius debuit concordare. Sed ipse dicit Mat. 16. Generatio mala & adultera signum quærit., & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. Non ergo debuit miracula facere.

¶ 2. Præterea, Sicut Christus in secundo aduentu venturus est in virtute magna & maiestate (vt dicitur Matth. 24.) ita in primo aduentu venit in infirmitate: secundum illud Isai 53. Virum dolorum & scientem infirmitatem. Sed operatio miraculorum magis pertinet ad virtutem, quam ad infirmitatem. Ergo non fuit conueniens, quod in primo aduentu miracula faceret.

¶ 3. Præterea, Christus venit ad hoc, vt homines saluaret per fidem, secundùm illud Hebr. 12. Aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Iesum: Sed miracula diminuunt meritum fidei. Vnde Dominus Ioan. 4. dicit, Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Ergo non videtur, quod Christus debuerit miracula facere.

SED contra est, quod ex persona aduersariorum Dei dicitur Ioan. 11. Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?

RESPONDEO dicendum, quod diuinitus conceditur homini miracula facere, propter duo. Primo quidem & principaliter ad confirmandam veritatem quam aliquis docet: quia enim ea, quæ sunt fidei, humanam rationem excedunt, non possunt per rationes humanas probari: sed oportet, quod probentur per argumentum diuinæ virtutis, vt dum aliquis facit opera, quæ solum Deus facere potest, credantur ea, quæ dicuntur, esse à Deo: sicut cum aliquis defert:

fert litteras annulo Regis signatas, creditur ex voluntate Regis processisse quod in illis continetur. Secundo, ad ostendendam præsentiam Dei in homine per gratiam Spiritus sancti: vt dum scilicet homo facit opera Dei, credatur Deus habitare in eo per gratiam. Vnde dicitur Galat. 3: Qui tribuit nobis Spiritum sanctum, operatur virtutes in nobis. Vtrumque autem circa Christum erat hominibus manifestandum: scilicet, quod Deus esset in eo per gratiam, non adoptionis, sed vnionis: & quod eius supernaturalis doctrina esset à Deo. Et ideo conuenientissimum fuit vt miracula faceret. Vnde ipse dicit Io. 10. Si mihi non vultis credere, operibus credite. Et Ioan. 5. Opera quæ dedit mihi pater vt faciam, ipsa sunt quæ testimonium perhibent de me.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc quod dicit, Signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ: intelligendum est, vt Chrysostomus * dicit, quod tunc non acceperunt tale signum, quale petebant, scilicet de cœlo, non quod nullum signum eis dederit: vel quia signa faciebat, non propter eos, quos sciebat lapideos esse, sed vt alios emendaret: & ideo non eis, sed aliis illa signa dabantur. *ho. 54. in Matt. ante me. t. 2.*

Ad secundum dicendum, quod licet Christus venerit in infirmitate carnis, quod manifestatur per passiones: venit tamen in virtute Dei, quod erat manifestandum per miracula.

Ad tertium dicendum, quod miracula in tantum diminuunt meritum fidei, in quantum per hoc ostenditur duritia eorum, qui nolunt credere ea, quæ Scripturis diuinis probantur, nisi per miracula. Et tamen melius est eis, vt vel per miracula conuertantur ad fidem, quam quod omnino in infidelitate permaneant: dicitur enim 1. ad Corinthios 14. quod signa data sunt infidelibus, vt scilicet conuertantur ad fidem.

Art. 2. *Vtrum Christus fecerit miracula diuina virtute?* 235

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fecerit miracula diuina virtute. Virtus enim diuina est omnipotens. Sed videtur, quod Christus non fuerit omnipotens in miraculis faciendis. Dicitur enim Marc. 6. quod non poterat ibi, scilicet in patria sua, virtutem vllam facere. Ergo videtur quod non fecerit miracula virtute diuina. *3. d. 15. q. 1. ar. 3. c. & d. 16. q. 1. ar. 3. cor. & ad 4. & 4. d. 5. q. 1. a. 1. & op. 11. c. 17.*

¶ 2. Præterea, Dei non est orare. Sed Christus aliquando in miraculis faciendis orabat, vt patet in suscitatione Lazari, Ioan. 11. Et in multiplicatione

 panum,

panum, vt patet Matth. 13. Ergo videtur, quod non fecerit miracula virtute diuina.

¶ 3. Præterea, Ea quæ virtute diuina fiunt, non possunt virtute alicuius creaturæ fieri. Sed ea quæ Christus faciebat, poterant etiam fieri in virtute alicuius creaturæ: vnde & Pharisæi ei dicebant, quod in Beelzebub principe dæmoniorum eiiciebat dæmonia. Ergo videtur, quod Christus non fecerit miracula virtute diuina.

SED contra est, quod Dominus dicit Ioan. 14. Pater in me manens, ipse facit opera.

RESPONDEO dicendum, quod sicut in prima parte habitum est *, vera miracula sola virtute diuina fieri possunt: quia solus Deus potest mutare naturæ ordinem, quod pertinet ad rationem miraculi. Vnde Leo Papa dicit in epist. † ad Flauianum, quod cum in Christo sint duæ naturæ: vna earum est scilicet diuina, quæ fulget miraculis: altera scilicet humana, quæ succumbit iniuriis. Et tamen vna earum agit cum communicatione alterius, in quantum scilicet humana natura est instrumentum diuinæ actionis, & actio humana virtutem accipit à natura diuina, sicut supra habitum est *.

part. 1. q. 110. a. 4.

epist. 10. c. 4. parum a princ.

q. 13. a. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc quod dicitur, non poterat ibi vllam virtutem facere, non est referendum ad potentiam absolutam, sed ad id quod potest fieri congruenter: non enim congruum erat, vt inter credulos operaretur miracula. Vnde subditur, Et mirabatur propter incredulitatem eorum: secundum quem modum dicitur Gen. 18. Num celare potero Abraham quæ gesturus sum? & 19. Non potero facere quicquam, donec ingrediaris illuc.

Ad secundum dicendum, quod (sicut Chrysostom. * dicit super illud Matth. 14. Acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, aspiciens in cœlum, benedixit & fregit) oportebat credi de Christo quoniam à patre est, & quod ei æqualis est. Et ideo vt vtrumque ostendat, nunc quidem cum potestate, nunc autem orans miracula facit: & in minoribus quidem respicit in cœlum, puta in multiplicatione panum; in maioribus autem, quæ sunt solius Dei, cum potestate à seipso agit: puta quando peccata dimisit, mortuos suscitauit. Quod autem dicitur Io. 11. quod in suscitatione Lazari oculos sursum leuauit: non propter necessitatem suffragij, sed propter exemplum hos fecit. Vnde dicit, Propter populum qui circumstat dixi, vt credant, quia tu me misisti.

ho. 50. in Mat. par. 2. a prin. tom. 2.

Ad tertium dicendum, quod Christus alio modo expelle-

expellebat dæmones, quam virtute dæmonum expellantur. Nam virtute superiorum dæmonum ita dæmones à corporibus hominum expelluntur, quod tamen remanet dominium eorum quantum ad animam: non enim contra regnum suum diabolus agit. Sed Christus dæmones expellebat non solum a corpore, sed multo magis ab anima. Et ideo Dominus blasphemiam Pharisæorum dicentium eum in virtute dæmoniorum dæmonia eiicere, reprobauit: primo quidem per hoc quod Satanas contra seipsum non diuiditur: secundo, exemplo aliorum, qui dæmonia eiiciebant per spiritum Dei: tertio, quia dæmonium expellere non posset, nisi ipsum vicisset virtute diuina: quarto, quia nulla conuenientia in operibus, nec in effectu erat sibi & Satanæ: cum Satanas dispergere cuperet, quos Christus colligebat.

Art. 3. *Vtrum Christus inceperit facere miracula in nuptiis?* 236

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus non inceperit miracula facere in nuptiis, mutando aquam in vinum. Legitur enim in libro de infantia Saluatoris, quod Christus in sua pueritia multa miracula fecit. Sed miraculum de conuersione aquæ in vinum fecit in nuptiis, trigesimo vel trigesimo primo anno suæ ætatis. Ergo videtur quod non inceperit tunc miracula facere. *4. d. 44. in expos. lit. & op. 11. ar 18. & Io. 1. le. 21. co. 1. & c. 2. le. 1. fi. & c. 15. lec. 5. fi n.*

¶. 2. Præterea, Christus faciebat miracula secundum virtutem diuinam. Sed virtus diuina in eo à principio suæ conceptionis erat: ex tunc enim fuit Deus & homo. Ergo videtur quod à principio miracula fecerit.

¶ 3. Præterea, Christus post baptismum & tentationem cœpit discipulos congregare: vt legitur Matthæi 4. & Ioan. 1. Sed discipuli præcipue congregati sunt ad ipsum, propter miracula: sicut dicitur Lucæ 4. quod Petrum vocauit obstupescentem propter miraculum quod fecerat in captura piscium. Ergo videtur, quod ante miraculum quod fecit in nuptiis, fecerit alia miracula.

SED contra est, quod dicitur Ioann. 3. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ.

RESPONDEO dicendum, quod miracula facta sunt à Christo propter confirmationem doctrinæ eius, & ad ostendendam virtutem diuinam in ipso. Et ideo quantum ad primum non debuit ante miracula facere, quam docere inciperet. Non autem debuit incipere docere ante perfectam ætatem: vt supra habitum est *, cum de baptismo eius ageretur. Quantum autem ad secundum, sic debuit per miracula deitatem *q. 39. a. 3.*

tatem

tatem ostendere, vt crederetur veritas humanitatis
ho. 20. in ipsius. Et ideo, sicut dicit Chrysostomus * super Ioan.
Io. parum decenter non incepit signa facere in prima ætate: exi-
ante me. stimassent enim phantasmata esse incarnationem, &
tom. 3. ante opportunum tempus cruci eum tradidissent.
† ho. 16. in Ad primum ergo dicendum, quod sicut Chrysost. *
Ioan. circ. dicit super Ioannem, Ex verbo Ioannis Baptistæ di-
me. ill. m. centis. Vt manifestetur in Israel, propterea veni ego in
tom. 3. aqua baptizans: manifestum est, quod illa signa, quæ quidam dicunt in pueritia à Christo facta, mendacia & fictiones sunt. Si enim à prima ætate miracula fecisset Christus, nequaquam Ioannes eum ignorasset, neque reliqua multitudo indiguisset magistro ad manifestandum eum.

Ad secundum dicendum, quod Dei virtus operabatur in Christo, secundum quod erat necessarium ad salutem humanam, propter quam, carnem assumpserat. Et ideo sic miracula fecit virtute diuina, vt fidei de veritate carnis eius præiudicium non fieret.

Ad tertium dicendum, quod hoc ipsum ad laudem discipulorum pertinet, quod Christum secuti sunt,
* Gre. ho. cum nulla eum miracula facere vidissent: sicut Gre-
5. in Euã. gorius * dicit in quadam homilia. Et Chrysostom. †
in princ. dicit. Tunc signa maxime necessarium erat facere,
† Chrys. quando discipuli iam congregati erant & deuoti, &
ho. 22. in attendentes his quæ fiebant. Vnde subditur, & credi-
Io. paulo derunt in eum discipuli eius: non quia tunc primum
à pr. to. 3. crediderunt, sed quia tunc diligentius & perfectius
* li. 2. c. 17. crediderunt. Vel discipulos vocat eos, qui futuri erant
à me. t. 4. discipuli: sicut exponit Augustinus * in libr. de consensu Euangelistarum.

237 Art. 4. *Vtrum miracula per Christum facta sufficienter eius diuinitatem ostenderint?*

3. d. 15. q. AD quartum sic proceditur. Videtur, quod miracu-
1. a. 1. & la, quæ Christus fecit, non fuerint sufficientia ad
d. 16. q. 1. ostendendam diuinitatem ipsius. Esse enim Deum &
a. 3. co. & hominem, proprium est Christo. Sed miracula, quæ
1. con. c. 6. Christus fecit, etiam ab aliis sunt facta. Ergo videtur,
& l. 4. c. quod non fuerint sufficientia ad ostendendam diuini-
55. ad 8. tatem ipsius.
& quo. 2. ¶ 2. Præterea, Virtute diuina nihil est maius. Sed
a. 6. ad 4. aliqui fecerunt maiora miracula, quam Christus: di-
& Io. 15. citur enim Ioan. 14. Qui credit in me, opera quæ ego
l. 5. co. 2. facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Ergo videtur quod miracula quæ Christus fecit, non fuerint sufficientia ad ostendendam diuinitatem ipsius.

¶ 3. Præterea, Ex particulari non sufficienter ostenditur

ditur vniuersale. Sed quodlibet miraculorum Christi fuit quoddam particulare opus. Ergo ex nullo eorum potuit manifestari sufficienter diuinitas Christi, ad quam pertinet vniuersalem virtutem habere de omnibus.

SED contra est; quod Dominus dicit Ioan. 5. Opera quæ dedit mihi pater vt faciam, ipsa testimonium perhibent de me.

RESPONDEO dicendum, quod miracula quæ Christus fecit, sufficientia erant ad manifestandam diuinitatem ipsius, secundum tria. Primo quidem, secundum ipsam speciem operum, quæ transcendebant omnem potestatem creatæ virtutis: & ideo non poterant fieri nisi virtute diuina. Et propter hoc cæcus illuminatus dicebat Ioan. 9. A seculo non est auditum, quia aperuit quis oculos cæci nati: nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquam. Secundo, propter modum miracula faciendi: quia scilicet quasi ex propria potestate miracula faciebat: non autem orando, sicut alij. Vnde dicitur Lucæ 6. quod virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Per quod ostenditur (sicut Cyrillus dicit) quod non accipiebat alienam virtutem: sed cum esset naturaliter Deus, propriam virtutem super infirmos ostendebat, & propter hoc innumerabilia miracula faciebat. Vnde super illud Matth. 8. Eiiciebat spiritus verbo, & omnes male habentes curauit, dicit Chrysostom. * Intende quantam multitudinem hominum curatam transcurrunt Euangelistæ; non vnumquemque curatum enarrantes, sed vno verbo pelagus ineffabile miraculorum inducentes. Et ex hoc ostendebatur, quod haberet virtutem coæqualem Deo patri, secundum illud Ioan. 5. Quæcumque pater facit, hæc & filius similiter facit. Et ibidem, sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius hominis quos vult viuificat. Tertio ex ipsa doctrina, qua se Deum dicebat, quæ nisi vera esset, non confirmaretur miraculis diuina virtute factis. Et ideo dicitur Marci 1. Quænam doctrina hæc noua, quia in potestate spiritibus immundis imperat, & obediunt ei?

ho. 28. in Matt. paulo a pri. to. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod hæc erat obiectio Gentilium. Vnde August. * dicit in epistola ad Volusianum, Nulla, inquiunt, competentibus signis tantæ maiestatis indicia claruerunt: quia larualis illa purgatio, qua scilicet dæmones effugabat, debilium curæ, reddita vita defunctis, si & alia considerentur, Deo parua sunt. Et ad hoc respondet Augustinus †. Fatemur & nos talia quædam fecisse pro-

ep. 3. post me illum, tom. 2.

† epi. 3. a me illius, tom. 2.

phe-

phetas: sed & ipse Moyses & cæteri Prophetæ dominum Iesum prophetauerunt, & ei gloriam magnam dederunt. Qui propterea talia & ipse facere voluit, ne esset absurdum, quæ per illos fecerat, si ipse etiam non faceret. Sed tamen & aliquid proprium facere debuit, nasci de Virgine, resurgere à mortuis, cœlum ascendere: hoc Deo, qui parum putat, quid plus expectet ignoro. Num homine assumpto alium mundum facere debuit, vt eum esse crederemus, per quem factus est mundus? Sed nec maior mundus, nec isti æqualis in hoc mundo fieri posset. Si autem minorem faceret infra istum, similiter hoc quoque parum putaretur. Quæ tamen alij fecerunt, Christus excellentius fecit. Vnde super illud Ioan. 15. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, &c. dicit Augustinus *, Nulla in operibus Christi videntur esse maiora, quam suscitatio mortuorum: quod scimus etiam antiquos fecisse Prophetas. Fecit tamen aliqua Christus, quæ nemo alius fecit. Sed respondetur nobis, & alios fecisse, quæ nec ipse, nec alius fecit. Sed qui tam multa vitia & malas valetudines vexationesque mortalium tanta potestate sanaret, nullus omnino legitur antiquorum. Vt enim taceam, quos iubendo, sicut occurrebant, saluos singulos fecit, Marcus dicit, quod quocumque loco introibat in vicos, aut in villas, aut in ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, salui fiebant. Hæc nemo alius fecit in eis. Sic enim intelligendum est quod ait, in eis: non inter eos, aut coram eis, sed prorsus, in eis, quia sanauit eos. Nec tamen alius quicumque in eis talia opera fecit: quoniam quisquis alius homo aliquid eorum fecit, ipso faciente fecit: hoc autem ipse non illis facientibus fecit.

Innuitur 23. tract. in Io. super illud Maiora demonstrabit illis, to. 9. lib. 1. de Trin. c. 6. cir. me. to. 3.

Ad secundum dicendum, quod August. * exponens illud verbum Ioan. inquirit quæ sint ista opera maiora, quæ credentes in eum erant facturi: an forte quod ægros ipsis transeuntibus etiam eorum vmbra sanabat? maius est enim quod sanet vmbra, quam fimbria. Verumtamen quando ista Christus dicebat, verborum suorum facta & opera commendabat. Cum enim dixit, Pater in me manens ipse facit opera: quæ opera tunc dicebat, nisi verba quæ loquebatur? Et eorumdem verborum fructus erat fides illorum. Verumtamen euangelizantibus discipulis, non tam pauci, quam illi erant, sed Gentes etiam crediderunt. Nonne ab ore ipsius diues ille tristis abcessit? & tamen postea quod ab illo auditum non fecit vnus, fecerunt multi, cum

tra. 61. in Io. a me. tom. 9.

cum per discipulos loqueretur? Ecce maiora fecit prædicatus à credentibus, quam locutus est audientibus. Verum hoc adhuc mouet quod hæc maiora per Apostolos fecit: non autem ipsos tantum significans ait, Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet. Audi ergo & intellige, Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet. Prius ego facio, deinde & ipse faciet: quia facio vt faciat. Quæ opera nisi vt ex impio iustus fiat? Quod vtique in illo, sed non sine illo, Christus operatur. Prorsus maius hoc esse dixerim, quam creare cœlum & terram: cœlum enim & terra transibunt, prædestinatorum autem salus & iustificatio permanebit. Sed & in cœlis Angeli sunt opera Christi: numquid etiam his operibus maiora facit, qui cooperatur Christo ad suam iustificationem? Iudicet qui potest, vtrum maius sit iustos creare, quam impios iustificare. Certe si æqualis est vtrumque potentiæ, hoc maioris est misericordiæ. Sed omnia opera Christi intelligere, vbi ait, Maiora horum faciet, nulla nos necessitas cogit: horum enim forsitan dixit, quæ illa hora faciebat. Tunc autem verba fidei faciebat: & vtique minus est verba iustitiæ prædicare, (quod fecit præter nos) quam impios iustificare, quod ita facit in nobis, vt faciamus & nos.

Ad tertium dicendum, quod quando aliquod particulare opus proprium est alicuius agentis, tunc per illud particulare opus probatur tota virtus agentis: sicut cum ratiocinari sit proprium hominis, ostenditur aliquis esse homo ex hoc ipso quod ratiocinatur circa quodcumque particulare propositum. Et similiter cum propria virtute miracula facere sit solius Dei, sufficienter ostensum est, Christum esse Deum, ex quocumque miraculo quod propria virtute fecit.

QVAESTIO XLIV.

De singulis miraculorum speciebus, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de singulis miraculorum speciebus.

Et primo de miraculis, quæ fecit circa spirituales substantias.

¶ Secundo, de miraculis quæ fecit circa cœlestia corpora.

¶ Tertio, de miraculis quæ fecit circa homines.

¶ Quarto, de miraculis quæ fecit circa creaturas irrationales.

Art.

238 Art. I. *Vtrum miracula facta per Christum circa spirituales substantias fuerint conuenientia?*

AD primum sic proceditur. Videtur, quod miracula, quæ fecit Christus circa spirituales substantias, non fuerint conuenientia. Inter spirituales enim substantias sancti Angeli præpollent dæmonibus: quia vt Aug. * dicit in 3. de Trin. spiritus vitæ rationalis desertor atque peccator, regitur per spiritum vitæ rationalem, pium & iustum. Sed Christus non legitur aliqua miracula fecisse circa Angelos bonos. Ergo nec etiam circa dæmones aliqua miracula facere debuit.

lib. 3. c. 4. nō procul à pri. 1. 3.

¶ 2. Præterea, Miracula Christi ordinabantur ad manifestandam diuinitatem ipsius. Sed diuinitas Christi non erat dæmonibus manifestanda; quia per hoc impeditum fuisset mysterium passionis eius, secundum illud 1. Cor. 2. Si cognouissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent. Ergo non debuit circa dæmones aliqua miracula facere.

¶ 3. Præterea, Miracula Christi ad gloriam Dei ordinabantur: vnde dicitur Matt. 9. quod videntes turbæ paralyticum sanatum à Christo, timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus. Sed ad dæmones non pertinet glorificare Deum: quia non est speciosa laus in ore peccatoris, vt dicitur Eccles. 15. Vnde & sicut dicitur Mar. 1. & Luc. 4. non sinebat dæmonia loqui ea quæ ad gloriam ipsius pertinebant. Ergo videtur non fuisse conueniens, quod circa dæmones aliqua miracula faceret.

¶ 4. Præterea, Miracula à Christo facta, ad salutem hominum ordinantur. Sed quædam dæmonia ab hominibus eiecta fuerunt cum hominum detrimento: quandoque quidem corporali, sicut dicitur Marc. 9. quod dæmon ad præceptum Christi exclamans, & multum discerpens hominem, exiit ab eo, & factus est sicut mortuus: ita vt multi dicerent, quia mortuus est. Quandoque etiam cum damno rerum: sicut quando dæmones ad eorum preces misit in porcos, quos præcipitauerunt in mare. Vnde ciues illius regionis rogauerunt eum, vt transiret à finibus eorum, vt legitur Matth. 8. Ergo videtur inconuenienter fecisse huiusmodi miracula.

SED contra est, quod Zach. 13. hoc prænuntiatum fuerat, vbi dicitur, spiritum immundum auferam de terra.

RESPONDEO dicendum, quod miracula, quæ Christus fecit, argumenta quędam fuerunt fidei, quam ipse docebat. Futurum autem erat, vt per virtutem diuinitatis eius excluderet dæmonum potestatem ab homi-

hominibus credituris in eum: secundum illud Ioan. 12. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Et ideo conueniens fuit quod inter alia miracula, etiam obsessos à dæmonibus liberaret.

Ad primum ergo dicendum, quod homines sicut per Christum erant à potestate dæmonum liberandi, ita per eum erant Angelis consociandi: secundum illud Col. 1. Pacificans per sanguinem crucis eius, quæ in cœlis, & quæ in terris sunt. Et ideo circa Angelos alia miracula hominibus demonstrare non conueniebat, nisi vt Angeli hominibus apparerent: quod quidem factum est in natiuitate ipsius, & in resurrectione, & ascensione eius.

Ad secundum dicendum, quod sicut Augustinus * dicit 9. de ciuit. Dei, Christus tantum innotuit dæmonibus, quantum voluit; tantum autem voluit, quantum oportuit. Sed innotuit eis non sicut Angelis sanctis per id quod est vita æterna: sed per quædam temporalia suæ virtutis effecta. Et primo quidem videntes Christum esurire post ieiunium, æstimauerunt eum non esse filium Dei. Vnde super illud Luc. 4. Si filius Dei es, &c. dicit Ambrosius *, Quid sibi vult talis sermonis exorsus, nisi quia cognouerat Dei filium esse venturum; sed venisse per infirmitatem corporis non putauit? Sed postmodum visis miraculis, ex quadam suspicatione coniecturauit eum esse filium Dei. Vnde super illud Marc. 1. Scio, quod sis sanctus Dei, dicit Chrysostomus quod non certam, aut firmam aduentus Dei habebat notitiam: sciebat tamen ipsum esse Christum in lege promissum. Vnde dicitur Lucæ 4. Quia sciebant ipsum esse Christum. Quod autem ipsum confitebantur esse filium Dei, magis erat ex quadam suspicione, quam ex certitudine. Vnde Beda dicit super Luc. * Et dæmonia filium Dei confitebantur. Et sicut postea dicitur, sciebant eum esse Christum: quia cum ieiunio fatigatum eum diabolus videret, verum hominem intellexit. Sed quia tentando non præualuit, vtrum filius Dei esset, dubitabat. Nunc autem per signorum potentiam, vel intellexit, vel potius suspicatus est esse filium Dei. Non ideo igitur Iudæis eum crucifigere persuasit, quia Christum Dei filium non esse putauit: sed quia se morte illius non præuidit esse damnandum. De hoc enim mysterio à seculis abscondito dicit Apostolus, quod nemo principum huius seculi cognouit: si enim cognouissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent.

** c. 21. parum à prin. t. 5.*

lib. 4. in Lu. c. 4. in ti. de tent. Christi, non procul à prin. tom. 3.

sup. illud Luc. 4. Sciebant ipsũ esse Christum Est c. 14. secũ. ord. Bed. t. 2.

Ad tertium dicendum, quod miracula in expulsione

ſione dæmonum non fecit Chriſtus propter vtilitatem dæmonum, ſed propter vtilitatem hominum, vt ipſi eum glorificarent. Et ideo prohibuit eos loqui ea quæ ad laudem ipſius pertinebant. Primo quidem propter exemplum: quia, vt dicit Athanaſ.* compeſcebat diaboli ſermonem, quamuis vera fateretur: vt nos etiam aſſuefaciat, ne curemus de talibus, etiam ſi vera loqui videantur. Nefas eſt enim, vt cum adſit nobis Scriptura diuina, inſtruamur à diabolo. Eſt enim hoc periculoſum: quia veritati frequenter dæmones immiſcent mendacia. Secundo, quia (ſicut Chryſ. dicit) non oportebat eos ſurripere officij Apoſtolici gloriam; nec decebat Chriſti myſterium lingua fœtida publicari: quia non eſt ſpecioſa laus in ore peccatorum. Tertio, quia (vt Beda dicit*) nolebat ex hoc inuidiam accendere Iudæorum. Vnde etiam ipſi Apoſtoli iubentur reticere de ipſo, ne diuina maieſtate prædicata, paſſionis diſpenſatio differatur.

*id habet Chry. concio. 2. de Lazaro ante me. t. 2. et Theophi. Luc. 4. et Mar. 1.

cap. 4. in Luc. Eſt in c. 14. ſecun. or. Bed. circ. fin. illius, tom. 2.

Ad quartum dicendum, quod Chriſtus ſpecialiter venerat docere, & miracula facere propter vtilitatem hominum, principaliter quantum ad animæ ſalutem. Et ideo permiſit dæmones, quos eiiciebat, hominibus aliquod nocumentum inferre, vel in corpore, vel in rebus, propter animæ humanæ ſalutem, ad hominum ſcilicet inſtructionem. Vnde Chryſoſtom.* dicit ſuper Matthæum, quod Chriſtus permiſit dæmonibus in porcos ire, non quaſi à dæmonibus perſuaſus: ſed primo quidem vt inſtruat magnitudinem nocumenti dæmonum, qui hominibus inſidiantur. Secundo, vt omnes diſcerent, quoniam nec aduerſus porcos auderent aliquid facere, niſi ipſe conſenſerit. Tertio, vt oſtenderet quod grauiora in illos homines operati eſſent, quam in illos porcos, niſi eſſent diuina prouidentia adiuti. Et propter eaſdem etiam cauſas permiſit eum, qui à dæmonibus liberabatur, ad horam grauius affligi: à qua tamen afflictione eum continuo liberauit. Per hoc etiam oſtenditur (vt Beda dicit) quod ſæpe dum conuerti ad Deum poſt peccata conamur, maioribus nouiſque antiqui hoſtis pulſamur inſidiis. Quod facit, vel vt odium virtutis incutiat, vel expulſionis ſuæ vindicet iniuriam. Factus eſt etiam homo ſanatus, velut mortuus (vt Hieron.* dicit) quia ſanatis dicitur, Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.

ho. 29. in Mat. circ. med. t. 2.

*Mar. 9. ſup. verbum in ar. cit. t. 9 239

Art. 2. *Vtrum conuenienter facta fuerint miracula per Chriſtum circa cœleſtia corpora?*

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter fuerint à Chriſto facta miracula circa cœle-

cœlestia corpora. Vt enim Dionys. * dicit 4. cap. de Diuin. nom. diuinæ prouidentiæ non est naturam corrumpere, sed saluare. Corpora autem cælestia secundum suam naturam sunt incorruptibilia, & inalterabilia: vt probatur in 1. de cælo *. Ergo non fuit conueniens, vt per Christum fieret aliqua immutatio circa ordinem cœlestium corporum.

ca. 4. non multum remote a fin.

l. 1. a. tex. 20. vsque ad 31. t. 2.

¶ 2. Præterea, Secundum motum cœlestium corporum, temporum cursus designantur, secundum illud Gen. 1. Fiant luminaria in firmamento cœli, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos. Sic ergo mutato cursu cœlestium corporum, mutatur temporum distinctio & ordo. Sed non legitur hoc esse perceptum ab Astrologis, qui contemplantur sydera, & computant menses: vt dicitur Isa. 47. Ergo videtur, quod per Christum non fuerit aliqua mutatio facta circa cursum cœlestium corporum.

¶ 3. Præterea, magis competebat Christo facere miracula viuens & docens, quam moriens, tum quia, vt dicitur secundæ ad Cor. vltimo, Crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei, secundum quam miracula faciebat: tum etiam quia eius miracula confirmatiua erant doctrinæ ipsius. Sed in vita sua non legitur, Christum aliquod miraculum circa cœlestia corpora fecisse: quinimo Pharisæis petentibus ab eo signum de cælo, eis dare renuit: vt habetur Matth. 12. & 16. Ergo videtur, quod nec in morte circa cœlestia corpora aliquod miraculum facere debuerit.

SED contra est, quod dicitur Luc. 23. Tenebræ factæ sunt in vniuersa terra vsque ad horam nonam & obscuratus est sol.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est *) miracula Christi talia esse debebant, vt sufficienter eum esse Deum ostenderent. Hoc autem non ita euidenter ostenditur per transmutationes corporum inferiorum, quæ etiam ab aliis causis moueri possunt, sicut per transmutationem cursus cœlestium corporum, quæ à solo Deo sunt immobiliter ordinata. Et hoc est quod Dion. * dicit in Epist. ad Polycarp. Cognoscere oportet, non aliter aliquando posse aliquid peruerti cœlestis ordinationis, & motus, nisi causam haberet ad hoc mouentem, quæ facit omnia, & mutat secundum suum sermonem. Et ideo conueniens fuit, vt Christus miracula faceret etiam circa cœlestia corpora.

art. 4. q. praec.

parum ante me. e. ist.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut inferioribus corporibus naturale est moueri à cœlestibus corporibus (quæ sunt superiora secundum naturæ ordinem,

nem, (ita etiam naturale est cuilibet creaturæ, vt transmutetur à Deo secundum eius voluntatem. Vnde Augustinus * dicit 26. contra Faustum, & habetur in glos. Rom. 11. super illud, contra naturam insertus es, &c. Deus creator, & conditor omnium naturarum nihil contra naturam facit, quia id est cuique rei natura, quod Deus facit. Et ita corrumpitur natura cælestium corporum, cum eorum cursus immutatur à Deo: corrumperetur autem, si ab aliqua alia causa immutaretur.

c. 3. ante me. 10. 6.

Ad secundum dicendum, quod per miraculum à Christo factum, non est peruersus ordo temporum. Nam secundum quosdam illæ tenebræ, vel solis obscuratio, quæ in passione Christi accidit, fuit propter hoc, quod sol suos radios retraxit, nulla immutatione facta circa motum cælestium corporum, secundum quem tempora mensurantur. Vnde Hieron. * dicit super Matth. Videtur luminare maius retraxisse radios suos, ne aut pendentem videret Dominum, aut impij blasphemantes sua luce fruerentur. Talis autem retractio non est sic intelligenda, quasi sol in sua potestate habeat radios emittere, vel retrahere: non enim ex electione, sed ex natura radios emittit: vt dicit Dionys. † 4. cap. de diuin. nom. sed sol dicitur retraxisse radios, in quantum diuina virtute factum est, vt solis radij ad terram non peruenirent. Origenes *, autem dicit hoc accidisse per interpositionem nubium. Vnde super Matth. dicit, Conueniens est intelligere quasdam tenebrosissimas nubes multas, & magnas concurrisse super Hierusalem, & terram Iudææ: & ideo factæ sunt tenebræ profundæ à sexta hora vsque ad nonam. Arbitror enim, sicut cætera signa quæ facta sunt in passione, scilicet quod velum templi est scissum, quod terra tremuit, &c. in Hierusalem tantummodo facta sunt: ita & hoc. Aut si latius voluerit quis extendere ad terram Iudææ, propter hoc quod dicitur, Tenebræ factæ sunt in vniuersa terra, Quod intelligitur de terra Iudææ, sicut in tertio libro Regum dixit Abdias ad Eliam, Viuit Dominus Deus tuus quia non est gens, aut regnum, vbi non miserit dominus meus quærere te: ostendens quod eum quæsierat in gentibus, quæ sunt circa Iudæam. Sed circa hoc magis credendum est Dionysio, qui oculata fide inspexit hoc accidisse per interpositionem lunæ inter nos, & solem. Dicit enim in epistol. ad Polycarp. * Inopinabiliter soli lunam incidentem videbamus in Ægypto scilicet existentes: vt ibidem dicitur. Et designat ibi quatuor miracula.

In c. 27. sup. illud Ab hora 6. tenebræ factæ sunt, t. 9.

c. 4. circa princ.

** tr. 35. in Mat. n 5. fol. ante fi. ho. t. 3.*

** in epi. ad Polycar. post med. illius.*

Quo

Quorum primum est, quod naturalis eclipsis solis, per interpositionem lunæ, numquam accidit nisi tempore coniunctionis solis & lunæ: tunc autem erat luna in oppositione ad solem, quintadecima existens: quia erat Pascha Iudæorum. Vnde dicit †, Non enim erat coniunctionis tempus. Secundum miraculum est, quod cum circa horam sextam luna visa fuisset simul cum sole in medio cœli, in vesperis apparuit suo loco, id est in oriente opposita soli. Vnde dicit *, Rursus ipsam vidimus, scilicet lunam, à nona hora (in qua scilicet recessit à sole, cessantibus tenebris) vsque ad vesperam supernaturaliter restitutam ad diametrum solis, id est vt diametraliter esset soli opposita. Et sic patet, quod non est turbatus consuetus temporum cursus: quia diuina virtute factum est, & quod ad solem supernaturaliter accederet præter tempus debitum, & quod à sole recedens, in locum proprium restitueretur tempore debito. Tertium miraculum est, quod naturalis eclipsis semper incipit ab occidentali parte solis, & peruenit vsque ad orientalem. Et hoc ideo: quia luna secundum proprium motum, quo mouetur ab Occidente in Orientem, est velocior sole in suo proprio motu: & ideo luna ab Occidente veniens attingit solem, & pertransit ipsum, ad Orientem tendens. Sed tunc luna iam pertransiuerat solem, & distabat ab eo quasi per medietatem circuli, in oppositione existens: vnde oportuit quod reuerteretur ad Orientem versus solem, & attingeret ipsum primo ex parte Orientali, procedens versus Occidentem. Et hoc est quod dicit, Eclipsim etiam ipsam ex Oriente vidimus inchoatam, & vsque ad solarem terminum venientem, (quia totum solem eclipsauit) postea regredientem. Quartum miraculum fuit, quod in naturali eclipsi ex eadem parte incipit sol prius reapparere, ex qua parte incepit prius obscurari: quia scilicet luna se soli subiiciens, naturali suo motu solem pertransit versus Orientem: & ita partem Occidentalem solis, quam primo occupat, primo etiam derelinquit. Sed tunc luna miraculose ab Oriente versus Occidentem rediens, non pertransiuit solem, vt esset eo orientalior: sed postquam peruenit ad terminum solis, reuersa est versus Orientem: & ita partem solis, quam vltimo occupauit, primo etiam dereliquit. Et sic ex parte Orientali inchoata fuit eclipsis: sed in parte Occidentali prius incepit claritas apparere. Et hoc est quod dicit, Et rursus vidimus, non ex eodem, id est non ex eadem parte solis, & defectum, & purgationem;

Loco nũc dicto.

in prædi. epist. ad Polycar. à med. illius.

ho. 89. in Mat non nullum longe à pr. to. 2. tionem; sed è conuerso secundum diametrum factam. Quintum miraculum addit Chrysos.* super Matth. dicens, quod tribus horis tunc tenebræ permanserunt, cum eclypsis solis in momento pertranseat: non enim habet moram, vt sciunt illi qui considerauerunt. Vnde datur intelligi, quod luna quieuerit sub sole: nisi forte velimus dicere, quod tempus tenebrarum computatur ab instanti, quo sol incepit obscurari, vsque ad instans in quo totaliter fuit repurgatus. Sed sicut Orig.* dicit super Matth. aduersus hoc filij seculi huius dicunt, Quomodo hoc factum tam mirabile nemo Græcorum, aut Barbarorum scripsit? Et dicit, quod quidam nomine Phlegon in Chronicis suis scripsit hoc in principatu Tiberij Cæsaris factum: sed non signauit, quod fuerit in luna plena. Potuit ergo hoc contingere, quia Astrologi vbique terrarum tunc temporis existentes non solicitabantur de obseruanda eclipsi, quia tunc tempus non erat: sed illam obscuritatem ex aliqua passione aëris accidere putauerunt. Sed in AEgypto, vbi raro nubes apparent propter aëris serenitatem, permotus est Dionys. & socij eius, vt prædicta circa illam obscuritatem obseruarent.

ho. 35 in Mat. f. 4. & 5. in fi. ante fin. ho. 10. 3.

Ad tertium dicendum, quod tunc præcipue oportebat in Christo diuinitatem per miracula ostendere, quando in eo maxime apparebat infirmitas secundum humanam naturam. Et ideo in Christi natiuitate stella noua in cœlo apparuit. Vnde Maximus dicit in sermone Natiuitatis. Si præsepe despicis, erige parumper oculos, & nouam in cœlo stellam, protestantem mundo natiuitatem Dominicam, contuere. In passione autem adhuc maior infirmitas circa humanitatem Christi apparuit: & ideo oportuit vt maiora miracula ostenderentur circa principalia mundi luminaria. Et sicut Chrysost.* dicit super Matth. hoc est signum, quod petentibus promittebat dare, dicens: Generatio parua & adultera sigum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ, crucem significans, & resurrectionem. Etenim multo mirabilius est in eo, qui crucifixus erat, hoc fieri, quam eo ambulante super terram.

ho 89. in Mat. cir. pri. to. 2.

240 Art. 3. *Vtrum conuenienter Christus circa homines miracula fecerit?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter Christus circa homines miracula fecerit. In homine enim potior est anima, quam corpus. Sed circa corpora, multa miracula Christus fecit: circa animas vero nulla miracula legitur fecisse: nam neque aliquos incredulos ad fidem virtuose conuertit,

vertit, sed admonendo, & exteriora miracula ostendendo: neque etiam aliquos fatuos, sapientes legitur fecisse. Ergo videtur, quod non conuenienter sit circa homines miracula operatus.

¶ 2. Præterea, Sicut supra dictum est *, Christus faciebat miracula virtute diuina, cuius proprium est subito operari, & perfecte absque adminiculo alicuius. Sed Christus non semper subito homines curauit quantum ad corpus: dicitur enim Marc. 8. quod apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum; & expuens in oculos eius, impositis manibus, interrogauit eum si quid videret: & aspiciens ait, Video homines velut arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit manus super oculos eius, & cœpit videre, & restitutus est ei visus, ita vt clare videret omnia. Et sic patet, quod non subito eum curauit: sed primo quidem imperfecte & per sputum. Ergo videtur non conuenienter circa homines miracula fecisse. *q. præc. art. 2.*

¶ 3. Præterea, Quæ se inuicem non consequuntur, non oportet quod simul tollantur. Sed ægritudo corporalis non semper ex peccato causatur: vt patet per illud quod Dominus dicit Ioan. 9. Neque hic peccauit, neque parentes eius, vt cæcus nasceretur. Non ergo oportuit vt hominibus corporum curationem quærentibus peccata dimitteret: sicut legitur fecisse circa paralyticum, Matth. 9. præsertim quia sanatio corporalis cum sit minus, quam remissio peccatorum, non videtur esse sufficiens argumentum, quod possit peccata dimittere.

¶ 4. Præterea, Miracula Christi facta sunt ad confirmationem doctrinæ ipsius, & testimonium diuinitatis eius, vt supra dictum est *. Sed nullus debet impedire finem operis sui. Ergo videtur inconuenienter Christus quibusdam miraculose curatis præcepisse, vt nemini dicerent: vt patet Matth. 9. & Marc. 8. præsertim quia quibusdam aliis mandauit, vt miracula circa se facta publicarent, sicut Marc. 5. legitur, quod dixit ei, quem à dæmonibus liberauerat, Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia eis quanta tibi Dominus fecerit. *q. præc. art. 4.*

SED contra est, quod dicitur Marc. 7. Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.

RESPONDEO dicendum, quod ea quæ sunt ad finem, debent fini esse proportionata. Christus autem ad hoc in mundum venerat, & docebat, vt homines saluos faceret, secundum illud Ioan. 3. Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Et ideo

conueniens fuit, vt Christus particulariter homines miraculose curando, ostenderet se esse vniuersalem & spiritualem hominum saluatorem.

Ad primum ergo dicendum, quod ea quæ sunt ad finem, distinguuntur ab ipso fine. Miracula autem à Christo facta ordinabantur sicut ad finem, ad rationalis partis salutem, quæ consistit in sapientiæ illustratione, & hominum iustificatione: quorum primum præsupponit secundum: quia, vt dicitur Sap. 1. In maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Iustificare autem homines non conueniebat nisi eis volentibus: hoc enim esset & contra rationem iustitiæ, quæ rectitudinem voluntatis importat: & etiam contra rationem humanæ naturæ, quæ libero arbitrio ad bonum ducenda est, non autem per coactionem. Christus ergo virtute diuina interius homines iustificauit, non tamen eis inuitis: nec hoc ad miracula pertinet, sed ad miraculorum finem. Et similiter etiam virtute diuina simplicibus discipulis diuinam sapientiam infudit. Vnde dicit eis Lucæ 21. Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarij vestri. Quod quidem quantum ad interiorem illuminationem inter visibilia miracula non numeratur: sed solum quantum ad exteriorem actum, in quantum scilicet videbant homines eos qui fuerant illiterati & simplices, tam sapienter & constanter loqui. Vnde dicitur Actor. 4. Videntes Iudæi Petri constantiam, & Ioannis, comperto quod homines essent sine literis, & idiotæ, admirabantur. Et tamen huiusmodi spirituales effectus, etsi à miraculis visibilibus distinguantur, sunt tamen quædam testimonia doctrinæ & virtutis Christi, secundum illud Hebr. 2. Contestante Deo signis & portentis, & variis virtutibus & Spiritus sancti distributionibus. Sed tamen circa animas hominum, maxime quantum ad immutandas inferiores vires, Christus aliqua miracula fecit. Vnde Hieronymus * super illud Matth. 9. Surgens secutus est eum, dicit, Fulgor ipse & maiestas diuinitatis occultæ, quæ etiam in facie relucebat humana, videntes ad se trahere poterat ex primo aspectu. Et super illud Matth. 21. Eiiciebat omnes vendentes, & ementes, &c. dicit idem Hieronym. † Mihi inter omnia signa quæ fecit Dominus, hoc videtur esse mirabilius, quod vnus homo & illo tempore contemptibilis, potuerit ad vnius flagelli verbera tantam eiicere multitudinem. Igneum enim quiddam atque sydereum radiabat ex

Sup. illud Matt. 9. Cū transiret vidit hominem sedentem tom. 9.

† Sup. illud Mat. 21. Videntes Principes, & Scribæ mirabilia quæ fecit, t. 9.

oculis

oculis eius, & diuinitatis maiestas lucebat in facie eius. Et Origenes dicit * super Ioan. hoc esse maius miraculum eo, quo aqua conuersa est in vinum: eo quod illic inanimata subsistit materia, hic vero tot millium hominum domantur ingenia. Et super illud Ioannis decimooctauo. Abierunt retrorsum & ceciderunt in terram, dicit August. † Vna vox tantam turbam odiis ferocem, armisque terribilem sine telo vllo percussit, repulit, strauit: Deus enim latebat in carne. Et ad idem pertinet quod dicitur Luc. 4. quod Iesus transiens per medium illorum ibat. Vbi dicit Chrysostomus, quod stare in medio insidiantium & non apprehendi, diuinitatis eminentiam ostendebat. Et quod dicitur Ioan. 8. Iesus abscondit se, & exiuit de templo, vbi Aug. dicit, Non abscondit se in angulo templi quasi timens, vel post murum aut columnam diuertens: sed diuina potestate se inuisibilem insidiantibus constituens, per medium illorum exiuit. Ex quibus omnibus patet, quod Christus quando voluit, virtute diuina animas hominum immutauit: non solum iustificando, & sapientiam infundendo, quod pertinet ad miraculorum finem: sed etiam exterius alliciendo, vel terrendo, vel stupefaciendo, quod pertinet ad ipsa miracula.

* In fol. 8. qui lib. primo in lucem produit an. Dom. 1555. Parisiis apud Carolum Guillar.

† tract. 112. in Ioan. post med. t. 9.

Ad secundum dicendum, quod Christus venerat saluare mundum, non solum virtute diuina, sed per mysterium Incarnationis ipsius. Et ideo frequenter in sanatione infirmorum non sola potestate diuina vtebatur, curando per modum imperij, sed etiam aliquid ad humanitatem ipsius pertinens apponendo. Vnde super illud Lucæ quarto, Singulis manus imponens curabat omnes: dicit Cyrillus, Quamuis vt Deus potuisset omnes verbo pellere morbos, tangit tamen omnes, ostendens propriam carnem efficacem ad præstanda remedia. Et super illud Marci octauo, Expuens in oculos eius impositis manibus, &c. dicit Chrysostomus. * Spuit quidem, & manus imponit cæco, volens ostendere quod verbum diuinum operationi adiunctum miracula perficit: manus enim operationis est ostensiua, sputum sermonis ex ore prolati. Et super illud Ioannis nono, Fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos cæci: dicit Augustinus † De saliua sua lutum fecit, quia Verbum caro factum est. Vel etiam ad significandum, quod ipse erat qui ex limo terræ hominem formauerat, vt Chrysostomus dicit. Est autem circa miracula Christi considerandum, quod communiter perfectissima opera faciebat. Vnde super illud Ioannis 2. Omnis homo

* hom. 9. in Mar. cir. med. t. 2.

† tract. 44. in Ioan. non remote à prin. t. 9.

primum bonum vinum ponit: dicit Chrysost. * Talia sunt Christi miracula, vt multo his quæ per naturam fiunt, speciosiora & vtiliora fiant. Et similiter in instanti infirmis perfectam sanitatem conferebat. Vnde super illud Matth. 8. Et surrexit, & ministrabat illis, dicit Hieronym. † Sanitas quæ confertur à Domino, tota simul redit. Specialiter autem in illo cæco contrarium fuit propter infidelitatem ipsius, vt Chrysostom. dicit *. Vel sicut Beda dicit †, Quem vno verbo totum simul curare poterat, paulatim curat, vt magnitudinem humanæ cæcitatis ostendat: quæ vix & quasi per gradus ad lucem redeat; & gratiam suam nobis indicet, per quam singula perfectionis incrementa adiuuat.

Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est *, Christus miracula faciebat virtute diuina. Dei autem perfecta sunt opera, vt dicitur Deuteron. 32. Non est autem aliquid perfectum, si finem non consequatur. Finis autem exterioris curationis per Christum factæ, est curatio animæ: & ideo non conueniebat Christo, vt alicuius corpus curaret, nisi eius curaret animam. Vnde super illud Ioan. 7. Totum hominem sanum fecit in sabbato: dicit Aug. * quod curatus est vt sanus esset in corpore: & credidit, vt sanus esset in anima. Specialiter autem paralytico dicitur, Dimittuntur tibi peccata: quia vt Hierony. † dicit super Matth. datur ex hoc nobis intelligentia propter peccata plerisque euenire corporum debilitates: & ideo forsitan prius dimittuntur peccata, vt causis debilitatis ablatis, sanitas restituatur. Vnde & Ioan 5. dicitur, Iam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Vbi dicit Chrysost. * Discimus quod ex peccatis nata erat ei ægritudo. Quamuis autem, vt Chrysost. dicit † super Matth. quanto anima est potior corpore, tanto peccatum dimittere maius sit, quam corpus sanare: quia tamen illud non est manifestum, facit minus quod est manifestius: vt demonstraret maius, & non manifestum.

Ad quartum dicendum, quod super illud Matth 9. Videte ne quis sciat, dicit Chrys. * Non est hoc contrarium, quod hic dicitur, ei quod alteri dicit, Vade, & annuntia gloriam Dei. Erudit enim nos prohibere eos qui volunt nos propter nos laudare: si autem ad gloriam Dei refertur, non debemus prohibere, sed magis iniungere, vt hoc fiat.

Ho. 21 in Ioan post med. illius, tom. 3. † Sup. illu Mat. 8. Cum venisset Iesus in domum Petri, t. 2. * ho. 9. in Matt. in initur. † Beda Matth. 8. est c. 34. secundu eius ord. tom. 2. * q. præc. art. 2. tract. 30. in Ioan. à med. t. 9. † Mat. 9 sup. illud quid est facilius dicere, tom. 9. * ho. 37. in Ioan. c 3. † ho. 39. in Matth. à med. t. 2. ho. 33. in Mat. non multum longe à princ. t. 2.

Art. 4. *Vtrum conuenienter Christus fecerit miracula circa creaturas irrationales?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter fecerit Christus miracula circa creaturas irrationales. Bruta enim animalia sunt nobiliora plantis. Sed Christus fecit aliquod miraculum circa plantas: puta cum ad verbum eius est siccata ficulnea, vt dicitur Matth. 21. Ergo videtur, quod etiam circa animalia bruta miracula facere debuisset.

¶ 2. Præterea, Pœna non iuste infertur nisi pro culpa. Sed non fuit culpa ficulneæ, quod in ea Christus fructum non inuenit, quando non erat tempus fructuum. Ergo videtur, quod inconuenienter eam siccauerit.

¶ 3. Præterea, Aqua & aer sunt in medio cæli & terræ. Sed Christus aliqua miracula fecit in cælo (sicut supra dictum est *:) similiter etiam in terra, *a. 1. & 2. huius q.* quando in eius passione terra mota est. Ergo videtur quod etiam in aere & aqua aliqua miracula facere debuerit: vt mare diuidere, sicut fecit Moyses: vel etiam flumen, sicut fecerunt Iosue & Helias: & vt fierent in aere tonitrua, sicut factum est in monte Sinai, quando lex dabatur; & sicut Helias fecit 3. Reg. 13.

¶ 4. Præterea, Opera miraculosa pertinent ad opus gubernationis mundi per diuinam prouidentiam. Hoc autem opus præsupponit creationem. Inconueniens ergo videtur, quod Christus in suis miraculis vsus est creatione, quando scilicet multiplicauit panes. Non ergo conuenientia videntur fuisse eius miracula circa irrationales creaturas.

SED contra est, quod Christus est Dei sapientia, de qua dicitur Sapient. 8. quod disponit omnia suauiter.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est *) miracula Christi ad hoc ordinabantur, *art. præc.* quod virtus diuinitatis cognosceretur in ipso ad hominum salutem. Pertinet autem ad virtutem diuinitatis, vt omnis creatura sit ei subiecta. Et ideo in omnibus creaturarum generibus miracula eum facere oportuit, & non solum in hominibus, sed etiam in irrationalibus creaturis.

Ad primum ergo dicendum, quod animalia bruta propinque se habent secundum genus ad hominem: vnde & in eodem die cum homine facta sunt. Et quia circa corpora humana multa miracula fecerat, non oportebat quod circa corpora brutorum animalium aliqua miracula faceret: præsertim quia quan-

tum ad naturam sensibilem & corporalem, eadem ratio est de hominibus & de aliis animalibus, præcipue terrestribus. Pisces autem cum viuant in aqua, magis à natura hominum differunt: vnde & alio die sunt facti. In quibus miraculum Christus fecit in copiosa piscium captura, vt legitur Luc. 5. & Ioan. vlt. & etiam in pisce, quem Petrus cepit, & in eo inuenit staterem. Quod autem porci in mare præcipitati sunt, non fuit operatio diuini miraculi: sed operatio dæmonum ex permissione diuina.

hom. 68. in Matt. dum agit de hist. ficulnea, tom. 3. Ad secundum dicendum, quod sicut Chrysost. * dicit super Matth. cum in plantis vel brutis aliquid tale Dominus operatur, non quæras qualiter iuste siccata est ficus, si tempus non erat. Hoc enim quærere est vltimæ dementiæ, quia scilicet in talibus non inuenitur culpa & pœna: sed miraculum inspice, & admirare miraculi factorem. Nec facit creator iniuriam possidenti, si creatura sua suo arbitrio vtatur ad aliorum salutem: *can. 21. in Matt. parum ante med.* sed magis (vt Hilar. dicit * super Matth.) in hoc bonitatis diuinæ argumentum reperimus. Nam vbi afferre voluit procuratæ per se salutis exemplum, virtutis suæ potestatem in humanis corporibus exercuit. Vbi vero in contumaces formam seueritatis constituebat, futuri speciem damnatio arboris indicauit: & præcipue (vt Chrysost. † dicit) in ficulnea, quæ est humidissima, vt miraculum maius appareat. *loco iam dicto in princ. huius solutionis.*

Ad tertium dicendum, quod Christus etiam in aqua, & in aere fecit miracula, quæ sibi conueniebant: quando scilicet, vt legitur Matth. 8. imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna. Non autem conueniebat ei, qui omnia in statum pacis & tranquillitatis reuocare venerat, vt vel turbationem aeris, vel diuisionem aquarum faceret. Vnde Apostolus dicit Hebr. 12. Non accessistis ad tractabilem & accessibilem ignem, & turbinem & caliginem & procellam. Circa passionem tamen diuisum est velum, ad ostendendum reserationem mysteriorum legis. Aperta sunt monumenta, ad ostendendum quod per eius mortem, mortuis vita daretur. Terra mota est, & petræ scissæ sunt, ad ostendendum quod lapidea hominum corda per eius passionem emollirentur, & quod totus mundus virtute passionis eius erat in melius commutandus.

** tract. 24. in Ioan. nō procul à pri. t. 9.* Ad quartum dicendum, quod multiplicatio panum non est facta per modum creationis, sed per additionem extraneæ materiæ in panes conuersæ. Vnde August. super Ioan. dicit *, Vnde multiplicat de paucis granis

granis segetes, inde in manibus suis multiplicauit quinque panes. Manifestum est autem quod per conuersionem grana multiplicantur in segetes.

QVAESTIO XLV.

De Transfiguratione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de transfiguratione Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum conueniens fuerit Christum transfigurari?

¶ Secundo, vtrum claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa?

¶ Tertio, de testibus transfigurationis.

¶ Quarto, de testimonio paternæ vocis.

Art. 1. *Vtrum fuerit conueniens Christum transfigurari?* 242

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Christum transfigurari. Non enim *opus. 60. c. 16.* competit vero corpori, vt in diuersas figuras mutetur, sed corpori phantastico. Corpus autem Christi non fuit phantasticum, sed verum, vt supra habitum est *. Ergo videtur quod transfigurari non debuerit.

¶ 2. Præterea, Figura est in quarta specie qualitatis. Claritas autem est in tertia, cum sit sensibilis qualitas. Assumptio ergo claritatis à Christo, transfiguratio dici non debet.

¶ 3. Præterea, Corporis gloriosi sunt quatuor dotes (vt infra dicetur †) scilicet impassibilitas, agilitas, *non compleuit* subtilitas, & claritas. Non ergo debuit transfigurari *morte* magis secundum assumptionem claritatis, quàm secundum assumptionem aliarum dotium. *præuentus.*

SED contra est, quod dicitur Matt. 17. quod Iesus transfiguratus est ante tres discipulorum suorum.

RESPONDEO dicendum, quod Dominus discipulos suos prænuntiata sua passione, induxerat eos ad suæ passionis sequelam. Oportet autem ad hoc quod aliquis directe procedat in via, quod finem aliqualiter præcognoscat: sicut sagittator non recte iaciet sagittam, nisi prius signum prospexerit, in quod iaciendum est. Vnde & Thomas dixit Ioan. 14. Domine, nescimus quo vadis: & quomodo possumus viam scire? Et hoc præcipue necessarium est, quando via est difficilis & aspera, & iter laboriosum, finis vero iucundus. Christus autem per suam passionem ad hoc peruenit, vt gloriam obtineret non solum animæ, quam habuit à principio suæ conceptionis, sed etiam corporis: secundum illud Luc. vlt. Hæc oportuit Christum

pati, & ita intrare in gloriam suam. Ad quam etiam perducit eos, qui vestigia suæ passionis sequuntur: secundum illud Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum. Et ideo conueniens fuit, vt discipulis suis gloriam suæ claritatis ostenderet: quod est ipsum transfigurari, cui suos configurabit, secundum illud Philipp. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Vnde Beda dicit super Matth.* Pia prouisione factum est, vt contemplatione semper manentis gaudij ad breue tempus delibata, fortius aduersa tolerarent.

Marc. 9. parum à prin. t. 2.

Ad primum ergo dicendum; quod sicut Hieron.† dicit super Matth. nemo putet Christum per hoc quod transfiguratus dicitur, pristinam formam & faciem perdidisse, vel amisisse corporis veritatem, & assumpsisse corpus spirituale vel aereum. Sed quomodo transformatus sit, Euangelista demonstrat dicens, Resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Vbi splendor faciei ostenditur, & candor describitur vestium; non substantia tollitur, sed gloria comm[illegible]

Sup. illud Mat. 17. transfiguratus est ante eos, t. 9.

[illegible], quod figura circa extremitatem corporis consideratur. Est enim figura quæ termino vel terminis comprehenditur. Et ideo omnia illa quæ circa extremitatem corporis considerantur, ad figuram quodammodo pertinere videntur. Sicut autem color, ita & claritas corporis non transparentis, in eius superficie attenditur. Et ideo assumptio claritatis, transfiguratio dicitur.

Ad tertium dicendum, quod inter prædictas quatuor dotes sola claritas est qualitas ipsius personæ in seipsa: aliæ vero tres dotes non percipiuntur nisi in aliquo actu, vel motu seu passione. Ostendit igitur Christus in seipso aliqua illarum trium dotium indicia: puta agilitatis, cum supra vndas maris ambulauit: subtilitatis, quando de clauso vtero Virginis exiuit: impassibilitatis, quando de manibus Iudæorum vel præcipitare vel lapidare eum volentium illæsus euasit. Nec tamen propter illa transfiguratus dicitur, sed propter solam claritatem quæ pertinet ad aspectum personæ ipsius.

243 Art. 2. *Vtrum claritas Christi in transfiguratione fuerit claritas gloriosa?*

3. d. 19. q. 2. art. 2.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod illa claritas non fuerit claritas gloriosa. Dicit enim quædam glossa Bedæ super illud Matth. 17. Transfiguratus est coram eis: In corpore, inquit, mortali,

tali: ostendit non immortalitatem, sed claritatem similem futuræ immortalitati. Sed claritas gloriæ est claritas immortalitatis. Non ergo illa claritas, quam Christus discipulis ostendit, fuit claritas gloriæ.

¶ 2. Præterea, Super illud Luc. 9. Non gustabunt mortem donec videant regnum Dei, dicit gl. Bedæ, id est, glorificationem corporis in imaginaria repræsentatione futuræ beatitudinis. Sed imago alicuius rei, non est ipsa res. Ergo claritas illa non fuit claritas beatitudinis.

¶ 3. Præterea, Claritas gloriæ non est nisi in corpore humano. Sed claritas illa transfigurationis apparuit non solum in corpore Christi, sed etiam in vestimentis eius, & in nube lucida, quæ discipulos obumbrauit. Ergo videtur quod illa claritas non fuerit claritas gloriæ.

SED contra est, quod super illud Matth. 17. Transfiguratus est ante eos, dicit Hieronym. * Qualis futurus est tempore iudicij, talis Apostolis apparuit. Et super illud Matth. 16. Donec videant Filium hominis venientem in regno suo, dicit Chrysostom. † Volens monstrare quid est illa gloria, in qua postea venturus est, eis in præsenti vita reuelauit, sicut possibile erat eos discere, vt neque in Domini morte iam doleant.

Sup. illud Mat. 17. Transfiguratus est ante eos, to. 9.
† ho. 57. in Mat. cir. prin. tom. 2.

RESPONDEO dicendum, quod claritas illa, quam Christus in transfiguratione assumpsit, fuit claritas gloriæ quantum ad essentiam, non tamen quantum ad modum essendi. Claritas enim corporis gloriosi deriuetur ab animæ claritate, sicut August. dicit * in Epistola ad Dioscorum. Et similiter claritas corporis Christi in transfiguratione deriuata est, & à diuinitate ipsius (vt Damasc. dicit) & à gloria animæ eius. Quod enim à principio conceptionis Christi, gloria animæ non redundaret ad corpus, ex quadam dispensatione diuina factum est, vt in corpore passibili, nostræ redemptionis expleret mysteria, sicut supra dictum est *. Non tamen per hoc adempta est Christo potestas deriuandi gloriam animæ ad corpus. Et hoc quidem fecit quantum ad gloriæ claritatem in transfiguratione. Aliter tamen quam in corpore glorificato: nam ad corpus glorificatum redundat claritas ab anima, sicut qualitas quædam permanens, corpus afficiens: vnde fulgere corporaliter, non est miraculosum in corpore glorioso. Sed ad corpus Christi in transfiguratione deriuata est claritas à diuinitate & anima eius, non per modum qualitatis

Epist. 56. ante me. tom. 1.

q. 14. a. 1. ad 1.

litatis immanentis & afficientis ipsum corpus, sed magis per modum passionis transeuntis: sicut cum aër illuminatur à sole. Vnde ille fulgor tunc in corpore Christi apparens, miraculosus fuit: sicut & hoc ipsum, quod ambulauit super vndas maris. Vnde Dionysius * dicit in epistola 4. ad Caium, Super hominem operabatur Christus ea quæ sunt hominis: & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis, materialium & terrenorum pedum sustinens grauitatem. Vnde non est dicendum (sicut Hugo de sancto Victore dicit) quod Christus assumpsit quatuor dotes: claritatis in transfiguratione: agilitatis, ambulando super mare: subtilitatis, egrediendo de clauso vtero Virginis: & impassibilitatis in cœna, quando dedit corpus suum ad edendum sine hoc quod diuideretur: quia dos nominat quamdam qualitatem immanentem corpori glorioso. Sed miraculose habuit ea quæ pertinent ad dotes. Et est simile quantum ad animam de visione, qua Paulus vidit Deum in raptu: vt in secunda parte dictum est *.

* *incipit hæc epist. Quæris tu quidē, cir. med. illius.*

2. 2. q. 175 a. 3. ad 2.

Ad primum ergo dicendum, quod ex illo verbo non ostenditur, quod claritas Christi non fuerit claritas gloriæ; sed quod non fuerit claritas corporis gloriosi: quia corpus Christi nondum erat immortale. Sicut enim dispensatiue factum est, vt in Christo gloria animæ non redundaret ad corpus: ita fieri potuit dispensatiue, vt redundaret quantum ad dotem claritatis, & non quantum ad dotem impassibilitatis.

Ad secundum dicendum, quod illa claritas dicitur imaginaria fuisse, non quin esset vera claritas] gloriæ: sed quia erat quædam imago repræsentans illam gloriæ perfectionem, secundum quam corpus erit gloriosum.

Ad tertium dicendum, quod sicut claritas, quæ erat in corpore Christi, repræsentabat futuram claritatem corporis eius: ita claritas vestimentorum eius designabat futuram claritatem sanctorum, quæ superabitur à claritate Christi, sicut candor niuis superatur à splendore solis. Vnde Gregor. * dicit 32. Moralium, quod vestimenta Christi facta sunt splendentia: quia in supernæ claritatis culmine sancti omnes, ei luce iustitiæ fulgentes adhærebunt. Vestium enim nomine iustos, quos sibi adiungit, significat: secundum illud Isai. 49. His omnibus velut ornamento vestieris. Nubes autem lucida significat Spiritus sancti gloriam, vel virtutem paternam (vt Orig. dicit *) per quam sancti in futura gloria protegentur. Quamuis etiam conuenienter significare possit claritatem mundi

l. 32, c. 5. in fin.

* *ho. 3. in Mat. inter med. & fi. to. 3.*

mundi innouati, quæ erit sanctorum tabernaculum. Vnde Petro disponente tabernacula facere, nubes lucida discipulos obumbrauit.

Art. 3. *Vtrum testes transfigurationis conuenienter fuerint inducti?* 244

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod non conuenienter inducti fuerint testes transfigurationis. Vnusquisque enim maxime potest perhibere testimonium de notis. Sed qualis esset futura gloria, tempore transfigurationis Christi, nulli homini per experimentum erat adhuc notum, sed solis angelis. Ergo testes transfigurationis magis debuerunt esse angeli, quam homines.

¶ 2. Præterea, Testes veritatis non decet aliqua fictio, sed veritas. Moyses autem & Helias non ibi vere adfuerunt, sed imaginarie: dicit enim quædam glos. * super illud Luc. 9. Erant autem Moyses & Helias, &c. Sciendum est, inquit, non corpora vel animas Moysi & Heliæ ibi apparuisse, sed in subiecta creatura illa corpora fuisse formata. Potest etiam credi angelico ministerio hoc factum esse, vt angeli eorum personas assumerent. Non ergo videtur, quod fuerint conuenientes testes.

Ex lib. 3. de mirabilibus sacræ scripturæ c. 13. colligitur inter op. Aug. tom. 3.

¶ 3. Præterea, Act. 10. dicitur, quod Christo omnes prophetæ testimonium perhibent. Ergo non soli Moyses & Helias debuerunt adesse tanquam testes, sed etiam omnes prophetæ.

¶ 4. Præterea, Gloria Christi omnibus Christi fidelibus repromittitur: quos per suam transfigurationem ad illius gloriæ desiderium accendere voluit. Non ergo solos Petrum & Iacobum & Ioannem in testimonium suæ transfigurationis assumere debuit, sed omnes discipulos.

In contrarium est Euangelicæ Scripturæ auctoritas.

RESPONDEO dicendum, quod Christus transfigurari voluit, vt gloriam suam hominibus ostenderet, & ad eam desiderandam homines prouocaret, sicut supra dictum est *. Ad gloriam autem æternæ beatitudinis adducuntur homines per Christum, non solum qui post eum fuerunt, sed etiam qui eum præcesserunt. Vnde eo ad passionem properante, tam turbæ quæ sequebantur, quam quæ præcedebant, ei clamabant Hosanna, vt dicitur Matth. 21. quasi salutem ab eo petentes. Et ideo conueniens fuit, vt de præcedentibus ipsum testes adessent, scilicet Moyses & Helias; & de sequentibus ipsum, scilicet Petrus,

ar. 1. huius q.

al. & & Iacobus, & Ioannes, vt in ore duorum * vel trium testium staret hoc verbum.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus per suam transfigurationem manifestauit discipulis corporis gloriam, quæ ad solos homines pertinet. Et ideo conuenienter non Angeli, sed homines ad hoc pro testibus inducuntur.

Ad secundum dicendum, quod gloss. illa dicitur esse sumpta ex libro, qui intitulatur de Mirabilibus sacræ Scripturæ, qui non est liber authenticus, sed falso ascribitur Aug. & ideo illi glossæ non est standum, Dicit enim expresse Hieron. super Matthæum *, *Sup. illud Ma. 17. Et apparuit illis Moyses, & Helias tom. 9.* Considerandum est, quod Scribis & Pharisæis de cœlo signa poscentibus dare noluit: hic vero vt Apostolorum augeat fidem, dat signum de cœlo; Helia inde descendente, quo conscenderat, & Moyse ab inferis resurgente. Quod non est sic intelligendum, quasi anima Moysi suum corpus reassumpserit: sed quod anima eius apparuit per aliquod corpus assumptum, sicut Angeli apparent. Helias autem apparuit in proprio corpore, non quidem de cœlo empyreo allato, sed de aliquo eminenti loco, quo fuerat in curru igneo raptus.

ho. 57. in Mat. sup. illud, Apparuerũt Moyses, & Helias tom. 2. Ad tertium dicendum, quod (sicut Chrys. dicit* super Matth.) Moyses & Helias in medium adducuntur, propter multas rationes. Prima est hæc: quia enim turbæ dicebant eum esse Heliam, vel Hieremiam, aut vnum ex Prophetis, capita Prophetarum secum ducit, vt saltem hinc appareat differentia seruorum & domini. Secunda ratio est: quia Moyses legem dedit, Helias pro gloria domini æmulator fuit. Vnde per hoc quod simul cum Christo apparent, excluditur calumnia Iudæorum accusantium Christum tanquam transgressorem legis, & blasphemum, Dei sibi gloriam vsurpantem. Tertia ratio est, vt ostendat se habere potestatem mortis & vitæ, & esse iudicem mortuorum & viuorum, per hoc quod Moysen iam mortuum, & Heliam adhuc viuentem, secum ducit. Quarta ratio est: quia sicut Lucas dicit, Loquebantur cum eo de excessu, quem completurus erat in Hierusalem, id est, de passione & morte sua. Et ideo vt super hoc discipulorum animos confirmaret, inducit eos in medium, qui se morti exposuerunt pro Deo. Nam Moyses cum periculo mortis se obtulit Pharaoni: Helias vero Regi Achab. Quinta ratio est: quia volebat vt discipuli sui æmularentur Moysi mansuetudinem, & zelum Heliæ. Sextam rationem addit Hilar. * vt ostenderet scilicet, se per legem, quam dedit

** Can. 17. in Mat. nõ remote à prin.*

dedit Moyses, & per prophetas, inter quos fuit Helias præcipuus, esse prædicatum.

Ad quartum dicendum, quod alta mysteria non sunt omnibus exponenda immediate: sed per maiores suo tempore ad alios debent deuenire. Et ideo, vt Chrysostomus dicit †, assumpsit tres tanquam potiores. Nam Petrus excellens fuit in dilectione, quam habuit ad Christum, & iterum in potestate sibi commissa. Ioannes vero in priuilegio amoris, quo à Christo diligebatur propter suam virginitatem: & iterum propter prærogatiuam euangelicæ doctrinæ. Iacobus autem propter prærogatiuam martyrij. Et tamen hos ipsos noluit hoc quod viderant, aliis annuntiare ante resurrectionem: ne (vt Hier. * dicit) & incredibile esset pro rei magnitudine, & post tantam gloriam apud rudes animos sequens crux scandalum faceret, vel etiam totaliter impediretur à populo: & cum essent Spiritu sancto repleti, tunc gestorum spiritualium testes essent.

† ho. 57. in Mat. non procul à pri. to. 2.

* Sup. illud Mat. 27. Nemini dixeritis visionem, tom. 9.

Art. 4. *Vtrum conuenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis in transfiguratione?* 245

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis dicentis, Hic est filius meus dilectus. Quia, vt dicitur Iob 33. Semel loquitur Deus, & secundo idipsum non repetit. Sed in baptismo hoc ipsum paterna vox fuerat protestata. Non ergo fuit conueniens, quod hoc iterum protestaretur in transfiguratione.

In ca. au. Mat. 17. lib. 2. & Marc. 9. lib. 1.

¶ 2. Præterea, In baptismo simul cum voce paterna affuit Spiritus sanctus in specie columbæ: quod in transfiguratione factum non fuit. Non ergo conueniens videtur fuisse Patris protestatio.

¶ 3. Præterea, Christus docere incepit post baptismum: & tamen in baptismo vox Patris ad eum audiendum homines non induxerat. Ergo nec in transfiguratione inducere debuit.

¶ 4. Præterea, Non debent aliquibus dici ea, quæ ferre non possunt, secundum illud Ioan. 16. Adhuc habeo vobis multa dicere, quæ non potestis portare modo. Sed discipuli vocem Patris ferre non poterant: dicitur enim Matt. 17. quod audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Ergo non debuit vox paterna ad eos fieri.

In contrarium est auctoritas Euangelicæ Scripturæ.

RESPONDEO dicendum, quod adoptio filiorum Dei est per quamdam conformitatem imaginis ad filium Dei naturalem. Quod quidem fit dupliciter. Primo quidem fit per gratiam viæ, quæ est conformitas imperfecta. Secundo, per gloriam patriæ, quæ erit confor

conformitas perfecta, secundum illud 1. Ioan. 3. Nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Quia igitur gratiam per baptismum consequimur; in transfiguratione autem præmonstrata est claritas futuræ gloriæ: ideo tam in baptismo, quam in transfiguratione conueniens fuit manifestari naturalem Christi filiationem testimonio Patris: quia solus est perfecte conscius illius perfectæ generationis simul cum Filio, & Spiritu sancto.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum referendum est ad æternam Dei locutionem, qua Deus pater, Verbum vnicum protulit sibi coæternum. Et tamen potest dici, quod licet idem corporali voce Deus protulerit; non tamen propter idem, sed ad ostendendum diuersum modum, quo homines participare possunt similitudinem filiationis æternæ.

Ad secundum dicendum, quod sicut in baptismo vbi declaratum fuit mysterium primæ regenerationis, ostensa est operatio totius Trinitatis per hoc, quod fuit ibi Filius incarnatus, apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ, & Pater fuit ibi declaratus in voce: ita etiam in transfiguratione, quæ est sacramentum secundæ regenerationis, tota Trinitas apparuit: Pater in voce, Filius in homine, Spiritus sanctus in nube clara. Quia sicut in baptismo dat innocentiam, quæ per simplicitatem columbæ designatur: ita in resurrectione dabit electis suis claritatem gloriæ, & refrigerium ab omni malo: quæ designantur in nube lucida.

Ad tertium dicendum, quod Christus venerat gratiam actualiter dare; gloriam vero promittere verbo. Et ideo conuenienter in transfiguratione inducuntur homines, vt ipsum audiant; non autem in baptismo.

Ad quartum dicendum, quod conueniens fuit discipulos voce paterna terreri, & prosterni: vt ostenderetur, quod excellentia illius gloriæ, quæ tunc demonstrabatur, excedit omnem sensum, & facultatem mortalem, secundum illud Exod. 33. Non videbit me homo & viuet. Et hoc est quod Hieron. * dicit super Matth. quod humana fragilitas conspectum maioris gloriæ ferre non sustinet. Ab hac autem fragilitate sanantur homines per Christum, eos in gloriam adducendo: quod significatur per hoc quod dixit eis, Surgite, nolite timere.

* *sup. illud Mat. 17. Audientes discipuli ceciderunt in facies, tom. 9.*

QVAEST.

QVAESTIO XLVI.

De paßione Christi, in duodecim articulos diuisa.

CONsequenter considerandum est de his quæ pertinent ad exitum Christi de mundo. Et primo de passione eius. Secundo, de morte. Tertio, de sepultura. Quarto, de descensu ad inferos.

¶ CIRCA passionem occurrit triplex consideratio. Prima, de ipsa passione. Secunda, de causa efficiente passionis. Tertia, de fructu passionis.

CIRCA primum quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum necesse fuerit Christum pati pro liberatione hominum?

¶ Secundo, vtrum fuerit alius modus possibilis liberationis humanæ?

¶ Tertio, vtrum ille modus fuerit conuenientior?

¶ Quarto, vtrum fuerit conueniens, quod in cruce pateretur?

¶ Quinto, de generalitate passionis eius.

¶ Sexto, vtrum dolor, quem in passione sustinuit, fuerit maximus?

¶ Septimo, vtrum tota anima eius pateretur?

¶ Octauo, vtrum passio eius impediuerit gaudium fruitionis?

¶ Nono, de tempore passionis,

¶ Decimo, de loco.

¶ Vndecimo, vtrum conueniens fuerit, ipsum cum latronibus crucifigi?

¶ Duodecimo, vtrum passio ipsius Christi, sit diuinitati attribuenda?

Art. I. *Vtrum fuerit necessarium Christum pati pro liberatione humani generis?* 246

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit necessarium Christum pati pro humani generis liberatione. Humanum enim genus liberari non poterat, nisi à Deo: secundum illud Isaiæ 45. Nunquid non ego Dominus, & non est vltra Deus absque me? Deus iustus & saluans non est præter me. In Deum autem non cadit aliqua necessitas: quia hoc repugnaret omnipotentiæ ipsius. Ergo non fuit necessarium Christum pati. *2. dis. 20. a. 1. q. 3. & ar. 4. q. 1. & op. 2. c. 7.*

¶ 2. Præterea, Necessarium voluntario opponitur. Sed Christus propria voluntate est passus: dicitur enim Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit. Non ergo necessarium fuit eum pati.

¶ 3. Præterea, Sicut in Psal. 24. dicitur, Vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas. Sed non videtur necessarium, quod pateretur ex parte misericordiæ diuinæ;

primum bonum vinum ponit: dicit Chrysost. * Talia sunt Christi miracula, vt multo his quæ per naturam fiunt, speciosiora & vtiliora fiant. Et similiter in instanti infirmis perfectam sanitatem conferebat. Vnde super illud Matth. 8. Et surrexit, & ministrabat illis, dicit Hieronym. † Sanitas quæ confertur à Domino, tota simul redit. Specialiter autem in illo cæco contrarium fuit propter infidelitatem ipsius, vt Chrysostom. dicit *. Vel sicut Beda dicit †, Quem vno verbo totum simul curare poterat, paulatim curat, vt magnitudinem humanæ cæcitatis ostendat: quæ vix & quasi per gradus ad lucem redeat; & gratiam suam nobis indicet, per quam singula perfectionis incrementa adiuuat.

Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est *, Christus miracula faciebat virtute diuina. Dei autem perfecta sunt opera, vt dicitur Deuteron. 32. Non est autem aliquid perfectum, si finem non consequatur. Finis autem exterioris curationis per Christum factæ, est curatio animæ: & ido non conueniebat Christo, vt alicuius corpus curaret, nisi eius curaret animam. Vnde super illud Ioan. 7. Totum hominem sanum fecit in sabbato: dicit Aug. * quod curatus est vt sanus esset in corpore: & credidit, vt sanus esset in anima. Specialiter autem paralytico dicitur, Dimittuntur tibi peccata: quia vt Hierony. † dicit super Matth. datur ex hoc nobis intelligentia propter peccata plerisque euenire corporum debilitates: & ideo forsitan prius dimittuntur peccata, vt causis debilitatis ablatis, sanitas restituatur. Vnde & Ioan 5. dicitur, Iam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Vbi dicit Chrysost. * Discimus quod ex peccatis nata erat ei ægritudo. Quamuis autem, vt Chrysost. dicit † super Matth. quanto anima est potior corpore, tanto peccatum dimittere maius sit, quam corpus sanare: quia tamen illud non est manifestum, facit minus quod est manifestius: vt demonstraret maius, & non manifestum.

Ad quartum dicendum, quod super illud Matth 9. Videte ne quis sciat, dicit Chrys. * Non est hoc contrarium, quod hic dicitur, ei quod alteri dicit, Vade, & annuntia gloriam Dei. Erudit enim nos prohibere eos qui volunt nos propter nos laudare: si autem ad gloriam Dei refertur, non debemus prohibere, sed magis iniungere, vt hoc fiat.

Ho. 21 in Ioan post medium, tom. 3. † Sup. illu: Mat. 8. Cum venisset Iesus in domum Petri, t. 2 * ho. 9. in Matt. in initur. † Beda Matth. 8. est c. 34. secundu eius ord. tom. 2. * q. prac. art. 2. tract. 30. in Ioan. à med. t. 9. † Mat. 9. sup. illud quid est facilius dicere, tom. 9. * ho. 37. in Ioan. t. 3. † ho. 30. in Matth. à med. t. 2. ho. 33. in Mat. non multum longe à princ. t. 2.

Art. 4. *Vtrum conuenienter Christus fecerit miracula circa creaturas irrationales?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter fecerit Christus miracula circa creaturas irrationales. Bruta enim animalia sunt nobiliora plantis. Sed Christus fecit aliquod miraculum circa plantas: puta cum ad verbum eius est siccata ficulnea, vt dicitur Matth. 21. Ergo videtur, quod etiam circa animalia bruta miracula facere debuisset.

¶ 2. Præterea, Pœna non iuste infertur nisi pro culpa. Sed non fuit culpa ficulneæ, quod in ea Christus fructum non inuenit, quando non erat tempus fructuum. Ergo videtur, quod inconuenienter eam siccauerit.

¶ 3. Præterea, Aqua & aer sunt in medio cæli & terræ. Sed Christus aliqua miracula fecit in cælo (sicut supra dictum est *:) similiter etiam in terra, *a. 1. & 2.* quando in eius passione terra mota est. Ergo videtur *huius q.* quod etiam in aere & aqua aliqua miracula facere debuerit: vt mare diuidere, sicut fecit Moyses: vel etiam flumen, sicut fecerunt Iosue & Helias: & vt fierent in aere tonitrua, sicut factum est in monte Sinai, quando lex dabatur; & sicut Helias fecit 3. Reg. 13.

¶ 4. Præterea, Opera miraculosa pertinent ad opus gubernationis mundi per diuinam prouidentiam. Hoc autem opus præsupponit creationem. Inconueniens ergo videtur, quod Christus in suis miraculis vsus est creatione, quando scilicet multiplicauit panes. Non ergo conuenientia videntur fuisse eius miracula circa irrationales creaturas.

SED contra est, quod Christus est Dei sapientia, de qua dicitur Sapient. 8. quod disponit omnia suauiter.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est *) miracula Christi ad hoc ordinabantur, *art. præc.* quod virtus diuinitatis cognosceretur in ipso ad hominum salutem. Pertinet autem ad virtutem diuinitatis, vt omnis creatura sit ei subiecta. Et ideo in omnibus creaturarum generibus miracula eum facere oportuit, & non solum in hominibus, sed etiam in irrationalibus creaturis.

Ad primum ergo dicendum, quod animalia bruta propinque se habent secundum genus ad hominem: vnde & in eodem die cum homine facta sunt. Et quia circa corpora humana multa miracula fecerat, non oportebat quod circa corpora brutorum animalium aliqua miracula faceret: præsertim quia quan-

tum ad naturam sensibilem & corporalem, eadem ratio est de hominibus & de aliis animalibus, præcipue terrestribus. Pisces autem cum viuant in aqua, magis à natura hominum differunt: vnde & alio die sunt facti. In quibus miraculum Christus fecit in copiosa piscium captura, vt legitur Luc. 5. & Ioan. vlt. & etiam in pisce, quem Petrus cepit, & in eo inuenit staterem. Quod autem porci in mare præcipitati sunt, non fuit operatio diuini miraculi: sed operatio dæmonum ex permissione diuina.

hom. 68. in Matt. dum agit de hist. ficulnea, tom. 3. Ad secundum dicendum, quod sicut Chrysost. * dicit super Matth. cum in plantis vel brutis aliquid tale Dominus operatur, non quæras qualiter iuste siccata est ficus, si tempus non erat. Hoc enim quærere est vltimæ dementiæ, quia scilicet in talibus non inuenitur culpa & pœna: sed miraculum inspice, & admirare miraculi factorem. Nec facit creator iniuriam possidenti, si creatura sua suo arbitrio vtatur ad aliorum salutem: sed magis (vt Hilar. dicit * super Matth.) in hoc bonitatis diuinæ argumentum reperimus. Nam vbi afferre voluit procuratæ per se salutis exemplum, virtutis suæ potestatem in humanis corporibus exercuit. Vbi vero in contumaces formam seueritatis constituebat, futuri speciem damnatio arboris indicauit: & præcipue (vt Chrysost. † dicit) in ficulnea, quæ est humidissima, vt miraculum maius appareat.

can. 21. in Matt. parum ante med.

loco iam dicto in princ. huius solutionis.

Ad tertium dicendum, quod Christus etiam in aqua, & in aere fecit miracula, quæ sibi conueniebant: quando scilicet, vt legitur Matth. 8. imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna. Non autem conueniebat ei, qui omnia in statum pacis & tranquillitatis reuocare venerat, vt vel turbationem aeris, vel diuisionem aquarum faceret. Vnde Apostolus dicit Hebr. 12. Non accessistis ad tractabilem & accessibilem ignem, & turbinem & caliginem & procellam. Circa passionem tamen diuisum est velum, ad ostendendum reserationem mysteriorum legis. Aperta sunt monumenta, ad ostendendum quod per eius mortem, mortuis vita daretur. Terra mota est, & petræ scissæ sunt, ad ostendendum quod lapidea hominum corda per eius passionem emollirentur, & quod totus mundus virtute passionis eius erat in melius commutandus.

tra. 24. in Ioan. non procul à pri. t. 9. Ad quartum dicendum, quod multiplicatio panum non est facta per modum creationis, sed per additionem extraneæ materiæ in panes conuersæ. Vnde August. super Ioan. dicit *, Vnde multiplicat de paucis granis

granis segetes, inde in manibus suis multiplicauit quinque panes. Manifestum est autem quod per conuersionem grana multiplicantur in segetes.

QVAESTIO XLV.

De Transfiguratione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de transfiguratione Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum conueniens fuerit Christum transfigurari?

¶ Secundo, vtrum claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa?

¶ Tertio, de testibus transfigurationis.

¶ Quarto, de testimonio paternæ vocis.

Art. 1. *Vtrum fuerit conueniens Christum transfigurari?* 242

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Christum transfigurari. Non enim competit vero corpori, vt in diuersas figuras mutetur, sed corpori phantastico. Corpus autem Christi non fuit phantasticum, sed verum, vt supra habitum est *. Ergo videtur quod transfigurari non debuerit. *opus. .60. c.16.*

¶ 2. Præterea, Figura est in quarta specie qualitatis. Claritas autem est in tertia, cum sit sensibilis qualitas. Assumptio ergo claritatis à Christo, transfiguratio dici non debet.

¶ 3. Præterea, Corporis gloriosi sunt quatuor dotes (vt infra dicetur †) scilicet impassibilitas, agilitas, subtilitas, & claritas. Non ergo debuit transfigurari magis secundum assumptionem claritatis, quàm secundum assumptionem aliarum dotium. *non complevit morte præuentus.*

SED contra est, quod dicitur Matt. 17. quod Iesus transfiguratus est ante tres discipulorum suorum.

RESPONDEO dicendum, quod Dominus discipulos suos prænuntiata sua passione, induxerat eos ad suæ passionis sequelam. Oportet autem ad hoc quod aliquis directe procedat in via, quod finem aliqualiter præcognoscat: sicut sagittator non recte iaciet sagittam, nisi prius signum prospexerit, in quod iaciendum est. Vnde & Thomas dixit Ioan. 14. Domine, nescimus quo vadis: & quomodo possumus viam scire? Et hoc præcipue necessarium est, quando via est difficilis & aspera, & iter laboriosum, finis vero iucundus. Christus autem per suam passionem ad hoc peruenit, vt gloriam obtineret non solum animæ, quam habuit à principio suæ conceptionis, sed etiam corporis: secundum illud Luc. vlt. Hæc oportuit Christum

tali: ostendit non immortalitatem, sed claritatem similem futuræ immortalitati. Sed claritas gloriæ est claritas immortalitatis. Non ergo illa claritas, quam Christus discipulis ostendit, fuit claritas gloriæ.

¶ 2. Præterea, Super illud Luc. 9. Non gustabunt mortem donec videant regnum Dei, dicit gl. Bedæ, id est, glorificationem corporis in imaginaria repræsentatione futuræ beatitudinis. Sed imago alicuius rei, non est ipsa res. Ergo claritas illa non fuit claritas beatitudinis.

¶ 3. Præterea, Claritas gloriæ non est nisi in corpore humano. Sed claritas illa transfigurationis apparuit non solum in corpore Christi, sed etiam in vestimentis eius, & in nube lucida, quæ discipulos obumbrauit. Ergo videtur quod illa claritas non fuerit claritas gloriæ.

SED contra est, quod super illud Matth. 17. Transfiguratus est ante eos, dicit Hieronym. * Qualis futurus est tempore iudicij, talis Apostolis apparuit. Et super illud Matth. 16. Donec videant Filium hominis venientem in regno suo, dicit Chrysostom. † Volens monstrare quid est illa gloria, in qua postea venturus est, eis in præsenti vita reuelauit, sicut possibile erat eos discere, vt neque in Domini morte iam doleant.

Sup. illud Mat. 17. Transfiguratus est ante eos, to. 9. † ho. 57. in Mat. cir. prin. tom. 2.

RESPONDEO dicendum, quod claritas illa, quam Christus in transfiguratione assumpsit, fuit claritas gloriæ quantum ad essentiam, non tamen quantum ad modum essendi. Claritas enim corporis gloriosi deriuetur ab animæ claritate, sicut August. dicit * in Epistola ad Dioscorum. Et similiter claritas corporis Christi in transfiguratione deriuata est, & à diuinitate ipsius (vt Damasc. dicit) & à gloria animæ eius. Quod enim à principio conceptionis Christi, gloria animæ non redundaret ad corpus, ex quadam dispensatione diuina factum est, vt in corpore passibili, nostræ redemptionis expleret mysteria, sicut supra dictum est *. Non tamen per hoc adempta est Christo potestas deriuandi gloriam animæ ad corpus. Et hoc quidem fecit quantum ad gloriæ claritatem in transfiguratione Aliter tamen quam in corpore glorificato: nam ad corpus glorificatum redundat claritas ab anima, sicut qualitas quædam permanens, corpus afficiens: vnde fulgere corporaliter, non est miraculosum in corpore glorioso. Sed ad corpus Christi in transfiguratione deriuata est claritas à diuinitate & anima eius, non per modum qualitatis

Epist. 56. ante me. tom. 1.

q. 14. a. 1. ad 1.

litatis immanentis & afficientis ipsum corpus, sed magis per modum passionis transeuntis: sicut cum aër illuminatur à sole. Vnde ille fulgor tunc in corpore Christi apparens, miraculosus fuit: sicut & hoc ipsum, quod ambulauit super vndas maris. Vnde Dionysius * dicit in epistola 4. ad Caium, Super hominem operabatur Christus ea quæ sunt hominis: & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis, materialium & terrenorum pedum sustinens grauitatem. Vnde non est dicendum (sicut Hugo de sancto Victore dicit) quod Christus assumpsit quatuor dotes: claritatis in transfiguratione: agilitatis, ambulando super mare: subtilitatis, egrediendo de clauso vtero Virginis: & impassibilitatis in cœna, quando dedit corpus suum ad edendum sine hoc quod diuideretur: quia dos nominat quamdam qualitatem immanentem corpori glorioso. Sed miraculose habuit ea quæ pertinent ad dotes. Et est simile quantum ad animam de visione, qua Paulus vidit Deum in raptu: vt in secunda parte dictum est *.

** incipit hæc epist. Quæris tu quidē, cir. med. illius.*

2. 2. q. 175 a. 3. ad 2.

Ad primum ergo dicendum, quod ex illo verbo non ostenditur, quod claritas Christi non fuerit claritas gloriæ; sed quod non fuerit claritas corporis gloriosi: quia corpus Christi nondum erat immortale. Sicut enim dispensatiue factum est, vt in Christo gloria animæ non redundaret ad corpus: ita fieri potuit dispensatiue, vt redundaret quantum ad dotem claritatis, & non quantum ad dotem impassibilitatis.

Ad secundum dicendum, quod illa claritas dicitur imaginaria fuisse, non quin esset vera claritas gloriæ: sed quia erat quædam imago repræsentans illam gloriæ perfectionem, secundum quam corpus erit gloriosum.

Ad tertium dicendum, quod sicut claritas, quæ erat in corpore Christi, repræsentabat futuram claritatem corporis eius: ita claritas vestimentorum eius designabat futuram claritatem sanctorum, quæ superabitur à claritate Christi, sicut candor niuis superatur à splendore solis. Vnde Gregor. * dicit 32. Moralium, quod vestimenta Christi facta sunt splendentia: quia in supernæ claritatis culmine sancti omnes, ei luce iustitiæ fulgentes adhærebunt. Vestium enim nomine iustos, quos sibi adiungit, significat: secundum illud Isai. 49. His omnibus velut ornamento vestieris. Nubes autem lucida significat Spiritus sancti gloriam, vel virtutem paternam (vt Orig. dicit *) per quam sancti in futura gloria protegentur. Quamuis etiam conuenienter significare possit claritatem mundi

l. 32, c. 5. in fin.

** ho. 3. in Mat. inter med. & fi. to. 3.*

mundi innouari, quæ erit sanctorum tabernaculum. Vnde Petro disponente tabernacula facere, nubes lucida discipulos obumbrauit.

Art. 3. *Vtrum testes transfigurationis conuenienter fuerint inducti?* 244

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod non conuenienter inducti fuerint testes transfigurationis. Vnusquisque enim maxime potest perhibere testimonium de notis. Sed qualis esset futura gloria, tempore transfigurationis Christi, nulli homini per experimentum erat adhuc notum, sed solis angelis. Ergo testes transfigurationis magis debuerunt esse angeli, quam homines.

¶ 2. Præterea, Testes veritatis non decet aliqua fictio, sed veritas. Moyses autem & Helias non ibi vere adfuerunt, sed imaginarie: dicit enim quædam glos. * super illud Luc. 9. Erant autem Moyses & Helias, &c. Sciendum est, inquit, non corpora vel animas Moysi & Heliæ ibi apparuisse, sed in subiecta creatura illa corpora fuisse formata. Potest etiam credi angelico ministerio hoc factum esse, vt angeli eorum personas assumerent. Non ergo videtur, quod fuerint conuenientes testes.

Ex lib. 3. de mirabilibus sacræ scripturæ c. 13. colligitur inter op. Aug. tom. 3.

¶ 3. Præterea, Act. 10. dicitur, quod Christo omnes prophetæ testimonium perhibent. Ergo non soli Moyses & Helias debuerunt adesse tanquam testes, sed etiam omnes prophetæ.

¶ 4. Præterea, Gloria Christi omnibus Christi fidelibus repromittitur: quos per suam transfigurationem ad illius gloriæ desiderium accendere voluit. Non ergo solos Petrum & Iacobum & Ioannem in testimonium suæ transfigurationis assumere debuit, sed omnes discipulos.

In contrarium est Euangelicæ Scripturæ auctoritas.

RESPONDEO dicendum, quod Christus transfigurari voluit, vt gloriam suam hominibus ostenderet, & ad eam desiderandam homines prouocaret, sicut supra dictum est *. Ad gloriam autem æternæ beatitudinis adducuntur homines per Christum, non solum qui post eum fuerunt, sed etiam qui eum præcesserunt. Vnde eo ad passionem properante, tam turbæ quæ sequebantur, quam quæ præcedebant, ei clamabant Hosanna, vt dicitur Matth. 21. quasi salutem ab eo petentes. Et ideo conueniens fuit, vt de præcedentibus ipsum testes adessent, scilicet Moyses & Helias; & de sequentibus ipsum, scilicet Petrus,

ar. 1. huius q.

al, & & Iacobus, & Ioannes, vt in ore duorum * vel trium testium staret hoc verbum.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus per suam transfigurationem manifestauit discipulis corporis gloriam, quæ ad solos homines pertinet. Et ideo conuenienter non Angeli, sed homines ad hoc pro testibus inducuntur.

Ad secundum dicendum, quod gloss. illa dicitur esse sumpta ex libro, qui intitulatur de Mirabilibus sacræ Scripturæ, qui non est liber authenticus, sed falso ascribitur Aug. & ideo illi glossæ non est standum. Dicit enim expresse Hieron. super Matthæum *, Considerandum est, quod Scribis & Pharisæis de cœlo signa poscentibus dare noluit: hic vero vt Apostolorum augeat fidem, dat signum de cœlo; Helia inde descendente, quo conscenderat, & Moyse ab inferis resurgente. Quod non est sic intelligendum, quasi anima Moysi suum corpus reassumpserit: sed quod anima eius apparuit per aliquod corpus assumptum, sicut Angeli apparent. Helias autem apparuit in proprio corpore, non quidem de cœlo empyreo allato, sed de aliquo eminenti loco, quo fuerat in curru igneo raptus.

Sup. illud Ma. 17. Et apparuit illis Moyses, & Helias tom. 9.

Ad tertium dicendum, quod (sicut Chrys. dicit * super Matth.) Moyses & Helias in medium adducuntur, propter multas rationes. Prima est hæc: quia enim turbæ dicebant eum esse Heliam, vel Hieremiam, aut vnum ex Prophetis, capita Prophetarum secum ducit, vt saltem hinc appareat differentia seruorum & domini. Secunda ratio est: quia Moyses legem dedit, Helias pro gloria domini æmulator fuit. Vnde per hoc quod simul cum Christo apparent, excluditur calumnia Iudæorum accusantium Christum tanquam transgressorem legis, & blasphemum, Dei sibi gloriam vsurpantem. Tertia ratio est, vt ostendat se habere potestatem mortis & vitæ, & esse iudicem mortuorum & viuorum, per hoc quod Moysen iam mortuum, & Heliam adhuc viuentem, secum ducit. Quarta ratio est: quia sicut Lucas dicit, Loquebantur cum eo de excessu, quem completurus erat in Hierusalem, id est, de passione & morte sua. Et ideo vt super hoc discipulorum animos confirmaret, inducit eos in medium, qui se morti exposuerunt pro Deo. Nam Moyses cum periculo mortis se obtulit Pharaoni: Helias vero Regi Achab. Quinta ratio est: quia volebat vt discipuli sui æmularentur Moysi mansuetudinem, & zelum Heliæ. Sextam rationem addit Hilar. * vt ostenderet scilicet, se per legem, quam dedit

ho. 57. in Mat. sup. illud, Apparuerũt Moyses, & Helias tom. 2.

* Can. 17. in Mat. nõ remo te à prin.

dedit Moyses, & per prophetas, inter quos fuit Helias præcipuus, esse prædicatum.

Ad quartum dicendum, quod alta mysteria non sunt omnibus exponenda immediate: sed per maiores suo tempore ad alios debent deuenire. Et ideo, vt Chrysostomus dicit †, assumpsit tres tanquam potiores. Nam Petrus excellens fuit in dilectione, quam habuit ad Christum, & iterum in potestate sibi commissa. Ioannes vero in priuilegio amoris, quo à Christo diligebatur propter suam virginitatem: & iterum propter prærogatiuam euangelicæ doctrinæ. Iacobus autem propter prærogatiuam martyrij. Et tamen hos ipsos noluit hoc quod viderant, aliis annuntiare ante resurrectionem: ne (vt Hier. * dicit) & incredibile esset pro rei magnitudine, & post tantam gloriam apud rudes animos sequens crux scandalum faceret, vel etiam totaliter impediretur à populo: & cum essent Spiritu sancto repleti, tunc gestorum spiritualium testes essent.

† *ho. 57. in Mat. non procul à pri. to. 2.*

* *Sup. illud Mat. 17. Nemini dixeritis visionem, tom. 9.*

Art. 4. *Vtrum conuenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis in transfiguratione?*

245 *In ca. au. Mat. 17. lib. 2. & Marc. 9. lib. 1.*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis dicentis, Hic est filius meus dilectus. Quia, vt dicitur Iob 33. Semel loquitur Deus, & secundo idipsum non repetit. Sed in baptismo hoc ipsum paterna vox fuerat protestata. Non ergo fuit conueniens, quod hoc iterum protestaretur in transfiguratione.

¶ 2. Præterea, In baptismo simul cum voce paterna affuit Spiritus sanctus in specie columbæ: quod in transfiguratione factum non fuit. Non ergo conueniens videtur fuisse Patris protestatio.

¶ 3. Præterea, Christus docere incepit post baptismum: & tamen in baptismo vox Patris ad eum audiendum homines non induxerat. Ergo nec in transfiguratione inducere debuit.

¶ 4. Præterea, Non debent aliquibus dici ea, quæ ferre non possunt, secundum illud Ioan. 16. Adhuc habeo vobis multa dicere, quæ non potestis portare modo. Sed discipuli vocem Patris ferre non poterant: dicitur enim Matt. 17. quod audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Ergo non debuit vox paterna ad eos fieri.

In contrarium est auctoritas Euangelicæ Scripturæ.

RESPONDEO dicendum, quod adoptio filiorum Dei est per quamdam conformitatem imaginis ad filium Dei naturalem. Quod quidem fit dupliciter. Primo quidem fit per gratiam viæ, quæ est conformitas imperfecta. Secundo, per gloriam patriæ, quæ erit confor

conformitas perfecta, secundum illud 1. Ioan. 3. Nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Quia igitur gratiam per baptismum consequimur; in transfiguratione autem præmonstrata est claritas futuræ gloriæ: ideo tam in baptismo, quam in transfiguratione conueniens fuit manifestari naturalem Christi filiationem testimonio Patris: quia solus est perfecte conscius illius perfectæ generationis simul cum Filio, & Spiritu sancto.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum referendum est ad æternam Dei locutionem, qua Deus pater, Verbum vnicum protulit sibi coæternum. Et tamen potest dici, quod licet idem corporali voce Deus protulerit; non tamen propter idem, sed ad ostendendum diuersum modum, quo homines participare possunt similitudinem filiationis æternæ.

Ad secundum dicendum, quod sicut in baptismo vbi declaratum fuit mysterium primæ regenerationis, ostensa est operatio totius Trinitatis per hoc, quod fuit ibi Filius incarnatus, apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ, & Pater fuit ibi declaratus in voce: ita etiam in transfiguratione, quæ est sacramentum secundæ regenerationis, tota Trinitas apparuit: Pater in voce, Filius in homine, Spiritus sanctus in nube clara. Quia sicut in baptismo dat innocentiam, quæ per simplicitatem columbæ designatur: ita in resurrectione dabit electis suis claritatem gloriæ, & refrigerium ab omni malo: quæ designantur in nube lucida.

Ad tertium dicendum, quod Christus venerat gratiam actualiter dare; gloriam vero promittere verbo. Et ideo conuenienter in transfiguratione inducuntur homines, vt ipsum audiant, non autem in baptismo.

Ad quartum dicendum, quod conueniens fuit discipulos voce paterna terreri, & prosterni: vt ostenderetur, quod excellentia illius gloriæ, quæ tunc demonstrabatur, excedit omnem sensum, & facultatem mortalem, secundum illud Exod. 33. Non videbit me homo & viuet. Et hoc est quod Hieron. * dicit super Matth. quod humana fragilitas conspectum maioris gloriæ ferre non sustinet. Ab hac autem fragilitate sanantur homines per Christum, eos in gloriam adducendo: quod significatur per hoc quod dixit eis, Surgite, nolite timere.

* *sup. illud Mat. 17. Audientes discipuli ceciderunt in facies, tom. 9.*

QVAESTIO XLVI.

De paßione Christi, in duodecim articulos diuisa.

COnsequenter considerandum est de his quæ pertinent ad exitum Christi de mundo. Et primo de passione eius. Secundo, de morte. Tertio, de sepultura. Quarto, de descensu ad inferos.

¶ CIRCA passionem occurrit triplex consideratio. Prima, de ipsa passione. Secunda, de causa efficiente passionis. Tertia, de fructu passionis.

CIRCA primum quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum necesse fuerit Christum pati pro liberatione hominum?

¶ Secundo, vtrum fuerit alius modus possibilis liberationis humanæ?

¶ Tertio, vtrum ille modus fuerit conuenientior?

¶ Quarto, vtrum fuerit conueniens, quod in cruce pateretur?

¶ Quinto, de generalitate passionis eius.

¶ Sexto, vtrum dolor, quem in passione sustinuit, fuerit maximus?

¶ Septimo, vtrum tota anima eius pateretur?

¶ Octauo, vtrum passio eius impediuerit gaudium fruitionis?

¶ Nono, de tempore passionis.

¶ Decimo, de loco.

¶ Vndecimo, vtrum conueniens fuerit, ipsum cum latronibus crucifigi?

¶ Duodecimo, vtrum passio ipsius Christi, sit diuinitati attribuenda?

Art. I. *Vtrum fuerit necessarium Christum pati pro liberatione humani generis?* 246

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit necessarium Christum pati pro humani generis liberatione. Humanum enim genus liberari non poterat, nisi à Deo: secundum illud Isaiæ 45. Nunquid non ego Dominus, & non est vltra Deus absque me? Deus iustus & saluans non est præter me. In Deum autem non cadit aliqua necessitas: quia hoc repugnaret omnipotentiæ ipsius. Ergo non fuit necessarium Christum pati. *2. dis. 20. a. 1. q. 3. & ar. 4. q. 1. & op. 2. c. 7.*

¶ 2. Præterea, Necessarium voluntario opponitur. Sed Christus propria voluntate est passus: dicitur enim Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit. Non ergo necessarium fuit eum pati.

¶ 3. Præterea, Sicut in Psal. 24. dicitur, Vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas. Sed non videtur necessarium, quod pateretur ex parte misericordiæ

diuinæ:

diuinæ: quia sicut gratis dona tribuit, ita videtur, quod gratis debita relaxet absque satisfactione. Neque etiam ex parte diuinæ iustitiæ, secundum quam homo æternam damnationem meruerat. Ergo videtur, non fuisse necessarium quod Christus pro liberatione hominum pateretur.

¶ 4. Præterea, Angelica natura est excellentior quam humana, vt patet per Dionys. * 4. cap. de diu. nom. Sed pro reparatione angelicæ naturæ, quæ peccauerat, Christus non est passus. Ergo videtur, quod nec etiam fuerit necessarium eum pati pro salute humani generis.

c. 4. non remote à prin.

SED contra est, quod dicitur Io. 3. Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, sic oportet exaltari filium hominis: vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Quod quidem de exaltatione in cruce intelligitur. Ergo videtur, quod Christum oportuerit pati.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut Philos. docet in 5. metap. *) necessarium multipliciter dicitur. Vno quidem modo, quod secundum sui naturam impossibile est aliter se habere: & sic manifestum est, quod non fuit necessarium Christum pati, neque ex parte Dei, neque ex parte hominis. Alio modo dicitur aliquid necessarium ex aliquo exteriori. Quod quidem si sit causa efficiens, vel mouens, facit necessitatem coactionis: vtpote cum aliquis non potest ire propter violentiam detinentis ipsum. Si vero illud exterius, quod necessitatem inducit, sit finis, dicetur aliquid necessarium ex suppositione finis, quando scilicet finis aliquis, aut nullo modo potest esse, aut non potest esse conuenienter, nisi tali præsupposito. Non ergo fuit necessarium Christum pati necessitate coactionis: neque ex parte Dei, qui Christum diffiniuit pati: neque etiam ex parte ipsius Christi, qui voluntarie passus est. Fuit autem necessarium necessitate finis, qui quidem potest tripliciter intelligi. Primo quidem ex parte nostra, qui per eius passionem liberati sumus: secundum illud Io. 3. Oportet exaltari filium hominis, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Secundo ex parte ipsius Christi, qui per humilitatem passionis meruit gloriam exaltationis. Et ad hoc pertinet quod dicitur Luc. vlt. Nonne oportuit Christum pati, & sic intrare in gloriam suam? Tertio ex parte Dei, cuius diffinitionem circa passionem Christi prænuntiatam in Scripturis, & præfiguratam in obseruantia veteris testamenti, oportebat impleri. Et hoc est quod dicitur

tex. 6. to. 3.

tur Luc. 22. Filius hominis, secundum quod definitum est vadit. Et Luc. vlt. Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum: quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me *. Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis.

Alias, & quoniam scriptum est, quoniam oportebat, &c.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de necessitate coactionis ex parte Dei.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de necessitate coactionis ex parte hominis Christi.

Ad tertium dicendum, quod hominem liberari per passionem Christi, conueniens fuit & misericordiæ, & iustitiæ eius. Iustitiæ quidem, quia per passionem suam Christus satisfecit pro peccato humani generis: & ita homo per iustitiam Christi liberatus est. Misericordiæ vero: quia cum homo per se satisfacere non posset pro peccato totius humanæ naturæ (vt supra habitum est *,) Deus ei satisfactorem dedit filium suum, secundum illud Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Et hoc fuit abundantioris misericordiæ, quam si peccata absque satisfactione dimisisset. Vnde dicitur Ephes. 2. Deus qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, côuiuificauit nos in Christo.

q. 1. ar. 1.

Ad quartum dicendum, quod peccatum angeli non fuit remediabile sicut peccatum hominis: vt ex supra dictis in prima patet *.

p. p. q. 64. art. 2.

Art. 2. *Vtrum fuerit poßibilis alius modus liberationis humanæ, quam per paßionem Christi?* 247

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit possibilis alius modus liberationis humanæ, quam per passionem Christi. Dicit enim Dominus Ioan. 12. Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Vbi dicit August.* quod seipsum granum dicebat. Nisi ergo mortem passus esset, aliter fructum nostræ liberationis non fecisset.

3 dis. 20. art. 4. q. 1. & op. 1. c. 17.

tra. 51. in Ioan. circa med. tom. 9.

¶ 2. Præterea, Matth. 26. Dominus dicit ad Patrem, Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Loquitur autem ibi de calice passionis. Ergo passio Christi præterire non poterat. Vnde & Hilar.* dicit, Ideo calix transire non potest, nisi illum bibat: quia reparari nisi ex eius passione non possumus.

** can. 31. in Matt. non multum remote à fine.*

¶ 3. Præ

primum bonum vinum ponit: dicit Chrysost. * Talia sunt Christi miracula, vt multo his quæ per naturam fiunt, speciosiora & vtiliora fiant. Et similiter in instanti infirmis perfectam sanitatem conferebat. Vnde super illud Matth. 8. Et surrexit, & ministrabat illis, dicit Hieronym. † Sanitas quæ confertur à Domino, tota simul redit. Specialiter autem in illo cæco contrarium fuit propter infidelitatem ipsius, vt Chrysostom. dicit *. Vel sicut Beda dicit †, Quem vno verbo totum simul curare poterat, paulatim curat, vt magnitudinem humanæ cæcitatis ostendat: quæ vix & quasi per gradus ad lucem redeat; & gratiam suam nobis indicet, per quam singula perfectionis incrementa adiuuat.

Ho. 21. in Ioan. post medium, tom. 3. † Sup. illud Mar. 8. Cum venisset Iesus in domum Petri, t. 2. * ho. 9. in Matt. in initur. † Beda Matth. 8. est c. 34. secundum eius ord. tom. 2.

Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est *, Christus miracula faciebat virtute diuina. Dei autem perfecta sunt opera, vt dicitur Deuteron. 32. Non est autem aliquid perfectum, si finem non consequatur. Finis autem exterioris curationis per Christum factæ, est curatio animæ: & ido non conueniebat Christo, vt alicuius corpus curaret, nisi eius curaret animam. Vnde super illud Ioan. 7. Totum hominem sanum fecit in sabbato: dicit Aug. * quod curatus est vt sanus esset in corpore: & credidit, vt sanus esset in anima. Specialiter autem paralytico dicitur, Dimittuntur tibi peccata: quia vt Hierony. † dicit super Matth. datur ex hoc nobis intelligentia propter peccata plerisque euenire corporum debilitates: & ideo forsitan prius dimittuntur peccata, vt causis debilitatis ablatis, sanitas restituatur. Vnde & Ioan 5. dicitur, Iam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Vbi dicit Chrysost. * Discimus quod ex peccatis nata erat ei ægritudo. Quamuis autem, vt Chrysost. dicit † super Matth. quanto anima est potior corpore, tanto peccatum dimittere maius sit, quam corpus sanare: quia tamen illud non est manifestum, facit minus quod est manifestius: vt demonstraret maius, & non manifestum.

* q. prec. art. 2. tract. 30. in Ioan. à med. t. 9. † Mat. 9 sup. illud quid est facilius dicere, tom. 9. * ho. 37. in Ioan. t. 3. † ho. 39. in Matth. à med. t. 2.

Ad quartum dicendum, quod super illud Matth 9. Videte ne quis sciat, dicit Chrys. * Non est hoc contrarium, quod hic dicitur, ei quod alteri dicit, Vade, & annuntia gloriam Dei. Erudit enim nos prohibere eos qui volunt nos propter nos laudare: si autem ad gloriam Dei refertur, non debemus prohibere, sed magis iniungere, vt hoc fiat.

* ho. 33. in Mat. non multum longe à princ. t. 2.

 241

Art. 4. *Vtrum conuenienter Christus fecerit miracula circa creaturas irrationales?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter fecerit Christus miracula circa creaturas irrationales. Bruta enim animalia sunt nobiliora plantis. Sed Christus fecit aliquod miraculum circa plantas: puta cum ad verbum eius est siccata ficulnea, vt dicitur Matth. 21. Ergo videtur, quod etiam circa animalia bruta miracula facere debuisset.

¶ 2. Præterea, Pœna non iuste infertur nisi pro culpa. Sed non fuit culpa ficulneæ, quod in ea Christus fructum non inuenit, quando non erat tempus fructuum. Ergo videtur, quod inconuenienter eam siccauerit.

¶ 3. Præterea, Aqua & aer sunt in medio cæli & terræ. Sed Christus aliqua miracula fecit in cælo (sicut supra dictum est*:) similiter etiam in terra, *a. 1. & 2. huius q.* quando in eius passione terra mota est. Ergo videtur quod etiam in aere & aqua aliqua miracula facere debuerit: vt mare diuidere, sicut fecit Moyses: vel etiam flumen, sicut fecerunt Iosue & Helias: & vt fierent in aere tonitrua, sicut factum est in monte Sinai, quando lex dabatur; & sicut Helias fecit 3. Reg. 13.

¶ 4. Præterea, Opera miraculosa pertinent ad opus gubernationis mundi per diuinam prouidentiam. Hoc autem opus præsupponit creationem. Inconueniens ergo videtur, quod Christus in suis miraculis vsus est creatione, quando scilicet multiplicauit panes. Non ergo conuenientia videntur fuisse eius miracula circa irrationales creaturas.

SED contra est, quod Christus est Dei sapientia, de qua dicitur Sapient. 8. quod disponit omnia suauiter.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est*) miracula Christi ad hoc ordinabantur, *art. præc.* quod virtus diuinitatis cognosceretur in ipso ad hominum salutem. Pertinet autem ad virtutem diuinitatis, vt omnis creatura sit ei subiecta. Et ideo in omnibus creaturarum generibus miracula eum facere oportuit, & non solum in hominibus, sed etiam in irrationalibus creaturis.

Ad primum ergo dicendum, quod animalia bruta propinque se habent secundum genus ad hominem: vnde & in eodem die cum homine facta sunt. Et quia circa corpora humana multa miracula fecerat, non oportebat quod circa corpora brutorum animalium aliqua miracula faceret: præsertim quia quan-

granis segetes, inde in manibus suis multiplicauit quinque panes. Manifestum est autem quod per conuersionem grana multiplicantur in segetes.

QVAESTIO XLV.

De Transfiguratione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de transfiguratione Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum conueniens fuerit Christum transfigurari?

¶ Secundo, vtrum claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa?

¶ Tertio, de testibus transfigurationis.

¶ Quarto, de testimonio paternæ vocis.

Art. 1. *Vtrum fuerit conueniens Christum transfigurari?* 242

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Christum transfigurari. Non enim competit vero corpori, vt in diuersas figuras mutetur, sed corpori phantastico. Corpus autem Christi non fuit phantasticum, sed verum, vt supra habitum est *. Ergo videtur quod transfigurari non debuerit. *opus. 60. c. 16.*

¶ 2. Præterea, Figura est in quarta specie qualitatis. Claritas autem est in tertia, cum sit sensibilis qualitas. Assumptio ergo claritatis à Christo, transfiguratio dici non debet.

¶ 3. Præterea, Corporis gloriosi sunt quatuor dotes (vt infra dicetur †) scilicet impassibilitas, agilitas, subtilitas, & claritas. Non ergo debuit transfigurari magis secundum assumptionem claritatis, quam secundum assumptionem aliarum dotium. *non compleuit morte præuentus.*

SED contra est, quod dicitur Matt. 17. quod Iesus transfiguratus est ante tres discipulorum suorum.

RESPONDEO dicendum, quod Dominus discipulos suos prænuntiata sua passione, induxerat eos ad suæ passionis sequelam. Oportet autem ad hoc quod aliquis directe procedat in via, quod finem aliqualiter præcognoscat: sicut sagittator non recte iaciet sagittam, nisi prius signum prospexerit, in quod iaciendum est. Vnde & Thomas dixit Ioan. 14. Domine, nescimus quo vadis: & quomodo possumus viam scire? Et hoc præcipue necessarium est, quando via est difficilis & aspera, & iter laboriosum, finis vero iucundus. Christus autem per suam passionem ad hoc peruenit, vt gloriam obtineret non solum animæ, quam habuit à principio suæ conceptionis, sed etiam corporis: secundum illud Luc. vlt. Hæc oportuit Christum

 pati,

tali: ostendit non immortalitatem, sed claritatem similem futuræ immortalitati. Sed claritas gloriæ est claritas immortalitatis. Non ergo illa claritas, quam Christus discipulis ostendit, fuit claritas gloriæ.

¶ 2. Præterea, Super illud Luc. 9. Non gustabunt mortem donec videant regnum Dei, dicit gl. Bedæ, id est, glorificationem corporis in imaginaria repræsentatione futuræ beatitudinis. Sed imago alicuius rei, non est ipsa res. Ergo claritas illa non fuit claritas beatitudinis.

¶ 3. Præterea, Claritas gloriæ non est nisi in corpore humano. Sed claritas illa transfigurationis apparuit non solum in corpore Christi, sed etiam in vestimentis eius, & in nube lucida, quæ discipulos obumbrauit. Ergo videtur quod illa claritas non fuerit claritas gloriæ.

SED contra est, quod super illud Matth. 17. Transfiguratus est ante eos, dicit Hieronym. * Qualis futurus est tempore iudicij, talis Apostolis apparuit. Et super illud Matth. 16. Donec videant Filium hominis venientem in regno suo, dicit Chrysostom. † Volens monstrare quid est illa gloria, in qua postea venturus est, eis in præsenti vita reuelauit, sicut possibile erat eos discere, vt neque in Domini morte iam doleant.

Sup. illud Mat. 17. Transfiguratus est ante eos, to. 9.
† ho. 57. in Mat. cir. prin. tom. 2.

RESPONDEO dicendum, quod claritas illa, quam Christus in transfiguratione assumpsit, fuit claritas gloriæ quantum ad essentiam, non tamen quantum ad modum essendi. Claritas enim corporis gloriosi deriuetur ab animæ claritate, sicut August. dicit * in Epistola ad Dioscorum. Et similiter claritas corporis Christi in transfiguratione deriuata est, & à diuinitate ipsius (vt Damasc. dicit) & à gloria animæ eius. Quod enim à principio conceptionis Christi, gloria animæ non redundaret ad corpus, ex quadam dispensatione diuina factum est, vt in corpore passibili, nostræ redemptionis expleret mysteria, sicut supra dictum est *. Non tamen per hoc adempta est Christo potestas deriuandi gloriam animæ ad corpus. Et hoc quidem fecit quantum ad gloriæ claritatem in transfiguratione Aliter tamen quam in corpore glorificato: nam ad corpus glorificatum redundat claritas ab anima, sicut qualitas quædam permanens, corpus afficiens: vnde fulgere corporaliter, non est miraculosum in corpore glorioso. Sed ad corpus Christi in transfiguratione deriuata est claritas à diuinitate & anima eius, non per modum qua-

Epist. 56. ante me. tom. 1.

q. 14. a. 1. ad 1.

mundi innouati, quæ erit sanctorum tabernaculum. Vnde Petro disponente tabernacula facere, nubes lucida discipulos obumbrauit.

Art. 3. *Vtrum testes transfigurationis conuenienter fuerint inducti?* 244

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod non conuenienter inducti fuerint testes transfigurationis. Vnusquisque enim maxime potest perhibere testimonium de notis. Sed qualis esset futura gloria, tempore transfigurationis Christi, nulli homini per experimentum erat adhuc notum, sed solis angelis. Ergo testes transfigurationis magis debuerunt esse angeli, quam homines.

¶ 2. Præterea, Testes veritatis non decet aliqua fictio, sed veritas. Moyses autem & Helias non ibi vere adfuerunt, sed imaginarie: dicit enim quædam glos. * super illud Luc. 9. Erant autem Moyses & Helias, &c. Sciendum est, inquit, non corpora vel animas Moysi & Heliæ ibi apparuisse, sed in subiecta creatura illa corpora fuisse formata. Potest etiam credi angelico ministerio hoc factum esse, vt angeli eorum personas assumerent. Non ergo videtur, quod fuerint conuenientes testes.

Ex lib. 3. de mirabilibus sacræ scripturæ c. 13. colligitur inter op. Aug. tom. 3.

¶ 3. Præterea, Act. 10. dicitur, quod Christo omnes prophetæ testimonium perhibent. Ergo non soli Moyses & Helias debuerunt adesse tanquam testes, sed etiam omnes prophetæ.

¶ 4. Præterea, Gloria Christi omnibus Christi fidelibus repromittitur: quos per suam transfigurationem ad illius gloriæ desiderium accendere voluit. Non ergo solos Petrum & Iacobum & Ioannem in testimonium suæ transfigurationis assumere debuit, sed omnes discipulos.

In contrarium est Euangelicæ Scripturæ auctoritas.

RESPONDEO dicendum, quod Christus transfigurari voluit, vt gloriam suam hominibus ostenderet, & ad eam desiderandam homines prouocaret, sicut supra dictum est *. Ad gloriam autem æternæ beatitudinis adducuntur homines per Christum, non solum qui post eum fuerunt, sed etiam qui eum præcesserunt. Vnde eo ad passionem properante, tam turbæ quæ sequebantur, quam quæ præcedebant, ei clamabant Hosanna, vt dicitur Matth. 21. quasi salutem ab eo petentes. Et ideo conueniens fuit, vt de præcedentibus ipsum testes adessent, scilicet Moyses & Helias; & de sequentibus ipsum, scilicet Petrus,

ar. 1. huius q.

al. & & Iacobus, & Ioannes, vt in ore duorum * vel trium testium staret hoc verbum.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus per suam transfigurationem manifestauit discipulis corporis gloriam, quæ ad solos homines pertinet. Et ideo conuenienter non Angeli, sed homines ad hoc pro testibus inducuntur.

Ad secundum dicendum, quod gloss. illa dicitur esse sumpta ex libro, qui intitulatur de Mirabilibus sacræ Scripturæ, qui non est liber authenticus, sed falso ascribitur Aug. & ideo illi glossæ non est standum, Dicit enim expresse Hieron. super Matthæum *, Considerandum est, quod Scribis & Pharisæis de cœlo signa poscentibus dare noluit: hic vero vt Apostolorum augeat fidem, dat signum de cœlo; Helia inde descendente, quo conscenderat, & Moyse ab inferis resurgente. Quod non est sic intelligendum, quasi anima Moysi suum corpus reassumpserit: sed quod anima eius apparuit per aliquod corpus assumptum, sicut Angeli apparent. Helias autem apparuit in proprio corpore, non quidem de cœlo empyreo allato, sed de aliquo eminenti loco, quo fuerat in curru igneo raptus.

Sup. illud Ma. 17. Et apparuit illis Moyses, & Helias tom. 9.

Ad tertium dicendum, quod (sicut Chrys. dicit* super Matth.) Moyses & Helias in medium adducuntur, propter multas rationes. Prima est hæc: quia enim turbæ dicebant eum esse Heliam, vel Hieremiam, aut vnum ex Prophetis, capita Prophetarum secum ducit, vt saltem hinc appareat differentia seruorum & domini. Secunda ratio est: quia Moyses legem dedit, Helias pro gloria domini æmulator fuit. Vnde per hoc quod simul cum Christo apparent, excluditur calumnia Iudæorum accusantium Christum tanquam transgressorem legis, & blasphemum, Dei sibi gloriam vsurpantem. Tertia ratio est, vt ostendat se habere potestatem mortis & vitæ, & esse iudicem mortuorum & viuorum, per hoc quod Moysen iam mortuum, & Heliam adhuc viuentem, secum ducit. Quarta ratio est: quia sicut Lucas dicit, Loquebantur cum eo de excessu, quem completurus erat in Hierusalem, id est, de passione & morte sua. Et ideo vt super hoc discipulorum animos confirmaret, inducit eos in medium, qui se morti exposuerunt pro Deo. Nam Moyses cum periculo mortis se obtulit Pharaoni: Helias vero Regi Achab. Quinta ratio est: quia volebat vt discipuli sui æmularentur Moysi mansuetudinem, & zelum Heliæ. Sextam rationem addit Hilar. * vt ostenderet scilicet, se per legem, quam dedit

ho. 57. in Mat. sup. illud, Apparuerũt Moyses, & Helias tom. 2.

** Can. 17. in Mat. nõ remote à prin.*

dedit Moyses, & per prophetas, inter quos fuit Helias præcipuus, esse prædicatum.

Ad quartum dicendum, quod alta mysteria non sunt omnibus exponenda immediate: sed per maiores suo tempore ad alios debent deuenire. Et ideo, vt Chrysostomus dicit †, assumpsit tres tanquam potiores. Nam Petrus excellens fuit in dilectione, quam habuit ad Christum, & iterum in potestate sibi commissa. Ioannes vero in priuilegio amoris, quo à Christo diligebatur propter suam virginitatem: & iterum propter prærogatiuam euangelicæ doctrinæ. Iacobus autem propter prærogatiuam martyrij. Et tamen hos ipsos noluit hoc quod viderant, aliis annuntiare ante resurrectionem: ne (vt Hier. * dicit) & incredibile esset pro rei magnitudine, & post tantam gloriam apud rudes animos sequens crux scandalum faceret, vel etiam totaliter impediretur à populo: & cum essent Spiritu sancto repleti, tunc gestorum spiritualium testes essent.

hom. 57. in Mat. non procul à pri. to. 2.

Sup. illud Mat. 27. Nemini dixeritis visionem, tom. 9.

245

Art. 4. *Vtrum conuenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis in transfiguratione?*

In ca. au. Mat. 17. lib. 2. & Marc. 9. lib. 1.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis dicentis, Hic est filius meus dilectus. Quia, vt dicitur Iob 33. Semel loquitur Deus, & secundo idipsum non repetit. Sed in baptismo hoc ipsum paterna vox fuerat protestata. Non ergo fuit conueniens, quod hoc iterum protestaretur in transfiguratione.

¶ 2. Præterea, In baptismo simul cum voce paterna affuit Spiritus sanctus in specie columbæ: quod in transfiguratione factum non fuit. Non ergo conueniens videtur fuisse Patris protestatio.

¶ 3. Præterea, Christus docere incepit post baptismum: & tamen in baptismo vox Patris ad eum audiendum homines non induxerat. Ergo nec in transfiguratione inducere debuit.

¶ 4. Præterea, Non debent aliquibus dici ea, quæ ferre non possunt, secundum illud Ioan. 16. Adhuc habeo vobis multa dicere, quæ non potestis portare modo. Sed discipuli vocem Patris ferre non poterant: dicitur enim Matt. 17. quod audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Ergo non debuit vox paterna ad eos fieri.

In contrarium est auctoritas Euangelicæ Scripturæ.

RESPONDEO dicendum, quod adoptio filiorum Dei est per quamdam conformitatem imaginis ad filium Dei naturalem. Quod quidem fit dupliciter. Primo quidem fit per gratiam viæ, quæ est conformitas imperfecta. Secundo, per gloriam patriæ, quæ erit confor-

conformitas perfecta, secundum illud 1. Ioan. 3. Nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Quia igitur gratiam per baptismum consequimur; in transfiguratione autem præmonstrata est claritas futuræ gloriæ: ideo tam in baptismo, quam in transfiguratione conueniens fuit manifestari naturalem Christi filiationem testimonio Patris: quia solus est perfecte conscius illius perfectæ generationis simul cum Filio, & Spiritu sancto.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum referendum est ad æternam Dei locutionem, qua Deus pater, Verbum vnicum protulit sibi coæternum. Et tamen potest dici, quod licet idem corporali voce Deus protulerit; non tamen propter idem, sed ad ostendendum diuersum modum, quo homines participare possunt similitudinem filiationis æternæ.

Ad secundum dicendum, quod sicut in baptismo vbi declaratum fuit mysterium primæ regenerationis, ostensa est operatio totius Trinitatis per hoc, quod fuit ibi Filius incarnatus, apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ, & Pater fuit ibi declaratus in voce: ita etiam in transfiguratione, quæ est sacramentum secundæ regenerationis, tota Trinitas apparuit: Pater in voce, Filius in homine, Spiritus sanctus in nube clara. Quia sicut in baptismo dat innocentiam, quæ per simplicitatem columbæ designatur: ita in resurrectione dabit electis suis claritatem gloriæ, & refrigerium ab omni malo: quæ designantur in nube lucida.

Ad tertium dicendum, quod Christus venerat gratiam actualiter dare; gloriam vero promittere verbo. Et ideo conuenienter in transfiguratione inducuntur homines, vt ipsum audiant, non autem in baptismo.

Ad quartum dicendum, quod conueniens fuit discipulos voce paterna terreri, & prosterni: vt ostenderetur, quod excellentia illius gloriæ, quæ tunc demonstrabatur, excedit omnem sensum, & facultatem mortalem, secundum illud Exod. 33. Non videbit me homo & viuet. Et hoc est quod Hieron. * dicit super Matth. quod humana fragilitas conspectum maioris gloriæ ferre non sustinet. Ab hac autem fragilitate sanantur homines per Christum, eos in gloriam adducendo: quod significatur per hoc quod dixit eis, Surgite, nolite timere.

* sup. illud Mat. 17. Audientes discipuli ceciderunt in facies, tom. 9.

QVAEST.

QVAESTIO XLVI.

De paßione Christi, in duodecim articulos diuisa.

CONsequenter considerandum est de his quæ pertinent ad exitum Christi de mundo. Et primo de passione eius. Secundo, de morte. Tertio, de sepultura. Quarto, de descensu ad inferos.

¶ CIRCA passionem occurrit triplex consideratio. Prima, de ipsa passione. Secunda, de causa efficiente passionis. Tertia, de fructu passionis.

CIRCA primum quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum necesse fuerit Christum pati pro liberatione hominum?

¶ Secundo, vtrum fuerit alius modus possibilis liberationis humanæ?

¶ Tertio, vtrum ille modus fuerit conuenientior?

¶ Quarto, vtrum fuerit conueniens, quod in cruce pateretur?

¶ Quinto, de generalitate passionis eius.

¶ Sexto, vtrum dolor, quem in passione sustinuit, fuerit maximus?

¶ Septimo, vtrum tota anima eius pateretur?

¶ Octauo, vtrum passio eius impediuerit gaudium fruitionis?

¶ Nono, de tempore passionis,

¶ Decimo, de loco.

¶ Vndecimo, vtrum conueniens fuerit, ipsum cum latronibus crucifigi?

¶ Duodecimo, vtrum passio ipsius Christi, sit diuinitati attribuenda?

Art. 1. *Vtrum fuerit necessarium Christum pati pro liberatione humani generis?* 246

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit necessarium Christum pati pro humani generis liberatione. Humanum enim genus liberari non poterat, nisi à Deo: secundum illud Isaiæ 45. Nunquid non ego Dominus, & non est vltra Deus absque me? Deus iustus & saluans non est præter me. In Deum autem non cadit aliqua necessitas: quia hoc repugnaret omnipotentiæ ipsius. Ergo non fuit necessarium Christum pati. *3. dis. 20. a. 1. q. 3. & ar. 4. q. 1. & op. 2. c. 7.*

¶ 2. Præterea, Necessarium voluntario opponitur. Sed Christus propria voluntate est passus: dicitur enim Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit. Non ergo necessarium fuit eum pati.

¶ 3. Præterea, Sicut in Psal. 24. dicitur, Vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas. Sed non videtur necessarium, quod pateretur ex parte misericordiæ diuinæ;

tur Luc. 22. Filius hominis, secundum quod definitum est vadit. Et Luc. vlt. Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum: quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me *. Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis.

Alias, & quoniam scriptum est, quoniam oportebat, &c.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de necessitate coactionis ex parte Dei.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de necessitate coactionis ex parte hominis Christi.

Ad tertium dicendum, quod hominem liberari per passionem Christi, conueniens fuit & misericordiæ, & iustitiæ eius. Iustitiæ quidem, quia per passionem suam Christus satisfecit pro peccato humani generis: & ita homo per iustitiam Christi liberatus est. Misericordiæ vero: quia cum homo per se satisfacere non posset pro peccato totius humanæ naturæ (vt supra habitum est *,) Deus ei satisfactorem dedit filium suum, secundum illud Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Et hoc fuit abundantioris misericordiæ, quam si peccata absque satisfactione dimisisset. Vnde dicitur Ephes. 2. Deus qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, cōuiuificauit nos in Christo.

q. 1. ar. 1.

Ad quartum dicendum, quod peccatum angeli non fuit remediabile sicut peccatum hominis: vt ex supra dictis in prima patet *.

p. p. q. 64. art. 2.

Art. 2. *Vtrum fuerit poßibilis alius modus liberationis humanæ, quam per paßionem Christi?* 247

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit possibilis alius modus liberationis humanæ, quam per passionem Christi. Dicit enim Dominus Ioan. 12. Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Vbi dicit August.* quod seipsum granum dicebat. Nisi ergo mortem passus esset, aliter fructum nostræ liberationis non fecisset.

3 dis. 20. art. 4. q. 1. & op. 1. c. 17.

tra. 51. in Ioan. circa med. tom. 9.

¶ 2. Præterea, Matth. 26. Dominus dicit ad Patrem, Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Loquitur autem ibi de calice passionis. Ergo passio Christi præterire non poterat. Vnde & Hilar.* dicit, Ideo calix transire non potest, nisi illum bibat: quia reparari nisi ex eius passione non possumus.

** can. 31. in Matt. non multum remote à fine.*

¶ 3. Præ

¶ 3. Præterea, Iustitia Dei exigebat, vt homo à peccato liberaretur, Christo per passionem satisfaciente. Sed Christus suam iustitiam non potest præterire: dicitur enim 2. ad Timoth. 2. Si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest. Seipsum autem negaret, si iustitiam suam negaret, cum ipse sit iustitia. Ergo videtur, quod non fuerit possibile alio modo hominem liberari, quam per passionem Christi.

¶ 4. Præterea, Fidei non potest subesse falsum. Sed antiqui Patres crediderunt Christũ passurum. Ergo videtur, quod non potuerit esse quin Christus pateretur.

c.10.circ. princ.t.3. SED contra est, quod August. * dicit 13. de Trinit. Istum modum, quo nos per mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum, Deus liberare dignatur, asserimus bonum, & diuinæ congruum dignitati: verum etiam ostendamus, non alium modum possibilem Deo defuisse, cuius potestati cuncta æqualiter subiacent.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid potest dici possibile, vel impossibile dupliciter. Vno modo simpliciter & absolute. Alio modo ex suppositione. Simpliciter igitur & absolute loquendo, possibile fuit Deo alio modo hominem liberare, quam per passionem Christi: quia non est impossibile apud Deum omne verbum, vt dicitur Luc. 1. Sed ex aliqua suppositione facta fuit impossibile: quia enim impossibile est Dei præscientiam falli, & eius voluntatem, seu dispositionem cassari, supposita præscientia & præordinatione Dei de passione Christi: non erat simul possibile Christum non pati, vel hominem alio modo, quam per eius passionem liberari. Et est eadem ratio de omnibus his quæ sunt præscita & præordinata à Deo, vt in prima parte habitum est *. *p.p.q.14. art.13.*

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus ibi loquitur supposita præscientia, & præordinatione Dei, secundum quam erat ordinatum, vt fructus humanæ salutis non sequeretur, nisi Christo patiente. Et similiter intelligendum est, quod Secundo obiicitur, Si non potest hic calix transire nisi bibam illum: scilicet propter hoc, quod tu ita disposuisti. Vnde subdit, Fiat voluntas tua.

Ad tertium dicendum, quod hæc etiam iustitia dependet ex voluntate diuina, ab humano genere satisfactionem exigente pro peccato: nam si voluisset absque omni satisfactione hominem à peccato liberare, contra iustitiam non fecisset. Ille enim iudex non potest salua iustitia culpam sine pœna dimittere,

qui

qui habet punire culpam in alium commissam: puta, vel in alium hominem, vel in totam rempublicam, siue in superiorem Principem. Sed Deus non habet aliquem superiorem, sed ipse est supremum, & commune bonum totius vniuersi. Et ideo si dimittat peccatum, quod habet rationem culpæ ex eo, quod contra ipsum committitur, nulli facit iniuriam: sicut quicumque homo remittit offensam in se commissam absque satisfactione, misericorditer, & non iniuste agit. Et ideo Dauid misericordiam petens, dicebat, Tibi soli peccaui: quasi dicat, potes sine iniustitia mihi dimittere.

Ad quartum dicendum, quod fides humana, & etiam scripturæ diuinæ, quibus fides instruitur, innituntur præscientiæ & præordinationi diuinæ. Et ideo eadem ratio est de necessitate, quæ prouenit ex suppositione eorum; & de necessitate, quæ prouenit ex præscientia, & voluntate diuina.

Art. 3. *Vtrum fuerit aliquis modus conuenientior ad liberationem humani generis, quam per paßionem Christi?* 248

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod alius modus conuenientior fuisset liberationis humanæ, quam per passionem Christi. Natura enim in sua operatione imitatur opus diuinum, vtpote à Deo mota & regulata. Sed natura non facit per duo, quod per vnum potest facere. Cum ergo Deus potuerit hominem liberare sola propria voluntate, non videtur conueniens fuisse, quod ad liberationem humani generis Christi passio adderetur. *3.d.s.18. a.6.q.3. c. & dis. 20.art.4. q.2. & quol.2. art.2.*

¶ 2. Præterea, Ea quæ fiunt per naturam, conuenientius fiunt, quam ea quæ fiunt per violentiam: quia violentia est quædam excisio, seu casus ab eo, quod est secundum naturam: vt dicitur in lib.2.de cæl.* Sed passio Christi mortem violentam induxit. Ergo conuenientius fuisset, vt Christus naturali morte moriendo, hominem liberaret, quam quod pateretur. *te.18.t.2.*

¶ 3. Præterea, Conuenientissimum videtur, quod ille qui violenter, & iniuste detinet aliquid, per superioris potentiam spolietur. Vnde Isaiæ 52. dicitur, Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. Sed diabolus nullum ius in homine habebat, quem per fraudem deceperat, & per quamdam violentiam seruituti subiectum detinebat. Ergo videtur conuenientissimum fuisse, quod Christus diabolum per solam potentiam spoliaret absque sua passione. *c.10.paulo post princ.t.3.*

SED contra est, quod August.* dicit 13. de Trinitate, Sanandæ nostræ miseriæ conuenientior modus

modus alius non fuit, quam per Christi passionem.

RESPONDEO dicendum, quod tanto aliquis modus conuenientior est ad assequendum finem, quanto per ipsum plura concurrunt quæ sunt expedientia fini. Per hoc autem, quod homo per Christi passionem est liberatus, multa concurrerunt ad salutem hominis pertinentia, præter liberationem à peccato. Primo enim per hoc homo cognoscit, quantum Deus hominem diligat; & per hoc prouocatur ad eum diligendum, in quo perfectio humanæ salutis consistit. Vnde Apost. dicit Rom. 5. Commendat suam charitatem Deus in nobis: quoniam cum inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. Secundo, quia per hoc dedit nobis exemplum obedientiæ, humilitatis, constantiæ, iustitiæ, & cæterarum virtutum in passione Christi ostensarum, quæ sunt necessariæ ad humanam salutem. Vnde dicitur 1. Pet. 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Tertio, quia Christus per passionem suam non solum hominem à peccato liberauit, sed etiam gratiam iustificantem, & gloriam beatitudinis ei promeruit, vt infra dicetur *. Quarto, quia per hoc est homini inducta maior necessitas se immunem à peccato conseruandi, qui se sanguine Christi redemptum cogitat à peccato, secundum illud 1. Corinth. 6. Empti enim estis pretio magno: glorificate & portate Deum in corpore vestro. Quinto, quia hoc ad maiorem dignitatem hominis cessit: vt sicut homo victus fuerat, & deceptus à diabolo, ita etiam homo esset, qui diabolum vinceret: & sicut homo mortem meruit, ita homo moriendo, mortem superaret. Vnde dicitur 1. ad Cor. 15. Deo gratias, qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum. Et ideo conuenientius fuit, quod per passionem Christi liberaremur, quam per solam Dei voluntatem.

* q. 48.

Ad primum ergo dicendum, quod natura etiam vt aliquid conuenientius faciat, plura ad vnum assumit, sicut duos oculos ad videndum. Et idem patet in aliis.

Ad secundum dicendum, quod sicut Chrysost. dicit, Christus non sui mortem, quam non habebat, cum sit vita: sed hominum mortem venerat consumpturus: Vnde non propria morte corpus disposuit, sed ab hominibus illatam sustinuit. Sed etsi ægrotauisset corpus eius, & in conspectu omnium solueretur: inconueniens erat eum, qui sanaret aliorum languores, habere proprium corpus affectum languoribus. Sed & si absque aliquo malo corpus alicubi seorsum deposuisset,

et, ac deinde se offerret: non crederetur ei de resurrectione differenti. Quomodo enim pateret Christi in morte victoria, nisi coram omnibus eam patiens, per incorruptionem corporis probasset extinctam?

Ad tertium dicendum, quod licet diabolus iniuste inuaserit hominem: tamen homo propter peccatum, iuste erat sub seruitute diaboli derelictus à Deo. Et ideo conueniens fuit, vt per iustitiam homo à seruitute diaboli liberaretur, Christo satisfaciente pro ipso, per suam passionem. Fuit etiam hoc conueniens ad vincendam superbiam diaboli, qui est desertor iustitiæ, & amator potentiæ, vt Christus diabolum vinceret, & hominem liberaret, non per solam potentiam deitatis, sed etiam per iustitiam & humilitatem passionis: vt Aug. * dicit 13. de Trinit. *lib 13. ex c. 13. & 19 simul, tom. 3.*

Art. 4. *Vtrum Christus pati debuerit in cruce?* 249

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus non debuerit pati in cruce. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed in figura Christi præcesserunt omnia sacrificia veteris testamenti, in quibus animalia gladio necabantur, & postmodum igni cremabantur. Ergo videtur, quod Christus non debuerit pati in cruce, sed magis gladio vel igne. *3. dis. 20. a. 4. q. 2. ad 1. & 4 con. c. 55. ad 17. & 18. & 2. quo. q. 1. art. 2. & opu. 3. c. 235.*

¶ 2. Præterea, Damasc. * dicit, quod Christus non debuerit assumere detractibiles passiones. Sed mors crucis videtur fuisse maxime detractibilis, & ignominiosa. Vnde dicitur Sapien. 2 Morte turpissima condemnemus eum. Ergo videtur, quod Christus non debuerit pati mortem crucis. ** lib. 3. orth. fid. c. 20.*

¶ 3. Præterea, De Christo dicitur, Benedictus, qui venit in nomine Domini, vt patet Matthæi 21. Sed mors crucis erat mors maledictionis, secundum illud Deut. 21. Maledictus est à Deo, qui pendet in ligno. Ergo videtur, quod non fuerit conueniens Christum crucifigi.

SED contra est, quod dicitur Philip. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.

RESPONDEO dicendum, quod conuenientissimum fuit Christū pati mortem crucis. Primo quidem propter exemplum virtutis. Dicit enim Aug. * in lib. 83. quæstionum, Sapientia Dei hominem ad exemplum, quo recte viueremus, suscepit. Pertinet autem ad vitam rectam, ea quæ non sunt metuenda, non metuere. Sunt autem homines, qui quamuis mortem ipsam non timeant, genus tamen mortis horrescunt. Vt ergo nullum genus mortis recte viuenti homini metuendum esset, illius hominis cruce ostendendum fuit: nihil enim erat inter omnia genera mortis, illo genere *l. 83. qua q. 25 in prin. tom. 4.*

genere execrabilius, & formidabilius. Secundo, quia hoc genus mortis maxime conueniens erat satisfactioni pro peccato primi parentis, quod fuit ex eo, quod contra mandatum Dei pomum ligni vetiti sumpsit. Et ideo conueniens fuit, quod Christus ad satisfaciendum pro illo peccato seipsum pateretur ligno affigi, quasi restituens quod Adam sustulerat: secundum illud Psalm. 64. Quæ non rapui, tunc exoluebam. Vnde Aug. dicit in quodam sermone de passione, Contempsit * Adam præceptum, accipiens ex arbore pomum: sed quicquid Adam perdidit, Christus in cruce inuenit. Tertia ratio est, quia (vt Chrysost. * dicit in serm. de passione) in excelso ligno, & non sub tecto passus est, vt etiam ipsius aëris natura mundetur: sed & ipsa terra simile beneficium sentiebat, decurrentis de latere sanguinis stillatione mundata. Et super illud Ioan. Oportet exaltari filium hominis, dicit, Exaltari, audiens, suspensionem intelligas in altum, vt sanctificaret aërem, qui sanctificauerat terram, ambulando in ea. Quarta ratio est, quia per hoc quod in alto moritur, ascensum nobis parat in cœlum, vt Chrysost. dicit. Et inde est, quod ipse dicit Ioan. 12. Ego, si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Quinta ratio est, quia hoc competit vniuersali saluationi totius mundi. Vnde Gregor. Nissen. dicit, quod figura crucis à medio tractu in quatuor extrema partita, significat virtutem & prouidentiam eius, qui in ea pependit, vbique diffusam. Chrysost. etiam dicit, quod in cruce expansis manibus moritur, vt altera manu veterem populum, altera eos qui ex gentibus sunt, trahat. Sexta ratio est, quia per hoc genus mortis diuersæ virtutes designantur. Vnde August. * dicit in lib. de gratia vet. & noui testam. Non frustra tale genus mortis elegit: vt latitudinis, & altitudinis, & longitudinis, & profunditatis, de quibus Apostolus loquitur, magister existeret. Nam latitudo, quæ est in eo ligno quod transuersum desuper figitur: hoc ad bona opera pertinet, quia ibi extenduntur manus. Longitudo in eo quod ab ipso ligno vsque ad terram conspicuum est: ibi enim quodammodo statur, id est, persistitur & perseueratur, quod longanimitati tribuitur. Altitudo est in ea ligni parte, quæ ab illa quæ transuersum figitur, sursum versus relinquitur, hoc est ad caput crucifixi: quia bene sperantium superna expectatio est. Iam vero illud ex ligno quod fixum occultatur, vnde totum illud exurgit, profunditatem significat gratuitæ gratiæ. Et sicut Aug. super Io. dicit *, Lignum in quo fixa erant membra patientis, etiam cathedra fuit magistri docentis.

in ho. de cruce & latrone quæ inci. Hodierna die, non remote a prin. t. 3.

in ep. 120 c. 20. a med. t. 2.

** tr. 119. in Ioan. parum à prin. t. 9.*

centis. Septima ratio est, quia hoc genus mortis plurimis figuris respondet. Vt enim Augustin. dicit in sermone de passione, De diluuio aquarum humanum genus arca lignea liberauit. De Aegypto Dei populo recedente, Moyses mare virga diuisit, & Pharaonem prostrauit, & populum Dei redemit. Idem Moyses lignum in aquam misit, & amaram aquam in dulcedinem commutauit. Ex lignea virga de spirituali petra salutaris vnda profertur. Et vt Amalec vinceretur, circa virgam Moyses expansis manibus extenditur; & lex Dei, arcæ testamenti creditur ligneæ: vt his omnibus ad lignum crucis, quasi per quosdam gradus veniatur.

Ad primum ergo dicendum, quod altare holocaustorum, in quo sacrificia animalium offerebantur, erat factum de lignis, vt habetur Exo. 26. & quantum ad hoc veritas respondet figuræ. Non autem oportet quod quantum ad omnia: quia iam non esset similitudo, sed veritas, vt Dam.* dicit in 3. lib. Specialiter tamen, vt Chrysost. dicit, non caput ei amputatur, vt Ioanni; neque sectus est, vt Isaias: vt corpus integrum & indiuisibile morti seruet, & non fiat occasio volentibus Ecclesiam diuidere. Loco autem materialis ignis, fuit in holocausto Christi, ignis charitatis. *lib. 3. orth. fid. c. 26. non longe à fin.*

Ad secundum dicendum, quod Christus detestabiles passiones assumere renuit, quæ pertinebant ad defectum scientiæ vel gratiæ aut etiam virtutis. Non autem illas, quæ pertinent ad iniuriam ab exteriori illatam: quinimo, vt dicitur Heb. 12. sustinuit crucem, confusione contempta.

Ad tertium dicendum, quod (sicut August. dicit* 14. contra Faustum) peccatum maledictum est, & per consequens mors & mortalitas ex peccato prouenienş. Caro autem Christi mortalis fuit, similitudinem habens carnis peccati: & propter hoc Moyses eam nominat maledictum: sicut & Apostolus nominat eam peccatum, dicens 2. ad Cor. 5. Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, scilicet propter pœnam peccati. Nec ideo maior inuidia est, quia dixit, Maledictus est à Deo: nisi enim Deus peccatum odisset, non ad eam suscipiendam atque tollendam filium suum mitteret. Confitere ergo maledictum suscepisse pro nobis, quem confiteris mortuum esse pro nobis. Vnde ad Galat. 3. dicitur, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. *l. 14. c. 3. & 4. & 6.*

250 Art. 5. *Vtrum Christus omnes passiones sustinuerit?*

inf. q. 48. art. 2. AD quintum sic proceditur. Videtur, quod Christus omnes passiones sustinuerit. Dicit enim Hilar.* 10. de Trin. Vnigenitus Dei ad peragendum mortis suæ sacramentum, consummasse se omne humanarum genus passionum testatur, cum inclinato capite emisit spiritum. Videtur ergo quod omnes passiones humanas sustinuerit.

** lib. 10. in 2. fo. 10 à pr. lib.*

¶ 2. Præterea, Isa. 52. dicitur, Ecce intelliget seruus meus, & exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde: sicut obstupuerunt super eum multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius, & forma eius inter filios hominum. Sed Christus est exaltatus secundum hoc quod habuit omnem gratiam, & omnem scientiam, pro quo super eum multi admirantes obstupuerunt. Ergo videtur, quod inglorius fuerit, sustinendo omnem passionem humanam.

¶ 3. Præterea, Passio Christi ordinata est ad liberationem hominis à peccato, vt supra dictum est *. Sed Christus venit liberare homines ab omni genere peccatorum. Ergo debuit pati omne genus passionum.

art. 3. huius q.

SED contra est, quod dicitur Ioan. 19. quod milites primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo: ad Iesum autem cum venissent, non fregerunt eius crura. Non ergo passus est omnem humanam passionem.

RESPONDEO dicendum, quod passiones humanæ possunt considerari dupliciter. Vno modo quantum ad speciem: & sic non oportuit Christum pati omnem passionem, quia multæ passionum species sibi inuicem contrariantur, sicut combustio in igne, & submersio in aqua. Loquimur enim nunc de passionibus ab extrinseco illatis: quia passiones ab intrinseco causatas (sicus sunt ægritudines corporales) non decuit eum pati, vt supra dictum est *. Sed secundum genus passus est omnem passionem humanam. Quod quidem potest considerari tripliciter. Vno modo ex parte hominum, à quibus passus est. Passus est enim aliquid & à Gentilibus, & à Iudæis, & à masculis, & à fœminis, vt patet de ancillis accusantibus Petrum. Passus est etiam & à principibus & à ministris eorum & popularibus, secundum illud Psalmi 2. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Passus est etiam à familiaribus & notis, sicut patet de Iuda eum prodente, & Petro ipsum negante. Alio modo

q. 14. a. 4.

modo patet idem ex parte eorum, in quibus homo potest pati. Passus est enim Christus in suis amicis, eum deserentibus. In fama, per blasphemias contra eum prolatas. In honore & gloria, per irrisiones & contumelias ei illatas. In rebus, per hoc quod etiam vestibus spoliatus est. In anima, per tristitiam, tædium, & timorem. In corpore, per vulnera & flagella. Tertio potest considerari quantum ad corporis membra. Passus est enim Christus in capite, pungentium spinarum coronam: in manibus & pedibus fixionem clauorum: in facie alapas & sputa: & in toto corpore flagella. Fuit etiam passus secundum omnem sensum corporeum: secundum tactum quidem, flagellatus & clauis confixus: secundum gustum, felle & aceto potatus: secundum olfactum, in loco fœtido cadauerum mortuorum (qui dicitur Caluariæ) appensus patibulo: secundum auditum, lacessitus vocibus blasphemantium & irridentium: secundum visum, videns matrem & discipulum, quem diligebat, flentes.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum illud Hilar.* est intelligendum quantum ad omnia genera passionum, non autem quantum ad omnes species. *cit. in argum. 1.*

Ad secundum dicendum, quod similitudo ibi attenditur, non quantum ad numerum passionum & gratiarum, sed quantum ad magnitudinem vtriusque: quia sicut sublimatus est in donis gratiæ super alios, ita deiectus est infra alios per ignominiam passionis.

Ad tertium dicendum, quod secundum sufficientiam vna minima passio Christi suffecisset ad redimendum genus humanum ab omnibus peccatis: sed secundum conuenientiam, sufficiens fuit quod pateretur omnia genera passionum, sicut iam dictum est *. *in eo. ar.*

Art. 6. *Vtrum dolor passionis Christi fuerit maior omnibus doloribus?* 251

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod dolor passionis Christi non fuerit maior omnibus aliis doloribus. Dolor enim patientis augetur secundum grauitatem & diuturnitatem passionis. Sed quidam martyres, grauiores passiones & diuturniores sustinuerunt, quam Christus: sicut patet de Laurentio, qui est assatus in craticula; & de Vincentio, cuius carnes sunt vngulis ferreis laceratæ. Ergo videtur, quod dolor Christi patientis non fuerit maximus. *3. dis. 15. q. 2. a. 3. q. 3. & opusc. 3. c. 38. & 239.*

¶ 2. Præterea, Virtus mentis est mitigatiua doloris, in tantum quod Stoici posuerunt, tristitiam in animum sapientis non cadere; & Aristot. * posuit quod virtus moralis medium tenet in passionibus. Sed in Christo fuit perfectissima virtus mentis. Ergo vide- *l. 2. eth. c. 6. & 9. tom. 5.*

tur, quod in Christo non fuerit maximus dolor.

¶ 3. Præterea, Quanto aliquod patiens est magis sensibile, tanto maior sequitur dolor passionis. Sed anima est sensibilior, quam corpus: cum corpus sentiat ex anima. Adam etiam in statu innocentiæ videtur corpus sensibilius habuisse, quam Christus, qui assumpsit corpus humanum cum naturalibus defectibus. Ergo videtur, quod dolor animæ patientis in purgatorio, vel in inferno, vel etiam dolor Adæ, si passus fuisset, maior fuisset, quam dolor passionis Christi.

¶ 4. Præterea, Maioris boni amissio causat maiorem dolorem. Sed peccator peccando amittit maius bonum quam Christus patiendo: quia vita gratiæ est melior, quam vita naturæ. Christus etiam, qui amisit vitam, post triduum resurrecturus, minus aliquid amisisse videtur, quam illi qui amittunt vitam, permansuri in morte: Ergo videtur, quod dolor Christi non fuerit maximus dolorum.

¶ 5. Præterea, Innocentia patientis diminuit dolorem passionis. Sed Christus innocenter est passus, secundum illud Hier. 11. Ego autem quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Ergo videtur, quod dolor passionis Christi non fuerit maximus.

¶ 6. Præterea, In his quæ Christi sunt, nihil fuit superfluum. Sed minimus dolor Christi suffecisset ad finem salutis humanæ: habuisset enim infinitam virtutem ex persona diuinæ. Ergo superfluum fuisset assumere maximum dolorem.

SED contra est, quod Thren. 1. dicitur ex persona Christi, Attendite & videte, si est dolor, sicut dolor meus.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *, cum de defectibus assumptis à Christo ageretur, in Christo patiente fuit verus dolor, & sensibilis, qui causatur ex corporali nociuo: & dolor interior, qui causatur ex apprehensione alicuius nocumenti, qui tristitia dicitur. Vterque autem dolor in Christo fuit maximus inter dolores præsentis vitæ, quod quidem contingit propter quatuor. Primo quidem, propter causas doloris: nam doloris sensibilis causa fuit læsio corporalis, quæ acerbitatem habuit, tum propter generalitatem passionis, de qua dictum est *; tum etiam ex genere passionis, quia mors confixorum in cruce est acerbissima: quia configuntur in locis neruosis & maxime sensibilibus, scilicet in manibus & pedibus, & ipsum pondus corporis pendentis continue auget dolorem: & cum hoc etiam est dolo-

(margin: q. 15. a. 5. & 6.)
(margin: q. 15. & art. 1, rac.)

ris

ris diuturnitas, quia non statim moriuntur, sicut hi, qui gladio interficiuntur. Doloris autem interioris causa fuit: Primo quidem omnia peccata humani generis, pro quibus satisfaciebat, patiendo: vnde ea quasi sibi ascribit, dicens in Psal. 21. Verba delictorum meorum. Secundo, specialiter casus Iudæorum, & aliorum in eius morte delinquentium, & præcipue discipulorum, qui scandalum passi sunt in Christi passione. Tertio, etiam amissio vitæ corporalis, quæ naturaliter est horribilis humanæ naturæ. Secundo, potest magnitudo doloris eius considerari ex perceptibilitate patientis, & secundum animam. & secundum corpus. Nam & secundum corpus erat optime complexionatus, cum corpus eius fuerit formatum miraculose operatione Spiritus sancti: sicut & alia, quæ per miracula facta sunt, fuerunt aliis potiora (vt Chrysostomus * dicit de vino, in quod Christus aquam conuertit in nuptiis:) & ideo in eo maxime viguit sensus tactus, ex cuius perceptione sequitur dolor. Anima etiam secundum vires interiores, efficacissime apprehendit omnes causas tristitiæ. Tertio, magnitudo doloris Christi patientis potest considerari ex doloris & tristitiæ puritate. Nam in aliis patientibus mitigatur tristitia interior, & etiam dolor exterior, ex aliqua consideratione rationis, per quamdam deriuationem, seu redundantiam à superioribus viribus ad inferiores. Quod in Christo patiente non fuit: quia vnicuique virium permisit agere, quod est sibi proprium, sicut Damasc. * dicit. Quarto potest considerari magnitudo doloris Christi patientis, ex hoc quod passio illa, & dolor à Christo fuerunt assumpta voluntariè, propter finem liberationis hominum à peccato. Et ideo tantam quantitatem doloris assumpsit, quæ esset proportionata magnitudini fructus, qui inde sequebatur. Ex his igitur omnibus causis simul consideratis, manifeste apparet, quod dolor Christi fuerit maximus.

ho. 21. in Io. à medio illius tom. 3.

l. 3. c. 15. à medio.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit ex vno tantum prædictorum, scilicet ex læsione corporali, quæ est causa sensibilis doloris. Sed ex aliis causis multo magis dolor Christi patientis augetur, vt dictum est *.

in co. art.

Ad secundum dicendum, quod virtus moralis aliter mitigat tristitiam interiorem, & aliter exteriorem dolorem sensibilem. Tristitiam enim interiorem diminuit directe, in ea medium constituendo, sicut in propria materia. Medium autem in passionibus virtus moralis constituit, (vt in secunda parte habitū est *)

1. 2. q. 64 a. 1. & 43

non secundum quantitatem rei, sed secundum quantitatem proportionis, vt scilicet passio non excedat regulam rationis. Et quia Stoici reputabant, quod nulla tristitia esset ad aliquid vtilis, ideo credebant, quod totaliter à ratione discordaret, & per consequens, quod totaliter esset sapienti vitanda. Sed secundum rei
c. 9. t. 5. veritatem, tristitia aliqua laudabilis est (vt August. * probat in 14 de ciuitate Dei.) quando scilicet procedit ex sancto amore: vtpote cum aliquis tristatur de peccatis propriis vel alienis. Assumitur etiam, vt vtilis ad finem satisfactionis pro peccato, secundum illud Apost. 2. ad Corinthios 7. Quæ secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salute stabilem operatur. Et ideo Christus vt satisfaceret pro peccatis omnium hominum, assumpsit tristitiam, maximam quidem quantitate absoluta, non tamen excedentem regulam rationis. Dolorem autem exteriorem sensus, virtus moralis directe non minuit: quia talis dolor non obedit rationi, sed sequitur corporis naturam. Diminuit tamen ipsum indirecte, per redundantiam à superioribus viribus in inferiores: quod in Christo non fuit, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quod dolor animæ separatæ patientis, pertinet ad statum futuræ damnationis, quæ excedit omne malum huius vitæ: sicut Sanctorum gloria excedit omne bonum præsentis vitæ. Vnde cum dicimus Christi dolorem esse maximum, non comparamus ipsum dolori animæ separatæ. Corpus autem Adæ pati non poterat nisi peccaret, & sic fieret mortale & passibile; & minus doleret patiens, quam corpus Christi, propter rationes prædictas. Ex quibus etiam apparet, quod etiam si per impossibile ponatur, quod Adam in statu innocentiæ passus fuisset, minor fuisset dolor eius, quam Christi.

Ad quartum dicendum, quod Christus non solum doluit pro amissione vitæ corporalis proprie, sed etiam pro peccatis omnium aliorũ: qui dolor in Christo excessit omnem dolorem cuiuscumque contriti: tum quia ex maiori sapientia & charitate processit, ex quibus dolor contritionis augetur, tum etiam quia pro omnibus peccatis simul doluit, secundum illud Isai. 53. Vere dolores nostros ipse tulit. Vita autem coporalis Christi fuit tantæ dignitatis, & præcipue propter diuinitatem vnitam, quod de eius amissione etiam ad horam, magis esset dolendum, quam de amissione vitæ alterius hominis per quantumcumque tempus. Vnde & Philosophus dicit 3. * Ethicorum, quod
c. 9. circa med. t. 5. virtuosus plus diligit vitam suam, quanto scit eam

esse

esse meliorem; & tamen eam exponit propter bonum virtutis. Et similiter Christus vitam suam maxime dilectam, exposuit propter bonum charitatis, secundum illud Hier. 12. Dedi dilectam animam meam in manibus inimicorum eius.

Ad quintum dicendum, quod innocentia patientis minuit dolorem passionis, quantum ad numerum: quia cum nocens patitur, dolet non solum de pœna, sed etiam de culpa: innocens autem solum de pœna. Qui tamen dolor in eo augetur ex innocentia, in quantum apprehendit nocumentum illatum, vt magis indebitum. Vnde etiam alij magis sunt reprehensibiles, si ei non compatiuntur, secundum illud Isai. 57. Iustus autem perit, & non est qui recogitet in corde suo.

Ad sextum dicendum, quod Christus voluit genus humanum à peccatis liberare, non sola potestate, sed etiam iustitia. Et ideo non solum attendit quantam virtutem dolor eius haberet ex diuinitate vnita, sed etiam quantum dolor eius sufficeret secundum humanam naturam ad tantam satisfactionem. 251

3. dis. 15. q. 2. a. 1. q. 3. & a. 3. q. 2. & ver. q. 26. a. 3. ad 1. & a. 8. & 9. & quo 7. a. 5. & opus. 3. c. 235.

Art. 7. Vtrum Christus passus fuerit secundum totam animam?

AD septimum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit passus secundum totam animam. Anima enim patitur patiente corpore per accidens, in quantum est corporis actus. Sed anima non est actus corporis secundum quamlibet partem eius: nam intellectus nullius corporis actus est, vt dicitur in 3. de anima *. Ergo videtur quod Christus non fuerit passus secundum totam animam.

¶. 2. Præterea, Quælibet potentia animæ patitur à suo obiecto. Sed superioris partis rationis obiectum sunt rationes æternæ, quibus inspiciendis & consulendis intendit: vt Augustinus † dicit 12. de Trinitate. Ex rationibus autem æternis nullum potuit Christus pati nocumentum, cum in nullo ei contrarientur. Ergo videtur quod non fuerit passus secundum totam animam.

¶ 3. Præterea, Quando passio sensibilis vsque ad rationem pertingit, tunc dicitur completa passio, quæ in Christo non fuit, sed solum propassio, vt Hieron. * dicit. Vnde & Dion. dicit in epist. † ad Ioannem Euangel. quod passiones sibi illatas patiebatur secundum iudicare solum. Non ergo videtur, quod Christus secundum totam animam pateretur.

¶ 4. Præterea, Passio dolorem causat. Sed in intellectu speculatiuo non est dolor: quia delectationi quæ

** ex te. 6. & 12. tom. 2.*

† c. 7. in fi. tom. 3.

** Hier. super illud Mat. 2. capit c ntrista- ri, & mæstus esse, to. 9.*

† Incipit, Saluto te anima, & c. circa med.

quæ eſt ab eo, quod eſt conſiderare, nulla triſtitia opponitur, vt Philoſophus * dicit in primo Topic. Ergo videtur, quod Chriſtus non pateretur ſecundum totam animam.

* 1. top. c. 13. in loco, ab his in quibus reperitur alterum contr. t. 1.

SED contra eſt, quod in Pſal. 87. dicitur ex perſona Chriſti, Repleta eſt malis anima mea. Gloſſ. † non vitiis, ſed doloribus, quibus anima carni compatitur, vel malis ſcilicet pereuntis populi compatiendo. Non autem fuiſſet anima eius his malis repleta, ſi non ſecundum totam animam paſſus eſſet. Ergo Chriſtus eſt ſecundum totam animam paſſus.

† Pſa. 87. eſt Aug. ibi. t. 8.

RESPONDEO dicendum, quod totum dicitur reſpectu partium; partes autem animæ dicuntur potentiæ eius. Sic ergo dicitur anima tota pati, in quantum patitur ſecundum ſuam eſſentiam, vel in quantum ſecundum omnes ſuas potentias patitur. Sed conſiderandum eſt, quod aliqua potentia animæ poteſt pati dupliciter. Vno modo paſsione propria, quæ quidem eſt ſecundum quod patitur à ſuo obiecto, ſicut ſi viſus patiatur ex ſuperabundanti viſibili. Alio modo aliqua potentia patitur paſsione ſubiecti, ſuper quod fundatur; ſicut viſus patitur patiente ſenſu tactus in oculo, ſuper quem fundatur viſus; puta cum oculus pungitur, aut etiam diſtemperatur per calorem. Sic igitur dicendum eſt, quod ſi intelligamus totam animam ratione ſuæ eſſentiæ: ſic manifeſtum eſt totam animam Chriſti paſſam eſſe. Nam tota eſſentia animæ coniungitur corpori, ita quod tota eſt in toto, & tota in qualibet parte eius: & ideo corpore patiente, & diſpoſito ad ſeparationem ab anima, tota anima patiebatur. Si vero intelligamus totam animam ſecundum omnes potentias eius: ſic loquendo de paſſionibus propriis potentiarum, patiebatur quidem ſecundum omnes vires inferiores: quia in ſingulis viribus inferioribus animæ, quæ circa temporalia operantur, inueniebatur aliquid quod erat cauſa doloris Chriſti, ſicut ex ſupradictis patet *. Sed ſecundum hoc ſuperior ratio non patiebatur in Chriſto ex parte ſui obiecti, ſcilicet Dei, qui non erat animæ Chriſti cauſa doloris, ſed delectationis & gaudij. Secundum autem illum modum paſsionis, quo potentia aliqua dicitur pati ex parte ſui ſubiecti: ſic omnes potentiæ animæ Chriſti patiebantur. Omnes enim potentiæ animæ radicantur in eſſentia eius, ad quam peruenit paſsio, paſſo corpore, cuius eſt actus.

* a. 5. & 6. huius q.

Ad primum ergo dicendum, quod licet intellectus ſecundum quod eſt potentia quædam, non ſit corporis actus: eſſentia tamen animæ eſt corporis actus: in

qua

qua radicatur potentia intellectiua, vt in prima parte habitum est *. p.p.q.77. a.1.& 8.

Ad secundum dicendum, quod illa ratio procedit de passione, quæ est ex parte proprij obiecti, secundum quam superior ratio in Christo passa non fuit.

Ad tertium dicendum, quod dolor tunc dicitur esse passio perfecta, per quam anima perturbatur, quando passio sensitiuæ partis pertingit vsque ad immutandum rationem à rectitudine sui actus; vt scilicet sequatur passionem, & non habeat liberum arbitrium super eam. Sic autem passio sensitiuæ partis non peruenit in Christo vsque ad rationem, sed ex parte subiecti, sicut dictum est *. in corp. art.

Ad quartum dicendum, quod intellectus speculatiuus non potest habere dolorem vel tristitiam ex parte sui obiecti, quod est verum absolute consideratum, quod est perfectio eius. Potest tamen ad ipsum pertingere dolor vel causa doloris, per modum iam dictum *. in co. art.

Art. 8. *Vtrum tota anima Christi in passione frueretur fruitione beata?* 253 3. d. 15. q. 2. ar. 3. q 2 & ver. q. 10. ar. 11. ad 3. & q. 26. art. 9. & 10 & quol. 1. q. 2. a. 2. c. & op 3. c. 238. & 239.

AD octauum sic proceditur. Videtur, quod anima Christi in articulo illius passionis non tota frueretur fruitione beata. Impossibile est enim simul dolere, & gaudere: cum dolor, & gaudium sint contraria. Sed anima Christi tota patiebatur dolorem in tempore passionis, vt supra habitum est *. Non ergo poterat esse vt tota frueretur.

¶ 2. Præterea, Philosophus dicit in 7. Ethic. † quod tristitia si sit vehemens, non solum impedit delectationem contrariam, sed quamcumque, & è conuerso. Dolor autem passionis Christi fuit maximus (vt ostensum est *,) & similiter delectatio fruitionis est maxima: vt in principio secundæ partis habitum est †. Non ergo potuit esse quod anima Christi tota simul pateretur & frueretur. * q. 15. art. 10. † i. 1c. c. 5. & li. 7 c. vlt. * art 6. huius q. † p. 2. q. 4

¶ 3. Præterea, Fruitio beata est secundum cognitionem & amorem diuinorum, vt patet per August. † in 1. doctrina Christiana. Sed non omnes vires animæ attingunt ad cognoscendum, & amandum Deum. Non ergo tota anima Christi fruebatur. * ex c. 4. & 10. t. 3.

SED contra est, quod Damascen. dicit in 3. † li. quod diuinitas Christi permisit carni agere & pati, quæ propria. Ergo pari ratione, cum proprium esset animæ Christi, in quantum erat beata, quod frueretur, passio eius fruitionem non impediebat. † c. 15. post med.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est * prius, tota anima potest intelligi, & secundū es- art. præ

 sentiam,

ſentiam, & ſecundum omnes eius potentias Si autem intelligatur ſecundum eſſentiam, ſic tota anima fruebatur, in quantum eſt ſubiectum ſuperioris animæ, cuius eſt frui diuinitate: vt ſicut paſsio ratione eſſentiæ atttribuitur ſuperiori parti animæ, ita è conuerſo fruitio ratione ſuperioris partis animæ, attribuatur eſſentiæ. Si vero accipiamus totam animam ratione omnium potentiarum eius, ſic non tota anima fruebatur: nec directe quidem, quia fruitio non poteſt eſſe actus cuiuſlibet partis animæ: nec per redundantiam gloriæ, quia dum Chriſtus erat viator, non fiebat redundantia gloriæ à ſuperiori parte in inferiorem, nec ab anima in corpus. Sed quia nec è conuerſo ſuperior pars animæ impediebatur circa id quod eſt ſibi proprium, per inferiorem: conſequens eſt quod ſuperior pars animæ, perfecte fruebatur Chriſto patiente.

Ad primum ergo dicendum, quod gaudium fruitionis non contrariatur directe dolori paſsionis: quia non ſunt de eodem. Nihil autem prohibet contraria eidem ineſſe non ſecundum idem. Et ſic gaudium fruitionis poteſt pertinere ad ſuperiorem partem rationis per proprium actum: dolor autem paſsionis ſecundum ſuum ſubiectum. Ad eſſentiam vero animæ pertinet dolor paſsionis ex parte corporis, cuius eſt forma: gaudium vero fruitionis ex parte potentiæ, cui ſubiicitur.

Ad ſecundum dicendum, quod verbum illud Philoſophi habet veritatem ratione redundantiæ, quæ naturaliter fit ab vna potentia animæ in aliam. Sed hoc in Chriſto non fuit, vt ſupra dictum eſt *.

in corp. a. & a. 6.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de totalitate animæ, quantum ad eius potentias.

254 Art. 9. *Vtrum Chriſtus fuerit conuenienti tempore paſſus?*

infr. art. 10. cor.

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus non fuerit conuenienti tempore paſſus. Paſsio enim Chriſti figurabatur per immolationem agni paſchalis. Vnde & Apoſt. dicit 1. ad Corinth. 5. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Sed agnus paſchalis immolabatur decimaquarta die ad veſperam: vt dicitur Exod. 12. Ergo videtur quod Chriſtus tunc debuerit pati. Quod patet eſſe falſum. Nam tunc paſcha cum ſuis diſcipulis celebrauit (ſecundum illud Marc. 14. Primo die azymorum, quando paſcha immolabant) ſequenti autem die paſſus fuit.

¶ 2. Præterea, Paſsio Chriſti dicitur eius exaltatio, ſecundum illud Ioan. 3. Oportet exaltari filium homi

hominis. Ipse autem Christus dicitur sol iustitiæ: vt patet Malach. vltim. Ergo videtur, quod debuerit pati hora sexta, quando sol est in sua maxima exaltatione; cuius contrarium videtur per id quod dicitur Marc. 15. Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.

¶ 3. Præterea, Sicut sol in hora sexta maxime exaltatur quolibet die: ita in solstitio æstiuali maxime exaltatur quolibet anno. Debuit ergo magis pati circa tempus solstitij æstiualis, quam circa tempus æquinoctij vernalis.

¶ 4. Præterea, Per præsentiam Christi in mundo, mundus illuminabatur, secundum illud Ioan. nono. Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. Conueniens igitur fuisset humanæ saluti, vt diutius in hoc mundo vixisset, ita quod non pateretur in iuuenili ætate, sed magis in senili.

SED contra est, quod dicitur Ioan. 13. Sciens Iesus quia venit hora eius, vt transeat de hoc mundo ad Patrem. Et Ioan. 2. dicit. Nondum venit hora mea. Vbi dicit Augustinus.* Vbi tantum fecit, quantum sufficere iudicauit: venit hora eius, non necessitatis, sed voluntatis. Conuenienti igitur tempore passus est. *tract. 8. in Io. non procul à fin. to. 9.*

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est*) passio Christi subiecta erat eius voluntati. Voluntas eius autem regebatur diuina sapientia: quæ omnia conuenienter & suauiter disponit, vt dicitur Sapient. 8. Et ideo dicendum est, quod conuenienti tempore passio Christi celebrata est. Vnde August. in lib. quæst. veteris & noui testamenti dicit. Omnia propriis locis & temporibus gessit Saluator. *art. 1. hu- ius quæst.*

Ad primum ergo dicendum, quod quidam dicunt Christum fuisse passum quartadecima luna, quando Iudæi Pascha immolabant. Vnde & Ioan. 18. dicitur, quod Iudæi non introierunt in prætorium Pilati ipso die passionis, vt non contaminarentur, sed vt manducarent pascha. Vbi Chrysostom.* dicit quod tunc Iudæi faciebant pascha: ipse vero ante vnam diem celebrauit pascha, reseruans suam occisionem sextæ feriæ, quando vetus pascha fiebat. Cui videtur consonare quod dicitur Ioan. 13. quod ante diem festum paschæ, Christus facta cœna, pedes Discipulorum lauit. Sed contra hoc videtur esse, quod dicitur Matth. 26. quod prima die azymorum accesserunt Discipuli ad Iesum, dicentes. Vbi vis paremus tibi comedere pascha? Ex quo patet, quod cum primus dies azymorum dicatur decimus quartus dies mensis primi, *ho. 82. in Io parum à fin. to. 3.*

Sup. illud Mat. 26. prima die azymorũ accesserunt, to. 9

quando agnus immolatur, & luna plenissima est (vt Hieronymus * dicit) constat quartadecima luna Christum cœnam fecisse, & quintadecima eum esse passum. Et hoc expressius manifestatur per id quod dicitur Marc. 14. Primo die azymorum quando pascha immolabant, &c. & Luc. 22. Venit dies azymorum, in quo necesse erat occidi pascha.

hom. 8. in Matth. paulo à pr. to. 2.

Et ideo quidam dicunt, quod Christus die conuenienti in quartadecima luna pascha cum discipulis suis manducauit, demonstrans quod vsque ad vltimum diem non erat contrarius legi, vt Chrysostomus * dicit super Matth. Sed Iudæi occupati circa procurationem mortis Christi, contra legem celebrationem paschæ in crastinum distulerunt. Et propter hoc de his dicitur, quod in die passionis Christi noluerunt intrare prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent pascha.

Beda in ca. Marc. 14. in ca. 43. secundum Beda ord. tom. 2.

Sed nec istud videtur esse consonum verbis Marc. dicentis. Primo die azymorum quando pascha immolabant. Simul ergo Christus & Iudæi vetus pascha celebrarunt. Et sicut Beda dicit super Marc. * Licet Christus, qui est pascha nostrum, sit crucifixus sequenti die, hoc est, quintadecima luna: attamen nocte qua agnus immolabatur, corporis, sanguinisque sui, discipulis tradens mysteria celebranda, & à Iudæis tentus ac ligatus, ipsius immolationis, hoc est, passionis suæ sacrauit exordium. Cum autem dicitur Ioan. 13. Ante diem festum paschæ, intelligitur hoc fuisse quartadecima luna, quod tunc euenit quinta feria: nam luna existente quintadecima erat dies solemnissimus paschæ apud Iudæos. Et sic eumdem diem, quem Ioannes nominat ante diem festum paschæ, propter distinctionem naturalem dierum, Matthæus nominat primum diem azymorum: quia secundum ritum Iudaicæ festiuitatis, solemnitas incipiebat à vespera præcedentis diei. Quod autem dicitur eos comesturos esse pascha in quintadecima luna, intelligendum est, quod ibi pascha non dicitur agnus paschalis (qui immolatus fuerat quartadecima luna) sed dicitur cibus paschalis, id est, azymi panes: quos oportebat comedi à mundis. Vnde Chrysostom. * ibidem aliam expositionem ponit, quod pascha potest accipi pro toto festo Iudæorum, quod septem diebus agebatur.

ho. 82. in Ioã med. tom. 3.

† l. 3. c. 13. nõ procul à pr. to. 4.

Ad secundum dicendum, quod sicut Augustin. dicit in libro † de consensu Euang. Hora erat quasi sexta, cum traditus est Dominus crucifigendus à Pilato: vt Ioan. dicit. Non enim erat plene sexta, sed quasi

sexta,

ſexta, id eſt peracta quinta, & aliquid etiam de ſexta eſſe cœperat, donec completa ſexta, Chriſto pendente in cruce, tenebræ fierent. Intelligitur autem fuiſſe hora tertia, cum clamauerunt Iudæi, vt Dominus crucifigeretur: & veraciſsime demonſtratur, tunc eos crucifixiſſe, quando clamauerunt. Ergo ne quiſquam cogitationem tanti criminis auerſus à Iudæis in milites conuerteret. Erat, inquit, hora tertia, & crucifixerunt eum: vt illi eum potius crucifixiſſe inueniantur, qui hora tertia, vt crucifigeretur, clamauerunt. Quamquam non deſunt qui paraſceuen, quam Ioannes commemorat, dicens, Erat paraſceue hora quaſi ſexta, horam diei tertiam velint intelligi. Paraſceue quippe interpretatur præparatio. Verum autem paſcha, quod in paſsione Domini celebratur, incepit præparari ab hora noctis nona, quando ſcilicet omnes principes ſacerdotum dixerunt, Reus eſt mortis. Ab illa ergo noctis hora, vſque ad Chriſti crucifixionem occurrit hora paraſceues ſexta, ſecundum Ioannem, & hora diei tertia, ſecundum Marcum. Quidam tamen dicunt, quod hęc diuerſitas ex peccato ſcriptoris apud Græcos contingit: nam figuræ, quibus tria & ſex repræſentantur, ſatis ſunt propinquæ apud eos.

Ad tertium dicendum, quod ſicut dicitur in lib. de quæſt. vet. * & noui teſtamenti. Tunc voluit Dominus paſsione ſua mundum redimere & reformare, quando eum creauerat, id eſt, in æquinoctio, vnde mundus initium cœpit, & dies ſuper noctem increſcere: quia per paſsionem Saluatoris à tenebris ad lucem perducimur. Et quia perfecta illuminatio erit in ſecundo aduentu Chriſti: & ideo tempus ſecundi aduentus æſtati comparatur Matth. 24. vbi dicitur. Cum ramus eius iam tener fuerit, & folia nata, ſcitis, quia prope eſt æſtas: ita & vos cum videritis hæc omnia, ſcitote quia prope eſt, & in ianuis. Et tunc etiam erit maxima Chriſti exaltatio.

qu. 51. in or. to. 4. int. opera August.

Ad quartum dicendum, quod Chriſtus in iuuenili ætate pati voluit, propter tria. Primo quidem, vt ex hoc magis ſuam dilectionem commendaret, quod vitam ſuam pro nobis dedit, quando erat in perfectiſſimo ſtatu. Secundo, quia non conueniebat vt in eo appareret naturæ diminutio, ſicut nec morbus, vt ſupra dictum eſt *. Tertio vt in iuuenili ætate moriens & reſurgens, futuram reſurgentium qualitatem in ſeipſo Chriſtus præmonſtraret. Vnde dicitur Epheſ. 4. Donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in menſuram ętatis plenitudinis Chriſti.

q. 14. a. 4.

254 Art. 10. *Vtrum Christus fuerit conuenienti loco passus?*

Sup. q. 35. a. 7. ad 1. & infr. q. 83. ar. 3. ad 1. & opusc. 60. c. 18. col. 2.

ADdecimum sic proceditur. Videtur, quod non conuenienti loco Christus passus fuerit. Christus enim passus est secundum carnem humanam; quæ quidem concepta fuit ex Virgine in Nazareth, & nata in Bethleem. Ergo videtur, quod non in Hierusalem, sed in Nazareth, vel in Bethlehem pati debuerit.

¶ 2. Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed passio Christi figurabatur per sacrificia veteris legis. Sed huiusmodi sacrificia offerebantur in templo. Ergo videtur, quod & Christus in templo pati debuerit, & non extra portam ciuitatis.

¶ 3. Præterea, Medicina debet morbo respondere. Sed passio Christi fuit medicina contra peccatum Adæ. Adam autem non fuit sepultus in Hierusalem, sed in Hebron. Dicitur enim Iosue 14. Nomen Hebron ante vocabatur Cariath Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim situs est. Ergo videtur, quod Christus in Hebron, & non in Hierusalem pati debuerit.

SED contra est, quod dicitur Luc. 13. Non capit Prophetam perire extra Hierusalem. Sed Christus fuit Propheta. Conuenienter ergo passus est in Hierusalem.

Aug. in libro qq. ex no. tes. qu. 55. in pr. to. 4.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dicitur in libro * quæst. Omnia propriis locis & temporibus gessit Saluator; quia sicut omnia tempora sunt in manu eius, ita etiam omnia loca. Et ideo sicut conuenienti tempore Christus passus est, ita etiam conuenienti loco.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus conuenientissime in Hierusalem passus est. Primo quidem, quia Hierusalem erat locus à Deo electus, ad sacrificia sibi offerenda. Quæ quidem figuralia sacrificia figurabant Christi passionem, quod est verum sacrificium, secundum illud Ephes. quinto, tradidit semetipsum hostiam & oblationem in odorem suauitatis. Vnde Beda * dicit in quadam homilia, quod appropinquante hora passionis, Dominus appropinquare voluit loco passionis, scilicet in Hierusalem, quo peruenit ante sex dies paschæ: sicut agnus paschalis, ante sex dies paschæ, id est, decima luna secundum præceptum legis ad locum immolationis ducebatur. Secundo, quia virtus passionis eius ad totum mundum diffundenda erat, in medio terræ habitabilis pati voluit, id est, in Hierusalem. Vnde dicitur in Psalmo 73. Deus autem Rex noster, ante sæcula operatus

ho. in Domin. Pal. in princ. quære eā in ho. totius anni.

ratus est salutem in medio terræ, id est, in Hierusalem: quæ dicitur esse vmbilicus terræ. Tertio, quia hoc maxime conueniebat humilitati eius: vt scilicet sicut turpissimum genus mortis elegit, ita etiam ad eius humilitatem pertinuit, quod in loco tam celebri confusionem pati non recusauit. Vnde Leo Papa dicit in quodam sermone Epiphaniæ *. Qui serui susceperat formam, Bethlehem prælegit natiuitati, Hierusalem passioni. Quarto, vt ostenderet, à principibus populi Iudæorum exortam esse iniquitatem occidentium ipsum: & ideo in Hierusalem, vbi principes morabantur, voluit pati. Vnde dicitur Actor. quarto, Conuenerunt in ista ciuitate aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti, Herodes & Pontius Pilatus cum gentibus & populis Israel.

in ser. 1. ante med.

Ad secundum dicendum, quod Christus non in templo aut in ciuitate, sed extra portam passus est, propter tria. Primo quidem, vt veritas responderet figuræ: nam vitulus & hircus, qui solennissimo sacrificio ad expiationem totius multitudinis offerebantur: extra castra comburebantur, vt præcipitur Leuit. decimosexto. Vnde dicitur Hebr. 13. Quorum animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra castra: propter quod & Iesus vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Secundo, vt per hoc nobis daret exemplum exeundi à mundana conuersatione. Vnde ibidem subditur, Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium eius portantes. Tertio, vt Chrysostomus * in sermone de passione dicit, Noluit Dominus pati sub tecto, non in templo Iudaico, ne Iudæi subtraherent sacrificium salutare, ne putares pro illa tantum plebe oblatum. Et ideo foras ciuitatem, foras muros: vt scias sacrificium esse commune, quod totius terræ est oblatio, quod communis est purificatio.

in serm. qui incip. hodiern. die dom. noster, ali quantulũ a pr. to. 3.

Ad tertium dicendum, quod (sicut Hieronymus * dicit super Matthæum,) Quidam exposuit Caluariæ locum, in quo sepultus est Adam: & ideo sic appellatum, quia ibi antiqui hominis sit conditum caput. Fauorabilis interpretatio & mulcens aurem populi, nec tamen vera. Extra vrbem enim & foras portam, loca sunt in quibus truncantur capita damnatorum; & Caluariæ, id est decollatorum sumpsere nomen.

** sup. illud Mat. 27. Et venerunt in locũ, qui dicitur Golgotha tom. 9.*

Propterea autem ibi crucifixus est Iesus, vbi prius erat area damnatorum, vt ibi erigerentur vexilla martyrij. Adam vero sepultum iuxta Hebron &

Arbee,

Arbee, in Iesu filij Naue volumine legimus. Magis autem Iesus crucifigendus erat in loco communi damnatorum, quam iuxta sepulchrum Adæ: vt ostenderetur quod crux Christi non solum erat in remedium contra peccatum personale ipsius Adæ, sed etiam contra peccatum totius mundi.

256 Art. 11. *Vtrum conueniens fuerit Christum cum latronibus crucifigi?*

AD vndecimum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Christum cum latronibus crucifigi. Dicitur enim 2. ad Corinth. 6. Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Sed Christus factus est nobis iustitia à Deo: iniquitas autem pertinet ad latrones. Non ergo fuit conueniens, vt Christus simul cum latronibus crucifigeretur.

¶ 2. Præterea, Super illud Matth. 26. Si oportuerit me mori tecum, non te negabo, dicit Origen. † Mori cum Iesu pro omnibus moriente, hominum non erat. Et Ambrosius dicit super illud Luc. 22. * Paratus sum tecum & in carcerem & in mortem ire. Passio, inquit, Domini æmulos habet, pares non habet. Multo igitur minus conueniens videtur, quod Christus simul cum latronibus pateretur.

*Orig. homil. 35. in Matth. post 5. f. à princ. hom to. 3. * li. 10. in Luc. c. cuius tit. est responsio ne pramij, tom. 5.*

¶ 3. Præterea, Matth. 27. dicitur, quod latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei. Sed Luc. 23. dicitur, quod vnus eorum, qui crucifixus erat cum Christo, ei dicebat, Memento mei Domine dum veneris in regnum tuum. Ergo videtur, quod præter latrones blasphemantes fuerit cum eo crucifixus alius non blasphemans. Et sic videtur inconuenienter ab Euangelistis narratum, quod Christus fuerit cum latronibus crucifixus.

SED contra est, quod Isai. 53. fuerat prophetatum. Et cum sceleratis reputatus est.

RESPONDEO dicendum, quod Christus inter latrones crucifixus est: alia quidem ratione quantum ad intentionem Iudæorum: alia vero quantum ad Dei ordinationem. Quantum enim ad intentionem Iudæorum, duos latrones vtrinque crucifixerunt (sicut dicit Chrysostomus *.) vt eorum suspicionis fieret particeps. Sed non ita euenit: nam de illis nihil dicitur: huius autem vbique crux honoratur: Reges diademata deponentes, assumunt crucem in purpuris, in diadematibus, in armis, in mensa sacrata vbique terrarum crux emicat. Quantum vero ad Dei ordinationem, Christus cum latronibus crucifixus est: quia vt Hieronymus † dicit super Matth. Sicut pro nobis maledictum crucis factus est Christus,

Tho 88. in Mat. aliquantulum à pr. tom. 2. † Matth. 27. super illud, venerunt in locū qui dicitur Golgotha tom. 9.

ctus, sic pro omnium salute inter noxios quasi noxius crucifigitur.

Secundo, vt dicit Leo * Papa in sermone de passione, duo latrones, vnus ad dexteram, & alius ad sinistram crucifiguntur: vt in ipsa patibuli specie monstraretur illa quæ in iudicio ipsius, omnium hominum facienda est discretio. Et Aug. † dicit super Ioan. Ipsa crux, si attendas, tribunal fuit: in medio enim iudice constituto, vnus qui credidit, liberatus, alius qui insultauit, damnatus est: iam significabat quid facturus est de viuis & mortuis, alios positurus ad dextram, alios vero ad sinistram.

* *in 4. ser. de pass. parum à princ.*
† *August. tract. 31. in Io. in fin. to. 9.*

Tertio, secundum Hilarium * duo latrones læuæ ac dextræ affiguntur, omnem humani generis vniuersitatem vocari ad sacramentum passionis Domini ostendentes. Sed quia per diuersitatem fidelium ac infidelium, fit omnium secundum dextram sinistramque diuisio, vnus ex duobus ad dextram eius situs, fidei significatione saluatur.

* *can. 33. in Matt. ante me.*

Quarto, quia vt Beda * dicit super Marc. latrones, qui cum Domino crucifixi sunt, significant eos, qui sub fide & confessione Christi vel agonem martyrij, vel quælibet arctioris disciplinæ instituta subeunt. Sed qui hoc pro æterna gloria gerunt, dextri latronis fide designantur: qui vero humanæ laudis intuitu, sinistri latronis mentem imitantur & actus.

* *cap. 15. in Mar. in c. 44. secunaum eius ord. circa me. tom. 2.*

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Christus debitum mortis non habuit, sed mortem voluntarie subiit, vt sua virtute vinceret mortem: ita etiam non habuit meritum, vt cum latronibus poneretur, sed voluit cum iniquis deputari, vt sua virtute iniquitatem destrueret. Vnde Chrysost. † dicit super Ioan. quod latronem in cruce conuertere, & in paradisum inducere, non minus fuit, quam concutere petras.

† *ho. 48 in ioan non remote à pr. to. 3.*

Ad secundum dicendum, quod non conueniebat, vt cum Christo aliquis alius pateretur ex eadem causa. Vnde Orig. * ibidem subdit. Omnes fuerant in peccatis, & omnes opus habebant, vt pro eis alius moreretur, non ipsi pro aliis.

* *finitis 5. fo. prio ribus à pri. h. 35. in M. t. numerando tom. 3.*

Ad tertium dicendum, quod sicut August. * dicit in lib. de consensu Euangelistarum, possumus intelligere Matth. posuisse pluralem numerum pro singulari, cum dixit, Latrones improperabant ei. Vel potest dici secundum Hieronymum, † quod primum vterque blasphemauerit, deinde visis signis, vnus eorum crediderit.

* *l. 3. c. 16. in me. t. 4.*
† *super illud Mat. 27. latrones improperabant ei tom. 9.*

Arti.

257 Art. 12. *Vtrum passio Christi sit eius diuinitati attribuenda?*

4. cont. c. 55. ad 14. AD duodecimum sic proceditur. Videtur, quod passio Christi sit eius diuinitati attribuenda. Dicitur enim primæ ad Corinth. 2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Sed Dominus gloriæ est Christus secundum diuinitatem. Ergo passio Christi competit ei secundum diuinitatem.

¶ 2. Præterea, Principium salutis humanæ est ipsa diuinitas, secundum illud Psalm 36. Salus autem iustorum à Domino. Si ergo passio Christi ad eius diuinitatem non pertineret, videretur quod non posset nobis esse fructifera.

¶ 3. Præterea, Iudæi puniti sunt pro peccato occisionis Christi, tamquam homicidæ ipsius Dei: quod magnitudo pœnæ demonstrat. Hoc autem non esset, si passio ad diuinitatem non pertineret. Ergo passio Christi ad diuinitatem eius pertinuit.

SED contra est, quod Athanasius dicit in Epistola ad Epictetum *, Natura Deus manens verbum est impassibile. Sed impassibile non potest pati. Passio ergo Christi non pertinebat ad eius diuinitatem.

Inci. hæc epist. Ego arbitrabar.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est*) vnio humanę naturæ & diuinæ facta est in persona & hypostasi & supposito, manente tamen distinctione naturarum: vt scilicet sit eadem persona & hypostasis diuinæ & humanæ naturæ, salua tamen vtriusque naturæ proprietate. Et ideo (sicut supra dictum est†) supposito diuinæ naturę attribuenda est passio, non ratione diuinæ naturæ, quæ est impassibilis: sed ratione humanæ naturæ. Vnde in Epist. synodali Cyrill. dicit*. Si quis non confitetur Dei verbum passum carne, & crucifixum carne, anathema sit. Pertinet ergo passio Christi ad suppositum diuinæ naturæ, ratione naturę passibilis assumptæ, non autē ratione diuinæ naturę impassibilis.

q. 2. ar. 1. & 3.

q. 16. a. 5.

habetur in prima synodo Eph. can. 12.

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus gloriæ dicitur crucifixus, non secundum quod est dominus gloriæ, sed secundum quod erat homo passibilis.

Ad secundum dicendum, quod (sicut dicitur in quodam sermone Ephesini concilij) mors Christi tanquam facta mors Dei, scilicet per vnionem in persona, destruxit mortem: quoniam Deus & homo erat qui patiebatur. Non enim natura Dei læsa est, sed humana, neque mutatione sua suscepit passiones.

Ad tertium dicendum, quod sicut subditur ibidem*, non purum hominem crucifixerunt Iudæi, sed Deo intulerunt præsumptiones. Pone enim principem loqui per verbum, & hoc formari per litteras in char-

In illo ser. Conc. Ephesini.

ta aliqua, & dirigi ciuitatibus; & aliquis inobediens, chartam disrumpat: ad mortis sententiam deducetur, non tamquam chartam disrumpens, sed tamquam verbum imperiale disrumpens. Non ergo securus sit Iudæus, tamquam purum hominem crucifigens: quod enim videbat, quasi charta erat: quod autem in ea celabatur, imperiale verbum erat, natum ex natura, non prolatum per linguam.

QVAESTIO XLVII.

De causa efficiente Passionis Christi.

DEinde considerandum est de causa efficiente passionis Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur sex.

¶. Primo, vtrum Christus fuerit ab aliis occisus, vel à seipso?

¶ Secundo, ex quo motiuo seipsum passioni tradiderit.

¶ Tertio, vtrum Pater tradiderit eum ad patiendum?

¶ Quarto, vtrum fuerit conueniens, vt per manus Gentium pateretur, vel potius à Iudæis?

¶ Quinto, vtrum occisores eius eum cognouerint?

¶ Sexto, de peccato eorum qui Christum occiderunt. 258

Art. I. *Vtrum Christus fuerit ab alio occisus, an à seipso?*

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit ab alio occisus, sed à seipso. Dicit enim ipse Ioan. 10. Nemo tollit animam meam à me: sed ego pono eam. Ille autem dicitur aliquem occidere, qui animam eius tollit. Non est ergo Christus ab aliis occisus, sed à seipso. *inf. q. 50. a. 1 ad 2. & q. 51. a. 3. 0. & op. 3 ca. 337. & 338.*

¶ 2. Præterea, Illi qui ab aliis occiduntur, paulatim debilitata natura deficiunt: & maxime hoc apparet in crucifixis. Vt enim dicit Aug. * in 4. de Trin. longa morte cruciabantur ligno suspensi. In Christo autem non hoc accidit: nam clamans voce magna, emisit spiritum: vt dicitur Matt. 27. Non ergo Christus est ab aliis occisus, sed à seipso. *l. 5. c. 13. paul. post prin. t. 3.*

¶ 3. Præterea, Illi qui ab aliis occiduntur, per violentiam moriuntur, & ita non voluntarie: quia violentum opponitur voluntario. Sed Aug. † dicit in 4. de Trin. quod spiritus Christi non deseruit carnem inuitus, sed quia voluit, quando voluit, & quomodo voluit. Non ergo Christus est ab aliis occisus, sed à seipso. *l. 4. c. 13. non longe à pr. t. 3.*

SED contra est, quod dicitur Luc. 18. Postquam flagellauerint, occident eum.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid potest esse causa alicuius effectus dupliciter. Vno modo

do

do directe ad aliud agendo. Et hoc modo persecutores Christi eum occiderunt, quia sufficientem causam mortis ei intulerunt, cum intentione occidendi ipsum, & effectu subsequente: quia scilicet ex illa causa est mors subsecuta. Alio modo dicitur aliquis causa alicuius indirecte, scilicet quia non impedit cum impedire possit: sicut si dicatur aliquis alium perfundere, quia non clausit fenestram, per quam imber ingreditur. Et hoc modo ipse Christus fuit causa suæ passionis & mortis: poterat enim suam passionem & mortem impedire. Primo quidem aduersarios reprimendo, vt eum aut non vellent, aut non possent interficere. Secundo, quia spiritus eius habebat potestatem conseruandi naturam carnis suæ, ne à quocumque læsiuo inflicto opprimeretur. Quod quidem habuit anima Christi, quia erat verbo Dei coniuncta in vnitate personæ: vt Aug. * dicit in 4. de Trinit. Quia ergo anima Christi non repulit à proprio corpore nocumentum illatum, sed voluit quod natura corporalis illi nocumento succumberet: dicitur suam animam posuisse, vel voluntarie mortuus esse.

l. 4. c. 13. de Trin. tom. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, Nemo tollit animam meam à me, intelligitur, me inuito: quod enim aliquis ab inuito aufert, qui resistere non potest, illud proprie dicitur tolli.

Ad secundum dicendum, quod vt Christus ostenderet, quod passio illata per violentiam, eius animam non eripiebat, naturam corporalem in sua fortitudine conseruauit, vt etiam in extremis positus voce magna clamaret: quod inter alia miracula mortis eius computatur. Vnde dicitur Marc. 15. Videns autem Centurio qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Vere hic homo filius Dei erat. Fuit etiam & mirabile in Christi morte, quod velocius mortuus fuit aliis, qui simili passione afficiebantur. Vnde dicitur Ioan. 19. quod eorum, qui cum Christo crucifixi erant, fregerunt crura, vt cito morerentur: ad Iesum autem cum venissent, vt viderunt eum iam mortuũ, non fregerunt eius crura. Et Marc. 15. dicitur, quod Pilatus mirabatur, si iam obiisset. Sicut enim eius voluntate, natura corporalis conseruata est in suo vigore vsque ad extremum: sic etiam quando voluit, subito cessit nocumento illato.

Ad tertium dicendum, quod Christus simul & violentiam passus est vt moreretur: & tamen voluntarie mortuus fuit: quia violentia corpori eius illata est, quæ tamen tantum corpori eius præualuit, quantum ipse voluit.

Art.

Art. 2. Vtrum Christus fuerit ex obedientia mortuus? 259

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit ex obedientia mortuus. Obedientia enim respicit præceptum. Sed non legitur Christo fuisse præceptum, quod ipse pateretur. Non ergo ex obedientia passus fuit.

inf. q. 48. a. 2. & 3. cor. & 4. cont. c. 55. ad 13. & 16. & op. 3. c. 234. & Rom. 5 l. 2. fi. & l. 5. co. 5. fi.

¶ 2. Præterea, Illud dicitur aliquis ex obedientia facere, quod facit ex necessitate præcepti. Christus autem, non ex necessitate, sed voluntarie passus fuit. Non ergo passus est ex obedientia.

¶ 3. Præterea, Charitas est excellentior virtus, quam obedientia. Sed Christus legitur ex charitate passus: secundum illud Ephes 5. Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis. Ergo passio Christi magis debet attribui charitati, quam obedientiæ.

SED contra est, quod dicitur Philip. 2. Factus est obediens Patri vsque ad mortem.

RESPONDEO dicendum, quod conuenientissimum fuit, quod Christus ex obedientia pateretur. Primo quidem, quia hoc conueniebat iustificationi humanæ, vt sicut per vnius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per vnius hominis obedientiam, iusti constituantur multi, vt dicitur Rom. 5. Secundo hoc conueniens fuit reconciliationi Dei ad homines. Vnde dicitur Rom. 5. Reconciliati sumus Deo per mortem filij eius, in quantum, scilicet ipsa mors Christi fuit quoddam sacrificium acceptissimum Deo: secundum illud Ephes. 5. Tradidit seipsum pro nobis, oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis. Obedientia vero omnibus sacrificiis antefertur, secundum illud 1. Reg. 15. Melior est obedientia quam victimæ. Et ideo conueniens fuit, vt sacrificium passionis & mortis Christi ex obedientia procederet. Tertio hoc conueniens fuit eius victoriæ, qua de morte & auctore mortis triumphauit. Non enim miles vincere potest, nisi duci obediat: & ita homo Christus victoriam obtinuit * per hoc quod Deo fuit obediens: secundum illud Prouer. 21. Vir obediens loquitur victorias.

* al pro eo.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus mandatum accepit à Patre, vt pateretur. Dicitur enim Io. 10. Potestatẽ habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eã & hoc mandatum accepi à Patre meo, scilicet ponendi animam, & sumendi eam. Ex quo (vt Chrys. dicit) non est intelligendum, quod prius expectauerit audire, & opus ei fuerit discere: sed voluntariũ monstrauit processum, & contrarie-

h. 59. in Io. in pa. 3. à prin. tom. 3.

tatis-

tatis ad Patrem suspicionem destruxit. Quia tamen in morte Christi lex vetus consummata est (secundum illud quod ipse moriens dixit Io. 19. Consummatum est) potest intelligi quod patiendo, omnia veteris legis præcepta impleuit. Moralia quidem, quæ in præceptis charitatis fundantur, impleuit in quantum passus est, & ex dilectione Patris (secundum illud Io. 14. Vt cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio, surgite eamus hinc, scilicet ad locum passionis) & etiam ex dilectione proximi, secundum illud Gal. 2. Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Cæremonialia vero præcepta legis, quæ ad sacrificia & oblationes præcipue ordinantur, impleuit Christus sua passione, in quantum omnia antiqua sacrificia, figuræ fuerunt illius veri sacrificij, quod Christus obtulit, moriendo pro nobis. Vnde dicitur Colos. 2. Nemo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, quæ sunt vmbra futurorum: corpus autem Christi, eo scilicet, quod Christus comparatur ad illa, sicut corpus ad vmbram. Præcepta vero iudicialia legis, quæ præcipue ordinantur ad satisfaciendum, iniuriam passis, impleuit Christus sua passione: quoniam (vt in Psal. 68. dicitur) quæ non rapuit exoluit, permittens se ligno affigi, pro pomo, quod de ligno homo rapuerat contra Dei mandatum.

Ad secundum dicendum, quod obedientia etsi importat necessitatem respectu eius quod præcipitur, tamen importat voluntatem respectu impletionis præcepti, & talis fuit obedientia Christi. Nam ipsa passio & mors secundum se considerata, naturali voluntati repugnabat: volebat tamen Christus Dei voluntatem circa hoc implere, secundum illud Psal. 39. Vt facerem voluntatem tuam Deus meus volui. Vnde dicebat Matth. 26. Si non potest transire à me calix iste, nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

Ad tertium dicendum, quod eadem ratione Christus passus est ex charitate & obedientia: quia & præcepta charitatis ex obedientia impleuit, & obediens fuit ex dilectione ad patrem præcipientem.

260 Art. 3. *Vtrum Deus pater tradiderit Christum passioni?*

3. dis. 20. a. 5. q. 1. & quo. 1. a. 3. fi & Mat. 26. co. 2. AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Deus pater non tradiderit Christum passioni. Iniquum enim & crudele videtur esse, quod innocens passioni & morti tradatur. Sed, sicut dicitur Deuter. 32. Deus fidelis & absque vlla iniquitate. Ergo Christum innocentem non tradidit passioni & morti.

¶ 2. Præterea, Non videtur, quod aliquis à seipso

& ab alio morti tradatur. Sed Christus tradidit semetipsum pro nobis: secundum quod dicitur Isa. 53. Tradidit in mortem animam suam. Non ergo videtur, quod Deus pater eum tradiderit.

¶ 3. Præterea, Iudas vituperatur ex eo, quod tradidit Christum Iudæis, secundum illud Ioan. 6. Vnus ex vobis diabolus est: quod dicebat proper Iudam, qui eum erat traditurus. Similiter etiam vituperantur Iudæi, qui eum tradiderunt Pilato: secundũ quod ipse dicit Io. 18. Gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi. Pilatus etiam tradidit ipsum vt crucifigeretur, vt habetur Io. 19. Non est autem participatio iustitiæ cum iniquitate, vt dicitur 2. ad Cor. 6. Ergo videtur, quod Deus pater non tradiderit Christum passioni.

SED contra est, quod dicitur Roman. 8. Proprio filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est*) Christus passus est voluntarie ex obedientia Patris. Vnde secundum tria, Deus pater tradidit Christum passioni. Vno quidem modo, secundum quod sua æterna voluntate præordinauit passionem Christi ad humani generis liberationem, secundum illud quod dicitur Isa. 53. Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum: & iterum. Dominus voluit conterere eum in infirmitate. Secundo, in quantum inspirauit ei voluntatem patiendi pro nobis, infundendo ei charitatem. Vnde ibidem sequitur. Oblatus est, quia ipse voluit. Tertio, non protegendo eum à passione, sed exponendo persequentibus. Vnde & legitur Matthæi 27. quod pendens in cruce Christus dicebat, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? quia scilicet potestati persequentium eum exposuit vt Augustin. † dicit de gratia noui testamenti.

art. præc

† in epist. 120. ex c. 6. & 10. tom. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod innocentem hominem passioni, & morti tradere contra eius voluntatem est impium, & crudele. Sic autem Deus pater Christum non tradidit, sed inspirando ei voluntatem patiendi pro nobis: in quo ostenditur & Dei seueritas, qui peccatum sine pœna dimittere noluit (quod signat Apostolus dicens, Proprio filio suo non pepercit:) & bonitas eius in eo, quod cum homo sufficienter satisfacere non posset per aliquam pœnam, quam pateretur, ei satisfactorem dedit. Quod signauit Apostolus dicens, Pro nobis omnibus tradidit illum, & Rom. 3. dicit, Quem scilicet Christum, proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.

Ad secundum dicendum, quod Christus secundum

quod

quod Deus, tradidit ſemetipſum in mortem, eadem voluntate & actione, qua & Pater tradidit eum: ſed in quantum homo, tradidit ſeipſum voluntate à Patre inſpirata. Vnde non eſt contrarietas in hoc, quod Pater tradidit Chriſtum, & ipſe tradidit ſemetipſum.

Ad tertium dicendum, quod eadem actio diuerſimode iudicatur in bono, vel in malo, ſecundum quod ex diuerſa radice procedit. Pater enim tradidit Chriſtum, & ipſe ſemetipſum ex charitate: & ideo laudantur. Iudas autem tradidit ipſum ex cupiditate, Iudæi autem ex inuidia, Pilatus ex timore mundano, quo timuit Cæſarem: & ideo ipſi vituperantur.

261 Art. 4. *Vtrum fuerit conueniens, Chriſtum pati à Gentilibus?*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Chriſtum pati à Gentilibus. Quia enim per mortem Chriſti, homines erant à peccato liberandi, conueniens videbatur, vt paucisſimi in morte eius peccarent. Peccauerunt autem in morte eius Iudæi: ex quorum perſona dicitur Matth. 21. Hic eſt hæres, venite occidamus eum. Ergo videtur conueniens fuiſſe, quod in peccato occiſionis Chriſti Gentiles non implicarentur.

¶. 2. Præterea, Veritas debet reſpondere figuræ: Sed figuralia ſacrificia veteris legis non Gentiles, ſed Iudæi offerebant. Ergo neque pasſio Chriſti, quæ fuit verum ſacrificium, impleri debuit per manus Gentilium.

¶ 3. Præterea, Sicut dicitur Io. 5. Iudæi quærebant Chriſtum interficere, non ſolum quia ſoluebat ſabbatum, ſed etiam quia patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe Deo faciens. Sed hoc videbatur eſſe ſolum contra legem Iudæorum: vnde & ipſi dicunt Io. 19. Secundum legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit. Videtur ergo conueniens fuiſſe, quod Chriſtus non à Gentilibus, ſed à Iudæis pateretur; & falſum eſſe quod dixerunt, Nobis non licet interficere quemquam: cum multa peccata ſecundum legem, morte puniantur, vt patet Leuit. 20.

SED contra eſt, quod ipſe Dominus dicit Matthæi 20. Tradent eum Gentibus, ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum.

RESPONDEO dicendum, quod in ipſo modo pasſionis Chriſti præfiguratus eſt effectus ipſius. Primo enim pasſio Chriſti effectum ſalutis habuit in Iudæis: quorum plurimi in morte Chriſti baptizati ſunt: vt patet Actor. 2. & 3. Secundo

Secundo vero Iudæis prædicantibus, effectus passionis Christi transiuit ad Gentes. Et ideo conueniens fuit, vt Christus à Iudæis pati inciperet, & postea Iudæis tradentibus, per manus Gentilium, eius passio finiretur.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus ad ostendendum abundantiam charitatis suæ, ex qua patiebatur, in cruce positus veniam persecutoribus postulauit. Et ideo vt huius petitionis fructus ad Iudæos, & Gentiles perueniret, voluit Christus ab vtrisque pati.

Ad secundum dicendum, quod passio Christi fuit sacrificij oblatio, in quantum Christus propria voluntate mortem sustinuit ex charitate. In quantum autem à persecutoribus est passus, non fuit sacrificium, sed peccatum grauissimum.

Ad tertium dicendum, quod sicut Aug. * dicit, Iudæi dicentes, Nobis non licet interficere quemquam, intellexerunt non sibi licere interficere quemquam, propter festi diei sanctitatem, quam celebrare iam cœperant. *trac.114. in Io. circ. me. to.9.*

Vel hoc dicebant (vt Chrysost. * dicit) quia volebant eum occidi, non tanquam transgressorem legis, sed tanquam publicum hostem, quia Regem se fecerat: de quo non erat eorum iudicare. Vel quia non licebat eis crucifigere (quod cupiebant) sed lapidare: quod in Stephano fecerunt. Vel melius dicendum est, quod per Romanos, quibus erant subiecti, erat eis potestas occidendi interdicta. *ho.82. in Ioan. post me. illius tom.3.*

Art. 5. *Vtrum Christi persecutores eum cognouerint?* 262

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod persecutores Christi eum cognouerint. Dicitur enim Matth. 21. quod agricolæ videntes filium dixerunt intra se, Hic est hæres, venite occidamus eum. Vbi dicit * Hierony. Manifeste Dominus probat ex verbis Iudæorum, principes non per ignorantiam, sed per inuidiam, Dei filium crucifixisse: intellexerunt enim eum esse illum, cui Pater per Prophetam dicit, Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam. Ergo videtur, quod cognouerunt eum esse Christum, vel filium Dei. *opusc. 60. c.18. in fi. & 1. ad Cor.2. le.2. co.1.* * *id inuenit c.21 Matt. in fin. illius to.9. & etiam in gl. or.*

¶ 2. Præterea, Ioan. 15. Dominus dicit, Nunc autem & viderunt & oderunt & me & Patrem meum. Quod autem videtur, manifeste cognoscitur. Ergo Iudæi cognoscentes Christum, ex causa odij, ei passionem intulerunt.

¶ 3. Præterea, In quodam sermone Ephesini Concilij dicitur. Sicut qui chartam imperialem discerpserit.

pſerit, tanquam imperatoris diſrumpens verbum, ad mortem addicitur: ſic crucifigens Iudæus quem viderat, pœnas dabit, tanquam in ipſum Deum, verbum præſumptionis iniiciens. Hoc autem non eſſet, ſi eum eſſe Dei filium, non cognouiſſent: quia ignorantia eos excuſaſſet. Ergo videtur, quod Iudæi crucifigentes Chriſtum, cognouerint eum eſſe filium Dei.

SED contra eſt, quod dicitur 1. ad Cor. 2. Si cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent, & Actor. 3. dicit Petrus, Iudæis loquens, Scio quia per ignorantiam feciſtis; ſicut & principes veſtri, & Dominus in cruce pendens dicit, Pater, dimitte illis: non enim ſciunt quid faciunt.

RESPONDEO dicendum, quod apud Iudæos quidam erant maiores, & quidam minores. Maiores quidem, qui eorum principes dicebantur, (vt dicitur in lib. Quæſtionum vet. & nou. Teſtam. *) ſicut & dæmones, cognouerunt eum eſſe Chriſtum promiſſum in lege: omnia enim ſigna videbant in eo, quæ dixerant futura Prophetæ. Myſterium autem diuinitatis eius ignorabant: & ideo Apoſtolus dicit, Quod ſi cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. Sciendum tamen, quod eorum ignorantia non eos excuſabat à crimine: quia erat quodammodo ignorantia affectata: videbant enim euidentia ſigna diuinitatis ipſius. Sed ex odio, & inuidia Chriſti, ea peruertebant; & verbis eius, quibus ſe Dei filium fatebatur, credere noluerunt. Vnde ipſe de eis dicit Ioan. 15. Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Et poſtea ſubdit, Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Et ſic ex perſona eorum accipi poteſt, quod dicitur Iob 21. Dixerunt Deo, Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus. Minores vero, id eſt populares, qui myſteria Scripturæ non nouerant, non plene cognouerunt ipſum eſſe nec Chriſtum, nec filium Dei: licet enim aliqui eorum in eum crediderint, multitudo tamen non credidit. Et ſi aliquando dubitauerunt, an ipſe eſſet Chriſtus, propter ſignorum multitudinem, & efficaciam doctrinæ (vt habetur Ioan. 7.) tamen poſtea decepti fuerunt à ſuis principibus, vt eum non crederent, neque filium Dei, neque Chriſtum. Vnde & Petrus eis dixit, Scio quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri: quia ſcilicet per principes ſeducti erant.

Aug. in lib. qq. ex no. teſta. qui incipit, Deus certe, q. 66. a. me. tom. 4.

Ad primum ergo dicendum, quod illa verba dicuntur ex perſona colonorum vineæ, per quos ſignificantur

ficantur rectores illius populi: qui eum cognouerunt esse hæredem, in quantum cognouerunt eum esse Christum promissum in lege. Sed contra hanc responsionem esse videtur, quod illa verba Psalmi, Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, eidem dicuntur, cui dicitur, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Si ergo cognouerunt esse illum, cui dictum est, Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam: sequitur quod cognouerint eum esse filium Dei. Chrys.* etiam ibidem dicit, quod cognouerunt eum esse filium Dei. Beda etiam dicit super illud † Luc. 23. Quia nesciunt quid faciunt: Notandum, inquit, quod non pro eis orat, qui quem filium Dei intellexerunt, crucifigere, quàm confiteri maluerunt. Sed ad hoc potest responderi, quod cognouerunt eum esse filium Dei, non per naturam, sed per excellentiam gratiæ singularis. Possumus tamen dicere, quod etiam verum Dei filium cognouisse dicuntur, quia euidentia signa huius rei habebant: quibus tamen assentire propter odium, & inuidiam noluerunt, vt eum cognoscerent esse filium Dei.

h. 40. in Matt. in ope. imp. à me. t. 2.
† c. 94. secūd. ord. Bedæ cir. prin. t. 2.

Ad secundum dicendum, quod ante illa verba præmittitur, Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, & postea subditur, Nunc autem viderunt & oderunt & me & patrem meum: Per quod ostenditur, quod videntes opera Christi mirifica, ex odio processit, quod eum filium Dei non cognouerunt.

Ad tertium dicendum, quod ignorantia affectata non excusat à culpa, sed magis videtur culpam aggrauare: ostendit enim hominem sic vehementer esse affectum ad peccandum, quod vult ignorantiam incurrere, ne peccatum vitet. Et ideo Iudæi peccauerunt, non solum hominis Christi, sed etiam tanquam Dei crucifixores.

Art. 6. *Vtrum peccatum Christum crucifigentium fuerit grauissimum?* 263

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod peccatum crucifigentium Christum non fuerit grauissimum. Non enim est grauissimum peccatum, quod excusationem habet. Sed ipse dominus excusauit peccatum crucifigentium eum, dicens, Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Non ergo peccatum eorum fuit grauissimum.

sup. a. 4. ad 2. & et opusc. 60 c. 18. fin.

¶ 2. Præterea, Dominus dixit Pilato Ioann. 19. Qui tradidit me tibi, maius peccatum habet. Ipse autem Pilatus fecit Christum crucifigi per suos ministros. Ergo videtur fuisse maius peccatum Iu-

dæ proditoris, peccato crucifigentium Chriſtum.

c.9.t.5.

¶ 3. Præterea, Secundum Philoſophum * in 5. Ethic. Nullus patitur iniuſtum volens: & ſicut ipſe ibidem dicit, Nullo patiente iniuſtum, nullus facit iniuſtum. Ergo volenti nullus facit iniuſtum. Sed Chriſtus voluntarie eſt paſſus: vt ſupra habitum eſt *. Non ergo iniuſtum fecerunt crucifixores Chriſti: & ita eorum peccatum non fuit grauiſsimum.

art.2. huius q.

SED contra eſt, quod ſuper illud Matt. 23. Et vos implete menſuram patrum veſtrorum, dicit Chryſ. * Quantum ad veritatem exceſſerunt menſuram patrum ſuorum: illi enim occiderunt homines, iſti Deum crucifixerunt.

ho.45. in Matt. in ope. imp. aliquantulum à med. t.2.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) principes Iudæorum cognouerunt Chriſtum, & ſi aliqua ignorantia fuit in eis, fuit ignorantia affectata, quæ eos non poterat excuſare. Et ideo peccatum eorum fuit grauiſsimum: tum ex genere peccati, tum ex malitia voluntatis. Minores autem Iudæi, grauiſsime peccauerunt quantum ad genus peccati: in aliquo tamen diminuebatur eorum peccatum propter eorum ignorantiam. Vnde ſuper illud Lucæ 23. Neſciunt quid faciunt: dicit Beda *, pro illis rogat, qui neſcierunt quid facerent: zelum Dei habentes, ſed non ſecundum ſcientiam. Multo autem magis fuit excuſabile peccatum Gentilium, per quorum manus crucifixus eſt, qui legis ſcientiam non habebant.

*ar.præ. in arg. 1. & in reſpõſione.

c.94. ſecund. or. Bed. circ. princ.

Ad primum ergo dicendum, quod excuſatio illa Domini non refertur ad principes Iudæorum, ſed ad minores de populo: ſicut dictum eſt *.

in eo. ar.

Ad ſecundum dicendum, quod Iudas tradidit Chriſtum non Pilato, ſed principibus ſacerdotum, qui tradiderunt eum Pilato: ſecundum illud Io. 18. Gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi. Horum tamen omnium peccatum fuit maius, quam Pilati, qui timore Cæſaris Chriſtum occidit: & etiam quam peccatum militum qui de mandato præſidis Chriſtum crucifixerunt, non ex cupiditate ſicut Iudas, nec ex inuidia & odio, ſicut principes ſacerdotum.

Ad tertium dicendum, quod Chriſtus voluit quidem ſuam paſsionem, ſicut & Deus eam voluit. Iniquam tamen actionem Iudæorum non voluit: & ideo occiſores Chriſti ab iniuſtitia non excuſantur. Et tamen ille, qui occidit hominem, iniuriam facit, non ſolum homini occiſo, ſed etiam Deo & reipublicæ: ſicut etiam & ille, qui occidit ſeipſum, vt Philoſophus dicit in 5. Ethic. * Vnde & Dauid damnauit illum

cap. vlt. non longè à pr. t.5.

lum ad mortem, qui non timuerat mittere manum, vt occideret Christum Domini, quamuis eo petente, vt legitur 2. Reg. 1.

QVAESTIO XLVIII.

De modo passionis Christi, quantum ad effectum, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de effectu passionis Christi. Et primo de modo efficiendi. Secundo, de ipso effectu.

CIRCA primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti?

¶ Secundo, vtrum per modum satisfactionis?

¶ Tertio, vtrum per modum sacrificij?

¶ Quarto, vtrum per modum redemptionis?

¶ Quinto, vtrum esse redemptorem sit proprium Christi?

¶ Sexto, vtrum causauerit effectum nostræ salutis per modum efficientiæ?

Art. 1. *Vtrum passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti?* 264

AD primum sic proceditur. Videtur, quod passio Christi non causauerit nostram salutem per modum meriti. Passionum enim principia non sunt in nobis. Nullus autem meretur vel laudatur, nisi per id cuius principium est in ipso. Ergo passio Christi nihil est operata per modum meriti. *inf. q. 62. a. 5. & 3. a. 8. a. 5. & 4. d. 1. q. 1. ar. 4. q. 3. &*

¶ 2. Præterea, Christus ab initio suæ conceptionis meruit & sibi & nobis, vt supra dictum est *. Sed superfluum est aliquem iterum mereri id quod ante meruerat. Ergo Christus per suam passionem non meruit nostram salutem. *veri. q. 26 a. 6. ad 29 & Rom. 4. fin. q. 19. a.*

¶ 3. Præterea, Radix merendi est charitas. Sed charitas Christi non fuit magis augmentata in passione, quam ante. Ergo non magis meruit salutem nostram patiendo, quam ante fecerat. *4. & q. 34. a. 2.*

SED contra est, quod super illud Philip. 2. Propter quod & Deus exaltauit illum, &c. dicit Aug.* Humilitas passionis, claritatis est meritum, claritas humilitatis est præmium. Sed ipse clarificatus est, non solum in seipso, sed etiam in suis fidelibus: vt ipse dicit Ioan. 17. Ergo videtur, quod ipse meruerit salutem suorum fidelium. *tra. 104. in Io. non procul à fin. t. 9.*

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est *) Christo data est gratia, non solum sicut singulari personæ, sed in quantum est caput Ecclesiæ: vt scilicet ab ipso redundaret ad membra. Et ideo *quæst. 8.*

opera Christi hoc modo se habent tam ad se, quam ad sua membra, sicut se habent opera alterius hominis in gratia constituti ad ipsum. Manifestum est autem, quod quicumque in gratia constitutus, propter iustitiam patitur, ex hoc ipso meretur sibi salutem, secundum illud Matth. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Vnde Christus per suam passionem non solum sibi, sed etiam omnibus membris suis meruit salutem.

Ad primum ergo dicendum, quod passio in quantum huiusmodi non est meritoria: quia habet principium ab exteriori. Sed secundum quod eam aliquis voluntarie sustinet, sic habet principium ab interiori: & hoc modo est meritoria.

Ad secundum dicendum, quod Christus à principio suæ conceptionis meruit nobis salutem æternam: sed ex parte nostra erant quædam impedimenta, quibus impediebamur consequi effectum præcedentium meritorum. Vnde ad remouendum illa impedimenta oportuit Christum pati, vt supra dictum

q.46.a.3. est*.

Ad tertium dicendum, quod passio Christi habuit aliquem effectum, quem non habuerunt præcedentia merita: non propter maiorem charitatem, sed propter genus operis, quod erat conueniens tali effectui: vt pa-

*q.46.a. tet ex rationibus supra * inductis de conuenientia

3.& aliis passionis Christi.

265 Art. 2. *Vtrum passio Christi causauerit nostram salutem per modum satisfactionis?*

4. conc. c. AD secundum sic proceditur. Videtur, quod passio

55. ad 23. Christi non causauerit nostram salutem per mo-

& 24. & dum satisfactionis. Eiusdem enim videtur esse satisfa-

opu. 60. cere, cuius est peccare: sicut patet in aliis pœniten-

cap. 18. tiæ partibus; eiusdem enim est conteri & confiteri,

co. 6. cuius est peccare. Sed Christus non peccauit, secundum illud 1. Pet. 2. Qui peccatum non fecit. Ergo ipse non satisfecit propria passione.

¶ 2. Præterea, Nulli satisfit per maiorem offensam. Sed maxima offensa fuit perpetrata in Christi passione: quia grauissime peccauerunt, qui eum occiderunt,

q. præc. vt supra dictum est *. Ergo videtur quod per passio-

art. 6. nem Christi non potuerit Deo satisfieri.

¶ 3. Præterea, Satisfactio importat æqualitatem quamdam ad culpam, cum sit actus iustitiæ. Sed passio Christi non videtur esse æqualis omnibus peccatis humani generis: quia Christus non est passus secundum diuinitatem, sed secundum carnem: secundum illud 1. Petr 4. Christo igitur passo in carne. Ani-

ma

ma autem, in qua est peccatum, potior est quam caro. Non ergo Christus sua passione satisfecit pro peccatis nostris.

SED contra est, quod in persona eius dicitur in Psalm. 68. Quæ non rapui, tunc exoluebam. Non autem exoluit qui perfecte non satisfecit. Ergo videtur quod Christus patiendo, perfecte satisfecerit pro peccatis nostris.

RESPONDEO dicendum, quod ille proprie satisfacit pro offensa, qui exhibet offenso id quod æque vel magis diligit, quam oderit offensam. Christus autem ex charitate & obedientia patiendo, maius Deo aliquid exhibuit, quam exigeret recompensatio totius offensæ humani generis. Primo quidem propter magnitudinem charitatis, ex qua patiebatur. Secundo, propter dignitatem vitæ suæ, quam pro satisfactione ponebat: quæ erat vita Dei & hominis. Tertio propter generalitatem passionis, & magnitudinem doloris assumpti; vt supra dictum est *. Et ideo passio Christi non solum sufficiens, sed etiam superabundans satisfactio fuit pro peccatis humani generis: secundum illud 1. Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

* q. 46. a. 6.

Ad primum ergo dicendum, quod caput & membra sunt quasi vna persona mystica: & ideo satisfactio Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra. In quantum etiam duo homines sunt vnum in charitate, vnus pro alio satisfacere potest, vt infra patebit. Non autem est similis ratio de confessione & contritione: quia satisfactio consistit in actu exteriori, ad quem assumi possunt instrumenta, inter quæ computantur etiam amici.

Ad secundum dicendum, quod maior fuit charitas Christi patientis, quam malitia crucifigentium. Et ideo plus potuit Christus satisfacere sua passione, quam crucifixores offendere occidendo: in tantum quod passio Christi sufficiens fuit, & superabundans ad satisfaciendum pro peccatis occidentium ipsum.

Ad tertium dicendum, quod dignitas carnis Christi non est æstimanda solum secundum carnis naturam, sed secundum personam assumentem, in quantum scilicet erat caro Dei, ex quo habebat dignitatem infinitam.

266

Art. 3. *Vtrum passio Christi operata sit per modum sacrificij?*

Inf. q. 40. a. 4. c. & q. 73. a. 4. cor. & ad 3. & q. 83. a. 1. co. & op. 60. c. 18. co. 6.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod passio Christi non sit operata per modum sacrificij.

Veritas enim debet respondere figuræ. Sed in sacrificiis veteris legis, quæ erant figuræ Christi, numquam offerebatur caro humana: quinimmo hæc sacrificia nefanda habebantur, secundum illud Psalm. 105. Effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaam. Ergo videtur, quod passio Christi sacrificium dici non possit.

l. 10. c. 5. paulo à princ. t. 5. ¶ 2. Præterea, Augustinus dicit in decimo * de ciuit. Dei, quod sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est, sacrum signum est. Sed passio Christi non est signum, sed magis signatum per alia signa. Ergo videtur, quod passio Christi non sit sacrificium.

¶ 3. Præterea, Quicumque offert sacrificium, aliquod sacrum facit, vt ipsum nomen sacrificij demonstrat. Isti autem, qui Christum occiderunt, non fecerunt aliquod sacrum, sed magnam malitiam perpetrauerunt. Ergo passio Christi magis fuit maleficium, quam sacrificium.

SED contra est, quod Apostolus dicit Ephes. 5. Tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.

RESPONDEO dicendum, quod sacrificium proprie dicitur aliquid factum in honorem proprie Deo debitum ad eum placandum. Et inde est quod *l. 10. c. 6. in trin. tom. 3.* August. dicit * in 10. de Ciuit. Dei, Verum sacrificium est omne opus quod agitur, vt charitate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finem boni, quo veraciter boni esse possimus. Christus autem (vt ibidem subditur) seipsum obtulit in passione pro nobis: & hoc ipsum opus, quod voluntarie passionem sustinuit, Deo maxime acceptum fuit, vtpote ex charitate proueniens. Vnde manifestum est, quod passio Christi fuerit verum sacrificium. Et sicut ipse postea subdit in eodem lib. Huius veri sacrificij, multiplicia, variaque signa erant sacrificia prisca Sanctorum: cum hoc vnum per multa signaretur, tamquam verbis multis res vna diceretur, vt sine fastidio multum commendaretur. Et cum quatuor considerentur in *l. 4. c. 14. non longe à fin. t. 3.* omni sacrificio (vt August. * dicit in 4. de Trinit.) scilicet cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur: idem ipse vnus verusque mediator per sacrificium pacis reconcilians nos Deo, vnum cum illo maneret, cui offerebat; vnum in se faceret, pro quibus offerebat; vnus ipse esset qui offerebat, & quod offerebat.

Ad primum ergo dicendum, quod licet veritas respondе

ſpondeat figuræ, quantum ad aliquid: non tamen quantum ad omnia: quia oportet, quod veritas figuram excedat. Et ideo conuenienter figura huius ſacrificij, quo caro Chriſti offertur pro nobis, fuit caro non hominum, ſed aliorum animalium ſignificantium carnem Chriſti, quæ eſt perfectiſsimum ſacrificium. Primo quidem, quia ex eo quod eſt humanæ naturæ caro, congrue pro hominibus offertur, & ab eis ſumitur ſub ſacramento. Secundo, quia ex eo, quod erat paſsibilis & mortalis, apta erat immolationi. Tertio, quia per hoc, quod erat ſine peccato, efficax erat ad emundanda peccata. Quarto, quia ex eo, quod erat caro ipſius offerentis, erat Deo accepta propter charitatem, ſuam carnem offerentis. Vnde Auguſtinus * dicit in quarto de Trinitate, Quid tam congruenter ab hominibus ſumeretur, quod pro eis offerretur, quam humana caro? & quid tam aptum huic immolationi, quam caro mortalis? & quid tam mundum pro mundandis vitiis mortalium, quam ſine contagione carnalis concupiſcentiæ caro nata in vtero, & ex vtero virginali? & quid tam grate offerri & ſuſcipi poſſet, quam caro ſacrificij noſtri, corpus effectum ſacerdotis noſtri? *l.4. c.14. in med. tom.3.*

Ad ſecundum dicendum, quod Auguſtinus * ibi loquitur de ſacrificiis viſibilibus figuralibus. Et etiam ipſa paſsio Chriſti licet ſit aliquid ſignatum per alia ſacrificia figuralia, eſt tamen ſignum alicuius rei obſeruandæ à nobis: ſecundum illud primi Petri 4. Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini: quia qui paſſus eſt in carne, deſiit à peccatis, vt iam non hominum deſideriis, ſed voluntati Dei, quod reliquum eſt in carne viuat temporis. *loco cit. in arg.*

Ad tertium dicendum, quod paſsio Chriſti ex parte occidentium ipſum, fuit maleficium: ſed ex parte ipſius ex charitate patientis, fuit ſacrificium. Vnde hoc ſacrificium ipſe Chriſtus obtuliſſe dicitur: non autem illi, qui eum occiderunt.

Art.4. *Vtrum paßio Chriſti operata ſit noſtram ſalutem per modum redemptionis?* 267

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod paſsio Chriſti non ſit operata noſtram ſalutem per modum redemptionis. Nullus enim emit vel redimit quod ſuum eſſe non deſiit. Sed homines numquam deſierunt eſſe Dei: ſecundum illud Pſ.23. Domini eſt terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuerſi qui habitant in eo. Ergo videtur, quod Chriſtus non redemerit nos ſua paſsione. *Inf.q.49. a.2.& 2. d.19 a.2. & 3.d. 19. a. 4. & opuſc. 60. c.18. &ol.6.*

lib.13.de trin.c.13. in princ. tom.3. ¶ 2. Præterea, Sicut August. * dicit 13. de Trinit. Diabolus à Christo iustitia superandus fuit. Sed hoc exigit iustitia, vt ille qui inuasit dolose rem alienam, debeat priuari ea: quia fraus & dolus nemini debet patrocinari, vt etiam iura humana dicunt. Cum ergo diabolus creaturam Dei, scilicet hominem, dolose deceperit, & sibi subiugauerit, videtur quod non debuerit homo per modum redemptionis ab eius eripi potestate.

¶ 3. Præterea, Quicumque emit, aut redimit aliquid, pretium soluit ei, qui possidebat. Sed Christus non soluit sanguinem suum (qui dicitur esse pretium redemptionis nostræ) diabolo, qui nos captiuos tenebat. Non ergo Christus sua passione nos redemit.

SED contra est, quod dicitur 1. Petr. 1. Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati, & incontaminati Christi. Et Galat. 3. dicitur, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Dicitur autem pro nobis factus maledictum, in quantum pro nobis passus est in ligno, vt supra dictum est *. Ergo per passionem suam nos redemit. *q.46.a.4. ad 3.arg.*

RESPONDEO dicendum, quod per peccatum dupliciter homo obligatus erat. Primo quidem seruitute peccati: quia qui facit peccatum, seruus est peccati, vt dicitur Ioannis 8. & 2. Petr. 2. A quo quis superatus est, huius & seruus est. Quia igitur diabolus hominem superauerat, inducendo eum ad peccatum, homo seruituti diaboli addictus erat. Secundo, quantum ad reatum pœnæ, quo homo erat obligatus secundum Dei iustitiam. Et hic etiam est seruitus quædam. Ad seruitutem enim pertinet, quod aliquis patiatur quod non vult: cum liberi hominis sit vti seipso, vt vult. Quia igitur passio Christi fuit sufficiens, & superabundans satisfactio pro peccato, & reatu pœnæ generis humani: eius passio fuit quasi quoddam pretium, per quod liberati sumus ab vtraque obligatione. Nam ipsa satisfactio, qua quis satisfacit, siue pro se, siue pro alio, pretium quoddam dicitur, quo seipsum vel alium redimit à peccato & à pœna: secundum illud Daniel. 4. Peccata tua eleemosynis redime. Christus autem satisfecit, non quidem pecuniam dando, aut aliquid huiusmodi: sed dando id quod fuit maximum, seipsum scilicet pro nobis. Et ideo passio Christi dicitur esse nostra redemptio.

Ad primum ergo dicendum, quod homo dicitur esse Dei, dupliciter. Vno modo, in quantum subiici-

tur potestati eius. Et hoc modo nunquam homo desiit Dei esse: secundum illud Danielis quarto, Dominatur Excelsus in regno hominum, & cuicumque voluerit, dabit illud. Alio modo per vnionem charitatis ad eum, secundum quod dicitur Romanorum 8. Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius. Primo ergo modo nunquam homo desiit esse Dei: secundo vero modo desiit esse Dei per peccatum. Et ideo in quantum fuit à peccato liberatus Christo passo satisfaciente, dicitur per passionem Christi esse redemptus.

Ad secundum dicendum, quod homo peccando obligatus erat & Deo & diabolo. Quantum enim ad culpam, Deum offenderat, & diabolo se subdiderat, ei consentiens. Vnde ratione culpæ non erat factus seruus Dei: sed potius à Dei seruitute recedens diaboli seruitutem incurrerat, Deo iuste hoc permittente, propter offensam in se commissam. Sed quantum ad pœnam, principaliter homo erat Deo obligatus sicut summo iudici; diabolo autem tanquam tortori: secundum illud Matt. 5. Ne forte tradat te aduersarius tuus iudici, & iudex tradat te ministro, id est Angelo pœnarum crudeli, vt Chrysost. dicit *. Quamuis igitur diabolus iniuste, quantum in ipso erat, hominem sua fraude deceptum sub seruitute teneret, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam: iustum tamen erat hoc hominem pati, Deo permittente hoc quantum ad culpam, & ordinante quantum ad pœnam. Et ideo per respectum ad Deum, iustitia exigebat quod homo redimeretur, non autem per respectum ad diabolum.

ho. 11. in Matt. in op. imper. non lõge à fi. to. 2.

Ad tertium dicendum, quod quia redemptio requirebatur ad hominis liberationem per respectum ad Deum, non autem per respectum ad diabolum: non erat pretium soluendum diabolo, sed Deo. Et ideo Christus sanguinem suum, (qui est pretium nostræ redemptionis) non dicitur obtulisse diabolo, sed Deo.

Art. 5. *Vtrum esse redemptorem, sit proprium Christi?* 268

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod esse redemptorem non sit proprium Christi. Dicitur enim in Psalm. 30. Redemisti me Domine Deus veritatis. Sed esse dominum Deum veritatis, conuenit toti Trinitati. Non ergo est proprium Christi.

3. d. 19. a. 4. q. 2.

¶ 2. Præterea, Ille dicitur redimere, qui dat pretium redemptionis. Sed Deus pater dedit filium suum redemptionem pro peccatis nostris, secundum illud Psalm. 100. Redemptionem misit Dominus populo

gl. interlin. ibid. suo, Glos. * id est Christum, qui dat redemptionem captiuis. Ergo non solum Christus, sed etiam Deus pater nos redemit.

¶ 3. Præterea, Non solum passio Christi, sed etiam aliorum sanctorum proficua fuit ad nostram salutem: secundum illud Colos. 1. Gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est ecclesia. Ergo non solum Christus debet dici redemptor, sed etiam alij Sancti.

SED contra est, quod dicitur Galat. 3. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Sed solus Christus factus est pro nobis maledictum. Ergo solus Christus debet dici noster redemptor.

RESPONDEO dicendum, quod ad hoc quod aliquis redimat, duo requiruntur, scilicet actus solutionis, & pretium solutum. Si enim aliquis soluat pro redemptione alicuius rei, pretium, quod non est suum, sed alterius: ipse non dicitur redimere principaliter, sed magis ille, cuius est pretium. Pretium autem redemptionis nostræ est sanguis Christi, vel vita eius corporalis, quæ est in sanguine, quam ipse Christus exoluit. Vnde vtrumque istorum ad Christum pertinet immediate, in quantum est homo, sed ad totam Trinitatem, sicut ad causam primam & remotam: cuius erat & ipsa vita Christi, sicut primi auctoris, & à qua inspiratum fuit ipsi homini Christo, vt pateretur pro nobis. Et ideo esse immediate redemptorem, proprium est Christi, in quantum est homo: quamuis ipsa redemptio possit attribui toti Trinitati, sicut primæ causæ.

Elicitur ex gl. ordin. ibid. Ad primum ergo dicendum, quod glos. * hoc sic exponit, Tu Domine Deus veritatis, redemisti me in Christo clamante, In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Et sic redemptio immediate pertinet ad hominem Christum: principaliter autem ad Deum.

Ad secundum dicendum, quod pretium redemptionis nostræ homo Christus soluit immediate: sed de mandato Patris, sicut primordialis auctoris.

Ad tertium dicendum, quod passiones sanctorum proficiunt Ecclesiæ, non quidem per modum redemptionis, sed per modum exempli & exhortationis, secundum illud 2. ad Cor. 1. Siue tribulamur, pro vestra exhortatione, & salute.

Art.

Art. 6. *Vtrum paßio Christi operata sit nostram salutem per modum efficientiæ?*

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod passio Christi non sit operata nostram salutem per modum efficientiæ. Causa enim efficiens nostræ salutis est magnitudo diuinæ virtutis, secundum illud Isa. 59. Ecce non est abbreuiata manus eius, vt saluare non possit. Christus autem crucifixus est ex infirmitate, vt dicitur 2. ad Cor. 13. Non ergo passio Christi efficienter operata est nostram salutem. *inf. q. 49. a. 1 co. & opus. 3. c. 238. fi. & ad Ro. 4. fin. & 1. Cor. 1. le. 2. co. 4.*

¶ 2. Præterea, Nullum agens corporale efficienter agit nisi per contactum: vnde etiam & Christus tangendo, mundauit leprosum, vt ostenderet carnem suam salutiferam virtutem habere, sicut Chrysost. * dicit. Sed passio Christi non potuit contingere omnes homines. Ergo non potuit efficienter operari salutem omnium hominum. ** ho. 26. in Matt. & in opere imper. homil. 21. id innuit tom. 2.*

¶ 3. Præterea, Non videtur eiusdem esse operari per modum meriti, & per modum efficientiæ; quia ille, qui meretur, expectat effectum ab alio. Sed passio Christi operata est nostram salutem per modum meriti. Non ergo per modum efficientiæ.

SED contra est, quod dicitur 1. ad Corinth. 1. quod verbum crucis, his qui salui fiunt, est virtus Dei. Sed virtus Dei efficienter operatur nostram salutem. Ergo passio Christi in cruce efficienter operata est nostram salutem.

RESPONDEO dicendum, quod duplex est efficiens, principale & instrumentale. Efficiens quidem principale humanæ salutis, est Deus. Quia vero humanitas Christi, est diuinitatis instrumentum (vt supra dictum est *) ideo ex consequenti omnes actiones & passiones Christi, instrumentaliter operantur in virtute diuinitatis ad salutem humanam. Et secundum hoc passio Christi efficienter causat salutem humanam. **q. 13. a. 2. & 3. & q. 43. a. 2.*

Ad primum ergo dicendum, quod passio Christi relata ad Christi carnem, congruit infirmitati assumptæ: relata vero ad diuinitatem, consequitur ex ea infinitam virtutem, secundum illud 1. ad Corinth. 1. Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus: quia scilicet ipsa infirmitas Christi, in quantum est Dei, habet virtutem excedentem omnem virtutem humanam.

Ad secundum dicendum, quod passio Christi, licet sit corporalis, habet tamen spiritualem virtutem ex diuinitate vnita. Et ideo per spiritualem contactum efficaciam sortitur, scilicet per fidem, & fidei sacra-

mentum: secundum illud Apostoli, Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.

Ad tertium dicendum, quod passio Christi secundum quod comparatur ad diuinitatem eius, agit per modum efficientiæ: in quantum vero comparatur ad voluntatem animæ Christi, agit per modum meriti: secundum vero quod consideratur in ipsa carne Christi, agit per modum satisfactionis, in quantum per eam liberamur à reatu pœnæ: per modum vero redemptionis, in quantum per eam liberamur à seruitute culpæ: per modum autem sacrificij, in quantum
q.49.a.4 per eam reconciliamur Deo, vt infra dicetur *.

QVAESTIO XLIX.
De effectibus passionis Christi, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de ipsis effectibus passionis Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum per passionem Christi simus liberati à peccato?

¶ Secundo, vtrum per eam simus liberati à potestate diaboli?

¶ Tertio, vtrum per eam simus liberati à reatu pœnæ?

¶ Quarto, vtrum per eam simus Deo reconciliati?

¶ Quinto, vtrum per eam sit nobis aperta ianua cœli?

¶ Sexto, vtrum per eam Christus adeptus sit exaltationem?

270 Art. I. *Vtrum per passionem Christi simus liberati à peccato?*

3.dist.19. ar.1, 1 AD primum sic proceditur. Videtur, quod per passionem Christi non simus liberati à peccato. Liberare enim à peccato est proprium Dei, secundum illud Isai.43. Ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me. Christus autem non est passus secundum quod Deus, sed secundum quod homo. Ergo per passionem Christi non sumus liberati à peccato.

¶ 2. Præterea, Corporale non egit in spirituale. Sed passio Christi est corporalis: peccatum autem non est nisi in anima, quæ est spiritualis creatura. Ergo passio Christi non potuit nos emundare à peccato.

¶ 3. Præterea, Nullus potest liberari à peccato, quod nondum commisit, sed quod in posterum est commissurus. Cum igitur multa peccata post Christi passionem sint commissa, & tota die committantur,

vide

videtur, quod per passionem Christi non simus liberati à peccato.

¶ 4. Præterea, Posita causa sufficienti, nihil aliud requiritur ad effectum inducendum. Requiruntur autem adhuc alia ad remissionem peccatorum: scilicet baptismus, & pœnitentia. Ergo videtur, quod passio Christi non sit sufficiens causa remissionis peccatorum.

¶ 5. Præterea, Prouerb. 10. dicitur, Vniuersa delicta operit charitas, & 15. dicitur, Per misericordiam & fidem purgantur peccata. Sed multa sunt alia, de quibus habemus fidem, & quæ sunt prouocatiua charitatis. Ergo passio Christi non est propria causa remissionis peccatorum.

SED contra est, quod dicitur Apocal. primo, Dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

RESPONDEO dicendum, quod passio Christi est propria causa remissionis peccatorum tripliciter. Primo quidem per modum prouocantis ad charitatem: quia vt Apostolus dicit Rom. 5. Commendat Deus suam charitatem in nobis: quoniam cum adhuc inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. Per charitatem autem consequimur veniam peccatorum, secundum illud Luc. 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Secundo, passio Christi causat remissionem peccatorum per modum redemptionis: quia enim ipse est caput nostrum per passionem suam, quam ex charitate & obedientia sustinuit, liberauit nos tanquam membra sua à peccatis, quasi per pretium suæ passionis. Sicut si homo per aliquod opus meritorium, quod manu exerceret, redimeret se à peccato quod pedibus commisisset. Sicut enim naturale corpus est vnum ex membrorum diuersitate consistens, ita tota Ecclesia, quæ est mysticum corpus Christi, computatur quasi vna persona cum suo capite, quod est Christus. Tertio, per modum efficientiæ, in quantum caro secundum quam Christus passionem sustinuit, est instrumentum diuinitatis, ex quo eius passiones & actiones operantur in virtute diuina, ad expellendum peccatum.

Ad primum ergo dicendum, quod licet Christus non sit passus secundum quod Deus, tamen caro eius est diuinitatis instrumentum. Et ex hoc passio eius habet quandam diuinam virtutem dimittendi peccata, vt dictum est †. *In corp. art.*

Ad secundum dicendum, quod passio Christi licet

sit

sit corporalis, sortitur tamen quamdam spiritualem virtutem ex diuinitate, cuius caro ei vnita est vt instrumentum. Secundum quam quidem virtutem, passio Christi est causa remissionis peccatorum.

Ad tertium dicendum, quod Christus sua passione nos à peccatis liberauit causaliter, id est, instituens causam nostræ liberationis, ex qua possent quæcumque peccata quandocumque remitti, vel præterita, vel præsentia, vel futura. Sicut si medicus faciat medicinam, ex qua possint quicumque morbi sanari, etiam in futurum.

Ad quartum dicendum, quod quia passio Christi præcessit vt causa quædam vniuersalis remissionis
q.46.a.4 peccatorum, (sicut dictum est*) necesse est quod sin-
& aliis. gulis adhibeatur ad deletionem propriorum peccatorum. Hoc autem fit per baptismum & pœnitentiam, & alia sacramenta, quæ habent virtutem ex passione
q.62.a.5. Christi, vt infra patebit*.

Ad quintum dicendum, quod etiam per fidem applicatur nobis passio Christi ad percipiendum fructum ipsius, secundum illud Rom.3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine eius. Fides autem per quam à peccato mũdamur, non est fides informis: quæ potest esse etiam cum peccato, sed est fides formata per charitatẽ: vt sic passio Christi nobis applicetur, non solum quantum ad intellectum, sed etiam quantum ad affectum. Et per hunc etiam modum peccata dimittuntur ex virtute passionis Christi.

271 Art.2. *Vtrum per passionem Christi simus liberati à potestate diaboli?*

2.d.19.a. AD secundum sic proceditur. Videtur, quod per pas-
2.& 3 d. sionem Christi non simus liberati à potestate dia-
19.ar.2. boli. Ille enim non habet potestatem super aliquos,
& ver.q. in quibus nihil sine permissione alterius facere potest.
19.ar.7. Sed diabolus nunquam potuit aliquid in nocumen-
ad 9.& tum hominum facere, nisi ex permissione diuina; sicut
op.60.c. patet Iob 1. & 2. quod potestate diuinitus accepta,
18.co.8. eum primo in rebus, & postea in corpore læsit. Et si-
& Heb.2 militer Matth.8. dicitur, quod dæmones, nisi Christo
lib.4.c.1. concedente, non potuerunt in porcos intrare. Ergo diabolus nunquam habuit in homininibus potestatem. Et ita per passionem Christi non sumus liberati à potestate diaboli.

¶ 2. Præterea, Diabolus potestatem suam in homines exercet tentando, & corporaliter vexando. Sed hæc adhuc in hominibus operatur post Christi passionem. Ergo non sumus per passionem Christi ab eius potestate liberati.

¶ 3. Præ

¶ 3. Præterea, Virtus passionis Christi in perpetuum durat (secundum illud Hebr. 10. Vna oblatione consummauit sanctificatos in sempiternum:) similiter etiam vbique extenditur. Sed liberatio à potestate diaboli, nec est vbique (quia in multis partibus mundi adhuc sunt idololatræ,) nec etiam erit semper: quia tempore Antichristi maxime suam potestatem exercebit diabolus in hominum nocumentum: de quo dicitur 2. ad Thes. 2. quod eius aduentus erit secundum operationem Satanæ in omni virtute, & signis & prodigiis mendacibus, & in omni subductione iniquitatis. Ergo videtur, quod passio Christi non sit causa liberationis humani generis à potestate diaboli,

SED contra est, quod Dominus dicit Ioan. 12 imminente passione, Nunc princeps huius mundi eiicietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Est autem exaltatus à terra per crucis passionem. Ergo per eam diabolus est à potestate hominum eiectus.

RESPONDEO dicendum, quod circa potestatem quam diabolus in homines exercebat ante Christi passionem, tria sunt consideranda. Primum quidem ex parte hominis, qui suo peccato meruit, vt in potestatem traderetur diaboli, per cuius tentationem fuerat superatus. Aliud autem est ex parte Dei, quem homo peccando offenderat, qui per suam iustitiam hominem reliquerat potestati diaboli. Tertium est ex parte ipsius diaboli, qui sua nequissima voluntate hominem à consecutione salutis impediebat. Quantum ergo ad primum, homo est à potestate diaboli liberatus per passionem Christi, in quantum passio Christi est causa remissionis peccatorum. Quantum autem ad secundum dicendum, quod passio Christi nos à potestate diaboli liberauit, in quantum nos Deo reconciliauit, vt infra dicetur †. Quantum vero ad tertium, passio Christi nos à diabolo liberauit, in quantum in passione Christi excessit modum potestatis sibi traditæ à Deo, machinando in mortem Christi, qui non habebat meritum mortis, cum esset absque peccato. Vnde Augustinus dicit in 13. * de Trin. Iustitia Christi victus est diabolus: quia cum in eo nihil morte dignum inueniret, occidit eum tamen: & vtique iustum est, vt debitores quos tenebat, liberi dimittantur, in eum credentes, quem sine vllo debito occidit.

† *ar. 3. huius q.*

* *l. 3. c. 14. non lõge à fi. to. 3.*

Ad primum ergo dicendum, quod non dicitur sic diabolus in homines potestatem habuisse, quasi

possæt

posset eis nocere, Deo non permittente. Sed quia iuste permittebatur nocere hominibus, quos tentando, ad suum consensum perduxerat.

Ad secundum dicendum, quod diabolus etiam nunc potest quidem Deo permittente homines tentare, quantum ad animam, & vexare, quantum ad corpus. Sed tamen præparatum est homini remedium ex passione Christi, quo se potest tueri contra hostis impugnationes, ne deducatur in interitum mortis æternæ. Et quicumque ante passionem Christi diabolo resistebant, per fidem passionis Christi hoc facere poterant, licet passione Christi nondum peracta. Quantum autem ad aliquid, nullus poterat diaboli manus euadere, vt scilicet non descenderet in infernum, à quo post passionem Christi, se possunt homines eius virtute tueri.

Ad tertium dicendum, quod Deus permittit diabolo posse decipere homines in certis personis, temporibus, & locis, secundum occultam rationem iudiciorum suorum. Semper tamen per passionem Christi est paratum hominibus remedium se tuendi contra nequitias dæmonum, etiam tempore Antichristi. Sed si aliqui hoc remedio vti negligant, nil deperit efficaciæ passionis Christi.

272 Art. 3. *Vtrum per passionem Christi homines sint liberati a pœna peccati?*

inf. q. 52. a. 5 co. & q. 86. a. 4. ad 3. & 3. d. 19. a. 3. & ver. c. 29. ar. 7. ad 9.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod per passionem Christi non sint homines liberati à pœna peccati. Præcipua enim pœna peccati est æterna damnatio. Sed illi qui damnati erant in inferno pro suis peccatis, non sunt per Christi passionem liberati: quia in inferno nulla est redemptio. Ergo videtur, quod passio Christi non liberauit homines à pœna peccati.

¶ 2. Præterea, Illis qui sunt liberati à reatu pœnæ, non est aliqua pœna iniungenda. Sed pœnitentibus iniungitur pœna satisfactoria. Non ergo per passionem Christi sunt homines liberati à reatu pœnæ.

¶ 3. Præterea, Mors est pœna peccati, secundum illud Rom. 6. Stipendium peccati mors. Sed adhuc post passionem Christi homines moriuntur. Ergo per passionem Christi non sunt homines liberati à reatu pœnæ.

SED contra est, quod dicitur Isa. 53. Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.

RESPONDEO dicendum, quod per passionem Christi liberati sumus à reatu pœnæ dupliciter. Vno modo

modo directe, in quantum scilicet passio Christi fuit sufficiens, & superabundans satisfactio pro peccatis totius humani generis. Exhibita autem satisfactione sufficienti, tollitur reatus pœnæ. Alio modo indirecte, in quantum scilicet passio Christi est causa remissionis peccati, in quo fundatur reatus pœnæ.

Ad primum ergo dicendum, quod passio Christi sortitur effectum suum in illis, quibus applicatur per fidem, & charitatem, & per fidei sacramenta. Et ideo damnati in inferno, qui prædicto modo passioni Christi non coniunguntur, effectum eius percipere non possunt.

Ad secundum dicendum, quod (sicut supra dictum est *) ad hoc, quod consequamur effectum passionis Christi, oportet nos ei configurari. Configuramur autem ei in baptismo sacramentaliter, secundum illud Rom. 6. Consepulti sumus ei per baptismum in mortem. Vnde baptizatis nulla pœna satisfactoria imponitur: quia sunt totaliter liberati per satisfactionem Christi. Quia vero Christus semel tantum pro peccatis nostris mortuus est (vt dicitur 1. Pet. 3.) ideo non potest homo secundario configurari morti Christi per sacramentum baptismi. Vnde oportet, quod illi, qui post baptismum peccant, configurentur Christo patienti, per aliquid pœnalitatis, vel passionis, quam in seipsis sustineant: quæ tamen multo minor sufficit, quam esset condigna peccato, cooperante satisfactione Christi.

art. 1. huius quæst. in cor. & ad 4.

Ad tertium dicendum, quod satisfactio Christi habet effectum in nobis, in quantum incorporamur ei, vt membra suo capiti: sicut supra dictum est *. Membra autem oportet capiti conformari. Et ideo sicut Christus primo quidem habuit gratiam in anima, cum passibilitate corporis, & per passionem ad gloriam immortalitatis peruenit: ita & nos qui sumus membra eius, per passionem ipsius liberamur quidem à reatu cuiuslibet pœnæ: ita tamen, quod primo recipimus in anima spiritum adoptionis filiorum, quo ascribimur ad hæreditatem gloriæ immortalis, adhuc corpus passibile, & mortale habentes: postmodum vero configurati passionibus, & morti Christi, in gloriam immortalem perducimur: secundum illud Apost. Rom. 8. Si filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi; si tamen compatimur, vt & conglorificemur.

art. 1. huius quæst.

Art. 4.

273 Art. 4. *Vtrum per passionem Christi simus Deo reconciliati?*

sup.q.49. a.4. c. & 3. di. 19. a.5. q. 1. & op.60. c.18. to.8.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod per passionem Christi non simus Deo reconciliati. Reconciliatio enim non habet locum inter amicos. Sed Deus semper dilexit nos, secundum illud Sapient. 11. Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti. Ergo passio Christi non reconciliauit nos Deo.

¶ 2. Præterea, Non potest idem esse principium, & effectus: vnde gratia quæ est principium merendi, non cadit sub merito. Sed dilectio Dei est principium passionis Christi: secundum illud Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Non ergo videtur, quod per passionem Christi simus reconciliati Deo, ita quod de nouo nos amare inciperet.

¶ 3. Præterea, Passio Christi impleta est per homines Christum occidentes, qui ex hoc grauiter Deum offenderunt. Ergo passio Christi est magis causa indignationis, quam reconciliationis Dei.

SED contra est, quod Apostolus dicit Roman. 6. Reconciliati sumus Deo per mortem filij eius.

RESPONDEO dicendum, quod passio Christi est causa reconciliationis nostræ ad Deum dupliciter. Vno modo, in quantum remouit peccatum, per quod homines constituuntur inimici Dei: secundum illud Sap. 14. Similiter odio sunt Deo impius, & impietas eius: & in Psalm. 6. Odisti omnes qui operantur iniquitatem. Alio modo, in quantum est sacrificium Deo acceptissimum: est enim hoc proprie sacrificij effectus, vt per ipsum placetur Deus. Sicut cum homo offensam in se commissam remittit propter aliquod obsequium acceptum, quod ei exhibetur. Vnde dicitur 1. Reg. 26. Si Dominus incitat te aduersum me, odoretur sacrificium. Et similiter tantum bonum fuit, quod Christus voluntarie passus est, quod propter hoc bonum in natura humana inuentum, Deus placatus est super omni offensa generis humani, quantum ad eos, qui Christo passo coniunguntur secundum modum præmissum.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus diligit omnes homines quantum ad naturam, quam ipse fecit: sed odit omnes quantum ad culpam, quam contra eum homines committunt: secundum illud Eccles. 12. Altissimus odio habet peccatores.

Ad secundum dicendum, quod passio Christi non dicitur quantum ad hoc Deo nos reconciliasse, quod de nouo nos amare inciperet: cum scriptum sit Hierem. 31.

rem. 31. In charitate perpetua dilexi te: sed quia per passionem Christi, sublata est odij causa, tum per ablutionem peccati, tum per recompensationem acceptabilioris boni.

Ad tertium dicendum, quod sicut occisores Christi homines fuerunt, ita & Christus occisus. Maior autem fuit charitas Christi patientis, quam iniquitas occisorum. Et ideo passio Christi magis valuit ad reconciliandum Deum toti humano generi, quam ad prouocandum ad iram.

Art. 5. *Vtrum Christus sua passione aperuerit nobis ianuam cæli?* 274

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod Christus sua passione non aperuit nobis ianuam cœli. Dicitur enim Prouerb. 11. Seminanti iustitiam, merces fidelis. Sed merces iustitiæ, est introitus regni cælestis. Ergo videtur, quod sancti patres, qui operati sunt opera iustitiæ, fide consecuti essent introitum regni cœlestis etiam absque Christi passione. Non ergo passio Christi est causa apertionis ianuæ regni cœlestis.

3. dist. 18. a. 6. q. 2. & 3. & d. 19. a. 3. & 4. d. 4. q. 2. a. 2. q. 6 & verit. q. 29. art. 7. ad 9.

¶ 2. Præterea, Ante passionem Christi Helias raptus est in cœlum: vt dicitur 4. Reg. 2. Sed effectus non præcedit causam. Ergo videtur, quod apertio ianuæ cœlestis non sit effectus passionis Christi.

¶ 3. Præterea, Sicut legitur Matth. 3. Christo baptizato aperti sunt ei cœli. Sed baptismus præcessit passionem. Ergo apertio cœli non est effectus passionis Christi.

¶ 4. Præterea, Mich. 2. dicitur, Ascendit pandens iter ante eos. Sed nihil aliud videtur esse pandere iter cœli, quam eius ianuam aperire. Ergo videtur, quod ianua cœli sit nobis aperta, non per passionem Christi, sed per ascensionem eius.

SED contra est, quod Apost. dicit Hebr. 10. Habemus fiduciam in introitu Sanctorum, scilicet cœlestium, in sanguine Christi.

RESPONDEO dicendum, quod clausio ianuæ est obstaculum quoddam prohibens homines ab ingressu. Prohibebantur autem homines ab ingressu regni cœlestis propter peccatum: quia sicut dicitur Isa. 35. Via illa sancta vocabitur, & non transibit per eam pollutus. Est autem duplex peccatum impediens ab ingressu regni cœlestis. Vnum quidem commune totius humanæ naturæ, quod est peccatum primi parentis: & per hoc peccatum præcludebatur homini aditus regni cœlestis. Vnde legitur Genes. 3. quod post peccatum primi parentis, collocauit Deus Cherubim, & flam

& flammeum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. Aliud autem est peccatum speciale vniuscuiusque personæ, quod per proprium actum committitur vniuscuiusque hominis. Per passionem autem Christi liberati sumus non solum à peccato communi totius humanæ naturæ, & quantum ad culpam,& quantum ad reatum pœnæ, ipso soluente pretium pro nobis; sed etiam à peccatis propriis singulorum, qui communicant eius passioni per fidem, & charitatem, & fidei sacramenta. Et ideo per passionem Christi aperta est nobis ianua regni cœlestis. Et hoc est quod Apost. dicit Hebr. 9. quod Christus assistens pontifex futurorum bonorum, per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Et hoc figuratur Num. 35. vbi dicitur, quod homicida manebit ibi, scilicet in ciuitate refugij, donec sacerdos magnus, qui oleo sancto vnctus est, moriatur: quo mortuo poterit in domum suam redire.

Ad primum ergo dicendum, quod sancti patres operando opera iustitiæ, meruerunt introitum regni cœlestis per fidem passionis Christi (secundum illud Hebr. 11. Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam,) per quam etiam vnusquisque à peccato purgabatur, quantum pertinet ad emundationem propriæ personæ. Non tamen alicuius fides, vel iustitia, sufficiebat ad remouendum impedimentum, quod erat per reatum totius humanæ creaturæ: quod quidem remotum est pretio sanguinis Christi. Et ideo ante passionem Christi nullus intrare poterat regnum cœleste, adipiscendo scilicet beatitudinem æternam, quæ consistit in plena Dei fruitione.

Ad secundum dicendum, quod Helias subleuatus est in cœlum aereum: non autem in cœlum empyreum, qui est locus sanctorum. Et similiter etiam Enoch raptus est ad paradisum terrestrem, vbi cum Helia simul creditur viuere, vsque ad aduentum Antichristi.

Ad tertium dicendum, quod (sicut supra dictum q. 39. a. 5. est *) Christo baptizato aperti sunt cœli, non propter ipsum Christum, cui semper cœlum patuit: sed ad significandum, quod cœlum aperitur baptizatis baptismo Christi, qui habet efficaciam ex passione ipsius.

Ad quartum dicendum, quod Christus sua passione meruit nobis introitum regni cœlestis, & impedimentum remouit. Sed per suam ascensionem nos quasi in possessionem regni cœlestis introduxit. Et ideo dicitur quod ascendit pandens iter ante eos.

Art.

Art. 6. *Vtrum Christus per suam passionem meruerit exaltari?*

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod Christus per suam passionem non meruerit exaltari. Sicut enim cognitio veritatis est proprium Deo, ita & sublimitas: secundum illud Psalm. 112. Excelsus super omnes gentes Dominus, & super cœlos gloria eius. sed Christus secundum quod homo, habuit cognitionem omnis veritatis, non ex aliquo merito præcedente, sed ex ipsa vnione Dei & hominis: secundum illud Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Ergo neque exaltationem habuit ex merito passionis, sed ex sola vnione.

3. dist. 18. a. 4. q. 3.

¶ 2 Præterea, Christus meruit sibi à primo instanti suæ conceptionis, vt supra habitum est *. Non autem maior charitas fuit in eo, tempore passionis, quam ante. Cum ergo charitas sit merendi principium, videtur quod non magis meruerit per passionem, suam exaltationem, quam ante.

q. 19. a. 4. & q. 34. art. 4.

¶ 3. Præterea, Gloria corporis resultat ex gloria animæ, vt Aug. dicit in epistola * ad Dioscorum. Sed Christus per passionem suam non meruit exaltationem quantum ad gloriam animæ: quia anima eius fuit beata à primo instanti suæ conceptionis. Ergo neque etiam per passionem meruit exaltationem, quantum ad gloriam corporis.

ep. 56. ante med. tom. 2.

SED contra est, quod dicitur Philipp. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum.

RESPONDEO dicendum, quod meritum importat quamdam æqualitatem iustitiæ: vnde & Apostolus dicit Roman. 4. quod ei qui operatur, merces imputatur secundum debitum. Cum autem aliquis ex sua iniusta voluntate sibi attribuit plus, quam sibi debeatur, iustum est vt diminuatur etiam quantum ad id, quod sibi debebatur: sicut cum furatur quis vnam ouem, reddet quatuor, vt dicitur Exod 22. Et hoc dicitur mereri, in quantum per hoc punitur eius iniqua voluntas. Ita etiam cum aliquis sibi ex iusta voluntate subtrahit, quod debebat habere, meretur vt sibi amplius superaddatur, quasi merces iustæ voluntatis. Et inde est quod sicut dicitur Lucæ 14. Qui se humilitat exaltabitur. Christus autem in sua passione seipsum humiliauit infrà suam dignitatem, quantum ad quatuor. Primo quidem, quantum ad passionem, & mortem, cuius debitor non erat. Secundo, quantum ad locum: quia corpus eius positum est

est in sepulchro, & anima in inferno. Tertio, quantum ad confusionem & opprobria, quæ sustinuit. Quarto, quantum ad hoc, quod est traditus humanæ potestati, secundum quod ipse dicit Pilato Ioan. 19. Non haberes in me potestatem, nisi datum tibi esset desuper. Et ideo per suam passionem meruit exaltationem, quantum ad quatuor. Primo quidem, quantum ad resurrectionem gloriosam: vnde dicitur in Psalm. 138. Tu cognouisti sessionem meam, id est, humilitatem meæ passionis, & resurrectionem meam. Secundo, quantum ad ascensionem in cœlum: vnde dicitur Ephes. 4. Descendit primum in inferiores partes terræ: qui autem descendit, ipse est & qui ascendit super omnes cœlos. Tertio, quantum ad consessum paternæ dexteræ, & manifestationem diuinitatis ipsius: secundum illud Isaiæ 52. Exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde, sicut obstupuerunt super eum multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius. Et Philip. 2. dicitur, Factus est obediens, vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen: vt scilicet ab omnibus nominetur Deus, & omnes ei reuerentiam exhibeant sicut Deo. Et hoc est quod subditur, Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Quarto, quantum ad iudiciariam potestatem: dicitur enim Iob 36. Causa tua quasi impij iudicata est, causam iudiciumque recipies.

Ad primum ergo dicendum, quod principium merendi est ex parte animæ, corpus autem est instrumentum meritorij actus. Et ideo perfectio animæ Christi, quæ fuit merendi principium, non debuit in eo acquiri per meritum, sicut perfectio corporis, quod fuit passionis subiectum, & per hoc fuit ipsius meriti instrumentum.

Ad secundum dicendum, quod per priora merita Christus meruit exaltationem ex parte ipsius animæ, cuius voluntas charitate & aliis virtutibus informabatur. Sed in passione meruit suam exaltationem per modum cuiusdam recompensationis, etiam ex parte corporis. Iustum est enim, vt corpus quod fuerat ex charitate passionis subiectum, acciperet recompensationem in gloria.

Ad tertium dicendum, quod dispensatione quadam factum est in Christo, vt gloria animæ ante passionem non redundaret ad corpus, ad hoc quod gloriam corporis honorabilius obtineret, quando eam per passionem meruisset. Gloriam autem animæ differri

non

non conueniebat: quia anima immediate vniebatur Verbo. Vnde decens erat, vt gloria repleretur ab ipso Verbo: sed corpus vniebatur Verbo mediante anima.

QVAESTIO L.

De morte Christi, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de morte Christi.
ET CIRCA hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum conueniens fuerit Christum mori?

¶ Secundo, vtrum per mortem fuerit separata diuinitas à carne?

¶ Tertio, vtrum fuerit separata diuinitas ab anima?

¶ Quarto, vtrũ Christus in triduo mortis fuerit homo?

¶ Quinto, vtrum corpus eius fuerit idem numero viuum & mortuum?

¶ Serto, vtrum mors eius sit aliquid operata ad nostram salutem?

Art. I. *Vtrum conueniens fuerit Christum mori?* 276

inf q.52. a.1.co, & 4 con.c. 55.ad 1. & quo.2. a.2.cor. & opu.2 c.7. & opus.3. 234. & 238.fi. & opus.6 c.19.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Christum mori. Illud enim quod est primum principium in aliquo genere, non disponitur per illud quod est contrarium illi generi: sicut ignis, qui est principium caloris, numquam potest esse frigidus. Sed filius Dei est fons & principium omnis vitæ: secundum illud Psal. 35. Apud te est fons vitæ. Ergo videtur quod non fuerit conueniens Christum mori.

¶ 2. Præterea, Maior est defectus mortis, quam morbi: quia per morbum peruenitur ad mortem. Sed non fuit conueniens Christum aliquo morbo languescere: vt Chrys. dicit. Ergo etiam non fuit conueniens Christum mori.

¶ 3. Præterea, Dominus dicit Ioan. 10. Ego veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant. Sed oppositum non perducit ad oppositum. Ergo videtur, quod non fuerit conueniens Christum mori.

SED contra est, quod dicitur Ioan. 11. Expedit vt vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Quod quidem Caiphas prophetice dixit, vt Euangelista testatur.

RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit Christum mori. Primo quidem, ad satisfaciendum pro humano genere, quod erat morti adiudicatum propter peccatum: secundum illud Genes. 2. Quacumque die comederitis, morte moriemini. Est autem conueniens satisfaciendi pro alio modus, cum aliquis

se

se subiicit pœnæ, quam alius meruit. Et ideo Christus mori voluit, vt moriendo, pro nobis satisfaceret: secundum illud 1. Pet. 3. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est. Secundo, ad ostendendum veritatem naturæ assumptæ. Sicut enim Eusebius dicit, Si aliter post conuersationem cum hominibus, euanescens subito euolaret fugiens mortem, ab omnibus compararetur phantasmati. Tertio, vt moriendo, nos à timore mortis liberaret. Vnde dicitur ad Heb. 2. quod communicauit carni & sanguini, vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum: & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti. Quarto, vt corporaliter moriendo similitudini peccati, id est, pœnalitati, daret nobis exemplum moriendi spiritualiter peccato. Vnde dicitur Rom. 6. Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel: quod autem viuit, viuit Deo: ita & vos existimate mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo. Quinto, vt à mortuis resurgendo, & virtutem suam ostenderet, qua mortem superauit; & nobis spem resurgendi à mortuis daret. Vnde Apost. dicit 1. ad Corinth. 15. Si Christus prædicatur, quod resurrexit à mortuis, quomodo quidam in vobis dicunt, quod resurrectio mortuorum non est?

Ad primum ergo dicendum, quod Christus est fons vitæ, secundum quod Deus, non autem secundum quod homo: mortuus est autem secundum quod homo, non secundum quod Deus. Vnde Aug.* dicit contra Felicianum*, Absit, quod Christus sic senserit mortem, vt quantum in se est vita, vitam perdiderit: si enim hoc ita esset, vitæ fons aruisset. Sensit ergo mortem participatione humani affectus, quem sponte susceperat, non naturæ suæ perdidit potentiam, per quam cuncta viuificat.

l. con. Felic. c. 14. in princ. tom. 6.

Ad secundum dicendum, quod Christus non sustinuit mortem ex morbo prouenientem, ne videretur ex necessitate mori propter infirmitatem naturæ. Sed sustinuit mortem ab exteriori illatam, cui se spontaneum obtulit, vt mors eius voluntaria ostenderetur.

Ad tertium dicendum, quod vnum oppositum per se non ducit ad aliud, sed quandoque per accidens: sicut frigidum, quandoque per accidens calefacit. Et hoc modo Christus per suam mortem non perduxit ad vitam, dum sua morte mortem nostram destruxit: sicut ille, qui pœnam pro alio sustinet, remouet pœnam eius.

Art.

Art. 2. Vtrum in morte Christi fuerit separata diuinitas à carne? 277

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod in morte Christi fuerit separata diuinitas à carne. Vt enim dicitur Matth. 27. Dominus in cruce pendens clamabat, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Quod exponens * Ambros. dicit, Clamabat homo, separatione diuinitatis moriturus. Nam cum diuinitas à morte libera sit, vtique mors ibi esse non poterat, nisi vita discederet: quia vita diuinitas est. Et sic videtur, quod in morte Christi sit diuinitas separata à carne.

¶ 2. Præterea, Remoto medio, separantur extrema. Sed diuinitas vnita est carni mediante anima: vt supra habitum est †. Ergo videtur, quod cum in morte Christi anima sit separata à carne, per consequens diuinitas sit à carne saparata.

¶ 3. Præterea, Maior est virtus viuificatiua Dei, quam animæ. Sed corpus mori non poterat, nisi anima separata. Ergo multo minus mori poterat, nisi separata diuinitate.

SED contra est, quod ea quæ sunt humanæ naturæ, non dicuntur de filio Dei, nisi ratione vnionis, vt supra habitum est *. Sed de filio Dei dicitur id, quod conuenit corpori Christi post mortem, scilicet esse sepultum: vt patet in symbolo fidei, vbi dicitur, quod filius Dei conceptus est, & natus ex Virgine, passus, mortuus & sepultus. Ergo corpus Christi non fuit in morte à diuinitate separatum.

3.d.2.q.2.a.1.q.1 & d.21.q.1.a.1.q.1.& quo.2.a.1.co.& quo.4.a.6.co.& op.3.cap.236.& 237.& op.60.c.19.fin.

** l 10.in Lu. in ti. de com mend. spiritus Iesu in med. rom 5.*

† q.6.a.4.

** q.16.art.4.*

RESPONDEO dicendum, quod illud quod per gratiam Dei conceditur, numquam absque culpa reuocatur. Vnde dicitur Rom. 11 quod sine pœnitentia sunt dona Dei, & vocatio. Multo autem maior est gratia vnionis, per quam diuinitas vnita est carni Christi in persona, quam gratia adoptionis, per quam alij sanctificantur; & etiam magis permanens ex sui ratione, quia hæc gratia ordinatur ad vnionem personalem, gratia autem adoptionis ad quamdam vnionem affectualem: & tamen videmus, quod gratia adoptionis numquam perditur sine culpa. Cum igitur in Christo nullum fuerit peccatum, impossibile fuit, quod solueretur vnio diuinitatis à carne ipsius. Et ideo sicut ante mortem caro Christi vnita fuit secundum personam & hypostasim verbo Dei, ita & remansit vnita post mortem: vt scilicet non esset alia hypostasis verbi Dei & carnis Christi post mortem, vt Damasc. dicit in 3 * lib.

** li.3.or. fid. c.27. cir. fi.*

Ad primum ergo dicendum, quod derelictio illa non

non est referenda ad solutionem vnionis personalis: sed ad hoc quod Deus pater eum exposuit passioni. Vnde derelinquere ibi, non est aliud, quam non protegere à persequentibus. Vel dicit se derelictum quantum ad illam orationem, qua dixerat, Pater si fieri potest, transeat à me calix iste: vt Aug. exponit in lib.* de gratia noui testamenti.

in ep. 120 ex c. 6. & 10. t. 2.

Ad secundum dicendum, quod verbum Dei dicitur vnitum carni mediante anima, in quantum caro per animam pertinet ad humanam naturam, quam filius Dei assumere intendebat: non autem ita quod anima sit quasi medium ligans vnita. Habet autem caro ab anima, quod pertineat ad humanam naturam etiam postquam anima separatur ab ea, in quantum scilicet, in carne mortua remanet ex diuina ordinatione quidam ordo ad resurrectionem. Et ideo non tollitur vnio diuinitatis ad carnem.

Ad tertium dicendum, quod anima habet vim viuificandi formaliter: & ideo ea præsente, & vnita formaliter, necesse est corpus esse viuum. Diuinitas autem non habet vim viuificandi formaliter, sed effectiue: non enim potest esse corporis forma. Et ideo non est necesse, quod manente vnione diuinitatis ad carnem, caro sit viua: quia Deus non ex necessitate agit, sed ex voluntate.

278 Art. 3. *Vtrum morte Christi fuerit facta separatio diuinitatis ab anima?*

3. d. 21. q. 1. a. 1. q. 1. & quo. 2. a. 1 co. & op. 3. c. 236. & c. 60 c. 19. fi. & Psal. 21. col. 2.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod in morte Christi fuerit facta separatio diuinitatis ab anima. Dicit enim Dominus Ioan. 10. Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam, & iterum sumo eam. Non autem videtur quod corpus animam ponere possit, eam à se separando: quia anima non subiicitur potestati corporis, sed potius è conuerso. Et sic videtur, quod Christo, secundum quod est verbum Dei, conueniat animam suam ponere. Hoc autem est eam à se separare. Ergo per mortem anima eius fuit à diuinitate separata.

**refertur 3. sen. de 2. parag. 6.*

¶ 2. Præterea, Athan. * dicit maledictum, qui totum hominem, quem assumpsit Dei filius, denuo assumptum vel liberatum, tertia die à mortuis resurrexisse non confitetur. Sed non potuit totus homo denuo assumi, nisi aliquando fuerit totus homo à verbo Dei separatus. Totus autem homo componitur ex anima & corpore. Ergo aliquando fuit facta separatio diuinitatis & à corpore & ab anima.

¶ 3. Præterea, Propter vnionem ad totum hominem, filius Dei vere dicitur homo. Si ergo soluta vnione

ne animæ & corporis per mortem, verbum Dei remansit vnitum animæ, sequeretur quod vere dici potuisset, filium Dei esse animam. Hoc autem est falsum: quia cum anima sit forma corporis, sequeretur quod verbum Dei fuerit corporis forma: quod est impossibile. Ergo in morte Christi anima fuit à verbo Dei separata.

¶ 4. Præterea, Anima & corpus ab inuicem separata, non sunt vna hypostasis, sed duæ, Si igitur Verbum Dei remansit vnitum tam corpori, quam animæ Christi, separatis eis ab inuicem per mortem Christi: videtur sequi, quod verbum Dei durante morte Christi, fuerit duæ hypostases: quod est inconueniens. Non ergo post mortem Christi remansit anima verbo vnita.

SED contra est, quod dicit Damas. in 3.* lib. Etsi Christus mortuus est vt homo, & sancta eius anima ab incontaminato diuisa est corpore: diuinitas tamen inseparabilis ab vtrisque permansit, ab anima dico & corpore. *l. 3. ort. fi. c. 27. in med.*

RESPONDEO dicendum, quod anima vnita est verbo Dei immediatius, & per prius, quam corpus: cum corpus vnitum sit verbo Dei mediante anima, vt supra dictum est *. Cum ergo verbum Dei non sit separatum in morte à corpore, multo minus separatum est ab anima. Vnde sicut de filio Dei prædicatur id quod conuenit corpori ab anima separato, scilicet esse sepultum; ita de eo in symbolo dicitur, quod descendit ad inferos, quia anima eius à corpore separata, descendit ad inferos. *a. præc. in arg. 2. & q. 6. a. 1.*

Ad primum ergo dicendum, quod Augustinus * exponens illud verbum Ioann. inquirit, cum Christus sit verbum, anima & caro, vtrum ex eo quod est verbum, ponat animam: an ex eo quod est anima, an iterum ex eo quod est caro? Et dicit, quod si dixerimus, quod verbum Dei animam posuit, sequitur quod aliquando anima illa separata est à verbo, quod est falsum: mors enim corpus ab anima sparauit: à verbo autem animam separatam esse non dico. Si vero dixerimus, quod ipsa se anima ponat, sequitur, quod anima ipsa à se separata sit: quod est absurdum. Relinquitur ergo, quod ipsa caro animam suam ponit, & iterum eam sumit, non potestate sua, sed potestate Verbi inhabitantis carnem: quia sicut supra dictum est *, per mortem non est separata diuinitas Verbi à carne. *tract. 47. in Ioan. post med. tom. 9.* *in corp. art.*

Ad secundum dicendum, quod in verbis illis Athanasius

nasius non intellexit, quod totus homo denuo sit assumptus, id est, omnes partes eius, quasi verbum Dei partes humanæ naturæ deposuerit per mortem: sed quod iterato totalitas naturæ assumptæ, sit in resurrectione redintegrata per iteratam vnionem animæ & corporis.

Ad tertium dicendum, quod verbum Dei propter vnionem humanæ naturæ, non dicitur humana natura: sed dicitur homo, quod est habens humanam naturam. Anima autem & corpus sunt partes essentiales humanæ naturæ. Vnde propter vnionem verbi ad vtrumque eorum, non sequitur quod verbum Dei sit anima vel corpus, sed quod sit habens animam vel corpus.

l. 3. ort. fi. c. 27. a med. Ad quartum dicendum, quod sicut Dam.* dicit in 3. lib. quod in morte Christi est separata anima à carne, non est vna hypostasis in duas hypostases diuisa: nam & corpus & anima Christi, secundum idem ex principio in verbi hypostasi habuerunt existentiam; & in morte inuicem diuisa, singulum eorum mansit, vnam hypostasim verbi habens, quare vna verbi hypostasis, verbi & animæ & corporis extitit hypostasis; numquam enim neque anima, neque corpus propriam habuerunt hypostasim, præter Verbi hypostasim. Vna enim semper Verbi hypostasis, & numquam duæ.

279 Art. 4. *Vtrum Christus in triduo mortis fuerit homo?*

*3. dist. 22. q. 1. a. 1. & quo. 2. art. 1. & quo 3. a. 4. co fi. & quo. 4. c. 1. & opu. 3. c. 236 & op. 60 c. 2 c fi. *l. 1. c. 13. cir. prin. tom. 3.] †l. 9. c. 4. ante me. eom. 5.*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus in triduo mortis fuerit homo. Dicit enim Aug.* in 1. de Trin. Talis erat illa susceptio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum. Sed illa susceptio non cessauit per mortem. Ergo videtur, quod per mortem non desierit esse homo.

¶ 2. Præterea, Phil.† dicit in 9. Ehic. quod vnusquisque homo est suus intellectus. Vnde & post mortem animam Petri alloquentes dicimus, Sancte Petre ora pro nobis. Sed post mortem filius Dei non fuit separatus ab anima intellectuali. Ergo in illo triduo filius Dei fuit homo.

¶ 3. Præterea, Omnis sacerdos est homo. Sed in illo triduo mortis Christus fuit sacerdos: aliter enim non verum esset quod dicitur in Psal. 109. Tu es sacerdos in æternum. Ergo Christus in illo triduo fuit homo.

SED contra, Remoto superiori, remouetur inferius. Sed viuum siue animatum est superius ad animal & ad hominem: nam animal est substantia animata sensibilis. Sed in illo triduo mortis corpus Christi non fuit viuum neque animatum. Ergo non fuit homo.

RESPONDEO dicendum, quod Christum vere fuisse mortuum, est articulus fidei. Vnde asserere omne illud, per quod tollitur veritas mortis Christi, est error contra fidem. Propter quod in epistola synodali * Cyrilli dicitur, Si quis non confitetur Dei verbum passum carne, & crucifixum carne, & quod mortem gustauit carne, anathema sit. Pertinet autem ad veritatem mortis hominis vel animalis, quod per mortem desinat esse homo vel animal: mors enim hominis vel animalis prouenit ex separatione animæ, quæ complet rationem animalis, vel hominis. Et ideo dicere Christum in triduo mortis hominem fuisse, simpliciter & absolute loquendo, erroneum est. Potest tamen dici, quod Christus in triduo fuit homo mortuus. Quidam tamen confessi sunt Christum in triduo hominem fuisse, dicentes quidem verba erronea: sed sensum erroris non habentes in fide. Sicut Hugo de S. Vict. * qui ea ratione dixit Christum in triduo mortis fuisse hominem, quia dicebat animam esse hominem, quod tamen est falsum, vt in prima parte ostensum est †. Magister etiam sententiarum in 22. dist. * tertij lib. posuit, quod Christus in triduo mortis fuit homo alia ratione: quia credidit quod vnio animæ & carnis non esset de ratione hominis: sed sufficit ad hoc, quod aliquid sit homo, quod habeat animam humanam & corpus, siue coniuncta, siue non coniuncta. Quod etiam patet esse falsum ex his, quæ * dicta sunt in prima parte; & ex his quæ supra dicta sunt † circa modum vnionis.

habetur in conc. 1. Ephes. c. 12.

* *in li. 2. de sacr. 1. par. c. 11.*

† *q. 75. art. 4.*

* *li. 3. sen. d. 22. parag. 1.*

p. p. q. 75. art. 4.

† *q. 2. a. 9.*

Ad primum ergo dicendum, quod verbum Dei suscepit animam & carnem vnitam: & ideo illa susceptio fecit Deum hominem, & hominem Deum. Non autem cessauit illa susceptio per separationem verbi ab anima vel à carne: cessauit tamen vnio carnis & animæ.

Ad secundum dicendum, quod homo dicitur esse suus intellectus, non quia intellectus sit totus homo, sed quia intellectus est principalior pars hominis, in quo virtualiter consistit tota dispositio hominis: sicut si rector ciuitatis dicatur tota ciuitas, quia in eo consistit tota dispositio ciuitatis.

Ad tertium dicendum, quod esse sacerdotem, conuenit homini ratione animæ, in qua est ordinis character. Vnde per mortem homo non perdit ordinem sacerdotalem, & multo minus Christus, qui est totius sacerdotij origo.

281 **Art. 5. *Vtrum fuerit idem numero corpus Christi viventis & mortui?***

quol. 2. a. 1. & quo. 3. a. 4. ad 1. & quo. 4. q. 15. AD quintum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit idem numero corpus Christi viuentis & mortui. Christus enim vere mortuus fuit, sicut & alij homines moriuntur. Sed corpus cuiuscumque alterius hominis, non est simpliciter idem numero mortuum & viuum: quia differunt essentiali differentia. Ergo neque corpus Christi, est simpliciter idem numero mortuum & viuum.

text. 12. sum. 3. ¶ 2. Præterea, Secundum Philos. * in 5. Metaph. Quæcumque sunt diuersa specie, sunt etiam diuersa numero. Sed corpus Christi viuum & mortuum fuit diuersum specie, quia non dicitur oculus aut caro mortui, nisi æquinoce: vt patet per Philos. in 2. de anima, & 7. Metaph. * Ergo corpus Christi non fuit simpliciter idem numero viuum & mortuum.

tex. 9. & text. 35. t. 2. & 3. ¶ 3. Præterea, Mors est corruptio quædam. Sed illud quod corrumpitur corruptione substantiali, postquam corruptum est, iam non est: quia corruptio est mutatio de esse in non esse. Corpus ergo Christi postquam mortuum fuit: non remansit idem numero, cum mors sit substantialis corruptio.

cir. med. illiu, in. cip. Ego arbitrabar. SED contra est, quod Athanasius * dicit in epist. ad Epictetum: Circumciso corpore, & potato, & manducante, & laborante, & in ligno affixo, erat impassibile & incorporeum Dei verbum, hoc erat in sepulchro positum. Sed corpus Christi viuum fuit circumcisum & in ligno affixum. Corpus autem Christi mortuum fuit positum in sepulchro. Ergo hoc idem corpus, quod fuit viuum, fuit etiam mortuum.

RESPONDEO dicendum, quod hoc quod dico, simpliciter, potest accipi dupliciter. Vno modo, secundum quod simpliciter idem est quod absolute: sicut simpliciter dicitur quod nullo addito dicitur, vt

li. 2. Top. in fin. illius. ar. 2. huius quæst. † in arg. sed cont. Philos. * dicit. Et hoc modo corpus Christi mortuum & viuum, simpliciter fuit idem numero: dicitur enim aliquid esse idem numero simpliciter, quia est supposito idem. Corpus autem Christi viuum & mortuum, fuit supposito idem: quia non habuit aliam hypostasim viuum & mortuum, præter hypostasim verbi Dei, vt supra dictum est *. Et hoc modo loquitur Athan. † in auctoritate inducta. Alio modo simpliciter idem est, quod omnino vel totaliter: & sic corpus Christi mortuum & viuum non fuit simpliciter idem numero: quia non fuit totaliter idem, cum vita sit aliquid de essentia corporis viuentis: est enim prædicatum essentiale, non accidentale. Vnde consequens est

quod

quod corpus, quod desinit esse viuum, non totaliter idem remaneat. Si autem diceretur, quod corpus Christi mortuum totaliter idem remaneret, sequeretur quod non esset corruptum, corruptione dico mortis: quod est hæresis Gaianitarum, vt Isidor.* dicit, & habetur in Decretis 24.q.3.† & Damas.* dicit in 3. libro, quod corruptionis nomen duo significat: vno modo separationem animæ à corpore, & alia huiusmodi: alio modo perfectam dissolutionem in elementa. Ergo incorruptibile dicere corpus Domini (secundum Iulianum & Gaianum) secundum primum corruptionis modum ante resurrectionem, est impium: quia corpus Christi non esset consubstantiale nobis, nec in veritate mortuum esset, nec secundum veritatem saluati essemus. Secundo autem modo corpus Christi fuit incorruptum.

8. etym. c. 5. † c. quidā autē hæretici à med. * c. 28. in princ.

Ad primum ergo dicendum, quod corpus mortuum cuiuscumque alterius hominis, non remanet vnitum alicui hypostasi permanenti, sicut corpus Christi mortuum. Et ideo corpus mortuum cuiuscumque alterius hominis, non est idem simpliciter, sed secundum quid: quia est idem secundum materiam, non autem idem secundum formam. Corpus autem Christi remanet idem simpliciter propter identitatem suppositi, vt dictum est †. in co. art.

Ad secundum dicendum, quod quia idem numero dicitur aliquid secundum suppositum, idem autem specie est idem secundum formam: vbicumque suppositum subsistit in vna sola natura, oportet quod sublata vnitate speciei, auferatur vnitas numeralis. Sed hypostasis verbi Dei subsistit in duabus naturis: & ideo quamuis in Christo non remaneat corpus idem secundum speciem humanæ naturæ, remanet tamen idem numero secundum suppositum verbi Dei.

Ad tertium dicendum, quod corruptio & mors non competit Christo ratione suppositi, secundum quod attenditur vnitas; sed ratione naturæ, secundum quam inuenitur differentia mortis & vitæ.

Art. 6. *Vtrum mors Christi aliquid operata sit ad nostram salutem?* 281

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod mors Christi nihil operata sit ad nostram salutem. Mors enim est quædam priuatio: est enim priuatio vitæ. Sed priuatio cum non sit res aliqua, non habet aliquam virtutem agendi. Ergo non potuit aliquid operari ad nostram salutem.

inf. q. 52. a. 2. co. & q. 56. a. 1 ad 4. & ad Gal. 1. col. 4.

¶ 2. Præterea, Passio Christi operata est ad nostram

ſtram ſalutem per modum meriti. Sic autem non potuit operari mors Chriſti: nam in morte ſeparatur anima à corpore, quæ eſt merendi principium. Ergo mors Chriſti non eſt operata aliquid ad noſtram ſalutem,

¶ 3. Præterea, Corporale non eſt cauſa ſpiritualis. Sed mors Chriſti fuit corporalis. Non ergo potuit eſſe cauſa ſpiritualis noſtræ ſalutis.

c. 3. circa fin. t. 3. SED contra eſt, quod Aug. * dicit in 4. de Trin. Vna mors noſtri Saluatoris (ſcilicet corporalis) duabus mortibus noſtris (id eſt, animæ & corporis) saluti fuit.

RESPONDEO dicendum, quod de morte Chriſti dupliciter loqui poſſumus. Vno modo, ſecundum quod eſt in fieri: alio modo, ſecundum quod eſt in facto eſſe. Dicitur autem mors eſſe in fieri, quando aliquis per aliquam paſsionem vel naturalem vel violentam tendit in mortem. Et hoc modo idem eſt loqui de morte Chriſti, & de paſsione ipſius. Et ita ſecundum hunc modum mors Chriſti cauſa eſt ſalutis noſtræ, ſecundum id quod de paſsione dictum eſt *. (quæſt. 49) Sed in facto eſſe, mors Chriſti conſideratur, ſecundum quod iam facta eſt ſeparatio corporis & animæ: & ſic nunc loquimur de morte Chriſti. Hoc autem modo mors Chriſti non poteſt eſſe cauſa ſalutis noſtræ per modum meriti, ſed ſolum per modum efficientiæ: in quantum ſcilicet nec per mortem diuinitas ſeparata fuit à Chriſti carne: & ideo quicquid contigit circa carnem Chriſti, etiam anima ſeparata, fuit nobis ſalutiferum virtute diuinitatis vnitæ. Conſideratur autem proprie alicuius cauſæ effectus ſecundum ſimilitudinem cauſæ. Vnde quia mors eſt quædam priuatio vitæ propriæ, effectus mortis Chriſti attenditur circa remotionem eorum, quæ contrariantur noſtræ ſaluti: quæ quidem ſunt mors animæ & mors corporis. Et ideo per mortem Chriſti dicitur eſſe deſtructa in nobis & mors animæ, quæ eſt peccatum noſtrum (ſecundum illud Rom. 4. Traditus eſt, ſcilicet in mortem, propter delicta noſtra) & mors corporis quæ conſiſtit in ſeparatione animæ: ſecundum illud 1. ad Corinthios 15. Abſorpta eſt mors in victoria.

Ad primum ergo dicendum, quod mors Chriſti eſt operata ſalutem noſtram ex virtute diuinitatis vnitæ, & non ex ſola ratione mortis.

Ad ſecundum dicendum, quod mors Chriſti ſecundum quod conſideratur in facto eſſe, etſi non eſt ad noſtram ſalutem operata per modum meriti, eſt tamen

men operata per modum efficientiæ: vt dictum est *. *in cor. ar.*

Ad tertium dicendum, quod mors Christi fuit quidem corporalis: sed corpus illud fuit instrumentum diuinitatis sibi vnitæ, operans in virtute eius etiam mortuum.

QVAESTIO LI.

De sepultura Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de sepultura Christi. ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum conueniens fuerit Christum sepeliri?

¶ Secundo, de modo sepulturæ eius.

¶ Tertio, vtrum corpus eius fuerit in sepulchro resolutum?

¶ Quarto, de tempore quo iacuit in sepulchro.

Art. I. *Vtrum fuerit conueniens Christum sepeliri?* 281

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Christum sepeliri. De Christo enim dicitur in Psalm. 87. Factus est sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber. Sed in sepulchro includuntur corpora mortuorum, quod videtur esse contrarium libertati. Ergo non videtur fuisse conueniens, quod corpus Christi sepeliretur. *inf. q. 51. ar. 4. cor. & opu. 3. c. 241. & 242. & opusc. 60. c. 20 pr. et 1. Cor. 15. lec. 1. c. 3.*

¶ 2. Præterea, Nihil circa Christum fieri debuit, quod non esset salutiferum nobis. Sed in nullo videtur ad salutem hominum pertinere, quod Christus fuit sepultus. Ergo non fuit conueniens Christum sepeliri.

¶ 3. Præterea, Inconueniens esse videtur, quod Deus, qui est super cœlos excelsus, in terra sepeliretur. Sed illud quod conuenit corpori Christi mortuo, attribuitur Deo ratione vnionis. Ergo inconueniens videtur, Christum fuisse sepultum.

SED contra est, quod Dominus dicit Matth. 26. de muliere, quæ eum inunxerat. Opus bonum operata est in me. Et postea subdit: mittens enim hoc vnguentum in corpus meum, ad sepeliendum me fecit.

RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit Christum sepeliri. Primo quidem ad comprobandum veritatem mortis: non enim in sepulchro aliquis ponitur, nisi quando iam de veritate mortis constat. Vnde & Marc. 15. legitur, quod Pilatus antequam concederet Christum sepeliri, diligenti inquisitione cognouit eum mortuum esse. Secundo, quia per hoc quod Christus de sepulchro resurrexit, datur spes resurgendi per ipsum, his qui sunt in sepulchro: secundum illud Ioan. 5. Omnes, qui in monumentis

sunt, audient vocem filij Dei; & qui audierint, viuent. Tertio, ad exemplum eorum, qui per mortem Christi spiritualiter moriuntur peccatis: qui scilicet absconduntur à conturbatione hominum. Vnde dicitur Coloss. 3. Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Vnde & baptizati, qui per mortẽ Christi moriuntur peccatis, quasi consepeliuntur Christo per immersionem, secundum illud Rom. 6. Consepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus sepultus, se inter mortuos liberum fuisse ostendit, in hoc quod per inclusionem sepulchri, non potuit impediri, quin ab eo resurgendo exiuerit.

Ad secundum dicendum quod sicut mors Christi efficienter operata est nostram salutem; ita etiam & eius sepultura. Vnde Hieron. dicit super Matth. Sepultura Christi resurgimus. Et Isai. 53. super illud. Dabit impios pro sepultura, dicit gloss.* id est, gentes, quæ sine pietate erant, Deo patrique dabit: quia mortuus & sepultus eos acquisiuit.

gloss. ord. id habet.

Ad tertium dicendum, quod sicut dicitur in quodam sermone Concilij Ephesini, nihil horum quæ saluant homines, iniuriam Deo facit, quæ ostendunt eum non passibilem, sed clementem. Et in alio sermone eiusdem concilij legitur. Nihil putat iniuriam Deus, quod est occasio salutis hominibus: tu quidem non ita vilem Dei naturam arbitraberis, tamquam quæ aliquando subiecta possit esse iniuriis.

233 Art. 2. *Vtrum conuenienti modo Christus fuerit sepultus?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, non conuenienti modo Christum fuisse sepultum. Sepultura enim eius respondet morti ipsius. Sed Christus fuit passus mortem abiectissimam: secundum illud Sap. 2. Morte turpissima condemnemus eum. Ergo inconueniens videtur fuisse, quod Christo exhibita fuit honorabilis sepultura: in quantum à magnatibus fuit tumulatus, scilicet à Ioseph ab Arimathia, qui erat nobilis Decurio; (vt habetur Marc. 15.) & à Nicodemo, qui erat Princeps Iudæorum: vt habetur Ioan. 3.

¶ 2. Præterea, Circa Christum non debuit aliquid fieri, quod esset superfluitatis exemplum. Videtur autem superfluitatis fuisse, quod ad sepeliendum Christum Nicodemus venit ferens misturam myrrhæ & aloes quasi libras centum (vt dicitur Ioannis decimo nono,) præsertim cum mulier præuenerit corpus eius vngere in sepulturam, vt dicitur Marc. 14.

Non

Non ergo fuit hoc conuenienter circa Christum factum.

¶ 3. Præterea, Non est conueniens, vt aliquod factum sibiipsi sit dissonum. Sed sepultura Christi fuit simplex ex vna parte: quia scilicet Ioseph inuoluit corpus eius in sindone munda (vt dicitur Matth. vigesimo-septimo,) non autem auro aut gemmis aut serico, (vt Hieronymus * ibidem dicit.) Ex alia vero parte videtur fuisse ambitiosa, in quantum eum cum aromatibus sepelierunt. Ergo videtur non fuisse conueniens modus sepulturæ Christi.

super hoc verb. 6. Matt. 27. tom 9. & Bed sup. Marc. c. 44.

¶ 4. Pæterea, Quæcumque scripta sunt, præcipue de Christo, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt dicitur Rom. 15. Sed quædam scribuntur in Euangeliis circa sepulchrum Christi, quæ in nullo videntur ad nostram doctrinam pertinere: sicut quod fuit sepultus in horto, quod in monumento alieno, & nouo, & exciso in petra. Inconueniens ergo fuit modus sepulturæ Christi.

SED contra est, quod dicitur Isai. 11. Et erit sepulchrum eius gloriosum.

RESPONDEO dicendum, quod modus sepulturæ Christi ostenditur esse conueniens quantum ad tria. Primo quidem quantum ad confirmandam fidem mortis & resurrectionis ipsius. Secundo, ad commendandam pietatem eorum, qui eum sepelierunt. Vnde Aug. * dicit in 1. de ciuit. Dei. Laudabiliter commemorantur in Euangelio, qui corpus eius de cruce acceptum, diligenter atque honorifice tegendum sepeliendumque curarunt. Tertio, quantum ad mysterium, per quod informantur illi qui Christo consepeliuntur in mortem.

c. 13. circa med. to. 5.

Ad primum ergo dicendum, quod circa mortem Christi commendantur patientia & constantia ipsius, qui mortem est passus: & tanto magis, quanto mors fuit abiectior. Sed in sepultura honorifica consideratur virtus morientis, qui contra intentionem occidentium etiam mortuus honorifice sepelitur: & præfiguratur deuotio fidelium qui erant Christo mortuo seruituri.

Ad secundum dicendum, quod in hoc, quod Euangelista dicit. Quod sepelierunt eum, sicut mos est Iudæis sepelire (sicut August *. dicit super Ioan.) admonuit, in huiusmodi officiis, quæ mortuis exhibentur, morem cuiuslibet gentis esse seruandum. Erat autem istius gentis consuetudo, vt mortuorum corpora variis aromatibus condirentur, vt diutius seruarentur illæsa. Vnde & in tertio de doctrina Christiana di-

tract. 120. in Euang. Io. à med. tom. 9.

li.3.c.12. parum à pr.tom 3. † eod.loco nunc dicto.

citur *, quod in omnibus talibus, non vsus rerum, sed libido vtentis in culpa est. Et postea subdit †; quod in aliis personis plerumque flagitium est: in diuina vel prophetica persona, maxime cuiusdam rei signum est. Myrrha enim & aloes propter sui amaritudinem significant pœnitentiam, per quam aliquis in seipso Christum conseruat absque corruptione peccati: odor autem aromatum significat bonam famam.

Ad tertium dicendum, quod myrrha & aloes adhibebantur corpori Christi, vt immune à corruptione seruaretur, quod videbatur ad quamdam necessitatem pertinere. Vnde datur nobis exemplum, quod licite possumus aliquibus pretiosis vti medicinaliter, pro necessitate nostri corporis conseruandi. Sed inuolutio corporis pertinebat ad solam quamdam decentiam honestatis: & in talibus, simplicibus debemus esse contenti. Per hoc tamen significabatur (vt Hieronym. * dicit) quod ille in sindone munda inuoluit Iesum, qui mente pura eum susceperit. Et hinc, vt Beda dicit super Marc. † Ecclesiæ mos obtinuit, vt sacrificium altaris non in serico, neque in panno tincto, sed in lino terreno celebretur: sicut corpus Domini est in sindone munda sepultum.

super illud Mat. 27. to. 9. † Beda in prædictũ ver. Marci, c.44.

Ad quartum dicendum, quod Christus sepelitur in horto, ad significandum, quod per mortem & sepulturam ipsius liberamur à morte, quam incurrimus per peccatum Adæ in horto paradisi commissum. Ideo autem Saluator in aliena ponitur sepultura, (vt August. * dicit in quodam sermone) quia pro aliorum moriebatur salute: sepulchrum autem, mortis est habitaculum. Per hoc etiam considerari potest paupertatis abundantia pro nobis susceptæ: nam qui domum in vita non habuit, post mortem quoque in alieno sepulchro reconditur, & nudus existens, à Ioseph cooperitur. In nouo autem ponitur monumento (vt Hieron. dicit*) ne post resurrectionem, cæteris corporibus remanentibus, surrexisse alius fingeretur. Potest autem & nouum sepulchrum, Mariæ virginalem vterum demonstrare. Per hoc etiam datur intelligi, quod per Christi sepulturam omnes innouamur, morte & corruptione destructa.

*secun. or. Bed. non procul à fine. * ser.1. in vigil. Paschæ, qui est 133. in ord. post me.to.10.*

** sup. hoc ver. Mat. 27.to.9. & Bed. c. 94 sup. Luc.*

In monumento autem exciso in petra conditus est (vt Hieronym. dicit †) ne si ex multis lapidibus ædificatum fuisset, tumuli fundamentis suffossis ablatus furto diceretur. Vnde & saxum magnum quod appositum fuit, ostendit quod non absque auxilio plurimorum sepulchrum potuisset reserari. Si etiam sepultus fuisset in terra, dicere poterant. Suffoderunt terram,

super hoc ver. Mat 27 to. 9. & Beda sup. Luc.

ram, & furati sunt eum : sicut August. * dicit. Significantur autem mystice per hoc, (vt Hilar. † dicit) quod per Apostolorum doctrinam in pectus duritiæ Gentilis, quodam doctrinæ opere excisum, Christus infertur, rude scilicet ac nouum, & nullo antea ingressu timori Dei peruium. Et quia nihil præter eum oportet in pectora nostra penetrare, lapis ostio aduoluitur. Et sicut Origenes * dicit, non fortuito scriptum est, quod Ioseph involuit corpus Christi sindone munda, & posuit in monumento nouo, & quod aduoluit lapidem magnum: quia omnia quæ sunt circa corpus Iesu, munda sunt, & noua & valde magna.

In vigil. Pasch. in serm. 2. à me. to. 10.

† Hilar. can. vlt. in Matt. non multum procul à fin.

** hom. 35. in Matt. in vlt. f.*

Art. 3. *Vtrum corpus Christi in sepulchro fuerit incineratum?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod corpus Christi in sepulchro fuerit incineratum. Sicut enim mors est pœna peccati primi parentis, ita etiam & incineratio: dictum est enim primo homini post peccatum, Puluis es & in puluerem reuerteris: vt dicitur Genesis tertio. Sed Christus mortem sustinuit, vt nos à morte liberaret. Ergo etiam incinerari debuit corpus eius, vt nos ab incineratione liberaret.

ho. 10. 3.

284 inf. q. 53. art. 1. co. & ad 1. & 3. dis. 21. q. 1. a. 2. & q. 2. a 1. ad 1. & opu. 3. c 241. & opusc. 60. c. 20 co. 2.

¶ 2. Præterea, Corpus Christi fuit eiusdem naturæ cum corporibus nostris. Sed corpora nostra statim post mortem resolui incipiunt, & ad putredinem disponuntur; quia exhalante calido naturali, superuenit calor extraneus, qui putrefactionem causat. Ergo videtur, quod similiter in corpore Christi acciderit.

¶ 3. Præterea, Sicut dictum est *, Christus sepeliri voluit, vt daret hominibus spem resurgendi etiam de sepulchris. Ergo etiam incinerationem pati debuit, vt spem resurgendi incineratis post incinerationem daret.

** ar. 1. huius quæst.*

SED contra est, quod in Psalm. 15. dicitur. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Quod Damascenus * exponit in 3. lib. de corruptione, quæ est per resolutionem in elementa.

li. 3. orth. fid. c. 28.

RESPONDEO dicendum, quod non fuit conueniens corpus Christi putrefieri, vel quocumque modo incinerari: quia putrefactio cuiuscumque corporis prouenit ex infirmitate naturæ illius corporis, quæ non potest amplius corpus continere in vnum. Mors autem Christi (sicut supra dictum est *) non debuit esse ex naturæ infirmitate, ne crederetur non esse voluntaria: & ideo non ex morbo, sed ex passione illata voluit mori, cui se obtulit sponte. Et ideo Christus ne mors eius naturæ infirmitati ascriberetur, noluit

qu. præc. a. 1. ad 2.

noluit corpus suum qualitercumque putrefieri, aut qualitercumque resolui: sed ad ostensionem virtutis diuinæ voluit corpus illud incorruptum permanere. Vnde Chrysost.* dicit, quod viuentibus aliis hominibus, his scilicet qui egerunt strenue, arrident propria gesta: his autem pereuntibus, pereunt. Sed in Christo est totum contrarium: nam ante crucem omnia sunt mœsta & infirma: vt autem crucifixus est, omnia clariora sunt facta, vt noscas non purum hominem crucifixum.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus cum non esset subiectus peccato, neque morti erat obnoxius, neque incinerationi: voluntarie tamen mortem sustinuit propter nostram salutem, secundum rationes supradictas*. Si autem corpus eius fuisset putrefactum vel resolutum, magis hoc fuisset in detrimentum salutis humanæ, dum non crederetur in eo esse virtus diuina. Vnde ex persona eius in Psalmo 29. dicitur. Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? quasi dicat. Si corpus meum putrescat, perdetur effusi sanguinis vtilitas.

in tract. qui dicitur, aduersus gentiles demonstratio, quod & Christus sit Deus, parũ ante med. tom. 5.

** in cor. art. & q. 50. ar. 1.*

Ad secundum dicendum, quod corpus Christi quantum ad conditionem naturæ passibilis putrefactibile fuit: licet non quantum ad meritum putrefactionis, quod est peccatum. Sed virtus diuina corpus Christi à putrefactione præseruauit, sicut & resuscitauit à morte.

Ad tertium dicendum, quod Christus de sepulchro resurrexit virtute diuina, quæ nullis terminis coarctatur. Et ideo hoc, quod à sepulchro surrexit, sufficiens argumentum fuit, quod homines erant resuscitandi virtute diuina, non solum de sepulchris, sed etiam de
285 quibuscumque cineribus.

inf. q. 52. ar. 4 cor. & q. 53. art. 2. co. & opu. 3. c. 243. & opusc. 60. c. 20. cor. 2. fin. & 1. co. 15. l. 1. co. 2.

Art. 4. *Vtrum Christus fuerit in sepulchro solum vna die & duabus noctibus?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit in sepulchro solum vna die & duabus noctibus. Dicit enim ipse Matth. 12. Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus; ita filius hominis erit in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Sed in corde terræ fuit in sepulchro existens. Non igitur fuit in sepulchro solum vna die & duabus noctibus.

¶ 2. Præterea, Gregorius* dicit in homil. paschali, quod sicut Samson abstulit media nocte portas Gazæ; ita Christus media nocte auferens portas inferni, resurrexit. Sed postquam resurrexit, non fuit in

** ho. 21. in euang. de lina do ad fin.*

in ſepulchro. Ergo non fuit in ſepulchro duabus noctibus integris.

¶ 3. Præterea, Per mortem Chriſti lux præualuit tenebris. Sed nox ad tenebras pertinet; dies a[illegible]m ad lucem. Ergo conuenientius fuit, quod corpus Chriſti fuerit in ſepulchro duobus diebus, & vna nocte, quam è conuerſo.

SED contra eſt, quod ſicut Auguſt. * dicit in 4. deTrin. à veſpere ſepulturæ vſque ad diluculum reſurrectionis, triginta ſex horæ ſunt, id eſt, nox tota cum die tota, & nocte tota. *ca. 6. post me. to. 3.*

RESPONDEO dicendum, quod ipſum tempus, quo Chriſtus in ſepulchro manſit, effectum mortis eius repræſentat. Dictum eſt autem ſupra *, quod per mortem Chriſti liberati ſumus à duplici morte, ſcilicet à morte animæ, & à morte corporis; & hoc ſignificatur per duas noctes, quibus Chriſtus in ſepulchro permanſit. Mors autem eius, quia non fuit ex peccato proueniens, ſed ex charitate ſuſcepta, non habuit rationem noctis, ſed diei: & ideo ſignificatur per diem integrum, quo Chriſtus fuit in ſepulchro. Et ſic conueniens fuit, quod Chriſtus vna die & duabus noctibus eſſet in ſepulchro. *art. 6. q. præced.*

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Auguſtinus * dicit in libro de conſenſu Euangeliſtarum. Quidam modum locutionis Scripturæ neſcientes, noctem voluerunt annumerare tres illas horas à ſexta vſque ad nonam, quibus ſol obſcuratus eſt: & diem tres horas alias, quibus iterum terris eſt redditus, id eſt, à nona vſque ad eius occaſum: ſequitur enim nox futuri ſabbati, qua cum ſuo die computata, erunt iam duæ noctes, & duo dies. Poſt ſabbatum ſequitur nox primi ſabbati, id eſt, illuceſcentis diei Dominici, in qua tunc Dominus reſurrexit: & ita adhuc non conſtabit ratio trium dierum, & trium noctium. Reſtat ergo, vt hoc inueniatur, illo Scripturarum vſitato loquendi modo, quo à parte totum intelligitur: ita ſcilicet quod vnam noctem & vnam diem accipiamus pro vno die naturali. Et ſic primus dies computatur ab extrema parte ſui, qua Chriſtus in ſexta feria eſt mortuus & ſepultus: ſecundus autem dies eſt integer cum 24. horis nocturnis & diurnis: nox autem ſequens pertinet ad tertium diem. Sicut enim primi dies propter futurum hominis lapſum, à luce in noctem, ita iſti propter hominis reparationem, à tenebris computantur in lucem. *li. 3. c. 24. in me. to. 4.*

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut Auguſt. * dicit in 4. de Trin. Chriſtus in diluculo reſurrexit, in quo *c. 5. to. 3.*

aliquid

aliquid lucis apparet, & adhuc tamen aliquid remanet tenebrarum noctis. Vnde de mulieribus dicitur, Ioan. 20. quod cum adhuc essent tenebræ, venerunt ad monumentum. Ratione ergo harum tenebrarum Gregorius * dicit Christum media nocte surrexisse: non quidem diuisa nocte in duas partes æquales, sed infra ipsam noctem. Illud enim diluculum, & pars noctis, & pars diei dici potest propter conuenientiam, quam cum vtroque habet.

ho. 21. in Euang. nõ remote a fine.

Ad tertium dicendum, quod in tantum lux in morte Christi præualuit, (quæ significatur per vnam diem) quod tenebras duarum noctium, id est, duplicis mortis nostræ, remouit, vt dictum est *.

in 10. art.

QVAESTIO LII.

De descensu Christi ad inferos, in octo articulos diuisa.

DEinde considerandum est de descensu Christi ad inferos.

ET CIRCA hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum fuerit conueniens Christum ad inferos descendere?

¶ Secundo, in quem infernum descenderit.

¶ Tertio, vtrum totus fuerit in inferno?

¶ Quarto, vtrum aliquam moram ibi traxerit?

¶ Quinto, vtrum sanctos Patres ab inferno liberauerit?

¶ Sexto, vtrum damnatos ab inferno liberauerit?

¶ Septimo, vtrum liberauerit pueros in peccato originali defunctos?

¶ Octauo, vtrum liberauerit homines de purgatorio?

§ 286

Art. I. *Vtrum fuerit conueniens, Christum ad infernum descendere?*

3. d. 22. q. 2. art. 1. q. 1. & ep. 3. ca 24. & cp 60. c. 21. pr. 7 epi. 99. inter pr. & med. tom. 2.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Christum ad infernum descendere. Dicit enim Augustinus in epistola ad Euod. Nec ipsos quidem inferos vspiam Scripturarum in bono appellatos potui reperire. Sed anima Christi non descendit ad aliquod malum: quia nec animæ iustorum ad aliquod malum descendunt. Ergo videtur, quod non fuerit conueniens, Christum ad inferos descendere.

¶ 2. Præterea, Descendere ad inferos, non potest Christo conuenire secundum diuinam naturam (quæ est omnino immobilis,) sed solum conuenire potest ei secundum naturam assumptam. Ea vero quæ Christus fecit vel passus est in natura assumpta, ordinantur ad humanam salutem, ad quam non videtur necessarium

cessarium fuisse, quod Christus descenderit ad inferos: quia per passionem suam, quam in hoc mundo sustinuit, nos liberauit à culpa & pœna, vt supra dictum est *. Non igitur fuit conueniens, quod Christus ad infernum descenderet. q. 50. a. 6.

¶ 3. Præterea, Per mortem Christi separata est anima à corpore eius, quod quidem in sepulchro positum fuit: vt supra habitum est *. Non autem videtur, quod secundum animam solam ad infernum descenderit: quia anima, cum sit incorporea, non videtur, quod localiter possit moueri: hoc enim est corporum, vt probatur in 6. Physic. * Descensus autem motum corporalem importat. Non ergo fuit conueniens, quod Christus ad infernum descenderet. quæst. præ. text. 32. com. 2.

SED contra est, quod dicitur in Symbolo, Descendit ad inferos. Et Apostolus dicit ad Ephesios quarto, Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terræ? * gloss. id est, ad inferos. glos. interl. ibid.

RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit Christum ad infernum descendere. Primo quidem: quia ipse venerat pœnam nostram portare, vt nos à pœna eriperet, secundum illud Isai. 53. Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Ex peccato autem homo incurrerat non solum mortem corporis, sed etiam descensum ad inferos. Et ideo sicut fuit conueniens, eum mori, vt nos liberaret à morte; ita conueniens fuit, eum descendere ad inferos, vt nos à descensu ad inferos liberaret. Vnde dicitur Oseæ 13. Ero mors tua ô mors, ero morsus tuus inferne. Secundo: quia conueniens erat, vt victo diabolo per passionem, vinctos eius eriperet, qui detinebantur in inferno, secundum illud Zac. 9. Tu quoque in sanguine Testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu. Et Colos. 2. dicitur, Expolians principatus & potestates, traduxit confidenter. Tertio, vt sicut potestatem suam ostendit in terra, viuendo & moriendo: ita etiam potestatem suam ostenderet in inferno. ipsum visitando & illuminando. Vnde dicitur in Psal. 23. Attollite portas principes vestras, glos. * id est, principes inferni auferte potestatem vestram: qua vsque nunc homines in inferno detinebatis: & sic in nomine Iesu omne genu flectatur, non solum cœlestium, sed etiam infernorum, vt dicitur Philipp. 2. gl. or. & interl. simul ibi. ex Aug.

Ad primum ergo dicendum, quod nomen Inferorum sonat in malum pœnæ, non autem in malum culpæ. Vnde decuit Christum in infernum descendere, non tamquam ipse esset debitor pœnæ,

næ, sed vt eos qui erant pœnæ obnoxij, liberaret.

Ad secundum dicendum, quod passio Christi fuit quasi quædam causa vniuersalis humanæ salutis, tam viuorum, quædam mortuorum. Causa autem vniuersalis applicatur ad singulares effectus per aliquid speciale. Vnde sicut virtus passionis Christi applicatur viuentibus per sacramenta configurantia nos passioni Christi: ita etiam applicata est mortuis per descensum Christi ad inferos. Propter quod signanter dicitur Zachar. 9. quod eduxit vinctos de lacu in sanguine Testamenti sui *, id est, per virtutem passionis suæ.

*) vt exponit gl. interlin. ibi.

Ad tertium dicendum, quod anima Christi non descendit ad inferos, eo genere motus, quo corpora mouentur, sed eo genere motus, quo Angeli mouentur: sicut in prima parte habitum est *.

p. p. q. 53. 287

Art. 2. *Vtrum Christus descenderit ad infernum damnatorum?*

3. d. 22. q. 2. a. 1. qu. 2. & opusc. 60. c. 21. circa med.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus descenderit etiam ad infernum damnatorum. Dicitur enim ex ore diuinæ Sapientiæ, Eccl. 24. Penetrabo omnes inferiores partes terræ. Sed inter partes inferiores terræ computatur etiam infernus damnatorum, secundum illud Psal. 62. Introibunt in inferiora terræ. Ergo Christus, qui est Dei sapientia, etiam vsque ad infernum damnatorum descendit.

¶ 2. Præterea, Act. 2. dicit Petrus, quod Deus Christum suscitauit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. Sed dolores non sunt in inferno Patrum, neque etiam in inferno puerorum: qui non puniuntur pœna sensus propter peccatum actuale, sed solum pœna damni propter peccatum originale, Ergo Christus descendit in infernum damnatorum, vel etiam in purgatorium, vbi homines puniuntur pœna sensus pro peccatis actualibus.

¶ 3. Præterea, 1. Pet. 3 dicitur, quod Christus his qui in carcere conclusi erant, spiritu veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando. Quod, sicut Athan. * dicit in epist, ad Epictetum, intelligitur de descensu Christi ad inferos: dicit enim quod corpus Christi fuit in sepulchro positum, quando ipse perrexit prædicare his, qui in custodia erant, spiritibus; sicut dixit Petrus. Constat autem quod increduli erant in inferno damnatorum. Ergo Christus ad infernum damnatorum descendit.

circ. med. illius.

¶ 4. Præterea, Aug. * dicit in Epist. ad Euodium, Si in illum Abrahæ sinum. Christum mortuum venisse

est ep. 99 inter pr. & me. t. 2

se sacra Scriptura dixisset, non nominato inferno eiusque doloribus, miror, si quisquam ad inferos eum descendisse asserere auderet: sed quia euidentia testimonia & infernum commemorant & dolores, nulla causa occurrit, cur illo credatur venisse Saluator, nisi vt ab eisdem doloribus saluos faceret. Sed locus dolorum est infernus damnatorum. Ergo Christus in infernum damnatorum descendit.

¶ 5. Præterea, Sicut Aug.* dicit in quodam sermone de resurrectione, Christus ad infernum descendens, omnes iustos, qui originali peccato astricti tenebantur absoluit. Sed inter illos erat etiam Iob, qui de seipso dicit Iob. 17. In profundissimum infernum descendent omnia mea. Ergo Christus etiam vsque ad profundissimum infernum descendit.

in ser. 2. de resurrect. qui est in ord 137. pau- lo à prin. tom. 10.

SED contra est, quod de inferno damnatorum dicitur Iob. 10. Antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Nulla autem est conuentio lucis ad tenebras, vt dicitur secundæ ad Corinth. 6. Ergo Christus qui est lux, ad illum infernum damnatorum non descendit.

RESPONDEO dicendum, quod dupliciter dicitur esse aliquid alicubi. Vno modo per suum effectum: & hoc modo Christus in quemlibet infernorum descendit, aliter tamen & aliter. Nam in infernum damnatorum habuit hunc effectum, quod descendens ad inferos, eos de sua incredulitate & malitia confutauit: illis vero, qui detinebantur in purgatorio, spem gloriæ consequendæ dedit. Sanctis autem Patribus, qui pro solo peccato originali detinebantur in inferno, lumen æternæ gloriæ infudit. Alio modo dicitur aliquid esse alicubi per suam essentiam: & hoc modo anima Christi descendit solum ad locum inferni, in quo iusti detinebantur: vt quos ipse per gratiam interius visitabat secundum diuinitatem, eos etiam secundum animam visitaret & loco. Sic autem in vna parte inferni existens, effectum suum aliqualiter ad omnes inferni partes deriuauit: sicut & in vno loco terræ passus, totum mundum sua passione liberauit.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus qui est Dei sapientia, penetrauit omnes inferiores partes terræ, non localiter secundum animam, omnes circumeundo, sed effectum suæ potentiæ aliqualiter ad omnes extendendo. Ita tamen quod solos iustos illuminauit: sequitur enim, Et illuminabo omnes sperantes in Domino.

Ad secundum dicendum, quod duplex est dolor. Vnus

Vnus de passione pœnæ, quem patiuntur homines pro peccato actuali: secundum illud Psal. 17. Dolores inferni circumdederunt me. Alius autem dolor est de dilatione speratæ gloriæ: secundum illud Prouerb. 13. Spes quæ differtur, affligit animam. Quem quidem dolorem patiebantur sancti Patres in inferno. Ad quod significandum Augustin. * in sermone de resurrectione, dicit, quod lachrymabili obsecratione Christum orabant. Vtrosque autem dolores Christus soluit ad inferos descendens: aliter tamen & aliter. Nam dolores pœnarum soluit, præseruando ab eis: sicut medicus dicitur soluere morbum, à quo præseruat per medicinam: dolores autem causatos ex dilatione gloriæ, actualiter soluit, gloriam præbendo.

in ser. 2. de resur. qui est 137. in ord. à me. tom. 10.

Ad tertium dicendum, quod illud quod ibi dicit Petrus, à quibusdam refertur ad descensum Christi ad inferos, sic exponentes verbum illud: His qui in carcere inclusi erant, id est inferno, spiritu, id est secundum animam, Christus veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando. Vnde & Damasc. * dicit in 3. lib. quod sicut his, qui in terra sunt, euangelizauit: ita & his, qui in inferno: non quidem vt incredulos ad fidem conuerteret, sed vt eorum infidelitatem confutaret. Quia ipsa prædicatio nihil aliud intelligi potest, quam manifestatio diuinitatis eius, quæ manifestata est infernalibus per virtuosum descensum Christi ad inferos. Augustin. * tamen melius exponit in Epist ad Euodium, vt referatur non ad descensum Christi ad inferos: sed ad operationem diuinitatis eius, quam exercuit à principio mundi. Vt sit sensus, quod his qui in carcere conclusi erant viuentes, scilicet in corpore mortali (quod est quasi quidam carcer animæ) spiritu suæ diuinitatis veniens prædicauit per internas inspirationes, & etiam exteriores admonitiones per ora iustorum. His inquam prædicauit, qui increduli fuerant aliquando, Noe scilicet prædicanti, quando expectabant Dei patientiam, per quam differebatur pœna diluuij: vnde subdit, In diebus Noe, cum fabricaretur arca.

l. 3. orth. fid. c. 29.

epis. 99. à me. illius, tom. 2.

Ad quartum dicendum, quod sinus Abrahæ potest secundum duo considerari. Vno modo secundum quietem, quæ ibi erat à pœna sensibili: & quantum ad hoc non competit ei nec nomen inferni, nec sunt ibi aliqui dolores. Alio modo potest considerari quantum ad priuationem gloriæ separatæ: & secundum hoc habet rationem inferni, & doloris. Et ideo nunc dicitur sinus Abrahæ illa requies beatorum, non tamen

men dicitur infernus, nec dicuntur nunc in sinu Abrahæ esse dolores.

Ad quintum dicendum, quod sicut Greg. * ibidem dicit, ipsa loca superiora inferni profundissimum infernum vocat, Si enim quantum ad celsitudinem cœli, aer iste caliginosus infernus est, quantum ad eiusdem aeris altitudinem, terra quæ inferius iacet, & infernus intelligi & profundum potest. Quantum vero ad eiusdem terræ altitudinem, & loca illa inferni, quæ superiora sunt aliis receptaculis inferni, hoc modo inferni profundissimi appellatione significantur. *l. 13. moral. c. 22. a med.*

Art. 3. *Vtrum Christus fuerit totus in inferno?* 288

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit totus in inferno. Corpus enim Christi est pars eius. Sed corpus Christi non fuit in inferno. Ergo totus Christus non fuit in inferno. *opusc. 3. c. 236.*

¶ 2. Præterea, Nihil cuius partes abinuicem separatæ sunt, potest dici totum. Sed corpus & anima, quæ sunt partes humanæ naturæ, fuerunt ab inuicem separatæ post mortem: vt supra dictum est *. Descendit autem ad infernum, mortuus existens. Non ergo potuit esse totus in inferno. *q. 50. a. 4.*

¶ 3. Præterea, Illud totum dicitur esse in aliquo loco, cuius nihil est extra locum illum. Sed aliquid Christi erat extra infernum: quia & corpus erat in sepulchro, & diuinitas vbique. Ergo Christus non fuit totus in inferno.

SED contra est, quod Augustin. * dicit in libro de Symbolo. Totus Filius apud Patrem, totus in cœlo, totus in terra, totus in vtero Virginis, totus in cruce, totus in inferno, totus in paradiso, quo Latronem introduxit. *lib. 3. c. 7. circ. prin. tom. 9.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut patet ex his, quæ in prima * parte dicta sunt, masculinum genus refertur ad hypostasim vel personam, neutrum autem genus pertinet ad naturam. In morte autem Christi, licet anima fuerit separata à corpore, neutrum tamen fuit separatum à persona filij Dei, vt supra dictum est *. Et ideo in illo triduo mortis Christi, dicendum est, quod totus Christus fuit in sepulchro: quia tota persona fuit ibi per corpus sibi vnitum: & similiter totus fuit in inferno, quia tota persona Christi fuit ibi ratione animæ sibi vnitæ: totus etiam Christus tunc erat vbique, ratione diuinæ naturæ. *1. p. q. 31. a. 2. ad 4. argum.* *q. 50. ar 2. 3. & 4.*

Ad primum ergo dicendum, quod corpus quod tunc erat in sepulchro, non est pars personæ increatæ, sed naturæ assumptæ. Et ideo per hoc quod corpus Christi non fuit in inferno, non excluditur, quin totus

Chri

Christus fuerit: sed ostenditur quod non fuit ibi totum, quod pertinet ad humanam naturam.

Ad secundum dicendum, quod ex anima & corpore vnitis, constituitur totalitas humanæ naturæ, non autem totalitas diuinæ personæ. Et ideo soluta vnione animæ & corporis per mortem, remansit totus Christus, sed non remansit humana natura in sua totalitate.

Ad tertium dicendum, quod persona Christi est tota in quolibet loco, sed non totaliter: quia nullo loco circumscribitur. Sed nec omnia loca simul accepta eius immensitatem comprehendere possunt, quinimmo ipse sua immensitate omnia comprehendit. Hoc autem locum habet in his, quæ corporaliter & circumscriptiue sunt in loco: quod si totum sit
l.3.c.7.in alicubi, nihil eius sit extra: sed hoc in Deo locum
me.to.9. non habet. Vnde August.* dicit in sermone de Symbolo. Non per diuersa tempora vel loca dicimus vbique Christum esse totum, vt modo ibi totus sit & alio tempore alibi totus, sed vt semper vbique sit totus.

289 Art. 4. *Vtrum Christus aliquam moram traxerit in inferno?*

3.dis.22. AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus
q.2.ar.1. nullam moram traxerit in inferno. Christus enim
qu.3. & ad hoc in infernum descendit, vt ex eo homines libe-
opu.60.c. raret. Sed hoc statim ab eo factum est in ipso suo de-
21.circ.fi. scensu: facile enim est in conspectu Dei, subito honestare pauperem, vt dicitur Eccles. 11. Ergo videtur, quod nullam moram in inferno traxerit.

in ser. 2. ¶ 2. Præterea, August.* dicit in sermone de re-
de resur. surrectione, quod sine aliqua mora, ad imperium Do-
qui est in mini ac Saluatoris, omnes ferrei confracti sunt ve-
ord. 137 ctes: vnde ex persona Angelorum concomitantium
de temp. Christum dicitur. Tollite portas principes vestras. Ad
a med. il- hoc autem Christus illuc descendit, vt vectes inferni
lius, to.10. confringeret. Ergo Christus in inferno nullam moram traxit.

¶ 3. Præterea, Luc. 23. dicitur, quod Dominus in cruce pendens dixit Latroni. Hodie mecum eris in paradiso. Ex quo patet, quod eodem die Christus fuit in paradiso. Non autem secundum corpus, quod positum fuit in sepulchro. Ergo secundum animam, quæ ad infernum descenderat. Et ita videtur, quod non traxerit moram in inferno.

SED contra est, quod Petrus dicit Act. 2. Quem Deus suscitauit, solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. Ergo videtur, quod

quod vsque ad horam resurrectionis manserit in inferno.

RESPONDEO dicendum, quod sicut Christus vt nostras pœnas in se susciperet, voluit corpus suum in sepulchro poni: ita etiam voluit animam suam ad infernum descendere. Corpus autem eius mansit in sepulchro per diem integrum & duas noctes, ad comprobandum veritatem mortis suæ. Vnde etiam tantumdem credendum est, animam eius fuisse in inferno, vt simul anima eius educeretur de inferno, & corpus de sepulchro.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus statim ad infernum descendens, sanctos ibi existentes liberauit, non quidem statim educendo eos de loco inferni, sed in ipso inferno eos luce gloriæ illustrando. Et tamen conueniens fuit, vt tamdiu anima eius remaneret in inferno, quamdiu corpus manebat in sepulchro.

Ad secundum dicendum, quod vectes inferni dicuntur impedimenta, quibus sancti Patres de inferno exire prohibebantur, reatu culpæ primi parentis: quos Christus, statim descendens ad inferos, virtute suæ passionis & mortis confregit. Et tamen voluit in inferno aliquamdiu remanere, propter rationem prædictam. *in eo. ar.*

Ad tertium dicendum, quod illud verbum Domini, est intelligendum non de paradiso terrestri corporeo, sed de paradiso spirituali: in quo esse dicuntur quicumque diuina gloria perfruuntur. Vnde Latro, loco quidem cum Christo ad infernum descendit, vt cum Christo esset; quia dictum est ei*, Mecum eris in paradiso. *Luc. 23.* Sed præmio in paradiso fuit: quia ibi diuinitate Christi fruebatur, sicut & alij Sancti.

Art. 5. *Vtrum Christus descendens ad inferos, sanctos Patres inde liberauerit?* 290

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod Christus descendens ad inferos, sanctos Patres inde non liberauerit. Dicit enim Aug. in epis. ad Euodium †, Illis iustis qui in sinu erant Abrahæ, cum Christus in inferna descenderet, nondum quid contulisset inueni: à quibus eum secundum beatificam * præsentiam suæ diuinitatis, nunquam video recessisse. Multum autem eis contulisset, si eos ab inferis liberasset. Non ergo videtur, quod Christus sanctos Patres ab inferis liberauerit.

3. dis. 22. q. 2. a. 2. q. 1. & opus. 3. c. 242.

† est epi. 99. declinando ad me. illius. tom. 2.

** Alias,* beneficã.

¶ 2. Præterea, Nullus in inferno detinetur, nisi propter peccatum. Sed sancti Patres dum adhuc viuerent, per fidem Christi iustificati fuerant à peccato.

Ergo

Ergo non indigebant liberari ab inferno, Christo ad inferos descendente.

¶ 3. Præterea, Remota causa remouetur effectus. Sed causa descendendi ad inferos, est peccatum, quod fuit remotum per passionem Christi, vt supra dictum
q.50.a.6 est *. Non ergo per descensum Christi ad inferos, sancti Patres sunt de inferno educti.

in ser. 1. de resur. qui est 137 in ord. post me. t. 10. SED contra est, quod Aug. * dicit in sermone de resurrectione, quod Christus quando ad inferos descendit, portam inferni & vectes confregit, & omnes iustos qui originali peccato astricti tenebantur, absoluit.

* ar. præ. ad 2. ar. RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est *) Christus descendens ad inferos, operatus est in virtute suæ passionis. Per passionem autem Christi liberatum est genus humanum, non solum à peccato, sed etiam à reatu pœnæ, vt supra dictum
q.49.a.3 & q.50. art.6. est *. Dupliciter autem homines reatu pœnæ erant astricti. Vno modo pro peccato actuali, quod quilibet in sua persona commiserat. Alio modo pro peccato totius humanæ naturæ, quod à primo parente in omnes originaliter deuenit: vt dicitur hom. 5. Cuius quidem peccati pœna est mors corporalis, & exclusio à vita gloriæ (vt patet ex his quæ dicuntur Genes. 2. & 3.) nam Deus hominem de paradiso post peccatum eiecit, cui ante peccatum mortem fuerat comminatus, si peccaret. Et ideo Christus descendens ad inferos, virtute suæ passionis ab hoc reatu Sanctos absoluit, quo erant à vita gloriæ exclusi, vt possent Deum per essentiam videre, in quo consistit perfecta hominis beatitudo: vt in secunda parte dictum est *. Per
p.2.q.3. art.8. hoc autem sancti Patres detinebantur in inferno, quod eis ad vitam gloriæ, propter peccatum primi parentis, aditus non patebat. Et sic Christus descendens ad inferos, sanctos Patres ab inferis liberauit. Et hoc est quod dicitur Zach. 9. Tu vero in sanguine Testamenti tui, eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua. Et Col. 2. dicitur, quod expolians principatus, & potestates, scilicet infernales, auferendo Abraham, Isaac, & Iacob, & cæteros iustos, traduxit eos: id est
* glos in-terl & or simul. longe ab hoc regno tenebrarum, ad cœlum duxit, vt glos.* ibidem dicit.

† loc. cit. in arg. * est epist. 99. ante med. t. 2. Ad primum ergo dicendum, quod Aug. † ibi loquitur contra quosdam, qui æstimabant antiquos iustos ante aduentum Christi, in inferno doloribus pœnarum fuisse subiectos. Vnde parum ante verba inducta præmittit dicens *, Addunt quidam hoc beneficium antiquis etiam Sanctis fuisse concessum, vt

Domi

Dominus cum in infernum venisset, à doloribus solueventur. Sed quonam modo intelligatur Abraham, in cuius sinum etiam pauper ille susceptus est, in illis fuisse doloribus: ego quidem non video. Et ideo cum postea subdit, se nondum inuenisse quid descensus Christi ad inferos, antiquis iustis contulerit: intelligendum est quantum ad absolutionem à doloribus pœnarum, contulit tamen eis quantum ad adeptionem gloriæ: & per consequens soluit eorum dolorem, quem patiebantur ex dilatione gloriæ Ex cuius tamen spe magnum gaudium habebant, secundum illud Ioan 8. Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum. Et ideo subdit, A quibus eum secundum beatificam * præsentiam suæ diuinitatis, numquam video recessisse: in quantum scilicet, ante aduentum Christi erant beati in spe, licet nondum essent perfecte beati in re. * Alias, benefi 1.

Ad secundum dicendum, quod sancti Patres dum adhuc viuerent, liberati fuerunt per fidem Christi ab omni peccato tam originali, quam actuali, & à reatu pœnæ actualium peccatorum: non tamen à reatu pœnæ originalis peccati, per quem excludebantur à gloria, nondum soluto pretio redemptionis humanæ. Sicut etiam nunc fideles Christi liberantur per baptismum à reatu actualium peccatorum, & à reatu originalis, quantum ad exclusionem à gloria: remanent tamen adhuc obligati reatu originalis peccati, quantum ad necessitatem corporaliter moriendi; quia renouantur secundum spiritum, sed nondum secundum carnem: secundum illud Roman. 8. Corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero viuit propter iustificationem.

Ad tertium dicendum, quod statim Christo mortem patiente, anima eius ad infernum descendit, & suæ passionis fructum exhibuit sanctis in inferno detentis, quamuis ex loco illo non exierint, Christo apud inferos commorante: quia ipsa Christi præsentia pertinebat ad cumulum gloriæ.

Art. 6. *Vtrum Christus aliquos damnatos ab inferno liberauerit?* 291

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod Christus aliquos damnatos ab inferno liberauerit. Dicitur enim Isai. 24. Congregabuntur congregatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere, & post multos dies visitabuntur. Loquitur autem ibi de damnatis, qui militiam cæli adorauerant. Ergo videtur, quod etiam damnati Christo descendente ad infe- 3. dist. 22. q. 2. a. 2. q. 2. ad 5. opusc. 3. c. 242.

feros, sint visitati: quod ad eorum liberationem videtur pertinere.

¶ 2 Præterea, Super illud Zach. 9. Tu autem in sanguine testamenti tui, eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua: dicit glos.* Tu eos liberasti, qui tenebantur vincti carceribus, vbi nulla misericordia eos refrigerabat, quam diues ille petebat. Sed soli damnati includuntur carceribus absque misericordia. Ergo Christus liberauit aliquos de inferno damnatorum.

gl. interl. ibid.

¶ 3. Præterea, Potentia Christi non fuit minor in inferno, quam in hoc mundo: vtrobique enim operatus est per potentiam suæ diuinitatis. Sed in hoc mundo, de quolibet statu aliquos liberauit. Ergo etiam in inferno liberauit aliquos etiam de statu damnatorum.

SED contra est quod dicitur Oseæ 13. Ero mors tua ô mors, morsus tuus ero inferne: glos. * Electos educendo, reprobos ibidem relinquendo. Sed soli reprobi sunt in inferno damnatorum. Ergo per descensum Christi ad inferos, non sunt aliqui de inferno damnatorum liberati.

gl. interl. ibid.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est*) Christus descendens ad inferos, operatus est in virtute suæ passionis. Et ideo eius descensus ad inferos, illis solis liberationis contulit fructum, qui fuerunt passioni Christi coniuncti per fidem charitate formatam, per quam peccata tolluntur. Illi autem qui erant in inferno damnatorum, aut penitus fidem passionis Christi non habuerant sicut infideles: aut si fidem habuerant, nullam conformitatem habebant ad charitatem Christi patientis. Vnde nec à peccatis suis erant mundati. Et propter hoc, descensus Christi ad inferos non contulit eis liberationem à reatu pœnæ infernalis.

art. præc.

Ad primum ergo dicendum, quod Christo descendente ad inferos, omnes qui erant in quacumque parte inferni, sunt aliqualiter visitati: sed quidam ad suam consolationem, & liberationem, quidam autem ad suam confutationem, & confusionem, sicut damnati. Vnde ibidem subditur, Et erubescet luna, & confundetur sol, &c.

Potest etiam hoc referri ad visitationem, qua visitabuntur in die iudicij: non vt liberentur, sed vt amplius condemnentur: secundum illud Sophoniæ 1. Visitabo super viros defixos in fæcibus suis.

Ad secundum dicendum, quod cum dicitur in gl.* Vnde nulla misericordia eos refrigerabat, intelligendum

posita in arg. 2.

dum est, quantum ad refrigerium perfectæ liberationis: quia sancti patres ab illis inferni carceribus ante Christi aduentum non poterant liberari.

Ad tertium dicendum, quod non fuit propter Christi impotentiam, quod non sunt aliqui liberati de quolibet statu infernalium, sicut de quolibet statu mundanorum: sed propter diuersam vtrorumque conditionem. Nam homines quamdiu viuunt, possunt ad fidem, & charitatem conuerti: quia in hac vita non sunt homines confirmati in bono vel malo, sicut post exitum ab hac vita.

Art. 7. *Vtrum pueri, qui cum originali peccato decesserant, fuerint à Christo liberati?* 292

AD septimum sic proceditur. Videtur, quod pueri qui cum originali peccato decesserant, fuerint per descensum Christi liberati ab inferno. Non enim tenebantur in inferno, nisi pro peccato originali, sicut & sancti patres. Sed sancti patres sunt ab inferno liberati per Christum, vt supra dictum est †. Ergo & pueri similiter per Christum sunt ab inferno liberati.

3. dist. 22. q. 2. ar. 2. q. 3 & opusc. 3. cap. 241. † art. 4. huius q. ad 2.

¶ 2. Præterea, Apost. dicit Rom. 5. Si vnius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei & donum, in gratia vnius hominis Iesu Christi, in plures abundauit. Sed propter peccatum primi parentis, pueri cum solo originali peccato decedentes, in inferno detinentur. Ergo multo magis per gratiam Christi sunt ab inferno liberati.

¶ 3. Præterea, Sicut baptismus operatur in virtute passionis Christi, ita & descensus eius ad inferos, vt ex dictis patet *. Sed pueri per baptismum liberantur à peccato originali, & ab inferno. Ergo similiter liberati sunt per descensum Christi ad inferos.

a. 5. & 6. præced.

SED contra est, quod Apost. dicit Ro. 3. quod Deus proposuit Christum propitiatorem per fidem in sanguine eius. Sed pueri, qui cum solo peccato originali decesserant, nullo modo fuerant participes fidei Christi. Ergo non perceperunt fructum propitiationis Christi, vt per ipsum ab inferno liberarentur.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *) descensus Christi ad inferos, in illis solis effectum liberationis habuit, qui per fidem, & charitatem passioni Christi coniungebantur, in cuius virtute descensus Christi ad inferos liberatorius erat. Pueri autem, qui cum originali peccato decesserant, nullo modo fuerant coniuncti passioni Christi per fidem, & dilectionem. Neque enim fidem propriam habere potuerant: quia non habuerant vsum liberi arbitrij,

art. præc.

bitrij, neque per fidem parentum, aut per aliquod fidei sacramentum fuerant à peccato originali mundati. Et ideo descensus Christi ad inferos, huiusmodi pueros non liberauit ab inferno. Et prætereà sancti Patres ab inferno sunt liberati, per hoc quod sunt ad gloriam diuinæ visionis admissi, ad quam nullus potest peruenire, nisi per gratiam, secundum illud Rom.6. Gratia Dei vita æterna. Cum igitur pueri cum originali peccato decedentes, gratiam non habuerint, non fuerunt ab inferno liberati.

Ad primum ergo dicendum, quod sancti Patres etsi adhuc tenerentur adstricti reatu originalis peccati, in quantum respicit humanam naturam: tamen liberati erant per fidem Christi ab omni macula peccati: & ideo capaces erant illius liberationis, quam Christus attulit descendens ad inferos. Sed hoc de pueris dici

in cor. ar. non potest, vt ex supra dictis patet *.

Ad secundum dicendum, quod cum Apostolus dicit, quod gratia Dei in plures abundauit, ly plures, non est accipiendum comparatiue, quasi plures numero sint saluati per gratiam Christi, quam damnati per peccatum Adæ: sed absolute, ac si diceret, quod gratia vnius Christi abundauit in multos, sicut & peccatum vnius Adæ peruenit ad multos. Sed sicut peccatum Adæ ad eos tantum peruenit, qui per seminalem rationem carnaliter ab eo descenderunt: ita gratia Christi ad illos tantum peruenit, qui spirituali regeneratione, eius membra sunt facti: quod non competit pueris decedentibus cum originali peccato.

Ad tertium dicendum, quod baptismus adhibetur hominibus in hac vita, in qua homo potest transmutari de culpa in gratiam, sed descensus Christi ad inferos, exhibitus fuit animabus post hanc vitam, vbi non sunt capaces transmutationis prædictæ. Et ideo per baptismum pueri liberantur à peccato originali, & ab inferno: non autem per descensum Christi ad inferos.

293

3. d. 22. q. 2. ar. 2. q. 4 & opusc. 3. c. 242.

Art. 8. *Vtrum Christus suo descensu liberauerit animas à purgatorio?*

AD octauum sic proceditur. Videtur, quod Christus suo descensu ad inferos, liberauerit animas à purgatorio. Dicit enim Aug. * in epist. ad Euodium, Quia euidentia testimonia & infernum commemorant & dolores, nulla causa occurrit, cur illo credatur venisse Saluator, nisi vt ab eisdem doloribus saluos faceret. Sed vtrum omnes quos in eis inuenit, an quosdam quos illo beneficio dignos iudicauit, adhuc requiro: fuisse tamen Christum apud inferos, & in eorum

** est epi. 99. in or. est non remote ante me. tom. 2.*

eorum doloribus constitutis, hoc beneficium præstitisse non dubito. Non autem præstitit beneficium liberationis damnatis: sicut supra dictum est *. Præter eos autem nulli sunt in doloribus pœnalibus constituti, nisi illi qui sunt in purgatorio. Ergo Christus animas de purgatorio liberauit. art. 6. huius quæst.

¶ 2. Præterea, Ipsa Christi præsentia non minorem effectum habuit, quam sacramenta ipsius. Sed per sacramenta Christi liberantur animæ à purgatorio; & præcipue per Eucharistiæ sacramentum, vt infra dicetur *. Ergo multo magis per præsentiam Christi ad inferos descendentis sunt animæ à purgatorio liberatæ. q. 79. a. 2.

¶ 3. Præterea, Christus quoscumque curauit in hac vita, totaliter curauit, vt August. * dicit in lib. de pœnitentia: & Ioan. 7. Dominus dicit, Totum hominem saluum feci in sabbato. Sed Christus eos qui in purgatorio erant, liberauit à reatu pœnæ damni, quo excludebantur à gloria. Ergo etiam liberauit eos à reatu pœnæ purgatorij. in lib. de vera & falsa pœnit. c. 9. post med. tom. 4.

SED contra est, quod Gregor. * dicit in 13. Moral. Dum conditor ac redemptor noster claustra inferni penetrans, electorum exinde animas eduxit, nos illo ire non patitur, vnde iam alios descendendo liberauit. Patitur autem nos ire ad purgatorium. Ergo descendens ad inferos, animas à purgatorio non liberauit. * cap. 22. circ. fin.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut sæpe dictum est *) descensus Christi ad inferos liberatorius fuit in virtute passionis ipsius. Passio autem eius non habet temporalem virtutem & transitoriam, sed sempiternam: secundum illud Heb. 10. Vna oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. Et sic patet, quod non habuit tunc maiorem efficaciam passio Christi, quam habeat nunc. Et ideo illi, qui fuerunt tales, quales nunc sunt qui in purgatorio detinentur, non fuerunt à purgatorio liberati per descensum Christi ad inferos. Si qui autem inuenti sunt tales, quales etiam nunc virtute passionis Christi à purgatorio liberantur, tales nihil prohibet per descensum Christi ad inferos, à purgatorio esse liberatos. a. 4. 5. 6. & 7. huius quæst.

Ad primum ergo dicendum, quod ex illa auctoritate Augustini non potest concludi, quod omnes illi qui in purgatorio erant, fuerint in purgatorio liberati, sed quod aliquibus eorum fuerit hoc beneficium collatum: illis scilicet, qui iam sufficienter purgati erant, vel etiam qui dum adhuc viuerent, meruerunt per fidem & deuotionem ad mortem Christi,

vt eo descendente, liberarentur à temporali purgatorij pœna.

Ad secundum dicendum, quod virtus Christi operatur in sacramentis per modum sanationis, & expiationis cuiusdam. Vnde sacramentum Eucharistiæ liberat hominem à purgatorio, in quantum est sacrificium quoddam satisfactorium pro peccato. Descensus autem Christi ad inferos, non fuit satisfactorius: operabatur tamen in virtute passionis, quæ fuit satisfactoria, vt supra habitum est *: sed erat satisfactoria in generali, cuius virtutem oportebat applicari ad vnumquemque per aliquid specialiter ad ipsum pertinens. Et ideo non oportet, quod per descensum Christi ad inferos, omnes fuerint à purgatorio liberati.

q 49. a. 3. & aliis eiusdem quæst.

Ad tertium dicendum, quod illi defectus, à quibus Christus in hoc mundo simul homines liberabat, erant personales, proprie ad vnumquemque pertinentes: sed exclusio à gloria Dei, erat quidam defectus generalis, pertinens ad totam humanam naturam. Et ideo nihil prohibet eos, qui erant in purgatorio, per Christum esse liberatos ab exclusione à gloria: non autem à reatu pœnæ purgatorij, qui pertinet ad proprium defectum. Sicut è contrario sancti patres ante Christi aduentum liberati sunt à propriis defectibus: non autem à defectu communi, sicut supra dictum est *.

q 49. a. 5.

QVAESTIO LIII.

De resurrectione Christi, in quatuor articulos diuisa.

CONsequenter considerandum est de his quæ pertinent ad exaltationem Christi. Et primo de eius resurrectione, secundo de eius ascensione, tertio de eius sessione ad dexteram Patris, quarto de iudiciaria potestate ipsius.

¶ CIRCA primum occurrit quadruplex consideratio. Quarum prima est de ipsa Christi resurrectione. Secunda de qualitate resurgentis. Tertia de manifestatione resurrectionis. Quarta, de eius causalitate.

CIRCA primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, de necessitate resurrectionis eius.

¶ Secundo, de tempore.

294 ¶ Tertio, de ordine.

¶ Quarto, de causa.

3. d. 21. q. 2. a. 1. et opusc. 60. c. 23. pr. n.

Art. I. *Vtrum fuerit necessarium Christum resurgere?*

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit necessarium Christum resurgere. Dicit enim Damasc.

Damasc. in 4. lib. * Resurrectio est secunda eius quod dissolutum est, & cecidit, animalis surrectio. Sed Christus non cecidit per peccatum, nec corpus eius est dissolutum, vt ex supra dictis patet *. Non ergo proprie, conuenit sibi resurgere.

lib. 4. ort. fid. c. v. i. in princ.

* *q. 51. a. 3.*

¶ 2. Præterea, Quicumque resurgit, ad aliquid altius promouetur: quia surgere est sursum moueri. Sed corpus Christi remansit post mortem diuinitati vnitum, & ita non potuit in aliquid altius promoueri. Ergo non competebat sibi resurgere.

¶ 3. Præterea, Ea quæ circa humanitatem Christi sunt acta, ad nostram salutem ordinantur. Sed sufficiebat ad salutem nostram passio Christi, per quam simus liberati à pœna & culpa, vt ex supra dictis patet *. Non ergo fuit necessarium quod Christus à mortuis resurgeret.

q. 44. art. 5. & per totam q.

SED contra est, quod dicitur Lucæ vlt. Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis.

RESPONDEO dicendum, quod necessarium fuit Christum resurgere, propter quinque. Primo quidem ad commendationem diuinæ iustitiæ, ad quam pertinet exaltare illos, qui se propter Deum humiliant, secundum illud Lucæ 1. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Quia igitur Christus propter charitatem & obedientiam Dei, se humiliauit vsque ad mortem crucis, oportebat quod exaltaretur à Deo vsque ad gloriosam resurrectionem. Vnde ex eius persona dicitur in Psalm. 138. Tu cognouisti, id est, approbasti sessionem meam, id est, humilitatem & passionem; & resurrectionem meam, id est, glorificationem in resurrectione, sicut gloss. * exponit. Secundo, ad fidei nostræ instructionem: quia per eius resurrectionem confirmata est fides nostra circa diuinitatem Christi: quia vt dicitur 2. ad Corinth. vlt. Etsi crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei. Et ideo 1. ad Corinth. 15. dicitur, Si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra. Et in Psalmo 29. dicitur, Quæ vtilitas in sanguine meo, id est, in effusione sanguinis mei, dum descendo, quasi per quosdam gradus malorum, in corruptionem? quasi dicat, nulla. Si enim statim non resurgo, corruptumque fuerit corpus meum, nemini annuntiabo, nullum lucrabor, vt gloss. * exponit. Tertio, ad subleuationem nostræ spei: quia dum videmus Christum resurgere, qui est caput nostrum, speramus & nos resurrecturos. Vnde dicitur 1. ad Corinth. 15. Si Christus prædicatur, quod resurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in

gloss. interlinearis ibid.

Ps. 29. gl. ord. adiũcta & interlin. ex Aug.

vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Et Iob 19. dicitur, Scio, scilicet per certitudinem fidei, quod redemptor meus, id est, Christus, viuit, à mortuis resurgens; & ideo in nouissimo die de terra surrecturus sum: reposita est hæc spes mea in sinu meo. Quarto ad informationem vitæ fidelium, secundum illud Roman. 6. Quomodo Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et infra, Christus resurgens ex mortuis iam non moritur: ita & vos existimate mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo. Quinto, ad complementum nostræ salutis: quia sicut per hoc quod mala sustinuit (humiliatus est) moriendo, vt nos liberaret à malis: ita glorificatus est resurgendo, vt nos promoueret ad bona, secundum illud Rom. 4. Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.

Ad primum ergo dicendum, quod licet Christus non ceciderit per peccatum, cecidit tamen per mortem: quia sicut peccatum est casus à iustitia, ita mors est casus à vita. Vnde ex persona Christi potest intelligi, quod dicitur Michææ 7. Ne læteris inimica mea super me, quia cecidi: consurgam. Similiter etiam licet corpus Christi non fuerit dissolutum per incinerationem, ipsa tamen separatio animæ à corpore, dissolutio quædam fuit.

Ad secundum dicendum, quod diuinitas erat carni Christi post mortem vnita vnione personali: non autem vnione naturæ, sicut anima vnitur corpori vt forma ad constituendam humanam naturam. Et ideo per hoc, quod corpus eius vnitum est animæ, promotum est in altiorem statum naturæ, non autem in altio-
295 rem statum personæ.

Ad tertium dicendum, quod passio Christi operata est nostram salutem, propriè loquendo, quantum ad remotionem malorum: resurrectio autem, quantum ad inchoationem & exemplar bonorum.

sup. q. 51. a. 4. Et 3. d. 21. q. 2. a. 2. Et d. 22. q. 2. art. 2. q. 2. ad 1. & opusc. 3. c. 243 Et opusc. 60. c. 20. circ. fin. & Ps. 15. col. 6. Et Ioa. 2. le. 3. co. 2. fin.

Art. 2. *Vtrum fuerit conueniens Christum tertia die resurgere?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens, Christum tertia die resurgere. Membra enim debent capiti conformari. Sed nos, qui sumus membra Christi, non resurgimus à morte tertia die, sed nostra resurrectio differtur vsque ad finem mundi. Ergo videtur quod Christus, qui est caput nostrum, non debuerit tertia die resurgere: sed debuerit eius resurrectio differri vsque ad finem mundi.

¶ 2. Præ

¶ 2. Præterea, Act. 2. dicit Petrus, quod impossibile erat Christum detineri ab inferno & morte. Sed quamdiu aliquis est mortuus, detinetur à morte. Ergo videtur, quod Christi resurrectio non debuerit differri vsque ad tertiam diem, sed statim eadem die resurgere: præcipue cum gloss. * supra inducta dicat, nullam esse vtilitatem in effusione sanguinis Christi, si non statim resurgeret. *art. præc. in corp.*

¶ 3. Præterea, Dies incipere videtur ab ortu solis qui sua præsentia diem causat. Sed ante ortum solis Christus resurrexit: dicitur enim Ioan. 20. quod vna sabbati Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum: & tamen Christus iam resurrexerat, quia sequitur, Et vidit lapidem sublatum à monumento. Non ergo resurrexit Christus tertia die.

SED contra est, quod dicitur Matt. 20. Tradent eum Gentibus, ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est *) resurrectio Christi necessaria fuit ad instructionem fidei nostræ. *art. præc.* Est autem fides nostra & de diuinitate & humanitate Christi: non enim sufficit alterum sine altero credere, vt ex prædictis patet *. Et ideo ad hoc, quod confirmaretur fides de veritate diuinitatis ipsius, oportuit quod cito resurgeret, & eius resurrectio non differretur vsque ad finem mundi. *2. 2. q. 2. a. 7. & 8.* Ad hoc autem, quod confirmaretur fides de veritate humanitatis & mortis eius, oportuit moram esse inter mortem & resurrectionem: Si enim statim post mortem resurrexisset, videri posset, quod eius mors vera non fuerit, & per consequens nec resurrectio vera. Ad veritatem autem mortis Christi manifestandam, sufficiebat quod vsque ad tertiam diem eius resurrectio differretur: quia non contingit, quin infra hoc tempus, in homine qui mortuus videtur cum viuat, appareant aliqua indicia vitæ. Per hoc etiam, quod tertia die resurrexit, commendatur perfectio ternarij: qui est numerus omnis rei, vtpote habens principium, medium, & finem, vt dicitur in primo de cœlo *. *li. 1. text. 2. tom. 2.* Ostenditur etiam secundum mysterium, quod Christus vna sua morte corporali, quæ fuit lux propter iustitiam, duas nostras mortes destruxit, scilicet corporis, & animæ: quæ sunt tenebrosæ propter peccatum. Et ideo vna die integra & duabus noctibus permansit in morte, vt Augustinus dicit * in 4. de Trinitate. *li. 4. c. 5. tom. 3.* Per hoc etiam significatur, quod per resurrectio-

nem Christi, tertium tempus incipiebat. Nam primum fuit ante legem, secundum sub lege, tertium sub gratia. Incipit etiam in Christi resurrectione tertius status Sanctorum: nam primus fuit sub figuris legis: secundus sub veritate fidei: tertius erit in æternitate gloriæ, quam Christus inchoauit resurgendo.

Ad primum ergo dicendum, quod caput & membra conformantur in natura, sed non in virtute: excellentior est enim virtus capitis, quam membrorum. Et ideo ad demonstrandam excellentiam virtutis Christi, conueniens fuit, ipsum tertia die resurgere, aliorum resurrectione dilata vsque ad finem mundi.*

Ad secundum dicendum, quod detentio coactionem quamdam importat: Christus autem nulla necessitate mortis tenebatur astrictus, sed erat inter mortuos liber. Et ideo aliquamdiu in morte mansit: non quasi detentus, sed propria voluntate, quamdiu iudicauit hoc esse necessarium ad instructionem fidei nostræ. Dicitur autem statim fieri, quod fit breui interposito tempore.

Ad tertium dicendum, quod (sicut supra dictum est*) Christus resurrexit circa diluculum, illucescente iam die, ad significandum, quod per suam resurrectionem nos ad lucem gloriæ inducebat: sicut mortuus est aduesperascente iam die, & recedente in tenebras, ad ostendendum, quod per suam mortem destrueret tenebras culpæ, & pœnæ. Et tamen dicitur tertia die resurrexisse, accipiendo diem pro die naturali, qui continet spatium 24. horarum. Et sicut dicit August.* in 4. de Trin. nox vsque ad diluculum, quo Domini resurrectio declarata est ad tertium pertinet diem: quia Deus, qui dixit, de tenebris lucem clarescere, vt per gratiam noui testamenti, & participationem resurrectionis Christi, audiremus, Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino: insinuat nobis quodammodo, quod à nocte dies sumat initium. Sicut enim primi dies propter futurum hominis lapsum à luce in noctem, ita isti propter hominis reparationem à tenebris ad lucem computantur. Et ita patet, quod etiam si media nocte surrexisset, posset dici quod tertia die surrexisset, intelligendo de die naturali. Nunc autem cum diluculo surrexerit, potest dici quod tertia die surrexit, etiam accipiendo diem artificialem, quæ causatur ex præsentia solis: quia iam sol incipiebat aërem illustrare. Vnde & Marci vlt. dicitur, quod mulieres venerunt ad

q.51 art. 4. ad 3.

li. 4. c. 6. ante me. tom. 3.

ad monumentum orto iam sole. Quod non est contrarium ei quod Ioan. dicit, Cum adhuc tenebræ essent, vt August. dicit * in lib. de conf. Euang. quia die surgente, reliquiæ tenebrarum tanto magis extenuantur, quanto magis oritur lux. Quod autem dicitur Marc. vlt. Orto iam sole, non sic accipiendum est, tanquam iam sol ipse videretur super terram; sed tamquam de proximo adueniente in has partes.

li 3. c. 24. int. prin. & med. tom. 4.

Art. 3. *Vtrum Christus primo resurrexerit?* 296

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus non primo resurrexerit. Nam in veteri testamento per Heliam, & Helisęum aliqui resuscitati leguntur. secundum illud Heb. 11. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Similiter & Christus ante passionem suam tres mortuos suscitauit. Non ergo Christus fuit primus resurgentium.

¶ 2. Præterea, Matthæi 27. inter alia miracula, quæ in passione Christi acciderunt, narratur, quod monumenta aperta sunt: & multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Non ergo Christus fuit primus resurgentium.

4 dis. 42. q. 1. q. 1. ad 3. & opus. 3. c. 243. 246 & 247. fi. & 1. Cor. 5. le. 3. in pr. et ad Col. 1. l. 5 co. 1.

¶ 3. Præterea, Sicut Christus per suam resurrectionem est causa nostræ resurrectionis, ita per suam gratiam est causa nostræ gratiæ: secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed alij prius tempore gratiam habuerunt, quam Christus, sicut omnes patres veteris testamenti. Ergo etiam aliqui prius ad resurrectionem corporalem peruenerunt, quam Christus.

SED contra est, quod dicitur 1. ad Cor. 15. Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium, gloss.* Quia prius tempore & dignitate surrexit.

gloss. interlinearis, ibid.

RESPONDEO dicendum, quod resurrectio est reparatio à morte in vitam. Dupliciter autem aliquis eripitur à morte. Vno modo solum à morte in actu vt scilicet aliquis viuere incipiat qualitercumque postquam mortuus fuerat. Alio modo, vt aliquis liberetur, non solum à morte, sed etiam à necessitate; & quod plus est, à possibilitate moriendi. Et hæc est vera & perfecta resurrectio: quia quamdiu aliquis viuit subiectus necessitati moriendi, quodammodo mors ei dominatur: secundum illud Roman. 8. Corpus quidem mortuum est propter peccatum. Illud etiam quod possibile est esse, secundum quid dicitur esse, id est, potentialiter. Et sic patet, quod illa resurrectio, qua quis eripitur solum ab actuali morte, est resurrectio imperfecta, Loquendo igitur de

resurrectione perfecta, Christus est primus resurgentium: quia ipse resurgendo, primo peruenit ad vitam penitus immortalem, secundum illud Rom. 6. Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur. Sed resurrectione imperfecta, quidam alij surrexerunt ante Christum, ad præmonstrandum quasi in quodam signo resurrectionem ipsius.

Et sic patet responsio ad primum: quia & illi, qui suscitati in veteri testamento sunt; & illi, qui suscitati sunt à Christo, sic redierunt ad vitam, vt iterum morerentur.

Ad secundum dicendum, quod de illis, qui resurrexerunt cum Christo, duplex est opinio. Quidam enim asserunt, quod redierunt ad vitam tanquam non iterum morituri; quoniam magis illis esset tormentum, si iterum morerentur, quam si non resurgerent. Et secundum hoc intelligendum erit, sicut Hieron. dicit super Matth. * quod non ante surrexerunt, quam resurgeret Dominus. Vnde & Euangelista dicit, quod exeuntes de monumentis, post resurrectionem eius venerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Sed Augustinus in epistola ad Euodium * hanc opinionem commemorans dicit, Scio quibusdam videri morte Domini Christi iam talem resurrectionem præstitam iustis, qualis nobis in fine promittitur. Qui si non iterum repositis corporibus dormierunt, videndum est, quomodo intelligatur Christus primogenitus à mortuis, si eum in illa resurrectione tot præcesserunt. Quod si respondetur, hoc esse dictum per anticipationem, vt monumenta illo terræ motu aperta intelligantur, cum Christus in cruce penderet: resurrexisse autem iustorum corpora non tunc, sed cum ille prior resurrexisset. Illud adhuc restat quod moueat, quomodo Petrus non de Dauid, sed de Christo asseruit fuisse prædictum, carnem eius non vidisse corruptionem, per hoc, quod apud eos erat monumentum Dauid: & sic illos non conuincebat, si corpus Dauid ibi iam non erat: quia etsi ante in recenti sua morte resurrexisset, nec caro eius vidisset corruptionem, posset nihilominus illud monumentum manere. Durum autem videtur, vt Dauid non fuerit in illa resurrectione iustorum, si eis iam æterna donata est, cuius Christus ex semine commendatur. Periclitabatur etiam illud quod ad Hebr. de iustis antiquis dicitur, Ne sine nobis consummarentur, si iam in illa resurrectionis incorruptione constituti sunt, quæ nobis perficiendis in fine promittitur. Sic ergo

In illud Mat. 27. & multa corpora sanctorũ, tom. 9.
* ep. 99. non lõge ante me. tom. 2.

Au

Aug.* sentire videtur, quod resurrexerint iterum morituri. Ad quod etiam videtur pertinere quod Hier. † dicit super Matt. Quod sicut Lazarus resurrexit, sic & multa corpora sanctorum resurrexerunt, vt Dominum ostenderent resurgentem. Quamuis hoc in sermone de Assumptione sub dubio relinquat: rationes tamen Aug. multo efficaciores videntur.

in præd. verbu ex epist. 99. tom. 2.
†*eod. loco cit. circa princ. solut. huius*

Ad tertium dicendum, quod sicut ea, quæ præcesserunt Christi aduentum, fuerunt præparatoria ad Christum, ita gratia est dispositio ad gloriam. Et ideo ea quæ sunt gloriæ, siue quantum ad animam, (sicut perfecta Dei fruitio,) siue quantum ad corpus (sicut resurrectio gloriosa,) prius tempore debuerunt esse in Christo, sicut in auctore gloriæ: gratiam vero conueniebat prius esse in his, quæ ordinabantur ad Christum.

Art. 4. *Vtrum Christus fuerit causa sua resurrectionis?* 297

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit causa suæ resurrectionis. Quicumque enim suscitatur ab alio, non est suæ resurrectionis causa. Sed Christus suscitatus est ab alio, secundum illud Actor. 2. Quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni. Et Roman 8. Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora nostra, &c. Ergo Christus non est causa suæ resurrectionis.

Ps. 40. 10. 2. & Io. 2. & 3. 10. 2. & ad Ro. 4. fin.

¶ 2. Præterea, Nullus dicitur mereri, qui ab alio petit aliquid, cuius ipse est causa. Sed Christus sua passione meruit resurrectionem (sicut August. dicit super Ioannem *, quod humilitas passionis, meritum est gloriæ resurrectionis.) Ipse etiam petiit à patre se resuscitari, secundum illud Psal. 40. Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me. Ergo non fuit causa suæ resurrectionis.

tra. 104. in Io. non remote à fin. to. 9.

¶ 3. Præterea, Sicut Damasc. * probat in 4. lib. resurrectio non est animæ, sed corporis, quod per mortem cadit. Corpus autem non potest sibi animam vnire, quæ est eo nobilior. Ergo id quod resurrexit in Christo, non potuit esse causa suæ resurrectionis.

lib. 4. orth. fid. c. vlt.

SED contra est, quod Dominus dicit Ioan. 10. Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam, & iterum sumo eam. Sed nihil est aliud resurgere, quam iterato animam sumere. Ergo videtur, quod Christus propria virtute resurrexerit.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est *) per mortem non fuit separata diuinitas, nec ab anima Christi, nec ab eius carne. Potest

q. 50. ar. 2. & 3.

test igitur tam anima Christi mortui, quam eius caro, considerari dupliciter. Vno modo ratione diuinitatis. Alio modo ratione ipsius naturæ creatæ. Secundum igitur vnitę diuinitatis virtutem, & corpus resumpsit animam, quam deposuerat, & anima corpus resumpsit, quod dimiserat: & sic Christus propria virtute resurrexit. Et hoc est, quod de Christo dicitur 2. ad Cor. vlt. quod etsi crucifixus est ex infirmitate nostra, sed viuit ex virtute Dei. Si autem consideremus corpus & animam Christi mortui secundum virtutem naturæ creatæ, sic non potuerunt sibi inuicem reuniri, sed oportuit Christum resuscitari à Deo.

Ad primum ergo dicendum, quod eadem est diuina virtus & operatio patris & filij. Vnde hæc duo sese consequuntur, quod Christus sit suscitatus diuina virtute patris, & suiipsius.

Ad secundum dicendum, quod Christus orando petiit, & meruit suam resurrectionem, in quantum homo: non autem in quantum Deus.

Ad tertium dicendum, quod corpus secundum naturam creatam non est potentius anima Christi; est tamen ea potentius secundum virtutem diuinam: quæ etiam rursus secundum diuinitatem vnitam est potentior corpore, secundum naturam creatam. Et ideo secundum virtutem diuinam corpus & anima mutuo se resumpserunt: non autem secundum virtutem naturæ creatæ.

QVAESTIO LIV.

De qualitate Christi resurgentis, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de qualitate Christi resurgentis.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum post resurrectionem, Christus habuerit verum corpus?

¶ Secundo, vtrum resurrexerit cum corporis integritate?

¶ Tertio, vtrum corpus eius fuerit gloriosum?

¶ Quarto, de cicatricibus in corpore eius apparentibus?

298 Art. I. *Vtrum Christus post resurrectionem habuerit verum corpus?*

Inf. a 3. c. & op. 60. 1.21.c0.4

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus. Verum enim corpus non potest simul esse cum alio corpore in eodem loco. Sed corpus Christi post

post resurrectionem fuit simul cum alio corpore in eodem loco: intrauit enim ad discipulos suos ianuis clausis, vt dicitur Ioannis 20. Ergo videtur, quod Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus.

¶ 2. Præterea, Verum corpus non euanescit ab aspectu intuentium, nisi forte corrumpatur. Sed corpus Christi euanuit ab oculis discipulorum eum intuentium, vt dicitur Luc. vlt. Ergo videtur, quod Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus.

¶ 3. Præterea, Cuiuslibet veri corporis est determinata figura. Sed corpus Christi apparuit discipulis in alia effigie, vt patet Marc. vlt. Ergo videtur, quod Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus humanum.

SED contra est, quod dicitur Lucæ vlt. quod Christo discipulis apparente, conturbati, & conterriti, existimabant se spiritum videre, ac si non haberet verum corpus, sed phantasticum. Ad quod remouendum ipse postea subdit, Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Non ergo habuit corpus phantasticum, sed verum.

RESPONDEO dicendum, quod sicut Damascen. dicit * in 4. lib. illud resurgere dicitur, quod cecidit. Corpus autem Christi per mortem cecidit, in quantum scilicet fuit ab eo anima separata, quæ erat eius formalis perfectio. Vnde oportuit ad hoc, quod esset vera Christi resurrectio, vt idem corpus Christi iterato eidem animæ vniretur. Et quia veritas naturæ corporis est ex forma, consequens est, quod corpus Christi post resurrectionem & verum corpus fuerit, & eiusdem naturæ, cuius fuerat prius. Si autem eius corpus fuisset phantasticum, non fuisset vera resurrectio, sed apparens.

l. 4. c. 28. et est vlt. l. b. non mu. sum à prin.

Ad primum ergo dicendum, quod corpus Christi post resurrectionem, non ex miraculo, sed ex conditione gloriæ (sicut quidam dicunt) clausis ianuis ad discipulos introiuit, simul cum alio corpore in eodem loco existens. Sed vtrum hoc habere possit corpus gloriosum ex aliqua proprietate sibi indita, vt simul cum alio corpore in eodem loco existat, inferius * discutietur, vbi agetur de resurrectione communi. Nunc autem quantum ad propositum sufficit, dicendum est quod non ex natura corporis, sed potius ex virtute diuinitatis vnitæ, illud corpus ad discipulos (licet verum esset) ianuis clausis introiuit.

** non est pleuit morte præuentus.*

introiuit. Vnde Augustinus dicit * in quodam sermone Paschali, quod quidam sic disputant: Si corpus erat, si hoc surrexit de sepulchro quod pependit in ligno, quomodo per ostia clausa intrare potuit? Et respondet. Si comprehendis modum, non est miraculum: vbi deficit ratio, ibi est fidei ædificatio. Et super Ioannem dicit †, Moli corporis, vbi diuinitas erat, ostia clausa non obstiterunt: ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata permansit. Et idem dicit Greg. in quadam homilia de octauo Paschæ.

in Dominica in octaua Paschæ, est ser. 149. in ordine, tom. 10

† tr. 121. in Ioan. à me. c. 9.

** ho. 26. in euan. cir. prin. illius.*

Ad secundum dicendum, quod sicut dictum est †, Christus resurrexit ad immortalem gloriæ vitam. Hæc est autem dispositio corporis gloriosi, vt sit spirituale, id est, subiectum spiritui, vt Apostolus dicit 1. ad Corinth. 15 Ad hoc autem quod sit omnino corpus subiectum spiritui, requiritur, quod omnis actio corporis, subdatur spiritus voluntati. Quod autem aliquid videatur, fit per actionem visibilis in visum, vt patet per Philosophum in 2. de anima *. Et ideo quicumque habet corpus glorificatum, in potestate sua habet, videri quando vult; & quando non vult, non videri. Hoc tamen habuit Christus non solum ex conditione corporis gloriosi, sed etiam ex virtute diuinitatis, per quam fieri potest, vt etiam corpora non gloriosa miraculose non videantur: sicut præstitum fuit beato Bartholomæo miraculose, vt si vellet videretur: non autem videretur si non vellet. Dicitur ergo, quod Christus ab oculis discipulorum euanuit, non quia corrumperetur, aut resolueretur in aliqua inuisibilia: sed quia sua voluntate desiit ab eis videri, eo præsente, vel etiam eo abscedente velociter per dotem agilitatis.

† q. præ. ar. 3.

l. 2. text. 74. & 75 & præc. tom. 2.

Ad tertium dicendum, quod sicut Seuerianus dicit in sermone Paschali, Nemo putet Christum sua resurrectione sui vultus effigiem commutasse. Quod est intelligendum quantum ad lineamenta membrorum: quia nihil inordinatum & deforme fuerat in corpore Christi per Spiritum sanctum concepto, quod in resurectione corrigendum esset: accepit tamen in resurrectione gloriam claritatis. Vnde idem ibidem subdit, Sed mutatur effigies, dum efficitur ex mortali immortalis: vt hoc sit acquisiuisse vultus gloriam, non vultus substantiam perdidisse. Nec tamen illis discipulis in specie gloriosa apparuit: sed sicut in potestate eius erat, vt corpus suum videretur, vel non videretur: ita in potestate eius erat, vt ex eius aspectu formaretur in oculis intuentium,

tuentium, vel forma gloriosa, vel non gloriosa, aut etiam commista, vel qualitercumque se habens. Modica tamen differentia sufficit ad hoc, quod aliquis videatur in aliena effigie apparere.

Art. 2. *Vtrum Christi corpus resurrexerit integrum?* 299

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod corpus Christi non resurrexerit integrum. Sunt enim de integritate humani corporis caro & sanguis, quæ Christus non videtur habuisse: dicitur enim primo ad Corinthios 15. Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Christus autem resurrexit in gloria regni Dei. Videtur ergo, quod non habuerit carnem & sanguinem. *locu sup. art. 1. inductus.*

¶ 2. Præterea, Sanguis est vnus de quatuor humoribus. Si ergo Christus habuit sanguinem, pari ratione habuit alios humores, ex quibus causatur corruptio in corporibus animalium. Sic ergo sequeretur, quod corpus Christi fuerit corruptibile, quod est inconueniens. Non igitur Christus habuit carnem & sanguinem.

¶ 3. Præterea, Corpus Christus quod resurrexit, in cælum ascendit. Sed aliquid de sanguine eius in quibusdam Ecclesiis reseruatur pro reliquiis. Non ergo resurrexit corpus Christi cum integritate omnium suarum partium.

SED contra est, quod Dominus dicit Luc. vlt. post resurrectionem discipulis loquens, Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est *) corpus Christi in resurrectione fuit eiusdem naturæ, sed alterius gloriæ. Vnde quicquid ad naturam corporis humani pertinet, totum fuit in corpore Christi resurgentis. Manifestum est autem, quod ad naturam corporis humani pertinent carnes & ossa & sanguis, & alia huiusmodi. Et ideo omnia ista in corpore Christi resurgentis fuerunt, & etiam integraliter absque omni diminutione: alioquin non fuisset perfecta resurrectio, si non fuisset redintegratum quicquid per mortem ceciderat. Vnde & Dominus fidelibus suis promittit, dicens Matthæi decimo, Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Et Luc. 21. dicitur, Capillus de capite vestro non peribit. Dicere autem, quod corpus Christi carnem & ossa non habuerit, & alias huiusmodi partes humano corpori naturales, pertinet ad errorem Eutychij, Constantinopolitanæ vrbis Episcopi: qui dicebat, quod corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile, & ventis, aereque subtilius: & quod Dominus *art. præc.*

minus post confirmata corda discipulorum palpantium, omne illud, quod in eo palpari potuit, in subtilitatem aliquam redegit. Quod ibidem improbat Gregor. * quia corpus Christi post resurrectionem, immutatum non fuit, secundum illud Roman. 6. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur. Vnde & ille, quæ dixerat, in morte retractauit. Si enim inconueniens est, vt Christus alterius naturæ corpus in sua conceptione acciperet, puta cæleste, sicut Valentinus asseruit: multo magis inconueniens est, quod in resurrectione alterius naturæ corpus resumpserit: quia corpus in resurrectione, resumpsit ad vitam immortalem, quod in conceptione assumpserat ad vitam mortalem.

hom. 26 in euang. nō remote à prin.

Ad primum ergo dicendum, quod caro & sanguis ibi non accipitur pro natura carnis & sanguinis: sed vel pro culpa carnis & sanguinis, sicut Gregor. dicit * in decimoquarto Moralium, vel pro corruptione carnis & sanguinis: quia (vt August. dicit ad Consentium †, de resurrectione carnis) non ibi erit corruptio & mortalitas carnis & sanguinis. Caro igitur secundum substantiam possidet regnum Dei: secundum quod dictum est *, Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Caro autem cum secundum corruptionem intelligitur, non possidebit: vnde continuo additum est in verbis Apostoli, Nec corruptio incorruptelam.

** lib. 14. moral. c. 31. non procul à fine.*
† Aug. ep. 146. tom. 2.
** Luc. vlt.*

Ad secundum dicendum, quod sicut August. * dicit in eodem lib. fortassis accepta occasione sanguinis, vrgebit nos molestior perscrutator, & dicet, Si sanguis in corpore Christi resurgentis fuit, cur non & pituita, id est, phlegma, cur non & fel flauum, id est, cholera, & fel nigrum, id est, melancholia, quibus quatuor humoribus naturam carnis temperari, etiam medicinæ disciplina testatur? Sed quodlibet quisquis addat, corruptionem addere caueat, ne suæ fidei sanitatem castitatemque corrumpat. Valet enim diuina potentia de ista visibili atque tractabili natura corporum, quibusdam manentibus auferre, quas voluerit qualitates, vt absit labes, scilicet corruptionis, adsit effigies; adsit motio, absit fatigatio; adsit vescendi potestas, absit esuriendi necessitas.

ep. 146. non multum lōge à princ. tom. 2.

Ad tertium dicendum, quod totus sanguis, qui de corpore Christi fluxit, cum ad veritatem humanæ naturæ pertineat, in corpore Christi resurrexit. Et eadem ratio est de omnibus particulis ad veritatem, & integritatem humanæ naturæ pertinentibus. Sanguis autem ille, qui in quibusdam Ecclesiis pro reli

reliquiis conseruatur, non fluxit de latere Christi, sed miraculose dicitur effluxisse de quadam imagine Christi percussa.

Art. 3. *Vtrum Christi corpus resurrexerit gloriosum?* 300

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod corpus Christi non resurrexerit gloriosum. Corpora enim gloriosa sunt fulgentia, secundum illud Matthæi 13. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Sed corpora fulgida videntur secundum rationem lucis, non autem secundum rationem coloris. Cum ergo corpus Christi visum fuerit sub coloris spetie, sicut & prius videbatur: videtur quod non fuerit gloriosum. *Inf q. 55. a. 6 ad 4. & quo. 5. q. 3. art. 1. & op. 3. c. 245.*

¶ 2. Præterea, Corpus gloriosum est incorruptibile, Sed corpus Christi non videtur fuisse incorruptibile: fuit enim palpabile, sicut & ipse dicit Luc. vlt. Palpate, & videte. Dicit autem Greg.* in quadam homilia, quod corrumpi necesse est quod palpatur, & palpari non potest quod non corrumpitur. Non ergo corpus Christi fuit gloriosum. *hom. 26. in euang. paulo post princ.*

¶ 3. Præterea, Corpus gloriosum non est animale, sed spirituale: vt patet primæ ad Cor. 15. Sed corpus Christi videtur fuisse animale post resurrectionem: quia cum discipulis manducauit, & bibit: vt legitur Luc. vlt. & Ioan. vlt. Ergo videtur, quod corpus Christi non fuerit gloriosum.

SED contra est, quod Apost. dicit ad Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.

RESPONDEO dicendum, quod corpus Christi in resurrectione fuit gloriosum: & hoc apparet triplici ratione. Primo quidem, quia resurrectio Christi fuit exemplar, & causa nostræ resurrectionis, vt habetur 1. ad Cor. 15. Sancti autem in resurrectione habebunt corpora gloriosa, sicut ibidem dicitur, Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Vnde cum causa sit potior causato, & exemplar exemplato, multo magis corpus Christi resurgentis fuit gloriosum. Secundo, quia per humilitatem passionis meruit gloriam resurrectionis. Vnde & ipse dicebat, Nunc anima mea turbata est: quod pertinet ad passionem; & postea subdit, Pater clarifica nomen tuum: In quo petit gloriam resurrectionis. Tertio, quia sicut supra habitum est *, anima Christi à principio suæ conceptionis fuit gloriosa per fruitionem diuinitatis perfectam. Est autem dispensatiue factum (sicut supra dictum est *) vt ab anima gloria non redundaret in corpus, ad hoc, quod mysterium nostræ redemptionis *q. 34. a. 4. * q. 14 a. 1. ad 2. arg.*

ptionis sua passione impleret. Et ideo peracto hoc mysterio passionis, & mortis Christi, statim anima in corpus in resurrectione resumptum, suam gloriam deriuauit: & ita factum est corpus illud gloriosum.

Ad primum ergo dicendum, quod omne quod recipitur in aliquo, recipitur in eo secundum modum recipientis. Quia igitur gloria corporis deriuatur ab anima, vt Aug.* dicit in epist. ad Dioscorum, Fulgor seu claritas corporis gloriosi est secundum colorem humano corpori naturalem: sicut vitrum diuersimode coloratum recipit splendorem ex illustratione solis, secundum modum sui coloris. Sicut autem in potestate hominis glorificati est, vt corpus eius videatur, vel non videatur: (sicut dictum est *) ita in potestate eius est, quod claritas eius videatur, vel non videatur: vnde potest in suo colore sine aliqua claritate videri. Et hoc modo Christus suis discipulis post resurrectionem suam apparuit.

epist. 56. ant. med. tom. 2.

art. 1. huius quæst. ad 2. arg.

Ad secundum dicendum, quod corpus aliquod dicitur esse palpabile, non solum ratione resistentiæ, sed ratione suæ spissitudinis. Ad rarum autem & spissum sequuntur graue & leue, calidum & frigidum, & alia huiusmodi contraria, quæ sunt principia corruptionis corporum elementarium. Vnde & corpus, quod est palpabile humano tactu, est naturaliter corruptibile. Si autem sit aliquod corpus resistens tactui, quod non sit dispositum secundum prædictas qualitates, quæ sunt propria obiecta tactus humani (sicut est corpus cæleste:) tale corpus non potest dici palpabile. Corpus autem Christi post resurrectionem vere fuit ex elementis compositum, habens in se tangibiles qualitates, secundum quod requirit natura corporis humani, & ideo naturaliter erat palpabile. Et si nihil aliud habuisset supra corporis humani naturam, fuisset etiam corruptibile. Habuit autem aliquid aliud, quod ipsum incorruptibile reddidit: non quidem naturam cælestis corporis, vt quidam dicunt (de quo infra * magis inquiretur:) sed gloriam redundantem ab anima beata, quia vt August. † dicit in epist. ad Dioscorum, Tam potenti natura Deus fecit animam, vt ex eius plenissima beatitudine, redundet in corpus plenitudo sanitatis, id est, incorruptionis vigor. Et ideo sicut Gregor. * dicit ibidem. Ostenditur corpus Christi post resurrectionem fuisse eiusdem naturæ, sed alterius gloriæ.

** Materiam de dotibus videtur respicere, quam nō cōpleuit.*

† ep. 56 ant. med. tom. 2.

** hom. 26. in euang. nō remete à prin.*

Ad tertium dicendum, quod sicut August. † dicit 13. de ciuitate Dei, Saluator noster post resurrectionem, iam quidem in spiritali carne, sed tamen vera, cibum

† lib. 13. c. 22. circ. fin. tom. 5.

cibum & potum cum discipulis sumpsit, non alimentorum indigentia, sed ea qua hoc poterat potestate. Vt enim Beda * dicit super Lucam, Aliter absorbet aquam terra sitiens, aliter solis radius calens: illa indigentia, iste potentia. Manducauit ergo post resurrectionem, non quasi cibo indigens, sed vt eo modo naturam corporis resurgentis astrueret. Et propter hoc non sequitur, quod fuerit eius corpus animale, quod est indigens cibo. *Beda c.97. & est vlt. in Luc. super illud, Habetis aliquid, vt manducetur?*

Art. 4. *Vtrum corpus Christi debuerit cum cicatricibus resurgere?* 301

3. d. 21. q. 2. a. 4. q. 3. & op. 3. c. 245. & op. 60 c. 22. co. 4.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod corpus Christi non debuerit cum cicatricibus resurgere. Dicitur enim 1. ad Cor. 15. quod mortui resurgent incorrupti. Sed & cicatrices & vulnera ad quamdam corruptionem pertinent, & defectum. Non ergo fuit conueniens, vt Christus, qui est resurrectionis auctor, cum cicatricibus resurgeret.

¶ 2. Præterea, Corpus Christi integrum resurrexit, sicut dictum est *. Sed aperturæ vulnerum contrariantur integritati corporis; quia per eas discontinuatur corpus. Non ergo videtur fuisse conueniens, quod in corpore Christi aperturæ vulnerum remanerent, etsi remanerent ibi quædam vulnerum insignia, quæ sufficiebant ad aspectum, ad quem Thomas credidit: cui dictum est, Quia vidisti me Thomas, credidisti. *art. 2. huius q.*

¶ 3. Præterea, Damasc dicit in 4.* lib. quod post resurrectionem de Christo dicuntur quædam vere, quæ non habuit secundum naturam, sed secundum dispensationem, ad certificandum, quod ipsum quod passum est corpus, resurrexit, vt cicatrices. Cessante autem causa cessat effectus. Ergo videtur, quod certificatis discipulis de sua resurrectione, cicatrices vlterius non habuerit. Sed non conueniebat immutabilitati gloriæ, quod aliquid assumeret, quod perpetuo in eo non remaneret. Ergo videtur, quod non debuerit corpus cum cicatricibus in resurrectione resumere. ** c. 19. paulo ante fin.*

SED contra est, quod Dominus dicit Thomæ Io. 20. Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.

RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit, animam Christi in resurrectione corpus cum cicatricibus resumere. Primo quidem propter gloriam ipsius Christi. Dicit enim Beda super * Lucam, quod non ex impotentia curandi, cicatrices seruauit: sed vt in perpetuum victoriæ suæ circumferat triumphum. Vnde *sup. illud Luc. Ostendit eis manus, c. 97 in Lucam, & est vlt.*

lib. 22. c. 20. in pr. tom. 5. has rationes omnes habet Beda in loc. cit.

Vnde & Augustinus dicit in 22. † de ciuitate Dei, quod fortassis in illo regno in corporibus Martyrum videbimus vulnerum cicatrices, quæ pro Christi nomine pertulerunt. Non enim deformitas in eis, sed dignitas erit: & quædam quamuis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit. Secundo, ad confirmandum corda discipulorum circa fidem suæ resurrectionis. Tertio, vt Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. Quarto, vt sua morte redemptis, quam misericorditer sint adiuti, propositis eiusdem mortis indiciis, insinuet. Postremo, vt in iudicio, quam iuste damnentur ibidem denuntiet. Vnde sicut Augustinus dicit in libro secundo de Symbolo, cap. 8. Sciebat Christus quare cicatrices in suo corpore seruaret; sicut enim demonstrauit Thomæ non credenti, nisi tangeret, & videret: ita etiam inimicis vulnera demonstraturus est sua, vt conuincens eos veritas dicat, Ecce hominem quem crucifixistis; videtis vulnera, quæ infixistis; agnoscitis latus quod pupugistis: quoniam per vos, & propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis.

Bed. c. 97 in Lu. id innuit.

Ad primum ergo dicendum, quod cicatrices illæ quæ in corpore Christi permanserunt, non pertinent ad corruptionem, vel defectum: sed ad maiorem cumulum gloriæ, in quantum sunt quædam virtutis insignia; & in illis locis vulnerum quidam specialis decor apparebit.

Ad secundum dicendum, quod illa apertura vulnerum, quamuis sit cum quadam solutione continuitatis: totum tamen hoc recompensatur per maiorem decorem gloriæ, vt corpus non sit minus integrum, sed magis perfectum. Thomas autem non solum vidit, sed etiam vulnera tetigit: quia (vt dicit Leo Papa) suffecit sibi ad fidem propriam, vidisse quod viderat: sed nobis operatus est, vt tangeret quem videbat.

Ad tertium dicendum, quod Christus in suo corpore voluit cicatrices vulnerum remanere, non solum ad certificandum discipulorum fidem, sed etiam propter alias rationes. Ex quibus apparet, quod semper in eius corpore cicatrices illæ remanebunt: quia (vt Augustinus * dicit ad Cosentium, de resurrectione carnis) Domini corpus in cœlo esse credo, vt erat quando ascendit in cœlum. Et Gregor. † 14. Moralium dicit, Quod si quid in corpore Christi post resurrectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli sententiam, post resurrectionem Dominus rediit in mor

Aug. ep. 146 pau. à prin. t. 2
† lib. 14. mor. c. 31 à med.

mortem: quod quis dicere nisi stultus præsumat, qui veram carnis resurrectionem denegat. Vnde patet, quod cicatrices, quas Christus post resurrectionem in suo corpore ostendit, nunquam postmodum ab illo corpore sunt remotæ.

QVAESTIO LV.

De manifestatione resurrectionis, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de manifestatione resurrectionis Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum Christi resurrectio omnibus manifestari debuerit, an solum quibusdam specialiter personis?

¶ Secundo, vtrum fuisset conueniens, quod eis videntibus resurgeret?

¶ Tertio, vtrum post resurrectionem debuerit cum suis discipulis conuersari?

¶ Quarto, vtrum fuerit conueniens, quod suis discipulis in aliena effigie appareret?

¶ Quinto, vtrum resurrectionem suam argumentis manifestare debuerit?

¶ Sexto, de sufficientia illorum argumentorum.

Art. I. *Vtrum resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari?* 302

AD primum sic proceditur. Videtur, quod resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari. Sicut enim publico peccato debetur pœna publica (secundum illud 1 ad Tim. 5. Peccantes coram omnibus argue:) ita merito publico debetur præmium publicum. Sed claritas resurrectionis est præmium humilitatis passionis: vt Aug. dicit super Ioan.* Cum ergo passio Christi fuerit omnibus manifestata, eo publice patiente, videtur quod gloria resurrectionis ipsius, omnibus manifestari debuerit. *Sup. q. 36 a. 2. co & op. 3 c. 245. & 1. Cor. 15. col. 3. * tract. 104. in lo. cir. fi. tom. 9.*

¶ 2. Præterea, Sicut passio Christi ordinatur ad nostram salutem, ita & eius resurrectio, secundum illud Rom. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Sed illud quod ad communem vtilitatem pertinet, omnibus debet manifestari. Ergo resurrectio Christi omnibus debuit manifestari, & non specialiter quibusdam.

¶ 3. Præterea, Illi quibus manifestata est resurrectio Christi, fuerunt resurrectionis testes: vnde dicitur Act. 3. Quem Deus suscitauit à mortuis, cuius nos testes sumus. Hoc autem testimonium ferebant publice prædicando. Quod quidem non conuenit mulieribus:

lieribus: secundum illud 1. ad Cor. 14. Mulieres in Ecclesiis taceant; & 1. ad Timoth. 2. Docere mulieri non permitto. Ergo videtur, quod inconuenienter resurrectio Christi manifestata fuerit primo mulieribus, quam omnibus communiter.

SED contra est, quod dicitur Actorum 10. Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo.

RESPONDEO dicendum, quod eorum quæ cognoscuntur, quædam cognoscuntur communi lege naturæ: quædam autem cognoscuntur ex speciali munere gratiæ, sicut ea quæ diuinitus reuelantur. Quorum quidem, vt Dionys. dicit in lib. Cœlest. hierarch. * hæc est lex diuinitus instituta, vt à Deo immediate superioribus reuelentur, quibus mediantibus deferantur ad inferiores: Sicut patet in ordinatione cælestium spirituum. Ea vero, quæ pertinent ad futuram gloriam, communem hominum cognitionem excedunt: secundum illud Isai. 64. Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti diligentibus te. Et ideo eiusmodi ab homine non cognoscuntur, nisi diuinitus reuelata, sicut Apost. dicit 1. ad Corinth. 2. Nobis reuelauit Deus per spiritum suum. Quia igitur Christus resurrexit gloriosa resurrectione, ideo eius resurrectio non omni populo manifestata est, sed quibusdam, quorum testimonio deferretur in aliorum notitiam.

* c. 4. à medium.

Ad primum ergo dicendum, quod passio Christi peracta est in corpore adhuc habēte naturam passibilem, quæ communi lege nota est omnibus. Et ideo passio Christi omni populo immediate manifestari potuit. Resurrectio autem Christi facta est per gloriam Patris: vt Apostolus dicit Romanorum sexto, & ideo immediate manifestata est, non omnibus, sed quibusdam. Quod autem publice peccantibus pœna publica imponitur, intelligendum est de pœna præsentis vitæ: & similiter publica merita publice præmiari oportet, vt alij prouocentur. Sed pœnæ, & præmia futuræ vitæ non publice omnibus manifestantur, sed specialiter illis, qui ad hoc præordinati sunt à Deo.

Ad secundum dicendum, quod resurrectio Christi sicut est ad communem omnium salutem, ita in notitiam omnium peruenit. Non quidem sic, quod immediate omnibus manifestaretur: sed quibusdam, per quorum testimonium deferretur ad omnes.

Ad tertium dicendum, quod mulieri non permittitur publice docere in Ecclesia: permittitur autem ei pri

priuatim aliquos domestica admonitione instruere. Et ideo sicut Ambrosius dicit super Luc.* Ad eos fœmina mittitur, qui domestici sunt, non autem mittitur ad hoc quod resurrectionis testimonium ferat ad populum.

c. vlt. in Luc. non multum ante me. tom. 5.

Ideo autem primo mulieribus apparuit, vt mulier, quæ primo nuntium mortis ad hominem detulit, primo etiam vitam resurgentis Christi in gloria nuntiaret. Vnde Cyril.* dicit, Fœmina quæ quondam mortis fuit ministra, venerandum resurrectionis mysterium prima percipit, & nuntiat: adeptum est igitur fœmineum genus, & ignominiæ absolutionem, & maledictionis repudium.

lib. 12. in Io. c. 51. super illud, Vade ad fratres tuos & dic eis.

Similiter etiam per hoc ostenditur, quod quantum ad statum gloriæ pertinet, nullum detrimentum patietur fœmineus sexus: sed si maiori charitate feruebunt, maiori etiam gloria ex visione diuina potientur: eo quod mulieres quæ Dominum arctius amauerunt, in tantum, vt ab eius sepulchro, discipulis etiam recedentibus, non recederent, primo viderunt Dominum in gloria resurgentem.

Art. 2. *Vtrum fuisset conueniens, quod discipuli viderent Christum resurgere?* 303

AD secundum sic proceditur. Videtur, conueniens fuisse, quod discipuli viderent Christum resurgere. Ad discipulos enim pertinebat resurrectionem Christi testificari: secundum illud Actor. 4. Virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri. Sed certissimum est testimonium de visu. Ergo conueniens fuisset, vt ipsam resurrectionem Christi viderent.

¶ 2. Præterea, Ad certitudinem fidei habendam, discipuli ascensionem Christi viderunt, secundum illud Act. 1. Videntibus illis, eleuatus est. Sed similiter oportet de resurrectione Christi certam fidem habere. Ergo videtur, quod discipulis videntibus, debuerit Christus resurgere.

¶ 3. Præterea, Resurrectio Lazari quoddam indicium fuit futuræ resurrectionis Christi. Sed discipulis videntibus, Dominus Lazarum suscitauit. Ergo videtur, quod etiam Christus resurgere debuerit, discipulis videntibus.

SED contra est, quod dicitur Marc. vlt. Resurgens Dominus mane prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalenæ. Sed Maria Magdalena non vidit eum resurgere: sed cum eum quæreret in sepulchro, audiuit ab angelo, Surrexit, non est hic. Ergo nullus vidit eum resurgere.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dicit Apost. Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Est autem hic ordo diuinitus institutus, vt ea quæ supra homines sunt, hominibus per angelos reuelentur, vt
c. 4. à me. patet per Dion. * 4. cæl. hier. Christus autem resurgens non rediit ad vitam communiter hominibus notam, sed ad vitam quandam immortalem & Deo conformem secundum illud Rom. 6. Quod enim viuit, viuit Deo. Et ideo ipsa Christi resurrectio non debuit immediate ab hominibus videri: sed eis ab angelis nuntiari. Vnde Hilarius dicit super Matt. † quod ideo
can. vlt. angelus prior resurrectionis est index. vt quodam fa-
Mat. in mulatu paternæ voluntatis resurrectio nuntiaretur.
fin. illius.

Ad primum ergo dicendum, quod Apostoli potuerunt testificari Christi resurrectionem etiam de visu: quia Christum post resurrectionem viuentem, oculata fide viderunt, quem mortuum sciuerant. Sed sicut ad visionem beatam perueniunt per auditum fidei: ita ad visionem Christi resurgentis, peruenerunt homines per ea, quæ prius ab angelis audierunt.

Ad secundum dicendum, quod ascensio Christi quantum ad terminum à quo, non transcendebat hominum communem notitiam: sed solum quantum ad terminum ad quem. Et ideo discipuli potuerunt videre ascensionem Christi quantum ad terminum à quo, id est, secundum quod eleuabatur à terra: non autem viderunt ipsam, quantum ad terminum ad quem, quia non viderunt quomodo reciperetur in cælo. Sed resurrectio Christi transcendebat communem notitiam, & quantum ad terminum à quo, secundum quod anima rediit ab inferis, & corpus de sepulchro clauso exiuit; & quantum ad terminum ad quem, secundum quod est adeptus vitam gloriosam. Et ideo non debuit resurrectio fieri sic, quod ab homine videretur.

Ad tertium dicendum, quod Lazarus resuscitatus est, vt rediret ad vitam quam prius habuerat, quæ communem notitiam hominum non transcendit. Et ideo non est similis ratio.

104
3. dist. 21 Art. 3. *Vtrum Christus post resurrectionem debuerit*
q. 2. a. 3. *continue cum discipulis conuersari?*
co. & di.
22. qu.
3. a. 2. q.
3. co. &
Io. 20. le.
6. pri. &
c. 21. pr.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus post resurrectionem debuerit continue cum discipulis conuersari. Ad hoc enim discipulis post resurrectionem apparuit, vt eos de fide resurrectionis certificaret, & consolationem perturbatis adferret: secundum illud Ioan. 20. Gauisi sunt discipuli viso Domino. Sed magis fuissent certificati, & consolati, si eis

eis continue suam præsentiam exhibuisset. Ergo videtur, quod continue cum eis debuerit conuersari.

¶ 2. Præterea, Christus resurgens à mortuis non statim ascendit in cœlum, sed post dies quadraginta, vt habetur Act. 1. Illo autem tempore intermedio, in nullo alio loco potuit conuenientius esse, quam vbi discipuli eius erant pariter congregati. Ergo videtur, quod continue cum eis conuersari debuerit.

¶ 3. Præterea, Ipso die resurrectionis Dominicæ, quinquies Christus apparuisse legitur: vt Aug.* dicit in lib. de Consensu Euangelistarum. Primo quidem mulieribus ad monumentum: secundo, eisdem regredientibus à monumento in itinere: tertio, Petro: quarto, duobus discipulis euntibus in castellum: quinto, pluribus in Hierusalem, vbi non erat Thomas. Ergo etiam videtur, quod & aliis diebus ante suam ascensionem, ad minus pluries debuerit apparere.

l. 3. c. vl. in pag. 2. ante p. l. tom. 4.

¶ 4. Præterea, Dominus ante passionem eis dixerat Matthæi 26. Postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam: quod etiam angelus & ipsemet Dominus post resurrectionem mulieribus dixit. Et tamen antea in Hierusalem ab eis visus est, & ipso die resurrectionis, (vt dictum est †) & etiam die octauo, vt legitur Ioannis 20. Non ergo videtur, quod conuenienti modo post resurrectionem cum discipulis fuerit conuersatus.

arg. prær.

SED contra est, quod Io. 20. dicitur, quod post dies octo, Christus discipulis apparuit. Non ergo continue conuersabatur cum eis.

RESPONDEO dicendum, quod circa resurrectionem Christi duo erant discipulis declaranda, scilicet ipsa veritas resurrectionis, & gloria resurgentis. Ad veritatem autem resurrectionis manifestandam sufficit quod pluries eis apparuit, & cum eis familiariter est locutus & comedit & bibit, & se eis palpandum præbuit. Ad gloriam autem resurgentis manifestandam, noluit continue conuersari cum eis, sicut prius fecerat, ne videretur ad talem vitam resurrexisse, qualem prius habuerat. Vnde Luc. vltimo dicit eis, Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum. Tunc quidem erat cum eis præsentia corporali, sed ante cum eis fuerat non solum corporali præsentia, sed etiam per similitudinem mortalitatis. Vnde Beda * prædicta verba exponens dicit, Cum adhuc essem vobiscum, id est, cum adhuc essem in carne mortali, in qua estis & vos: tunc quidem in eadem carne resuscitatus erat, sed cum illis in eadem mortalitate non erat.

** c. 97. in Luc. & est vltimum parum ante med.*

Ad primum ergo dicendum, quod frequens Christi apparitio sufficiebat ad certificandum discipulos de veritate resurrectionis. Conuersatio autem continua eos potuisset ducere in errorem, vt ad similem vitam eum resurrexisse crederent, quam prius habuerat. Consolationem autem de continua sui præsentia eis in alia vita repromisit: secundum illud Ioann, 16. Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

Ad secundum dicendum, quod Christus non ideo non continue conuersabatur cum discipulis, quia reputaret se alibi conuenientius esse: sed quia hoc discipulis instruendis conuenientius iudicabat, si non continue conuersaretur cum eis, ratione prædicta. Incognitum autem est quibus in locis intermedio tempore corporaliter esset; cum hoc scriptura non tradat, & in omni loco sit dominatio eius.

Ad tertium dicendum, quod ideo prima die frequentius apparuit, quia per plura indicia erant admonendi: vt à principio fidem resurrectionis reciperent. Postquam autem iam eam receperant, non oportebat eos iam certificatos, tam frequentibus apparitionibus instrui. Vnde in Euangelio non legitur, quod post primum diem eis apparuerit nisi quinquies; vt enim August. † dicit in lib. de Consensu Euangelistarum, post primas quinque apparitiones, Sexto eis apparuit, vbi vidit eum Thomas. Septimo ad mare Tyberiadis in captione piscium. Octauo in monte Galilææ, secundum Matthæum. Nono, quod dicit Marcus, Nouissime recumbentibus: quia iam non erant in terra cum illo conuiuaturi. Decimo in ipso die Ascensionis non iam in terra: sed eleuatus in nube, cum in cœlum ascenderet. Sed non omnia scripta sunt, sicut Ioannes fatetur. Crebra enim erat eius cum eis conuersatio, priusquam ascendisset in cœlum, & hoc ad consolationem ipsorum. Vnde & primo ad Cor. 15. dicitur, quod visus est plusquam quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo: de quibus apparitionibus in Euangelio non habetur mentio.

† *l. 3. in pag. 2. ante fi. l. tom. 4.*

Ad quartum dicendum, quod sicut Chrys. † dicit, exponens illud quod dicitur Matt. 27. Postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam: Non inquit, in longinquam quandam regionem, vt eis appareat, vadit: sed in ipsa gente & in ipsis fere regionibus, in quibus cum eo plurimum fuerant conuersati: vt & hinc crederent, quoniam qui crucifixus est, ipse est qui & resurrexit. Propter hoc etiam in Galilæam se ire dicit, vt à timore Iudæorum liberarentur. Sic ergo, vt

† *ho. 83. in Mat. ante med. tom. 2*

Am

Ambros. * dixit super Luc. (Dominus mandauerat discipulis, vt in Galilæa eum viderent: sed illis ob metum intra conclaue residentibus, ipse primum se obtulit; (nec hoc est promissi transgressio, sed potius festinata ex benignitate impletio) postea vero confirmatis animis, illi Galilæam petierunt. Vel nihil obstat, si dicamus, pauciores intra conclaue, & complures in monte fuisse. Vt enim Eusebius dicit, duo Euangelistæ, scilicet Lucas & Ioannes solis vndecim hunc scribunt apparuisse in Hierusalem: cæteri vero duo in Galilæam properare, non solis vndecim, sed vniuersis dispulis & fratribus dixerunt angelum & Saluatorem iussisse. De quibus & Paulus meminit dicens, Deinde apparuit plusquam quingentis fratribus simul. Est autem verior solutio, quod prius in Hierusalem latitantibus, semel aut bis visus est, ad eorum consolationem: in Galilæa vero non clam aut semel aut bis, sed cum multa potestate ostensionem sui fecit, præbens se eis viuentem, post passionem in signis multis: vt Lucas testatur in Actibus. *Amb. in fi. comm. in Luc. tem. 5.*

Vel, sicut dicit Aug. † in lib. de Consensu Euangelistarum quod ab angelo & Domino dictum est, quod præcederet eos in Galilæam, prophetice accipiendum est. In Galilæa enim secundum transmigrationis significationem intelligendum occurrit, quod Christi gratia de populo Israel transmigratura erat ad Gentes, quibus Apostoli prædicantes non crederentur, nisi eis ipse Dominus viam in cordibus hominum præpararet: & hoc intelligitur, Præcedet vos in Galilæam. Secundum illud autem quod Galilæa interpretatur reuelatio, non iam in forma serui intelligendus est, sed in illa in qua equalis est Patri, quam promisit dilectoribus suis: & illuc nos præcessit, vnde ad nos veniens non recessit, & quo nos præcedens non deseruit. *lib. 3. non procul ante fi. i. tom. 4.*

Art. 4. *Vtrum Christus debuerit discipulis in alia effigie apparere?* 308

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparere. Non enim potest apparere secundum veritatem nisi quod est. Sed in Christo non fuit nisi vna effigies. Si ergo Christus in alia effigie apparuit, non fuit apparitio vera, sed ficta: quod est inconueniens, quia vt Aug. † dicit in lib. 83. q. Si fallit Christus, veritas non est: est autem veritas Christus. Ergo videtur quod Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparere. *3. d. 21. q. 2. a. 4. q. 1. ad 3. & op. 60 c. 22. cor. 5. fin. † l. 83. q. q. 14. t. 4.*

¶ 2. Præterea, Nihil potest in alia effigie apparere, quam

quam habeat, nisi oculi intuentium aliquibus præstigiis detineantur. Huiusmodi autem præstigia cum fiant magicis artibus, non conueniunt Christo: secundum illud 2. ad Cor. 6. Quæ conuentio Christi ad Belial? Ergo videtur quod non debuerit in alia effigie apparere.

¶ 3. Præterea, Sicut per sacram Scripturam nostra fides certificatur, ita discipuli certificati sunt de fide resurrectionis, per Christi apparitiones. Sed sicut August. * dicit in epis. ad Hieron. Si vel vnum menda-
ep. 18. 19 in or. t. 4. cium in sacra Scriptura recipiatur, infirmabitur tota sacræ Scripturæ auctoritas. Ergo si vel in vna apparitione Christus discipulis apparuit aliter quam esset, infirmabitur quicquid discipuli post resurrectionem viderunt in Christo, quod est inconueniens. Non ergo debuit in alia effigie apparere.

SED contra est, quod dicitur Marc vlt. Post hæc duobus ex eis ambulantibus, ostensus est in alia effigie euntibus in villam.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum
ex a. 1. & 2. huius q. est *) resurrectio Christi manifestanda fuit hominibus per modum, quo eis diuina reuelantur. Innotescunt autem diuina hominibus diuersimode, secundum quod diuersimode sunt affecti. Nam illi, qui habent mentem bene dispositam, secundum veritatem diuina percipiunt. Illi autem, qui non habent mentem bene dispositam, diuina percipiunt cum quadam confusione dubietatis, vel erroris. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, vt dicitur primo ad Corinth. 2. Et ideo Christus quibusdam ad credendum dispositis, post resurrectionem apparuit in sua effigie. Illis autem in alia effigie apparuit, qui iam videbantur circa fidem tepescere. Vnde dicebant, Nos autem sperabamus, quia ipse esset redem-
ho. 23. in Euan. nō procul à prin. pturus Israel. Vnde Greg. dicit in hom. † quod talem se exhibuit eis in corpore, qualis apud illos erat in mente: quia enim adhuc in eorum cordibus peregrinus erat à fide, ire se longius finxit, scilicet ac si esset peregrinus.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Aug. dicit
l. 2. c. vlt. in princ. tom. 4. in lib. de Quæstionibus Euangelij. * Non omne quod fingimus mendacium est: sed quando illud fingimus, quod nihil significat, tunc est mendacium. Cum autem fictio nostra refertur in aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis. Alioquin omnia quæ à sapientibus & sanctis viris, vel etiam ab ipso Domino figurate dicta sunt, mendacia deputabuntur: quia secundum vsitatum intelle-
ctum

ctum non consistit veritas in talibus dictis. Sicut autem dicta, ita etiam finguntur facta sine mendacio, ad aliquam rem significandam: & ita factum est hic, vt dictum est †. † in ista met solutione.

Ad secundum dicendum, quod sicut Aug. dicit in lib. de Consensu Euan. * Dominus poterat transformare carnem suam, vt alia reuera esset effigies ab illa, quam solebant illi intueri: quandoquidem & ante passionem suam transformatus est in monte, vt facies eius clarescceret sicut sol: sed non ita nunc factum est. Non autem incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à Satana factum fuisse, ne agnosceretur Iesus. Vnde Luc. vltimo dicitur, quod oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent. * li. 3. c. 26. in 2. pag. à pr. tom. 4.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa sequeretur, si ab alienæ effigiei aspectu non fuissent reducti ad vere videndum Christi effigiem. Sicut enim Augustinus dicit ibidem *, Tantum à Christo facta est permissio, vt scilicet prædicto modo oculi eorum tenerentur vsque ad fractionem panis, vt vnitate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt Christus possit agnosci. Vnde ibidem subditur quod aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum: non quod ante clausis oculis ambularent: sed inerat aliquid, quo non sinerentur agnoscere quod videbant, quod scilicet caligo & aliquis humor efficere solet. li. 3. c. 25 in 2. p. à prin. tom. 4.

Art. 5. *Vtrum Christus veritatem resurrectionis debuerit argumentis declarare?* 306

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod Christus veritatem resurrectionis non debuerit argumentis declarare. Dicit enim Ambrosius *, Tolle argumenta vbi fides quæritur. Sed circa resurrectionem Christi quæritur fides. Non ergo habent ibi locum argumenta. 3. d. 21. q. 2. a. 3. & 4. & opu. 3. c. 245. & op. 60. c. 22. & 4. * lib. 1. de fid. c. 5 non procul à fin. tom. 2.

¶ 2. Præterea, Gregor. dicit †, Fides non habet meritum, vbi humana ratio præbet experimentum. Sed ad Christum non pertinebat meritum fidei euacuare. Ergo ad eum non pertinebat resurrectionem per argumenta confirmare. † ho. 26. in Euan. in princ. illius.

¶ 3. Præterea, Christus in mundum venit, vt per eum homines beatitudinem adipiscantur: secundum illud Ioannis 10. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant. Sed per huiusmodi ostensiones argumentorum videtur humanæ beatitudini impedimentum præstari: dicitur enim Ioann. 20. Beati qui non viderunt, & crediderunt. Ergo videtur, quod

Christus non debuerit per aliqua argumenta, resurrectionem suam manifestare.

SED contra est, quod dicitur Act. 1. quod apparuit discipulis Christus per dies quadraginta in multis argumentis: loquens de regno Dei.

RESPONDEO dicendum, quod argumentum dicitur dupliciter. Quandoque dicitur argumentum quæcumque ratio, rei dubiæ faciens fidem. Quandoque autem dicitur argumentum, aliquod sensibile signum, quod inducitur ad alicuius veritatis manifestationem; sicut etiam Aristotel.* in libris suis aliquando vtitur nomine argumenti. Primo igitur modo accipiendo argumentum, Christus non probauit discipulis suam resurrectionem per argumenta: quia talis probatio argumentatiua processisset ex aliquibus principiis, quæ si non essent nota discipulis, nihil per ea eis manifestaretur: quia ex ignotis non potest aliquid fieri notum. Si autem essent eis nota, non transcenderent rationem humanam; & ita non essent efficacia ad fidem resurrectionis astruendam, quæ rationem humanam excedit. Oportet enim principia ex eodem genere assumi, vt dicitur in primo Posteriorum * Probauit autem eis resurrectionem suam per auctoritatem sacræ Scripturæ (quæ est fidei fundamentum) cum dixit, Oportet impleri omnia quæ scripta sunt in lege & psalmis & prophetis de me, vt habetur Luc. vltimo. Si autem accipiatur secundo modo argumentum, sic dicitur Christus suam resurrectionem argumentis declarasse, in quantum per quædam euidentia signa, se vere resurrexisse ostẽdit. Vnde in Græco, vbi nos habemus, In multis argumentis, loco argumenti, ponitur tecmirion, quod est signum euidens ad probandum. Quæ quidem signa resurrectionis, Christus ostendit discipulis propter duo. Primo quidem, quia non erant corda eorum disposita ad hoc, quod de facili fidem resurrectionis acciperent: vnde ipse dicit eis Luc. vlt. O stulti & tardi corde ad credendum. Et Marc. vlt. Exprobrauit illis incredulitatem eorum, & duritiam cordis. Secundo, vt per huiusmodi signa eis ostensa, efficacius eorum testimonium redderetur; secundum illud 1. Ioan. 1. Quod vidimus, & audiuimus, & manus nostræ contrectauerunt, hoc testamur.

In Rhet. ad Alex. cap. 14. à med. t. 6.

text. 20. tom. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod Ambrosius ibi loquitur de argumentis secundum rationem humanam procedentibus, quæ inualida sunt ad ea quæ sunt fidei ostendenda, sicut ostensum est †.

in co. art.

Ad secundum dicendum, quod meritum fidei est ex

hoc,

hoc, quod homo ex mandato Dei credit quod non videt. Vnde illa sola ratio meritum excludit, quæ facit videri per scientiam id quod credendum proponitur: & talis est ratio demonstratiua. Huiusmodi autem rationes Christus non induxit ad resurrectionem suam declarandam.

Ad tertium dicendum, quod (sicut dictum est †) meritum beatitudinis, quod causat fides, non totaliter excluditur, nisi homo nollet credere nisi ea quæ videt: sed quod aliquis ea quæ non videt, credat per aliqua signa visa, non totaliter fidem euacuat, nec meritum eius. Sicut & Thomas, cui dictum est, Quia vidisti me, credidisti, aliud vidit & aliud credidit: vidit vulnera, & credidit Deum. Est autem perfectioris fidei, qui non requirit huiusmodi auxilium ad credendum. Vnde ad arguendum defectum fidei in quibusdam, Dominus dicit Io. 4. Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Et secundum hoc potest intelligi, quod illi qui sunt tam prompti animi, vt credant Deo, etiam signis non visis, sint beati per comparationem ad illos, qui non credunt, nisi talia videant. *in solut. præc. ad 2.*

Art. 6. *Vtrum argumenta, quæ Christus induxit, sufficienter manifestauerint resurrectionem eius?* 307

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod argumenta quæ Christus induxit, non sufficienter manifestauerint veritatem resurrectionis eius. Nihil enim ostendit Christus discipulis post resurrectionem, quod etiam Angeli hominibus apparentes, vel non ostenderint, vel ostendere non potuerint: nam Angeli frequenter in humana effigie se hominibus ostenderunt; & cum eis loquebantur, & conuersabantur, & comedebant, ac si essent homines veri: sicut patet Genes. 18. de Angelis, quos Abraham suscepit hospitio. Et in libro Tobiæ, de Angelo qui eum duxit & reduxit. Et tamen Angeli non habent vera corpora naturaliter sibi vnita, quod requiritur ad resurrectionem. Non ergo signa, quæ Christus discipulis exhibuit, fuerunt sufficientia ad resurrectionem eius manifestandam. *locis sup. ar. 5. not.*

¶ 2. Præterea, Christus resurrexit resurrectione gloriosa, id est, habens simul humanam naturam cum gloria. Sed quædam Christus ostendit discipulis, quæ videntur esse contraria naturæ humanæ (sicut quod ab oculis eorum euanuit, & quod ad eos ianuis clausis intrauit:) quædam autem videntur esse contraria gloriæ: puta quod manducauit & bibit: & quod habuit vulnerum cicatrices. Ergo videtur, quod illa ar-

gumenta non fuerint sufficientia neque conuenientia ad fidem resurrectionis ostendendam.

¶ 3. Præterea, Corpus Christi non erat tale post resurrectionem, vt tangi deberet ab homine mortali: vnde & ipse dixit Magdalenæ, Ioan. 20. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum. Non ergo fuit conueniens, quod ad manifestandam veritatem resurrectionis suæ, seipsum discipulis palpandum exhiberet.

¶ 4. Præterea, Inter dotes glorificati corporis, præcipua videtur esse claritas: quam tamen in resurrectione nullo argumento ostendit. Ergo videtur, quod insufficientia fuerint illa argumenta ad manifestandam qualitatem resurrectionis Christi.

arg. supplicium. ¶ 5. Præterea, Angeli in testes resurrectionis inducti, ex ista dissonantia Euangelistarum, insufficientes videntur. Nam apud Matth. Angelus super lapidem reuolutum; apud Marcum vero, intus Angelus describitur visus à mulieribus ingressis monumentum. Et rursus ab istis vnus, à Ioanne duo sedentes. à Luca vero duo stantes describuntur. Inconuenientia ergo videntur testimonia resurrectionis.

SED contra est, quod Christus, qui est Dei sapientia, suauiter & conuenienter disponit omnia: vt dicitur Sap. 8.

RESPONDEO dicendum, quod Christus resurrectionem suam dupliciter manifestauit, scilicet testimonio & argumento, siue signo. Et vtraque manifestatio in suo genere fuit sufficiens. Est enim vsus duplici testimonio ad manifestandam suam resurrectionem discipulis: quorum neutrum potest refelli. Quorum primum est testimonium angelorum, qui mulieribus resurrectionem annuntiauerunt, vt patet per omnes Euangelistas. Aliud autem est testimonium Scripturarum, quas ipse proposuit ad ostensionem suæ resurrectionis: vt dicitur Luc. vlt.

Argumenta etiam fuerunt sufficientia ad ostendendam veram resurrectionem, & gloriosam. Quod autem fuerit vera resurrectio, ostendit vno modo ex parte corporis. Circa quod tria ostendit. Primo quidem quod esset corpus verum & solidum, non corpus phantasticum vel rarum, sicut est aer. Et hoc ostendit per hoc, quod corpus suum palpabile præbuit. Vnde ipse dicit Luc. vlt. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Secundo ostendit, quod esset corpus humanum, ostendendo eis veram effigiem, quam oculis intuerentur. Tertio, ostendit eis, quod esset idem numero

numero corpus, quod prius habuerat, ostendendo eis vulnerum cicatrices. Vnde vt legitur Luc. vltimo, dixit eis, Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum. Alio modo ostendit eis veritatem suæ resurrectionis ex parte animæ, iterato corpori vnitæ. Et hoc ostendit per opera triplicis vitæ. Primo quidem per opus vitæ nutritiuæ, in hoc quod cum discipulis manducauit & bibit: vt legitur Luc. vlt. Secundo per opera vitæ sensitiuæ, in hoc quod discipulis ad interrogata respondebat, & præsentes salutabat: in quo ostendebat se & videre & audire. Tertio, per opera vitæ intellectiuæ, in hoc quod eis loquebatur, & de Scripturis disserebat. Et ne quid deesset ad perfectionem manifestationis, ostendit etiam se habere diuinam naturam, per miraculum quod fecit in piscibus capiendis, & vlterius per hoc quod eis videntibus ascendit in cœlum: quia vt dicitur Ioan. 3. Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis qui est in cœlo. Gloriam etiam suæ resurrectionis ostendit discipulis, per hoc quod ad eos ianuis clausis intrauit. Secundum enim quod Gregor. * dicit in homil. Palpandam carnem Dominus præbuit, quam ianuis clausis introduxit: vt esse post resurrectionem ostenderet corpus suum, & eiusdem naturæ & alterius gloriæ. Similiter etiam ad proprietatem gloriæ pertinebat, quod subito ab oculis eorum euanuit, vt dicitur Luc. vlt. Quia per hoc ostendebatur, quod in potestate eius erat videri & non videri: quod pertinet ad conditionem corporis gloriosi, vt supra * dictum est.

ho. 26. in eu ang. nō remote à princ. à

q. 54. a. 1. ad 2. argum & a. 3. ad 1. argum.

Ad primum ergo dicendum, quod licet singula argumentorum non sufficerent ad manifestandam perfecte Christi resurrectionem: tamen omnia simul accepta, perfecte Christi resurrectionem manifestant: maxime propter Scripturæ testimonium, & angelorum dicta, & etiam ipsius Christi assertionem miraculis confirmatam. Angeli autem apparentes non asserebant se homines esse: sicut asseruit Christus vere se hominem esse. Et tamen aliter Christus manducauit, & aliter Angeli. Nam quia corpora ab Angelis assumpta, non erant corpora viua vel animata, non erat vera comestio, licet esset vera cibi contritio & traiectio in interiorem partem corporis assumpti. Vnde & Angelus dixit Tob. 12. Cum essem vobiscum, videbar quidem vobiscum manducare & bibere: sed ego cibo inuisibili vtor. Sed quia corpus Christi vere fuit animatum, vera fuit eius comestio. Vt enim Aug. † dicit 13. de ciu. Dei, Non potestas sed egestas

† c. 2. ri fin. to. 5.

edendi, corporibus resurgentium aufertur. Vnde sicut Beda * dicit, Christus manducauit potestate, non egestate.

* c 97. in Luc. parum ante med. to. 2.

Ad secundum dicendum, quod (sicut dictum est) argumenta quædam inducebantur à Christo ad probandam veritatem humanæ naturæ; quædam vero ad probandam gloriam resurgentis. Conditio autem naturæ humanæ secundum quod in se consideratur, (quantum scilicet ad statum præsentem) contrariatur, conditioni gloriæ: secundum illud 1. ad Corinthios decimoquinto Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Et ideo ea quæ inducuntur ad ostendendam conditionem gloriæ, videntur habere contrarietatem ad naturam, non simpliciter, sed secundum statum præsentem: & è conuerso. Vnde Greg. * dicit in Homil. quod duo mira & iuxta humanam rationem sibi valde contraria. Dominus ostendit, dum post resurrectionem corpus suum, & incorruptibile & tamen palpabile demonstrauit.

ho. 26. in euangel. paulo à princ.

Ad tertium dicendum, quod (sicut Augustinus * dicit super Ioannem) hoc quod Dominus dixit, Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum: sic dictum est, vt in illa fœmina figuraretur Ecclesia de gentibus, quæ in Christum non credidit, nisi cum ascendisset ad patrem: aut sic in se credi voluit Iesus, hoc est, sic se spiritualiter tangi, quod ipse & pater vnum sunt. Eius quippe intimis sensibus quodammodo ascendit ad patrem, qui sic in eo profecerit, vt patri agnoscat æqualem. Hæc autem carnaliter adhuc in eum credebat, quem sicut hominem flebat. Quod autem Maria alibi legitur Christum tetigisse, quando simul cum aliis mulieribus accessit, & tenuit pedes eius, quæstionem non facit, vt Seuerianus dicit, siquidem illud de figura est, hoc de sexu; illud de diuina gratia, hoc de humana natura. Vel sicut Chrysostomus * dicit, Volebat hæc mulier adhuc cum Christo conuersari, sicut & ante passionem; & prægaudio nihil magnum cogitabat: quamuis caro Christi multo melior facta fuerit resurgendo. Et ideo dixit. Nondum ascendi ad patrem meum: quasi dicat, Non æstimes me iam terrenam vitam agere: quod enim in terris me vides, hoc est, quia nondum ascendi ad patrem meum; sed in promptu est quod ascendam: vnde subditur, Ascendo ad patrem meum, & patrem vestrum.

tra. 121. à med. illius to. 9.

ho. 85 in Io. super. illud, Noli me tangere, tom. 3.

Ad quartum dicendum, quod sicut Augustin. * dicit in dialog. ad Orosium, Clarificata carne Dominus resurrexit: sed noluit in ea clarificatione discipulis suis

* in dial. 65. q. q. 14. in pr. tom. 4.

suis apparere, quia non possent oculis suis talem claritatem prospicere. Si enim antequam moreretur pro nobis: & resurgeret, quando transfiguratus est in monte, discipuli sui eum videre non potuerunt: quanto magis glorificata carne Domini, eum videre non potuerunt? Est etiam considerandum, quod post resurrectionem Dominus hoc præcipue volebat ostendere, quod idem ipse esset, qui mortuus fuerat: quod multum poterat impedire, si eis sui corporis claritatem ostenderet. Nam immutatio, quæ fit secundum aspectum, maxime ostendit diuersitatem eius quod videtur: quia sensibilia communia (inter quæ est vnum & multa, vel idem & diuersum) maxime diiudicat visus. Sed ante passionem, ne infirmitatem passionis eius discipuli despicerent, intendebat Christus eis gloriam maiestatis suæ ostendere: quam maxime demonstrat claritas corporis. Et ideo ante passionem, gloriam suam demonstrauit discipulis per claritatem: post resurrectionem autem per alia indicia

Ad quintum dicendum, quod sicut August. * dicit in libro de consensu Euangelij, possumus intelligere vnum angelum visum à mulieribus, secundum Matth. & Marc. vt eas ingressas in monumentum accipiamus: in aliquod scilicet spatium, quod erat aliqua maceria communitum; atque ibi vidisse angelum supra lapidem reuolutum à monumento, sicut dicit Matth. vt hoc sit, sedentem à dextris, quod dicit Marc. Deinde dum introspicerent locum, in quo iacuerat corpus Domini, visos ab eis alios duos angelos; primo quidem sedentes (vt dicit Ioan.) & postea eos surrexisse, vt stantes viderentur, vt dicit Lucas.

li. 3. c. 24. tom. 4.

QVAESTIO LVI.

De resurrectionis Christi causalitate, in duos articulos diuisa.

308

Deinde considerandum est de causalitate resurrectionis Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis?

¶ Seundo, vtrum resurrectio Christi sit causa nostræ iustificationis?

Art. I. *Vtrum resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporum?*

AD primum sic proceditur. Videtur, quod resurrectio Christi non sit causa resurrectionis corporum. Posita enim causa sufficienti, necesse est effectum poni. Si ergo resurrectio Christi est causa suffi-

4. dist. 43. ar. 1. q. 1. & 4. cō. c. 78. & ve. q. 27 a. 3. ad 7. & opus. 3. c. 246. & opu 60. c. 22. co. 7. & 1. Cor. 15. lec. 1. co. 2.

ciens

ciens resurrectionis corporum, statim eo resurgente omnes mortui resurgere debuerunt.

¶ 2. Præterea, Causa resurrectionis mortuorum est diuina iustitia, vt scilicet corpora simul præmientur vel puniantur cum animabus, sicut communicauerunt in merito vel peccato, vt dicit Dion. vlt. cap. cœl.hier. * & etiam Damasc. † in 3. lib. Sed iustitiam Dei necesse esset impleri, etiam si Christus non resurrexisset. Ergo etiam Christo non resurgente, mortui resurgerent. Non ergo resurrectio Christi est causa resurrectionis corporum.

*c. vlt. p. 3. à in d.
† Dam. l. 4. c. 28.

¶ 3. Præterea, Si resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporum, aut esset causa exemplaris, aut causa effectiua, aut meritoria. Sed non est causa exemplaris: quia resurrectionem corporum Deus operabitur, secundum illud Ioan. 5. Sicut pater suscitat mortuos: Deus autem non indiget inspicere ad aliquod exemplar extra se. Similiter etiam non est causa effectiua: quia causa efficiens non agit, nisi per contactum vel spiritualem vel corporalem. Manifestum est autem quod resurrectio Christi non habet contactum corporalem ad mortuos, qui resurgent, propter distantiam temporis & loci; similiter etiam nec contactum spiritualem, qui est per fidem & charitatem: quia etiam infideles & peccatores resurgent. Neque etiam est causa meritoria: quia Christus resurgens iam non erat viator, & ita non erat in statu merendi. Et ita nullo modo resurrectio Christi videtur esse causa nostræ resurrectionis.

¶ 4. Præterea, Cum mors sit priuatio vitæ, nihil videtur esse aliud destruere mortem, quam reducere vitam: quod pertinet ad resurrectionem. Sed Christus moriendo, mortem nostram destruxit. Ergo mors Christi est causa nostræ resurrectionis: non ergo eius resurrectio.

SED contra est, quod super illud 1. ad Corinthios 15. Si Christus prædicatur, quod resurrexit à mortuis, &c. dicit gloss. * qui est causa efficiens † resurrectionis nostræ.

*gl. interlin. ibidē
† al. sufficiens.

RESPONDEO dicendum, quod illud quod est primum in quolibet genere, est causa omnium, quæ sunt post, vt dicitur in 2. Metaph. * Primum autem in genere nostræ resurrectionis fuit resurrectio Christi, sicut ex supradictis † patet. Vnde oportet quod resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis. Et hoc est quod Apostolus dicit 1. ad Corinthios 15. Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium: quoniam quidem per hominem mors, & per hominem

*c. 4. t. 3.
† q. 53 a. 3.

nem resurrectio mortuorum. Et hoc rationabiliter: nam principium humanæ viuificationis est verbum Dei, de quo dicitur in Psal. 35. Apud te est fons vitæ. Vnde & ipse dicit Ioan. 5. Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuifi at. Habet autem hoc naturalis ordo rerum diuinitus institutus, vt quælibet causa primo operetur in id, quod est sibi propinquius, & per illud operetur in alia magis remota: sicut ignis primo calefacit aerem sibi propinquum, per quem calefacit corpora distantia, & ipse Deus primo illuminat substantias sibi magis propinquas, per quas illuminat magis remotas, vt Dionys. † dicit 13. cap. cœl. hier. Et ideo verbum Dei primo tribuit vitam immortalem corpori sibi naturaliter vnito, & per ipsum operatur resurrectionem in omnibus aliis. *non multum procul à pr.*

Ad primum ergo dicendum, quod (sicut dictum est) resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis per virtutem verbi vniti: quod quidem operatur secundum voluntatem. Et ideo non oportet, quod statim sequatur effectus: sed secundum dispositionem verbi Dei: vt scilicet primo conformemur Christo patienti & morienti in hac vita passibili & mortali; deinde perueniamus ad participandum * similitudinem resurrectionis ipsius. *in cor. ar.* *al. percipiendam.*

Ad secundum dicendum, quod iustitia Dei est causa prima resurrectionis nostræ: resurrectio autem Christi est causa secundaria, & quasi instrumentalis. Licet autem virtus principalis agentis non determinetur ad hoc instrumentum determinate: tamen ex quo per hoc instrumentum operatur, instrumentum illud est causa efficiens. Sic ergo diuina iustitia, quantum est de se, non est obligata ad resurrectionem nostram causandam per resurrectionem Christi: potuit enim alio modo nos Deus liberare, quam per Christi passionem & resurrectionem, vt supra * dictum est. Ex quo tamen decreuit hoc modo nos liberare, manifestum est, quod resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. *q. 46. a. 2. & 3.*

Ad tertium dicendum, quod resurrectio Christi non est proprie loquendo, causa meritoria nostræ resurrectionis: sed est causa efficiens & exemplaris. Efficiens quidem, in quantum humanitas Christi secundũ quã resurrexit, est quodammodo instrumentum diuinitatis ipsius, & operatur in virtute eius: vt supra dictum est †. Et ideo sicut alia quæ Christus in sua humanitate fecit, vel passus est, ex virtute diuinitatis eius sunt nobis salutaria (vt supra dictum est *:) ita & resurrectio *q. 13. a. 2. & 3.* *q. 48. a. 6*

ctio Christi est causa efficiens nostræ resurrectionis virtute diuina: cuius proprium est mortuos viuificare. Quæ quidem virtus præsentialiter attingit omnia loca & tempora: & talis contactus virtualis sufficit ad rationem huius efficientiæ. Et quia (vt dictum est†) primordialis causa resurrectionis humanæ est diuina iustitia, ex qua Christus habet potestatem iudicium facere, in quantum filius hominis est: virtus effectiua resurrectionis eius se extendit, non solum ad bonos, sed etiam ad malos, qui sunt eius iudicio subiecti. Sicut autem resurrectio corporis Christi, ex eo quod corpus illud est personaliter verbo vnitum, est prima tempore: ita etiam est prima dignitate & perfectione: vt dicit gloss. 1.* ad Cor. 15. Semper autem id quod est perfectissimum, est exemplar eius quod est minus perfectum secundum suum modum: & ideo resurrectio Christi est causa exemplaris nostræ resurrectionis. Quod quidem necessarium est, non ex parte resuscitantis, qui non indiget exemplari: sed ex parte resuscitatorum, quos oportet illi resurrectioni conformari: secundum illud Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Licet autem efficientia resurrectionis Christi se extendat ad resurrectionem tam bonorum, quam malorum: exemplaritas tamen eius se extendit proprie solum ad bonos, qui sunt facti conformes filiationis ipsius, vt dicitur Rom. 8.

† *in solut. præc. ad 2.*

* *glo. inter lin. super illud 1. Corint. 5. Primitiæ Christus.*

Ad quartum dicendum, quod secundum rationem efficientiæ, quæ dependet ex virtute diuina communiter, tam mors Christi, quam etiam resurrectio, est causa tam destructionis mortis, quam reparationis vitę. Sed secundum rationem exemplaritatis, mors Christi, per quam recessit à vita mortali, est causa destructionis mortis nostræ: resurrectio vero eius, per quam inchoauit vitam immortalem, est causa reparationis vitæ nostræ. Passio tamen Christi est insuper causa meritoria, vt supra dictum est *.

* *q. 48. a. 2. 309*

Art. 2. *Vtrum resurrectio Christi sit causa resurrectionis animarum?*

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod resurrectio Christi non sit causa resurrectionis animarum. Dicit enim August.* super Ioan. quod corpora resurgunt per dispensationem humanam, sed animæ resurgunt per substantiam Dei. Sed resurrectio Christi non pertinet ad substantiam Dei, sed ad dispensationem humanam. Ergo resurrectio Christi, & si sit causa resurrectionis corporum, non tamen videtur esse causa resurrectionis animarum.

* *locis sup. ar. 1. not. *trac. 23. in euang. Ioan. ante me. t. 9.*

¶ 2. Præ-

¶ 2. Præterea, Corpus non agit in spiritum. Sed resurrectio Christi pertinet ad corpus eius, quod cecidit per mortem. Ergo resurrectio Christi non est causa resurrectionis animarum.

¶ 3. Præterea, Quia resurrectio Christi est causa resurrectionis corporum, omnium corpora resurgent secundum illud primæ ad Corinthios decimoquinto, Omnes quidem resurgemus. Sed non omnium animæ resurgent: quia quidam ibunt in supplicium æternum, vt dicitur Matth. vigesimoquinto. Ergo resurrectio Christi non est causa resurrectionis animarum.

¶ 4. Præterea, Resurrectio animarum fit per remissionem peccatorum. Sed hoc factum est per Christi passionem: secundum illud Apoc. 1. Lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Ergo resurrectionis animarum, magis est causa Christi passio, quam eius resurrectio,

SED contra est, quod Apost. dicit Rom. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram: quæ nihil aliud est quam resurrectio animarum. Et super illud Ps. 29. Ad vesperum demorabitur fletus, dicit gloss. quod resurrectio Christi est causa resurrectionis nostræ, & animæ in præsenti, & corporis in futuro.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est *) Resurrectio Christi agit in virtute diuinitatis, quæ quidem se extendit, non solum ad resurrectionem corporum, sed etiam ad resurrectionem animarum: à Deo enim est, & quod anima viuat per gratiam, & quod corpus viuat per animam. Et ideo resurrectio Christi habet instrumentaliter virtutem effectiuam, non solum respectu resurrectionis corporum, sed etiam respectu resurrectionis animarum *. Similiter etiam habet rationem exemplaritatis respectu resurrectionis animarum: quia Christo resurgenti debemus etiam secundum animam conformari: vt sicut secundum Apost. Rom. 6. Christus surrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus: & sicut ipse resurgens ex mortuis iam non moritur, ita & nos existimemus nos mortuos esse peccato, vt iterum viuamus in illo.

art. præ. ad 3.

de his habetur in gl. ord. super illud Ps. 1. neque p.c.a.i & sup. illud 2. Tim. 2. dicentes resur.

Ad primum ergo dicendum, quod August. * dicit resurrectionem animarum fieri per Dei substantiam, inquantum ad participationem: quia scilicet participando diuinam bonitatem, animæ fiunt bonæ & iustæ: non autem participando quamcumque creaturam. Vnde cum dixisset †, Animæ resurgunt per substantiam Dei, subdit, Participatione enim Dei fit anima

ira. 23. in lo. inter prin. & med. tom 9.

† eod. loc. nūc. dicto

anima beata, non participatione animæ sanctæ. Sed participando gloriam corporis Christi, efficiuntur corpora nostra gloriosa.

Ad secundum dicendum, quod efficientia resurrectionis Christi pertingit ad animas, non per propriam virtutem ipsius corporis resurgentis: sed per virtutem diuinitatis, cui personaliter vnitur.

Ad tertium dicendum, quod resurrectio animarum pertinet ad meritum, quod est effectus iustificationis: sed resurrectio corporum ordinatur ad pœnam vel præmium, quæ sunt effectus iudicantis. Ad Christum autem non pertinet iustificare omnes, sed iudicare: & ideo omnes resuscitat secundum corpus, sed non omnes secundum animam.

Ad quartum dicendum, quod in iustificatione animarum duo concurrunt, scilicet remissio culpæ, & nouitas vitæ per gratiam. Quantum ergo ad efficientiam, quæ est per virtutem diuinam, tam passio Christi, quam resurrectio est causa iustificationis quo ad vtrumque. Sed quantum ad exemplaritatem, proprie passio & mors Christi, est causa remissionis culpæ, per quam morimur peccato; resurrectio autem Christi, est causa nouitatis vitæ, quæ est per gratiam siue iustitiam. Et ideo Apost. dicit Roman. 4. quod traditus est, (scilicet in mortem) propter delicta nostra, (scilicet tollenda) & resurrexit propter iustificationem nostram. Sed passio Christi est etiam causa meritoria, vt dictum est *.

art. præc. ad 3. art.

QVAESTIO LVII.

De ascensione Christi, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de ascensione Christi.

ET CIRCA hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum fuerit conueniens Christum ascendere;

¶ Secundo, secundum quam naturam conueniat sibi ascensio.

310 ¶ Tertio, vtrum propria virtute ascenderit?

3. dist. 2. q. 3. a. 1. & opu. 3. c. 247. & opu. 60. c. 23. prin. ¶ Quarto, vtrum ascenderit super omnes cœlos corporeos?

¶ Quinto, vtrum ascenderit super omnes spirituales creaturas?

¶ Sexto, de effectu ascensionis.

Art. 1. *Vtrum fuerit conueniens Christum ascendere?*

*l. 2. c. n. 64. 65. 66. 1. 2. AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Christum ascendere. Dicit enim Philos. * in 2. de cœlo, quod illa quæ optimo modo

modo se habent, possident suum bonum sine motu. Sed Christus optime se habuit; quia & secundum diuinam naturam est summum bonum, & secundum humanam naturam, est summe glorificatus. Ergo suum bonum habet sine motu. Sed ascēsio est quidam motus. Ergo non fuit conueniens, quod Christus ascenderet.

¶ 2. Præterea, Omne quod mouetur, mouetur propter aliquid melius. Sed Christo non fuit melius esse in cælo, quam in terra: nihil enim accreuit sibi per hoc, quod fuit in cælo: neque quantum ad animam neque quantum ad corpus. Ergo videtur, quod Christus non debuerit in cœlum ascendere.

¶ 3. Præterea, Filius Dei humanam naturam assumpsit ad nostram salutem. Sed magis fuisset salutare hominibus, quod semper conuersaretur nobiscum in terris: vnde ipse dixit discipulis suis Luc. 17. Venient dies, quando desideratis videre vnum diem filij hominis, & non videbitis. Videtur ergo, quod non fuerit conueniens Christum ascendere in cælum.

¶ 4. Præterea, Sicut Greg.* dicit 14. Moral. Corpus Christi in nullo mutatum fuit post resurrectionē. Sed non immediate poteſt resurrectionem ascendit in cælum: quia ipse dicit post resurrectionem, Ioan. 20. Nondum ascendi ad patrem meum. Ergo videtur, quod nec post quadraginta dies ascendere debuerit. *l. 14. c. 31. à medio.*

SED contra est, quod Dominus dicit Ioann. 20. Ascendo ad patrem meum, & patrem vestrum.

RESPONDEO dicendum, quod locus debet esse proportionatus locato. Christus autem per resurrectionem, vitam immortalem & incorruptibilem inchoauit. Locus autem, in quo nos habitamus, est locus generationis, & corruptionis. Sed locus cælestis est locus incorruptionis. Et ideo non fuit conueniens, quod Christus post resurrectionem remaneret in terris: sed conueniens fuit, quod ascenderet in cœlum.

Ad primum ergo dicendum, quod illud optime se habens, quod sine motu possidet suum bonum, est ipse Deus: quia est omnino immutabilis, secundum illud Malac. 3. Ego Dominus, & non mutor. Quælibet autem creatura est mutabilis aliquo modo, vt patet per August.* 8. super Genes. ad litt. Et quia natura assumpta à filio Dei, remansit creatura (vt patet ex his quæ supra dicta sunt †) non est inconueniens, si ei aliquis motus attribuatur. *l. 8. c. 14. tom. 5. q. 2. a. 1.*

Ad secundum dicendum, quod per hoc, quod Christus ascendit in cœlum, nil ei accreuit, quantum ad ea, quæ sunt de essentia gloriæ, siue secundum corpus, siue secundum animam: tamen accreuit ei aliquid

quid quantum ad loci decentiam, quod est ad bene esse gloriæ: non quod corpus eius aliquid, aut perfectionis, aut conseruationis acquireret ex corpore cœlesti, sed solummodo propter quamdam decentiam: hoc autem aliquo modo pertinebat ad eius gloriam. Et de hac decentia gaudium quoddam habuit, non quidem quod tunc de nouo de hoc gaudere inciperet, quando in cœlum ascendit: sed quia nouo modo de hoc gauisus est, sicut de re impleta. Vnde super illud Psal. 15. Delectationes in dextera tua vsque in finem, dicit glos. * Delectatio & lætitia erit mihi in consessu tuo, humanis obtutibus subtracto.

gloss. ord.

Ad tertium dicendum, quod licet præsentia corporalis Christi fuerit subtracta fidelibus per ascensionem, præsentia tamen diuinitatis ipsius semper adest fidelibus: secundum quod ipse dicit Matth. vlt. Ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Qui enim ascendit in cælos, non deserit adoptatos: vt Leo Papa dicit. Sed ipsa ascensio Christi in cœlum, qua corporalem suam præsentiam nobis subtraxit, magis fuit vtilis nobis, quam præsentia corporalis fuisset. Primo quidem propter fidei argumentum, quæ est de non visis. Vnde ipse Dominus dicit discipulis suis, Io. 16. quod Spiritus sanctus aduenions arguet mundum de iustitia, scilicet eorum qui credunt vt August. * dicit super Ioannem. Ipsa quippe fidelium comparatio, infidelium est vituperatio. Vnde subdit, Quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me: beati enim qui non vident & credunt. Erit igitur vestra iustitia, de qua mundus arguetur, quoniam in me quem non videbitis, credetis. Secundo, ad spei subleuationem. Vnde ipse dicit Io. 14. Si abiero & præparauero vobis locum, iterum veniam, & accipiam vos ad meipsum: vt vbi ego sum, & vos sitis. Per hoc enim, quod Christus humanam naturam assumptam in cœlo collocauit, dedit nobis spem illuc perueniendi: quia vbi fuerit corpus, illuc congregabantur & aquilæ: vt dicitur Matt. 24. Vnde & Mich. 2. dicitur, Ascendit pandens iter ante eos. Tertio, ad erigendum charitatis affectum in cœlestia. Vnde dicit Apost. Coloss. 4. Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram: vt enim dicitur Matth. 6. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Et quia Spiritus sanctus est amor, nos in cœlestia rapiens, ideo Dominus dicit discipulis, Ioan 16. Expedit vobis vt ego vadam: si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum

tract. 95. in Ioan. ante me. tom. 9.

eum ad vos. Quod exponens Augustinus super Ioan.* dicit. Non potestis capere spiritum, quamdiu secundum carnem persistitis nosse Christum. Christo autem discedente corporaliter, non solum Spiritus sanctus, sed & Pater & Filius illis affuit spiritaliter. *tract. 94. in Io. post me. to. 9.*

Ad quartum dicendum, quod licet Christo resurgenti in vitam immortalem, congrueret locus cælestis: tamen ascensionem distulit, vt veritas resurrectionis comprobaretur. Vnde dicitur Actor. 1. quod post passionem suam præbuit seipsum viuum discipulis in multis argumentis per dies quadraginta. Vbi dicit quædam gl.* quod quia per quadraginta horas mortuus fuerat, quadraginta diebus se viuere confirmat. Vel per quadraginta dies typus præsentis sæculi, quo Christus in Ecclesia conuersatur, potest intelligi: siue quia homo constans ex quatuor elementis, eruditur contra transgressionem decalogi. *gloss. ord. ibid.*

Art. 2. *Vtrum conueniat Christo ascendere in cœlum, secundum diuinam naturam?* 311

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod ascendere in cœlum conueniat Christo secundum diuinam naturam. Dicitur enim in Psal. 46. Ascendit Deus in iubilatione. Et Deut. 33. Ascensor cœli, auxiliator tuus. Sed ista dicuntur de Deo etiam ante Christi incarnationem. Ergo Christo conuenit ascendere in cælum, secundum quod Deus. *3. dis. 22. q. 3. ar. 1. ad 2. & opus. 3. c. 247.*

¶ 2. Præterea. Eiusdem est ascendere in cœlum, cuius est descendere de cœlo: secundum illud Io. 3. Nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cælo descendit. Et Ephes. 4. Qui descendit, ipse est & qui ascendit. Sed Christus descendit de cœlo, non secundum quod homo, sed secundum quod Deus: non enim humana eius natura ante in cœlo fuerat, sed diuina. Ergo videtur, quod Christus ascenderit in cœlum secundum quod Deus.

¶ 3. Præterea, Christus sua ascensione ascendit ad Patrem. Sed ad Patris æqualitatem non peruenit, secundum quod homo: sic enim dicit. Pater maior me est, vt habetur Ioan. 14. Ergo videtur, quod Christus ascendit secundum quod Deus.

SED contra est, quod Ephes. 4. super illud. Quod autem ascendit, quid est nisi quia & descendit? dicit gloss.* Constat, quod secundum humanitatem Christus descendit, & ascendit. *ex gl. interlin.*

RESPONDEO dicendum, quod ly secundum, duo potest notare, scilicet conditionem ascendentis, & causam ascensionis. Et si quidem designet conditionem ascendentis, tunc ascendere non potest con-

venire

venire Christo secundum conditionem diuinæ naturæ: tum quia nihil est diuinitate altius, quo possit ascendere: tum etiam quia ascensio est motus localis, qui diuinæ naturæ non competit, quæ est immobilis & inlocalis. Sed per hunc modum ascensio competit Christo secundum humanam naturam, quæ continetur loco, & motui subiici potest. Vnde sub hoc sensu poterimus dicere, quod Christus ascendit in cœlum secundum quod homo, non secundum quod Deus. Si vero ly secundum, designet causam ascensionis, cum Christus ex virtute diuinitatis in cœlum ascenderit, non autem ex virtute humanæ naturæ: dicendum est, quod Christus ascendit in cœlum, non secundum quod homo, sed secundum quod Deus. Vnde Augustinus † dicit in serm. de Ascensione, De nostro fuit, quod filius Dei pependit in cruce; sed de suo, quod ascendit.

in ser. 3. & est 176 in ord. à me. to. 10

Ad primum ergo dicendum, quod auctoritates illæ prophetice dicuntur de Deo, secundum quod erat incarnandus. Potest tamen dici, quod ascendere, etsi non proprie conueniat diuinæ naturæ, potest tamen ei metaphorice conuenire, prout scilicet dicitur in cor hominis ascendere, quando cor hominis se subiicit, & humiliat Deo. Et eodem modo metaphorice dicitur ascendere, respectu cuiuslibet creaturæ, ex eo quod eam subiicit sibi.

Ad secundum dicendum, quod ipse idem est qui ascendit & qui descendit (dicit enim August † in lib. de Symbolo. Quis est qui descendit? Deus homo. Quis est qui ascendit? idem ipse Deus homo.) Descensus tamen duplex attribuitur Christo: vnus quidem, quo dicitur descendisse de cœlo, qui quidem attribuitur Deo homini, secundum quod Deus. Non enim est iste descensus intelligendus secundum motum localem, sed secundum exinanitionem, qua cum in forma Dei esset, serui formam suscepit. Sicut enim dicitur exinanitus non ex eo, quod suam plenitudinem amiserit, sed ex eo, quod nostram paruitatem suscepit: ita dicitur descendisse de cœlo, non quod cœlum deseruerit, sed quia naturam terrenam assumpsit in vnitatem personæ. Alius autem est descensus, quo descendit in inferiores partes terræ: vt dicitur Ephes. 4. Qui quidem est descensus localis: vnde competit Christo secundum conditionem humanæ naturæ.

lib. 4. c. 7. circ. prin. tom. 9

Ad tertium dicendum, quod Christus dicitur ad Patrem ascendere, in quantum ascendit ad consessum paternæ dexteræ, quod quidem conuenit Christo aliqualiter secundum diuinam naturam, aliqualiter au-

tem secundum humanam, secundum quod infra dicetur *. * q 58. a. 2. & 3.

Art. 3. *Vtrum Christus ascenderit propria virtute?* 312

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus non ascenderit propria virtute. Dicitur enim Mar. vlt. quod Dominus Iesus postquam locutus est discipulis, assumptus est in cœlum. Et Actor. 1. dicitur, Videntibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Sed illud quod assumitur & eleuatur, ab alio videtur moueri. Ergo Christus non propria virtute, sed aliena ferebatur in cœlum. *p. 3. c. 247. & op. 60. c. 23. cor. 2.*

¶ 2. Præterea, Corpus Christi fuit terrenum, sicut & corpora nostra. Corpori autem terreno, contra naturam est ferri sursum. Nullus autem motus est ex propria virtute eius, quod contra naturam mouetur. Ergo Christus non ascendit propria virtute in cœlum.

¶ 3. Præterea, Propria virtus Christi est virtus diuina. Sed motus ille non videtur fuisse ex virtute diuina: quia cum virtus diuina sit infinita, motus ille fuisset in instanti, & sic non potuisset videntibus discipulis eleuari in cœlum: vt dicitur Actor. 1. Ergo videtur, quod Christus non ascenderit propria virtute.

SED contra est, quod dicitur Isaiæ 63. Iste formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Et Gregorius * dicit in Homilia Ascensionis, Notandum est, quod Helias in curru legitur ascendisse: vt videlicet aperte demonstraretur, quia homo purus adiutorio indigebat alieno. Redemptor autem noster non curru, non angelis subleuatus legitur: quia qui fecerat omnia, super omnia, sua virtute ferebatur. *ho. 29. in euan. circ. med.*

RESPONDEO dicendum, quod in Christo est duplex natura, diuina scilicet & humana: vnde secundum vtramque naturam potest accipi propria virtus eius. Sed secundum humanam naturam potest accipi duplex virtus Christi. Vna quidem naturalis, quæ procedit ex principiis naturæ: & tali virtute manifestum est, quod Christus in cœlum non ascendit. Alia autem virtus in humana natura Christi, est virtus gloriæ, secundum quam Christus in cœlum ascendit. Cuius quidem virtutis rationem quidam accipiunt ex natura quintæ essentiæ, quæ est lux, vt dicunt, quam ponunt esse de compositione humani corporis, & per eam elementa contraria conciliari in vnum: Ita quod in statu huius mortalitatis natura elemẽtaris in corporibus humanis dominatur; & ideo secundum naturam elementi prædominantis, corpus humanum naturali virtute deorsum fertur.

In

In statu autem gloriæ prædominabitur natura cœlestis, per cuius inclinationem & virtutem corpus Christi, & alia sanctorum corpora feruntur in cœlum. Sed de hac opinione & in prima parte * habitum est, & infra magis agetur in tractatu de Resurrectione communi.

p.p.q.76. art.7. *Non cōpleuit.

Hac autem opinione prætermissa, alij assignant rationem prædictæ virtutis ex parte animæ glorificatæ, ex cuius redundantia glorificabitur corpus, vt Augustinus dicit ad Dioscor. * Erat enim tanta obedientia corporis gloriosi ad animam beatam, vt (sicut Augustinus † dicit 22. de ciuit. Dei) vbi volet spiritus, ibi protinus erit corpus; nec volet aliquid spiritus, quod nec spiritum possit decere, nec corpus. Decet autem corpus gloriosum & immortale, esse in loco cœlesti, sicut dictum est *. Et ideo ex virtute animæ volentis, corpus Christi ascendit in cœlum. Sicut autem corpus efficitur gloriosum participatione animæ, ita vt Augustinus * dicit super Ioann. participatione Dei fit anima beata. Vnde prima origo ascensionis in cœlum est virtus diuina. Sic igitur Christus ascendit in cœlum propria virtute, primo quidem virtute diuina, secundo virtute animæ glorificatæ, mouentis corpus, provt vult.

† epi.56. ante me. tom.2. * l.22.c. vlt. non remote à prin. t.5. art.1.

tr.23. in Io. inter princ. & med. t.9.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Christus dicitur propria virtute surrexisse, & tamen est suscitatus à patre, eo quod eadem est virtus patris & filij: ita etiam Christus ex propria virtute ascendit in cœlum, & tamen à patre est eleuatus & assumptus.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa probat, quod Christus non ascendit in cœlum propria virtute quæ est naturæ humanæ naturalis: ascendit tamen in cœlum propria virtute, quæ est virtus diuina; & propria virtute, quæ est animæ beatæ. Et licet ascendere sursum, sit contra naturam humani corporis secundum statum præsentem, in quo corpus non est omnino subiectum spiritui: tamen non erit contra naturam, neque violentum corpori glorioso, cuius tota natura est omnino subiecta spiritui.

Ad tertium dicendum, quod etsi virtus diuina sit infinita, & infinite operetur quantum est ex parte operantis: tamen effectus virtutis eius recipitur in rebus secundum earum capacitatem, & secundum Dei dispositionem. Corpus autem non est capax, vt in instanti localiter moueatur: quia oportet quod commetiatur se spatio, secundum cuius diuisionem diuiditur tempus: vt dicitur 6. * Physic. Et ideo non oportet quod corpus motum à Deo, moueatur in instan

*l.6.te. 37.38.& 39.t.2.

instanti: sed moueatur ea velocitate, qua Deus disponit.

Art. 4. *Vtrum Christus ascenderit super omnes cœlos?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus non ascenderit super omnes cœlos. Dicitur enim in Psal. 10. Dominus in templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes eius. Quod autem est in cœlo, non est supra cœlum. Ergo Christus non ascendit super omnes cœlos.

313 3. dist. 21. q. 3. a. 3. q. 1. & 4. cont. c. 87 Et opusc. 6. c. 9.

¶ 2. Præterea, Super omnes cœlos non est aliquis locus, vt probatur in primo de cœlo *. Sed omne corpus oportet esse in loco. Ergo corpus Christi non ascendit super omnes cœlos. *l. 1 te. 69 t. m. 2.*

¶ 3. Præterea, Duo corpora non possunt esse in eodem loco. Cum igitur non sit transitus de extremo in extremum, nisi per medium: videtur, quod Christus non potuisset ascendere super omnes cœlos, nisi cœlum diuideretur: quod est impossibile.

¶ 4. Præterea, Act. 1. dicitur, quod nubes suscepit eum ab oculis eorum. Sed nubes non possunt eleuari supra cœlũ. Ergo Christus non ascendit super omnes cœlos.

5. ¶ Præterea, Ibi credimus Christum in perpetuum permansurum, quo ascendit. Sed quod contra naturam est, non potest esse sempiternum: quia id quod est secundum naturam, est vt in pluribus, & vt frequentius. Cum ergo contra naturam sit corpori terreno, esse supra cœlum: videtur, quod corpus Christi supra cœlum non ascenderit.

SED contra est, quod dicitur Ephes. 3. Ascendit super omnes cœlos, vt adimpleret omnia.

RESPONDEO dicendum, quod quanto aliqua corpora perfectius participant bonitatem diuinam, tanto sunt superiora corporali ordine, qui est ordo localis. Vnde videmus, quod corpora quæ sunt magis formalia, sunt naturaliter superiora (vt patet per Philosophum in 4. Physi. & in 2. de cœlo *) per formam enim vnumquodque corpus participat diuinum esse, vt patet † in 1. Physic. Plus autem participat de diuina bonitate corpus per gloriam, quam quodcumque corpus naturale per formam suæ naturæ. Et inter cætera corpora gloriosa, manifestum est, quod corpus Christi maiori refulget gloria. Vnde conuenientissimum est sibi, quod sit supra omnia corpora constitutum in alto. Et ideo super illud Ephes 4. Ascendens in altum, dicit glo. *, Loco & dignitate.

l. 2. de cœlo, te. 30. † l. 1 tex. 81 t. 2.

gl. interl. ibid.

Ad primum ergo dicendum, quod sedes Dei dicitur esse in cœlo, non sicut in continente, sed magis sicut in contento. Vnde non oportet aliquam partem

tem cæli eo superiorem esse; sed ipsum esse super omnes cælos: sicut & in Psalm. 8. dicitur, Eleuata est magnificentia tua, super cœlos, Deus.

Ad secundum dicendum, quod locus habet rationem continentis. Vnde primum continens habet rationem primi locantis, quod est primum cælum. In tantum igitur corpora indigent esse in loco per se, in quantum indigent contineri à corpore cælesti. Corpora autem gloriosa, & maxime corpus Christi, non indiget tali continentia: quia nihil recipit à corporibus cælestibus, sed à Deo mediante anima. Vnde nihil prohibet, corpus Christi esse extra totam continentiam cælestium corporum, & non esse in loco continente. Nec tamen oportet, quod extra cælum sit vacuum: quia non est ibi locus. Nec est ibi aliqua potentia susceptiua alicuius corporis: sed potentia illuc perueniendi, est in Christo. Quod autem Arist. * probat 1. de cælo, quod extra cælum non est corpus: intelligendum est de corporibus in solis naturalibus constitutis, vt per probationes apparet.

co. 69. tom. 2.

Ad tertium dicendum, quod quamuis de natura corporis non sit, quod possit esse in eodem loco cum alio corpore: tamen potest hoc Deus facere per miraculum, quod in eodem loco possit esse simul cum alio corpore: sicut & fecit vt corpus Christi de clauso vtero beatæ Virginis exiret, & quod intrauit ianuis clausis ad discipulos: sicut dicit beatus Greg. † Corpus ergo Christi simul potest esse cum alio corpore in eodem loco, non ex proprietate corporis: Sed per virtutem diuinam assistentem, & hoc operantem.

ho. 26. in euang. nō procul à princ.

Ad quartum dicendum, quod nubes illa non præbuit adminiculum Christo ascendenti, per modum vehiculi.*: sed apparuit in signum diuinitatis, secundum quod gloria Dei Israël apparebat super tabernaculum in nube.

Vide Greg. ho. 29. in euang. in med.

Ad quintum dicendum, quod corpus gloriosum non habet ex principiis suæ naturæ, quod possit in cælo, aut supra cælum esse: sed habet hoc ex anima beata, ex qua recipit gloriam. Et sicut motus gloriosi corporis sursum non est violentus, ita nec quies est violenta: vnde nihil prohibet eam esse sempiternam.

314

inf. q. 58. a. 3. co. & Ps. 8. f. & eph. 1. le. 7 f. & c. 4. le. 3 f.

Art. 5. *Vtrum corpus Christi ascenderit super omnem creaturam spiritualem?*

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod corpus Christi non ascenderit super omnem creaturam spiritualem. Eorum enim quæ non dicuntur secundum vnam rationem, non potest conuenienter fieri comparatio. Sed locus non eadem ratione attribuitur corporibus,

corporibus, & spiritualibus creaturis, vt patet ex his quæ dicta * sunt in prima parte. Ergo videtur, quod non possit dici corpus Christi ascendisse super omnem creaturam spiritualem. *quæst. 52.*

¶ 2 Præterea, August. dicit in lib. de vera relig.* quod omni corpori spiritus præfertur. Sed nobiliori rei sublimior debetur locus. Ergo videtur, quod Christus non ascenderit super omnem spiritualem creaturam. *c. 55. aliquantulum a prin. c. 1.*

¶ 3. Præterea, In omni loco est aliquod corpus, cum nihil sit vacuum in natura. Si ergo nullum corpus obtinet altiorem locum, quam spiritus in ordine naturalium corporum, nullus locus erit super omnem spiritualem creaturam. Non ergo corpus Christi potuit ascendere super omnem spiritualem creaturam.

SED contra est quod dicitur Ephes. 1. Constituit illum supra omnem principatum, & potestatem, & supra omne nomen quod nominatur, siue in hoc seculo siue in futuro.

RESPONDEO dicendum, quod tanto alicui rei debetur altior locus, quanto est nobilior: siue debeatur ei locus per modum contactus corporalis: sicut corporibus: siue per modum contactus spiritualis sicut spiritualibus substantiis. Exinde enim spiritualibus substantiis debetur secundum quandam congruentiam locus cælestis, qui est supremus locorum, quia illæ substantiæ sunt supremæ in ordine substantiarum. Corpus autem Christi, licet considerando conditiones naturæ corporeæ, sit infra spirituales substantias; considerando tamen dignitatem vnionis, qua est personaliter Deo coniunctum, excellit dignitatem omnium spiritualium substantiarum Et ideo secundum prædictæ congruentiæ rationem debetur sibi locus altior vltra omnem creaturam etiam spiritualem. Vnde & Greg. dicit in hom.* Ascens. quod qui fecerat omnia, super omnia sua virtute ferebatur. *ho. 29. in euang. in med.*

Ad primum ergo dicendum, quod licet alia ratione attribuatur locus corporali, & spirituali substantiæ: tamen hoc est in vtraque ratione commune, quod digniori rei attribuitur superior locus.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de corpore Christi secundum conditionem naturæ corporeæ: non autem secundum rationem vnionis.

Ad tertium dicendum, quod comparatio ista potest attendi, vel secundum rationem locorum: & sic nullus locus est tam altus qui excedat dignitatem spiritualis substantiæ, secundum quod procedit obiectio. Vel secundum dignitatem eorum, quibus attri-

buitur locus: & sic corpori Christi debetur, vt sit supra spirituales creaturas.

315 *Art.6. Vtrum ascensio Christi sit causa nostræ salutis?*

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod ascensio Christi non sit causa nostræ salutis. Christus enim fuit causa nostræ salutis, in quantum salutem nostram meruit. Sed per ascensionem nihil nobis meruit: quia ascensio pertinet ad præmium exaltationis eius. Non est autem idem meritum & præmium, sicut nec via & terminus. Ergo videtur, quod ascensio Christi non sit causa nostræ salutis.

¶ 2. Præterea, Si ascensio Christi est causa nostræ salutis, maxime hoc videtur quantum ad hoc, quod ascensio eius sit causa nostræ ascensionis. Sed hoc collatum est nobis per eius passionem: quia, vt dicitur Heb.10. Habemus fiduciam in introitu sanctorum per sanguinem ipsius. Ergo videtur, quod ascensio Christi non fuerit causa nostræ salutis.

¶ 3. Præterea, Salus nobis per Christum collata, est sempiterna: secundum illud Isa. 51. Salus autem mea in sempiternum erit. Sed Christus non ascendit in cælum, vt ibi in sempiternum esset: dicitur enim Actor.1. Quemadmodum vidistis eum ascendentem in cælum, ita veniet. Legitur etiam, multis sanctis se demonstrasse in terris post suam ascensionem: sicut de Paulo legitur Actor. 9. Ergo videtur, quod eius ascensio non sit causa nostræ salutis.

SED contra est, quod ipse dicit Io.16. Expedit vobis, vt ego vadam; id est, vt recedam à vobis per ascensionem.

RESPONDEO dicendum, quod ascensio Christi est causa nostræ salutis dupliciter. Vno modo ex parte nostra, alio modo ex parte ipsius, ex parte quidem nostra, in quantum per Christi ascensionem mens nostra mouetur in ipsum: quia per eius ascensionem (sicut supra dictum est *,) primo quidem datur locus fidei, secundo spei, tertio charitati, quarto etiam per hoc reuerentia nostra augetur ad ipsum, dum iam non existimamus eum sicut hominem terrenum, sed sicut Deum cælestem: sicut & Apostolus dicit 2. ad Corint. 5. Et si cognouimus secundum carnem Christum (id est mortalem, per quod putauimus eum tantum hominem, vt gloss. * exponit:) sed nunc iam non nouimus. Ex parte autem sua quantum ad ea quæ ipse fecit, ascendens propter nostram salutem: primo quidem viam nobis præparauit ascendendi in cœlum, secundum quod ipse dicit Ioan.14. Vado parare vobis locum: & Mich.2. Ascendit pandens iter ante

art.1. huius q. ad 3.

gl.ord.& inter.ibi.

ante eos. Quia enim ipse est caput nostrum, oportet illuc sequi membra, quo caput præcessit. Vnde dicitur Ioan. 14. Vt vbi ego sum, & vos sitis. Et in huius signum, animas Sanctorum, quas de inferno eduxerat, in cœlum traduxit: secundum illud Psalm. 67. Ascendens Christus in altum, captiuam duxit captiuitatem: quia scilicet eos, qui fuerant à diabolo captiuati, secum duxit in cœlum, quasi in locum peregrinum humanæ naturæ, bona captione captiuos, vtpote per victoriam acquisitos. Secundo, quia sicut pontifex in veteri testamento, intrabat sanctuarium, vt assisteret Deo pro populo: ita & Christus intrauit cœlum ad interpellandum pro nobis, vt dicitur Hebr. 7. Ipsa enim repræsentatio sui ex natura humana, quam in cœlum intulit, est quædam interpellatio pro nobis: vt ex quo Deus humanam naturam sic exaltauit in Christo, etiam eorum misereatur, pro quibus filius Dei humanam naturam assumpsit. Tertio, vt in cælorum sede quasi Deus, & Dominus constitutus, exinde diuina dona hominibus mitteret: secundum illud Ephes. 4. Ascendit super omnes cœlos, vt adimpleret omnia, scilicet donis suis, secundum glossam *. glos. interl. ibi.

Ad primum ergo dicendum, quod ascensio Christi est causa nostræ salutis, non per modum meriti, sed per modum efficientiæ: sicut supra * de Resurrectione dictum est. q. 56. art. 1. ad 3.

Ad secundum dicendum, quod passio Christi est causa nostræ ascensionis in cœlum, proprie loquendo, per remotionem peccati prohibentis, & per modum meriti. Ascensio autem Christi est directe causa ascensionis nostræ, quasi inchoando ipsam in capite nostro, cui oportet membra coniungi.

Ad tertium dicendum, quod Christus semel ascendens in cœlum, adeptus est sibi & nobis in perpetuum, ius & dignitatem mansionis cælestis: cui tamen dignitati non derogat, si ex aliqua dispensatione Christus quandoque corporaliter ad terram descendat: vel vt ostendat se omnibus, sicut in iudicio: vel vt ostendat se alicui specialiter, sicut Paulo, vt habetur Actor. 9. Et ne quis credat hoc factum fuisse, non Christo ibi corporaliter præsente, sed aliqualiter apparente: contrarium apparet per hoc quod ipse Apostolus dicit 1. ad Cor. 15. ad confirmandam resurrectionis fidem, Nouissime omnium tamquam abortiuo visus est & mihi. Quæ quidem visio veritatem resurrectionis non probaret, nisi verum Christi corpus visum fuisset ab eo.

QVAESTIO LVIII.

De sessione Christi ad dexteram Patris, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de sessione Christi ad dexteram Patris.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus sedeat ad dexteram Dei Patris?

¶ Secundo, vtrum hoc conueniat sibi secundum diuinam naturam?

¶ Tertio, vtrum conueniat sibi secundum humanam naturam?

¶ Quarto, vtrum hoc sit proprium Christi?

316 Art. I. *Vtrum Christo conueniat sedere ad dexteram Dei Patris?*

3. dist. 22. q. 3. a. 3 q. 2. Et opusc. 3. c. 247. Et op. 6. c. 9. & ad Hebræ. 8. le. 1. co. 1.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christo non conueniat sedere ad dexteram Dei Patris. Dextera enim & sinistra sunt differentiæ positionum corporalium. Sed nihil corporale conuenit Deo: quia Deus spiritus est, vt habetur Ioan. 4. Ergo videtur, quod Christus non sedeat ad dexteram Patris.

¶ 2. Præterea, Si aliquis sedet ad dexteram alicuius, ille sedet ad sinistram eius. Si ergo Christus sedet ad dexteram Patris, sequitur quod Pater sedeat ad sinistram Filij: quod est inconueniens.

¶ 3. Præterea, Sedere, & stare videtur oppositionem habere. Sed Stephanus dicit Actor. 7. Ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris virtutis Dei. Ergo videtur, quod Christus non sedeat ad dexteram Patris.

SED contra est, quod dicitur Marci vlt. Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, ascendit in cœlum, & sedet à dextris Dei.

RESPONDEO dicendum, quod in nomine sessionis possumus duo considerare, videlicet quietem, secundum illud Lucæ vlt. Sedete hic in ciuitate: Et etiam regiam, vel iudiciariam potestatem, secundum illud Prouerb. 20. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Vtroque ergo modo Christo conuenit sedere ad dexteram Patris. Vno quidem modo, in quantum æternaliter manet incorruptibilis: in beatitudine Patris, quæ eius dextera dicitur: secundum illud Psalm. 15. Delectationes in dextera tua vsque in finem. Vnde Augustinus * dicit in lib. de symbolo, Sedet ad dexteram Patris: Sedere, habitare intelligite, quomodo dicimus de quocumque homine, in illa patria sedit per tres annos. Sic er-

l. 1. c. 4. in princ. t. 9.

go credite Christum habitare in dextera Dei Patris: beatus enim est, & ipsius beatitudinis nomen est dextera Patris. Alio modo dicitur Christus sedere ad dexteram Dei Patris, in quantum Patri corregnat, & ab eo habet iudiciariam potestatem: sicut ille qui considet Regi ad dexteram, assidet ei in regnando, & iudicando. Vnde August.† dicit in alio serm. de symbolo, Ipsam dexteram, intelligite potestatem, quam accepit ille homo susceptus à Deo, vt veniat iudicaturus, qui prius venerat iudicandus. *lib. 2. de symb. c. 7. non longe à princ. tom. 9.*

Ad primum ergo dicendum, quod (sicut Damascen. * dicit in quarto libro) non localem dexteram Patris dicimus: qualiter enim qui incircumscriptibilis est, localem adipiscetur dexteram? Dextera enim, & sinistra, eorum quæ circumscribuntur sunt. Dexteram autem Patris dicimus gloriam, & honorem diuinitatis. *orth. fid. cap. 2.*

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit, secundum quod sedere ad dexteram, intelligitur corporaliter. Vnde August.† dicit in quodam sermone de symbolo, Si carnaliter acceperimus, quod Christus sedet ad dexteram Patris, ille erit ad sinistram. Ibi autem, scilicet in æterna beatitudine, omnis dextera est: quia nulla est ibi miseria. *lib. 1. de symb. c. 4. circ. med. tom. 9.*

Ad tertium dicendum, quod (sicut Greg. * dicit in homil. Ascens.) sedere iudicantis est: stare vero pugnantis, vel adiuuantis. Stephanus ergo in labore certaminis positus, stantem vidit quem adiutorem habuit. Sed hunc post ascensionem Marcus sedere describit: quia post ascensionis suæ gloriam, iudex in fine videbitur. *hom. 29. in euang. post med. illius.*

Art. 2. *Vtrum sedere ad dexteram Patris, conueniat Christo secundum quod Deus?* 317

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod sedere ad dexteram Patris non conueniat Christo, secundum quod Deus. Christus enim secundum quod est Deus, est dextera Patris. Sed non videtur idem esse dextera alicuius, & ille qui sedet ad dexteram eius. Ergo Christus secundum quod est Deus, non sedet ad dexteram Patris. *Heb. 1. le. 3 eo. 1. & le. 6. pri. & c. 8. le. 7. eo. 1. & 1. col. 4.*

¶ 2. Præterea, Marci vlt. dicitur, quod Dominus Iesus assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei. Christus autem non est assumptus in cælum, secundum quod Deus. Ergo etiam neque secundum quod Deus, sedet à dextris Dei.

¶ 3. Præterea, Christus, secundum quod Deus, est æqualis Patri, & Spiritui sancto. Ergo si Christus, secundum quod Deus, sedet ad dexteram Patris, pari ra-

tione & Spiritus sanctus sedebit ad dexteram Patris, & Filij, & ipse Pater ad dexteram Filij, & Spiritus sancti: quod nusquam inuenitur.

lib. 4. c. 2. SED contra est, quod Damasc.* dicit, quod dexteram Patris, dicimus gloriam, & honorem diuinitatis, in qua filius Dei extitit ante secula, vt Deus, & Patri consubstantialis.

art. prae. † l. 4. c. 2. * lib. 1. de symb. c. 4. to. 9. † a. prae. RESPONDEO dicendum, quod vt ex prædictis * patet, nomine dexteræ tria intelligi possunt. Vno modo, secundum Damasc. † gloria diuinitatis. Alio modo, secundum Augustinum *, beatitudo Patris. Tertio modo secundum eumdem, iudiciaria potestas. Sessio autem, vt dictum est †, vel habitationem, vel regiam seu iudiciariam dignitatem designat. Vnde sedere ad dexteram Patris nihil aliud est, quam simul cum Patre habere gloriam diuinitatis, & beatitudinem, & iudiciariam potestatem: & hoc immutabiliter, & regaliter. Hoc autem conuenit filio Dei, secundum quod Deus. Vnde manifestum est, quod Christus, secundum quod Deus, sedet ad dexteram Patris. Ita tamen quod hæc præpositio, ad, quæ transitiua est, solam distinctionem personalem importat, & originis ordinem; non autem gradum naturæ, vel dignitatis, qui nullus est in diuinis personis: vt in prima parte habitum est †.

1. p. q. 42. art. 3. Ad primum ergo dicendum, quod filius Dei dicitur dextera patris appropriate, per modum, quo etiam dicitur virtus patris. Sed dextera patris secundum tres significationes prædictas †, est aliquid commune tribus personis.

in eo. art. Ad secundum dicendum, quod Christus secundum quod homo, est assumptus ad diuinum honorem, qui in prædicta sessione designatur. Sed tamen ille honor diuinus conuenit Christo, in quantum est Deus, non per aliquam assumptionem, sed per æternam originem.

Ad tertium dicendum, quod nullo modo potest dici, quod pater sedeat ad dexteram filij, vel spiritus sancti: quia filius & spiritus sanctus trahunt originem à patre, & non è conuerso. Sed spiritus sanctus proprie potest dici sedere ad dexteram patris vel filij, secundum sensum prædictum *: licet secundum quamdam appropriationem attribuatur filio, cui appropriatur æqualitas: sicut dicit August. † quod in patre est vnitas, in filio æqualitas, in spiritu sancto vnitatis æqualitatisque connexio.

* in corp. art. † lib. 1. de doctr. christ. c. 5. circ. fin. tom. 1.

Art. 3.

Art. 3. *Vtrum sedere ad dexteram Patris conueniat Christo, secundum quod homo?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod sedere ad dexteram Patris, non conueniat Christo secundum quod homo. Vt enim Damasc. dicit *, Dexteram patris dicimus gloriam & honorem diuinitatis. Sed honor & gloria diuinitatis non conuenit Christo secundum quod homo. Ergo videtur, quod Christus, secundum quod homo, non sedeat ad dexteram patris. *locis sup. a. 2. inductis. *lib. 4. c. 2. à med.*

¶ 2. Præterea, Sedere ad dexteram regnantis, subiectionem excludere videtur: quia qui sedet ad dexteram regnantis, quodammodo illi conregnat. Christus autem, secundum quod homo, est subiectus patri, vt dicitur primo ad Corinthios 15. Ergo videtur, quod Christus secundum quod homo, non sit ad dexteram patris.

¶ 3. Præterea, Roman. 8. super illud, Qui est ad dexteram Dei, exponit gloss. † id est, æqualis patri in honore, quo Deus pater est: vel ad dexteram patris, id est in potioribus bonis Dei. Et super illud Hebr. 1. Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, glos. * id est, ad æqualitatem patris, super omnia, & loco, & dignitate. Sed esse æqualem Deo non conuenit Christo, secundum quod homo: nam secundum hoc ipse dicit Ioan. 14. Pater maior me est. Ergo videtur, quod sedere ad dexteram patris, non conueniat Christo, secundum quod homo. *gl. Amb. in hoc loco, to. 5. *gl. interl. ibid.*

SED contra est, quod Aug. * dicit in serm. de symb. Ipsam dexteram, intelligite potestatem, quam accepit ille homo susceptus à Deo, vt veniat iudicaturus, qui prius venerat iudicandus. *lib. 1. de symb. c. 7. non longe à princ. tom. 9.*

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est *) nomine dexteræ patris, intelligitur vel ipsa gloria deitatis ipsius, vel beatitudo æterna eius, vel potestas iudiciaria & regalis. Hæc autem præpositio, Ad, quendam accessum ad dexteram designat, in quo designatur conuenientia cum quadam distinctione, vt supra dictum est *. ** ar. præ. *ar. præc.*

Quod quidem potest esse tripliciter. Vno modo, vt sit conuenientia in natura, & distinctio in persona: & sic Christus secundum quod filius Dei, sedet ad dexteram patris: quia habet eamdem naturam cum patre. Vnde prædicta † conueniunt essentialiter filio, sicut & patri: & hoc est esse in æqualitate patris. Alio modo, secundum gratiam vnionis, quæ importat è conuerso distinctionem naturæ, & vnitatem personæ. Et secundum hoc Christus, secundum *In istomet art.*

quod homo, est filius Dei, & per consequens sedens ad dexteram patris: ita tamen, quod ly secundum quod, non designet conditionem naturæ, sed vnitatem suppositi, vt supra expositum est *. Tertio modo potest prædictus accessus intelligi secundum gratiam habitualem, quæ abundantior est in Christo præ omnibus aliis creaturis, in tantum quod ipsa natura humana in Christo, est beatior cæteris creaturis, & super omnes alias creaturas habens regiam & iudiciariam potestatem. Sic igitur si ly secundum quod, designet conditionem naturæ, Christus, secundum quod Deus, sedet ad dexteram patris, id est, in æqualitate patris: secundum autem quod homo, sedet ad dexteram patris, id est, in bonis paternis potioribus, præ cæteris creaturis, id est, in maiori beatitudine, & habens iudiciariam potestatem. Si vero ly secundum quod, designet vnitatem suppositi: sic etiam secundum quod homo, sedet ad dexteram patris secundum æqualitatem honoris: in quantum scilicet eodem honore veneramur ipsum filium Dei cum natura assumpta, vt supra dictum est *.

q. 16. ar. 10. & 11.

q. 25. a. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod humanitas Christi secundum conditiones suæ naturæ non habet gloriam vel honorem deitatis, quam tamen habet ratione personæ, cui vnitur. Vnde ibidem Damasc. subdit*, In qua, scilicet gloria deitatis, Dei filius existens ante secula, vt Deus & patri consubstantialis, sedet conglorificata carne eius: adoratur enim vna hypostasis vna adoratione cum carne eius, ab omni creatura.

lib. 4. c. 2. à med.

Ad secundum dicendum, quod Christus, secundum quod homo, subiectus est patri, prout ly secundum quod, designat conditionem naturæ: & secundum hoc non competit ei sedere ad dexteram patris, secundum rationem æqualitatis, secundum quod est homo. Sic autem competit ei sedere ad dexteram patris, secundum quod per hoc designatur excellentia beatitudinis, & iudiciaria potestas super omnem creaturam.

Ad tertium dicendum, quod esse in æqualitate Patris, non pertinet ad ipsam naturam humanam Christi, sed solum ad personam assumentem: sed esse in potioribus bonis Dei, secundum quod importat excessum aliarum creaturarum, conuenit etiam ipsi naturæ assumptæ.

Art. 4.

Art. 4. *Vtrum sedere ad dexteram Patris, sit proprium Christi?*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod sedere ad dexteram patris, non sit proprium Christi. Dicit enim Apostolus Ephes. 2. quod Deus conresuscitauit nos, & consedere fecit in cœlestibus in Christo Iesu. Sed resuscitare non est proprium Christi. Ergo etiam pari ratione nec sedere ad dexteram Dei in excelsis. *3. d. 22. q. 3. ar. 3. q. 3.*

¶ 2. Præterea, Sicut Aug. * dicit in lib. de symbolo, Christum sedere ad dexteram patris, hoc est habitare in eius beatitudine. Sed hoc multis aliis conuenit. Ergo videtur, quod sedere ad dexteram Patris, non sit proprium Christi. ** lib. 1. de Symb. c. 4. ante me. to. 9.*

¶ 3. Præterea, Ipse dicit Apoc. 3. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius. Sed per hoc sedet Christus ad dexteram patris, quod sedet in throno eius. Ergo etiam & alij qui vincunt, sedent ad dexteram patris.

¶ 4. Præterea, Matthæi vigesimo Dominus dicit, Sedere ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo. Hoc autem frustra diceretur, nisi esset aliquibus paratum. Non ergo sedere ad dexteram, conuenit soli Christo.

SED contra est, quod dicitur ad Hebr. 1. Ad quem angelorum dixit aliquando, Sede à dextris meis? id est, in meis bonis potioribus, vel mihi secundum diuinitatem æqualis? quasi dicat, ad nullum. Sed angeli sunt superiores aliis creaturis. Ergo multo magis nulli alij conuenit sedere ad dexteram patris, quam Christo.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est *) Christus dicitur sedere ad dexteram patris, in quantum secundum diuinam naturam est in æqualitate patris; secundum autem humanam naturam in excellenti possessione diuinorum bonorum præ cæteris aliis creaturis. Vtrumque autem soli Christo conuenit. Vnde nulli alij, nec angelo, nec homini conuenit sedere ad dexteram Patris, nisi soli Christo. *a. 1. 2. & 3. huius quæst.*

Ad primum ergo dicendum, quod quia Christus est caput nostrum, illud quod collatum est Christo, est etiam nobis in ipso collatum. Et propter hoc, quia ipse iam resuscitatus est, dicit Apostolus, quod Deus nos quodammodo ei conresuscitauit, qui tamen in nobis ipsis nondum sumus resuscitati, sed re-

ſuſcitandi: ſecundum illud Roman. 8. Qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora noſtra. Et ſecundum eumdem modum loquendi ſubdit Apoſt. quod conſedere nos fecit in cœleſtibus, ſcilicet in hoc ipſo, quod caput noſtrum, quod eſt Chriſtus, ibi ſedet.

Ad ſecundum dicendum, quod quia dextera eſt diuina beatitudo, ſedere in dextera, non ſignificat ſimpliciter eſſe in beatitudine, ſed habere beatitudinem cum quadam dominatiua poteſtate, & quaſi propriam & naturalem: quod ſoli Chriſto conuenit, nulli autem alij creaturæ. Poteſt tamen dici, quod omnis ſanctus, qui eſt in beatitudine, eſt ad dexteram Dei conſtitutus. Vnde & dicitur Matth. 25. Quod ſtatuet oues à dextris.

Ad tertium dicendum, quod per thronum ſignificatur iudiciaria poteſtas, quam Chriſtus habet à patre: & ſecundum hoc dicitur ſedere in throno patris. Alij autem ſancti habent eam à Chriſto: & ſecundum hoc dicuntur in throno Chriſti ſedere, ſecundum illud Matth. 19. Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël.

Ad quartum dicendum, quod (ſicut Chryſoſtomus dicit * ſuper Matthæum) locus ille, id eſt, conſeſſus dexteræ, inuius eſt omnibus, non ſolum hominibus, ſed etiam angelis. Sicut enim præcipuum vnigeniti, ponit Paulus dicens, Ad quem autem angelorum dixit vnquam, ſede à dextris meis? Dominus ergo non quaſi exiſtentibus quibuſdam, qui ſeſſuri ſint, ſed condeſcendens interrogantium ſupplicationi reſpondit: hoc enim vnum ſolum quærebant præ aliis, ſtare apud ipſum. Poteſt tamen dici, quod petebant filij Zebedæi, excellentiam habere præ aliis in participando iudiciariam poteſtatem eius. Vnde non petebant quod ſederent ad dexteram, vel ſiniſtram patris, ſed ad dexteram, vel ſiniſtram Chriſti.

ho. 66. in Mat. inter princ. & med. ſuper illa verb. Matth: Calicem quidem, num. 22

QVAESTIO LIX.

De iudiciaria poteſtate Chriſti in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de iudiciaria poteſtate Chriſti.

ET CIRCA hoc quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum iudiciaria poteſtas ſit attribuenda Chriſto?

¶ Secundo, vtrum conueniat ſibi, ſecundum quod eſt homo?

¶ Ter-

¶ Tertio, vtrum eam fuerit ex meritis adeptus?

¶ Quarto, vtrum eius potestas iudiciaria, sit vniuersalis respectu omnium hominum?

¶ Quinto, vtrum præter iudicium, quod agit in hoc tempore, sit expectandum aliud vniuersale iudicium futurum per ipsum?

¶ Sexto, vtrum eius iudiciaria potestas, etiam ad angelos se extendat?

¶ De executione autem finalis iudicij * conuenientius agetur, cum considerabimus de his quę pertinent ad finem mundi. Nunc autem sufficit ea sola tangere, quæ pertinent ad Christi dignitatem. *non compleuit morte preuētus. 320.*

Art. I. *Vtrum iudiciaria potestas sit specialiter Christo attribuenda?*

AD primum sic proceditur. Videtur, quod iudiciaria potestas non sit specialiter attribuenda Christo. Iudicium enim aliquorum, videtur pertinere ad Dominum. Vnde dicitur Rom. 14. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Sed esse dominum creaturarum, est commune toti Trinitati. Non ergo specialiter debet attribui Christo iudiciaria potestas.

¶ 2. Præterea, Daniel 7. dicitur, Antiquus dierum sedit, & postea subditur, Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Sed antiquus dierum intelligitur pater: quia, vt Hilarius dicit *, in Patre est æternitas. Ergo iudiciaria potestas, magis est attribuenda patri, quam Christo. *lib. 2. de Tri. paulo à prin. & lib. de synodo paulo post princ.*

¶ 3. Præterea, Eiusdem videtur esse iudicare, cuius est arguere. Sed arguere pertinet ad Spiritum sanctum. Dicit enim Dominus Ioan. 16. Cum autem venerit ille (scilicet Spiritus sanctus) arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. Ergo iudiciaria potestas magis debet attribui Spiritui sancto, quam Christo.

SED contra est, quod dicitur Act. 10. de Christo, Hic est, qui constitutus est à Deo, iudex viuorum & mortuorum.

RSEPONDEO dicendum, quod ad iudicium faciendum tria requiruntur. Primo quidem potestas subditos coërcendi. Vnde dicitur Eccles. 7. Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates. Secundo, requiritur rectitudinis zelus: vt scilicet aliquis non ex odio vel liuore, sed ex amore iustitiæ iudicium proferat: secundum illud Prou. 3. Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Tertio, requiritur sapientia, secundum quam formatur iudicium. Vnde dicitur Ecclesiast. 10. Iudex sapiens iudicabit populum suum.

Pri

Prima autem duo præexiguntur ad iudicium, sed proprie tertium est, secundum quod accipitur forma iudicij: quia ipsa ratio iudicij, est lex sapientiæ vel veritatis, secundum quam iudicatur. Et quia filius est sapientia genita, & veritas à patre procedens, & ipsum perfecte repræsentans: ideo proprie iudiciaria potestas attribuitur filio Dei. Vnde Aug. * dicit in lib. de vera religione, Hæc est incommutabilis illa veritas, quæ lex omnium artium recte dicitur, & ars omnipotentis artificis. Vt autem nos & omnes animæ rationales, secundum veritatem de inferioribus recte iudicamus: sic de nobis quando eidem cohæremus, sola ipsa veritas iudicat. De ipsa vero nec pater: non enim minor est, quam ipse. Et ideo quæ pater iudicat, per ipsam iudicat. Et postea concludit, Pater ergo non iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit filio.

c.31.in prin.to.1.

Ad primum ergo dicendum, quod ex illa ratione probatur, quod iudiciaria potestas sit communis toti Trinitati: quod verum est. Sed tamen per quamdam appropriationem, iudiciaria potestas attribuitur filio, vt dictum est *.

in cor.ar.

Ad secundum dicendum, quod sicut Aug. dicit in 6. de Trin. † Patri attribuitur æternitas propter commendationem principij, quod importatur in ratione æternitatis. Ibidem etiam Aug. dicit *, quod filius est ars patris. Sic igitur auctoritas iudicandi attribuitur patri, in quantum est principium filij: sed ipsa ratio iudicij attribuitur filio, qui est ars & sapientia patris: vt scilicet, sicut pater fecit omnia per filium, in quantum est ars eius, ita etiam iudicet omnia per filium, in quantum est sapientia & veritas eius. Et hoc significatur in Daniele: vbi primo dicitur, quod Antiquus dierum sedit: & postea subditur, quod filius hominis peruenit vsque ad antiquum dierum, & dedit ei potestatem, & honorem, & regnum. Per quod datur intelligi, quod auctoritas iudicandi est apud patrem, à quo filius accepit potestatem iudicandi.

† lib.6.c.10 circa prin.to.3.
** eod.nüe dicto cap. 10.to.3.*

Ad tertium dicendum, quod (sicut Aug. dicit super Ioan. *) ita dixit Christus, quod Spiritus sanctus arguet mundum de peccato: tanquam diceret, ille diffundet in cordibus vestris charitatem: sic enim timore depulso, arguendi habebitis libertatem. Sic ergo Spiritui sancto attribuitur iudicium, non quantum ad iudicij rationem, sed quantum ad affectum iudicandi quem homines habent.

tract.95. in Io. inter prin. & med. tom.9.

Art.

Art. 2. *Vtrum iudiciaria potestas conueniat Christo secundum quod est homo?* 321

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo. Dicit enim Aug. * in lib. de vera religion. quod iudicium attribuitur filio, in quantum est ipsa lex primæ veritatis. Sed hoc pertinet ad Christum, secundum quod est Deus. Ergo iudiciaria potestas non conuenit Christo, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus. *c. 31. circ. pri. to. 1.*

¶ 2. Præterea, Ad iudiciariam potestatem pertinet præmiare bene agentes, sicut & punire malos. Sed præmium bonorum operum est beatitudo æterna, quæ non datur nisi à Deo: dicit enim Aug. * super Ioan. quod participatione Dei fit anima beata, non autem participatione animæ sanctæ. Ergo videtur, quod iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus. *tract. 23. in Io. inc. princ. & me. to. 9.*

¶ 3. Præterea, Ad iudiciariam Christi potestatem pertinet iudicare occulta cordium: secundum illud primæ ad Corinth. 4. Nolite ante tempus iudicare, quo ad vsque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Sed hoc pertinet ad solam virtutem diuinam, secundum illud Hier. 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile: quis cognoscet illud? ego Dominus scrutans corda, & probans renes: qui do vnicuique iuxta viam suam. Ergo iudiciaria potestas non conuenit Christo, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus.

SED contra est, quod dicitur Ioan. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.

RESPONDEO dicendum, quod Chrysost. * super Ioannem sentire videtur, quod iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo, sed solum secundum quod est Deus. Vnde auctoritatem Ioannis inductam, sic exponit *: Potestatem dedit ei iudicium facere: (& postea subditur) quia filius hominis est, nolite mirari hoc, non enim propterea suscepit iudicium, quoniam homo est: sed quia ineffabilis Dei filius est, propterea iudex est. Quia vero ea quæ dicebantur, erant maiora, quam secundum hominem: ideo hanc opinionem soluens dixit, Ne miremini, quia filius hominis est: etenim ipse est etiam filius Dei. Quod quidem probat per resurrectionis effectum. Vnde subdit, Quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient *ho. 38. in Ioan. parum ante me. to. 3. * loco iam cit.*

vocem

vocem filij Dei. Sciendum tamen, quod quamuis apud Deum remaneat primæua auctoritas iudicandi, hominibus tamen committitur à Deo iudiciaria potestas respectu eorum, qui eorum iurisdictioni subiiciuntur. Vnde dicitur Deuter, 1. Quod iustum est iudicate, & postea subditur, Quia Dei est iudicium, cuius scilicet auctoritate vos iudicatis. Dictum est autem supra *, quod Christus etiam in natura humana est caput totius Ecclesiæ, & quod sub pedibus eius Deus omnia subiecit. Vnde ad eum pertinet, etiam secundum naturam humanam, habere iudiciariam potestatem. Propter quod Aug. * auctoritatem prædictam Euangelij sic dicit esse intelligendam: Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est: non quidem propter conditionem naturæ, quia omnes homines huiusmodi potestatem haberent (vt Chrysost. obiicit *:) sed hoc pertinet ad gratiam capitis, quam Christus in humana natura accepit. Competit autem Christo hoc modo secundum humanam naturam iudiciaria potestas, propter tria. Primo quidem propter conuenientiam & affinitatem ipsius ad homines: sicut enim Deus per causas medias, tanquam propinquiores effectibus operatur, ita iudicat per hominem Christum homines, vt sit suauius iudicium hominibus. Vnde Apost. dicit Heb. 4. Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia pro similitudine absque peccato: adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius. Secundo, quia in finali iudicio (vt August. dicit super Ioan. †) erit resurrectio corporum mortuorum, quæ suscitat Deus per filium hominis, sicut per eundem Christum suscitat animas, in quantum est filius Dei. Tertio, quia, vt Aug. * dicit in lib. de verbis Domini, rectum erat vt iudicandi viderent iudicem, iudicandi autem erant boni & mali: restabat vt in iudicio forma serui & bonis & malis ostenderetur, forma Dei solis bonis seruaretur.

quæst. 8.

tract. 19. in Ioan. post me. tom. 9.

ho. 38. in Ioan. parum ante med. t. 3.

Tract. 23 in Io. ante med. tom 9.

In ser. 64. & est vltimus à med. illius, tom. 10.

Ad primum ergo dicendum, quod iudicium pertinet ad veritatem, sicut ad regulam iudicij: sed ad hominem, qui est veritate imbutus, pertinet secundum quod est vnum quodammodo cum ipsa veritate, quasi quædam lex, & quædam iustitia animata. Vnde & ibidem Aug.* introducit quod dicitur 1. Cor. 2. Spiritualis iudicat omnia. Anima autem Christi præ cæteris creaturis magis fuit vnita veritati, & magis ea repleta: secundum illud Ioan, 1. Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis. Et secundum hoc ad animam Christi maxime pertinet omnia iudicare.

li. de ver. rel. c. 31. à me. t. 1.

Ad

Ad secundum dicendum, quod solius Dei est, sui participatione animas beatas facere. Sed adducere homines ad beatitudinem, conuenit Christo, in quantum est caput & auctor salutis eorum: secundum illud Heb. 2. Qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummari.

Ad tertium dicendum, quod cognoscere occulta cordium, & diiudicare, per se quidem pertinet ad solum Deum. Sed ex refluentia diuinitatis ad animam Christi, conuenit etiam ei cognoscere & iudicare occulta cordium: vt supra dictum est *, cum de scientia Christi ageretur. Et ideo dicitur Romanorum 2. In die cum iudicabit Deus occulta hominum per Iesum Christum. q. 10. a. 2.

Art. 3. *Vtrum Christus ex meritis adeptus fuerit iudiciariam potestatem?* 322

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus non ex meritis fuerit adeptus iudiciariam potestatem. Iudiciaria enim potestas assequitur regiam dignitatem, secundum illud Prouerb. 20. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Sed regiam dignitatem Christus obtinuit absque meritis: competit enim ei ex hoc ipso, quod est vnigenitus Dei. Dicitur enim Luc. 1. Dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum. Ergo Christus iudiciariam potestatem non obtinuit ex meritis. *4. d. 48. q. 1. a. 1. & 4. cōt. c. 95. pri. & op. 3. c. 249.*

¶ 2. Præterea, Sicut dictum est †, iudiciaria potestas competit Christo, in quantum est caput nostrum. Sed gratia capitis non competit Christo ex meritis, sed consequitur personalem vnionem diuinæ & humanæ naturæ: secundum illud, Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus: quod pertinet ad rationem capitis. Ergo videtur, quod Christus non habuerit ex meritis iudiciariam potestatem. *art. præc.*

¶ 3. Præterea, Apostolus dicit 1. ad Cor. 2. Spiritualis iudicat omnia. Sed homo efficitur spiritualis per gratiam, quæ non est ex meritis: alioquin iam non esset gratia, vt dicitur Roman. 11. Ergo videtur, quod iudiciaria potestas non conueniat nec Christo, nec aliis ex meritis, sed ex sola gratia.

SED contra est, quod dicitur Iob. 36. Causa tua quasi impij iudicata est, causam, iudiciumque recipies, & August. † dicit in lib. de verbis Domini, Sedebit iudex, qui stetit sub iudice: damnabit vero reos, qui falso factus est reus. *† in ser. vlt. aliquantulū à med. tom. 10.*

RESPONDEO dicendum, quod nihil prohi-

bet

bet vnum & idem deberi alicui ex causis diuersis: sicut gloria corporis resurgentis, debita fuit Christo non solum propter congruentiam diuinitatis, & propter gloriam animæ, sed etiam ex merito humilitatis passionis. Et similiter dicendum est, quod iudiciaria potestas homini Christo competit, & propter diuinam personam, & propter capitis dignitatem, & propter plenitudinem gratiæ habitualis: & tamen etiam ex merito eam obtinuit, vt scilicet secundum Dei iustitiam iudex esset, qui pro Dei iustitia pugnauit & vicit, & iniuste iudicatus est. Vnde ipse dicit Apoc. 3. Ego vici, & sedi in throno Patris mei. In throno autem in-
gl.ord.ib. telligitur iudiciaria potestas *, secundum illud Psal. 9.
ex Cass. Sedisti super thronum, qui iudicas iustitiam.
exponit. Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de iudiciaria potestate, secundum quod debetur Christo ex ipsa vnione ad verbum Dei.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit ex parte gratiæ capitis.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit ex parte gratiæ habitualis, quæ est perfectiua animæ Christi. Per hoc tamen, quod his modis debetur Christo iudiciaria potestas, non excluditur quin debeatur ei ex merito.

323 Art. 4. *Vtrum Christo conueniat iudiciaria potestas quantum ad omnes res humanas?*

Quodlib. AD quartum sic proceditur. Videtur, quod ad
10.art.2. Christum non pertineat iudiciaria potestas quan-
cor. tum ad omnes res humanas. Vt enim legitur Luc. 12. Cum quidam de turba Christo diceret, Dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem: ille respondit, Homo, quis me constituit iudicem aut diuisorem super vos? Non ergo habet iudicium super omnes res humanas.

¶ 2. Præterea, Nullus habet iudicium, nisi super ea quæ sunt sibi subiecta. Sed Christo nondum videmus omnia esse subiecta: vt dicitur Hebr. 2. Ergo videtur, quod Christus non habeat super omnes res humanas iudicium.

l.20.c.2. ¶ 3. Præterea, August. dicit 20. de ciuit. Dei *,
tom.5. quod ad iudicium diuinum pertinet hoc, quod interdum boni affliguntur in hoc mundo, & interdum prosperantur, & similiter mali. Sed hoc fuit etiam ante Christi incarnationem. Ergo non omnia iudicia Dei circa res humanas pertinent ad iudiciariam potestatem Christi.

SED contra est, quod dicitur Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit filio.

RESPONDEO dicendum, quod si de Christo loquamur secundum diuinam naturam, manifestum est, quod omne iudicium Patris pertinet ad Filium: sicut enim Pater facit omnia verbo suo, ita & omnia iudicat verbo suo. Si vero loquamur de Christo secundum naturam humanam, sic etiam manifestum est, quod omnes res humanæ subduntur eius iudicio. Et hoc manifestum est primo quidem, si consideremus habitudinem animæ Christi ad verbum Dei. Si enim spiritualis iudicat omnia (vt dicitur 1. ad Corinth. 2.) in quantum mens eius verbo Dei inhæret: multo magis anima Christi, quæ est plena veritate Verbi Dei, super omnia iudicium habet.

Secundo apparet idem ex merito mortis eius: quia vt dicitur Rom. 14. In hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt viuorum & mortuorum dominetur. Et ideo super omnes habet iudicium: propter quod & Apostolus ibi subdit, quod omnes stabimus ante tribunal Christi. Et Daniel. 7. dicitur, quod dedit ei potestatem & honorem & regnum, & omnes populi, tribus & linguæ seruient ei.

Tertio apparet idem ex comparatione rerum humanarum ad finem humanæ salutis. Cuicumque enim committitur principale, committitur & accessorium. Omnes autem res humanæ ordinantur in finem beatitudinis, quæ est salus æterna, ad quam homines admittuntur, vel etiam repelluntur iudicio Christi: vt patet Matth. 25. Et ideo manifestum est, quod ad iudiciariam potestatem Christi pertinent omnes res humanæ.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut dictum est *, iudiciaria potestas consequitur regiam dignitatem. Christus autem quamuis esset rex constitutus à Deo: non tamen in terris viuens, terrenum regnum temporaliter administrare voluit. Vnde ipse dicit Ioann. 18. Regnum meum non est de hoc mundo. Similiter etiam iudiciariam potestatem exercere noluit super res temporales, qui venerat homines ad diuina transferre. Vnde Ambros. ibidem dicit *, Bene terrena declinat qui propter diuina descenderat, nec iudex dignatur esse litium, & arbiter facultatum, viuorum habens mortuorumque iudicium, arbitriumque meritorum.

art. præc. in arg. 1.

lib. 7. in Luc. super illud, Quis me constituit iudicem inter vos? tom. 5.

Ad secundum dicendum, quod Christo sunt omnia subiecta quantum ad potestatem, quam à Patre super omnia accepit: secundum illud Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Nondum tamen sunt omnia ei subiecta quantum ad executionem

nem suæ potestatis: quod quidem erit in futuro, quando de omnibus voluntatem suam adimplebit, quosdam quidem saluando, quosdam autem puniendo.

Ad tertium dicendum, quod ante Incarnationem huiusmodi iudicia exercebantur per Christum, inquantum, Dei verbum est, cuius potestatis facta est particeps, per Incarnationem anima, ei personaliter vnita.

324 Art. 5. *Vtrum post iudicium quod agitur in præsenti tempore, restet aliud iudicium?*

4. dis. 47. q. 1. art. 1. q. 1. & 4. cōt. c. 95. pri. & op. 3. c. 249. & op. 10. art. 27. & 1s 30. le. 3. princ.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod post iudicium, quod in præsenti tempore agitur, non restet aliud iudicium generale. Post vltimam enim retributionem præmiorum & pœnarum, frustra adhibetur iudicium. Sed in hoc præsenti tempore fit retributio præmiorum & pœnarum: dixit enim Dominus Latroni in cruce Luc. 23. Hodie mecum eris in paradiso, & Luc. 16. dicitur, quod mortuus est diues, & sepultus est in inferno. Ergo frustra expectatur finale iudicium.

¶ 2. Præterea, Nahum primo dicitur secundum aliam litteram, Non iudicabit Deus bis in idipsum. Sed in hoc tempore Dei iudicium exercetur, & quantum ad temporalia, & quantum ad spiritualia. Ergo videtur, quod non sit expectandum aliud finale iudicium.

¶ 3. Præterea, Præmium & pœna respondent merito & demerito. Sed meritum & demeritum non pertinent ad corpus, nisi in quantum est animæ instrumentum. Ergo nec præmium seu pœna debetur corpori, nisi propter animam. Non ergo requiritur aliud iudicium in fine, ad hoc quod homo præmietur, aut puniatur in corpore, præter illud, quo nunc puniuntur aut præmiantur animæ.

SED contra est, quod dicitur Ioan. 12. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. Erit ergo quoddam iudicium in nouissimo die, præter iudicium quod nunc agitur.

RESPONDEO dicendum, quod iudicium de aliqua re mutabili, perfecte dari non potest ante eius consummationem: sicut iudicium de aliqua actione, qualis sit, perfecte dari non potest, antequam sit consummata, & in se & in suis effectibus: quia multæ actiones videntur esse vtiles, quæ ex effectibus demonstrantur nociuæ. Et similiter de homine aliquo iudicium perfecte dari non potest, quoad eius vita terminetur, eo quod multipliciter potest mutari de bono in malum, aut è conuerso: vel de bono in melius, aut de malo in peius. Vnde Apostolus dicit Hebr. 9.

quod

quod hominibus statutum est semel mori; post hoc autem, iudicium.

Sciendum tamen, quod licet per mortem vita hominis temporalis terminetur secundum se, remanet tamen ex futuris, secundum quid dependens. Vno quidem modo, secundum quod adhuc viuit in memoriis hominum in quibus quandoque contra veritatem remanet bonæ famæ vel malæ. Alio modo in filiis, qui sunt quasi aliquid patris (secundum illud Ecclesiast. trigesimo, Mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se) & tamen multorum bonorum sunt mali filij, & è contrario. Tertio modo, quantum ad effectum suorum operum, sicut ex deceptione Arij & aliorum seductorum, pullulat infidelitas vsque ad finem mundi: & vsque tunc proficit fides ex prædicatione Apostolorum. Quarto modo, quantum ad corpus, quod quandoque honorifice traditur sepulturæ; quandoque vero relinquitur insepultum, & tandem incineratum omnino resoluitur. Quinto modo, quantum ad ea, in quibus homo suum affectum defixit: puta in quibuscumque temporalibus rebus, quarum quædam citius finiuntur, quædam diutius durant. Omnia autem hæc subduntur existimationi iudicij diuini. Et ideo de his omnibus perfectum & manifestum iudicium haberi non potest, quamdiu hujus temporis cursus durat. Et propter hoc oportet esse finale iudicium in nouissimo die, in quo perfecte id quod ad vnumquemque hominem pertinet, quocumque modo, perfecte & manifeste iudicetur.

Ad primum ergo dicendum, quod opinio quorumdam fuit, quod animæ Sanctorum non præmiantur in cœlo; nec animæ damnatorum puniuntur in inferno, vsque ad diem iudicij. Quod quidem apparet esse falsum ex hoc, quod Apostolus secundæ ad Corinthios quinto dicit, Audemus, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum: quod est iam non ambulare per fidem, sed per speciem, vt patet ex his quæ subsequuntur. Hoc autem est videre Deum per essentiam, in quo consistit vita æterna: vt patet Ioan. 17. Vnde manifestum est animas à corporibus separatas esse in vita æterna *. Et ideo dicendum est, quod post mortem quantum ad ea quæ sunt animæ, homo sortitur quemdam immutabilem statum. Et ideo quantum ad præmium animæ, non oportet vlterius differri iudicium. Sed quia quædam alia sunt ad hominem pertinentia, quæ toto temporis cursu aguntur, quæ non sunt alie-

idem ex eodem loco colligit Lyranus ibid.

na

na à diuino iudicio: oportet iterum in fine temporis, omnia hæc in iudicium adduci. Licet enim homo secundum hæc non mereatur neque demereatur, tamen pertinent ad aliquod eius præmium vel pœnam. Vnde oportet hæc omnia æstimari in finali iudicio.

Ad secundum dicendum, quod Deus non iudicabit bis in idipsum, id est secundum idem: sed secundum diuersa, non est inconueniens Deum bis iudicare.

Ad tertium dicendum, quod licet præmium vel pœna corporis dependeat ex præmio vel pœna animæ: tamen quia anima non est mutabilis, nisi per accidens, propter corpus, statim separata à corpore, habet statum immutabilem, & accipit suum iudicium. Sed corpus remanet mutabilitati subiectum vsque ad finem temporis. Et ideo oportet quod tunc recipiat suum præmium vel pœnam in finali iudicio.

325 Art. 6. *Vtrum iudiciaria potestas Christi se extendat ad Angelos?*

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod potestas Christi iudiciaria non se extendat ad angelos. Angeli enim tam boni quam mali iudicati sunt à principio mundi, quando quibusdam cadentibus per peccatum, alij sunt in beatitudine confirmati. Sed illi qui iudicati sunt, non indigent iterum iudicari. Ergo potestas iudiciaria Christi non se extendit ad angelos.

¶ 2. Præterea, Non est eiusdem iudicare & iudicari: secundum illud Matth. 25. Cum venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo. Ergo videtur quod angeli non sint iudicandi à Christo.

¶ 3. Præterea, Angeli sunt superiores aliis creaturis. Si ergo Christus est iudex non solum hominum, sed etiam angelorum, pari ratione erit iudex omnium creaturarũ. Quod videtur esse falsum, cum hoc sit proprium prouidentiæ Dei. Vnde dicitur Iob 34. Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est? Non ergo Christus est iudex angelorum.

SED contra est, quod Apostol. dicit, 1. Cor. 6. An nescitis quoniam angelos iudicabimus? Sed sancti non iudicabunt nisi auctoritate Christi. Ergo multo magis Christus habet iudiciariam potestatem super angelos.

RESPONDEO dicendum, quod angeli subsunt iudiciariæ potestati Christi, non solum quantum ad diuinam naturam, prout est verbum Dei; sed etiam ratione humanæ naturæ. Quod patet ex tribus.

Primo quidem, ex propinquitate naturæ assumptæ ad

ad Deum: quia vt dicitur Hebr. secundo, Nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Et ideo anima Christi magis est repleta virtute verbi Dei, quam aliquis angelorum; vnde & angelos illuminat: sicut Dionysius dicit 7. cap. cælest. hierar.* Vnde de eis habet iudicare. Secundo quia per humilitatem passionis, humana natura in Christo, meruit exaltari super angelos: ita sicut dicitur Philip. 2. vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Et ideo Christus habet iudiciariam potestatem, etiam super omnes angelos & bonos & malos. In cuius signum dicitur Apoc. 7. quod omnes angeli stabant in circuitu throni. Tertio, ratione eorum, quæ circa homines operantur: quorum Christus speciali quodam modo est caput. Vnde dicitur Hebr. 1. Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. *cap. 7. à medio.*

Subsunt autem iudicio Christi, vno quidem modo quantum ad dispensationem eorum, quæ per ipsos aguntur: quæ quidem dispensatio fit etiam per hominem Christum; cui angeli ministrabant, vt dicitur Matth. quarto, & à quo dæmones petebant, vt in porcos mitterentur: vt dicitur Matth. octauo.

Secundo, quantum ad alia accidentalia præmia bonorum angelorum: quæ sunt gaudia, quæ habent de salute hominum: secundum illud Lucæ 15. Gaudium erit angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente: & etiam quantum ad pœnas accidentales dæmonum, quibus torquentur vel hic, vel recluduntur in inferno. Et hoc etiam pertinet ad hominem Christum. Vnde Marc. 1. dicitur, quod dæmon clamauit, Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti ante tempus perdere nos.

Tertio, quantum ad præmium essentiale bonorum angelorum, quod est beatitudo æterna: & quantum ad pœnam essentialem angelorum malorum, quæ est damnatio æterna. Sed hoc factum est per Christum, in quantum est verbum Dei, à principio mundi.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de iudicio, quantum ad præmium essentiale, & pœnam principalem.

Ad secundum dicendum, quod sicut dicit † Augustinus in libro de vera religione, Licet spiritualis iudicet omnia; tamen iudicatur ab ipsa veritate. Et ideo licet angeli, ex eo quod sunt spirituales, iudicent: iudicantur tamen à Christo, in quantum est veritas. *c. 31. t. 2.*

Ad

Ad tertium dicendum, quod Christus habet iudicium non solum super angelos, sed etiam super administrationem totius creaturæ. Si enim (vt * Aug. dicit in 3. de Trinit.) inferiora quodam ordine reguntur à Deo per superiora, oportet dicere, quod omnia reguntur per animam Christi, quæ est supra omnem creaturam. Vnde & Apostolus dicit Hebræorum secundo, Non enim angelis subiecit Deus orbem terræ futurum (scilicet subiectum ei, de quo loquimur, id est Christo.) Nec tamen propter hoc alium constituit Deus super terram: quia vnus & idem est & Deus & homo, Dominus Iesus Christus. De cuius Incarnationis mysterio ad præsens dicta sufficiant.

Lib. 3. c. 4. tom. 3.

Primi Voluminis, Tertiæ Partis Summæ Totius Theologiæ, S. Thomæ Aquinatis,

F I N I S.

[illegible] passio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Causae particulari [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] 5 [illegible] [illegible] XLV[illegible]